BIOGRAPHISCH WOORDENBOEK DER NEDERLANDEN: PT.1. M-METEREN

A. J. van der Aa, Karel Johan Reinier van Harderwijk, ...

BIOGRAPHISCH WOORDENBOEK.

TWAALFDE DEEL. — TWEEDE STUK.

A. J. VAN DER AA.

BIOGRAPHISCH WOORDENBOEK

DER

NEDERLANDEN,

BEVATTENDE

LEVENSBESCHRIJVINGEN VAN ZOODANIGE PERSONEN,
DIE ZICH OP EENIGERLEI WIJZE IN ONS VADERLAND HEBBEN VERMAARD GEMAAKT.

VOORTGEZET DOOR

K. J. R. VAN HARDERWIJK en Dr. G. D. J. SCHOTEL.

ONDER MEDEWERKING VAN DE HEEREN:

P. J. B. C. ROBIDÉ VAN DER AA, Prof. P. O. VAN DER CHIJS,
W. EEKHOFF, Dr. J. J. DE HOLLANDER,
S. F. KLYNSMA, P. A. LEUPE, H. C. ROGGE, T. A. ROMEIN,
Jhr. J. W. VAN SYPESTEYN en anderen.

NIEUWE UITGAAF.

TWAALFDE DEEL. — TWEEDE STUK.

HAARLEM.
J. J. VAN BREDERODE.

METEREN (Jacob van), ook de Meter en Demetrius genoemd, geboren te Breda; was de zoon van Cornelis van Meteren. In zijne jeugd leerde hij letterzetten, en was begaafd met de kennis van verschillende talen en andere fraaije wetenschappen. Hij bekostigde de overzetting van den Engelschen Bijbel, te Antwerpen gedrukt, waartoe hij de dienst van een geleerd student Miles Couerdal inriep.

Hij huwde Ortelia Ortels, dochter van Willem Ortels van Augsburg, grootvader van den beroemden wereld beschrijver Abraham Ortelius.

Zie *Lev. v. J. v. Meteren* vóór de uitg. van Eman. van Meteren's *Historien* van 1748, bl. 1, 2.

METEREN (Emanuel van), ook de Maître, de Meter, Demetrius, zoon van den vorige, werd 9 Junij 1535 te Antwerpen geboren. Zijne ouders van de protestantsche godsdienst, bestelde hem van jongs af te Antwerpen en vervolgens te Doornik ter schole, in welke laatste plaatst hij in 1547 was. Hij voleindigde zijn letteroefeningen te Duffel, van waar hij in 1549 naar Antwerpen terugkeerde om tegenwoordig te zijn bij de blijde inkomst van Philips II. Zijn vader, die hem voor den koophandel bestemde, bragt hem in het volgende jaar naar Londen, en bestelde hem bij den Hollandschen koopman Sebastiaan Danckaerts.

Na den dood zijner ouders zich te Londen gevestigd hebbende, begaf hij zich van tijd tot tijd om zijne zaken naar Antwerpen, waar hij 2 Mei 1575, als verdacht van verstandhouding met den vijand, werd gevangen genomen. Na achtien dagen in een akeligen kerker, elk oogenblik de pijnbank of den dood te gemoet ziende, gezucht te hebben, wisten zijne vrienden zijn ontslag als Engelsch onderdaan te bewerken. Hij vertrok nu spoedig in gezelschap van zijn neef Abraham Ortelius naar Londen, doorreisde geheel Engeland en Ierland en werd in 1583 hoofdman of consul der Nederlandsche kooplieden te Londen, welken post hij 30 jaren met den grootsten lof en ijver bekleedde, en stierf den 8 April 1612 (o. st.). Hij werd in de kerk van St. Dionysius begraven. Zijne weduwe en negen kinderen lieten een latijnsch grafschrift op zijn zerk plaatsen, dat men in zijn leven, door Simon Ruitink, leest. Paquot vermeldt nog twee andere grafschriften, waarvan er een door Jacobus Colius, neef van Ortelius, vervaardigd werd. Jacobus Viverius maakte een gedicht op zijn overlijden. Hij huwde twee maal, te Antwerpen in 1562 Maria van Loobroek, die 13 December 1563 overleed. Zij was een protestantsche, vroeger op 't Steen geplaatst, wijl zij bij een preek te Hoboken geweest was, doch zij was door een gat in den muur ontsnapt; in 1564 Esther van den Corput, dochter van Nicolaas van den Corput, secretaris van Breda, die

hem 13 kinderen schonk, van welke 9, 3 zonen en 6 dochters hem overleefden. Zijn slecht gegraveerd portret vindt men vóór de uitgaven van eenige drukken zijner *Nederlantsche Historie* met de woorden: *Aet. 76 mens.* 3 *Obiit* 1612, *aprilis* 8. Zijn zinspreuk was: *Quis contra nos.* Rom. 8.

Van Meteren was van nature een snuffelaar, een navorscher, liefhebber en verzamelaar van curiosa van allerlei soort, van schelpen, munten, medaljes, boeken en blaauwboekjes, vooral verzamelde hij wat betrekking had op de geschiedenis van zijn vaderland en zijn tijd, zoo kreeg hij allengskens een schat van bouwstof, waaruit hij een soort van jaarboeken wilde zamenstellen. De beroemde Ortelius, wekte hem op zijne krachten aan zulk een werk te beproeven. Hij liet zich gezeggen, en zond een copie van zijn handschrift aan een graveur in Duitschland, om tegen den tijd der uitgaaf een stel koperen platen gereed te maken, doch de graveur stierf en zijne erfgenamen lieten een Duitsche overzetting vervaardigen, die in 1596 te Neurenberg, en met de naam van den auteur te Keulen in het Hoogduitsch en in het Latijn verscheen. De drukker Vennecool te Delft kreeg een exemplaar dezer vertaling in handen, besloot ze weder in het Hollandsch over te zetten, waartoe hij 23 Aug. 1597, privilegie van de Staten verkreeg.

Van Meteren, intusschen uit Engeland in Holland gekomen, vernam met tegenzin het plan van Vennecool, stelde zich met hem in rapport en kwam met hem overeen niet de vertaling van het werk maar het oorspronkelijke zelve te drukken. Omstreeks nieuwjaar 1599 zag het werk te Delft in 4°. het licht met den titel: *Historie der Nederlandsche ende haerder Naburen oorlogen en Geschiedenissen*, waarin de gebeurtenissen van den laatsten tijd, bepaaldelijk die van 1598, het best en uitvoerigst beschreven waren. Veel opzien maakte dit werk en het mishaagde den Staten Generaal, wijl hij van de laatste ambassade naar Engeland een breed en juist verslag had gegeven, dat hij ontegenzeggelijk van dezen of genen moest hebben bekomen. De Staten ontboden den roekeloozen schrijver en vroegen hem door wien hij de instrumenten, „emmers van de saecken een jaer herwaerts gepasseerd, had becomen?" Na eenige aarzeling noemde van Meteren zijne begunstigers, en beleed „dat een van de heeren (Christiaan Huygens?) met hem considererende over sekere munimenten, hem die naerder onderrichtinge had gegeven." De Staten verboden het verder verbreiden en verkoopen van het werk en legden beslag op de exemplaren die bij den drukker voorhanden waren. Een half jaar later werd de verkoop toegestaan, doch zonder het octrooi, dat als verbeurd, van den titel was weggelaten. Op aanzoek der predikanten, wie het aanstoot had gegeven omdat er „verscheyde onware vertellingen tot nadeel van sommige kercken en kerckendienaars in voorkwamen,"

verboden de Staten, bij resolutie van 26 Nov. 1603, den drukker Vennecool het boek, gelijk het lag, zonder hun voorkennis uit te geven. Zonder op verlof en op een octrooi der Staten te wachten legde van Meteren zijn veel vermeerderd en verbeterd werk ter perse. Het verscheen in de eerste helft van 1609 (om de censuur der Staten te ontgaan werd de ware drukplaats (Amsterdam?) verzwegen. „Op Schotlandt buyten Damswyck by Heines van Leven" [1]) 2 d. fol.

Ook verscheen er een afzonderlijke 4°. uitgaaf der laatste boeken, beginnende met het achttiende, in 1611 gedrukt op Schotlandt buyten Danswyck by Hermes van Loven (Dordrecht?).

Na de uitgaaf in 1609 is er aan de eerste boeken weinig of niets meer veranderd; de latere drukken bevatten gedurig nieuwe vervolgen, maar geven het ligchaam van het werk nagenoeg onveranderd weer.

Verder verscheen het werk: Arnhem 1614 fol., (waarin de zaken voorkomen zoo als de Staten ze wilden beschouwd hebben,) 's Gravenhage 1623 fol., Amst, 1608 fol., ibid. 1647 fol., ibid. 1652 fol., ibid. 1663 fol., Gorinchem 1748—63, 10 vol. 8°., zoo wel in te taal als stijl verbeterd.

In het Fransch Haye 1618 fol., Amst. 1670 fol.; in het Hoogduitsch Arnhem 1604 fol. 2 vol., Amsl. 1640 fol., Amst. (Frankf.) 1669 2 vol. fol.

Overal ziet men dat van Meteren goede bouwstoffen heeft verzameld, hulp van vele personen, liefhebbers van historiën, en historieschrijvers in beide partijen had. Bepaaldelijk beroept hij zich op Pontus Heuterus, Bor, de memorien van Jacques de Grijze, gewezen generaal van de vivres en van Mr. Andries Duyck, gewezen fiscaal van de Generaliteit. Voor geheel onpartijdig wordt hij niet gehouden, ten minste de Belgische letterkundigen verwijten hem dat hij moedwillig de verdienstelijke Roomschgezinden zwart maakt en hun schandelijke daden te last legt, waaraan zij onschuldig zijn. Doch dit oordeel is voorzeker zelve niet vrij van partijdigheid. Van Reydt toch oordeelde, „dat hij om eenige te behagen en anderen niet te verbitteren, overal milder is met prijzen als met laken." Zijn stijl is droog en stroef, doch minder langdradig dan die van Bor.

Op den *Catal. d. Hands.* van D[s]. v. Voorst, bl. 73 komt voor: *Belgica oft Nederlantsche Historie van onzen tijde met de Nederlantsche geschiedenisse, oorloghe ende veranderinge in de religie ende des lantsregeeringhe etc.* (*voornam. van* 1583—96) 4°. 196 pp. „Ms. de la fin du XVIIe siècle. Comme

---

1) Paquot vermeldt nog te Delft 1604. 4°. Amst. 1608. 4°. Dordrecht 1610. 4°. (bij Muller, *Cat. v. boeken over Nederlandsche Geschiedenis en plaatsbeschrijving* 1610.)

le titre et la preface (dont la feuille manque) ont beaucoup de ressemblance avec ceux de la 1e edition de van Meteren (Delft 1599) et comme deux panegyriques de ce ms. sont les mêmes que dans cette edition, ce ms. est probablement une copie des notes que van Meteren avait rassembleés etc." op *Cat. van* P. Mussshenbroek bl. 9 E. v. M. *Historiën der Nederlanden*, Amst. 1663 *met* mss. aantt. van *P. van Musschenbroek.*

Zie Simeon Ruytinck, *Lev. v. E. van Meteren* voor en achter de uitgaven van het werk; Sweertii, *Ath. Belg.* p. 60; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 202; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 260; Paquot, *Mém.* T. II. p. 645 suiv.; Dewez, *Hist. Gén. de la Belg.* T. VII. p. XXVIII; Reydt, Voorred. zijner *Ned. Hist.; Hist. Boekzaal* IIIe st. bl. 3 volgg.; Pars, *Bat. schrijv.* bl. 262, 263; Beaufort, *Lev. v. Willem I*, D. I. Voorr. bl. 55; D. II. bl. 75; van Wijn, *Bijv. op de Vad. Hist.* IX d. bl. 3 n. (e) verg. bl. 24 n. (e) van Kampen, *Bekn. Gesch. d. Lett.* D. I. bl. 232—234; Siegenbeek, *Gesch. d. Ned. Lett.* bl. 90—92; de Wind, *Bibl. d. Ned, Geschieds.* D. I. bl. 257, 561; Balen, *Beschr. v. Dordr.* bl. 1018; P. G. Witsen Geysbeek, *Redev. over E. van Meteren* in *Rec. v. d. Rec.* XXII. 1829. D. II. bl. 1; J, J. Dodt van Flensburg, *Iets over het Geschiedk. werk van E. v. M., ook met betrekking tot de Utrechts. zaken.* in *v. d. Monde Tijds.* D. VII. bl. 417; D. VIII. bl. 262; Dr. R. Fruin, *Over de verschillende uitgaven van E. v. M. Historien*, in Nijhoff, *Bijdr. tot de Vad. Gesch. en Oudheidk.* N. R. D. IV. St. II.; Groen, *Arch.* T. I. p. 37 sv.; Fr. Muller, *Historieprenten*, I, bl. 40; *Tijdschr. voor Gesch. van Utrecht;* Jansen en van Dalen, *Bijdragen*, D. IV. bl. 292; Schotel, *Kerkel. Dordr.* D. I. bl. 497; Dez. *Gesch. Lett. en Oudheidk. Avondst.* D. I. bl. 407; Blommaert, *Ned. schrijv. van Gend*, bl. 176; *Nav.* D. IV. bl. 167; D. V. bl. 43; *Bijbl.* 1855, bl. LXV; Luiscius, Hoogstraten, Kok, Nieuwenhuis, *Woordenb. d. Zamenl.;* Kobus en de Rivecourt, *Dict. Biogr. Biogr. Univ.*

METTING (Mr. Dirk) of METSING, te Winschoten geboren, leerling van J. D. van Lennep en N. W. Schroeder, verdedigde in 1757 te Groningen een *Diatribe de authentia quorumdam Octhibim.* (Gron. 1757. 4°.) Ook gaf hij in het licht:

Verhandeling over den oorsprong en de Natuure der taalen in 't gemeen beschouwd. Groningen 1771. 8°.

Zie E. Scheidii, *Animadv. ad Jo. Dan. à Lennep, Librum de Anal. Linguae Graecae*, p. 257; Saxe, *Onom.* T. VII. p. 192; *Bibl. Hag.* Cl. V. p. 679; *Cat. d. Maats., v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 104.

METHORST (A. S.). Deze kunstenares bloeide van 1791—1820. Zij schilderde vogelen. Een *vogelnestje met jongen*, in kleuren, als studiebladen geteekend, met het jaartal 1787—1811, op de Tentoonstelling te Amsterdam 1820, zag men van haar een *stil leven*, zij woonde toen te Vreeland.

Zie Kramm, t. a. p. bl. 1103.

METHORST (C.). Deze kunstenares zond naar de Ten-

toonstelling te Amsterdam 1840, *een binnenhuis* en *een landschap*, die algemeene goedkeuring wegdroegen, zij woonde te Maarsen, en overleed aldaar omstreeks 1850.

Zie Kramm, t. a. p.

METHORST (S. E.). Van deze kunstenares was op de Tentoonstelling te Amsterdam 1820, *een bloemstuk met sapverw.* Zij woonde toen te Vreeland.

Zie Kramm, t. a. p.

METHURST of MEDHURST (Johan), 20 Jan. 1712 te Bremen geboren, studeerde daar aan de school en het gymnasium, werd in 1735 candidaat in de Godgeleerdheid, bezocht de Universiteit te Utrecht, werd hulpprediker van den kranken predikant Willemsen te Middelburg, in 1738 predikant te IJsendijke in Vlaanderen, in 1743 aan de Rembertus kerk in de voorstad te Bremen, verkreeg in 1769 eershalve de waardigheid van theol. doctor te Harderwijk, en overleed 14 Julij 1779. Hij schreef:

Diss. de Cinere sacro altaris exterioris, sub Praesid. Dav. Millii habita. Traj. ad Rhen. 1736.

Observatt. in histor. passionis Christi ut a Johanne est tradita in *Bibl. Brem. Nova Cl. I Fasc. I Class. III Fasc.* 3.

Observatt. in Psalm. XXX: 16. *Fasc.* 2.

Observatt. in Epist. ad Titum Cap. II: 11—12. *Class. II Fasc.* 2.

Observatt. miscellan., Ib. p. 493. Ib. *Class. VI. Fasc.* 5.

Observatt. in Psalm. LXII: 16. *Class. V. Fasc. I.*

Conjectura de verbis vaticinii Jacobi. Gen. 49: 10 in *Bibl. Hag. Cl. II. Fasc. II.*

Diss. de vera διαθηκης in Scriptura significatione et testamentificatione ap. Hebraeos. Ib. *Fasc. III.*

Observatt. miscellan. ad varia Script. loca. etc. *Class. IV. Fasc. I.*

Observatio in Jes. XXIV: 21—23. Ib. *Fasc.* 2.

De aedibus in Oriente, observatio ad illustranda quaedam Script. loca. Ib. *Class. V. Tasc.* 2.

Observatt. miscellan. In *Symbolis liter. Haganis Class. I.*

Diss. qua Psalmos XXXVI explicatur, et simul notatu quaedam digna virtutum divinarum documentae lucidantur. Ib. *Class. II. Fasc. I.*

Prüfung der Gedanken, welche Nathan Lardner über die Besessenen, derer in N. T. gedicht wird, geäussert hat. Hinter Lardners Buch von den Besessenen. übers von Cassel. Bremen 1760.

Opstellen van hem in *Bremischen Magazin.* Thl. I p. 680, Th. II. p. 38, 241, Th. III. p. 87 en 181, 189, 323, Th. IV. p. 305, Th. VII. p. 27.

Zie Corn. Buhl, *Leichenpred.* Bremen 1779 fol.; Adelung u. Rotermund, o. h. w.; Bouman, *Gesch. d. Geld. Hooges.* D. II. bl. 418, 419; *Boekz.* 1772 b. bl. 269.

METHURST of MEDHURST (Walter Henry), werd in 1796 te Londen geboren en genoot zijne eerste opleiding op de kathedrale school van St. Paul aldaar. Van zijne jeugd is weinig bekend; met zijne verwanten naar Gloucester verhuisd, kwam hij daar onder de godsdienstige leiding van den predikant W. Bishop. In de lente van 1816 bood hij zich voor den zendingsarbeid den bestuurders van het Londensche zendeling-genootschap aan en werd hij, als zendings-boekdrukker, in September van dat jaar, tot hulp van den godvruchtigen en geleerden Dr. Milne naar Malaka gezonden, waar toen de Engelschen het middenpunt wilden vormen hunner grootsche en edele, geheel oostelijk Azië omvattende, zendingswerkzaamheden en waar Medhurst, over Madras reizende, in Junij 1817 aankwam. Terstond bereidde hij zich daar voor tot den gewigtigen werkkring, die de taak van zijn geheel zoo werkzaam leven is geweest, de Evangelieverbreiding onder de Chinezen en Maleijers. In de lente van 1819 bezocht hij eerst Poelo Pinang, waar hij zich met de uitdeeling van godsdienstige schriften en de oprigting van scholen bezig hield en vestigde hij zich later, op het eind van 1820, aldaar te Jamestown. Weldra echter gevoelde zijn groote geest behoefte aan een meer centraal punt en aan uitgebreider arbeidsveld, waar zijn onvermoeide ijver in onderscheidene rigtingen kon werkzaam zijn, en in het begin van 1822 kwam hij naar Java, waar hij zich te Batavia vestigde en terstond op vier plaatsen zijne evangelieprediking in de Chinesche taal begon. Gedurende het grootste deel zijns levens was hier de hoofdzetel zijner werkzaamheid, die het eerst en bovenal de Chinezen, te Batavia en elders in Nederlandsch Oost-Indie gevestigd, omvatte, maar waarbij hij ook door Engelsche en Maleische godsdienstoefeningen voor anderen nuttig trachtte te zijn [1]).

[1]) Dr. P. P. Roorda van Eysinga zegt daaromtrent in zijne *Verschillende reizen en lotgevallen*, 3e d. 1832: »Achter Wel te Vreden, bij den viersprong (parapatan), staat eene Engelsche perk, waarin door den achtingwaardigen zendeling Medhurst gepredikt wordt. Deze man verdient, dat hij meer en meer gekend en gewaardeerd worde. Doordrongen van den echten geest van het Christendom, werkt hij op het voetspoor van het Evangelie. Bij algemeene wereld- en menschenkennis kent hij verscheidene talen, die hij immer ten voordeele van verspreiding van waarheid en deugd aanwendt. Des morgens predikt hij in het Engelsch, daarna in het Maleisch en des namiddags begeeft hij zich naar het Chinesche kamp, alwaar hij in het Chineesch de grondbeginselen van het Evangelie aan de huisgezinnen mededeelt. In zijnen huisselijken kring is hij immer nuttig werkzaam. Zijne echtgenoot, die het Maleisch, met Arabisch karakter, zeer goed leest, ondersteunt hem in zijnen arbeid, en zijne zuster had, bij mijn vertrek van Batavia, reeds zulke groote vorderingen in de Chineesche taal gemaakt, dat zij er reeds met gemak in kon lezen, en het voornemen had om aan de dochters der Chinezen on-

Zoolang hij op Java was, stond hij op alle wijzen andere zendelingen ten dienste, spoorde hij door zijne togten geschikte werkkringen voor den zendingsarbeid op, wist hij daarvoor de belangstelling en den ijver op te wekken, en was hij daarbij zelf steeds onvermoeid met raad en daad werkzaam. Terwijl de zoo zeer door hem gewenschte zending op Bali mislukte, had die der Rijnsche zendelingen in Zuid-Borneo haar ontstaan vooral aan hem te danken. Met den predikant te Batavia, Dr. Lenting, nam hij een werkzaam aandeel in de revisie der zoogenoemde laag-Maleische vertaling des Nieuwen Testaments. Sedert 1833 rigtte hij te Parapattan, bij Batavia, een opvoedingsgesticht op voor wezen en verlaten kinderen van christenouders (*Parapattan Orphan Asylum*), waarmede hij in 1139 zijne Chinesche kweekschool verbond. Maar meer misschien nog dan door iets anders, was hij van zijne komst op Java af zegenrijk werkzaam door de drukpers, die hij medebragt, waaraan hij zelf arbeidde, waarvoor hij inlanders opleidde, en waardoor de eerste christelijke drukkerij op Java ontstond, die gedurende eene reeks van jaren zoo rijke en gezegende vruchten gedragen heeft. Daar zagen eenige zijner eigene Chinesche godsdienstige schriften, eenige hoogstgewigtige werken over Chineesch, Japansch en Coréasch, voor Europeanen bestemd, het licht; daar werden een aantal geschriften in de Javaansche taal, door den waardigen zendeling Bruckner vervaardigd, met Javaansch karakter, zeer vele Maleische geschriften met Arabische en Hollandsche letters, Lettinesche, Hollandsche, Engelsche en Fransche geschriften gedrukt, die, in talrijke exemplaren over Java en de andere eilanden verspreid, aan talloos velen ten zegen zijn geworden. Behalve zijn eigen zendingsarbeid, zijne letterkundige werkzaamheden en het bestuur zijner altoos voor het Godsrijk werkzame pers, ondernam hij ook van daar herhaalde christelijke onderzoekingstogten, in 1825 met de Engelsche afgevaardigden Tyerman en Bennet naar Oost-Java, weder in 1826 derwaarts, in 1827—28 naar het Maleische schiereiland en Borneo, in

---

derwijs te geven. De heer Medhurst verzamelt des avonds, zonder eenig opzien te baren, verscheidene Javanen, Bengalezen en anderen in zijne woning, doet een kort gebed, laat zingen, en verklaart een gedeelte van het Nieuwe Testament op den eenvoudigste en voor de toehoorders allergeschikte wijze, waarna weder gezongen en gedankt wordt. Nimmer woonde ik eene godsdienstoefening met zooveel aandoening bij, als in zijne woning, die inderdaad een verblijf des vredes was. Hij bezat veel kennis van ziekten en kwalen, en niet zelden genas hij kranken geheel kosteloos. Na vele inspanningen en proefnemingen was het hem gelukt, met eene steendrukkerij te kunnen werken, zoodat hij zich in de gelegenheid gesteld vond, nuttige geschriften, op eene onkostbare wijze, onder de bevolking verspreiden."

1829 met den zendeling Tomlin naar Oost-Java en Bali, terwijl hij in Junij 1835 zijn onderzoekingstogt langs de kusten van China begon en in April 1836 van Batavia naar Europa kwam. In November 1828 keerde hij naar Batavia terug, maar de man, die zooveel had gedaan voor het geestelijk heil der inlandsche bevolkingen, die om zijne godsvrucht en uitstekende talenten door een verlicht bestuur hoog had moeten gewaardeerd worden, vond aldaar eene min gunstige stemming, dan onder het welwillend bestuur van den gouverneur-generaal van der Capellen. Hij kreeg weldra de al dan niet gegronde overtuiging, dat het Nederlandsch-Indisch bestuur de verspreiding des Christendoms vijandig was en hij besloot zich liever in het heidensche China te vestigen. Door het tractaat van 1842 waren vijf Chinesche havens voor vreemdelingen geopend en in 1843 vertrok Medhurst naar Shanghai, waar hij al de laatste jaren zijns levens werkzaam bleef. Ook daar was zijn arbeid even ijverig en onvermoeid en openbaarde zich die even als vroeger zoowel in prediking, onderwijs, vervaardiging, druk en verspreiding van geschriften tot bekeering der Chinezen, als in het toegankelijk maken der kennis van China, zijne taal en letterkunde voor de Europeanen en ook hier vestigde hij de eerste christelijke drukkerij in die plaats en het noordelijk China. In Maart 1845 begon hij zijnen merkwaardigen togt naar de zijde- en theedistricten van China, waarvan hij een belangrijk verhaal heeft uitgegeven. Op een zijner reizen in het binnenland werd hij, den 8 Maart 1848, met twee andere zendelingen in de nabijheid der stad Tsing-pú door een woesten hoop zwaar gewond en ontkwam hij op wonderbare wijze het doodsgevaar. In de langdurige onderhandelingen tusschen de verschillende protestantsche zendelingen, aangaande de beste wijze van overzetting van een aantal bijbelsche uitdrukkingen en vooral van den naam van het hoogste wezen in het Chineesch, nam hij een zeer werkzaam aandeel en lokte dit gewigting onderwerp verschillende afzonlijke geschriften en artikelen van zijne hand in het tijdschrift „*The Chinese Repository*" uit. In December 1855 kwam het verontrustend berigt te Londen, dat zijne gezondheid zeer wankelend was geworden, en al mogten de bestuurders van het zendelinggenootschap, de waarde van dien getrouwen en hoogbegaafden arbeider diep gevoelende, hem uitnoodigen terstond tot zijne herstelling naar zijn vaderland te komen: het was reeds te laat. Met zijn gezin vertrok hij den 10en September 1856, met het schip *Anglo Saxon* van Shanghai, maar hij kwam in geheel hopeloozen toestand den 22en Januarij 1857 te Londen aan en weldra, den 24en Januarij ll., ontsliep de ijverige dienaar des Heeren. Den 30en Januarij werd hij te Abney Park begraven,

Wanneer wij kortelijk het oog slaan op een wel gering,

maar voor allen meest zigtbaar deel zijner werkzaamheid, zijn' letterkundigen arbeid, dan moeten wij ons evenzeer verwonderen over het aantal, als over het gewigt zijner geschriften. In de eerste plaats moet wel de herziening der Chinesche vertaling des Bijbels genoemd worden, die hij met de afgevaardigden van de andere protestantsche zendingen in China tot stand bragt, maar waarvan het voornaamste aandeel aan hem wordt toegeschreven. Van de groote menigte godsdienstige tractaten, in verschillende oostersche talen door hem vervaardigd of gedrukt, heeft hij zelf eene lijst gegeven, die echter slechts tot het jaar 1835 is voortgezet (verg. *China. Toestand en vooruitzigten van dat rijk.* Rott. 1839, 2e dl. bl. 298 en volg. *Chinese Repository*, XVI. 373.). Van zijne hand kwamen, vooral in 1819, verschillende stukken in het Chinesche tijdschrift: *Chinese Monthly Magazine*, en later in het Engelsche tijdschrift: *The Chinese Repository*, dat van 1833 tot 1851, in 20 deelen, te Canton uitgegeven, eene zoo rijke bron is voor de kennis van Oost Azie. Ook de vroegere jaargangen van het *Tijdschrift voor Nederlandsch-Indie* tellen eenige opstellen van zijne hand, als: „Over den naam van Jezus", 2e jaarg. bl. 474. Bat. 1839; „Over een Favorlangsch woordenboek", 2e jaarg. bl. 432 [1]); „Chronologische geschiedenis van Batavia door een Chinees. Uit het Chineesch vertaald", 3e jaarg. bl. 1. Bat. 1840. „Over het Parapattan orphan Asylum", 3e jaarg. bl. 456.

Afzonderlijk zagen verder van hem het licht:

Journal of a tour through the settlemens on the eastern side of the peninsula of Malacca in 1828. *Printed at Singapore.*

An English and Japanese, and Japanese and English Vocabulary, compiled from native works. Batav. 1830. 8°.

Dictionary of the Hok-këèn dialect of the Chinese language, according to the reading and colloquial idioms etc. Macao. 1832—1839. 4°.

Translation of a comparative vocabulary of the Chinese, Corean and Japanese languages. Batav. 1835. 8°.

China: its state and prospects, with special reference to the spread of the Gospel, London 1838. 8°., van welk werk de bovengenoemde, zeer onnaauwkeurige vertaling in het Hollandsch, te Rotterdam, in 1839 in 2 deelen verscheen.

Gilbertus Happart, *Dictionary of the Favorlang dialect of the Formosan language, written in* 1650, *translated by* W. H. Medhurst, Batavia 1840.

Chinese and English Dictionary, containing all the words in the imperial dictionary, arranged according to the radicals. Batavia 1842—43. 2 deelen in 8°. en waarvan het vervolg:

---

[1]) Zie ook zijne: „Aanteekeningen op eene reis naar Bali in 1829, *Tijds. voor Ned. Indie* 1858, 1e d. bl. 193—221.

English and Chinese Dictionary, mede in 2 deelen door hem te Shangai in 1847—48 werd uitgegeven: — zijn hoofdwerk en misschien een der nuttigsten voor de kennis van China.

Chinese Dialogues, questions and familiar sentences, rendered into English to assist beginners in the language. Shanghae. 1844, het eerste voortbrengsel zijner drukkerij aldaar.

Ancient China. The Shoo king, or the historical classic: being the most ancient authentic record of the Annals of the Chinese empire: illustrated by later commentators. Shanghae. 1846. 8°.

A Dissertation on the Theology of the Chinese, with a view to the elucidation of the most appropriate term for expressing the Deity, in the Chinese language. Shanghae. 1847. 8°.

An Inquiry into the proper mode of rendering the word God in translating the Sacred Scriptures into the Chinese language. Shanghae. 1848. 8°.

On the true meaning of the word Shin, as exhibited in the Quotations under that word, in the Chinese Imperial thesaurus, called The Pei-wan-yun-foo. Shanghae. 1849. 8°., waarop hij mede aldaar in 1850 liet volgen: *An Inquiry into the proper mode of translating Ruach and Pneuma, in the Chinese Version of the Scriptures.*

In 1849 begon hij een werk uit te geven, onder den gemeenschappelijken titel:

The Chinese Miscellany, designed to illustrate the Government, Philosophy, Religion, Arts, Manufactures, Trade, Manners, Customs, History and Statistics of China, waarvan ons 3 stukken bekend zijn: N°. 1. *A Glance at the Interior of China, obtained during a Journey through the Silk and Green Tea Districts.* N°. 2. *The Chinaman abroad: or, a desultory account of the Malayan Archipelago. By Ong-tae hae.* N°. 3. *On the Silk manufacture, and the cultivation of the mulberry.*

Deze stukken zijn niet slechts belangrijk om den inhoud, maar ook merkwaardig door de verbinding der Europesche en Chinesche drukkunst. Van N°. 1 en 2 zagen nieuwe titel-uitgaven, te Londen, in 1850 het licht en van N°. 2 verscheen eene Hollandsche vertaling, maar zonder vermelding der bron, waaruit zij geput was, in het *Tijdschrift voor Neerl. Indie*, 14ᵉ jaarg. 2ᵉ deel, Zalt-Bommel. 1852.

In Dr. Medhurst heeft de Protestantsche zending in China, waarin hij naast Dr. R. Morrison, Dr. W. Milne en Dr. C. Gutzlaff eene zoo waardige plaats vervulde, den laatsten harer vier groote grondleggers verloren en van allen was het hem vergund het langst, 40 jaren! op dien moeijelijken akker te arbeiden. Van de genoemden was Dr. Gutzlaff het langst zijn tijdgenoot, deels zijn medearbeider, en in beide uitstekende mannen was groote overeenkomst en toch weder niet minder groot verschil van aanleg, gaven en vorming. Bezat Gutzlaff meer het buitengewone, geniale,

wegslepende: in Medhurst vertoonde zich bovenal de natuurlijke, langs den gewonen weg voortgezette, maar tot uitstekende hoogte gestegen ontwikkeling; trof in Gutzlaff het krachtige, vurige en toch onbekrompen geloof: in Medhurst openbaarde zich meer de vaste, gegronde, bepaalde overtuiging; in den eersten het geloof meer in het gemoed, bij den laatsten meer op het verstand werkzaam. Bezat hij boven Gutzlaff de gave van het kalme, nuchtere, doordringende oordeel, hij miste misschien te zeer diens tact van menschen te winnen en welligt heeft zekere stroefheid en ernst schade toegebragt aan de vruchten zijner zoo trouwe en rustelooze evangelieprediking. Onder de zendelingen werd hij voor den grootsten Sinoloog gehouden en zijne geleerdheid, zoowel als zijn opregte godsvrucht en strenge zedelijkheid deden hem aller hoogachting verwerven. Groot waren zijne gaven, maar wat nog beter is, hij heeft ze trouw gebruikt in de dienst des Heeren, en al zijn ook in den laatsten tijd de stormen der verwoesting, krijg van binnen en krijg van buiten, over China losgebroken, al valt het ons kortzigtigen vaak zwaar den weg des Heeren in de donkerheid des onweders te erkennen: wij hebben het goede vertrouwen; dat de ijverige geloofsarbeid van Medhurst en zoovele anderen van boven bekrachtigd zal worden en eenmaal vruchten van vrede en zegen zal dragen voor het Rijk van het Midden.

Zie *Alg. Konst- en Letterb.* 28. Maart 1857 en *Part. berigt.*

METIUS. De eerste die wij van dit geslacht aantreffen, is Mr. Adriaan Anthonieszoon, soms Mr. Arriaan Thonisz., en ook wel Mr. Adriaan Doedensz.[1]) genoemd. Hij werd in of omtrent het jaar 1527 te Alkmaar geboren en was ten tijde van Alva lid der regering van zijne geboorte-stad. Op last van deze werd hij den 31 Augustus 1568 met andere regenten gebannen en zijne goederen verbeurd verklaard. In 1573 vindt men hem weder als presidentschepen vermeld en deed hij als Ingenieur, gedurende het beleg der stad, voortreffelijke diensten. Na dit beleg stond hij veertig jaren lang als Burgemeester aan het hoofd der zaken. Om hem, door zijne wiskundige bekwaamheden, meer dienstbaar te maken tot 's lands welzijn, stelde Willem I hem aan, als Ingenieur en Raad der Fortificatiën, met den titel van *Sterktebouwmeester der Vereenigde Nederlanden*, ook werd hij in 1618 door prins Maurits als oud Burgemeester, bij vernieuwing aan het hoofd van de acht oude regenten aangesteld. Hij vormde van tijd tot tijd de ontwerpen tot het aanleggen van sterkten, met name: de Bourtange, de Bellingwolder

---

[1]) De *van* of familie-naam Metius heeft hij nimmer aangenomen noch geschreven.

schans, de Schenkenschans, alsmede van Enkhuizen, van Lingen, van Harlingen en andere plaatsen, gelijk ook aan hem de zorg voor de beveiliging der zeestranden en der forten te Huisduinen werd opgedragen. Van de door hem vervaardigde kaarten, geteekend met het jaartal 1597, zijn nog aanwezig.[1]) Als wiskunstenaar komt aan Adriaan Anthoniuszoon de eer toe van de ontdekking der verhouding van de middellijn tot den omtrek van den cirkel, als 113 : 355, welke vinding naderhand de beoefenaars der wiskunde om strijd met lof vermeld hebben. Hij heeft bij zijne echtgenoote (Saida van Brederode) vier zonen verwekt met name: Dirk, Adriaan, Anthonij en Jacob, en is in 1607 in zijne geboorte stad overleden. Adriaan Antonieszoon schijnt slechts een werkje geschreven te hebben, dat niet gedrukt is, namelijk een boekje tegen de quadratuur van Simon van Eik of Duchêsne, ook wel Simon a Quercu genoemd, in het welk hij heeft aangetoond dat de rede van den omtrek tot de middellijn kleiner is dan $3\frac{17}{120}$ en grooter dan $3\frac{15}{106}$, tusschen welke de middelrede is $3\frac{16}{113}$ of $\frac{355}{113}$.

Zie *Verslag van* 1847—1848 *op de algemeene vergadering van het Wiskundig genootschap te Amsterdam*, bl. 181 en volgende; van Swinden, *Meetk.* 2de druk, bl. 305 en 306.

METIUS (Dirk) Adriaansz. De oudste zoon van den voorgaande, was even als zijn vader een zeer bekwaam wiskundige. Als zoodanig nam hij in 1599 deel aan een zeetogt onder de bevelen van den admiraal P. van der Does, om al de Spaansche havens te blokkeren. Voor de Corunha en voor Lissabon. vond men de Spaansche zeemagt te wel bewaard, om haar aan te vallen; men zeilde naar de Kanarische eilanden, nam het kasteel op groot Kanarië en verspreidde hier, te Gomera en het eiland St. Thomas brand en verwoesting. Hij is op dit eiland, met vele andere, aan eene besmettelijke ziekte gestorven.

Zie verslag 1847—1848 als voren.

METIUS (Adriaan Adriaansz.), meer bekend onder den naam van Adriaan Metius, tweede zoon van den vorige, de eerste, die den naam van Metius voerde, werd den 9 December 1570 te Alkmaar geboren, bezocht eerst de latijnsche school zijner geboortestad en ontving er het onderwijs van den rector Ludolphus Potterus, van Groningen, uitgever van het *Etymologicum Belgicum* en van den conrector Conradus Alutarius, later predikant te Tzum. Op achtienjarigen ouderdom werd hij naar de in 1585 opgerigte hoogeschool te Franeker gezonden, om zijne groote belangstelling en grooten ijver voor de wiskunde gaven zijne medestu-

[1]) O. a. een van de Zijpe-polder.

denten spottenderwijze hem den bijnaam van Metius, welken bijnaam hij naderhand bleef voeren en sedert heeft beroemd gemaakt. Na zich drie jaren op de wis- en sterrekunde te hebben toegelegd, ging hij naar Leyden om de lessen van Rudolph Snellius en Ludolf van Ceulen over de wiskunde en van Pauw over de ontleedkunde te hooren. Ook werd hij door zijnen vader naar Tycho Brahé gezonden om zich te Oranienburg, op het eiland Hween in de Sont gelegen, in de praktische sterrekunde te bekwamen; vervolgens (na 1597) bezocht hij nog de hoogescholen te Rostock en te Jena, waar hij met goed gevolg openbare lessen gaf. Bij zijne terugkomst in het moederland werd hij door prins Maurits tot het opmeten en in kaart brengen van vestingen en andere belangrijke diensten gebruikt. Door invloed van graaf Willem Lodewijk, stadhouder van Friesland, werd hij eerst (1598) buitengewoon en in 1600 gewoon hoogleeraar in de wiskunde te Franeker. Hij kreeg bij het aanvaarden van die betrekking uitdrukkelijk in last om de wiskunde in de landtaal te onderwijzen en werd hem somtijds, voor het onderwijs in de sterrekunde eene — voor dien tijd — vrij aanzienlijke som toegestaan om sterrekundige instrumenten, onder zijn toezigt, te laten vervaardigen. Gedurende het bestand (1608—1620) kreeg hij aanzoek om te Leuven te komen, hetwelk hij van de hand wees. Zijne ervarenheid in de geneeskunde verschafte hem 8 Nov. 1625 de titel van Med. Doctor. Hij overleed 16 Sept. 1635. Zijn grafschrift leest men bij Vriemoet, *Ath. Fris.* p. 109, M. Winsemius hield den 23 Sept. op hem een lijkrede. Hij huwde 1. Jetske Andreae, 2. Cecilia Vertest. Van 1598 tot 1615 heeft hij een reeks van werken, zoo over de reken-, meet-, sterre- als zeevaartkunde, gedeeltelijk in het Latijn, gedeeltelijk in het Nederduitsch geschreven. Wij vinden de volgende vermeld:

Doctrinae Sphaericae libb. V. Franeq. 1598. 8°. niet Francof. 1591. 8°. zoo als Foppens wil.

Astronomiae universae Institutio libris III, quorum I Sphaerae disciplinam tradet: II Fabricam Planisphaerii et Trigonometriam Astronomicam III. Historiam Astronomicam, astrorum situm ac motum. Franeq. 1605. 8°. Mogelijk dezelfde uitgaaf.

Institutionum Astronomicarum Libri III. Quibus accessit Tractatus de Novis Authoris Instrumentis, et modo, quo stellarum fixarum situs motusque solis per eadem observantur. Franeq. 1606, 1608. 8°.

Institutiones Astronomicae et Geographicae, Fondamentale ende grondelycke onderwysinge van de sterrekonst, beschreven door D. Adrianum Metium, Alcmarianum Matheseos Professorem in de universiteyt van Frieslandt. Franek. 1614, met zijn fraai portret, vermoedelijk door Chrispijn van de Passe.

Arithmetica et Geometria Practica. Franeq. 1611 4°. (multo auct.)

Arithmeticae libri II et Geometriae libri VI. Lugd. Bat. 1626, 1640. 4°.

Geometriae Practicae P. V. Franeq. 1620, 1625. — *Geometricae practicae Pars I et II, quae rei cujusvis mensurabilis vim, proprietates et habitudines interpretatur et exercet.* Franeq. 1625. 4°. — *Geometriae practicae pars quinta, continens problemata astronomica geometricè delineata et arithmeticè resoluta.* Franeq. 1625. 4°.

De Gemino usu utriusque Globi 1615. 4°. Dit boek is in het lat. vertaald door Bernard Schotanus J. U. D. vervolgens hoogleeraar. Metius gaf eene tweede editie van den holl. tekst, getiteld: *Fundamenteele onderwyzing van de sterrekonst en beschrijving der Aarde, door het gebruik der Hemelsche en Aardsche globen. Mitsgaders onderregting van de konst der zee-vaart; met nieuw gepractiseerde instrumenten en regelen.* Franek. 1614. 4°. vermeerderd door Metius, in *Doctrina sciatericorum*, vervolgens op nieuw in het latijn. Franeq. 1624. 4°.

Praxis nova Geometrica per usum circini et Regulae proportionalis. Uit het latijn door P. Baerdt, met den titel: *Maetconstigh Liniael ofte proportionalen rij in de platten passer, alsmede sterckten-bouwinghe.* Franeker 1626. 4°.

„*Cujus libri* (schreef Vriemoet) *in Dedicatione, inventum in Gallilaeo de Gallilaeis usum circini proportionalis, defectu quodam laborantem, transferendo ad Regulam, quod tot saeculis abstrusum et latens fuerat, bono saeculi, quasi nova fati largitione, sua industria patefactum, dicit Queritur vero in Dedic. Arithmet. et Geometriae*, an. 1626, *hoc novum inventum invidia temporum quosdam per imperitiam non iusto pretio aestimasse, ac magni secreti arcanum magnitudine libelli metiri voluisse. Additum quoque Tractatum de Arte Navigandi multa iniquitate fati exceptum fuise ab invidis et ignorantiae magistris.*"

Astronomiae brevis, civilis delucida constitutio etc. 1606.

Calendarium perpetuum articulis digitorum computandum. Roter. 1627. 8°.

Eeuwighe hant-calender. Amst. 1627. 8°.

Liber de trigonometria planorum. Primum mobile, astronomicè sciographicè, et hydrographicè explicatum. Amst. Franeq. 1631. 4°.

Nieuwe Geographische onderwysinghe. Franek. 1614. 4°. m. pl.

Gebruik van het Astrolabium, Globen. 1627. 4°.

Stok-rekening en Sterkten-bouwing (uit de *Geometria practica*).

Mensura geogr. et usus globi terr. Fran. 4°.

Het tweede tractaat van de proprieteyt, eygenschappen, solutie ende ontsluytinghe der Sphaerische triangulen, midtsgaders een figuurlycke aenwysinghe, hoe door deselve alle astronomische ende geographische quaestien ofte vnaeghstukken solveert worden. Franek. 1627.

Het derde tractaat van 't opmaken ende het ghebruyck des particulieren astrolabiums. Franek. 1627.

Opera omnia Astronomica, addito libro de theoria et motu solis. Amst. 1633. 4°.

Hij en Gerh. Freitag zouden ook de schrijvers zijn der *Tabulae Geographicae Frisiae*, voor het *Chronicum Pierii Winsemii.*

Manuale arithmeticae et geometricae practicae. Amst. 1634.

De Munitionibus. L. B.

Zie Sweertli, *Ath. Belg.* p. 100; Val. Andr. *Bibl. Belg.* p. 14; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 354; Vossius, *de Scient. Mathem.* C. XVI. § 44, p. 70; B. XXVIII. § 12, p. 116; C. XXXVI. § 51, p. 201; Vriemoet, *Ath. Fris.* p. 98—112; G. Krantsius *ad Conringium, Saec.* XVII. C. II. p. 202—13; Saxe, *Onom.* T. IV. p. 91; M. Winsemii, *Orat. Funebr. in obitum celeb. et praest. corr, D. A. Metii, Doct. Med. et Math. prof. claris.*, Nic. Blancardi, *Paneg. pro festo Saeculari Acad. Franeq.* p. 23, 24; *Kronyck van Alckmaer*, bl. 115, 116; S. van Eikelenberg, *Alkmaar en zijne Geschiedenissen*, D. III. bl. 160; van Swinden, *Meetkunde* 2e druk, *Aanwijzing der wiskundigen*, bl. XXVII; *Verslag* 1847—1848 als voren; van Kampen, *Bekn. Gesch. d. Lett. en Wetens.* D. I. bl. 325, 326; *Verslag v. h. Friesch Genoots.* 1862—1864, bl. 58; Rotermund en Adelung, i. v.; Meijers *Conv. Lexic.*; Poggendorff, *Handw.* T. II. S. 139; *Cat. Bibl. Bunav.* T. I. vol. II. p. 1440; *Cat. Bibl. publ. Leyd.* p. 177, 192; *Cath. Thys.* p. 41; *Cat. de Crane*, p. 48; Hoogstraten, Kok, Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt.

METIUS (Anthony Adriaansz.), was de derde zoon. Van deze weet men alleen dat hij den naam van Metius als familie-naam heeft aangenomen, het ambt van mathematicus der staten bekleedde en in 1580 den eersten steen van de waag te Alkmaar heeft gelegd. Het tijdstip van zijne geboorte en zijn overlijden schijnt niet bekend te zijn.

Zie *Verslag* 2847—1840.

METIUS (Jacob Adriaansz), de vierde zoon, heeft den naam van Metius ook aangenomen; men zegt van hem dat hij een zeer zonderling man moet geweest zijn, die afkeerig was van den omgang met menschen, en van alle gezelschap, onwillig om zelfs het gewoon schoolonderwijs te ontvangen, die altijd scheen als verzonken te zijn in overdenkingen en nasporingen. Men leest van hem dat hij bij eenen buurman, een brillenslijper, de kunst van glasslijpen leerde, allerlei soort van brand- en vergrootglazen, zelfs brandspiegels van ijs vervaardigde, waarmede hij allerlei voorwerpen op een ongelooflijk snelle wijze kon in brand steken. Hij moet een brandglas of glazen brandspiegel vervaardigd hebben, welke hij tegen den buitenkant der stadsvest te Alkmaar plaatste, zoodat hierdoor op den volgenden dag een boom, aan de overzijde van het water, in brand raakte. Elk was begeerig van hem te weten hoe hij zulke glazen vervaardigde; prins Maurits verzocht

dringend om opening van de zaak; zijn vader, zijne broeders en zijne zuster zelfs, smeekten hem er om, en in eene ziekte welke hem trof, gebruikte zeker predikant allen mogelijken aandrang om het geheim bekend te maken, doch hij bleef standvastig weigeren, zeggende: »als deze kunst bekend werd, niemand zijn leven meer zeker kon zijn." Het tijdstip van zijn overlijden vinden wij niet opgeteekend; doch hij moet vóór het jaar 1631 gestorven zijn.

Zie Vriemoet, t. a. p.; Jöcher, Adelung, Rotermund; Fischer, *Gesch. d. Physiek*, T. II. p. 151; van Kampen, t. a. p.; *Beleg van Groningen*, bl. 48, *Kronyek van Alckmaer*, bl. 116; S. van Eikelenberg, *Alkmaar en zijn Geschiedenissen*, bl. 160; *Verslag*, 1847—1848, als voren.

METIUS (Dirk), onder de schilders, die het Amsterdamsche poorterregt hadden gekocht, wordt door P. Scheltema op bl. 68 van diens werk over Rembrand van Rijn, met bijvoeging van den datum, 15 Februarij 1641, ook opgegeven *Dirck Metius van Alckmaer*. In het burger weeshuis te Alkmaar hangen 2 regentenstukken, het eene gemerkt D. M. en het andere met den vollen naam D. Metius.

Zie *Nav*. D. IV. bl. 63; D. V. bl. 238.

METMAN (Mr. Leonard), werd te Waalwijk, in de provincie Noordbrabant, geboren, op den 2 Mei 1808, voltooide hij, na den veldtogt van 1831 te hebben bijgewoond en dien ten gevolge met het Metalen Kruis te zijn begiftigd, in het jaar 1833 te Utrecht, als doctor in de regten, zijne academische loopbaan en betrad in de residentie de pleitzaal, waarvan hij gedurende ongeveer 27 jaren een sieraad was.

Door Z. M. den koning naar verdienste geschat, werd hij opvolgelijk tot lid van onderscheidene staats commissiën benoemd, inzonderheid van die van 27 September 1852, tot het ontwerpen von wetboeken voor de Ned. W. I. bezittingen. Ook was hij gedurende drie jaren, van 1850—53, lid van de tweede kamer der Staten-generaal. Behalve deze blijken van onderscheiding werd hem eerst het ridderkruis van de Eikenkroon en later dat van den Nederlandschen Leeuw als onmiskenbaar bewijs van Z^r. M^s. bijzondere hulde geschonken.

Bij koninklijk besluit van den 28 Dec. 1859 tot Z. M. commissaris voor de W. I. wetgeving benoemd, verliet hij den 20sten Maart dezes jaars het vaderland en vertrok uit Southampton den 2^den April daaraanvolgende naar Suriname, ten einde de vereerende taak te volbrengen, die 's konings vertrouwen hem had opgedrrgen.

Op den 26sten dierzelfde maand deed hij er zijn plegtigen intogt, en van dat tijdstip af besteedde hij zijne krachten en vermogens aan de taak, waarmede hij was belast, met zooveel belangstelling en ijver; met zulk een talent, zelfstandigheid en

volharding, dat hij zich ieders bewondering en hoogachting verwierf, terwijl zijn minzaam karakter, zijne ongekunstelde welwillendheid, zijn populaire omgang, elks hart voor hem opende en met liefde voor hem innam.

Zoo mogt hij ruim vier maanden in welstand arbeiden en de gelegenheid aangrijpen, om met schrander doorzigt de koloniale zaken en belangen van nabij waar te nemen en in het ware licht te aanschouwen, tot dat hij, bijna aan het einde van zijn moeijelijk werk genaderd, ja, de voltooijing er van schier voor oogen ziende, van eene reis naar de Marowijne teruggekeerd, door eene ziekte werd aangetast, die aanvankelijk volstrekt geen gevaar deed vreezen, ja zelfs geweken scheen en eene volkomen herstelling beloofde, doch in den avond van den 4den dezer, plotseling, zulk eene verwoestende wending nam, dat de lijder, op den avond van den volgenden dag, 5 October 1860, te Paramaribo in de ouderdom van 52 jaren en 5 maanden den laatsten adem uitblies. Hij werd plegtig ter aarde besteld, bij welke gelegenheid C. van Schaick hulde bragt aan zijne verdiensten.

Part. berigt.

METROPOLUS. Bisschop van Tongeren omtrent het jaar 197 of 217. Zijn sterfdag wordt 8 October te Trier gevierd.

Zie van Gils, *Cath. Meijer.*, *Memorieb.* bl. 7; van Gils en Coppens, *N. Beschr. v. h. Bisd. van 's Bosch*, D. I. bl. 6; Lobetius, *Gloria Leod. Eccl.* p. 37.

METS (Jan de), schepen der stad Oudenaarde. In de *Messager des sciences et des arts de la Belgique* T. IV p. 422 vindt men een door hem 29 Oct. 1561 geteekende zeer merkwaardige acte nopens de geboorte van Margaretha van Parma.

METSER (G.), pastoor te Leefdael, gaf een rijmwerkje in het licht, getiteld:

Verheffinge ende uytstortingh des Herte tot Godt op verscheyde Psalmen van David, met de Lat. psalmen op de kant, 1682.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* o. h. w.

METSIUS of van METS (Laurentius), werd omtrent het jaar 1520 te Geertsbergen in Vlaanderen geboren. Hij was licentiaat in de regten en zeer welsprekend. Nadat hij te Deinze in Vlaanderen pastoor geweest was, werd hij in 1557 plebaan der kerk van de H. Gedule te Brussel. Hij ontving vervolgens in 1563 de waardigheid van kapittel-deken in dezelfde kerk, en woonde in die hoedanigheid de provinciale kerkvergadering bij, welke, in 1565, te Kamerijk werd gehouden. Hij was ook bisschoppelijke officiaal van het distrikt van Brussel, dat, tot het jaar 1568, aan het aartsbisdom van Kamerijk is onderhoorig gebleven, wanneer, op pauselijk

gezag, aan den aartsbisschop van Kamerijk de inlijving van dit distrikt in het aartsbisdom van Mechelen werd te kennen gegeven. Metsius bleef nogtans hetzelfde ambt van officiaal uitoefenen toen het voorgenoemde distrikt onder de kerk van Mechelen was gesteld, en werd den 24 September van het gemelde jaar daarin bevestigd. Den 13 Junij 1569 verkreeg hij de waardigheid van voorstander der voorregten, die aan de Universiteit van Leuven waren verleend. Ook heeft hij het personaatschap van Rebecque of Roosbeecke in het aartsbisdom van Mechelen bezeten. Om zijne uitstekende deugd en bekwaamheid werd hij, den 16 November 1569, door den koning van Spanje tot bisschop van 's Bosch benoemd. Hij werd, den 13 Maart 1570 door paus Pius V tot dien zetel verheven; en den 23 April daaraanvolgenden te Brussel in het koor der collegiale kerk van de H. Gedule, door den aartsbisschop van Kamerijk, Maximilianus de Berges, gewijd, in het bijwezen van Franciscus Richardot, bisschop van Atrecht, en van Franciscus Sonnius, bisschop van Antwerpen. Hij magtigde den deken der kathedrale kerk van 's Bosch om in zijne plaats van het bisdom bezit te nemen, welk bevel door dezen den 28 April werd ten uitvoer gebragt. Nadat Metsius zelf den 4 Mei bezit der abdij van Tongerloo had genomen, deed hij den 7 daaraanvolgenden zijne plegtige intrede in zijne bisschoppelijke stad. Toen hij aan den geregelden gang van het bestaan zijns bisdoms orde gesteld had, vertrok hij weldra naar 's Hage, om daar, op verzoek van den aartsbisschop van Utrecht, Fredericus Schenck; over vier priesters, die de ketterij onverzettelijk aankleefden, uitspraak te doen, en hen van den geestelijken stand vervallen te verklaren (27 Mei 1570). Hij woonden vervolgens de provinciale kerkvergaderingen in Junij en Julij te Mechelen bij; en in zijn bisdom wedergekeerd deed hij, den 9 Jan. 1571, aan de geestelijkheid der stad 's Bosch in zijne kathedrale kerk de daarin genomene besluiten afkondigen. Metsius was intusschen van wegen de Staten des lands verzocht geworden om de nieuwe koningin van Spanje, die den 14 Augustus 1570 te Nijmegen was aangekomen, te verwelkomen. Vervolgens legde hij zich met grooten ijver toe op het welzijn van het aan hem toevertrouwde bisdom. Te dien einde gaf hij den 29 Maart 1570 een bevelschrift uit, waarbij hij zijne onderhoorigen geestelijken gelastte tegen de maand Mei in zijne bisschoppelijke stad te komen, om aldaar eene kerkvergadering te houden. Deze nam een aanvang den 8 Mei en duurde drie dagen. Zij werd deels in het koor der kathedrale kerk, deels in de eetzaal der paters predikheeren gehouden. De bepalingen en de besluiten in deze deze kerkvergadering vastgesteld, zijn daarna uitgegeven. Zij werden ten hoogste geroemd, en onder de heilzaamste geacht, welke in de kerken van Nederland

zijn genomen. Hij gaf ook in 1572 het *Manuale Pastorum* uit, behelzende eenige voorschriften betreffende de plegtigheden, die bij het bedienen der H. Sacramenten moeten worden in acht genomen, Metsius behartigde wijders, door het ijverig bezoeken van zijn bisdom, de zuiverheid van zeden, regel, tucht en geloofsleer. Ten dien einde bragt hij in de kloosters en geestelijke genootschappen, die in het bisdom bestonden, vele heilzame verordeningen tot stand; zeer bekend is het bezoek zijns bisdoms, dat hij, met dit doel, in Augustus en September 1572 ondernam. Hij bezocht toen Heusden met de Langstraat en het land van Altena, Woudrichem met de bijliggende plaatsen, alsmede de steden Geertruidenberg, Bommel, Eindhoven en de dorpen in den omtrek. Tot zijne bittere smart vernam hij kort daarna dat een gedeelte van zijn bisdom door de protestantsche krijsmagt was overmeesterd, waar door zijne goede pogingen werden verijdeld en een groote afval van het ketterlijk geloof werd veroorzaakt. Hij woonde in Mei 1574 de provinciale kerkvergadering van Mechelen bij; doch de onlusten des lands veroorloofden hem niet in zijn bisdom een nieuwe kerkvergadering te beleggen, zelfs vond hij zich eenigen tijd daarna genoodzaakt zijne bisschoppelijke stad te verlaten, om, als lid der staten van Brabant, niet in den wederstand der landstaten aan den koning gewikkeld te worden, die den landvoogd, welken deze had aangesteld, om in zijnen naam de Nederlanden te besturen, niet wilden erkennen. Den 24 November 1577 verliet hij 's Bosch en verwijderde hij zich uit zijn bisdom, dat hij door gevolmagtigde priesters liet besturen. Nadat hij zich te Kalkar in het land van Kleef, te Keulen en te Trier eenigen tijd had opgehouden, begaf hij zich naar Diest, en vestigde hij zich eindelijk te Namen, over welk bisdom hem paus Gregorius XIII, bij eene breve van den 6 Maart 1579 de zorg opdroeg. Bij dezelfde breve werd Metsius gemagtigd om ook in de plaatsen van andere bisdommen, die van hunne bisschoppen zouden beroofd zijn, tot nadere voorziening, het bisschoppelijk gezag uit te oefenen. Nadat hij den nieuwen herder des bisdoms van Namen, Franciscus van Wallen-Capelle, had gewijd, verviel hij in eene ziekte, waaraan hij den 18 September 1580 overleed. Men begroef hem in het koor der Cathedrale kerk te Namen onder een grooten zerk, die daar tot het jaar 1751, toen deze kerk vernieuwd werd, is gebleven. Zijn grafschrift luidde:

REVERENDISSIMUS D.
LAURENTIUS METSIUS
EPISCOPUS BUSCODUCENSIS
E PROPRIA SEDE EXULANS
HIC PIE OBIIT.
MENSIS SEPTEMBRIS DIE XVIII
ANNO MDLXXX.

Behalve de reeds genoemde werken, door Metsius in druk gegeven, heeft hij nog eene geschrevene verhandeling over den waren oorsprong der onlusten in de Nederlanden tijdens de XVIe eeuw nagelaten. Zij voert tot titel: *De vera origine et causa tumultuum Belgicorum*, en kwam in bezit van van Hulthem. Zijn portret is bij v. Gestel, *Hist. Episc.*

Zie Foppens, *Hist. Episc. Sylv.* C. VI. p. 91—94; Dez. *Bibl. Belg.* T. II. p. 810; Havensius, *de Erect. Nov. Ep.* L. I. C. XV. p. 72—83; van de Velde, *Syn.* T. III. p. 836—838; L'abbe Migné, *Conciles. Art. Pays-Bas; Litterae indict.* enz. *primae Syn. Busc.*, te vinden voor de *Statuta primae Syn.* in de *Opusc. Steyaert*, T. VI.; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 622, *Fast.* p. 70; *Chronol. Episc. Belg.* p. 110, 111; van Gils, *Cath. Meijer. Memorieb.* bl. 84 volgg.; van Gils en Coppens, *N. Beschr. r. 's Bosch*, D. I. bl. 221, volgg.; Oudenhoven, *Beschr. v. 's Hertogenb.* bl. ; van Heurn, *Beschr. v. 's Hertogenb.* D. II. bl. 56; Hermans, *Conspect.* p. 7; Paquot, *Mém.* T. XII. p. 322—327; Gazet, *Hist. Eccl. d. Pays-Bas*, p. 121; Muller, *Cat. v. portr.*

METSU (Gabriel). Zie METZU (Gabriel).

METSYS (Jodocus), een bouwmeester, die van 1468—1530 te Leuven bloeide. Zijn standbeeld is onder de 18 nieuwe standbeelden opgenomen, die den gevel van het stadhuis aldaar zullen versieren en waarvan de modellen in 1847 geplaatst zijn.

METSYS (Quintin). Zie MATSYS (Quintin).

METZ (Daniel), een Fries, vervaardigde de volgende tooneelspelen in dicht:

Theodora Martelaeresse, *trsp. op de Regel: Al wien standtvastig blijft in Christo tot haer endt; Verwint Tyrannen, Doodt en ook de Helsche bendt.* Leeuw. 1694.

Rampsalige staet des Mensch, *schouwsp. op de Regel: Hoe dat te vlieden tracht de Doot, Elk jen Sy komt (in weeld) een Mensch, meest onversien. Gedr. voor den Auth.* 1697.

Cecilia, *bly-eyndichsp. op de Regel*, *Een soet gedicht en g'sang verquiken meenich geest*, *Te meer sy schoeven beyd*, *op Godes suyv're leest.* Ald. 1697.

Dimpna, *trsp. gedr. voor den Auth.* 1699.

Maria Magdalena en Marinina, *kamersp. Gedr. voor den Auth.* 1703 m. pl. kl. 8°.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* o. h. w.; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I b. bl. 145.

METHEREITHER (Joh.), was een bekwaam orgelmaker te Leyden. Hij vervaardigde o. a. in 1781 het fraaije orgel in de kerk te Leyderdorp, door Mr. Cornelis van Tol, raad en schepen te Leyden en zijne echtgenoote ten geschenke gegeven.

Zie *Boekz. d. Gel. wereld*, 1781 b. bl. 113.

METTGER (C. H.) In 1816 bekroonde het Haagsch Genootschap zijne

Verh. over het denkbeeld, hetwelk men zich van de uitstorting des H. Geestes op den eersten Pinksterdag te vormen heeft en het daarop gegrondde bewijs voor de waarheid en goddelijkheid der Evangelieleer, met den gouden eerepenning.

Zie Kist en Royaards, *Archief* (eerste serie), D. V. bl. 246.

METTECOREN (HENRICUS), werd te St. Truyen geboren, Licentiaat in de beide regten te Leuven, en kanunnik bij de kerk van St. Dionysius aldaar.

Hij schreef:

De tribus connubiis S. Annae, Matris Dei-parae Virginis.

Vita, miracula et encomium S. Annae.

Tesserae XII verae Ecclesiae.

Catholicae velatio contra haereticos.

Scopae haereticorum ad Gerardum à Groesbeeck, Episc. Leodiensem.

Deze allen werden weleer in hands. te Tongerloo bewaard.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 364; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 60.

METTELI (V.), teekenaar en middelmatig graveur uit de 2e helft der 13e eeuw. Kramm vermeldt van hem het *portret van Jacobus Hinlopen, predikant te Utrecht del. et sculp.* 1778 in fol. en van *Frans van Mieris*, de jonge en zijne huisvrouw.

Zie Kramm, t. a. p. bl. 1103.

METSER (GULIELMUS), leefde in de 2e helft der 17e eeuw. Hij werd te Oirschot geboren en R. C. pastoor te Leefdaal. Volgens van de Velde beoefende hij de vaderlandsche kerkgeschiedenis, en liet handschriften er over na.

Zie van de Velde, *Synopsis Monum.*, p. 614, 615; Hermans, *Conspectus Onom. liter.* p. 19.

METVORST (Mr. THOMAS), kanunnik der collegiale kerk van St. Martinus te Middelburg, verscheen als gemagtigde en commissaris van die kerk op de synode van Utrecht, gehouden in 1565, op last van den aartsbisschop Fredericus Schenck. Hij nam in die synode »de decreten der Trentsche synode, en ieder derzelve in 't bijzonder aan."

Zie *Bat. Sacra*, T. I. p. 364, 371.

METZLAR (JACOB CASPER), werd 10 Junij 1751 te Hulst geboren, studeerde te Utrecht, vertrok in 1774 als predikant naar Batavia. Na zijne terugkomst in Nederland werd hij predikant te Beuzichem (1785), voorts te Klundert (1790), te Harlingen (1793), te Schiermonnikoog (1810) en te Aduard (1813—1820), vertrok als emeritus naar Groningen, waar hij 14 Sept. 1824 stierf.

Men heeft van hem:

Bedestonden gehouden te Batavia, met aanteekeningen en bijlagen. Utrecht 1787. 2 stukken 8°.

Bericht wegens een min bekend Indisch middel tegen de koorts en de koek, in *Verh. van het Zeeuwsch Genoots.* 1790. D. XIV. bl, 576.

Bericht aangaande een Singalees, die iets van hetgeene aan zijn hooft hadt, hetwelk de Poolsche vlecht geleek, in *Verh. der Holl. Maats.* 1787. bl. 459.

Twee leerredenen, eene ter gedachtenisse van eenen vijf en twintig jaarigen predikdienst, over Micha VI: 5, *en eene ter bestraffinge van Johannes Wilhelmus Meyer, predikant te Winsum en Baard, over Timoth. V:* 20, *waar agter gevoegd is eene Naamlijst der predikanten welke de gereformeerde gemeente te Harlingen sedert het begin der reformatie gedient hebben* 1803.

Zie Brans, *Kerkel. Reg.* bl. 7, 162; *Naaml. der gebr. v. Cleeff;* 35ste *Verslag der Handel. v. h. Friesch Genoots.* bl. 40; *Levensschets van J. C. M. tot en met zijne vijftigjarige herinnerings-leerrede.* Gron. 1824.

METZLERUS (Johannes Georgius), werd in 1680 als praeceptor der 5e klasse aan de Illustre school te Dordrecht geplaatst, in 1685 conrector, en in 1694 rector aan dezelve. Men hield hem voor een uitstekend letterkundige en goed lat. dichter. Zijne ervarenheid in de moderne talen was oorzaak dat de regering hem niet zelden belangrijke stukken liet overzetten. Hij werd in 1697, ten gevolge van een geschil met curatoren, van zijn dienst ontslagen. Hij huwde de dochter van Adriaan 't Hooft.

Zie Schotel, *Ill. school*, bl. 95, 105.

METZU of METSU (Jacques), vader van den beroemden Gabriel, een Vlaming, werd te Belle geboren, vestigde zich in het begin der 17e eeuw in Holland, waar hij de schilderkunst beoefende. Hij woonde in 1620 te Leyden toen hij aldaar, als weduwenaar van Marijtje Jansdr., huwde met Machtelt Dircxdr. van Schiedam. Vijf jaren later, 10 Nov. 1625, teekende hij op het raadhuis aldaar aan met Jacquemijntje Garnyers, weduwe van Guillaume Fremont of Fremault.

Zie Kramm, t. a. p. bl. 1106.

METZU of METSU (Jacquemijntje), geboren Garnyers, derde vrouw van den vorige, weduwe van Guillaume Fremont of Fremault, die voor 1623 te Dordrecht overleed. Zij was stads vroedvrouw te Leyden en beoefende de schilderkunst, blijkens haar portret, door Quinchardt, naar G. Metzu.

Zie Kramm, t. a. p. bl. 1106; *Nav.* D. VII. bl. 259; Muller, *Cat. v. portr.*

METZU of METSU (GABRIEL), zoon van de beide voorgaande, werd in 1630, niet in 1615, te Leyden geboren. Waarschijnlijk heeft hij zijn vader tot leermeester gehad, en uit de registers van de schildersgilden blijkt, dat hij in 1648 lid van het gild is geworden. Na 1650 schijnt hij zich te Amsterdam gevestigd te hebben, waar den 22 April 1658 zijn huwelijk met Isabella Wolff van Enkhuizen in de Puiboeken werd ingeschreven. Hij was toen 28 jaren oud, zijne ouders waren overleden, en hij werd geadsisteerd door zijn oom, Jan Adriaense Kayser, wonende op de Prinsen-gracht. Hij werd ook in dat jaar te Amsterdam van den steen geopereerd.

Als schilder verwierf hij grooten roem. Zijn stijl is geheel oorspronkelijk. Doorgaans bepalen zich zijne ordonnanties tot weinige figuren, naar eisch van voorstelling, uit den hoogeren of burgerlijken stand genomen. In zijne teekening wist hij waarheid en edelheid te verbinden; zijn koloriet is zedig en zilverachtig helder. Niemand was naauwkeuriger dan hij in het kenbaar maken van de lichtstanden, die de afstanden in de natuur eigen zijn. Met de schroomvalligste juistheid behandelde hij de verschillende stoffen van kleeding, huisraad en andere aanverwante voorwerpen, en stond in dit deel der kunst gelijk met Gerard Terburg, dien hij in vele andere opzigten overtrof. Al wat zijn rijk talent voortbragt, was met zorg en stipt naar het dadelijk leven uitvoerig geschilderd; maar zijne figuurvormen hadden niet het gladde, het gegotene, waarin het wondervermogen van Gerard Dou en Frans van Mieris zich ten toon spreidt; hem kwam het verkieslijker voor om wel zijne voorwerpen te doorschilderen, maar tevens het werktuig te doen zien, dat in zijne kunstrijke hand hem ten dienste had gestaan. Zijn penseel is vast, breed, mollig, ja onnavolgelijk. In zijn naakt, bijzonder in zijne handen, naderde hij de bevalligheid van teekening en teederheid van kleur van Anthonie van Dyck. Immerzeel, aan wien wij deze lofspraak ontleenen, voegt er bij, dat Metzu het model is voor alle schilders, die in zijn vak naar de volkomenheid streven.

Twee zijner schoonste stukken berusten in de galerij te Dresden. Zij stellen voor: *Eene oude vrouw op een mager kuiken biedende, hetwelk een jonge koopman in vogelen haar vertoont, ter zijde een bejaard man, zijn pijp rookende;* en *Een oude vogelkooper een jonge vrouw een haan te koop aanbiedende.*

Volgens Kramm is dit penseelwerk van het eerste water, zuiver en zilverachtig van kleur, fiksch en tevens uitvoerig behandeld. Het laatstgemelde stuk (de haanverkooper) werd in 1776 uit de collectie van Blondel de Gagny voor 28,800 fr. aangekocht en zou thans het dubbele van dien prijs opbrengen.

Behalve deze bezit die galerij nog vijf goede stukken van

hem, o. a. *Een man met een pijp in den mond, bij een schoorsteen gezeten en achter hem eene vrouw*, volgens Nagler, de portretten van hem en van zijne vrouw.

Te Berlijn vindt men, behalve *het zieke vrouwtje met een doctor bij zich*, nog het volgende (volgens den catalogus), *de Hollandsche familie Gelfang* (*Geelvinck*) *in een deftig vertrek, met schilderijen enz. gemeubeleerd, zit aan de eene zijde van eene tafel, de geheel in het zwart gekleede man, die zich wendt naar een zeer rijk gekleed knaapje, dat hem naar een op zijne linkerhand zittenden papegaai wijst. Tusschen beiden een hond en een kat, die aan het vechten zijn. Aan de andere zijde der tafel, zit de rijk, in zijden stof gekleede moeder, en reikt haar op de tafel gezeten dochtertje een gouden kinderbel aan, achter den stoel de kindermeid met het jongste kind op den arm; voor de tafel zit de oudste dochter, en heeft iets in de hand, waarnaar de opspringende hond verlangt.*

Te Parijs in de Louvre zijn van hem niet minder dan 8 stukken, onder welke de *Groenmarkt te Amsterdam*, door Chataigner gegraveerd en in de *Gallerie du Musée Napolienne*, uitgegeven door Filhol in 1812, Vol. VIII. pl. n°. 576. Deze schilderij werd in den aanvang dezer eeuw, op verlangen van madame Geoffrin, voor 28000 fr. verkocht. Ook bevindt zich te Parijs van hem: *Een portret van den admiraal Tromp, met den hoed op het hoofd, en een rotting in de hand.*

In Engeland berusten vele zijner werken o. a. in de kabinetten van H. T. Hope en sir Robert Peel; in de particuliere verzameling van koning George IV *het portret van G. Metzu door hem zelven geschilderd*, en *een portret zijner vrouw* met veel bijwerk, dienende tot weerga. Kramm vermeldt nog andere portretten, ook dat zijner vrouw en moeder, door hem vervaardigd.

Lord Mountstuart bezat van hem eene allegorische voorstelling, *Vertumona en Pomona* (de portretten van de hertogin Mazarin en den graaf Colbert), waarnaar J. Watson een plaat heeft vervaardigd, en F. X. de Burtin een *vrouwenportret* in 1648 in *klein leven* geschilderd, »zoo overschoon en natuurlijk dat het buiten het paneel schijnt te steken. Burtin beschrijft deze schilderij in zijn *Traité etc.* Brux. 1808. T. II. p. 247.

Het Haagsch museum bezit van hem drie schilderijen, als: een *Musicerend gezelschap*, eene *zinnebeeldige voorstelling van de geregtigheid* en *een Jager met een glas wijn in de hand.* Zij zijn door Immerzeel beschreven in het *Musée royal à Amsterdam, chez Desguerrois et comp.* 1833. Het rijks museum te Amsterdam bezit van hem *een binnenhuis, waar man en vrouw aan eene gedekte tafel zitten* en een *oud man met een bonten mutsje op zijn hoofd, zittende in eene vergenoegde stemming, rustende met de regterhand, waarin hij een tabakspijp*

houdt op een vat en in de andere hand een tinnen bierkan houdende; een klein maar keurig stukje, op de verkooping van Gerrit Muller voor *f* 2.860 aangekocht.

Een deftig woonvertrek gold op de verkooping van jonkheer Johan Goll van Franckenstein in 1833 ongeveer 12.000 fr.

Ook heeft van hem een *Kraamkamer* bestaan, later (1771) in de verzameling van G. Braamcamp verkocht. Waarschijnlijk schilderde hij dit stuk voor Jan Jacobsen Hinlopen, schepen van Amsterdam. Jan Vos vervaardigde er een lofdicht op (*Gedicht.* D. I. bl. 386). Kramm gist, dat deze kraamkamer en niet die van Dou op zee verongelukt is.

Teekeningen van Metzu komen zeldzaam voor. Op de verkooping van Eyl Sluyter gold eene met zwart krijt geteekende *Koekebakster f* 280.00.

Het jaar van zijn overlijden is onbekend. Zeker is het jaar 1658, toen hij de gemelde operatie onderging, niet zijn sterfjaar. Volgens opgave van Balkema heeft hij tot 1669 geleefd. Een zijner schilderijen, in de galerij te Dresden voert het jaartal 1667.

Zie behalve Houbraken; J. C. Weyerman; Immerzeel; t. a. p. bl. 217—219; Kramm, t. a. p. bl. 1103—1107; *Biogr. Univ.;* Kobus en de Rivecourt, *Woordenb. d. Zamenl.;* Muller, *Cat. v. portr.*

MEULEMANS (ADRIAAN) werd 24 Aug. 1766 te Dordrecht geboren en in het burger weeshuis aldaar opgevoed. Regenten, in den jongeling een gunstigen aanleg voor de schilderkunst bespeurende, bestelden hem als leerling bij den kaarslichtdichter M. Versteeg, wiens stijl hij poogde na te volgen, zonder zich evenwel tot de kunsthoogte van zijnen beroemden meester te kunnen verheffen. Lange jaren schilderde hij te Dordrecht, en gaf hij onderwijs in de teekenkunst, tot dat hij zich te Leyden, waar een zijner zonen zich in de godgeleerdheid oefende, nederzette. Van daar vertrok hij naar Scheveningen, toen deze zoon aldaar het leeraarambt bekleedde. Zijne portretten in waterverw, zijne huisselijke tafereeltjes bij kaarslicht, en zijn teekeningen naar oude meesters berusten in verschillende kabinetten. In het museum Boymans zag men van hem *Een boeren binnenhuis, waarin drie beelden bij kaarslicht.* Hij heeft ook geëtst, o. a. *een Astronoom*, in den trant van Rembrandt, bij kaarslicht lezende, en in Claessens trant geëtst in fol. Hij huwde de zuster van zijn leermeester en overleed in 1834 ten huize van zijn zoon te Scheveningen.

Hij was lid der koninkl. schilder-akademie te Brussel. Zijn portret is door H. W. Caspari geteekend.

Zie van Eynden en v. d. Willigen, *Gesch. d. Vad. Schilderk.* D. bl. ; Kist en Tydeman, *Feestviering van het vijftigjarig bestaan van het gen. Pictura*, bl. 79; Immerzeel, t. a. p. bl. 219;

Kramm, t. a. p. bl. 1107; *Cat. d. Schild. in het Museum Boymans*, Muller, *Cat. v. portr.*

MEULEMEESTER (PHILIPPE FRANCOYS DE), gaf omstreeks 1698 in het licht:

Le petit larron de Flandres, dedié aux siècles d'àprésent et à venir, par un veritable serviteur du Roy.

Zie *Bibl. Hulth.* N°. 27507.

MEULEMEESTER (JOSEPH KAREL DE), den 23 April 1777 te Brugge geboren. Hij werd, daar zijne ouders tot den mingegoeden stand behoorden; nog jong in de Bogaarde-school geplaatst, en verwierf zich door zijn bijzondere vatbaarheid en vlijt, den vrijen toegang tot het collegie der vaders Augustijnen tot het voortzetten zijner studien. Zijn vader bestelde hem bij een goudsmid, bij wien hij 6 jaren en vervolgens bij een ander, bij wien hij 2 jaren bleef. Na den dood van zijn vader won hij den kost met het graveren van cachetten, landkaarten, vignetten en dergelijken. Dit kunstwerk gaf reeds blijk van zijn keurige smaak en vaste hand. Ondersteund door Joseph de Busscher, de vader, boekdrukker te Brugge, begaf hij zich in October 1797 naar Parijs, waar hij vriendelijk door Suvée, kunstschilder uit Brugge en andere kunstschilders ontvangen en door hun invloed, geplaatst werd bij den beroemden Bervic. Onder hem oefende hij zich drie jaren in de graveerkunst. In 1806 vertrok hij die reeds, o. a. door zijn *Le prophète Simeon* en meer andere gravuren, loffelijk was bekend geworden, naar Italie, om zich, op kosten van het keizerlijk gouvernement, verder in de Fransche graveerschool te Rome te bekwamen. Na eenig verblijf in deze stad, vormde hij het reusachtig ontwerp om de fresco-schilderijen in de 52 loges van Raphael in het vaticaan af te teekenen, ten einde die vervolgens in het koper gebragt, in het licht te geven. Om dit oogmerk te bereiken, werden er niet alleen vereischt twaalf jaren arbeids, die op eene ladder of trapleer moest verrigt worden, maar had hij bovendien te kampen met zwarigheden, die ten deele niet te overwinnen waren dan door zich te onthouden van het bijna onontbeerlijke levensonderhoud. Om echter daaraan te voldoen, wisselde hij zijn geliefkoosde dagtaak af met graveren, zoo als het *portret van Rubens* voor de *Galerie de Florence* (1808) *l'Amour triomphant*, naar le Dominiquin (1809), *l'Heureuse mère*, het portret van *Michiel Angelo Buonarotti* enz. Na een afwezigheid van twee en twintig jaren, keerde hij naar zijne geboorteplaats terug, als buit medevoerende zijne onschatbare verzameling van teekeningen der loges van Raphael. Koning Willem benoemde hem tot professor in de graveerkunst aan de koninklijke academie te Antwerpen, waar hij vele voortreffelijke kweekelingen, onder welken Corr, vormde. Toen begon hij zijne teekeningen te

graveren, waarop bijna alle souvereinen en personen van aanzien in Europa inteekenden. In Engeland, werwaarts hij zich had begeven om zijne teekeningen ten toon te stellen, werden zij op *f* 72000 getaxeerd. Later bood Firmin Didot te Parijs hem *f* 140.000 voor zijne portefeuille aan, doch hij kon niet besluiten ze af te staan. In weerwil van zijn ijver, waren er in 1836 slechts 36 platen in kleuren en 2 afleveringen, elk van 4 stuks der gegraveerde platen, in den handel. Den 8 Aug. van het gemelde jaar verliet hij Parijs voor de laatste maal, na zijn portefeuille met de oorspronkelijke teekeningen in bewaring gegeven te hebben aan den heer van Praet, conservateur der koninklijke bibliotheek. Hij kwam in Belgie aan met de 9de aflevering der loges in kleuren, en begaf zich vervolgens naar Holland en de Rijnprovincien om ze te leveren. Op deze reis werd hij krank en den 5 November 1836 overleed hij te Antwerpen. Den 9 dier maand werd zijn stoffelijk overschot met veel staatsie ter aarde besteld. Felix Boogaerts, professor in de letterkunde aan het Athenaeum en secretaris van de maatschappij der wetenschappen en kunsten, hield bij deze gelegenheid een lijkrede. J. B. Cuyper, beeldhouwer te Antwerpen, vervaardigde zijn borstbeeld.

Zie *Biographie historique et artistique de J. C. de Meulemeester de Bruges, graveur en tailledouce, éditeur des Loges de Raphael d'Urbin, par Edmond de Busscher. Gand, de l'impremerie de de Busscher frères* 8°. *avec portrait, fac-similé et planches; Biogr. Univ.;* Immerzeel, t. a. p. bl. 221.

MEULEN (Gilles van der), een Belgisch kunstschilder, lid van het St. Lucasgild te Brugge sedert 30 Oct. 1468.

Zie Immerzeel, t. a. p. bl. 221; Kramm, t. a. p. bl. 1107.

MEULEN (Antoine Francois van der), werd in 1634 te Brussel geboren, ontving het onderwijs van de bataille-schilder Pieter Snayers, en werd spoedig een bedreven schilder in het vak van zijn meester. Eenig kunstwerk, bij Colbert bekend geworden zijnde, werd hij naar Parijs ontboden, voor rekening van de kroon gehuisvest in de Gobelins, en met een jaarwedde van 2000 livres aan den persoon des konings verbonden, terwijl zijne kunstwerken bovendien zouden betaald worden. Sedert volgde hij Lodewijk XIV op zijne legertogten in de Nederlanden, teekende met de meeste naauwkeurigheid de kampementen, aanvallen, veldslagen, krijgsmarschen, en de straten waar zich de koninklijke troepen onderscheiden hadden enz. Na deze teekeningen vervaardigde hij de schilderijen der krijgstogten van Lodewijk XIV, die in de vorstelijke paleizen geplaatst werden. Hij overleed in 1690 en werd in de St. Hippolytenkerk te Parijs begraven. Van der Meulen was een man van talent en bekleedt, door de juistheid zijner teekening, een eersten rang onder de bataille-schilders.

Hugtenburg heeft verscheidene zijner stukken in het koper gebragt. Het Brusselsch museum bezit van hem een meesterstuk, voorstellende *Lodewijk XIV voor Doornik.* Het 16de, 17de en 18de deel der prentverzameling, bekend onder den naam van het *Cabinet du Roi*, bevatten een stel van 152 platen, gegraveerd naar van der Meulen. Het museum Boymans bezit een *Bergachtig landschap met eenige ruiters, die een transportwagen begeleiden* (Cat. bl. 25 N°. 158). Zijn portret is door P. van Schuppen gegraveerd naar N. de Largillière in gr. plano.

Zie *Biogr. univ.* i. v.; *Nouv. Biogr. Nation.;* Descamps, *Vies des Peintres Flanands;* Mariette, *Abecedaris;* Taillasson, *Obs. sur quelques grands peintres;* Ch. Blanc, *Hist. des Peintres*, liv. 157; Villot, *Notice des Tableaux du Louvre (école Française);* Houbraken, Immerzeel, Kramm.

MEULEN (Cornelis van der), bekwaam portretschilder, leerling van Samuel van Hoogstraaten. Hij bloeide omstreeks 1680.

Zie Houbraken, Kramm, t. a. p. bl. 1107.

MEULEN (Klaas van der), bekwaam glasschilder, in 1642 te Alkmaar geboren en in 1694 overleden. Ook zijne huisvrouw Catharina Oostfries beoefende tot in hoogen ouderdom het glasschilderen.

Zie Immerzeel, t. a. p. bl. 222.

MEULEN (Laurent van der), werd in 1645 te Mechelen geboren, aldaar den 10 Nov. 1665 in het schilders en beeldhouwersgild ingeschreven, en ontving het onderwijs van den beeldhouwer Pieter van der Stock. Weldra verwierf hij zich veel naam door zijn talent om de doode natuur te beeldhouwen. Zijne kunstwerken worden zeer gezocht door de vreemdelingen, weshalve zij steeds zeldzamer werden in Belgie. Vroeger bevond zich in de H. Sacramentskapel van de St. Rombouts kerk te Mechelen een gedicht op het H. Sacrament, dat met een fraaije door dezen kunstenaar gebeeldhouwde lijst omgeven was. Hij was ook belast om het hoofdaltaar der L. V. kerk in dezelfde stad, met beeldhouwwerk te versieren. De heer Pierits te Mechelen bezat (1843) een der schoonste voortbrengsels van dezen meester, namelijk een gebeeldhouwde lijst, waarvan de snede zoo fijn is dat de bladeren en takken bij de minste togt zich bewegen en trillen. Deze lijst is afgebeeld en beschreven in *Messager des Sçiences et des arts en Belgique.* 1836. p. 54.

Hij overleed in zijn geboortestad 26 Oct. 1719 en werd in de St. Romboutskerk aldaar begraven.

Zie Immerzeel, t. a. p. bl. 222; Kramm, t: a. p. bl. 1107.

MEULEN (PIETER VAN DER), broeder en waarschijnlijk ook leerling van Antoine François van der Meulen. Hij werd tot beeldhouwer opgeleid, doch liet dit vak varen en legde zich op de schilderkunst toe. Hij schilderden batailles en jagten, stak in 1678 naar Engeland over, maakte daar veel opgang en bragt o. a. de krijgsbedrijven van koning Willem op doek.

Zijn portret is door N. de Largillière geschilderd en door Isaac Beckett in mezzo-tinto gegraveerd. Ook bestaat er een door A. Bannerman gegraveerd in 4°.

Zie Immerzeel, t. a. p. bl. 222; Kramm, t. a. p. bl. 1107.

MEULEN (P. J. VAN DER), »de laatste van het in de kunstwereld zeer bekende broederpaar Antoine Francois en Pierre van der Meulen." Het blijkt echter niet dat hij zelf de kunst beoefend heeft. Hij overleed 5 Maart 1850 te Coblentz in den ouderdom van 74 jaren. Het door hem nagelaten schilderijen-kabinet bevat vele zeldzame stukken van oude meesters.

Zie Kramm, t. a. p. bl. 1107.

MEULEN (SIEUWERT VAN DER), heeft zich als teekenaar van zee en havengezigten doen kennen. Zij zijn ten deele door A. van der Laan in koper gebragt en uitgegeven (*Groote Visserij. By Petrus Schenk, in de Warmoesstraet, op 't hoekje van de Vissteeg in Vissers Atlas tot Amsterdam* 12 pl. in f°.)

Hij handteerde echter, volgens Kramm, veel beter de graveur- en etsnaald dan de genoemde gravuren bewijzen. Deze bezit eenige dezer gravuren, en ook een boekje, getiteld:

Verscheyden gezigten en perspectiven, soo naar 't leven als anders, in 't coper gebragt door S. v. d. M. Amst. 1707.

Ook vermeldt hij:

Een prent in fol. oblong, voorstellende *Een geveeht bij een moeras, in een bergachtig landschap*, behoorende tot de geschiedenis der overwinningen door Vendôme en prins Eugenius op het slagveld bij Adda behaald, 1705.

Een reeks van 16 *bladen, met verscheiden soorten van vogels* in klein fol.

Groote figuren in historischen geest, waren minder zijn vak blijkens de titel voor *A. Prudentius Lofzangen, tot Leyden by Jacobus Meul.* 1712.

Zie Immerzeel, t. a. p.; Kramm, t. a. p.

MEULEN (ANDRIES VAN DER), waarschijnlijk een Gentenaar, of volgens Snellaert van Oudenaarde, volgens Casteleyn, voor 1548 gestorven. Hij schreef een *Keur van Historien* en vertaalde een latijnsch werk van paus Innocentius III in dichtmaat, getiteld:

Een zuverlic bouczkin van der ketyrigheit der menschilikker

naturen, overghezett uten latyne, in Vlaemsche dichte, deur Andries van der Meulen. Gheprent te Ghend, tegen over Tstadhuus by Joos Lambrecht, lettersteker 1543.

Een ander uitgaaf voert tot titel:

De ketivigheyt der menschelicker natueren ende versmadenisse des weerelts: Eerst ghestelt in latyne, by Lotharium Diaconum, ende nu overgheset in Vlaemschen dichte, by Andries van der Meulen. Te Ghendt, by de Weduwe van Salenson, op de Hoochpoorte, in den Bybel, 1576. *Typis Gualterii Manilii* kl. 16°.

Men weet dat Innocentius III, voor hij paus werd, den naam droeg van Lotharius. Hij was zoon van Trasimond van de graven van Segni.

Zie *Biogr. Univ. art. Innocent. III;* Willems, *Verh.* D. I. bl. 245; Snellaert, *Verh. over de Ned. dichtk. in Belgie*, bl. 203, 213; *Messager des Sciences hist.* 1842, p. 53, 54; *Cat. van Damme*, p. 216, No. 3307.

MEULEN (Catharina van der), een geestelijke dochter te Antwerpen, wordt als dichteres vermeld van

Het eensaem Tortelduyfken, 1703.

Het Hemels Lusthofken, 1705, en van

Den aengenaemen Roselier, 1707.

De stijl is volstrekt prozaïsch.

Zie Willems, *Verh. over de Nederd. taal- en Letterk.* D. II. bl. 161; Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* o. h. w.

MEULEN (Gerardus van der), theol. doct., werd in 1667 te Leyden door curatoren gemagtigd tot het geven van onderwijs in de godgeleerdheid en het presideren bij disputatien over onderwerpen, die wetenschap betreffende, van welke magtiging hij echter niet lang gebruik maakte.

Zie Siegenbeek, *Gesch. d. Leids. Hooges.* D, II. bl. 271; Soermans, *Acad. Reg.* bl. 95.

MEULEN (Joost van der), tooneeldichter uit het laatst der 17e eeuw. Men heeft van hem:

De Veroveringh der koningklycke stadt Buda, Thooneel-wys, af-ghemaelt door eenen liefhebber der Rym-konst. Amst. J. Tenhoorn 1687. kl. 8°.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* o. h. w.; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 1466.

MEULEN (Daniel van der), koopman te Leyden, onder voorgeven van ziekte zijns broeders naar Antwerpen ontboden, verstond van verscheidene grooten en van den aartshertog zelven, hoezeer men daar haakte naar den vrede. Hij werd daarop (1598) ter algemeene staatsvergadering gehoord, die hij zelfs verzekerde dat men gezind was de vereenigde staten hunnen godsdienst vrij te laten, zoo zij slechts den aartshertog en de infante wilden erkennen.

Zie Bor, *Ned. Oorl.* B. XXXV. bl. 37; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. IX. bl. 11; Groen van Prinsterer, *Arch.* serie II. T. I. p. 424.

MEULEN (Jan van der), doctor in de regten, aalmoezenier van de hertogin van Parma in 1567.

Zie de Kempenare, *Vlaamsche Kronyk*, bl. 37.

MEULEN (van der), of DU MOULIN, broeder van den vorige, werd in 1567, in plaats van de Cock, die tot procureur-generaal werd benoemd, raadsheer commissaris te Gend. Hij overleed 24 Junij 1578, en werd 4 Julij in de St. Bavo kerk begraven. Zijne dochter huwde met een Spanjaard.

Zie de Kempenare, t. a. p. bl. 37, 100, 101, 167.

MEULEN (Johannes Andreas van der), heer van Nierop en Portengen, zoon van den raadsheer Willem van der Meulen en van Constantia Duitz, werd 6 Dec. 1635 te Utrecht geboren. Hij studeerde aldaar onder Johannes Voet in de regten, en werd, na tot doctor in de beide regten te zijn gepromoveerd, dijkgraaf van Vianen, en raadsheer in de gerechtskamer van dit district, vervolgens raadsheer in het hof van Brabant te 's Hage. Hij overleed aldaar in 1702 en werd te Voorburg begraven. Hij huwde Catharina Wiertz, dochter van den raadsheer en voorzitter van het hof van Brabant.

Hij gaf in het licht:

Statuta et consuetudines dioeceseos Vianensis et Ameydensis, tam in civilibus quam criminalibus causis, legibus, rationibus, decisionibus munita ac illustrata, ut et eorum a jure communi divortia passim ostensa. Traj. 1684. 4°.

Dissertatio juridica circa Fideicommissum in testamenti illustrissimi D. Comitis Johannis Wolphardi de Brederode contentum, in qua, insertis juris responsis a juridica facultate Leydensi, aliisque magni nominis jurisconsultis in ea quaestione datis, summarie inquiritur in illius fideicommissi qualitatem: illudque esse purum et perpetuum, non conditionale, et aeque filias ac filios Testatoris concernere, in usum illustrissimi ac regnantis comitis Lippiae defendere et ad contraria placide respondere conatus est.

Forum conscientiae seu jus Poli, hoc est, Tractatus theologico-juridicus, in quo Jus fori ad normam juris poli revocatur, et examinatur per silectas quaestiones, secundum tria juris praecepta digestas, et intres partes divisas. Traj. 1693. 4°. Petrus Rabus geeft in zijn *Boekzaal van Europa* 1693, bl. 44 volgg. een verslag van dat werk.

Zie Burman, *Traj. erud.* p. 235—237.

MEULEN (Mr. Willem van der) of MUELEN, broeder van den vorige, werd in 1658 te Utrecht geboren. Hij was

heer van Oud-Broekhuizen, Portengen, Nierop en decanus van den kapittele van St. Marie te Utrecht, ordinair raad in den Hove prov. van Utrecht, dijkgraaf van den Lekkendijk beneden den Dam. Als regtsgeleerde verwierf hij grooten roem. Burman noemt hem »vir praeconio nostro major." Adelung, »Holl. regtsgel. der allerhand sonderbare Meinungen vertheidigte und sich unter andern mit menig philologischen Tractat bekant gemacht hat."

Zijn wapen (gebogen molenwieken) vindt men onder zijn portret, voor de *Costumen.* Hij overleed in 1719. Hij schreef:

Dissertatio de ortu et interitu Imperii Romani, qua examinatur, an ea, qua olim fuerunt Romani Imperii, jam sint Germanici Regni, propter translationem Imperii Romani in Carolum M. factum. Accedit Dissertatio de Sanctitate Summi Imperii Civilis. Ultraj. 1698. 12°.

Editio Secunda a plurimis mendis purgata, et Indice aucta. Ultraj. 1738. 12°.

Ook verscheen er een afzonderlijke uitgaaf der *Dissertatio de Sanctitate etc.* Ultraj. 1738.

In tit. D. de justitia et jure. Traj. 1723. 4°.

Dissertationes de die mundi et rerum omnium natali, complectens historiam creationis juxta seriem et ordinem a Moyse descriptam C. I. II. Genes. cum Defensione Dissertationis de origine juris naturalis opposita Simonis Henr. Musaei. Ultr. 1713, 1738. 4°.

Exercitationes in titulum D. de Justitia et jure, et historiam Pomponii de Origine juris. Ultraj. 1724. 4°.

Hugonis Grotii de jure Belli ac Pacis Libri tres. Cum commentariis Guelielmi van der Muelen et Notis Jo. Fred. Gronovii. Ultraj. 1696, 1700, 1703, 3 vol. fol.

Costumen, Usitantien, Politien ende stijl van procederen der stad, Jurisdictie en vrijheid van Utrecht. Met aanteek. en aanm. Utr. 1709, 1716. fol.

Over ordonnantien en Instructien op de stijl en manier van procederen voor den Hoven van Uytrecht. Uytrecht 1706 kl. 4°.

Onderzoek over het hoogste gebied. Utr. 1723.

Aangename Roselaar. 2 d. 8°.

Zie Burmann, *Traj. erud.* p. 235, 305, 386, 448, 453; Saxe, *Onom.* T. V. p. 410; Sandbrink, *de advocat Juribus*, p. 131; *Manes Grot*, p. 768; *Acta Lipsiana erud.* 1739, p. 134; *Bibl. Raisonnée*, T. XXII. p. 203, svv.; Adelung en Rotermund; *Boekz. d. Gel. Wer.*, 1724 b. bl. 539; *Cat. des Livres de Crevenna*, No. 1299; Abcoude; *Naamr.* bl. 244; *Aanh.* bl. 138; Arrenberg, *Naamr.* bl. 351, Kobus en de Riveeourt; Muller, *Cat. v. portr.*

MEULEN (P. VAN DER), schreef:

De cruciatibus, quibus capitalium criminum rei olim tam ante, quam post mortem afficiebantur. 2 part. Ultr. 1752.

Zie *Cat. Musschenbr.* p. 26.

MEULEN (Rijnhard Jan van der), oudste zoon van Mr. Petrus van der Meulen en Clara Henrica Trakanen, werd 9 Dec. 1768 te Ysselstein geboren, studeerde te Utrecht, werd predikant te Ysselstein (1792), Hoorn (1804), Haarlem (1805), Amsterdam (1813), waar hij overleed. Hij huwde Jonkvr. Wilhelmina van Boetselaar, en gaf drie Leerredenen over *Klaagl.* III bij Leydens ramp 4°., over *Jes.* V : 7 in het Zendelingsgenootschap en over *Hebr.* III : 4 op het derde eeuwfeest der Hervorming uitgesproken, in het licht.

Zie vervolg v. Croese's *Kerk. Reg. der pred. te Amsterdam*, bl. 98, 99.

MEULEN (P. H. van der) schreef:

Berekening van den teerling-inhoud eeniger aardwerken, meest bij de artillerie voorkomende. Delft 1828. gr. 8°.

Bijdrage tot de kennis der artillerie voor de verschillende wapenen. Breda 1831. gr. 8°. 1e stuk.

Zie v. Cleef, *Naaml.*

MEULEN (Pieter Luitjes van der), in 1720 te Donkerbroek geboren, en sedert 1752 koopman te Leeuwarden, werd dáár door uitstekende bekwaamheden en ondernemingsgeest een groot handelaar en industrieel. Op het Zuidvliet te Leeuwarden liet hij met zijn broeder een grooten oliemolen, geheel van steen, opbouwen, welke tevens tot een run- en trasmolen en plaatslijperij werd ingerigt. Daar bij stichtte hij eene buurt voor knechtswoningen, Pietersburen genoemd, waarbij hij kort daarna een leerlooijerij, zout- en zeepziederij voegde, waardoor hij, die bovendien een meekrapstoof dreef en verscheidene schepen op zee had, velen werk en brood verschafte. Hij is omstreeks 1800, wegens zijn ijver en edelmoedigheid zeer geëerd, overleden.

Zie W. Eekhoff, *Geschiedk. Beschr. van Leeuwarden*, D. II. bl. 437.

MEULEN (Pieter Hermanus Luitjes van der), een zoon des broeders van bovengenoemden, werd te Leeuwarden den 10 April 1780 geboren en was voor den handel bestemd. Uit liefde voor de kunst begaf hij zich naar Amsterdam, waar hij zich op de teeken- en graveerkunst toelegde, en vooral in de gepointilleerde manier van Portman, eerlang voortreffelijke proeven leverde. Daarvan zijn als de voornaamste, ook in Muller's *Catalogus van Portretten*, bekend: Ds. A. Rutgers, 1794; Prof. H. Cannegieter, 1804 en vier jaren later M. Couwenhoven, Prof. A. Reland en Roemer Visscher met zijne dochters Anna en Maria. Mr. Jac. Scheltema, in wiens werk ze geplaatst waren, voegde er bij, dat het hem geen gering genoegen verschafte, den naam van dezen jongen Frieschen kunstenaar, die tot nog toe meest

voor andere meesters werkte, hierdoor meer bekend te maken. Van zijn lateren arbeid kennen wij alleen het portret van Witsen Geysbeek, die in het kunstwerk van van Eynden en van der Willigen, een zinneprent op Prof. Kempers dood (1824) en een gezigt op de Amsterdamsche beurs in aquatint. Ook was hij een bekwaam teekenaar van bloemen. Vooral het portret van Roemer Visscher heeft hem tot den rang onzer beste graveurs verheven, die Velijn naar de kroon stak. Omstreeks 1850 is hij, welligt te Amsterdam, overleden.

Zie Immerzeel en Kramm, aangevuld door onzen medewerker W. Eekhoff.

MEULENAER (ANTONI) volgde in 1548 Viglius van Aytta op als raadsheer in den grooten raad te Mechelen. Hij werd met anderen tegen 25 Mei 1565 ten hove beschreven om hunne gedachten te zeggen over het leeren van het volk, de verbetering der zeden van de geestelijkheid en over het ketter straffen. In Oct. 1567 werd hij met Mr Jan Ducxtrius, of liever d'Auxtruyes, en de opperprovoost van den hertog van Alva als commissaris naar Middelburg gezonden om aan de regering tien vraagpunten over te geven betreffende het gedrag der regering gedurende de beroerten in 1566.

MEULENAER (PIETER), volgens F. Bogaerts in 1670 geboren, was bataille-schilder, doch onbekend bij Kramm.

Zie Kramm, t. a. p. bl. 1108.

MEULENAERE (FLORIS VAN), dichter van de *Nieuwe voldichte Reusespraecke der stede van Brugge* 1687.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* o. h. w.

MEULENARE (PIETER PAULUS ZACHARIAS DE), schepen van Thielt, ging in 1590 met zijnen ambtgenooten Willem de Smet en jonkheer Willem de Rycamez, burgemeester van Thielt, op last der commissarissen der rekening naar Brugge, en werden bij hunne terugkomst door de vreemde huurlingen, die op buitjacht liepen, gevangen genomen, meer dan twee maanden vastgehouden, en eindelijk tegen een aanzienlijk rantsoen losgelaten.

Zie Serrure, *Vad. Mus.* D. V. St. I. bl. 129.

MEULENAERE (Graaf F. A. DE), in 1794 geboren, vertegenwoordiger van Thielt. Hij was gedeputeerde als procureur des konings in 1819 onder de Hollandsche regering. In 1824 werd hij voor Westvlaanderen gekozen tot lid van de tweede kamer der staten-generaal, waar hij een der vurigste redenaars was van de Belgische oppositie. Na 1830 werd hij lid van het congres en stemde daar voor

de constitutioneele monarchie, voor de vervallenverklaring van het huis van Nassau, voor den hertog de Nemours, en daarna voor koning Leopold. Hij was minister van binnenlandsche zaken in 1831. Vervolgens was hij driemaal minister van buitedlandsche zaken in 1831, 34 en 41. Van 1830 tot 1848 was hij lid van de kamer. Toen in dat jaar de vereeniging van eenig staatsambt met het lidmaatschap van het parlement onvereenigbaar werd verklaard, werd hij gouverneur van Vlaanderen, en bekleedde die betrekking tot in 1849. In 1850 nam hij op nieuw zitting in het parlement, waarvan hij tot aan zijn dood lid is gebleven. Hij was een man van groote kunde, die zeer veel geleerdheid aan welwillendheid paarde. Zijn ter aarde bestelling had met groote plegtigheid te Brugge plaats. Na het overlijden van den graaf Felix de Merode was hij de eerste merkwaardige man van de clericale partij die door den dood werd weggerukt. Hij overleed in 186., van hem is een lithographisch portret, in fol., naar J. Diems, door Bauduin.

Part. berigt.

MEULENAERS (Abraham), een Vlaamsch dichter uit het begin der 17ᵉ eeuw. Men heeft van hem o. a. een lofvers op de *Geestelijke Gedichten* van W. van der Elst. Antw. 1622.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* o. h. w.

MEULENBERGH (D.), portretschilder te Brussel, die op verschillende tentoonstellingen aldaar zijne schilderijen zond, en op die van 1836 een bronzen medaille behaalde.

Zie Immerzeel, t. a. p. bl. 222.

MEULENDIJK (Godefridus), te Eindhoven geboren, bachelier formeel in de godgeleerdheid, volgde den 13 Sept. 1704 Augustinus Hendriks als president van het Bossche collegie op. In 1725 legde hij deze bediening neêr en werd, door vergunning der Universiteit, pastoor te Hamme bij Dendermonde in het bisdom van Gend.

Zie van Gils, *Cath. Meijer.*, *Memorieb.* bl. 153; van Gils en Coppens, *N. Beschr. van het Bisdom van 's Bosch*, D. I: bl. 358.

MEULEWELS (Pieter) vervaardigde een blijspel *Timon Misantropos*, in 1636 uitgegeven.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* o. h. w.

MEULHOFF (Frederik) stichtte te Dordrecht met een lid van den oudraad, genaamd Vingerhoed, in 1689 de eerste suikerraffinaderij, onder den naam van *Ossekop*. Deze bloeide onder het bestuur van Meulhoff zóó, dat beide er zich veel goeds van beloofden. Doch deze, de Augsburgsche confessie toegedaan en te Dordrecht geen gelegenheid vindende

47*

zijn godsdienst uit te oefenen, besloot elders te gaan wonen, waar hij vrijheid van godsdienst had. Dit besluit, geenszins aan zijn collega behagende, zoo stelde deze hem de mogelijkheid voor om die vrijheid te verkrijgen, zoo hij zich, vergezeld van zijne geloofsgenooten, hier wonende, per request aan den Raad wendde, en er om verzocht. De Raad stond hun verzoek toe en wees hun twee gebouwen aan, waaruit zij eene keuze konden doen om die in een kerk te herscheppen. Zij kozen er een, dat niet zonder groote kosten, tot een kerk werd ingerigt en den 5 Maart 1690 door P. Wesseling, predikant te Amsterdam, ingewijd.

Zie Schotel, *Kerk. Dordr.* D. I. bl. 355, 356.

MEULMAN Junior (Barent) werd in 1759 geboren, in 1787 predikant te Obdam, in 1788 te Abbekerk, in 1789 te Venhuizen, in dat jaar nog te Katwijk aan Zee, in 1792 te Bunschoten, in 1794 te Brouwershaven, in 1797 te Hardenberg, waar hij den 1 Mei 1798, oud 39 jaren, overleed.

Als dichter maakte hij zich bekend door een bundel *Bijbel- Zede- en Mengeldichten*. Amst. 1780, als godgeleerde, behalve door andere geschriften, door *eene redevoering over eene handleiding, ter bevordering eener best mogelijke Bijbelverdeediging*, in 1797 te Deventer uitgekomen.

In dit werkjen zijn, volgens Ypey, »vervat eenige redevoeringen, dat is, in des schrijvers taal, redewisselingen, door hem gehouden met zijn neef, die een Deïst was, ter volkomen overtuiging van dezen. Indien het waar is, dat deze man, zoo als de schrijver verklaart, in de daad overtuigd is geworden van zijne dwalingen, mag men het met regt daarvoor houden dat hij een zeer onnozele Deist is geweest, wijl hij zich anders, door den schrijver, die zich, in het verdedigen van het Christendom een ware breekebeen betoont te zijn, zoo gemakkelijk niet zou hebben laten overtuigen." Zijn overige schriften zijn:

De godsdienstbeschouwer, in stichtelijke vertoogen. Leyden 1792. gr. 8°.

Verhandeling over de goddelijkheid der gewyde geschiedenissen en derzelve verbindend gezag. Rott. 1796.

Oratio de theologo exegetico-philosophico ad conditionem Christianorum hodiernam constituendo. Zwolle 1797. 8°.

Leerrede voor den landman. Zwolle 1797. 8°.

Zie van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.* o. h. w.; Ypey, *Gesch. d. Christ. Kerk in de XVIIIe eeuw*, D. III. bl. 283; Brans', *Kerk. Reg.* bl. 57; Arrenberg, *Naamr.* bl. 351; van Cleef, *Alph. Naamr. v. boek.* bl. 400.

MEULMAN (Mr. Jan), zoon van Hendrik Meulman en Elisabeth Domburg, werd den 14 Maart 1767 te Dalfsen bij Zwolle, waar zijn vader ontvanger was, geboren. Na het vroegtijdig overlijden zijner ouders, werd hij door zijn

grootvader **Fabius** opgevoed. Te Zwolle ontving hij op de stads latijnsche school zijne voorbereiding voor de Utrechtsche akademie, waar hij op twintigjarigen leeftijd tot doctor der beide regten bevorderd werd. Nog in het jaar zijner promotie 1787, werd hij secretaris van het geregtshof en de hooge criminele vierschaar der stad en lande van Woerden, en begon alzoo die loopbaan, welke hem, bijna 60 jaren lang, in verschillende, vooral regterlijke betrekkingen, aan Woerden verbond. Den 20 April 1803 werd hij er baljuw, in welke betrekking hij de rij der kasteleinen of slotvoogden van Woerden gesloten heeft; gelijk hij dan ook de voorgenomene slooping van Woerdens aloud kasteel heeft weten te verhoeden en integendeel uitgewerkt, dat er een militaire strafgevangenis gevestigd is.

Gedurende de Fransche overheersching was hij juge de paix (1811), en in 1813, na voor eene eervolle betrekking in het Utrechtsche geregtshof bedankt te hebben, kantonregter, waarbij hij echter, vroeger en later, benevens vele andere eervolle betrekkingen, ook die van advokaat en notaris, van dijkgraaf, adjunct houtvester, lid der provinciale staten, en vooral van schoolopziener voegde, in welke laatstgenoemde betrekking, bijna 30 jaren lang door hem bekleed, voor vele onderwijzers zoowel als voor het onderwijs, veel goeds door hem is gesticht of bevorderd. Met ambtsbezigheden overladen, onttrok hij zich toch aan de beoefening der letteren niet. Behalve eenige stukken van zijne hand, maar zonder zijn naam, in het mengelwerk van het een of ander tijdschrift geplaatst, getuigt daarvan zijn werk, getiteld: *Woerden in Slagtmaand* 1813, welke belangrijke bijdragen tot de geschiedenis van ons vaderland (Amst. 1814. 8°). Voorts is nog een krachtigen toespraak door hem, als baljuw, tot den aanvoerder der beruchte *Zwartjes bende*, welke door zijn beleid vernietigd werd, gehouden, in **Christenmeijer**'s *Oorkonden uit het lijfstraffelijk regt*, bewaard.

Hij was in 1836 ridder geworden der orde van den Nederl. Leeuw. Den 31 Mei 1797 koos het provinciaal Utrechtsch genootschap, en den 5 Mei 1831 de Maatschappij van Nederl. letterk. te Leyden hem tot lid. In 1787 huwde hij C. E. **van Sorgen**, van Utrecht, die hem in 1808 door den dood werd ontnomen, sedert bleef hij weduwenaar en kinderloos. Hij overleed den 22 Aug. 1857, in tachtigjarigen ouderdom, op zijne hofstede Batestein onder Harmelen bij Woerden.

Zie *Kunst- en Letterb.* 1847, D. II. bl. 304; *Verslag van het Prov. Utr. Genoots.* 1848; *Verslag der Alg. Verg. d. Maats. v. Neêrl. Letterk.* 1848, bl. 27, 28; **de Wind**, *Bibl. van Neêrl. Geschieds.* bl. 31; (*Naaml.*) *Astrea*, 1856, bl. 440.

MEULUWE (Hendrik van), schilder te Antwerpen. Hij werd in 1513 als lid van de broederschap van St. Lucas aldaar ingeschreven.

Zie **Kramm**, t. a. p. bl. 1109.

MEUNINXHOVEN ( ), volgens Nagler een Nederlandsch schilder, van wien men historiestukken en landschappen in de abdij van St. Donaas, en in de jezuiten kerk te Brugge vindt.

Kramm vermeldt van hem:

Een gezicht op de gewezen kerk van St. Donaas, den ouden burg en het stadhuis te Brugge, voorkomende op *Cat. der schilder. van J. Rottiers*. Gent 1834, n°. 81.

Zie Kramm, t. a. p.

MEURANT (Emanuel) werd 22 Dec. 1622 te Amsterdam geboren, ontving onderwijs van Philip Wouwerman, en overleed te Leeuwarden in 1700. Volgens Houbraken was hij een schilder van uitvoerige Hollandsche dorp- en landgezigten, met name van bouwvallige boerenwoningen.

Zie Houbraken, *Lev. d. Schild.* D. II. bl. 102; Wagenaar, *Amsterd.* D. XI. bl. 419.

MEURANT (Esaias), beoefende de latijnsche poëzij en was een vriend van Heiblocq. Onder de *Versus Familiarium*, p. 242 van diens *Farrago Latino-Belgica* komt een gedicht van hem voor.

MEURER (Joseph), volgens Nagler schilder en etser, volgens Brulliot bloeide hij in de XVIIe eeuw. Er is alleen een prent van hem bekend, voorstellende: *een bij een grooten boom staanden jongen, die een links heen vliegenden vogel nastaart, beneden hem een hut en een vogelnest.*

Zie Kramm, t. a. p.

MEURER (Frederik Alexander), kapitein ter zee, nam deel aan de krijgsverrigtingen onder de kapiteinen-commandeurs J. P. van Braam, Willem Silvester en A. H. Staringh in Neêrlands Indie. Hij kwam op de *Lynx* met nog drie andere schepen in het laatst van 1786 of begin van 1787 te Batavia aan. In Sept. 1794 gelastte hem, die toen over de voor Bath liggende vereenigde scheepsmagt het bevel had, een op de Kruisschans op de Schelde ten anker liggend vijandelijk gaffelschip door eenige gewapende sloepen, ondersteund door de brik la Levrette, te doen wegnemen. De uitvoering van dezen last werd door Meurer opgedragen aan den kapitein-luitenant Gerrit Verdooren en aan den kapitein-luitenant van Dirckinck, die hem gelukkig volbragten.

Zie J. C. de Jonge, *Gesch. v. h. Nederl. Zeew.* D. VI a. bl. 243; 495.

MEURIER (Gabriel), omstreeks 1520 geboren te Avesnes, een stadje in dat gedeelte van Henegouwen, hetwelk thans aan Frankrijk behoort, kwam omstreeks 1550 te Antwerpen en opende eene Fransche school, die in haren tijd zeer vermaard was, en hij zelf heeft zich bekend gemaakt door het uitgeven van een aantal boekjes voor de jeugd bestemd, die tot heden zeer gezocht zijn, deels om de aardige titels, zoo als *le Perroquet mignon*

des petits enfants, *la Guirlande des jeunes filles*, *la Foire des enfants d'Israël*, *le Bouquet de la philosophie morale*, enz., doch ook om den inhoud, waarin meestal, zoo voor de geschiedenis van opvoeding en onderwijs als voor de taalstudie, nog al wat te leeren is. Al die werkjes zijn in het Fransch, maar bij velen komt een Nederlandsche tekst bij.

Meurier was een moeijelijk, oploopend en afgunstig mensch. Zijne uitvallen tegen schrijvers van hetzelfde vak dat hij beoefende, zoo als de beroemde Kilianus, de Fries Mellema enz. strekken daarvan ten bewijze. Maar in de klagt tegen hem door het Antwerpsche schoolmeestersgild werden er zoo vele grieven, tegen zijn gedrag even als tegen zijne eerlijkheid opgesomd, en werd hij met zulke zwarte kleuren afgeschilderd, dat men wel moet aannemen dat hij niet altijd treffelijk handelde en dat het dikwijls lastig was om met den man om te gaan. Op de klagten, die de dekens van het gild tegen hem indiende, veroordeelde de superintendenten der school Meurier tot het betalen van een geldboete en lieten hem later van de lijst van het gild schrappen, doch hieruit volgde niet dat hem het schoolhouden verboden werd; ook werd het verzoek zijner medebroeders in het gild, dat hij, naar een oud middeleeuwsch gebruik, barvoets en blootshoofds met een brandende kaars in de hand, vergiffenis zou vragen, niet ingewilligd.

Pieter Heyns, die als deken als een der voornaamste beschuldigers tegen Meurier optrad, was vroeger zijn vriend, blijkens zijn gedicht vóór zijne *Guirlande des Jeunes filles* (*reveue et de plusieurs belles sentences illustrée.* Anvers 1580.)

Dit gedicht van Heyns beantwoordde Meurier op de voorlaatste bladzijden van gemeld boekjen met twee Fransche stukjes „*A Pierre Heyns, amateur et digne professeur de François.*"

In de klagt der dekens, wordt hem o. a. ten laste gelegd:

„Oock sonder wete van de ouders, nyetteghenstaende datter veel rys-teeckenen waren, noch meerder ghetbal te hebben doen munten ende slaen, ende die altesamen met synen naem ende bynaem doen mercken om rys te halen." Deze rys-teeckenen waren niet anders dan presentie penningen van het gild, die in sommige omstandigheden aan de leden uitgedeeld werden en waarvoor zij dan een schotel rijstenbrij bekwamen.

De hier aangehaalde woorden beteekenen niet dat Meurier in 1575 een nieuwen penning voor het schoolmeestersgild deed snijden, want deze bestond reeds sedert 1562, maar wel dat hij met den bestaanden stempel op nieuw een aantal van die stukken had laten munten, iets waardoor hij onnoodige kosten veroorzaakte, en verder dat hij op alles zijnen naam en voornaam had doen plaatsen. Hij overleed te Antwerpen in de laatste jaren der 17e eeuw. Zijn portret komt *en médaillon* voor, op den titel van: *le grand dictionaire françois flamen*, Rott., Isaac van Waesberghe, 1624, 4°. waaraan hij ook medegewerkt had.

Hij gaf in het licht:

La Grammaire Françoise. Anvers 1557. 12°.

Dictionaire Flamand-François. Anvers 1562. 8°.

Traité pour apprendre à parler François et Anglois; ensemble de faire Lettres etc. Rouen 1563. 16°.

La Grammaire Françoise Flamande. 12°.

Le Bouquet de Philosophie Morale. Anvers 1568. 12°.

Coloquios familiares muy convenientes de quantos julieron fasta agora, para qual quiera qualidad de personas desseosas de Laber hablar y escribir Español y Frances. Amber. 1568. 12°.

Conjugationes, arte, y regulas muy proprias y necessarias paralos que quieren depender Español y Frances. Amberes 1658. 12°.

Formulaire de lettres morales, fort propres pour l'usage des jeunes filles ès escolles. Anvers 1573. 12°.

Thrèsor de sentences dorées, proverbes et dits communs, selin l'ordre alphabètique. Avec le Bouquet de philosophie morale, par demandes et responses. Lyon 1577. 16°. Rouen 1578 kl. 12°. Paris 1582. 16°. It. *Facities et mots subtils d'aucuns excellens esprits, et nobles seigneurs François et Italiens; avec le Trésor de sentences et proverbes dorez de Gab. Meurier.* Lyon 1597. 8°. Cologne 1617. 8°.

Livre d'or, contenant la charge des Parents, les Préceptes du bon Maistre, le devoir des Enfans, et l'office d'une bonne Matrone; à chascun non moins nécessaire que très utile et salutaire. Anvers 1578. 12°.

Het laatste stukje is getiteld:

L'office d'une bonne Matrone, c'est à dire, Mère de famille régente ou préceptrice, specialement des jeunes filles. Avec plusieurs lettres missives.

Meurier maakte gebruik bij het zamenstellen van dit werkje o. a. van de *Educatio puerorum.* Basileae 1544. 4°. van Franc Philelphe. Ook in het Fransch met den titel van:

Le Guidon des Parens en l'instruction de leurs enfans, par Philelphe, traduit par Jean Lode. Paris 1513. 12°.

La Guirlande des jeunes filles, bastie et composée par G. Meurier et translatée en haut Allemand par Abram de Main. Cologne 1617. 12°. (Fr. en Hgd.)

Zie *La Croix de Maine*, p. 113; *Préface du Grand Dictionaire et Trésor de Francois, Flameng, et Espagnol.* Anvers 1639 4°.; Dinaux, in *Archives du Nord de la France et du Midi de la Belgique Nouv. Serie* 1844, T. II. p. 376; *Bibl. Belg.* T. II. p. 376; Paquot, *Mém.* T. II. p. 8, 9; Serrure, *Vad. Mus.* D. III. bl. 392; van Orden, *Bijdr. tot de Penningk.* bl. 50 en pl. VIII. No. 7.

MEURIER (Gabriel), zoon van den vorige, gaf in het licht:

Conivgaison flamen-francoises de Gabriel de Meurier, conjugatien in Nederduytsch ende Fransoys. Antw. 1618.

Récentement par le mesme corrigées et meliorées. Delft 1641. 12°.
Paquot schrijft dit werkje aan den vader toe.

Zie *Bibl. Belg.* T. II. p. 389; Serrure, *Vad. Mus.* D. III. bl. 390; Paquot, *Mém.* T. II. p. 9.

MEURLING (Jan), een der eerste, die de leer der Hervormden te Amsterdam was toegedaan. Als schutter haalde hij, benevens eenige anderen, den predikant Jan Arendsz. met een schuit uit Waterland (1566). Ook was hij een der onderteekenaars van het verdrag, waarbij den Hervormden veel vrijheid werd toegestaan. In 1578 werd hij tot weesmeester aangesteld.

Zie Brandt, *Ref.* D. I. bl. 385; Commelin, *Beschrijv. v. Amsterd.* bl. 986; Wagenaar, *Beschrijv. v. Amsterd.* D. III. bl. 168, 199, 479.

MEURS. Eene heerlijkheid van het huis van Oranje-Nassau. Van daar dat bij het afstaan van dat land in de 17e eeuw zich vele inwoners met der woon naar Nederland begaven, daarvan hun naam ontleenden en stoffe gaven tot al de volgende talrijke artikelen.

MEURS (Walraven van), uit het geslacht der graven van Meurs, en broeder van Theodorus, aartsbisschop van Keulen, Hendrik, bisschop van Munster, en Frederik, graaf van Meurs (de beide eerste waren ook kardinalen), was domproost te Utrecht, toen hij, na den dood van bisschop Frederik III van Blankenheim (9 Oct. 1423) benevens Rudolph van Diephorst en Johan van Buren, proost te Aken en van de Maria-kerk te Utrecht, naar den myter dong. Hij verkreeg hem echter toen niet. Na den dood van Suederus van Cuylenburg, in 1439 te Bazel gestorven, verkozen hem eenige kanunniken van Utrecht, volgens sommigen te Arnhem, volgens anderen te Dordrecht, tot bisschop, welke keus door paus Felix V en het Concilie van Bazel bevestigd werd.

Daar hij echter op geen wettige wijze en slechts door een deel ballingen, op geen behoorlijke plaats, en door een paus, die niet door allen voor wettig werd gehouden, verkozen was, wordt hij niet tot de bisschoppen gerekend, en terwijl zijn tegenstander Rudolph van Diephorst, door paus Eugenius IV als bisschop van Utrecht bevestigd te Utrecht zetelde, hield hij zijn verblijf te Arnhem en te Dordrecht, en oefende zijn geestelijk gebied over Gelderland, Holland en Zeeland uit. In de laatstgemelde stad woonde hij in 't huis Kruissenburg aan de noordzijde van de Groote-kerk (waarin ook zijn voorganger Suederus gewoond had) en hield daar van 1432 tot 1441 zijn hof. Van hier deed hij Rudolph en diens aanhang in den ban en wendde alle middelen aan om in het bezit van het

bisdom te geraken. Eindelijk werd de zaak door den kardinaal de Cusa bemiddeld; van Meurs schoon tegen den wil van 't volk, bisschop van Munster, en ten zijnen behoeve van het Stift van Utrecht eene zware schatting gevorderd, met bedreiging van den ban aan hen die ze weigerden op te brengen. De geestelijkheid kantte zich tegen deze schatting aan, die, echter niet aan Walraven, die kort daarna overleed, maar aan zijn erfgename is betaald.

Hij overleed te Arnhem, „des Sondages vor sinte Michiel 1456," of zoo als een ander wil „daeghs na S. Franciscus." Arnoldus de Bevergerne schrijft in zijn *Chron. Monasteriense* „do sturf bisschop Walrave van Moirse ein biscop van Munster, dair al dese unwille, und ongelucke, und veide van opstont, und na des tyden als hi gecores was to einen biscoppe, do quam dessen Lande alle ongeluck, und hi hadde nye willigen dach in dessen Lande."

Zie A. Matthaei, *Anal.* T. V. p. 89, 111, 112, 123, 125, 495, 499, 507, 513; *Appendix* S. Petri, *ad Chronic. de J. Beka*, p. 140; *Bat. Sacra*, T. I. p. 500 seqq.; Balen, *Beschr. v. Dordr.* bl. 774; Burman, *Utr. Jaarb.* D. I. bl. 453, 455, 456, 472, D. II. bl. 53, 121, 127, 183, 220, 221, 222, 378; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. III. bl 498; Kist en Royaards, *Kerk. Archief*, (eerste serie), D. IX. bl. 43, 71; *Chron, v. h. Hist. Genoots.* D. VI. bl. 151, 154; D. VII. bl. 225; D. VIII. bl. 109.

MEURS (A. van). Men heeft: Suderman (J.) en van Meurs (A. J.). *Protest tegen de maniere van beroeping van D. van Heist, geruspendeert leeraar bij de Doopsgezinden van de Zon te Amsterdam, tot leeraar in de vereenigde Doopsgezinde gemeente te Rotterdam.* Amst. 1718.

M. van Oudenaarden, *Aanmerkingen over het Protest van Suderman en van Meurs,* Ald. 1718.

A. van Alkmaar, *Onderzoek en wederlegging van het Protest.* Ald. 1718.

H. Schyn en H. van Dam, *De Kerkenraedt en gemeente der Doopsgezinden te Amsterdam van de Zon verdedigt tegen A. van Alkmaar.* Amsteld. 1719.

Pro veritate et sine proprietate enz. ter beantwoording van het boekje, genoemt De Kerkenraeds en Gemeente der Doopsgezinden te Amsterdam enz. Ald. 1719.

MEURS (Christoffel, graaf van), en Sarwerden, stadhouder van Groningen namens den hertog van Gelder, natuurlijke zoon van Frederik, erfgraaf van Meurs, naar men zegt uit een ongeoorloofden omgang met eene abdis van het klooster van S. Cecilia te Keulen. Grootgebragt in den oorlog, had hij zich in zijne jeugd, onder Karel van Egmond, tegen het huis van Oostenrijk strijdende, geen geringe krijgsroem verworven. Hij komt het eerst in 1519 voor, toen

hij in dienst was van den hertog van Gelder; Maarten van Rossem, die met Hendrik de Groeff, heer van Erkelen, de Geldersche krijgsknechten in Friesland en Gelderland gebood, verving, en hem tevens als stadhouder opvolgde. Hij bleef zulks tot 1522, toen Jaspar van Merwick, volgens Slichtenhorst, meer om diensten aan den hertog, dan om zijne deugden hiertoe gekozen, met breeden last en magt naar Groningen werd gezonden, ten einde de overheid de Ommelanden en de justitie te bedienen. Van Meurs bleef in Friesland en Overijssel, haalde zich de opspraak van het bestand niet te houden, op den hals en maakte zich berucht door wreedheid jegens zijn kapellaan en Otto van Langen, dien hij als verdacht van handel met de Bourgondiers liet ter dood brengen. In 1524 vertrok hij naar Gelderland; werd in 1525 stadhouder van het overkwartier; vereffende de geschillen tusschen Venlo en Nijmegen. In 1528 den Gelderschen vorst te Utrecht vertegenwoordigende, liet hij het Domkapittel bijeenroepen, stelde de vergadering het gevaar voor, waarin de stad en inzonderheid de geestelijkheid verkeerde, zoo de muitzieke soldaten langer onbetaald bleven, en drong hen, toen zij, onder voorwendsel van onvermogen, weigerde de plundering af te koopen, de »vele en noodelooze" kerkbeelden en gouden en zilveren vaten naar het munthuis te brengen. In hetzelfde jaar werd hij door die van Utrecht gevangen: ontslagen, sloot hij, nevens Joost van Swieten en Jan van Vierssen, in 1536 binnen Grave den vrede tusschen den keizer en den hertog, en werd door den laatste, wien hij steeds getrouw bleef, in 1535 tot een der uitvoerders van zijn testament gesteld. Nadat Gelderland in de magt van keizer Karel V was gekomen, bleef hij in diens gunst en werd zijn Raad. Den 6 Junij 1517 had hertog Karel hem voor zijn leven het graafschap en de domeinen van Dalem, benevens de dijkschouw gegeven. Na zijn dood (hij stierf den 9 Oct., volgens anderen in Dec. 1566 in hoogen ouderdom) nam het hof, namens den koning, bezit van de heerlijkheid en hield de ambtlieden in bediening. Kort daarop ontving Joachim Hopperus Dalem van den koning, en hij werd den 13 September 1567 met de heerlijkheid »Thensen en Tienders" tot een erfelijk Geldersch leen verleid. Met zijn broeder, Bernard, graaf van Meurs, was hij in 1501 de laatste mannelijke nakomeling van het oude huis van Meurs uit echten bedde gesproten.

Zie Pontanus, *Geld. Gesch.* passim; Slichtenhorst, *Geld. Gesch.* bl. 354; van Spaen, *Inl. tot de Gesch. van Geld.* D. III. bl. 322; J. A. Nijhoff, *Bijdr. v. Vad. Gesch. en Oudheidk.* D. VI. St. IV. bl. 269; Scheltema, *Staatk. Ned.* o. h. w.; *Chron. v. h. Hist. Gen.* D. II. bl. 378.

MEURS (VINCENT graaf VAN), en Sarwerden, stadhouder van Gelderland, zoon van Frederik, graaf van Meurs.

Reeds vroeg was hij een der hevigste tegenstanders van hertog Arnold, die hem van zeer vele baldadige aanmatingen van regt en misbruik van magt beschuldigde. Gedurende de gevangenis van dezen hertog, had hij veel invloed op diens zoon, en toen deze door hertog Karel van Bourgondië was gevangen genomen, werd hij door die van Nijmegen, namens hertog Adolf, tot stadhouder, hoofdman of ruwaard van Gelderland, gekozen. Toen Arnold zijn gebied in handen van Karel van Bourgondië had gesteld, koos hij de zijde van Catharina, die zich voor des hertogen zoon, Karel, in het gebied vestigde. Hij toonde zich een bijzonder vriend van den laatsten, wist de trouw der Gelderschen levendig te houden en liet zijn eigen zoon voor den jongen vorst in Frankrijk te pand. Hij stierf in 1499.

Zie Slichtenhorst, *Geld. Gesch.* bl. 235, 236, 239, 247, 263 enz.; Scheltema, *Staatk. Ned.*

MEURS ( ), een landschapschilder, die in den aanvang der XVIIe eeuw te Amsterdam bloeide en tijdens Michiel Carré daar gevestigd was. Mogt echter de M, Maerte Carré beduiden, dan gist Kramm, zou hij dezelfde met den graveur C. H. van Meurs kunnen zijn.

Op een *Cat. v. schilderijen* 26 Sept. 1742 te Amsterdam verkocht komen voor n°. 67:

Twee landschappen door van Meurs, met beelden en beesten, M. Carré f 20.

Zie Kramm, t. a. p. bl. 1109.

MEURS (Cornelis Hubert van), kunstgraveur, die omstreeks 1760 te Amsterdam bloeide. Hij behoorde tot de graveurs van den tweeden rang, en bragt meestal de schilderijen van van Mieris, Netscher, Dou, Slingeland en van der Werf in plaatdruk. Nagler beschrijft 19 stuks.

Zie Kramm, t. a. p.

MEURS (H. van), vertaler van een tooneelspel, getiteld: *Henry Quatre of Henrick de Vierde op de jagt, n. h. Fr. van Colle* Rott. 1784, met portret van Hendrik IV, naar Maillier, door Duhamel. Hetzelfde stuk met titelplaat van H. Meurs.

Hij schreef onder de zinspreuk: *gustibus non est disputandum.*

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I b. bl. 146.

MEURS (Hendrik), schoolmeester en kunstig schoonschrijver te Amsterdam, geb. in 1603, en aldaar in 1639 overleden. Hij is tweemaal in folio afgebeeld, telkens met een vers van Vondel, eens naar P. Codden, door P. Pontius; eens naar D. D. Santvoort, door Th. Matham.

Zie Meerman, *Verg. d. Gemeeneb.* D. III. bl. 272; Schotel, *Avondst.* bl. 79; over andere schoonschrijvers: Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. I. bl. 123, 254, 255; Le Francq van Berkhey

Nat. Hist. van Holl. bl. 1296; *Cat.* (J. Koning) *bij P. van Hengst*, Amst. 1828, bl. 119, volgg.

MEURS (JACOB VAN), te Amsterdam in den aanvang der 17e eeuw, volgens Nagler ten onregte in 1640 geboren. In 1648 was hij „Boekhandelaar en Plaatsnijder op de Cingel tegenover de Appelmarkt in de stad Meurs." Hij was een goed graveur van portretten. Met heeft o. a. van hem het portret van Tycho Brahé en van R. Hogerbeets, 1648, naar Joh. van Ravesteyn, een uitstekende proeve zijner bekwaamheid; veel minder is dat van Andreas Rivet, *Aet.* LXXVIII, 1650, fol. Nagler noemt 7 portretten van zijn graveerwerk. Ook in de *Land en Reisbeschrijvingen van* Dapper, Nieuhof en anderen komen door hem in het koper gesneden portretten voor, alsmede vele kaarten, portretten en titels van Schotanus *Kronijk en Beschrijving van Friesland*, 1658 en 1664.

Van Meurs hield zich ook bezig met vertalen, b. v.:

Afbeelding van 't oude Romen enz., met 128 *kopere platen enz., nu nieuw uit het Italiaansch vertaalt t' Amst. bij* (en door) *Jac. van Meurs*, 1661, 24to.

Godfried, *Hist. Chronyck.* Amst. 1660, 2 dn. fol., later vervolgd door de Vries 1702 2 dn. fol. m. pl.

Ook heeft men van hem:

Beschryvinge der Nederlanden; zoo uyt Louis Guicciardyn en andere vermaerde schrijvers kortelyk voorgestelt, en met nieuwe Bysonderheden, tzedert haren tydt voorgevallen, doorgaens verryckt. Hier benevens zijn d'aenmercktelijctste steden met hare Aftekeningen verciert 2 d. Amst. 1662, 24to,

Zak-atlas der vereenigde provinciën,

Schau-Platz des Krieges i. d. Niederl.

Hist. of the Dutch wars with France, England, embellished with plans etc. 4 vol. 4°.

Verzameling van Reyzen (Montanus, Barlaeus, Nieuhoff, Dapper) 12 vol. fol. 1669—1680.

Zie Immerzeel, t. a. p.; Kramm, t. a. p.; *Cat. d. Maats. v. Nederl. Letterk.* D. III. bl. 565; Jöcher; *Bibl. Fagel.* T. II. p. 351.

MEURS (JACOB). In de XVII eeuw lid der Rederijkkamer de *Palmboom*, onder de zinspreuk: *in Liefd' Werckende* te Leyden. Hij leverde verzen in *Vlissings Redens-Lust-Hof.* Zijn spreuk was *Liefd baert deugt.*

Zie v. d. Aa, *N. B. A. C. Woordenb.* o. h. w.

MEURS (JACOBUS VAN), zoon van Martinus van Meurs en Anna Catharina Geerlach, werd 10 Oct. 1689 te 's Bosch geboren en aan de Illustre school dier plaats onderwezen, vertrok van daar naar Amsterdam, en bleef aldaar, onder opzigt en in de woning van zijn neef, den predikant Joh. Kramer, twee jaren de Illustre school bezoeken. Van daar

ging hij naar Leyden, bezocht twee jaren de gehoorzalen der Leydsche professoren, en werd in 1702 door de classis van 's Hertogenbosch tot proponent aangenomen. In hetzelfde jaar aanvaardde hij de dienst te Rosmalen en Empel, en vier jaren later te Drunen en Nieuwkerk. Den 23 Febr. 1724 werd hij te Dordrecht bevestigd en overleed den 13 Febr. 1767, na sedert 1751 zijn emeritaat te hebben verkregen. Hij was bekend als een man in kerkelijke zaken zeer bedreven; bekleedde aanzienlijke bedieningen in de synodale vergaderingen van alle provinciën, uitgenomen Friesland, en was Curator der Lat. school te Dordrecht.

Hij huwde Walburg van Walraven, weduwe van Abraham van Daverveldt, predikant te Drunen, en liet een zoon na Abraham Leonardus, in 1746 voor de Cl. van 's Bosch tot proponent aangenomen en predikant te Oud- en Nieuw-Gastel.

Zie Schotel, *Kerk. Dordr.* D. II. bl. 312 volgg.

MEURS (JACOBUS VAN), een Amsterdamsch kunstenaar. Hij vervaardigde in 1788 en 1789 teekeningen voor de platen in Trencks *Levensgeschiedenis* en voor andere boek- en gelegenheids-prenten, later leverde hij schilderwerk van verschillenden aard op tentoonstellingen, zoo als een *Historieele ordonnantie*, een *Fruitstuk*, een *Jagthond* enz. Hij overleed te Amsterdam den 1 Mei 1824 in den ouderdom van ruim 65 jaren.

Zie Immerzeel, t. a. p. bl. 222.

MEURS (Kapitein VAN) ontmoeten wij in den oorlog tegen de Engelschen, 1780—1781. Hij kommandeerde toen het advysjagt de *Zeebaars* van 20 stukken en behoorde tot hen die 14 Mei 1780, op bevel van den prins-stadhouder, onder den vice-admiraal Hartsinck, uitliepen om zich bij het smaldeel onder den kapitein van Kinsbergen te vervoegen.

Zie J. C. de Jonge, *Gesch. v. h. Nederl. Zeew.* D. V. bl. 556.

MEURS (Mr. N. S. VAN), uit een bekend Harderwijksch geslacht, schreef:

Diss. jur. de Alea. Harderov. 1801. 4°.

Zie *Cat. d. Maats. van Ned. Letterk.* D. II. bl. 459; *Register der Acad. Dissert. en Orat. betreffende de Gesch. d. Vaderl.* No. 140.

MEURS (JOHANNES VAN), of MEURSIUS, zoon van Jacob Cornelisz. van Meurs, predikant te Loosduinen, werd aldaar in 1579 geboren. Toen hij zes jaren oud was, ving zijn vader aan hem de latijnsche taal te leeren. Het volgende jaar zond hij hem naar 's Hage, waar hij vier jaren bleef en daarna naar Leyden, waar hij onder den rector Nicolaas Stockius, zulke vorderingen maakte dat hij reeds op zijn twaalfde jaar latijnsche redevoeringen opstelde. Bijzondere lust en aanleg had hij voor de grieksche taal. Dertien jaren oud maakte hij reeds Grieksche verzen, en in zijn zestiende

jaar schreef hij een commentarius op een duisteren Griekschen schrijver, Lycophron namelijk. Bij de kennis der taal voegde hij een grondige bedrevenheid in de geschiedenis en oudheden der Grieken en Latijnen. Na het eindigen zijner studie-jaren, vertrouwde Johannes van Oldenbarneveld hem de opvoeding zijner kinderen toe. Gedurende tien jaren bleef hij hun onderwijzer en vergezelde hen op hunne reizen, hetgeen hen in de gelegenheid stelde de voornaamste europesche hoven, geleerden en bibliotheken te bezoeken. Toen hij zich in 1608 te Orleans bevond, verkreeg hij er den rang van doctor in de regten. Na zijne terugkomst benoemden hem curatoren in 1610 tot hoogleeraar in de geschiedenis en de Grieksche taal en het volgende jaar de staten van Holland tot hunnen geschiedschrijver. Na den dood van Barneveld, werden de Remonstrantsche leeraren afgezet, en schoon Meursius zich nimmer met de godgeleerdheid bemoeid had, was het voldoende dat hij de kinderen van Oldenbarneveld had onderwezen om te trachten hem van de academie te verwijderen. Daar zulks echter geen reden was om hem zulks te doen, poogde men hem door onheusche bejegeningen tot het verlaten van zijn post te dwingen, en men verweet hem meer dan eenmaal dat hij te veel boeken schreef en de hoogeschool geen vrucht van zijne studien trok. Meursius hield zich echter staande, totdat zich eene geschikte gelegenheid aanbood Leyden te verlaten. In 1625 noodigde Christiaan IV, koning van Denemarken, hem uit aan de door hem herstelde hoogeschool te Soroë het hoogleeraarsambt in de geschiedenis en staatkunde te bekleeden en benoemde hem tevens tot zijn geschiedschrijver. Hij voldeed gereedelijk aan deze uitnoodiging, vertrok naar Denemarken en verwierf de achting van den koning en der voornaamste grooten aan het hof. Vroegere en latere geleerden zijn eenstemmig in zijn lof, en prijzen om strijd zijne groote geleerdheid, alleen Scaliger [1]), die geen mededinger kon verdragen, hield hem voor een pedanten en verwaanden weetniet.

De ongegrondheid dezer beschuldiging wordt bewezen door een reeks van geschriften over de grieksche regtsgeleerdheid en oudheidkunde, nog heden een onschatbare verzameling van bouwstoffen, hoezeer men daarin niet die wijsgeerige gezigtspunten moet zoeken, waardoor de latere school zich zoo roemrijk onderscheidt; eene reeks zóó groot, dat Johannes Imperialis [2]) beweerde dat hij alleen meer Grieksche schrijvers had gecommentarieerd en overgezet, dan al de overigen te zamen in honderd jaren. Magirus, Pope Blount en vele

---

[1]) *Scalig.* ec.
[2]) *Mus.* p. 204.

anderen hebben de getuigenissen van een reeks van schrijvers uit verschillende landen en tijden nopens de uitgebreide kennis zoo der classische oudheid als der oude talen van Meursius aangehaald; alle roemden vooral zijne buitengewone vlijt, naarstigheid en geleerdheid; zelfs Wyttenbach geeft hiervan getuigenis. Als oordeelkundige moet hij echter voor Vossius en vooral voor Jonsius onderdoen [1]). In zijne jeugd schreef hij Latijnsche gedichten, die in 1602 afzonderlijk verschenen en van welke ook Gruterus (T. III. p. 561—599) eenige heeft overgenomen. Wanneer wij op het oordeel van tijdgenooten afgaan dan zijn ze voortreffelijk, doch niet zoo gunstig is dat van lateren zoo als van Peerlkamp. Zijn *Rerum Belgicarum Liber unus*. L. B. 1612. 4°; *Rerum Belgicarum Lil. IV.* L. B. 1614. 4°, en zijn *Induciarum historia et ejusdem belli finis*, dat hij er als een vijfde boek bijvoegde, gaven hem een plaats onder de vaderlandsche geschiedschrijvers. Het eerste dezer geschriften baarde hem vele moeijelijkheden en berokkende hem magtige vijanden. Men beschuldigde hem van verregaande partijzucht. Hij zag zich gedrongen om dezen druk zooveel mogelijk te vernietigen, althans de afdrukken daarvan behooren sedert lang onder de zeldzame boeken. Doch hij begreep tevens den verkeerden indruk, dien hij gegeven had, te moeten matigen. Het was hierom, dat hij het boek geheel omwerkte, het een en ander uitliet, en er weder wat bijvoegde. Hieruit ontstond het werk, dat hij als een 5e boek, bij zijne geschiedenis der 6 jaren van Alva's bestuur voegde. Hij schijnt echter hiermede zijn doel niet bereikt te hebben, althans de haat verminderde niet, en toen hij deze uitgave van 1614 aan de algemeene staten wenschte op te dragen, wezen deze die eer beleefdelijk van de hand. Het verschil tusschen de 1e en 2e uitgave, is zoowel aanmerkelijk als belangrijk, waarom de uitgever van alle de werken van Meursius beiden heeft doen herdrukken. Zijn *Guilielmus Auriacus sive de rebus ab eo gestis usque ad excessum Requesenii*. L. B. 1621, ook Amst. 1638, 4°, is een belangrijk en goed geschreven werk. In het laatst van zijn leven leed hij veel aan de kwaal der geleerden, den steen, waaraan hij den 20 Sept. 1639, in den ouderdom van 60 jaren, overleed. Zijne weduwe en zoon lieten op zijn grafsteen te Soroë dit grafschrift beitelen:

---

[1]) . . . . . Ut Jo. Meursius priores omnes diligentiae laude superavit, ita mox plus aliquanto judicii attulit G. Jo. Vossius, plus etiam Jo. Jonsius, omnes et majores et minores superaturus, si vita ei longior obtigisset." Wyttenbachii *Opusc.* T. I. p. 661.

„Nihil hoc viro in evolvendis omnibus omnium aetatum Scriptoribus . . . . . fieri potuit diligentius, et in observando et conquirendo quicquid ad veterem Graeciam illustrandam pertinet, studiosius. Graevius."

SISTE VIATOR,
ASPICE HIC
JOHANNEM MEURSIUM
NEC MAJORA QUAERE ELOGIA
TESTANTUR VIRI SCRIPTA
QUOD MAJUS HOC NOMINE
NIHIL HABUERIT
SORAE.

Natus 1579. *Denatus.* 1639.

Uit dit grafschrift blijkt dat Valerius Andreas en Hankius zich bedrogen hebben door 1641 zijn sterfjaar te noemen.

Hij huwde in 1612 Anna Catharina Bilderbeccia, die hem een zoon schonk (Johannes), die volgt.

Hij is in de *Alma Acad. L. B.*, in zijne *Ath. Batav.* en later door S. de Pas afgebeeld. Men vindt ook zijn afbeeldsel bij Pars en Boissard (T. IV. Tab. XXIII).

Hij schreef:

Lycophronis Cassandra cum versione Josephi Scaligeri et commentariis Meursii. L. B. 1596, 1699. 8°. Joh. Potter heeft deze comment. opgenomen in zijn uitg. van Lycophron, Oxford 1697 fol. in *Comment. Jo. Tzetzae, c. n. Canteri Meursii et suis.* Oxon. 1702. f.

Spicilegium ad Theocriti Idylia. L. B. 1597. 8°.

Notae breviores in Macrobium, in de uitg. van dezen schrijver *ex castig. J. I. Pontani cum notis eiusdem.* L. B. 1597, en in eenige volgg.

Exercitationes criticae, sive curae Plautinae et Animadversionum Miscellanearum Libri IV. L. B. 1599. 8°.

Criticus Arnobianus et Hypocriticus Minutianus. L. B. 1598, 1599. 8°.

M. Porci Catonis de re rustica Liber. C. notis. L. B. 1598. 8°. Franek. 1620. 8°.

De Gloria Liber. Cum Auctuario Philologico. L. B. 1602. 8°.

Poëmata. L. B. 1602. 8°.

Panegyricus dictus Jacobo I, in Auspiciis Regni. L. B. 1603. 8°.

De Funere Liber singularis in quo Graeci et Romani ritus explicantur. Item de puerperio syntagma. Hagae comit. 1602. 8°. Deels in T. XI, deels in T. VIII van den *Thes. Antiq. Graec.* v. Gronovius.

Meditationes Christianae in Psalmum CXVI et tres priores partes Ps. CXIX. Heidelb. 1604. 12°. Opgedragen aan J. v. Oldenbarneveld.

Roma luxurians, sive de Luxu Romanorum Liber singularis,

cum Mantissa sive observationibus criticis et notis in Astrampsichi Oneiocriticon, sive de somniorum Judiciis. L. B. 1605. 4°. It. *auctior* 1631. 4°. *De Luxu Rom.* in den *Thes. Ant. Rom.* v. Graevius.

Georgius Codinus de originibus Constantinopolitanis Graecè cum versione Latina Georgii Dousa et Meursii notis. Aureliae Allobrog. 1607, 8°. It. ex *edit. P. Lambecii.* Paris., 1655, fol.

Apuleii Apologia cum castigationibus Meursii L. B. 1607, 8°. It. *Cum commentario Scipionis Gentilis*, Hanonae, 1607, 8°.

Animadversiones ad Phaedri Augusti Liberti Fabulas, L. B. 1610, 8°., 1617, 8°.

Glossarium Graeco-Barbarum. L. B. 1610, 4°. *auctius.* L. B. 1614, 4°. (verm. met 1800 woorden).

Constantinus Porphyrogeneta de administrando Imperio Graecè et Latinè cum notis. L. B. 1610, 1617, 8°.

Leonis Imperatoris Tactica, sive de Re militari Graecè et Latinè, cum notis. L. B. 1612, 4°.

Rerum Belgicarum Liber Unus, in quo Induciarum Historia et anni noni reliquae 1602, 4°. Volgens Vogt behoort deze uitg. tot de allerzeldzaamste boeken.

Hesychii Milesii Opuscula de Originibus Constantinopolitanis et de Viris Doctrina claris, Graecè et Latinè, cum notis. L. B. 1613, in 8°.

Ferdinandus, sive Libri IV de rebus per sexennium sub Ferdinando, Duce Albano, in Belgio gestis. Additur quintus, seorsim ante excusus, in quo Induciarum Historca et ejusdem belli finis explicatur. L. B. 1614, 4°. Ook m. d. titel: *J. M. Rerum Belgic. Libri Quatuor, in quibus Ferd. Albani sexennium belli Belgici principium etc.* L. B. 1614, 4°. Ook bij zijne *Hist. Danic. etc.* gevoegd.

Bessarionis Cardinalis Epistola Graeco-Latina, cum notis. L. B. 1613, 4°.

Herodis Inscriptio Graeca totidem versibus Latinis expressa, in 4°.

Aristoxeni Elementa Harmonica, Nicomachi Enchiridion Harmonices et Alypii Isagoge Musicae, Graecè. L. B. 1616 in 4°.

Philostrati Epistolae aliquot Graecè, cum Dissertatione de Philostratis. L. B. 1616, 4°.

Palladii Historia Lausiaca, Graecè cum notis. L. B. 1616, 4°.

Constantini Manassis Annales Graecè et Latinè cum notis. L. B. 1616 in 4°.

De populis Atticae liber singularis. L. B. 1616, 4°., ook in het IV D. v. d. *Thes.* v. Gronovius.

Atticarum Lectionum Libri VI. L. B. 1617, 4°. Ook in D. V. v. d. *Thes.* v. Gronovius.

Theophylacti Bulgariae Archiepiscopi Epistolae, Graecè cum notis. L. B. 1616, 4°.

Chalcidius in Timaeum Platonis, Graecè cum notis. L. B. 1617.

Eusebii Polychronii et Pselli expositiones in Canticum Canticorum, Graecè cum notis. L. B. 1617, 4°.

Theodori Metochitae Historia Romana a Julio Caesare ad Constantinum M. Graecè et Latinè cum notis. L. B. 1618, 4°.

Constantini Porphyrogenetae Tactiva, Graecè et Latinè. L. B. 1618, 8°.

Variorum Divinum Liber, sive Orationes Patrum numquam editae; videlicet Anastasii Antiochiae Episcopi in laetum nuntium immaculatae Deiparae allatum; Andreae Hierosolymitani Cretae Archiepiscopi in vitam humanam et defunctos; Methodii de libero arbitrio; Timothei Presbyteri Constantinopolitani de accedentibus ad S. Ecclesiam, et de duabus Christi naturis; Hilarionis Monachi de pane Mystice Graecorum et Latinorum. Graecè cum notis. L. B. 1619, 4°.

Orchestra, sive de saltationibus veterum L. B. 1618 in 4°. ook in Graevii *Thes.* T. VIII.

Graecia feriata, sive de festis. Graecorum Libri VI. L. B. 1619, 4°. in Graevii *Thes.* T. VII.

Antigoni Carystii paradoxa, seu Historiarum mirabilium collectanea Graecè et Latinè, cum notis. L. B. 1618, 4°.

Panathenea, sive de Minervae festo gemino. L. B. 1619, 4°. en in T. VII. v. d. *Thes.* v. Gronovius.

Eleusinia, sive de Cereris Eleusinae sacro et festo. L. B. 1619, 4°. Als boven.

Aeschylus, Sophocles, Euripides, sive de eorum Tragoediis Libri III. L. B. 1619 in 4°. Ook in Gronovii *Thes.* T. X.

Phlegontis Tralliani opuscula Graecè et Latinè cum notis. L. B. in 4. Ook in Gronovii *Thes.* T. VIII.

Apollonii Dyscoli, Alexandrini, Historiae Commentitiae Liber, Graecè et Latinè, cum commentario et syntagmate de ejus nominis scriptoribus. L. B. 1620, 4°.

Porphyrii Philosophi opera, Graecè cum notis. L. B. 1620, door Jonsius geprezen.

Procopius Gazaeus in Libros Regum et Paralipomenon. Graecè et Latinè, cum notis. L. B. 1620 in 4°.

Guilielmus Auriacus, sive de rebus toto Belgio tam ab eo, quam ejus tempore gestis, ad excessum Ludovicii Requesensii, Libr. X. L. B. 1620, 4°. Amst. 1638 met de overige histor. werken van Meursius.

Archontes Athenienses, sive de iis qui Athenis summum illum Magistratum obierunt. L. B. 1622, ook in Gronovii *Thes.* T. IV.

Fortuna Attica, sive de Athenarum origine, incremento, magnitudine, potentia, gloria, vario statu, decremento et occasu

liber singularis. L. B. 1622, 4°., ook in Gronovii *Thes.* T. V.

Cecropia sive de Athenarum arce et ejusdem antiquitatibus. L. B. 1622, 4°., ook in Gronovii *Thes.* T. IV.

Graecia ludibunda, sive de Ludis Graecorum, ec D. Souteri Palamedes. L. B. 1622, 1626, 8°., ook in Gronovii *Thes.* T. VII.

Pisistratus, sive de ejus liberorumque vita et tyrannide. L. B. 1623, 4°., ook in Gronovii *Thes.* T. V.

Areopagus, sive de senatu Areopagitico liber singularis, L. B. 1624, 4°.

Als boven. Er is een Ital. overzetting van, getiteld: *Ristretto dell' Areopago di Giov. Meursio tradotto ed abbreviato da Francesco Comiani. In Venetia* 1628, 8°.

Athenae Atticae, sive de praecipuis Atheniensium antiquitatibus Libri III. L. B. 1624, 4°.. ook in Gronovii *Thes.* T. IV.

Athenae Batavae, sive de urbe Leidensi et Academia, virisque claris qui utramque ingenio suo atque scriptis illustrarunt. L. B. 1625, 4°. m. portr.

In 1613 verscheen naamloos *Illustris Academia Lugduno-Batava*, en in 1614 *Alma Academia Leidensis*, die beide door Niceron aan Meursius worden toegeschreven, doch anderen schrijven het laatste aan Joh. Orlers toe.

Historiae Danicae Libri III. in quibus res commemorantur gestae a Christiano I ac Joanne ejus filio et nepote Christiano II. Hafniae 1630 in 4°. Amst. 1638 met de overige histor. werken van M.

Historiae Daneae, sive de Regibus Danis, qui familiam Oldenburgicam praecessere, eorumque rebus gestis Libri X. Hafniae 1630, 4°. Amst. 1638 fol. ook met dezen titel: *Historia Danica pariter et Belgica, Operum Omnium tomus primus.* De overige deelen zijn niet verschenen.

Denarius Pythagoricus, sive de Numerorum usque ad denarium qualitate ac nominibus secundum Pythagoricos. L. B. 1631 n 4°., ook in Gronovii *Thes.* T. IV.

Aelnothus de vita S. Canuti Regis Daniae et Anonymus de Passione S. Caroli, Comitis Flandriae, cum notis. Hafniae 1630, 1657, 4°.

Solon, sive de ejus vita, legibus, dictis atque scriptis liber singularis. Hafniae 1632, 4°. ook in Gronovii *Thes.* T. V.

Regnum Atticum, sive de Regibus Atheniensium eorumque rebus gestis. Amst. 1633, 4°. ook in Gronovii *Thes.* T. IV.

Theophrastus, sive de illis libris qui injuria temporis interciderunt liber singularis. Accedit Theophrastearum lectionum libellus. L. B. 1640, 12°., met een brief van Adolph Vorstius over den dood van Meursius. Ook in Gronovii *Thes.* T. IV.

Miscellanea Laconica, sive variarum antiquitatum Loconica-

rum libri IV primum editi curâ Samuelis Puffendorfii. Amst. 1660, 4°. Ook in Gronovii *Thes.* T. V.

Ceramicus Geminus, sive de Ceramici Atheniensium utriusque antiquitatibus liber singularis. Ultraj. 1662, uitg. door J. G. Graevius, ook in Gronovii *Thes.* T. IV.

Creta, Cyprus, Rhodus, sive de Insularum harum nobilissimarum rebus et antiquitatibus commentarii posthumi, nunc primum editi. Amst. 1675 in 4°. uitg. door Graevius.

Theseus, sive de ejus vita rebusque gestis liber posthumus. Accedunt ejusdem Meursii Paralapomena de Pagis Atticis, et excerpta ex Jacobi Sponii Itenerario de iisdem pagis. Ultraj. 1682 4°. uitg. door Graevius. Het 2e St. van dit deel is een supplement op het boek *de populis Atticis*, ook in T. X van den *Thes.* Gronov.

Themis Attica, sive de Legibus Atticis libri duo. Ultraj. 1685, ook in T. V van de *Thes.* Gronov.

De Regno Laconico libri II, de Piraeo liber singularis, et in Helladii Chrestomathiam animadversiones. Ultraj. 1687 in 4°., ook in T. V *Thes.* Gronovii.

Een klein, zeer luxurieus werkje verscheen met den titel: *Aloisiae Sigeae Toletanae Satyra sotadica de arcanis Amoris et Veneris. Aloysia hispanice scripsit: latinitate donavit J. Meursius*, z. j. of pl., doch waarschijnlijk te Grenoble omstreeks 1680 gedrukt. Dit werk is noch van een Spaansche dame, noch door Meursius vertaald, het is het werk van Chorier, advokaat te Grenoble. Evenwel bleef men Meursius voor den schrijver houden en werd het met den titel J. Meursii *elegantiae latixi sermonis* meermalen herdrukt. Sommige schreven het aan Joh. Meursius den zoon toe, anderen hielden Jan Westrene, advokaat te 's Hage voor den schrijver.

Behalve in de *Delic* van Gruterus zijn er nog gedichten van Meursius verspreid, b. v. vóór *P. Bertii Tabularum Geographic., contract. libri V.* Amst. 1602.

Opera omnia quorum quaedam in hac editione primum apparent, Jo. Lamius recensuit et scholiis illustravit. Florentiae, Regis Magn. Etruriae Ducis Typis 1741—1763 fol. *XII* vol.

Brieven van en aan M. vindt men in *A. Alciati Tract. contra vitam Monast. cui accedit sylloge Epistol, ed. A. Matthaeo.* Hagae Comit, 1740, 4°. *in Syll. Epist*, P. Burmanni, T. II. p. 35; Petri Cunaei *Epp.* CLXXV ad CLXXXII; Baudii *Epp.* T. I. p. 82, 84; J. Wouweri, *Epp. Cent. II. Cent. I.*, I, XV, XVI, XIIX, XIX, XXVIII, XXXVI, III, M. Gudii *Epp.* p. 281, 282; J. G. Graevii *Epp.* 124, 151, 547; Vossii *Oper.* T. III; Barlaei *Epp. enz.*

Op de *Acad. Bibl.* te Leyden zijn de volgende mssc. van Meursius:

Leo Imperatoris Tactica Graec. et Lat. Lugd. Bat. 1672. *Cum charta pura, cui, interdum varia sunt inscripta.*

Matth. Berneggeri notae ad J. Meursii Glossarium Graeceo-Barbarum, excerpta ex codice Bibl. Guelpherbytanae.
Supplementu Glossarii, Graeco-Barbari. J. M.

Zie *Cat. Bibl. publ.* L. B. p. 182; J. Geel, *Cat. libr. mss.* n°. 246, 279; Brieven in hss. *Cat. mss. J. v. Voorst*, p. 188; *Cat. mss. J. Koning*, p. 85; J. Valer. Schrammii, *Disput. de Vita et scriptis J. M. patris.* Lips. 1715. 4°.; D. G. Molleri, *Diss. de J. M.* Altdorf, 1693. 4°.; Noremb. 1732. 4°.; J. Vorstius, *Epist. de Obitu J. M.* in Gronovii *Thes. antiq. Graec.* T. X. en vóór den *Theophrastus* van M.; F. Sweertii, *Ath. Belg.* p. 448, s.; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 450; Morhoff, *Polyh. Liter.* C. IV. § 13, p. 928; C. II. § 2, p. 938; L. VII. C. I. § 18, p. 1013! T. I. L. I. *Polyh. Philos.* C. II. § 4 p. 15; L. II. P. II. C. XL. § 4, p. 426; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 689—623; Pope Blount, *Cens.* p. 953—955; T. Magiri, *Eponym.*; Jonsius, *de Script. Hist. phil.* III. 35, 1. I. 2, 6, 2 I. 17, 4. II. 2, 7. II. 10, 3. II. 2, 3. II. 16, I. III. 9, 5. III. 12, 5; Witten, *Mem. Philos. et Philol.* T. I. p. 478; Meursii, *Ath. Bat.* p. 192; *Alma Acad. Leid.* p. 227; Molleri, *Itypomnem.*; *Homonymoscopia*, p. 701, 702, 908—910; M. Id. Hanckius, *de Script. Rer. Rom.* C. 88, p. 286, 226; L. II. P. I. C. 88, p. 406—412; J. G. Graevius, *Praef. ad Meursii Cretam, Cyprum et Rhodum*, Amst. 1675. 4°.; Id. *Praef. et Epistolae*, p. 124; Id. *Cohors. Musar.* p. 211, 236, 318, 320; *Imp. Mus. Hist.* p. 204; Crenii *Animadv. Philol.* P. III. p. 169; P. V. p. 25, 26; P. IX. p. 166; J. Rutgersii *Var. Lect.* p. 25, 45, 58, 129, 131, 289, 291, 452, 496, 560; N. Heinsii *Advers.* p. 60, 72, 333, 375, 493; Eust. Swart, I. 2; *Anal.* C. 2; Vossius, *de Scient. Math.* C. 9, 20; *Sect.* 4; Id. *de Idolol.* L. I. C. 2; Id. *de Vit. Serm.* L. II. C. 2; Nic. Pinell, *Addit. ad Onulph. Panvin. de ludis circens.* L. II. C. I.; J. A. Fabricii, *Bibl. Graec.* Vol. XIII. p. 626—633; Id. *Bibl. Antiq.* (Index); Jo. Fabricii, *Hist. Bibl.* P. III. p. 252, 243; P. V. p. 258—261, 491; Conring, *de Antiq. Acad. Supplem.* 7; Id. *de Civit. prud.* C. 14, p. 300, seq. 332; G. Krantzius ad Conring, Sacc. XVI. C. V. p. 218; Heumanni, *Resp. litt.* p. 34; Harlesii *Introd. in Hist. Ling. Lat.* p. 32, 143, 163, 242; Gesnerus, *ad Isagogen*, T. I. p. 457; Weytingh, *Hist. Liter.* p. 211; Beughem, *Bibliogr. Hist.* p. 175; Alb. Barthol,, *de Script. Danor.* Pars, *Index Batav.* p. 166, 274, 275, 384; J. A. Bos, *de comp. prud. civ.* N°. 53; Groschusius, *Praef. ad novam Libr. rar. collect.* p. 33; Freytag, *Anal. Litt.* p. 598; Vogtii, *Cat. libr. rar.* p. 463; P. Cunaei, *Epp.* p. 46, 109, 110, 134; Boxhornii *Epp.* p. 5; It. Casauboni *Epp.* p. 390; Eryc. Puteani *Epp. Cent. I, Epp.* 83; *Syll. Epist. Burmanni*, T. II. p. 394, 428, 792; T. III. p. 258, T. IV. p. 38; Burmanni, *Traj. erud.* p. 119, 120; Freheri *Theatr.* p. 1535, 1536; Saxe, *Onom.* T. IV. p. 84—86; *Anal.* p. 574; Borrichii, *Dissert. Acod. de Poëtis*, p. 170; Hoeufft, *Parn. Lat.* p. 119; Peerlkamp, *de Poët. Lat. Neêrl.* p. 306—308; H. Grotii, *Poëm.* p. 70; Heinsii, *Poëm.* p. 47; Alb. Eufrenii, *Poëm.* p. 102—104; J. Bodecheri Banninghii, *Poëm.* p. 174; P. Scriverii, *Poëm.* p. 79; Barlaeu., *Poëm.* p. ; P. Burmannus, *Praef. ad Phaedrum*, p .16; *Elog. Tib. Hemsterhusii* ed.; 59, 59; Bergman, p. 5, 217, 240; *Scalig.* p. 70; Nic. Rigalti, *Notae in lib. I, Phaedri Fab. IV*; Wyttenbachii *Opusc.* T. I.; *Acta erud.* 1684 p. 551, 552;

Bibl. Thys. p. 41; Brandt, *Hist. de Ref.* D. III. bl. 922; *Bibl. Bunav.* T. I. Vol. II. p. 1441; *Cat. bibl. publ. Lugd. Bat.* (Index); *Dict. Univ.; Biogr. Univ.; Dict. Hist.; Nouv. Dict. Hist.; Nouv. Biogr. general,;* Niceron, *Mém.* P. XII. p. 181 suiv.; Coupé, *Soirées Litt.* T. III. p. 215; Michault, *Mélang, Hist.*; Baillet, *Jugem.* T. II. p. 55, 224; *Enfans célèbres*, T. V. p. 68, 69; Paquot, *Mém.* T. II. p. 592; *Journal des Savans.*, 1748 p. 263; Brunet, *Manuel du libraire*, T. III. p. 481; Jöcher, Bauer, *Conv. Lex.; Jacob Cornelisz. van Meurs, Utrechtsch monnik, predikant te Loosduinen, vader van J. Meursius*, in v. d. Monde, *Tijds.* 2 S. D. III. bl. 81; *Astrea*, 1855, bl. 389; Vonck, *Inl. voor de Beschr. v. Doesburg*, door A. Huygen, bl. LXIII; Bleiswijck, *Beschr. v. Delft*, bl. 811; *Lev. v. beroemde mannen en vrouwen*, D. II; te Water, *Verb. d. Edelen*, D. IV. bl. 382; de Wind, *Bibl. d. Ned. Geschieds.* bl. 316, 317, 568, 569; Beaufort, *Lev. v. Willem I*, D. I. *Voorr.* bl. 7; J. C. de Jonge, *Nederl. en Venetie*, bl. 381; van Kampen, *Bekn. Geschied. d. Lett. en Wetens.* D. I. bl. 273, 274, 275; D. III. bl. 71; Siegenbeek, *Gesch. d. Leyds. Hooges.* D. I. bl. 103, 118, 119, 133; D. II. bl. 92, 93; van Voorst, *Verh. over de Letterk. verdienst. van H. de Groot*, bl. 43—45; J. Bareuth, *Over den Catechism.* D. I. bl. 20; S. van Beaumont, *Gedichten* (uitg. Tideman, p. XXVI en p. 247; Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. IV (1) 23, 24, A. III. bl. 364; Kist en Royaards, *Kerk. Arch.* (2 serie) D. V. bl. 306; Moreri Luiscius; Hoogstraten; Kok; Nieuwenhuizen, *Woordenb. d. Zamenl.*; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portrett.; Cat. J. Koning*, D. I. bl. 211.

MEURS (JOHANNES VAN) of MEURSIUS, zoon van den vorige, werd te Leyden geboren, volgde zijn vader naar Soroë, waar hij in den bloei van zijn leven stierf.

Hij schreef:

Majestas Veneta. L. B. 1640, 12°.

Collectanea de Tibiis veterum. Soroë 1641, 8°. Ook in den *Thes.* van Gronovius T. VIII.

Observationes Politico-Miscellaneae. Hafniae 1641, 8°.

Arboretum sacrum, sive de Arborum, Fruticum et Herbarum conservatione, proprietate, usu ac qualitate libri III. L. B. 1642. Ook met de *herbarum libri IV* van Rapin. Sommigen schrijven dit werk ten onregte aan den ouden Meursius. Zie *Mantissa Antiquariae siepellectilis* p. 524.

De Coronis liber singularis, 1653 in 4°.

It. Accessit, C. Riccii, Diascosis de coronatione regia ejusque rituum rationibus. Hafniae 1671, 8°.

Dissertatio Apologetica, adversus Samuelem Maresium, pro Dissertatione Marci Zuerii Boxhornii de Trapezitis. Valerius Andreas haalt dit werk aan, zonder het jaar der uitgaaf op te geven.

Zie Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 693; Königii, *Bibl. Vet. et Nov.* voce; Freytag, *Anal. Litterar.* p. 596; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 538; Niceron, *Mém.* T. XII. p. 198, 199; Saxe, *Onom.* T. IV. p. 466.

MEURSINGE (ALBERT) werd 22 Febr. 1812 te Meppel geboren, studeerde te Leyden in de godgeleerdheid, en legde zich, onder de hoogleeraren Hamaker en Weijers, inzonderheid op de Oostersche taal- en letterkunde toe.

In 1839 verdedigde hij onder den laatste een *Specimen e Litt. Orient. exh. Sojutii librum de Interpretibus Korani ex Ms. Cod. Biblioth. Leid.*, werd hierop *honoris causa*, doctor in de letteren en *adjutor interpretis legati Warneriani* en hield zich als zoodanig met het exploiteren van arabische codices bezig. In 1846 vertrok hij als leeraar in de maleische taal naar Delft, waar hij 10 Maart 1850 stierf.

Men heeft van hem:

Maleisch Leesboek voor eerstbeginnenden en meergevorderden. Leyd. 1842, 8°.

Handboek voor het Mohammedaansche Regt, in de Maleische taal: naar oorspronkelijke Mal. en Arab. werken van Mohammedaansche Regtsgeleerden bewerkt. Amst. 1844, 8°.

Zie Schotel, *de Bibliotheek der Hoogeschool te Leyden*, bl. 48; *Cat. libr. Bibl. publ. Univ. Lugd. Batav. annis* 1814—1847 *illatorum*, p. 229, 324.

MEUS (HAVIKEN), te Leyden geboren, diende als kapitein gedurende het beleg dier stad. Hij sneuvelde in een uitval der burgers, waarbij zij de Boshuissche schans afliepen, overwonnen en al wat er in was doodsmeten, 26 Julij 1574.

Zie Bor, *Oorspronck der Nederl. beroerte*, B. VII. fol. 42.

MEUS (LIEVEN). Zie MEHUS (LIEVEN).

MEUSE (JEAN DE) bloeide na van Eyck. Niets dan de naam van dezen kunstenaar is tot ons gekomen.

Zie *Splendeur de l'art en Belgique*, etc. p. 404; Kramm, t. a. p. bl. 1109.

MEUSERS (M.), leefde in het midden der XVII° eeuw, en maakte zich als dichter bekend door een liedje getiteld: *Avonts-Veer-Kyckertje*, te vinden in *Amsterdamsche Vreughdestroom.*

Zie v. d. Aa, *N. B. A. C. Woordenb.* o. h. w.

MEUSEVOET (VINCENT REGNERI) of MUESEVOET, als predikant beroepen te Sevenhoven 1590, te Schagen 1598, waar hij in 1624 overleed. Zijn zoon Daniel kwam in 1618 als predikant te Marken, in 1620 te Oude Zijpe, en stierf aldaar 1654.

Hij vertaalde verschillende, meest stichtelijke werken uit het Engelsch en Fransch, zoo als:

W. Perkins, een exellent Tractaet van de conscientie. Haarl. 1598.

W. Perkins, Vertroostinghe voor beroerde conscientien van boetveerdighe Sondaren. Haarl. 1599.

Theod. Beza, Predicatien over de drie eerste capittelen des hoogen Liedts Salomonis .... Wt de Fransch. in Nederl. tale ghetr. overgheset door V. M. Dien. der G. W. tot Schaghen. Amst. 1600.

Een sermoon gepredickt tot Westminster, voor des Konings ende der Koninginne Majest., op hare crooninghe, den 25 *Julyus* 1603. *Door den Eerw. Bisschop van Winchester. Ende uit de Engh. Tale overgheset door Vincentius Meusevoet.* Amst. 1604.

Een waerachtigh ende volcomen verhael van de procedueren teghen Garnet en anderen. Alcm. 1607.

W. Perkins, De Sophisterie des Sathans, beantwoort door onsen Heeren Jesum Christum enz. Amst. 1610.

W. Perkins, Een Tractaet van de beroepinghe der menschen, mitsg. de soorten ende t'rechte ghebruyck der selver. Ald. 1610.

W. Perkins, De standt eens Christen mensches in desen leven. Met aenwysinghe hoe verre de uytvercorenen den verworpenen in de Christenheyt te boven gaet. Ald. 1612.

Een geval der Consientie, verclarende de swaerste questie die daer is, namelijck, hoe yemandt weeten of kennen sal, of hy een kindt Gods is. Verhandelt in meniere van een T samen sprekinge .... Beschr. door Wilhelmus Perkinsius. Hier noch door denselven by-ghev. een Verhand. D. Hieronymi Zanchci, van de seekerheydt der zalicheydt. Alles uyt het Eng. vertaelt. Amst. 1613.

Uytlegging van de tien geboden, 4°. Ook zette hij de geschriften van koning Jacobus in het Nederd. over.

Zie Soermans, *Kerkreg.* bl. 142; Paauw, *Verv. op Veeris. Naam. d. Predik.* bl. 127 (J. Koning) *Naaml. v. eenige zeldz. boek. en mss.* bl. 10; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. II; Muller, *Cat. v. Godgel. Werk.* bl. 99, 100; Abcoude, *Naamr.* bl. 39; *Publ. d. Ned. Banfi.* D. I. bl. 141.

MEUSIENBROECK, MAEUSIENBROUCK of MOESIENBROUCK (ADRIAAN VAN), zoon van Cornelis van Meusienbroeck, schepen te Dordrecht, was, volgens Balen, een treffelijk regtsgeleerde, liet vele advijsen, oudheidkundige aanteekeningen over Zuidholland, genealogiën der Patrisische familien te Dordrecht in hands. na. Ook vervaardigde hij gedichten, van welken er een gevonde wordt vóór J. van den Eyck, *Corte Beschrijvinge, mitsgaders Hantvesten, Privilegien, Costumen ende Ordonantien van den Lande van Z. H.* Dordr. 1628. Hij overleed in 1630.

Zie Balen, *Beschrijv. v. Dordr.* bl. 203; Val. Andreas, *Hist. Belg.*

MEUDORP (T. N.), teekenaar, die in de eerste helft der

XVIIe eeuw bloeide, blijkens eene teekening, voorstellende *Hollandsche boeren bij eene Fruitverkoopster.*

Zie Kramm, t. a. p. bl. 1109.

MEWARD (Mr. ROBBERT). Zie MAC-WARD (ROBBERT).

MEWEN (ARNOUD JOHAN VAN) of MEEUWEN, te Dort geboren, afstammeling van een oud en aanzienlijk geslacht, oorspronkelijk Hynsborgh, sedert echter Catharine Opgenoy haren man Hendrik van Hynsborgh, in de 2^e^ helft der XIVe eeuw, de heerlijkheid Mewen aanbragt, voerde zijne nakomelingen den naam en het wapen dezer heerlijkheid. Johan was de zoon van Jakob van Mewen en van Margaretha Gelijs, commissaris van de munt van Holland en ontvanger generaal van de Grafelijkheids tol te Geervliet en Dordrecht. Hij huwde 11 Junij 1577 Alida van Beveren, dochter van Cornelis van Beveren en Maria van der Valk. Hij overleed 24 Junij 1608.

Zie Balen, *Beschrijv. v. Dordr.* bl. 1123.

MEWEN (Mr. PIETER VAN), zoon van den vorige, verdedigde in 1601 te Leyden *Theses logicae de potestatibus et inbecellitatibus syllogismorum* (L. B. 1601 4°); werd licentiaat in de regten, ontvanger generaal van den tol te Geervliet en overleed 10 Aug. 1603 ongehuwd.

Zie Balen t. a. p. bl. 1128.

MEWEN (JOHAN VAN), zoon van Jacob van Mewen en Machteld van Scharlaken, was raad (1637, 1638), schepen (1649, 1650, 1654, 1655), schatmeester van de kloveniers schutterij (1659) en Burgemeester van Dordrecht, (1657, 1658) als ook ordinair gedeputeerde ter vergadering van Holland en West-Friesland. Hij huwde Catharina van Beverwyk, dochter van Philips van Beverwyk en Engeltje van den Burch en overleed den 2 Febr. 1666.

Zie Balen t. a. p. bl. 1119.

MEWEN (JACOB VAN), broeder van den vorige. Zie MEEUWEN (JACOB VAN).

MEWEN (JACOB VAN), zoon van Johan bovengemeld, schatmeester van de kloveniers schutterij (1673), schepen (1670, 1672, 1675, 1676) en burgemeester van het gerechte (1676) te Dordrecht, was meermalen ter vergadering van den Staten van Holland en West Friesland gedeputeerd.

Zie Balen t. a. p. bl. 1129.

MEUWEN (J.). Zie MEEUWEN (J. VAN).

MEY (ADRIANUS DE) schreef:

De Handelingen der Apostelen, in de Malabaarse taale overgeset in tjaar 1692, *welcke oversettinge door d'Eerw. Adrianus*

de Mey zal., in syn leven Predikant en Rector van 't Malabaarse Seminarium tot Jaffanapatnam, is naegesien, al dat gedaene werck in den jaere 1697, *op nieuws naeuwkeuriger alhier is gerevideert, alles door hulpe van twee inlantse geletterde tolcken, onder de voorsorge en onder 't opsicht eu hulpe van Simon Cat, bedienaer des H. Euangeliums tot Colombo op het eyland Ceylon.*

Zie Dr. P. de Jong, *Cat. Cod. Orient. Bibl. Acad. Reg. Scient.* p. 283.

MEY (GEORGE DE), zoon van Jan de Mey en Eva Rou, werd te Rotterdam geboren, reisde, na volbragte studien, in 1651, in gezelschap van Cats, Schaap en van de Perre, naar Engeland, vervolgens door dit rijk en Frankrijk, en werd in 1657 predikant te Leydschendam, waar hem den 16 October Nicolaas Martini, oud dienaar van die plaats, bevestigde. Den 17 Sept. werd hij te Steenwijk beroepen en den 29 Oct. door Ds. de David bevestigd. Den 8 Junij 1666 vertrok hij naar Gorcum, waar Ds. van Es hem den 9 bevestigde. In Julij 1670 was hij praeses van de synode te Gorcum en in Julij 1677 van die te Delft. Den 19 Sept. 1680 werd hij door Ds. van Houten te Gouda bevestigd. In Julij 1680 deputeerde hem de classis van Gouda tot de synode tot Gorinchem, in 1695 tot die te Woerden en in 1701 tot die te Gouda. Hij stierf in 1712. Den 16 Oct. 1657 huwde hij Aletha, dochter van den Rotterdamschen predikant Soesius, die den 15 December 1680 te Gouda overleed. Den 23 Febr. 1683 hertrouwde hij met Maria Baalte van Amsterdam. De eerste schonk hem 7 kinderen.

Hij schreef:

Kort begrip der voornaamste geschillen tussen de ware Gereformeerde, en de huidendaagse Roomsche kerke, vervat in verscheide vraagstukken, na de ordre der leere van onzen Christelijken katechismus. Voor dezen tot oeffeninge van de gene, die in dezelve alreede eenen goeden voortgang gedaan hadden, blootelijk ter neder gesteld, en nu op 't verzoek en opscherpinge van eenige leergierige in de Gemeente van Gouda nader verkloard, en schriftmatiglijk opgelost. Gouda 1693, 8°.

P. Rabus geeft in zijn *Boekzaal van Europa* 1693 b bl. 277—279, een uittreksel van dit boek.

Bedenkingen over de hedendaagsche comediën. Gouda 1704.

Abrahams dood en begrafenis. Gouda 1712.

In handschrift liet hij na: *Cort Reisjournaal door Engeland en Frankrijk van* 4 *Dec.* 1651 *tot* 25 *Maart* 1654, waarvan een uittreksel, betreffende het bovengenoemde gezantschap; is medegedeeld door Dr. Schotel, in *Geschied., Letter- en Oudheidk. Uitspanningen.* Utrecht 1840.

Zie Brans, *Kerk. Reg.* bl 67; Abcoude, *Naaml.* bl. 244.

MEY (Willem de) zoon van den vorige, werd den 4 Sept. 1658 geboren, den 8 Jan. 1685 gehuwd met Sibilla Weymans en den 25 Julij 1709 overleden.

Van hem bestaat een Ms. *Journaal van syne voyage door Frankrijk en Engeland.*

Zie Schotel t. a. p. bl. 114.

MEY (Johannes de), zoon van Francoys de Mey, koopman in granen en Pirona de Cherf, werd den 2 September 1617 te Middelburg geboren. Na de hoogeschool bezocht te hebben, deed hij een reis door Engeland en de zeven Provincien, en werd den 20 September 1639 voor de classis van Walcheren geëxamineerd, tot proponent aangenomen en ruim een jaar later predikant te Ovesande en Driebergen op Zuid-Beveland, waar hij voor Samuel Regius, naar Brasilie vertrokken, de dienst waarnam. Den 20 Maart 1641 verwisselde hij deze standplaats met Baarland, doch in den aanvang van 1642 verdroeg hij zich met bewindhebbers der O. I. Compagnie, om in Neerlands-Indie, gedurende vijf jaren het predikambt te bedienen. Hij vertrok werkelijk met het schip Middelburg, doch toen het door storm in Plymouth was binnengeloopen, vernam hij aldaar dat een zijner ambtsbroeders hem bij de classis van Walcheren van onregtzinnigheid had beschuldigd. Hij besloot te Londen te blijven, ten einde zich hier tegen te verdedigen. De togt naar Indië had hierdoor geen voortgang, maar de Mey begaf zich naar Frankrijk, liet zich te Valence tot doctor in de geneeskunde promoveren en keerde over Zwitserland en Duitschland naar het vaderland terug. Gedurende zijn verblijf te Saumur zond hij een verklaring van zijne regtzinnigheid aan den predikant Lievenszen, toen voorzitter der Deputati ad res Indicas, waarin de classis genoegen nam, mits hij echter, om alle achterdenken te voorkomen, nog 18 in 't Latijn opgestelde artykelen van geloof onderteekende, 't geen hij den 8 Januarij 1643 deed. In Maart daaraanvolgende vertrok hij als predikant naar St. Eustatius in Amerika[1]), waar hij 17 maanden de dienst in 't Fransch, Engelsch en Duitsch waarnam. In het vaderland wedergekeerd werd hij eerst (1645) te Soutelande, vervolgens te St. Laurens (1648) en eindelijk den 1 Augustus 1649 te Middelburg beroepen. De classis van Goes verlangde dat hij ook haar ten opzigte de verdenking van onregtzinnigheid genoegen zou geven. De classis van Walcheren toonde zijn ongehoudenheid hiertoe aan, maar hij zelf vond goed de eerstgemelde classis op 48 punten mondeling te antwoorden. Nu verklaarde ook deze hem regtzinnig, maar toch moest de Mey het dulden, dat sommige zijner ambtgenooten hem van tijd tot tijd van heterodoxie

---

[1]) Hij had een deel der kolonie gekocht.

beschuldigden, vooral tijdens het beroep en de bevestiging van Wilhelmus Momma te Middelburg. Veel had hij te lijden van den proponent Petrus Appeldoorn, Rotterdammer, die hem in gedrukte schriften (*cras credo*, *hodie nihil; Aderlatinghe van het philosophisch bloedt*) lastig viel; doch de Mey mogt het genoegen hebben dezen heethoofdigen lasteraar door den arm des wereldlijken regters te regt gewezen te zien. Wij weten niet, waarin de Mey van onregtzinnigheid werd verdacht. Uit zijn leven en geschriften leeren wij hem als een verdraagzaam en liberaal theologant kennen, die niet het gezag van anderen, maar eigene overtuiging volgde, en zonder eene bepaalde rigting aan te kleven, een zelfstandig eclecticus was. Het schijnt dat zijne liberale denkwijze in het oog van sommigen te veel naar onregtzinnigheid smaakte. Te hooger stond hij in de schatting der milder denkenden en ook der Remonstranten. Gerard Brandt vereerde zijne nagedachtenis met een lijkdicht, die met het volgende grafschrift eindigt:

„Hier legt de Mey, de leitsman van de vromen,
„Wiens gulde tong het onbescheit kon tomen,
„De leeraar die meest op de liefde drong,
„En booze haat met taai geduld bedwong.
„De nazaat moet nu naar zijn lessen hooren,
„Of kerk en staat gaat door de twist verloren."

Geen wonder dat, waar de remonstrantsche geschiedschrijver hem zoodanigen lof waardig keurde, de ultra orthodoxen hem van heterodoxie verdachten.

Ondertusschen was de verdenking, waaronder hij lag, oorzaak dat zijn beroep te Amsterdam (1654) en te Rotterdam (1655) geen voortgang had. Den 9 December 1652 vertrok hij naar Mechelen om de predikdienst bij de Gedeputeerden der Chambre mi-partie aldaar waar te nemen. Hij keerde in 't begin van 1653 terug, doch werd in November van hetzelfde jaar door Th. Graswinckel, uit naam der Gedeputeerden, verzocht andermaal derwaarts te komen, 't geen hij, wegens het overlijden van twee Middelburgsche predikanten, toen moest afslaan. In 1654 werd hem door de Regering het ambt van Curator der Latijnsche school aangeboden; ofschoon hij het reeds vroeger had afgeslagen „omdat (schreef hij) ick van jaren en dienst den jongsten was onder de predicanten, en dus gheen verbelginghe te veroorzaecken." In het laatst van dit jaar werd hij door de synoden en classen medegedeputeerd naar Leyden, om over het verbeteren der drukfeilen in de eerste uitgaaf van den Bijbel, volgens de nieuwe overzetting te raadplegen, van waar hij wedergekeerd zijnde zoo mondeling als schriftelijk verslag deed aan de gecommitteerden en die der classen van Zeeland en van Walcheren.

In het begin van 1657 werd hij door de classen van Walcheren nevens andere godgeleerden verzocht om de schriften van Joannes Duraeus te overzien, in October hem de commissie opgedragen van 't opzigt over de Oost-Indische kerkzaken, en in 't laatst van November schonk hem de Magistraat de betrekking van catechista der Latijnsche school. In Maart 1662, werd hij door de classis van Walcheren afgezonden naar Sas van Gent, om te spreken met Gedeputeerden uit den Raad van State tër verdediging van het regt der classis en synodus van Zeeland als ook van den kerkeraad van Sas, omtrent de censure van zekeren predikant aldaar staande, tegen de handeling van bovengemelden Raad, en in Julij van ditzelfde jaar stond hij op de nominatie tot hoogleeraar in de godgeleerdheid te Utrecht. Toen Willem III in 1668 tot eerste edele van Zeeland werd benoemd, hield hij, ter begroeting van den Prins een *oratio votiva*, onder zijn werken opgenomen, ook noodigde hem omtrent dien tijd Johan Boreel, gezant van de staat in Engeland, om bij hem de betrekking van hofprediker waar te nemen, aan welke uitnoodiging hij echter niet voldeed. In Februarij 1670 stelde hem de Magistaat tot schoolarch, of opperdeken der schoolmeesters aan, in plaats van zijn overleden ambtgenoot Jacobus Anslaer. In Junij 1671 was hij een der gedeputeerden uit naam der 4 classes van Zeeland om de synodale schriften van 't synode te Dordrecht, die in den Haag op het Hof en de schriften van de overzetting des Bijbels, die te Leyden op het Stadhuis bewaard werden, te overzien. Op verzoek van eenige gaf de regering van Middelburg hem vrijheid onderwijs in de philosophie te mogen geven, waarmede hij den 19 Sept. 1672 in het Auditorium der Doorluchtige school een aanvang maakte. Ook begon hij in dat jaar, met toestemming der regering, in de Nieuwe kerk (avondpredikatiën waren er toen nog niet,) Zondagavond oefeningen te houden.

In 1673 vertrok hij naar Vrouwenpolder om aan de uitgetrokkene krijgslieden het Evangelie te verkondigen. In Maart 1676 werd, op verzoek van eenige leden der regering, door hem een collegie over de *Physica Regii* aangevangen, in hetzelfde jaar stelde de regering hem tot *professor primarius Theologiae et Philosophiae* aan, en den 8 Junij 1676 hield hij zijne oratio inauguralis. Twee jaren later, den 8 April 1678, overleed hij. Den 7 October 1648 was hij in het huwelijk getreden met Wilhelmina van Dryen, dochter van Denys Antoniusz. van Dryen, equipagiemeester der geoctrooijeerde O. I. Maatschappij te Middelburg, die hem 7 kinderen schonk, van welke 5 hem overleefden.

Zijne afbeelding is door Suyderhoef naar de schilderijen van Kouwenburg en Eversdyk in plaat gebragt. Een menigte Latijnsche en Nederduitsche lofdigten zijn ter zijner

eere vervaardigd, die men vóór zijne werken en bij la Rue, kan lezen. Sedert zijn twee en dertigste jaar begon hij zijne schriften, zoo in het Duitsch als in het Latijn uit te geven.

Hiertoe behooren:

Handboek der spreuken Salomons. Middelb. 1657. 12°. 1681. fol.

Over de Hebreëen. Ald. 1664. 4°.

Lof des Heeren. Ald. 1665. 4°.

Gelukzaligheid des Menschen levens. 4°.

Over de Catechismus. Utrecht. 1693. 4°.

Korte aanmerkingen over de ligtende fakkel voor een dwaalende conscientie. Middelb. 1678. 4°.

Nodige en nadere verklaringe van de dwaalende conscientie. Middelb. 4°.

Over bysondere plaatsen des N. Testaments. Middelb. 1654. 4°.

Reede en Zeedelyke bedenkingen. Gouda. 1705. 4°.

Euzoia van de Gelukzaligheid des Menschenlevens. Middelb. 1674. 4°.

Hooftvragen der Gelukzaligheit. 4°.

Lof des Heeren of Hallelujah, verbreyd op het Natuur-tooneel met het vervolg op het Genade-toneel. Middelb. 1666. 2 d. 4°.

Eenparig en bondig oordeel der voornaamste Godgeleerden over de vereeniging met de Lutheranen. Middelb. 1689. 4°.

Over eenige stellingen van de Hebreen, Luthersen en Calvinisten. 4°.

Beschryving van de aart. en werken der conscientie. Middelb. 1652. 12°.

Over de eigenschappen en werken Gods. Middelb. 1652. 4°.

Oeffening der Godzaligheid. 12°.

Zij zijn alle bijeenverzameld en uitgegeven met den volgenden titel:

Alle de Nederduitsche wercken, beschreven door den Godzaligen en hooggeleerden heer, de heer Mr. Joannes de Mey, in syn leven opperleermeester der H. Godgeleerdheid en wijsbegeerte in de hoogeschool, ook geneesmeester, mitsgaders bedienaar des Goddelijken woords in de gemeynte van Jesus Christus tot Middelburg in Zeeland. Middelb. bij J. Meesters. 1681. fol. Delft 1704 fol., 1741. fol.

Bovendien heeft hij in het Latijn geschreven:

Physiologia Sacra, sive expositio locorum S. Scripturae, in quibus agitur de rebus naturalibus, waarvan de derde uitgave verscheen Mediob. 1661. 4°,; door Joh. Jac. Scheulzer in zijn *Jobs heilige Natuurkennis* met lof vermeld,

Vindiciae Textus Hebraici contra Vossium de LXX interpretibus. Rot. 1662. 4°.

Nog vertaalde hij gedeeltelijk in het Latijn de *Metamorphosis naturalis* van J. Goedaert en gaf die, zoo in het Nederd.

als Latijn, verrijkt met aanmerkingen en eenige bijvoegselen in het licht. Ook schreef hij in 1666 een korte voorreden voor de *Practyke der Godtsaligheit van Lewes Bayly.*

Hij liet vele theologische, philosophisch en historische handschriften na.

Zie Bayle, *Dict. hist. et crit.* T. III. p. 1959; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 694; Jöcher; Henn. Witte, *Diar. Biogr.* T. II. p. 116; *Lindenias renovat.* p. 641; Godefr. Vockerodt, *Disput. de Foetura artificiosa Jacobi*, *Praef.;* Rochefort, *Hist. des Antilles de l'Amérique*, p. 57; *Lijst der Middelb. pred.* la Rue, *Gelett. Zeel.* bl. 57 volgg.; Scheulzer, *Jobs H. Natuurk.;* W. Sewel, *Tweem. uittreksel v. Lentem. Grasm. Bloeim. en Zomerm.;* J. Oudaan, *Mengelp.* D. II. bl. 65; J. Antonides, *Gedicht.* bl. 206; G. Brandts, *Poezy*, bl. 404; *Zion in rouwe en de tranen van het weenende Middelb.;* Glasius, *Godgel. Nederl.;* Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portr.*; Abcoude; Arrenberg; F. Muller, *Cat. v. Godg. Boeken*, bl. 94.

MEY (Jan de), heer van Lekkerland, te Rotterdam geboren, werd in 1694 raad, in 1695 (de eerste reize) schepen, in 1718, 1823, 1728, 1731 burgemeester en ontvanger der convoyen en licenten te Gouda. Hij huwde Johanna van der Dussen, jongste dochter van burgemeester Jacob van den Dussen, en stierf den 11 Junij 1731 in den ouderdom van 66 jaren en 6 maanden. Hij liet een zoon en vier dochters na, van welke de oudste huwde met Mr. Jacob Sluter, raad, schepen en ontvanger der grafelijkheids-tollen te Gouda.

Zie *Levensbes. van ber. mannen*, D. III. bl. 681, 682.

MEY (Pieter de), burgemeester van Rotterdam, tijdens het Kostermans-oproer (1690) met vijf andere regenten door den stadhouder buiten tijds ontslagen. Toen echter de prins gestorven was (1702), wendde de Mey zich tot de vroedschap om herstel, en kreeg het gedaan dat hij bij de eerste vacature jure suo in de vroedschap terugkeerde. Maar hij moest zich met een plaats onder de minderheid vergenoegen totdat de dood ook in de correspondentie voor hem ruimbaan gemaakt had, en toen moest hij nog van onderop beginnen en wachten tot de andere leden, die meest alle jonger in jaren waren dan hij, en hem in het bekleeden der burgemeestersposten waren voorgegaan.

Zie Wagenaar, D. XVI. bl. 128; D. XVII. bl. 135; Fruin, *Nog iets over de correspondentie van regenten onder de republiek.*

MEY VAN STREEFKERK (Mr. Jean Gijsberto de), zoon van jonkr. Jan Gijsberto de Mey van Streefkerk en Nieuw Lekkerland, burgemeester van Leyden, kommandeur van de orde van den Ned. Leeuw (geb. te Leyden 1753, overleden 1844) en van Margaretha Maasdam, werd den 6 April 1782 te Leyden geboren, legde zich aan de hoogeschool zijner geboortestad op de regten toe, waarin hij den 24 Junij

1802 promoveerde. Kort daarna trad hij de staatkundige loopbaan in met de aanvaarding van den post van gezantschapssecretaris te Parijs. Na dezen post ruim twee jaren vervuld te hebben, werd hij in Mei 1805 door den Raadpensionaris Schimmelpenninck met de betrekking van kabinet-secretaris vereerd. Onder koning Lodewijk en gedurende de inlijving in het Fransche keizerrijk bleef hij, in onderscheidene betrekkingen in dienst. Koning Willem I benoemde hem 1822 tot secretaris van staat, ook werd hij door dien vorst, bij de instelling der ridderorden eerst tot ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, later (1819) tot commandeur dier orde benoemd, en in 1826 tot den adelstand met den titel van Baron verheven. De aanhoudende inspanning en arbeid, die getrouwe vervulling zijner moeijelijke ambtspligten van hem vorderden, ondermijnde zijne niet sterke gezondheid zoo zeer, dat hij zich in den jare 1835 genoodzaakt vond, zijn ontslag te vragen. Hij verkreeg het, en werd tot Grootkruis van den Nederlandschen Leeuw, minister van staat en lid van de eerste kamer der Staten-Generaal benoemd, welke laatste waardigheid echter niet door hem werd aangenomen, wijl hij zich door zijne zwakke gezondheid buiten staat achtte deze betrekking te vervullen. Hij overleed den 5 Jan. 1841 in den ouderdom van 58 jaren.

Hij huwde 1. Françoise Catharina Beeldemaker; 2. Elisabeth Wilhelmina Swellengrebel; 3. Clara Elisabeth Witsen Elias, doch liet geen zoons na. Hij was lid der Maats. van Ned. Letterk. te Leyden.

Zie *Galerie des Contemporains*, T. VII. p. 74; *Handel. der jaarl. vergad. d. Maats. v. Ned. Letterk.* bl. 25 volg.; *Part. berigt.*

MEY (Maerten Pieter van der), stadstimmerman te Alkmaar, werd in 1573, gedurende het beleg dezer stad door de Spanjaarden, met brieven naar Sonoy te Schagen gezonden, om hem den nood der stad bekend te maken. Sonoy zond hem vervolgens naar den prins te Delft. De prins gaf hem een brief aan de overigheid der stad om haar tot volharding aan te manen.

Hierop begaf hij zich weder naar Sonoy, die hem naar Alkmaar met 's prinsen en zijne brieven terugzond. Niet ver van deze stad werd hij ontdekt, waarop hij de brieven van zich wierp en ontkwam. Dit geval, in plaats van nadeel te doen, was oorzaak tot verlossing van de stad, want Don Frederik zag uit de brieven dat men inderdaad het plan had de dijken te doorsteken, hetgeen hem zeer ontzette en tot den aftogt bewoog.

Zie Beaufort, *Lev. v. Willem I*, D. II. bl. 394, 396, 407.

MEY (Arnoldus te), eerst kapellaan aan de kerk van O. L. V. Hemelvaart te Leyden, die toen nog niet tot parochie verheven

onder den algemeenen naam van de Fransche kerk bekend stond. Onder den Franschen priester van de Franciscaner orde, den pastoor Carolus Bertinus de Ram, werd Te Mey, na diens overlijden in 1832, tot pastoor aan genoemde kerk aangesteld. Zoowel hier als elders werden in der tijd de r. k. huiskerken in welgeordende bedehuizen herschapen. Ook pastoor Te Mey was vervuld van dat plan ten opzigte van zijne kerk; door zijn onvermoeid streven mogt hij het genoegen smaken eene fraaije kerk in den renaissance-gothischen stijl te stichten, die in 1839 werd ingewijd. Hij leefde voor het heil zijner gemeente, die aan hem innig verknocht was, en voor den luister zijner kerk, waarvoor hij alles veil had. Van hem kon gezegd worden wat van zijnen voorganger is gezegd: hij was een goed en zachtzinnig man, van zijne jeugd af in deugden geoefend. En dat hij niet alleen door zijne gemeente werd hooggeschat bleek nog op den 1 Februarij 1864, toen den waardigen geestelijke zoo vele bewijzen van hartelijke deelneming werden geschonken bij de herinnering aan het tijdvak, dat hij 25 jaren in de geestelijke behoefte der r. k. gevangenen in het militaire detentie-huis enz. voorzien had. Hij overleed te Leyden als pastoor van de parochie van O. L. V. Hemelvaart, 30 Julij 1865, in den ouderdom van 64 jaren.

Zie *Leydsche Courant van* 3 *Augustus* 1865.

MEY (...). Kramm zag een portret, levensgroot als buste, in de manier van Ferdinand Bol, vrij goed van kleur en behandeling, beteekend Mey 1662.

Zie Kramm, t. a. p.

MEY (JAN ARY DE) leefde in den aanvang der 18e eeuw. Kramm zag van dezen meester een kloek zeestuk, schilderachtig van toon.

Zie Kramm, t. a. p.

MEY (VAN DER). Op den Cat. van etsen en prenten van Mr. J. van Buuren, bailliuw van Noordwijkerhout, komt (bl. 218) een ets van dezen meester voor, verbeeldende *een staande rustende Neptunus met drietand en zeeschulp* 1766.

Zie Kramm, t. a. p.

MEY of MAY (JOB SEABORNE) denkelijk een zoon van Willem of William. In zeedienst opgeklommen tot den rang van Schout bij nacht; werd hij Directeur der Marine aan 's Lands werf te Rotterdam. Hij was een verdienstelijk officier en een wetenschappelijk man, aan wiens bewerking Rotterdam het Kanaal van Voorne te danken heeft, zonder hetwelk de handel dier stad niet alleen nimmer zijne tegenwoordige uitgebreidheid zoude verkregen hebben, maar thans niet zoude kunnen bestaan; te meer verdienstelijk was zijne rustelooze bemoeijing, om reden te dier tijd de daarstelling van dat ka-

naal door invloedrijke personen binnen deze gemeente, niet zonder eigenbelang, werd tegengewerkt. Hij moet in of om 1827 te Rotterdam, naar men wil in meer dan 60-jarigen ouderdom overleden zijn.

Part. berigt.

MEYE of MYE (FREDERIK VAN DER) te Delft geboren, geneesheer der koninklijke bezetting te Breda, gaf in 1627 in het licht:

Frederici van der Mye Delphensis, Praesidii Bredani, Medici regii, de morbis et symptomatibus popularibus Bredanis tempore obsidionis et eorum immutationibus pro anni victusque diversitate, deque medicamentis, in summa rerum inopia adhibitis, tractatus duo. Ejusdem dissertationes duae medico-physicae, de contagio et cornu momoceretis quondam in aquis circa Bredam reperto, (*labore et constantia*). *Antwerpiae ex officina Plantiniana MDCXXVII* 4°. 160 *pag.* 2[da] *Editio ibidem* 1629, 4°., 3[tia] *Editio Jenae* 1792, 8°.

Twee verhandelingen van Frederik van der Meye geneesheer der Koninklijke bezetting te Breda, over de heerschende volksziektens te Breda, ten tijde van het beleg, derzelver toevallen en verschijnselen en de veranderingen, die dezelve ondergaan hebben na gelange van de verscheidenheid van het jaargetijde en het voedsel, alsmede over de geneesmiddelen, die bij het grootste gebrek aan alles, daar tegen gebruikt zijn. Na de nieuwste uitgave van D. Christianus Gothfridus Gruner, benevens de Voorreden en Aanteekeningen van denselve. Uit het Latijn vertaald. Breda, Willem van Bergen, 1793, 165 bl., voorwerk 20 bl.

MEYBURG (BARTHOLOMEUS) werd omtrent 1623 te Maassluis geboren, oefende zich in het portret- en historieschilderen, waarin hij zeer bekwaam werd. Hij reisde met zijn leerling Christoffel Pierson eenige jaren in Duitschland en schilderde onder weg verschieden portretten van aanzienlijke personen, later hield hij zich aan Duitsche hoven op, en vestigde zich eindelijk te 's Hage, waar hij in 1708 of 1709 in hoogen ouderdom overleed.

Hij was in 1665 lid van de converie-kamer aldaar, waar in 1663 een *St. Paulus* van zijn penseel bekend was.

Zie Immerzeel en Kramm, t. a p.

MEYEN (JOHANNES A) van Bergen op Zoom, begaf zich naar Italie, waar hij roem verworf.

Hij gaf in het licht:

Virgilii Maronis Opera ex doctissimorum virorum notationibus illustrata. Venetiis, Manutii typis 1576, *Francof* 1576, 1617, 8°.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 526; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 70.

MEIJER (ALBERTUS) of MEIERUS, gaf in het licht:

Methodus Apodemica, qua docetur quid singulis in locis, praecipue in peregrinando, observare debeant studiosi. Rostochii 1591, 8°,

Zie Sweertii; *Ath. Belg.* p. 114; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 38; Foppens, *Bibl. Belg* T. I. p. 72.

MEIJER (ANTONIUS DE), zoon van Hendrik de Meijer en neef van Jacob de Meijer (die volgen) werd omstreeks 1527 te Vletteren geboren. Zoodra hij in staat was het Latijn te leeren, zond men hem naar zijn oom te Brugge. Hij zette zijne studien voort te Parijs, en in zijn vaderland weergekeerd werd hij huisonderwijzer in het Grieksch te Leuven. Van daar begaf hij zich naar Tirlemont, waar hij omtrent 1550 eene Latijnsche school opende. Drie jaren later vestigde hij zich, op aanzoek van den bisschop Maximiliaan de Berges, te Kamerijk, waar hij gedurende 7 jaren hetzelfde onderwijs gaf. Na verloop van dezen tijd werd hij door die van Atrecht tot rector der Latijnsche school beroepen. Hij bestuurde haar 37 jaren, en stierf den 27 October 1597 aan de pest, die toen in die stad woedde. Zijn ligchaam werd op het kerkhof van St. Nicolaas begraven, waar Philip, een zijner zonen, op zijn grafzerk een grafschrift liet graveren, dat men o. a. bij Foppens en Paquot leest. Omstreeks 1549 huwde Meijer met Isabelle Roos, van Kortrijk, die hem twee zonen en twee dochters schonk. Na haar dood, huwde hij een andere vrouw die hem overleefde. Charles Caudron hield een lijkrede op hem.

Meijer beoefende de Latijnsche poëzij. Perelkamp paste op hem de woorden van Cratinus bij Horatius (1 Ep. 19.) toe:

Nulla placere diu, nec carmina vivere possunt,
Quae scribuntur aquae potoribus.

Men heeft van hem:

Cameracum, seu urbis et populi Cameracensis Encomium. Antv. 1550, 12°.

Isocratis Paraenesis ad Demonicum, Latinè versa; cum quinto Libro Epigrammatum Graecorum. Cameraci 1561, 4°.

Ursus, seu vita D. Vedasti, Episcopi Atrebatensis, in libros tres divisa. Paris. 1580, 12°.

Threnodia, seu illustrium aiquot virorum Epicedia et tumuli. Atreb. 1594, 4°.

Cato Christianus, sive Institutio paranetica ad pietatem, in libros decem digesta.

Comites Flandriae, ex Annalibus Jacobi Meyeri; versu heroico.

Sententiae B. Nili, Episcopi et Martyris, e Graecis Latinae factae in versus. Reeds had Bilibald Pirckheymer van Neurenberg er een Lat. overzetting van gegeven.

Quatuor hominis novissima.

Serenae ad amicos.

Joannis Austriaci Victoria de Turcis ad Naupactum relata.

Epithalamia sacra et profana.

Excerpten uit *Cato Christianus* en de *Anagramata quae nobilioribus discipulis dicavit* bij Gruterus, *Del.* T. III. p. 559—561.

Hij liet in hands. na:

Epigrammatum Liber.

Annotationes in libros Hesiodi ἔργα καὶ ἡμέραι.

Anagrammata, celebrioribus discipulis dicata.

De cruce ejusque religiosa adoratione.

Miscellanea, Volumen.

In 1561 gaf hij de *Annales Flandriae* van zijnen oom Jacobus Meijer in het licht. Tot zijne vrienden behoorden o. a. Andreas Hoius, die zijn leven in Lat. verzen (door Paquot medegedeeld) heeft beschreven en Janus Dousa, aan wien een gedicht van hem voorkomt voor diens *Sylv. Lib. II Adopt.* in *Poëm.* L. B. 1578, get. Atrebati XIX Junii 1570.

Zie Locrii, *Chron. Belg.* p. 617—673, 679, 680; Miraei *Script. Saec.* XVII ed. Fabricii. p. 266; Sanderi, *Bibl. Belg.* ms. T. I. p. 292; Id. *de Claris Antonisiis*, p. 200, 201; Sweertius, *Ath. Belg.* p. 135, 136; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 69—71; Paquot, *Mém.* T. III. p. 36, 37; Hoeufft, *Parn. Lat. Belg.* p, 95; Peerlkamp, *de Poët. Lat. Neerl.* p. 177; Jöcher.

MEIJER (Adrianus Frans Baron), zoon van Jacobus Gijsbertus en van Adriana Korthout, werd 4 September 1768 te Axel geboren, en overleed te Amsterdam in 1845.

Hoewel als kadet bij de artillerie in dienst getreden ging hij spoedig bij de infanterie over, werd in 1793 vaandrig, 2 jaren daarna luitenant en nog in dat zelfde jaar (1795) kapitein en adjudant majoor. In 1806 tot luitenant kolonel en in 1808 tot kolonel bevorderd zijnde, ging hij, na de inlijving in Fransche dienst over, waarin hij in 1811 als kolonel aan het hoofd van het tweede regement étrangers geplaatst werd. Na Neerlands herstelling werd hij in Nederlandsche dienst geplaatst als kolonel eerste adjudant van den luitenant-generaal Tindal, in 1815 tot generaal-majoor bevorderd, werd hij Provinciaal kommandant van Namen, later van Overijssel; den 20 December 1826 bevorderd tot luitenant-generaal in het 6e groot militair kommando, en in het begin van 1831 chef van de derde divisie van het leger te velde.

Den 13 Februarij 1838 werd hij gepensioneerd.

Hij heeft deelgenomen aan meest alle verrigtingen van het

Nederlands leger van 1793—1810. In Fransche dienst was hij geplaatst in Italie en in de jaren 1830 en volgende was hij bij het leger te velde.

Hij heeft zich onderscheiden in den veldtogt in Noordholland in 1799, bij de afdeelingen van het Bataafsche leger in Duitschland in 1801—1803, en in de jaren 1813 en 1814 in Italie bij de affaires van Brixen, St. Gedro en de Mincio, en bij gelegenheid der belegering van het kasteel St. Ange te Rome waarin hij het bevel voerde.

Hij was ridder der Hollandsche orde van de Unie, later van die der Reunie, der orde van het Legioen van Eer, der Militaire Willemsorde 3e klasse, van den Nederlandschen Leeuw en eindelijk den 31 December 1840 door koning Willem I bevorderd tot Kommandeur der orde van den Ned. Leeuw.

Meijer gaat op drieërlei wijzen in steendruk uit, eens met latijnsch onderschrift, toen hij de Leydsche jagers onder zijne bevelen had, 1831.

Zie Bosscha, *Neerl. Heldend. te land*, D. III. bl. 119, 227, 691; Muller, *Cat. v. portr.* i. v.; *Part. berigt.*

MEIJER (A).

Men heeft van hem:

J. F. X. Würth *ainé et* A. Meijer. *Plan de plusieurs cours de langues Grecque, Latine, Hollandaise, Française.* Namur 182 , 8°.

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 102.

MEIJER (A.) Luthersch predikant te 's Bosch, schreef:

Historisch berigt der belegering en bevrijding van 's Hertogenbosch. 's Bosch 1813. 8°.

Zie Hermans, *Conspect.* p. 7; van Cleef, *Naaml.* bl. 392; Bodel Nijenhuis, *Topogr. lijst van plaatsbeschr.* bl. 45.

MEIJER (A.), tooneeldichter, bloeide in de tweede helft der 17e eeuw.

Men heeft van hem:

De Loogckenaar, 1658. 8°.

Het Ghulde Vlies. Amst. 1668. 8°.

De verliefde Koningsbruyt. 1668. 4°.

MEIJER (A. D.) schreef:

Onderzoek over het gebruik van een openbaar spel; speciaal toegepast op het rijk der Nederlanden, gr. 8°. 1828. Amsterd.

MEIJER (A. H.).

Op *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.*, D. III. bl. 129 komt voor:

Eene verzameling van godsdienstige dicht- en zangstukken, uit het eerste gedeelte dezer eeuw, waaronder van P. Deketh, A. H. Meijer, A. Pierson en G. de Wal.

MEIJER (Bernardus) in het midde der vorige eeuw te

Amsterdam geboren, was scheepsbevrachter en lid van het genootschap: *Hierna volmaakter*, in welks werken men gedichten van hem vindt, die weinig waarde hebben.

Hij overleed in 1826 in zijne geboortestad.

Zie v. d. Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*

MEIJER (BERNARD), broeder van het gemeene leven, die zich voornamelijk met de schoolarbeid bezig hield, Hij overleed in 1467.

Zie Delprat, *Broeders. van Geert Groete*, bl. 69.

MEIJER (B. J.) schreef:

Behoed- en geneesmiddelen tegen de cholera-morbus, de kinkhoest en kankerklieren. Rott. 1831.

Magnetisch-somambulistische geneeswijze der hier en elders heerschende ziekte, de zoogenaamde griep, met een verslag van twee merkwaardige genezingen van graauwe staar, mitsgaders eenige bespiegelingen over het wezen en de werkingen van het dierlijk magnetismus. Amst. 1837. 8°.

Nieuwe bijdragen tot de merkwaardige waarnemingen van het dierlijk magnetismus. Amst. 1837. 8°. 1 pl. St. I.

Een woord tot verdediging van het dierlijk magnetismus en somambulismus tegen F. van der Breggen Cz. Rott. 1825, 8°.

Merkwaardige waarnemingen van behandeling en genezing door het dierlijk magnetismus en somambulismus, verrijkt met een toegift, zijnde eene aanwijzing en onderrigting, om door zekere magnetische bewerking pijnlijke ongesteldheden, vooral jicht of het rhumatismus te genezen.

Zie Holtrop, t. a. p. bl. 220, 221.

MEIJER (CHRISTIAAN), een bekeerde Jood van Hamburg, te Bremen gedoopt, hield zich een groot deel van zijn leven in de Nederlanden op. Hij schreef onder den titel van

Liber praeceptorum oculos illustrantium ex Ps. XIX: 10, eene vergelijking tusschen Mozes en CHRISTUS.

De Vera Immanuelis generatione ex virgine etc. Hebr. et Lat. Amsterd. 1729. 4°. Vert. in 't Nederd. (*Waare geboorte van den Immanuel uit eene ondertrouwde Maagd, uit het Hebr. door J. Paetz.* Amst. 1724. 8°.

Korte inhoud van twee tractaten des Joodschen Talmuds, nam. in die van Brachut en Avoda Zara. Amst. 1731.

Een seer merkwaardig en extraord. berigt uyt de oude Joodsche Rabbynische schriften, aangaande, wanneer en op wat tijd de CHRISTUS *of — de Koning Messias moest geboren worden, 't welk de Joden — door den gouden kandelaar — Exod. XXV:* 31 *bewijzen willen enz.* Ald. 1730. 4°.

Uytroeijing van den Messias. Utr. 1720. 8°.

Van den Drieëenigen Godsdienst. Amst. 1726. 8°.

Zie Jöcher, *Cat. d. Nat. Bibl.* bl. 31; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. II. bl. 427; Abcoude, *Naaml.* bl. 245.

MEIJER (Cornelis), een Hollandsch waterbouwkundige, werd omstreeks 1640 geboren. Hij werd door de pauselijke kamer naar Italie geroepen om den Tiber te zuiveren en bevaarbaar te maken. Eenige zijner voorslagen werden aangenomen, doch de meeste en gewigtigste door de ijverzucht der Italianen niet ten uitvoer gebragt. Om zich te regtvaardigen en te verhoeden dat anderen zich zijne uitvindingen niet toeëigenden, beschreef hij ze in een thans zeldzaam, met vele schoone platen versierd werk getiteld:

L'arte di restituire a Roma la tralasciata mavigatione del suo Tevere. — Dell Ingegniero, Corn. Meijer, Olandese. In Roma 1685. fol.

In het jaar 1659 had hij reeds te Rome hiervan een voorlooper gegeven en een Ital. geschrift aan paus Innocentius XI opgedragen, met topogr. schetsen.

Hij beproefde, even als meer andere Hollandsche waterbouwkundigen, het droogleggen der ongezonde Pontijnsche moerassen.

Volgens Beckmann, *Gesch. d. Erfind.*, I, 551, was hij medelid van *d'Accademia fisica matematica romana*, en schreef nog de navolgende werken, als:

L'arte di rendere i fiumi navigabili in vari modi etc. Ib. 1696.

Diversi segreti per conoscere la bonta di metalli, e la virtu della calamatita etc. 4°.

Varie osservazioni de planete i loco satelliti comete che hanno de Siguire etc.

Nuovi ritrovamenti divisi in duo parti. Ib. 1696.

Sommigen houden hem voor den uitvinder der Scheepskameelen, doch dit is niet waarschijnlijk, omdat men voor deze uitvinding eerder den Amsterdamschen Meeuwen Meindertszoon Bakker, kan houden. Wanneer Meijer overleden is, vinden wij niet opgeteekend, doch het moet in of na het jaar 1700 zijn voorgevallen.

Toen was hij nog onder paus Innocentius XII werkzaam gelijk zijn zoon Otto Meijer onder Clemens XI, die van 1700 tot 1721 regeerde.

Zie Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. VI, 1. p. 419; D. VI. 2. p. 676 en v.; *Navorscher*, 1856, bl. 64 en 214, ook 1854, bl. 164; *Catal.* J. Meerman, 1824, T. I. p. 246, n°. 552, 553; Poggendorff, *Handwörterb. zur Geschichte der exacten Wissenschaften;* Volckmann, *Nachr. von Italien*, B. II. S. 152; Beckmann, *Gesch. d. Erfind.* B. I. p. 551; Adelung u Rotermund.

MEIJER (Cornelis) boekdrukker te Gent, omtrent 1734 gestorven, was even als Jakob Hye een der voornaamste herstellers en werkzaamste leden der Rethorijk kamer de Fonteine te Gent. Hij had tot spreuk aangenomen *Altijd bezig.*

Tijdens dat M. Lucas van Branteghem, heer van

Reybrouc enz., deken der Fontenisten was, deed deze kamer een nieuwen schouwburg en vergaderzaal bouwen. Deze zaal werd in 1717 ingewijd en het eerste tooneelstuk aldaar vertoond was van Meijer. Het voert tot titel:

Zegepraal van Carel den VI, keyser van 't Christenrijk, ofte nederlaeg van Achmet den III, turkschen sultan, door den onverwinnelijken held, prins Eugenius van Savoyen, opperveldoversten der Christenen. Tooneelswys opgesteld door die voor zinspreuk voert: Altyd Bezigh. Ghendt 1717. 8°. 3ᵉ dr. *overs. en verb.* Ald. 1738. 8°.

Men heeft nog van hem:

Edelmoedige liefde van Dom Pedro, infant van Portugaal, ende Agneta van Castro, heldadig Trsp. in het Fr. uitgegev. door Houdart de la Motte ende nu in 't Nederd. overghesteldt op den zin: De dwang in Trouw, Baert naer berouw. Ghendt z. j.

Den Ghereynsden Blindeman. Klsp. Ald. z. j.

Den ghewillighen Hoorendraeghер, ofte schole der jalousy. Klsp. n. h. Fr. vertaald. Ald. z. j. welligt een navolging van een stuk van Jonas Pluimer.

De heylige Genoveva ofte herstelde onnooselheyt, bly-eyndig trsp. in desen laetsten druek vermeerdert. Ald. 1716.

(Joan van der Zype en C. M.) *Den rampsaligen ondergank van Tersides, koning van Persien, verwekt door vraek en weder-vraek van Theverin en Amurath; droefeyndig trsp. vertoond voor de eerste mael op het Gendsche schouw-toeneel ten jaere* 1716 *door de leerlingen van Rhetorica, onder de bestieringe van eenige liefhebbers uyt het hooft gilde der voorsegde stadt.* Ald. z. j.

't Zegenpraelende geloof, afgebeellt in Thomas Morus, cancelier van Engelant, onder de dwingelandij van Henricus de VIII en Anna Bolena; trsp. der 2 dr. versiert en verbeterd n. h. Fr. v. Bellay. Ald. z. j.

De gestrafte Boosheydt door Carel de Stoute, hertog van Bourgognien, grave van Vlaenderen, Hollandt, Zeelandt etc., rechtveerdig gepleegt aen synen gouverneur van Zeelandt; trsp. Ald. z. j. gr. 8° en kl. 8°.

De verheerlyckte schoenlappers, ofte de gecroonde leerse; klsp. Ald. 1718. kl, 1°.

Zie Blommaert, *de Nederd. schrijv. v. Gend*, bl. 313, 314, 315; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I b. bl. 142, 229, 259; D. II. bl. 427.

MEIJERE (C. S. D.).

Men vindt van hem een gedicht *Op den groote William III en op deszelfs wonderlijke Landing den* 31 *Jan.* 1691. 's Grav. in plano.

Zie *Bibl. v. Ned. Pamfletten.*

MEIJER (DANIEL) V. D. M. beoefende de Latijnsche poëzij. Men vindt van hem achter de *Continuatio* Ευκλησιας *s. Pars secunda* van A. M. Schurman, 5 Carmina, een μνημόσυνον *beatae Virginis* A. M. Schurman en *Carmina sacra.*

Zie Heringa, *de Auditorio*, p. 125.

MEIJER (DAVID), te Bremen geboren, als proponent in 1748 te Ham en Fransum, waar hij 14 Jan. 1776, in den ouderdom van 59 jaren en 9 maanden, overleed, schreef:

Observatio ad Ephes. VI: 10 seqq. quo probatur Paulum in hoc Epilogo non universum coetum Ephesinum, sed ministros et antistites ejusdem coetus Ephesini alloqui. In *Bibl. Brem. Nova.* T, VI. I. p. 98.

Zie *Boekz. d. Gel. wereld*, 1748 a. bl. 503, b. 347; Brucherus, *Gedenkb. van Stad en Lande*, bl. 181.

MEIJER (F.), Catechiseermeester te Amsterdam, schreef:

Kort begrip der Christelijke Religie. 5e dr. Amst. 1763. 8°.

Geloof en gehoorzaamheid van Abraham beproeft in de offerhande van sijn eenigen en geliefden zoon Isaac, op een van de bergen in het land Moria, zijnde een verklaeing van de 19 *eerste versen van Genesis XXII in vijftien verhandelingen.*

Gestalte van een geloovige jood, voor en na zijne bekeering. Amst. 8°.

Zie Arrenberg, *Naamreg.* bl, 351.

MEIJER (FRANCISCUS) of MEIJERUS, rector te Yselstein, in 1593 te Goes, waar hij slechts weinige weken dit ambt kan vervuld hebben, wijl Hubrecht van der Venne ook in dit jaar het rectoraat bekleedde. In 1594 werd hij naar Utrecht beroepen, niet als rector der Latijnsche school, maar als regent van zekere kweekschool aldaar opgerigt voor studenten in de Godgeleerdheid.

Zie Reitz, *de Schola Hieron.* p. 36; Vrolijkhert, *Vliss. Kerkh.* bl. 355; *Nehalennia*, 1849, bl. 85.

MEIJER (GERHARD), broeder van den predikant Hermannus Meijer, was van 1681 predikant te Termunten, 1683 te Beerta, stierf 31 Maart 1718, oud 63 jaren.

Hij schreef:

De onderwerpen van den H. doop nader bepaald ofte een ernstig antwoord op de groote vraag of alle de jonge kinderen, die tot 't ontvangen van den H. doop in de gereformeerde kerk aangeboden en aangenomen werden, daartoe geregtigd zijn? en ofse van de leeraars met een goed geweten kunnen worden gedoopt. Voortgebracht door den seer eerwaarden, welgeleerden en Godvruchtigen heere Gerhard Meier, in syn eerw. leven yverig leeraar van JEZUS CHRISTUS *in de Beerta. En na eenige beschaving met een voorreden en sommige aanteekeningen volgens kerkenordeninge uytgegeven door Joh. Rem. Kelderman, predikant te Utregt.* Utr. 1719.

Portaal des Heeren of een verhandeling van de pligten der ouderen, waar te nemen in de opvoeding van hunne kinderen om se daardoor, onder Gods goedheid uit den staat der nature tot den staat der waare genade over te brengen. Gron. 1701.

Weegschale van het heiligdom, geschikt om het licht en werk van de genade Godts, van het dwaallicht der natuur en van den satan of derselver werkingen in den mensche te onderscheiden, uitgegeven met een voorrede door H. Carel van Byler, pred. te Nieuwkerk, Oudkerk en Fraen. Gron. 1731.

Zie *Bibl. Hag.* Cl. I. p. 399, Cl. IV. p. 143.

MEIJER (G. A.), zoon van Albertus Loesinck Meijer, in 1761 als predikant te Hinta en Oosterhuisen overleden, beoefende de poëzij, blijkens zijne *Kinderlijke traanen uitgestort over den dood van zijn vader.*

Zie *Boekz. d. Gel. wereld*, 1761 a. bl. 346, 347.

MEIJER (Gerrit Johan) zoon van Jan Jacob Meijer, predikant te Batavia [1]), en van Christina Bastiana Schreuder, werd den 15 Aug. 1781 te Kleef geboren en ontving het eerste onderwijs van den heer Buchel, een bij zijn ouders inwonend leeraar, in de Hoogduitsche, Fransche en Engelsche talen, alsmede in de geschiedenis en aardrijkskunde, en van een prediker in het Augustijner klooster, Asmus, in de wiskunde, terwijl hij in de privaat school van den oud-rector Schneider grieksch en latijn leerde. Later bezocht hij het Gymnasium, destijds bestuurd door den rector Maas en den conrector Wachter. Te midden dezer voorbereidende oefeningen kwam er eene droevige omkeering in zijn lot. Het zeer aanzienlijk vermogen zijner moeder ging te loor; zijn vader zag zich eindelijk genoodzaakt naar Batavia, zijne vroegere woonplaats, terug te keeren en overleed er ook eenige jaren later. Zoo bleef dan zijne moeder met hare jongste kinderen te Kleef wonen, flaauwelijk ondersteund door eenige nabestaanden en vrienden.

Meijers verdere opvoeding werd nu toevertrouwd aan A. H.

---

[1]) Geboren te Colombo op Ceylon, vestigde zich, na volbragte studiën aan de Hoogeschool te Leyden, te Batavia, waar hij eenigen tijd de predikdienst vervulde, totdat hij in het huwelijk trad met C. B. Schreuder, wed. van J. G. D. Hasselaer, haren neef, dochter van jonkhr. Jan Schreuder, raad ordinaris van Neêrlands Indië en resident van de Oostkust, en van jonkvrouw E. A. Hasselaer. Met haar behuwde hij een aanzienlijk vermogen, bedankte voor de predikdienst te Batavia, keerde naar Holland, woonde eenigen tijd te Leyden, en vestigde zich daarna te Kleef. Zijn oudste zoon L. W. Meijer, volgde zijn vader naar Batavia, klom van het eene ambt tot het andere op; werd later onder den gouverneur-generaal Daendels tot secretaris bij dezen benoemd en overleed aldaar in 1823.

Romp, genees- en heelmeester te Kleef, in wiens huis hij zes jaren verkeerde, en die hem smaak voor de geneeskunde inboezemde. Nog bleef hij op het gymnasium, maar oefende zich tevens, onder de leiding van Romp, Rademacher en Arntz in de natuur-, kruid- en ontleedkunde, en ontving ook lessen in het praktische gedeelte. Gebrek aan ondersteuning, belette hem die studie aan eene hoogeschool voort te zetten, en hij zag zich verpligt eene plaats als afzonderlijk huisonderwijzer te zoeken. Dit werd hij in 1801 bij Mr. C. van der Voordt Pieck te Nijmegen, en in 1804 bij den heer M. C. van der Ondermeulen te Amsterdam. Hier geraakte hij in kennis met Hieron. de Bosch en H. C. Cras, en kwam als beminnaar der wijsbegeerte van Kant in aanraking met P. van Hemert, Dr. J. R. Deiman en Mr. J. Kinker. Een redevoering in *Felix Meritis* door hem uitgesproken, bragt hem in kennis met Helmers, Klyn en andere letterkundigen. Bij de oprigting der hoogescholen en athenaea in België werd hem, op aanbeveling van Cras, Bilderdyk en Kinker, en door bemiddeling van A. R. Falck, de leerstoel der Nederlandsche taal- en letterkunde aan het athaenaeum te Brussel opgedragen, welke post hij den 1 Mei 1818 aanvaardde, en in 1822 volgde hij A. ten Broeke Hoekstra als gewoon hoogleeraar in het vak van Nederd. letterkunde, welsprekendheid en vaderlandsche geschiedenis op, welken post hij met eene nederduitsche redevoering aanvaardde. Eenigen tijd te voren was hij door de hoogeschool te Luik honoris causâ tot Phil. Theor. Mag. et Litt. Hum. Doctor benoemd. Hij stichtte te Leuven in 1824 een Departement der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, hetwelk hij, tot aan de omwenteling van 1830, altijd als voorzitter heeft bestuurd, en dat, in het laatste jaar 132 leden telde, waaronder, Meijer medegerekend, slechts vier protestanten waren. In datzelfde jaar bragt hij een *spaar-* en *hulpbank* tot stand, en in 1825, bij de oprigting van het *Collegium philosophicum*, werd hij ook in dat gesticht belast met de voordragt der Nederlandsche Letterkunde en Vaderlandsche Geschiedenis, tot dat in het begin van 1828 L. G. Visscher als buitengewoon leeraar, ter zijner hulpe, voor die taal benoemd werd.

Na de Belgische omwenteling, werd hij hoogleeraar in de Vaderlandsche Geschiedenis te Groningen, en overleed den 22 November 1848 in den ouderdom van 67 jaren. Hij huwde in 1818 Catharina Smit van Amsterdam, die hem drie dochters schonk. Meijer was lid der Kon. Maats. van Rhetorica te Gend (1820); lid der Maats. van Nederl. taal- en letterk. te Gend (1822); der Maats. van Nederl. letterk. te Leyden (1822), van het Provinc. Utr. Genoots. (1824), corresp. lid der 2de kl. van het Kon. Ned. Inst. (1828), lid van het Genoots. Pro excolendo jure patrio te Groningen;

honorair lid der Maats. Felix Meritis en van het Kon. Genoots. Concordia te Brussel. Hij gaf in het licht:

Verhandeling over William Shakespeare, in het 10 stuk van van Hemert's *Lektuur voor de ontbijt en theetafel.*

Redevoering oaer Friedrich von Schiller (1808.)

Verhandeling over den Portug. dichter Luis de Camoens en deszelfs heldendicht: Os Lusiadas (1810.)

Redevoering over de vorderingen der aardrijkskunde, met een slotvers van F. J. Helmers 1812. Dit slotvers komt ook voor in diens *Nagel. Ged.* bl. 105.

Redev. over Francesco Petrarca, als Ital. dichter (1813.)

Lofrede op Jan Frederik Helmers (1814.)

Romeinsche nachten, bij het graf der Scipios. Uit het Ital. vert. met aanteekk. Amst. 1815. 2 d.

Redev. over den Spaanschen geschiedschrijver D. Juan Bautista Muñoz (1816.)

Verh. over Miguel de Cervantes Saavedra (1817.)

Redev. op den invloed der zeevaart op de Nederl. taal. (1818.)

Eerste Nederd. leesboek, ten gebruike van het openbaar onderwijs in de Zuidel. provinciën. Brussel 1819. Voor de vijfde maal herdrukt in 1828.

Redev. over de verpligting der Noord-Nederlanders, die in Belgie gevestigd zijn, om, door duidelijkheid en zuiverheid van taal een goed voorbeeld te geven.

Les verbes irreguliers hollandais, tant simples que composés; avec une explication française. Brux. 1819. Voor de derde maal gedr. in Junij 1830.

Grammaire hollandaise à l'instruction publique. Brux. 1820. Voor de vijfde maal op de pers in 1830.

Vervolg op het eerste Nederd. leesboek van G. J. M. overzien en met een voorr. van G. Lauts. Brussel 1826. 8°.

Tweede Nederduitsch leesboek, ten gebruike van het openbaar onderwijs in de Zuidelijke provinciën. Brussel 1821, voor de vierde maal herdrukt in 1829.

Redev. over de beoefening der Nederl. taal, het beste middel tot bevordering der ware vaderlandsliefde (1822.) In de Annalen der hoogeschool van Leuven.

Het leven van Jezus. *Een Nederlandsch handschrift uit de XIII eeuw. Met taalk. aanteekk. voor het eerst uitgegeven.* Gron. 1835.

Nalezing op het leven van Jezus; *Verslag van den roman van Walewein, en Fragmenten.* Gron. 1838.

Beide door M. Siegenbeek beoordeeld in *Kunst- en Letterbode* 1836.

Oude Nederl. spreuken en spreekwoorden (nameleyk ghemeene Duytsche spreekwoorden. Adagia oft Proverbia ghenoemt, P. W. 1550 *Campe*, en *Les Proverbes anciens, flamings et fran-*

çois, par M. Fr. Goedthals. Anvers 1568) *met taalk. aantt. uitgegeven.* Gron. 1836.

Novellen van L. L. Blicher, uit het Deensch vert. Gron. 1840.

Verslag van twee oude werken in D. VI der *Werken 2 kl. v. h. Kon. Ned. Inst.* 1839.

Collatie van twee fragmenten van twee verlorene handschriften van J. van Maerlant, het eene van den Natuure Bloemen, het andere van den Rijmbijbel. 1837. In de *N. Werk. v. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. V.

De zeven Boetpsalmen en andere stukken, berijmd in de eerste helft der XIV eeuw. Met aanteekk. uitgegeven (1837) in *N. werk. v. d. Maats. v. Ned. Letterk. te Leyden.* D. V.

Duveke, trsp. door A. F. Samsoës, uit het Deensch vert. en met eene historische inleiding voorzien. Gron. 1840. 8°.

Zie de Levensb. van G. J. M. door F. C. de Greuve, achter de *Handel. d. Maats. v. Ned; Letterk.* 1849; *Cat. d. Bibl. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 144, 155, 176 b. 143, D. II. bl. 204; D. III. bl. 66; *Gedenkb. d. Gron. Hooges.*; Bilderdijk, *Rotsgalmen*, D. I. bl. 126 Muller, *Cat. v. portr.*

MEIJER (G. de), schreef:

Het edel karakter en de kunstverdiensten van G. J. van den Berg. Rott. 1818. gr. 8°.

Zie *Naaml. v. v. Cleef*, bl. 392.

MEIJER Jr. (Hendrik), tijdgenoot en vriend van Helmers en Loots, naar wien hij zich vormde. In 1802 verscheen te Amsterdam zijn eersteling onder den titel:

Poetische eerstelingen, bestaande in Godsdienstige gedichten, leerzangen, Minnezangen en Mengeldichten. 8°.

Lauwertak in de eiken krans van Z. K. H. Willem Prins van Oranje. Amst. 1835. 8°.

Vaderlandsch gevoel bij de beschouwing der tentoonstelling van schilderijen van nog in leven zijnde meesters, Haarl. 1815. 8°.

Gedichten. Ald. 8°.

Hulde aan de nagedachtenis van A. Loosjes Pz. toegebragt enz. door het genootschap Oefening in Wetenschappen te Haarlem, 14 *Maart* 1818 (door P. Hofman Peerlkamp, C. de Koning, L. D. Z. A. van der Willigen en H. Meijer Jr. Haarl. 1818. 8°.

Nederlandsche geschiedenissen, 3 d. 3e dr. Gron.

H. Meijer was lid der Maats. v. Ned. Letterk., en overleed te Kampen. Velijn gaf zijn portret in den *Studenten-almanak.*

Zie *Naaml. v. v. Cleef*, bl. 393; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 284; D. II. bl. 228; Levensberigt van H. A. Meijer achter de *Handel. d. Maats. v. Ned. Letterk.* 1854; Muller, *Cat. v. portr.*

MEIJER (Hendrik Arnold) zoon van de vorige en van Johanna Molenaar, werd 4 April 1810 te Amsterdam geboren, maar ontving zijne opvoeding te Haarlem, waar zij-

ne ouders zich hadden gevestigd. Hij had een levendige, vlugge geest, vol vuur en kracht, een juistheid, die wel eens dreigde tot ruwheid over te slaan, en die zich om het oordeel van anderen weinig bekommerde, eene snelheid van opvatting en uitvoering, die op het eenmaal volbragte niet ligt terug kwam en bij welke het meestal gold: wat geschreven staat, dat staat geschreven! Dit waren eigenschappen, die hem toen reeds kenmerkten, en die in zijne latere werken zich evenzoo openbaarden. Hij dweepte met Ossian, en benevens Ossian was Byron zijn lievelingsdichter. Het sarcastische en bijtende, het verachten van de menschen en de wereld en van beider oordeel — en waren in zijnen geest elementen, waarmede het een en het ander verwant was; en wie zijn dichtstukken, en vooral zijnen *Boekanier*, leest, die zal den invloed van deze vroege voorkeur niet miskennen. Met dezen dichterlijken smaak vereenigde zich bij Meijer, een groote lust voor mathematische studiën, die hem bij zijne vroeger gekozene bestemming voor de Marine uitstekend te stade kwam. Reeds bij zijne komst te Delft had hij in die vakken groote vorderingen gemaakt. In 1825 kwam hij als adelborst op de destijds gevestigde Akademie te Delft, en trad, na afgeloopen studie, in 1828, in werkelijke dienst. Hij bevond zich als luitenant ter zee eerste klasse, sedert eenige tijd in Indie [1]); hij kommandeerde daar de brik *de Padang*, en terwijl deze in timmering te Sourabaya lag, bezweek hij den 2 April 1854 in het hospitaal aan de dyssenterie. Hij werd voor een der beste en kundigste officieren der Nederlandsche Marine gehouden. In het begin van 1840 verscheen zijn *Boekanier*, waarin de invloed der nieuwere Engelsche poëzij niet te miskennen is. Sedert gaf hij enkele karakteristieke verzen in jaarboekjes, onder *Vaarwel aan Java* en *Engeland en de slavenhandel.* In 1848 verscheen *van Heemskerk*, waarin niet minder dan in den *Boekanier* de echte dichter terug wordt gevonden. Hij huwde Sara Hermina Cambier en was lid der Maats. van Ned. Letterk.

Zie zijn levensberigt door K. Sybrandi, achter de *Handel. d. Maats. v. Ned. Letterk.* 1854; Huberts, *Chronol. Handl.* bl. 140.

MEIJER (HENRIC) kapitein der burgerwacht te Amsterdam, schreef:

Korte Beschrijving van Monnickendam, 1e dr. in den loop der 17e eeuw, 2e dr. Monnikend. 1767, 8°. 3e dr. Hoorn 1768. In 1776 verscheen nog een uitgaaf met de titel:

Korte beschrijving door den Wel-Edel Gestrenge heer capiteyn

---

[1]) Hij kwam in Indië met het fregat *Prins Hendrik der Nederlanden* in Jan. 1851. Men verhaalt dat hij zich toen onledig hield met den ondergang van het *Boedhanisme* en de *Opkomst* van den Islam op Java te bezingen.

H. Meijer, in de voorige eeuw uitgegeven, waarinne, buyten verscheiden merkwaardige gevallen, eene naauwkeurige beschrijving van de form der regeeringe, ende insonderheydt van de wijze van verkiesinge van burgemeesteren. Tweede druk, zijnde agter hetzelve nu ook gevoegt, de privilegien rakende de magistraats bestellingen van hertog Aelbrecht, in dato 22 *Junij* 1404, *en koning Philips, in dato* 26 *Julij* 1564. Monnikendam. 1776. 8°.

De eerste zeldz. druk komt in ms. voor op *Cat. van Alkemade en van der Schelling* (1849) bl. 17.

Zie Mr. Bodel Nyenhuis, *Topogr. lijst v. plaatsbeschr.* bl. 155; *Cat. J. Koning*, D, II. bl. 204.

MEIJER (HERMANNUS), schreef:

Explicatio loci Joannis Cap. XIX: 11, in *Bibl. Hag. Cl. IV.* fasc. 2, p. 269.

MEIJER (HERMANNUS) dichter uit de eerste helft der 18e eeuw. Hij schreef o. a. een *Lofdicht* voor de *Gedichten* van R. van Leuven, Amst. 1735 en voor *Alle de werken* van A. de Kramer, Amst. 1736.

Zie Heringa, *Lijst van dicht.* bl. 65.

MEIJER (HERMANUS), te Schermda geboren, predikant, eerst in 1735 te Lieroort in Oost-Friesland en daarna (1746) te Kessel aan de Maas in de Meijerij van 's Bosch, waar hij den 15 Jan. 1757 in den ouderdom van 60 jaren, is overleden.

Hij schreef:

Kort verhaal der Nederlandsche geschiedenis en in het bijzonder van de zeven vereenigde landschappen, 't zedert de eerste bevolkinge dezer landen tot aan het jaar 1741. *De tweede druk, verbetert en vermeerdert, door Herm. Meijer, oud predikant der staatsche bezettinge te Lieroort, en thans beroepen te Kessel. Te Groningen bij L. Groenewolt,* 1747 (gr. 8°.) I en II dl. met een doorloopend bladgetal, te zamen 1044 bladz. behalve voorwerk en de bladwijzer. III dl. na des schrijvers dood uitgegeven. Met eene *Voorrede waarin de inhoudt van hetzelve int kort vermeld wordt en gedagtekend den* 27sten *van Soomermaand* 1761, door Wilh. Themmen, predikant te Arnhem, 2e druk te Groningen 1769, behalve de breede voorreden en bladwijzer 525 bladzijden, enkel over de jaren 1741—1748. Dit deel behelst zeer belangrijke staatstukken uit dat tijdvak, te meer belangrijk daar de Nederlandsche jaarboeken eerst met 1747 beginnen en verdient met Wagenaar's geschiedverhaal van die jaren vergeleken te worden. Het is eene echte maar weinig gekende bron voor de geschiedenis van dat belangrijk tijdsgewricht, waarvan ook v. Kampen in het 2de deel zijner

Verkorte geschiedenis der Ned. een goed gebruik heeft gemaakt. Ofschoon deze Ned. Gesch., volgens den titel, met de eerste bevolking aanvangt, wordt echter alles tot aan de regering van keizer Karel in 25 bladzijden afgehandeld.

De eerste druk kwam in 1744 in 't licht, en Meijer had redenen om er zijnen naam niet voor te zetten. Hij begint met de regering van keizer Karel V en eindigt met den vrede van Utrecht 1713.

De Titel van het derde deel luidt:

Kort verhaal der Nederlandsche geschiedenis en in 't bijzonder van de zeven vereenigde landschappen, sedert de eerste bevolking dezer landen tot den jare 1749 *door Hermannus Meijer in leven predikant te Kessel, derde deel, met eene voorrede van Wilhelmus Themmen, predikant te Arnhem.* 2e dr. Gron. 1769.

Themmen zegt in de voorr., "dat zijn Eerw. dit derde deel nog even voor het sloopen van zijn aardschen tabernakel had afgewerkt en tot de drukpers besteind."

Meijer is heftig tegen de Franschen: ja volgens zijn uitgever Themmen, *al te sterk en te driftig, de heer Meijer was om vele redenen afkeerig van de Franschen.*

Nog heeft men van dezen Meijer:

Korte inleidingen der kerkelijke geschiedenissen van de 1e *tot aan de* 18e *eeuw, door* H. M. V. D. M. Gron. 1755. 8°. (2 uitg. 1760, met eene voorr. van W. Themmen.)

Voorts schreef hij nog:

De twist in Vrankrijk over de constitutie Unigenitus, voorheen en in deze dagen. De Bulle zelfs. Opkomst der Jesuiten en Janssenisten, en andere zaaken daartoe betrekkelijk, en tot opheldering van dit krakkeel dienstig. Voorgesteld en beantwoord door vier ingevoerde sprekende persoonen. Gron. 1761. 8°.

Ook bezorgde hij eene nieuwe uitgave van de *Byenkorf der Roomsche kerk door Philips van Marnix van St. Aldegonde.* Gron. 1761. 8°.

Zie de Wind, *Bibl. v. Geschieds.* St. V. (*Naaml*) bl. 16; *Mnemosyne*, D. XIII. (*N. verzamel.* D. III) bl. 177; H. de Jongh, *Naaml. v. pred. in Gelderl.* bl. 369.

MEIJER (HERMANNUS) of MEIJERUS, een Oost-Fries, burgemeester van Emden gaf in het licht:

Tractatus de pignoribus et Hypothecis et creditorum privilegiis. Francof. 1601. 4°.

Zie Paquot, *Mém.* T. I. p. 477.

MEIJER (HERMAN) behoorde tot de vier voorname Holl. kooplieden in Rusland, die keizer Peter, na het verlies van den slag van Nerva in 1701 uit den nood hielpen.

De Russische keizerin Catharina I was doopgetuige van een kind van Meijer op den 4 Mei 1726 in de Hollandsche kerk.

Zie Scheltema, *Rusl. en de Nederl.* D. III. bl. 74; D. IV. bl. 218.

MEIJER (JUSTUS) J. U. dr. te Nymegen geboren, leerling van Dion. Gothofridus te Heidelberg en van Georg. Obrecht te Straatsburg, werd aldaar hoogleeraar. Hij overleed den 7 Augustus 1622, in den ouderdom van 56 jaren.

Hij gaf in het licht:

Endoxa Justinianaea, sive disputationes apologeticae pro juris civilis dignitate et veritate tuenda. Argent. 1616. 4°.

Collegium Argentoratense, a diversis auctoribus compilatum. Argent. 1617. 4°. *Cum additionibus Jo. Otth. Thaboris.* Ibid. 1657.

De Quaest. sunt ne Protestantes jure Caesareo haeretici et ultimo supplicio afficiendi contra Scioppii sanguinariam classicam. Ibid. 1624. 4°.

De transactione.

Diss. ad L. deprecatio ff. de lege Rhodia de jactu depromta; quomodo Imperator sit mundi dominus;

Discursus de rei feudalis vindicatione, die Joh. Schelter gevoegd heeft bij zijne *Tr. de panagio et apanagio.* Ibid. 1619. 4°.

De culpa in contractibus praestanda, die Frederik Schagius in 1696 met aanteekeningen heeft in het licht gegeven.

Commentarius in Pandectas. 3 T. 4°.

Quaestiones Juris Miscellaneae.

Zie Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 788; Jöcher, Adelung en Rotermund.

MEIJER (...), een Belgisch beeldhouwer in de XVIIe eeuw. Op den *Cat. der Kunstwerken*, nagelaten door Jaques Clemens, kanunnik van St. Bavo te Gend, komt van hem voor:

JESUS CHRIST *exposé, fait en bois de buis par le sculpteur Meijer, d'une belle exécution.*

Zie Kramm, t, a. p. bl. 1111.

MEIJER (...). Bij gelegenheid van den opstand onder de inboorlingen van het eiland Honimoa, werd deze majoor gevaarlijk gewond, en stierf kort daarna op de buitenplaats Batoe Gadjah, waarheen hij van het schip de Admiraal Evertsen gebragt was.

Zie Q. M. R. Ver Huell, *Reis door de Oost Indie*, D. I. bl. 18.

MEIJER (H. C.) schreef:

De dankbare Hendrik Berk, een verhaal voor jonge lieden, met platen. kl. 8°. 1827. Amsterdam.

MEIJER (JACOBUS) een zeer verdienstelijk Godgeleerde en niet minder bekwaam geschied- en taalkundige, werd den 11 November 1807 te Groningen geboren. Vroeg was het in hem zigtbaar, dat hem een heerlijke aanleg en uitmuntende

geestvermogens waren geschonken. Met het volste regt werd aan ook gevolg gegeven aan zijne begeerte om eene geleerde opvoeding te ontvangen. De latijnsche scholen in zijne vaderstad bezocht hij met zoo veel vrucht, dat hij met den hoogsten lof bevorderd werd tot het academisch onderwijs. Ofschoon hij het hooger onderwijs bijwoonde, bepaaldelijk met het doel om zich te bekwamen voor het predikambt, verwaarloosde hij daarom niet de voortgezette beoefening der letteren en schoone kunsten.

Een korten tijd verwisselde hij het academie- met het krijgsmans-leven; want vurig en moedig van inborst, met hartelijke liefde voor zijn vaderland vervuld, moest hij wel gelijk menig ander academieburger in 1830 gehoor geven aan 's konings roepstem „te wapen"! ten einde deel te nemen aan den strijd tegen Belgie. — Dien tijd onder de Groninger flankeurs gesleten, rekende hij later geenszins verloren. Niet slechts schonk hij hem vele en aangename herinneringen, welke hij gaarne mededeelde bij gepaste gelegenheden; maar hij was er tevens rijker door geworden in menschenkennis en levenservaring.

Van den veldtogt teruggekeerd, hervatte hij met lust en ijver zijne geliefkoosde letteroefeningen, zoodat hij weldra de academie kon verlaten als doctorandus in de theologie.

In den zomer van 1833 aanvaardde hij de bediening te Beetgum (in Friesland). Met hoeveel ijver hij ook zijne gemeente diende, liet hij toch niet zijn voornemen varen, om door het verdedigen van eene dissertatie zich den titel te verwerven van doctor in de Godgeleerdheid. Met het schrijven daarvan haastte hij zich te meer om dit afgedaan te hebben vóór hij het echtelijke leven begon, dewijl het voorbeeld van menig ander hem geleerd had, dat door de genoegens en zorgen daaraan verbonden, de voorgenomene of begonnen dissertatie voor immer werd ter zijde gelegd. — Hij leverde dan ook spoedig eene doorwrochte verhandeling, getiteld:

Disp. Theol., qua inquiritur in vim, quam habuit institutum Mosaïcum in Hebraeorum de rebus post mortem futuris opiniones, d. i. *over den invloed, dien de Mozaïsche instellingen op de denkbeelden der Hebreën over de onsterfelijkheid hebben uitgeoefend.* Gron. 1835.

Gelukkig gehuwd met mejufvrouw Lammigje Holthuis, sleet hij te Beetgum aangename en genoegelijke dagen gedurende een twaalftal jaren, ofschoon hij eenigen tijd met eene keelziekte bezocht werd, die eene hinderpaal opleverde dat hij niet in eene der groote steden tot het leeraarsambt geroepen werd. In het voorjaar van 1845 verwisselde hij Beetgum met Wolvega, waar hij nog vijftien jaren met lust en ijver werkzaam was; tot dat eene slepende ziekte zijne gezondheid ondermijnde, die hem den 21 Mei 1860 den doodslaap deed insluimeren.

Hij was een man van een voortreffelijk geheugen, scherpzinnig oordeel, geoefend verstand en vasten wil. Werkzaam van aard, nam hij zijn openbaar en bijzonder dienstwerk waar met gemoedelijke trouw, en wist daarenboven tijd te vinden niet alleen om zich veel bezig te houden met zijne kinderen, ten einde hunne opvoeding en ontwikkeling te bevorderen; maar tevens ook bij herhaling te werken voor de drukpers. Tijdens zijn verblijf te Beetgum leverde hij onderscheidene opstellen, waaronder belangrijke recensien in het tijdschrift »de Gids" alsmede in het »Zondagsboek," uitgegeven bij Ypma te Franeker. Hij vertaalde uit het Hoogduitsch van Dr. A. Neander, *»Het leven van Jezus in deszelfs geschiedkundigen zamenhang en geschiedkundige ontwikkeling*," II deelen, te Groningen, bij W. Zuidema, 1840 en 1841, alsmede van dienzelfden schrijver *»Geschiedenis der Christelijke kerk onder de leiding der Apostelen*," II deelen, bij denzelfden uitgever, 1844 en 1845. Bij beide werken voegde de Vertaler enkele maar belangrijke aanmerkingen [1]). Te Wolvega leverde hij onderscheidene stukken in het »Christelijk Zondagsblad onder de redactie van J. J. Swiers"; en schreef o. a. twee vraagboekjes die blijkens de herhaalde nieuwe oplagen, veel opgang maakten. Het eerste was: *»Kort begrip van het geen de Christen tot zaligheid te weten noodig heeft.*" het tweede: *»Leiddraad bij het Godsdienstig onderwijs van kinderen;*" beide bij H. ten Brink te Meppel. Bij dienzelfden boekverkooper gaf hij in 1857, zonder vermelding van zijn naam, nog in het licht: *»Het leven van drie beroemde engelsche Staatslieden*, naar het engelsch van Thomas Babington Macaulay.

Zijn stoffelijk overschot werd vijf dagen na zijn overlijden zeer plegtig ter aarde besteld; het ligt op de algemeene begraafplaats bij Wolvega begraven onder een gedenksteen waarop met weinige regels 's mans nagedachtenis is vermeld. Den daaropvolgenden eersten Pinkster Zondag (27 Mei) sprak D°. Kiers, predikant te Oldeholtpade, eene treffende lijkrede op hem in de kerk te Wolvega, in welke hij den overledene in al zijne waarde en voortreffelijkheid schetste.

Part. berigt.

MEIJER (Jacob de) of MEIJERUS werd den 27 Januarij 1491 te Vletteren, een dorp twee mijlen van Belle (Bailleul) geboren. Hij zelf noemt zich wel eens *Baliolanus*, volgens gewoonte van die dagen om liever genoemd te worden naar het dorp, waar men geboren was [2]). Na in zijn vaderland de

---

[1]) Zie *Vaderlandsche Letteroefeningen*, 1842, 1845 en 1846.

[2]) Paquot, *Mém.* T. VII. p. 135; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 528.

eerste gronden der letteren gelegd te hebben, begaf hij zich naar Parijs om zich aldaar in de godgeleerdheid en wijsbegeerte te oefenen. In Vlaanderen terug gekeerd trad hij in den geestelijken stand; woonde eerst te Yperen, daarna te Brugge, waar hij eene school opende en jaren lang eene talrijke jongelingschap onderwees. Hij overleed den 5 Febr. 1552, in den ouderdom van 61 jaren. Zijn grafschrift in de St. Donaas kerk te Brugge, waar hij overleed en begraven ligt, leest men bij Foppens en Paquot.

Van zijne vroegste jeugd legde hij zich met buitengewonen ijver toe op de geschiedenis van Vlaanderen. Behalve de toen bekende gedrukte werken, wist hij zich, in weerwil der beperktheid zijner middelen, een aantal handschriften aan te schaffen; ook deed hij onderscheidene reizen om de rijkste bibliotheken te bezoeken en berigten in te winnen nopens de belangrijksta gebeurtenissen. Minder gelukkig beoefende hij de latijnsche poëzij. Men heeft van hem:

Flandricarum Rerum libri X. De origine Flandrorum, tomus I. De Menapiis tomus I. De Tornacensibus, tomus I. De Gandavensibus, tomus I. De Duacensibus, tomus I. De Catalogo Regum Franciae ac Comitatus Flandriae, tomus I. De Genealogia comitum Flandriae, tomus I. De situ ac moribus Flandriae, tomus I. De nobilitate rebusque aliis, tomus I. Cum Hymno de sanctissimo nomine Jesu. Chronica Flandriae. (Deze twee woorden zijn als het ware een titel voor het geheele werk) Brugis 1531 4°. Antwerp. 1531 12°. Brugis 1845 4°. (Exemplair unique inprimé sur peau de velin). Aan het einde van dit werk leest men: *Finis primae Decados*, waar uit blijkt dat de schrijver het wilde vervolgen. Dit werk wordt meer geacht dan zijne *Annales*. Deze verschenen in 1538 te Neurenberg bij Joh. Petreus in 4°. met den titel: *Chronicorum Flandriae per Jac. Meijerum Balliolanum, opus nunc recens editum.* Deze uitgave bevat de negen eerste boeken en loopt van het jaar 445 tot 1278, later vervolgde hij het werk tot den dood van Karel den Stouten (1477). Hij beleefde echter die uitgave niet. Zijn neef Anthoni Meijerus deed haar in 1561 in het licht verschijnen onder den titel van *Commentarii sive annales Rerum Flandricarum Libri XVII auctore Jac. Meijero Balliolano*, evenwel met uitlating van hetgeen hij achtte minder tot de geschiedenis te behooren. Met regt wordt dit werk voor een der belangrijkste, die immer over de Vlaamsche en Belgische geschiedenis geschreven zijn, gehouden. Het is met de grootste naauwkeurigheid en zorg bewerkt, misslagen komen er zelden in voor, nog zeldzamer die van groot belang. Zijne goede trouw is buiten verdenking zijn geloofwaardigheid wordt algemeen erkend; alleen verwijt men hem eenige partijdigheid tegen de Franschen en in 't bijzonder tegen Lodewijk XI.

Kluit noemt hem: scriptorem accuratissimum qui plurima ex chartis monumentisque fide dignis haussit. „Meijerus" schreef De Bast., „sans doute le plus exact de nos Chroniquers" de Wind, „zij houden deze Annales voor een der schoonste gedenkstukken, welke aan de Belgische geschiedenis zijn ontleend."

Petrus Scriverius heeft er uittreksels van gegeven in zijn *Hollandiae Zelandiaeque comitum ac dominorum Frisiae Icon. et Historia.* Ook vindt men vermeld: *Compendium Chron. Flandriae per Jac. Meijerum.* Norimb. 1538. 4°. en

Ant. Meijerus Comites Flandriae seu epitome rerum Flandric. ex annalibus Jac. Meijeri. Antv. 1635. kl. 8°.

Annales rer. Flandric. Antv. 1561. fol. *avec notes mss. de Paquot* en *Notandae ad annales Flandriae Meijeri*, in fol. beide mss. voorkomende op *Cat. mss. Hultmann.*

Behalve deze werken verscheen van hem eene uitgave van het gedicht van Guilielmus Brito, over den oorlog dien Philips, koning van Frankrijk, tegen keizer Otto en de Engelschen en Vlamingen in 1214 gevoerd heeft, getiteld:

Bellum, quod Philippus Francorum Rex cum Ottone Augusto, Anglis, Flandrisque gessit, annis ab hinc CCC, ab authore anonymo coaetaneo versibus conscriptum; et a mendis repurgatum a Jacobo Meijero; qui sua aliquot Carmina adjunxit. Antv. 1534. 8°. Voorts:

Hymni aliquot Ecclesiastici; meliores redditi; item Carmina pia Jac. Meijeri. Una cum annotationibus in duos hymnos trochaicos Aurelii Prudentii, de Miraculis, et duorum Martyrum; Lovan. 1637. 12°.

De Hymnen zijn opgenomen onder de *Preces Ecclesiasticae* van George Cassander.

Elegiae Jacobi Papae Hyprensis, edid J. M. Bruges 1847. 4°. (Nouvelle publication).

Meijer liet een dik deel met handss. over de geschiedenis na. Het bevatte o. a.

Discriptio Miraculorum ad Reliquias S. S. Marcellani et Petri Româ Gandavum ad Monasterium St. Bavonis translatos editorum. Vita S. Ansgarii Episcopi Hamburgensis.

Men schrijft hem, schoon volgens Paquot, ten onregte toe: *Epistolarum liber. de viris illustribus.*

Zie Sweertii, *Ath. Belg.* p. 367, 368; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 421, 422; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 528; Locrii, *Chron. Belg.* p. 557; Sanderi, *Flandria ill. ult. edit.* T. II. p. 412, III. p. 289; Saxe, *Onom.* T. III. p. 155; *Anal.* p. 606; Thomas Magiri, *Eponymol.*; Kluit, *Hist. Crit.* T. I. P. II. p. 82; Hoeufft *Parn. Lat. Belg.* p. 95; du Fresnoy, *Méthode pour étudier l'Histoire*, T. III; *Cat. de Historiens*, (Paris 1735. 4°.) p. 324; Paquot, *Mém.* T. VII. p. 136; de Bast, *Recueil des Ant. Fl. et Gaul.* p. 468; Lesbroussart, *Project d'une nouvelle Histoire du comté de Flandre* in de *Nouv. Mém. de l'Acad. de Bruxelles*, T. I. p. 316; Dodt van Flensburg, in *Meng. v. d. Rec. du Rec.* 1832, bl. 507 volg.;

de Wind, *Bibl. d. Nederl. Geschieds.* bl. 137, 537; van Kampen, *Bekn. Gesch. d. Ned. Lett.* D. I. bl. 88, 89; Luiscius, Morerie, Hoogstraten, Kok, Nieuwenhuis, *Biogr. Univ.; Nouv. Biogr. Génér.*; Jöcher; *Messager des sciences et des arts de la Belgique*, 1833, p. 431; *Bibl. Hulth.* ms. n°. 589. 591; *Cat. Bibl. Daventr.* p. 192.

MEIJER (JAN) bloeide in het midden der 18e eeuw en arbeidde voor het Amsterdamsche tooneel. Hij gaf onder de spreuk: *omnia conando docilis solentia venit* in het licht:

Ibrahim en Isabella, *trsp.* Amst. 1746.

De gelukkige schaaking of driedubbele wedervinding, *blsp.* Ald. 1746.

De bedrogen schoolvos, *of gelukkige Drie-koningsdag*, *klsp.* Ald. 1746.

De Nieuwmodische kermis of vrijheids marktdag. Kluchtig trsp. Ald. 1748.

De Amsterdamsche speelpop, *blsp.* Ald. 1748.

De herstelde trouw, en het eiland Vrijendaal, land- en zinnespel. Ald. 1748. 8°.

De triompheerende vrijheid en godsdienst, of de zegepraal der Batavieren, over de heuchelijke geboorte van zijne doorl. hoogh. den grave van Buren, prinse van Or. en Nas. etc. in 's Gravenh. 8 *Maart* 1748; *tooneeldicht.* gr. 8°.

Arlequin Ambassadeur naar het onderaardsche rijk, (en, bij den koning van het onder-aardsche rijk) u. h. Maleyts vertaalt (in drie stukken) *o. d. zinspr. Nosce te ipsum* 1743.

Onverwagte welkomst-begroetinge aan W. C. H. Friso uit naam der burgeren van Amsterdam. Amst.

Ongewoone en onvergeetelijke hoogtijds-vieringhe van Amstels burgers en inwoonderen enz. den 7 *September* 1748, *lierzang.* Amst. 1748.

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 143, 144; D. III. bl. 119, 120.

MEIJER (J. C.) schrijver van

De verlooving, of hoe deedt oom in de comedie, blsp. n. h. Hgd. van Frikke. Amst. 1799.

De tooverfluit, zangspel, n. h. Hgd. van E. Schikaneder. Ald. 1799. 8°.

't Zal laat worden, blsp. met zang. Amst. 1801. kl. 8°.

Het kunstenaars geluk, blsp. Amst. 1805. gr. 8°. en kl. 8°.

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 144.

MEIJER (J. C.), schreef:

Inleiding ter kennisse der Hollandsche zelfstandige naamwoorden enz. 8°. Amst.

Alphabetische naamlijst van bijna 1200 *Hollandsche werkwoorden.* 8°. Amst.

MEIJER (J. P.) schreef voor het tooneel:

De onechte dochter. tnsp.

Het woud van Hermanstad of de gewaande echtgenoote, *tnsp. n. h. Fr. van M. Oraigniez.*

Het kind der liefdadigheid of de Nieuwe Antigone, *tnsp. n. h. Fr. van Cammaille Saint Aubin*, in D. XIV van *het Zedelijk schouwtooneel der menschelijke hartstochten en daaden*, *of tooneelstukken van vernuft en smaak* (in proza) *met nieuw geinventeerde kunstplaten.* Amst. 1796—1808.

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 406.

MEIJER (J.) schreef:

Twee pylaaren der waarheid in de Christelijke godsdienst. Amst. 1695. 8⁰.

Zie Abcoude, *Naamr.* bl. 245.

MEIJER (Johan Everard), geboren te Osnabrug in 1672, werd in 1697 lutersch predikant te Deventer, in 1701 te Leyden, in 1713 te Amsterdam, in 1743 emeritus en overleed in September 1749 in den ouderdom van 77 jaren. Hij schreef:

Lijkredenen over 't afsterven van Ds. B. H. Empzychof, A. Waaken, J. Velten *en* T. H. Haver.

Zie Schultz Jacobi en D. Nieuwenhuis, *Bijdr.* D. V. bl. 39; Domela Nieuwenhuis, *Gesch. d. Amst. Luth. gemeente*, bl. 147, 148; Abcoude, *Naaml.* bl. 244, *Aanh.* bl. 140.

MEIJER (J.) schreef:

Van der Werfsche redevoering, *of redevoering tegen van der Werf.* gr. 8⁰. 1816. Utrecht.

MEIJER (J. J.) schreef:

Waarneming van eene verzweering in de linea alba, *door welke galsteenen ontlast werden*, in *Alg. Vad. Letteroef.* 1802, D. XII, St. 2, bl. 560.

Zie Holtrop, *Bibl. Med. Chir.* p. 221.

MEIJER (Itelius Justus). Zijne *Leerrede over Ps.* 89 *vs.* 4, 5 *de Koninklijke stoel van vorst Messias heerlijk gebouwt en eeuwig van duur*, *bij de inwijding van den predikstoel te Schiedam* (1759) wordt vermeld bij Schultz Jacobi en Nieuwenhuis, *Bijdr.* D. VII. bl. 72.

MEIJER (Francoys de), een kunstschilder, die te Rome den 3 Januarij 1674, tijdens Abraham Genoels en anderen in de Bent waren, er in aangenomen werd, en den bentnaam van *Uitstel* verkreeg. Mogelijk was hij dezelfde met de batailleschilder de Meijer die te Rotterdam overleed.

Zie Houbraken, *Lev. d. Kunstsch.* D. II. bl. 102; van Eynden en van der Willigen, *Leven der Schild.* D. II. bl. 102; Immerzeel, t. a. p. bl. 223. Kramm, t. a. p. bl. 1112.

MEIJER (Hendrik) werd in 1737 te Amsterdam geboren, rigtte te Haarlem een behangsel fabriek op en verkreeg aldaar de betrekking van medebestuurder van de Stads Teeken akade-

mie. Na eenige jaren die betrekking vervuld te hebben, deed hij met zijn kunstbroeder W. Hendriks een reis naar Engeland. Bij zijne terugkomst in het vaderland, hield hij geen vaste woonplaats. Hij teekende en schilderde somtijds landschappen. Zijne teekeningen met sap- en dekverwen en met O. I. inkt zijn, ofschoon te kort schietende in effect en meesterlijke behandeling, echter rijk en geestig, zijne stoffaadje allerliefst van teekening en in overvloed aangebragt. Ook beoefende hij de etskunst. Heller noemt twee stuks van hem als: *Een landschap met eigenaardige gebouwen bij een onweêrsbui*, 1769 4°. en *het kasteel te Wijk bij Duurstede*, 1765 4°. Hij begaf zich in gevorderden leeftijd naar Londen, waar hij 1793 overleed.

Zie Immerzeel, t. a. p.; Kramm, t. a. p.

MEIJER (H. DE). De heer Kramm zag van dezen meester *een landschap*, goed van kleur en behandeling, in 1657 geschilderd. Op een *catal.* komt van hem voor *een stil water met verscheidene schepen en figuren voor de stad Dordrecht.*

Zie Kramm, t. a. p.

MEIJER (H. DE), te Utrecht geboren, bloeide in de tweede helft der XVIIIe eeuw, en beoefende het wapen- en stempel snijden en had grondige kennis in het afbeelden van medailjes, die uitmuntend zijn geteekend.

Zie Kramm, t. a. p.

MEIJER (JOHANNES DE), zoon van de vorige, beoefende hetzelfde vak als zijn vader, doch was minder bekwaam. Hij was, volgens Kramm, vlug en ijverig, doch moest ook aan het stempelsnijden ondergeschikte zaken om den broode verrigten. Hij overleed omstreeks 1820 te Utrecht, in den ouderdom van ongeveer 60 jaren.

Zie Kramm, t. a. p.

MEIJER (JAN DE). Op de kunstverkooping van Jacques Meijers te Rotterdam 1722 komen van dezen kunstliefhebber voor de volgende studien, die hij voor oefening vervaardigde.

Elias onder den boom met een engel, naar Guido Reni.
De maagd Maria met het kind JEZUS, naar denzelfden.
Een dito naar Correggio.
En een modern stukje, voorstellende:
Een meisje dat worst stopt.

Zie Kramm, t. a. p.

MEIJER (LAURENTIUS), geb. 2 Oct. 1717 te Wezel in het toenmalige Hertogdom Kleef, studeerde te Groningen (1747—1752), werd in 1753 pred. te Jemgum, in 1759 te Uttum, in 1763 te Twijzel en Kooten, in 1788 th. dr., hoogl in de godgel. en latijnsch academieprediker aan de academie te Franeker, waar hij 25 Aug. 1788 overleed.

Hij schreef:

Diss. exeg. in Cap. XV, Ep. ad Corinth. Praes. Gerdes. Gron. 1732.

Oratio de avertendo, quod religionum diversitas effluere possit damno. Franeq. 7788. 4°.

Dissertatio Philologico-Theologica de facie Stephani Angelica ad illustrandum locum Act. VI: 15, in *Bibl. Hag.* Cl. V. p. 538 seqq.

Verhandeling over de Goddelijke eigenschappen en de wegen op welke dezelve aan en van den mensch verheerlijkt worden. Gron. 4 d. 8°.

Tractaat over Psalm CXXIV.

Onderzoek of God zijne wetgevende magt enkel naar zijne wijze willekeur uitoefent dan wel op zulk eene wijze dat de menschelijke rede zelve de volmaaktheid der Goddel. wetten beseffen kan. bekroond door 't Stolpiaansch legaat 1769.

Voorts nog eene bekroonde verhandeling door het Stolpiaansch legaat 1772, *Om uit de eigenschappen, die aan alle de dingen welke het geheel-all uitmaken, gemeen zijn, te betoogen, dat dezelve dingen niet noodzakelijk bestaan enz.* Ook vertaalde hij den *Bijbel der Natuur* van Scheuchzer en Donat.

Zie Walch, *Neueste Relig. Gesch.* T. III. S. 301; Reersheim, *Ostfr. reform. Pred.* S. 100, 203; Rotermund; Columba en Dreas, *Naaml. v. pred. onder de cl. v. Dokkum*, bl. 200; Arrenberg, *Naamr.* bl. 35.

MEIJERE (LEON DE) van Antwerpen, Men heeft:

Response au poëme d'advis pour la paix Belgique, composé par Leon de Meijere d'Anvers, dedié au cardinal Albert d'Austrice, de l'imprim. d'Armant Conincks 1598 ... *à la S. des Provinces-Belgiques Unies par Theophile. Hors de Rome. Sans privilège du pape pour IX ans, sauf demy quart.*

Zie *Bibl. v. Pamflet.* n°. 409.

MEIJER (LIEVE WILLEM), zoon van David Meijer, welke laatste in het jaar 1787 predikant te Colombo, op het eiland Ceylon, was, trad nog zeer jong zijnde in dienst van de voormalige O. I. Compagnie.

Wij vinden hem in het jaar 1805 reeds met den aanzienlijken post van Visitateur Generaal der Indische negotie-boeken bekleed, en na de komst van den Gouverneur Generaal Daendels door dezen met nog hooger betrekking begiftigd, en met eene missive van het hoogste vertrouwen en van finantielen aard naar Nederland vereerd.

Hoe weinig Meijer echter dat vertrouwen verdiende, heeft hij wel bewezen door zijn eerloos gedrag na de landing der Engelschen op Java in de maand Augustus van het jaar 1811, toen hem bij uitzondering op den algemeenen regel, uithoofde van voorgewende ziekte en zwakheid, door den Gouverneur Generaal Janssens, even zoo als aan den eerbiedwaardigen

oud Gouverneur Generaal Siberg verlof was gegeven om in zijne woning, digt bij Batavia gelegen, te verblijven; en hij al dadelijk, schoon nog als Secretaris Generaal aan den opperlandvoogd en zijne regering door eed en pligt gebonden, den rol van verrader speelde en door zijne kennis van zaken alle mogelijke hulp aan den gelanden vijand bewees, die hem dan ook ter belooning van zijn verraad, terstond in zijn dienst stelde.

Een zoo goed voorbeeld was voor zijn lafhartigen broeder, kapitein bij een in het versterkt kamp te Meester Cornelis, gelegen infanterie bataillon, niet verloren, want ook deze maakte zich schuldig aan desertie nog voor de bestorming van dat kamp.

Reeds in 1816 had beide, het lot voor verraders weggelegd getroffen, en waren zij bij de Engelschen in groote verachting. Bij het vertrek van Java van den Engelschen Gouverneur Raffles in de maand Maart 1816, had Lieve Willem Meijer reeds post en aanzien verloren.

Part. berigt.

MEIJER (Gilles de), werd den 6 Jan. 1790 te Rotterdam geboren. Hij ontving zijne eerste opleiding in de teekenkunst onder Cornelis Bakker en bij het teekengenootschap *Hierdoor tot hooger*, ook in de bouw-, doorzigt- en ontleedkunde. Voorts vormde hij zich zoo in zijne geboorteplaats als later te Parijs en elders door eigen oefening. Hij legde zich in het algemeen op het historieële vak toe, doch hield zich ook met miniatuur-schilderen op ivoor bezig. In 1817, 1821 en 1823 bezocht hij een groot deel van Frankrijk en Duitschland, en hield zich vooral te Parijs onledig met het schilderen in miniatuur en in olieverw. Van 1817 tot 1830 was hij corrector bij het levend model- en pleisterteekenen in het bovengemeld genootschap; in 1831 een der eerste oprigters en voorzitter van *Arti Sacrum*, dat naderhand met *Hierdoor tot hooger*, is vereenigd.

De Meijer deed zich ook gunstig kennen in het vak der letterkunde door verschillende redevoeringen, zoo als *over de kunstverdiensten van wijlen den miniatuur-schilder G. J. van den Berg;* over de *Waarde van den beeldenden kunstenaar* en *over het Belangrijke der oprigting van Schilder en Teeken-akademien.*

Men heeft nog van zijne pen *Lijkrede en Lijkzangen uitgespr. in de Maatsch. Verscheidenheid en overeenstemming, te Rotterdam ter nagedachtenis nan Pieter Wittigs, gevolgd door eenige zijner nagelatenen gedichten.* Rott. 1823. 8°.

Redevoering der Maatschappij Verscheidenheid en Overeenstemming, ter gelegenheid van haar 75-jarig bestaan, 1835 (*Algemeen verslag door G. de Meijer, redevoering door R. H. van Someren*, en *Feestzang door A. van der Hoop Jr.* (Rott.) 8°.

Hij was lid van verdienste der beide gemelde vereenigde genootschappen, der maatschappijen *Diligentia* te 's Hage, en

Verscheidenheid en Overeenstemming te Rotterdam. Hij huwde Maria van der Helm, die hem drie zonen schonk, van welke de beide jongsten, Gilles van Overbeek en Arend de kunst beoefenden. Tot zijne leerlingen behooren de kunstschilders W. H. Schmidt, E. van Eysden, W. Rikkers en H. van der Helm. Ook zijn broeder Jacob, leerling van den Dortschen beestenschilder van Strij, beoefende te Rotterdam de schilderkunst.

Zie Immerzeel, t. a. p. bl. 223, 224.

MEIJER (JOHAN HENDRIK LOUIS) werd in 1809 te Amsterdam geboren. Hij genoot het eerste onderrigt in de schilderkunst van Westenberg en zette zijne studie vervolgens onder J. W. Pieneman voort. Hij doorliep al de klassen aan de koninklijke akademie van Beeldende kunsten te Amsterdam, behaalde in twee klassen eene medalle als ook de zilveren bij *Felix Meritis* voor het schilderen naar het gekleed model. In 1827 vertrok hij naar Frankrijk en hield zich daar tot oefening in het landschapschilderen op. In 1831 keerde hij naar Holland terug, en vestigde zich in 1835 te Deventer, waar hij tot 1839 bleef. Het was aldaar dat hij zich het eerst met het vak van zeeschilderen bezig hield naar aanleiding der schipbreuk van Z. M. stoomschip op *de Lucipara*, met het gelukkig gevolg dat hij er zich geheel aan wijdde. Het lag in den aard der zaak dat de Hollandsche stranden en de havens langs de Noord- en Middelandsche zeeën, het terrein waren, waar hij stoffe vergaderde voor de uitstekende kunstgewrochten, die tentoonstellingen en kabinetten versierden.

Na zijn huwelijk met Josette Maria van der Stok, dochter uit het eerste huwelijk van Mevr. Burgkley Glimmer, te Maastricht (1841) zette hij zich te Parijs neder. Reeds in het volgende jaar zag men van hem op de tentoonstelling aldaar *Visschers op de kust van Normandie*, en de *Brand van het schip de India*. Voor de eerste schilderij ontving hij een gouden medaille, de laatste kocht het Museum te Puy de Dôme aan. Ook behaalde hij in hetzelfde jaar de grooten zilveren medaille op de tentoonstelling te Angers, en in 1844 de gouden medaille 2e klasse voor zijne schilderij *Napoleon ontscheept te Frejus*, voor het museum te Versailles aangekocht, en de zilveren medaille te Boulogne sur Mer. In 1845 behaalde hij op de tentoonstelling te Toulouse het Diplôme d'Eloge en te Brussel voor zijne *zee aan de Engelsche kust*, en *Visscherspinken in volle zee*, de gouden medaille. In 1855 wees hem de jury der wereldtentoonstelling te Parijs de groote gouden medaille toe, in 1861 ontving hij van de Société des Arts te Lyon hare medaille als bewijs van erkentelijkheid voor den luister, die zijne schilderstukken de jongste tentoonstelling door het genootschap gehouden, had ontvangen.

In 1858 was op de tentoonstelling in Arti et Amicitiae te

Amsterdam van zijn penseel *eenige visschers bij opkomende zon aan de Vlaamsche kust.*

Kramm geeft van zijne voornaamste schilderijen, die een vaste bestemming bekwamen, de volgende op:

Le Chien de terre neuve, door koning Lodewijk Philips aangekocht.

Combat d'Alacrity, onder den admiraal Mackau, als boven.

Schipbreukelingen door walvischvangers gered, aangekocht door koning Willem II.

Escader in de Middel. zee, onder het kommando van Z. K. H. prins Hendrik. Als boven.

Een storm op de Fransche kust, aangekocht door den Russischen keizer Nicolaas.

Een storm in het kanaal op de laatste reis van prins Hendrik, geplaatst te Stokholm.

Scheveningen, bij stormachtig weder, in bezit van prinses Marianne.

Het uitzenden van een reddingsboot en *Een storm op het eiland Jersey*, in bezit van kolonel Bohlen.

De storm op zee door Jezus *tot bedaren gebragt*, in bezit van den heer A. Belmont, te New-York.

ezigt op de kust te Biarritz, in bezit van den koning van Wurtenberg.

Op het paviljoen te Haarlem berust van hem de *schipbreuk van Zijner Majesteits stoomschip Willem I*, op de Lucipara.

Was de roem groot die Meijer door zijn uitmuntende voortbrengsels verwierf, niet minder was de eer die hem te beurt mogt vallen. Id 1847 werd hij ridder van het Legioen van Eer en van den Nederlandsche Leeuw, in 1851 ridder der Zweedsche orde van de Poolster, in 1855 van de Leopoldsorde, in 1856 kommandeur van de orde van de Eikekroon. Hij was ook lid der keizerlijke akademie te Petersburg, corresponderend lid van het kon. Ned. Instituut en lid der kon. akademie van Beeldende kunsten te Amsterdam.

Sedert 1848 vestigde hij zich te 's Hage, welke stad hij niet verliet dan in 't eind zijns levens en tijdelijk tot het doen van vele reizen in Frankrijk, Engeland en Parijs, de Spaansche kust en een verblijf van eenige maanden in Rusland. In Mei 1865 begaf hij zich met der woon naar Utrecht, ontdeed zich van zijne studien, schetsen, en al wat hij van kunst bezat, en overleed er den 3 April 1866.

Zie *Ned. Spect.* 1866 No. 16; Immerzeel, t. a. p. bl. Kramm, t. a. p.; *Aanh.*

MEIJER (Jonas Daniel) werd den 15 September 1780 uit ouders, tot het Israëlitische kerkgenootschap behoorende te Arnhem geboren. Reeds op zijn 16e jaar, en wel den 7 November 1796, verdedigde hij, zonder daartoe door eenige wet

te zijn gehouden, onder het voorzitterschap van zijn voortreffelijken leermeester H. C. Cras aan het athenaeum te Amsterdam een *specimen sistens dubia de Thomae Payne doctrina in jure publico civitatum, posteros ex majorum pactis conventis non obligari.*

Kort daarop promoveerde hij tot meester in de regten, en werd hij (1797) voor het voormalig hof van Holland geadmitteerd: sedert legde hij zich met het gelukkigst gevolg op de uitoefening der regtspraktijk te Amsterdam toe. Van de 54 jaren die hij bereikte, wijdde hij er 38 aan de practikale werkzaamheden, ofschoon daarvan het kort tijdsverloop, gedurende hetwelk hij den post van regter ter instructie bij de Amsterdamsche regtbank heeft waargenomen, moet worden afgerekend.

De werkkring van Meijer bepaalde zich niet bij de praktijk; hij beoefende ijverig de regtswetenschap. Zijne schriften en vooral zijne *Institutions Judiciaires* bezorgde hem een Europeschen roem.

Waarschijnlijk is hij ook de autheur van menig welgeschreven vertoog in de *Koninglijke Courant*, en vooral in n°. 34, van den 8 Februarij, dat ten voordeele der Hollandsche kooplieden geschreven, koning Lodewijk vrijspreekt van de door zijn broeder hem aangetijgde misdaad, alsof hij de sluikerij in Nederland begunstigde, en ten doel heeft, om den toen reeds geweerden slag der inlijving bij Frankrijk, ware het mogelijk, af te weren.

Door deze en gene geschriften bekend, wist Meijer zich de gunst van eenige voorname mannen te verwerven, door wier invloed hij in 1811, bij de invoering van het Fransche wetboek en de organisatie der toenmalige tribunaux, tot den post van regter van instructie (een ambt tot dien tijd bij ons onbekend) werd benoemd. Deze keuze was, vooral in dien tijd, niet ongepast, om reden, dat, hoe kundig en geroutineerd onze Nederlandsche regters en advokaten in het oude regt ook waren, de invoering van het Fransche regt, en inzonderheid de *Code de procedure*, een veld voor hem deed openen, dat, zoo niet voor allen, de minste voor de meesten, nieuw en onbetreden was. Van hier die toevloed van Fransche en Brabantsche advokaten naar deze en gene steden van ons vaderland; van daar die benoemingen van sommige vreemdelingen tot keizerlijke procureurs en substituten bij de regtbank.

Hoe Meijer, vooral in den beginne, zich van dezen post gekweten heeft, en hoe hij in vele gevallen de regterhand van den toenmaligen president Scholten was, en daardoor de regtbank wel eens voor struikelingen bewaarde, was toen niet onbekend, en werd bevestigd door het vertrouwen, dat men vooral op zijn beleid en kunde stelde, toen hij, in die hagchelijke oogenblikken, wanneer de legers van Napoleon

den vaderlandschen grond, en inzonderheid Amsterdam op den 18 Nov. 1813 ontruimden, met nog eenige andere voorname regtsgeleerden, tot lid van het provisioneel of intermediair bestuur van Amsterdam gekozen werd. Het bleek toen vooral in die benarde en hagchelijke oogenblikken, toen Naarden nog een' geruimen tijd onder de bezetting der Franschen bleef, dat Meijer zich ook hierin, als een regtschapen Nederlander betaamt, van zijn pligt gekweten heeft, dewijl hij kort daarop als lid der Commissie tot het vervaardigen onzer grondwet is benoemd. Hier eindigen zijne staatkundige bedrijven, en wat de reden is geweest, waarom hij voor zijn post als regter van instructie heeft bedankt; waarom hij nimmer aan het ontwerpen van een nieuw wetboek deel heeft mogen hebben; of waarom eindelijk hem de post van griffier der Tweede Kamer der Staten-Generaal, waartoe hij aanzoek heeft gedaan, ontgaan zij, kan hier niet onderzocht worden. Meijer had zijne vrienden, maar ook zijne vijanden; „hij was te groot in het oog van sommigen, en schitterde als eene ster, terwijl hun licht door hem werd verduisterd.” Intusschen bleef hij, tot zijn vorige werkzaamheden teruggekeerd, de achting van alle verstandigen wegdragen. Hij muntte uit in vlugheid, werkzaamheid en behartiging der hem toevertrouwde zaken. Hij maakte van de belangrijke regtsvragen soms een punt van opzettelijke beschouwing, die hij het publiek mededeelde. Zijn gezag was in de regtskundige wereld zóó groot, dat hij reeds, bij zijn leven, als een voornaam autoriteit werd aangehaald. Zijne werken werden als vraagbaken beschouwd. Hij beoefende vlijtig dat anderen als verouderd beschouwde en lichtte door zijne uitgebreide kennis van het regt en de regtsgeschiedenis van alle volkeren, anderen voor. Hulpvaardig voor ingezeten en vreemdeling; voorstander van al wat goed en edel is; de raadgever van allen, die zulks behoefden, was elk welkom bij hem, zoodra hij in zijne studien of andere belangen moest worden geholpen. Hij was, om zijne deelnemende geaardheid, en door zijn doorzigt in alle wenschelijke zaken voor weduwen of weezen meer dan eenig echtgenoot of vader zijn konde. Hij rekende zich zelven mensch, en hield zich verpligt tot het vervullen van diensten omtrent elk, wie mensch heet. Hij onderscheidde de menschen, noch naar het land hunner geboorte, noch naar hunnen rang, noch naar hunne afkomst, noch naar hunne geloofsbelijdenis. Zijne betrekking maakte hem onafhankelijk; hij beoordeelde even vrijmoedig als hij durfde afkeuren. In het gezellig verkeer was hij de aangenaamste van allen, bij de behandeling der regtszaken, het besogneren daarvan met anderen, wist hij door het mededeelen van zooveel, dat onbekend of weinig behandeld was, de aandacht tot zich te trekken, en door gepaste scherts, het gesprek te veraangenamen. Hij was in allen opzigte de eerste waar hij zich bevond.

Hij was ridder van de orde van de Ned. Leeuw, lid van het Kon. Ned. Inst., der Fransche Akademie, bij de sectie der wetgeving, lid der Kon. Akademie van oudheid- en letterkunde te Londen, Turyn, Berlijn, Goethingen, Nimes, der Maatsch. v. Ned. Letterk. te Leyden, secretaris der commissie tot het daarstellen der grondwet, directeur der *Gazette Officielle* (waartoe koning Lodewijk hem benoemde). Den 15 November 1834 kreeg hij de mededeeling zijner benoeming tot ridder van het Legioen van Eer, en daags daaraan overviel hem een zenuw-beroerte, die, na een hevig lijden, den 6 December een einde maakte aan zijn leven. Zijne werken kenmerken zich door bondigheid van onderzoek, scherpzinnigheid van geest, keurigheid en bevalligheid van stijl. Reeds in 1803 werd door de Berlijnsche akademie loffelijke melding gemaakt van zijne beantwoording op de door haar uitgeschreven prijsvraag, die welligt bekroond zoude zijn geworden, zoo zij niet te laat ware ingekomen.

Zijn antwoord op die vraag (*L'apprécation morale d'une action peut elle entrer en considération, quand il s'agit d'établir une loi pénale? et en cas d'affirmative, jusqu'a quel point peut elle y entrer?*) is in 1804 in het licht verschenen. Gelukkiger was hij te Nîmes; waar zijn antwoord op de vraag: *Déterminer le principe fondamentale de l'intérêt, les causes accidentelles de ses variations, et ses rapports avec la morale*, bekroond werd. Dit antwoord »*remarquable par le style ainsi que par une logique serrée*" is in 1809 te Amsterdam gedrukt.

Principes sur les quèstions; transitoires. Amst. et Paris. 1813.

Hij was een der voornaamste schrijvers der *Brieven van eenige regtsgeleerden over de aanstaande wetgeving.* Leyden.

Over de noodzakelijkheid van een provisionelen hoogen raad in het rijk der Nederlanden. 's Hage 1817. gr. 8°.

Esprit, origine et progrès des Institutions judiciaires des principaux pays de l'Europe. La Haye 1818—23. 6 v. 8°.

Pleidooi in de zaak van Lodewijk Buonaparte, wegens het paviljoen te Haarlem. Amst. 1820. 8°.

De la codification en géneral et de celle de l'Angleterre en particulier, en une série de lettres adressées à Mr. C. P. Cooper. 1830. 8°.

De leerstellingen omtrent de regterlijke magt, in 1817 *geuit, en uit zijne schriften in d. j.* 1842 *herinnerd.* Amst. 1842. 8°.

Consultatien. Amst. 1842. 8°.

Verhandelingen in geleerde Genootschappen enz. Amst. 1844 tot 1846. 2 d. 8°. De drie laatste door des schrijvers broeder, Mr. A. D. Meijer, in het licht gegeven.

Verhandeling over de benamingen der maanden in het Nederduitsch, in *Verh. d. tweede klasse van het Kon. Nederl. Instituut.* D. I.

Eenige bedenkingen over poorterijen en de vergunning dier regten aan Amsterdam, bij gelegenheid van den tolbrief, door graaf Floris aan die stad bij vernieuwing gegeven, in d. j. 1291 (Amst. 1821) 4°. In de *Verh. van de II kl. v. h. Kon. Ned. Inst.* D. II.

Vertoog over het onderzoek en de herziening der stedelijke en plaatselijke voorregten en keuren door de regterlijke magt in de Nederlanden, en bijzonder door den hoogen Raad. T. a. p. D. V.

Verh. over de vraag: of de graven van Holland aan de Staten verantwoording deden of lieten doen wegens het gebruik der Beden of onderstandsgelden door die staten toegestaan. T. a. p. D. VI.

Aanmerkingen op den regel, volgens welke ieder mensch onschuldig of deugdzaam wordt verklaard totdat daarvoor een tegenstrijdig bewijs voor handen zij, in de *Mnemosyne* van H. W. Tydeman en N. G. van Kampen.

In de koninklijke akademie van kunsten en wetenschappen heeft de baron van Reiffenberg, eene lijkrede op hem voorgedragen.

Zie *Een woord over wijlen Mr. J. D. Meyer*, in *Alg. Kunst- en Letterb.* 1834, D. II. bl. 387—389; P. Simons, *Iets aangaande den persoon en het openbaar leven van Mr. J. D. Meijer, dezelve in vergelijking gebragt met eenige zijner beroemdste voorgangers, die Amstels pleitzaal in vroeger tijden hebben betreden*. Ald. 1835, D. I. bl. 19—24, 35—41; P. Simons, *Notice sur la vie et les écrits de Mr. J. D. Meijer*, La Haye 1835, 8.; *Alg. Kunst- en Letterb.* 1835. D. I. bl. 258—264, 282—286; Brief over deze *Notice* Ald. bl. 338 volg.; *Proces-verbaal van de 28 algem. verg. van het Kon. Ned. Inst.* (1835); *Handel. der Jaarl. vergad. d. Maats. v. Ned. Letterk.* 1835; *Galerie des Comtemporains;* Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt; *Levensschets van den regtsgeleerde Mr. J. D. Meijer*, in *Jaarb. v. Isr.* D. I. bl. 19, 2e afd.; F. de Greve, *Oratio de Jona Daniele Meijero*, Icto, *de patria deque jurisprudentia et nomothetica praeclare merito* in *Annal. Acad.* p. 199; Muller, *Cat. v. portr.*

MEIJER (Livinus of Lieven de) proost en hoogleeraar der theologie te Leuven, werd den 24 Feb. 1655 te Gend geboren. Hij was een goed Latijnsch en Nederduitsch dichter, behoorde tot de beste godgeleerden van zijn tijd en gaf verschillende theologische geschriften uit, die voornamelijk tegen de leer der Jansenisten gerigt zijn. Als latijnsch dichter bekleedt hij eene plaats nevens Hosschius en Wallius. Meermalen zijn zijne Latijnsche gedichten (*Poëmatum libri duodecim, unus Lyricorum, tres de ira, quatuor Elegiarum, tres de institutione principis, unus in laudem cardinalis Alzatii*, Brux. 1703, 1727) en zijn gedicht *de Ira* afzonderlijk uitgegeven. Hij zelf bragt dit laatste in het Vlaamsch over, onder den titel:

De Gramschap, in dry boeken verdeelt, over ettelyke jaeren in Latynsche dichten in 't licht uitgegeven door P. Livinus de Meyer, priester der Societeyt Jesu. *Nu door den selven in*

Nederduytsche rymen overgesett. Leuven 1725. 8°. Amsterd. 1728. 8°. Ghendt 1760. 8°. 1778. 8°. *De Gramschap, in drie boeken. Een Latijnsch en Vlaamsch lierdicht, door L. d. M. op nieuw uitgegeven met aanteekeningen, door J. M. Schrant.* Gend 1827. 8°.

„De taal is krachtig, de verstrant vloeijend, en niet beroofd van beelden en treffende vergelijkingen."

Na Meijers dood verscheen het gedicht in 't Latijn en in 't Vlaamsch met opdragt aan C. v. Hulle (zie dit art.)

De Torenbrand in Mechelen, luimig gedicht, niet opgenomen in de verzameling, werd door Willems met een Nederd. vertaling op nieuw uitgegeven in zijne *Mengelingen.* Antw. 1827—1830.

De Meijer overleed te Leuven 19 Maart 1730. Schrant geeft in het voorber. zijner uitgave van het leerdicht over de gramschap, de lijst van Meijers theologische geschriften.

Onder den naam van Theodorus Elerthorius gaf hij uit:

Historia controversiarum de divinae gratiae auxiliis, sub summis Pontificibus Sexto V, Clemente VIII, Paulo V ab objectionibus R. P. Hyacinthi Serrii vindicatae, libri tres. Accedunt dissertatt. quaedam, item responsio ad Fr. Henr. a St. Ignatio et alia quaedam opuscula, Bruxellis, typis Anton. Claudinat. 1715. fol.

Zie Hoeufft, *Parn. Lat. Belg.* p. 197; Peerlkamp, *de Poët. Lat. Neerl.* p. 482; Heerkens, *de Valet. Literatorum*, p. 130; Burmannus, *ad Propert. III El. VI: 3 et 4, El. VIII: 35*; Huydecoper, *Proeve van Taal en Dichtk.* D. I. bl. 390, 393; Blommaert, *Ned. schrijv. v. Gend*, bl. 336; Serrure, *Belg. Mus.* D. III. bl. 420; Adelung en Rotermund.

MEYER (Ludovicus of Lodewijk), in de tweede helft der XVIIe eeuw, geneesheer te Amsterdam, maakte zich als taalkundige en als cartesiaansch wijsgeer bekend. Zijn bekendste werk is zijn *Woordenschat*, waarvan in 1777 te Amsterdam de *elfde druk, ten nutte der Nederlanderen, in woorden en spelling, doorgaans verbeterd en zeer merkelyk vermeerderd door Ernst Willem Cramerus*, in 3 d. kl. 8°. en in 1805 te Dordrecht de twaalfde druk verscheen [1]).

[1]) In de Bibl. der Maats. van Ned. Letterk. is een derde deel met mss. aanteekeningen van J. J. Schultens. Zie *Cat.* D. I. bl. 92. De tweede druk heeft tot titel: *Nederlandsche Woordenschat, waarin meest alle de basterdt-woorden uyt P. C. Hoofdt, H. de Ghroot, C. Huyghens, I. v. Vondel, en and.: en Konst-woorden uyt A. C. Kok, S. Stevin, de kamer in liefd' bloeiende enz., 2 druk, verbetert en veel verm.* Amst. 1654. kl. 8°. Ook deze is in de gemelde Bibliotheek (*Cat.* D. I. bl. 141) en de 8^e^ van *L. Meijers Woordenschat, verdeelt in I. Bastaerdt-woorden, II. Kunstwoorden, III. Verouderde woorden, Achtste dr. Alsm. veel vermeerdert en verbetert.* Amst. 1720. kl. 8°. en de 12^e^ druk met de beoordeeling uit de *Vad. Letteroef.* 1805, bl. 723—726.

Hij beoefende ook de dichtkunst blijkens zijn gedicht *De Gramschap in III boeken, in Nederd. rymen, Mengelpoëzy, zijnde een verzameling van Minnedichten, van Lof- en Eerdichten, en van Lyk- en Ghrafdichten, deels gedrukt, deels in folio, deels in quarto zijnde, zyn in 't laatstgemelde formaat opgeplakt, soms nog met des schryvers verbeteringen op den rand: meest alle te Amsterdam gedicht van de jaren* 1651—1671, in bezit der *Maats. v. Ned. Letterk.* [1])

Hij vervaardigde ook nog de volgende tooneelspelen:

Ghulde Vlies, trsp. met konst en vliegw. Amsterd. 1667, 1684.

Verloofde Koninksbruydt, trsp. Ald. 1668 (beide op den Amsterdamschen schouwburg vertoond).

De Looghenaer, blsp. Ald. 1658, 4°. 1667. kl. 8°. 2° dr. overz. en verb. [2]).

In 1666 verscheen er een werk onder den titel:

Philosophia sacrae scripturae interpres. Exercitatio paradoxa, in qua veram philosophiam infallibilem s. literas interpretandi normam esse demonstratur. Eleutheropoli (Amst.) hetwelk ten volgende jare vertaald uitkwam met den titel: *De Wijsbegeerte de uitlegster der H. schrift.* 1712. 8°.

Sommigen hielden dit nameloos uitgegeven boek over het werk van Spinoza, anderen oordeelen dat de Utrechtsche geneesheer, Lambertus Velthuizen er de maker van was. Doch deze pleitte zich op krachtigen toon vrij van deze beschuldiging, in de voorrede van zijn boek, *de usurpatione in rebus theologicis*, in 1668 uitgekomen In dit geschrift durft Meijer ronduit beweeren, dat de goddelijkheid en het gezag der H. Schrift alleen uit kracht der Cartesiaansche wijsbegeerte hare zekerheid kreeg, en dat dierhalve alle, geene uitgezonderd, waarheden van het Evangelie, en dus ook de verborgenheden, aan het gezond verstand en aan de menschelijke reden niet alleen getoetst, maar daarvan zelfs afhankelijk gemaakt moesten worden. Over dit geschrift is magtig veel te doen geweest.

Heydanus en Coccejus beoordeelden het op hoog gezag, en zochten, gerugsteund door 's lands overheid den voortvretenden kanker van des schrijvers dwaalleer tegen te gaan. Zij slaagden hierin ook ten deele: dan zekere Louis Wolzogen, predikant in de Fransche gemeente te Utrecht, die, zoo het heeten zoude, tegen het genoemde werk geschreven had, maar het intusschen met den schrijver in vele opzigten eens was, brouwde nieuwe bekommernissen, en verwekte weder veel beroering in de kerk, 't geen de staten van Holland op nieuw aanspoorde om tegen de Cartesiaansche wijsbegeerte besluiten te

[1]) *Cat.* D. I. bl. 242.

[2]) In navolging van sommigen hebben wij deze drama's verkeerdelijk aan een ander toegeschreven. Zie bladz. 774.

nemen. Daar het genoemde boek van Meijer reeds zeldzaam meer voorkwam, gaf Semler het op nieuw uit met aanteekeningen van zijn leerling Leichtner, waarin men, naar sommiger oordeel, de grootste onkunde in de wijsbegeerte, vele ondeugende godsdienstbegrippen en een opgewarmd Spinozisne aantreft.

Van Meijers hand was in 1663 insgelijks, zonder zijn naam op den titel te vermelden, in het licht verschenen *de Jure ecclesiasticorum liber singularis*, dat men aanvankelijk mede aan Spinoza toeschreef.

Zie Ypey, *Geschied. der system. Godgel.* D. II. bl. 87, 88; *Geschied. der Christel. kerk in de* 18 *eeuw*, D. II. bl. 9; Ypey en Dermout, *Geschied. der Herv. kerk*, D. II. bl. 572 en de aant.; Heringa, *Over het gebr. en misbr. der kritiek*, bl. 4, 5; Burman, *Traj. erud.* p. 389; Heumann, *de Script. Anonym. et Pseudon*, P. II. C. II. § III; Crenii, *Animadv. Philol. et Histor.* P. VIII. p. 153, seqq.; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Serrure, *Vad. Mus.* D. II. bl. 105; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. II. bl. ; Arrenberg, *Naamreg.* bl. 352; Kobus en de Rivecourt.

MEYER (Marcus de), beeldhouwer te Antwerpen, in 1482 lid van het St. Lucas-gild aldaar.

Zie *Bulletin du comité Flamand en France*, 1864, n°. 6 p. 230, 231.

MEIJER (Philip de), zoon van Antonius de Meijer en Isabelle Roos, werd in 1565 te Atrecht geboren, legde zich op de letteren toe, en werd in 1597 de opvolger van zijn vader als rector der Latijnsche school zijner geboortestad. Hij bleef in deze betrekking tot zijn dood, in 1637, toen hij den ouderdom van 71 jaren bereikt had. Hij huwde en liet een zoon na (die volgt). De Meijer beoefende de Latijnsche dichtkunst, waarvan hij de volgende proeven heeft nagelaten:

Epicedium Alexandri Farnesii, Parmae et Placentiae ducis. Atreb. 1594. 4°.

Mahometi Arabis, Pseudoprophetae, vita versibus expressa, una cum omnibus Turcarum Imperatoribus, compendioso carmine descripta. Accedit Alexandri Farnesii Epicedium, auctore Philippo Meyero, Atrebatis Regiaci. Atreb. 1594.

Othomanni Turcarum Imperatores. Encomia virorum aliquot, bellica laude illustrium.

Uit dit laatste werk haalt Ferreus Locrius, *Chron. Belg.* p. 694—695 en uit Ferreus, Paquot, *Mém.* T. VI. p. 149—150 eenige regels aan, die geen grooten dunk van zijn dichterlijk talent geven.

Hij liet de volgende handss. na:

Poëmatum libri sex.

Epigrammatum liber.

Eucomium Calixtii.

Panegyricus ad Albertum Austriae Archiducem, de expugnato per eum Caleto anno 1596.

Memorabilis Atrebatium victoria, Gallis ex portâ Baldimontiâ et Meautanâ noctu magnâ cum strage profligatis, XXVIII Martii 1597, *carmine ab A. M. aliaque opera poëtica.*

Alle in één deel in folio.

Miscellaneorum liber.

Epinicium de Atrebato ab Henrico IV, Gallorum rege petartiis (pylo elasticis machinis) frustra tentato.

Elegiarum libri octo, de casibus illustrium virorum.

Valesias Tragoedia (waarschijnlijk over den dood van Hendrik III, koning van Frankrijk).

Phaëton, Tragoedia.

Philip de Meijer vervolgde de *Annales Flandriae* van zijn oudoom van den dood van Karel den Stoutten in 1477 tot 1617, in tien boeken, weleer berustende in de abdij van St. Vaast te Atrecht, Locrius heeft er voor zijn *Chronique Belgique* en Jan Buzelin voor zijne *Déscription* en zijne *Annales de la Flandre Françoise* gebruik van gemaakt.

Zie Locrii, *Chron. Belg.* p. 694, 695; Sweertius, *Ath. Belg.* p. 644; Sanderi, *Bibl. Belg. ms.* T. I. p. 292; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 775—776; Gazet, *Bibl. Sacrée du P. B.* p. 161; Paquot, l. c.; Hoeufft, *Parn. Lat. Belg.* p. 94—95; Peerlkamp, *de Poët. Lat. Neerl.* p. 299.

MEIJER (ANTONI DE), zoon van den vorige, beoefende de letterkunde, blijkens zijn

Responsio pro Musicâ, coram Naturâ judice, ms. in 4°.

Zie Paquot, *Mém.* T. I. p. 37.

MEIJER (PIETER), in 1718 te Amsterdam geboren, waar hij zich later als boekverkooper vestigde. Hij was een verstandig en braaf man, die de kunst verstond om jongelieden, die lust en smaak voor de letteren hadden, aan te sporen en op de baan des roems te geleiden. Zijn huis was de Amsterdamsche beurs der Nederlandsche letterkunde. Elken voormiddag kon men aldaar hare voornaamste beoefenaars en voorstanders, op een bepaalden tijd bijeen zien. Schier alle fraaije dichtstukken werden bij hem in het licht gegeven. Hij zelf beoefende de poezij; ofschoon zijne dichtstukken in geen dichtbundel verzameld zijn, vindt men echter hier en daar menig dichtstuk van hem. Hij had een werkzaam deel aan de fraaije vertaling der werken van Gellert en aan de Psalmberijming der Remonstranten onder de zinspreuk: *Laus Deo, salus populo.* Ook was hij medeoprigter der maatschappij tot redding van drenkelingen. Hij overleed te Amsterdam den 18 Mei 1781. Na zijn dood gaf zijn vriend Lublink 's mans schoone navolging van Young's *Poetische uitbreiding van Job* 38—41 vs. 6 in het licht.

Zie Nieuwenhuis, Kobus en de Rivecourt.

MEIJER (RUDOLPHUS) werd in 1639 als proponent te Herbaijum beroepen en door Vessilus Acronius, predikant te Harlingen bevestigd. Hij was in 1646 en 1653 lid der synode te Dokkum, in 1649 correspondent naar Zuid-Holland, in 1661 lid der synode te Leeuwarden, in 1663 correspondent naar Noord Holland. Hij overleed in 1673. Hij gaf *de Heidelbergschen Catechismus in rijm gestelt*, voorafgegaan door een groot gedicht tot de Christelijke lezers. A. Buma gaf daarvan een verbeterden druk te Leeuwarden in 1716, klein 8°.

Zie Greydanus, *Naaml. der predikanten in de classis van Franeker*, bl. 57.

MEIJER (REMETIUS), zoon van Remetius Meijer, ambtman te Oldersum, en Judith Commelyn, ontving zijne eerste letterkundige opleiding te Emden onder den rector Tabing, studeerde later te Groningen en Utrecht, werd in 1693 predikant te klein Borssum, onder Emden, en twee jaren later te Oldersum. Hij overleed den 28 Nov. 1745, in den ouderdom van 51 jaren. Hij beoefende, gelijk zijn voorganger, de poezij, en gaf in het licht:

De Heidelbergsche Catechismus in rijm gesteld. Leeuw. 1716. 8°.

Zie *Boekzaal der Gel. Wereld*, 1745 b. bl. 753; 1746 a. bl. 356; Abcoude, *Naamreg.* bl. 245.

MEIJER (UBBO H.), werd dr. te Groningen, ijverig beoefenaar van de wis-, natuur- en geneeskundige wetenschappen, overleden te Groningen den 15 Dec. 1855, in den ouderdom van 38 jaren.

Hij schreef:

De Grondslagen der geneeskunst, critisch beschouwd.

Het beginsel der geneeskunst in wezen en toepassing.

Zie *Nederl. Weekblad voor Geneesk.* D. V. bl. 522.

MEIJERE (JOHAN DE). Als ingenieur is hij werkzaam geweest bij de belegering van Namen (1695), waarschijnlijk als extra-ordinair ingenieur, in welke betrekking hij dan ook onder Coehoorn vóór 1695 diende. Den 17 Jan. 1696 werd hij ingenieur (ordinair) of fortificatie-meester, en beëedigd den 10 Febr. 1696.

In 1701 was hij te Nijmegen geplaatst bij den aanleg der werken door Coehoorn, en in 1711 vindt men hem nog vermeld op de staten van oorlog. Hij komt in die betrekkingen ook voor in van Sypesteyn, het leven van Coehoorn, 1860, bl. 121, 138.

Part. berigt.

MEIJERINGH (ALBERT), in 1642 te Amsterdam geboren, werd door zijn vader, een man van middelmatige talenten, die kamerschutten, waarin hij handel dreef, schilderde, onderwezen. Naauwelijks had hij eenige vorderingen gemaakt, of hij vertrok naar Parijs, waar hij eenigen tijd voor de kost werkte. Van daar vertrok hij naar Rome, waar hij zich vele ontberingen getroostte, om de werken der groote mannen te kunnen bestuderen; verder bezocht hij met zijn vriend Glauber de verschillende steden van Italië, zich altijd oefenende naar de verschillende manieren in de natuur. Na eene tienjarige uitlandigheid keerde hij naar zijne geboortestad terug, vervaardigde platond-, zaal-, deur- en schoorsteenstukken. Ook beschilderde hij met Glanber de eetzaal van Maria, koningin van Engeland te Soestdijk.

Hij legde zich ook toe op het etsen. De 26 landschapjes, geestig en schilderachtig geëtst, die van hem bestaan, golden op de verkooping van den Grave von Fries *f* 26.00. Hij overleed 17 Julij 1714.

Zie Houbraken, *Lev. d. Schild.* D. III. bl. 210; Immerzeel, t. a. p. bl. 224; Wagenaar, *Amsterd.* D. XI. bl. 425.

MEIJERS (MATTHIAS), omstreeks het midden der 16e eeuw in de Luiksche Kempen geboren, trad te Maastricht in de orde der Dominikanen en bekleedde er omstreeks 1599 en 1605 de betrekking van prior. Eenige jaren te voren, reisde hij naar Hasselt, waar hij vernomen had dat de hervorming was ingeslopen, en veld won, vermomd in de kleeding van een boer, wijl de wegen onveilig waren, en men het vooral op R. C. priesters had gemunt. Zijne vermomming baatte niet, hij werd beroofd en naar Breda gevoerd, waar men hem mishandelde, in den kerker wierp en op rantsoen stelde. Zijn klooster te Maastricht, in 1567 en 1578 door de Calvinisten geplunderd en verwoest, was buiten staat het te betalen. Toen verkocht zijne moeder haren inboedel om die som te voldoen en haar zoon te verlossen. Na zijne bevrijding werd hij, op zijn verzoek, om zijne moeder, die zich om zijnentwil van alles beroofd had, te kunnen ondersteunen pastoor te Meeuwen in de Kempen. Na haar dood keerde hij naar zijn klooster terug, waar hij omstreeks 1641 in hoogen ouderdom overleed.

Hij schreef:

De Nominibus Dei. 8°.

Zie de Jonghe, *Belg. Domin.* p. 276, 277; Quetif en Eccard, T. VI. p. 524; Paquot, *Mém.* T. II. p. 239.

MEIJERS (NICOLAAS), te Maaseyk geboren, eerst kapellaan te Westerlo, Poppel en Haren in het bisdom van 's Hertogen-

bosch, vervolgens pastoor te Zoerle, in het bisdom van Antwerpen, en eindelijk president van het Norbertijner collegie, in 1628 door Adrianus Stalpaerts, abt van Tongerlo, te Rome gesticht, en procurator generaal der orde. Hij overleed 15 Sept. 1778 in hoogen ouderdom.

Zie van Gils, *Kath. Meijer. Memorieb.* bl. 144.

MEIJEN (H.). Kramm vermeldt alleen van dezen meester eene schilderij, voorstellende: *In eene weide ziet men eene vrouw met eenig vee*, op den *Catal.* van F. J. Mensert te Amsterdam in 1824 voorkomende.

Zie Kramm, t. a, p. bl. 1113.

MEYL (Franciscus Antonie Ernst) werd den 31 Augustus 1793 te Amsterdam geboren. Den 9 April 1802 en derhalve op zeer jeugdigen leeftijd trad hij als kadet bij de marine in dienst. In dat zelfde jaar vertrok hij aan boord van 's lands fregat van oorlog Phoenix naar Oost-Indië, maakte in 1803 op 's lands schip Kortenaer een kruistogt naar Isle de France en de Kaap de Goede Hoop, en terug naar Java; in 1804 een kruistogt op 's lands brik Beschermer, en in 1805 op 's lands oorlogschip Schrikverwekker, waarmede hij den 18 Mei 1806 het ongeluk had schipbreuk te lijden. Te Batavia teruggekeerd en den 27 Junij 1806 overgegaan als kadet bij het korps rijdende artillerie op het eiland Java, werd hij op het daartoe door hem gedaan verzoek, eervol uit het korps zeeofficieren ontslagen, waarbij hem tevens de rang van luitenant ter zee 2e klasse werd toegekend. Den 7 September 1808 werd hij benoemd tot tweeden luitenant bij het korps rijdende artillerie, en bij de vereeniging van Holland met Frankrijk, in September van dat jaar, in Fransche dienst ingelijfd. Bij gelegenheid van de landing der Engelschen en het daarop gevolgd in bezit nemen van het eiland Java op den 26 Aug. 1811 krijgsgevangen gemaakt, werd hem daarna de aanbieding gedaan om in Engelsche dienst over te gaan, doch hij sloeg dit van de hand, zoodat hij als krijgsgevangene naar Bengalen en vervolgens naar Madras en Engeland gevoerd werd. Bij de gelukkige omwenteling van zaken in December 1813, die ook hem een vaderland terugschonk, werd hij uit de krijgsgevangenschap ontslagen, en haastte hij zich naar Nederland terug te keeren, alwaar hij den 22 Januarij 1814, in zijnen toenmaligen rang van 1e luitenant bij het korps rijdende artillerie geplaatst werd. Den 8 December 1815 benoemd tot 2e kapitein bij dat korps, werd hij den 17 Febr. 1818 bevorderd tot 1e kapitein bij het 1e bataillon veld-artillerie. In dien rang is door hem, bij gelegenheid van den opstand in Belgie, en

de daarop gevolgde krijgsverrigtingen, het bevel gevoerd over de batterij veld-artillerie n°. 6, welke batterij in 1830 een werkzaam aandeel in de gevechten van Antwerpen bij Waelkern, Duffel, Lier enz. heeft genomen, ten gevolge waarvan hij bij besluit van 16 Nov. 1830, n°. 59, benoemd werd tot Ridder der Militaire Willems-orde 4e kl. In het volgende jaar maakte hij, als commandant van genoemde batterij, die bij de toenmalige 1e divisie van het leger te velde was ingedeeld, den tiendaagschen veldtogt mede. Den 21 Februarij 1833 benoemd tot majoor bij het corps rijdende artillerie, werd hij den 3 Januarij 1839 luitenant-kol., en in 1840 kommandant over dat korps. Den 22 Maart 1841 werd hem het kommando opgedragen over het 3e regiment artillerie, en den 8 Oct. 1842 werd hij tot kolonel verheven. In 1843 en van 1845 af tot 1850 zag hij zich met de functien van provincialen kommandant van Zeeland belast; en den 17 Maart 1853 werd hij benoemd tot generaal-majoor en directeur van 's rijks gieterij van bronzen geschut. In 1846 en 1849 werd hij begiftigd met de ridderorde van den Nederl. Leeuw, en met de versierselen van commandeur der orde van de Eikenkroon. Den 21 Oct. 1856 werd hij op zijne aanvraag gepensioneerd, hebbende hij alstoen 12 veldtogten en 54½ effective dienstjaren gehad. Hij overleed den 19 December 1859 te 's Hage.

Zie *Handelsblad van* 29 *Dec.* 1859.

MEYLAN (Germain Felix). Geb. in 1785 in Nederland. Deze uitstekend bekwame Indische ambtenaar, reeds in 1806 adjunct gewoon klerk bij den hoogen raad van justitie te Batavia, was in 1819 inspecteur van finansien en bragt in 1822, te zamen met Mr. H. J. van de Graaff naar de Molukken gezonden, een merkwaardig verslag uit over den toestand aldaar, grondslag der hervormingen in 1824 door den gouverneur-generaal van der Capellen tot stand gebragt. Daarna was hij directeur der landelijke inkomsten op Java, en van 1826—1830 opperhoofd van den Nederlandschen handel in Japan. Hij schreef een *Geschiedkundig overzigt van dien handel*, dat in 1833 geplaatst werd in het veertiende deel der *Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.* Hij overleed te Batavia 12 Junij 1831, oud 46 jaren. Hij huwde eerst Christina Wilhelmina van Teylingen en in 1823 Jacoba Minor Coomans.

Zie Kobus en de Rivecourt; *Part. berigt.*

MEYLENER (P.) bloeide in het midden der 17e eeuw. Kramm kent alleen van dezen meester *Een landschap met beelden*, geschilderd op de binnenzijde van een groot blad of deksel van een klavecimbel, geheel in den trant van Breughel

en den ouden Teniers (1646). Het berust bij Mr. W. M. J. van Dielen te Utrecht.

Zie Kramm, t. a. p.

MEYLINK (Bernardus) werd den 2 Maart 1796, en alzoo in een tijd dat de Pharmacie nog sluimerde, nog geene plaats in den rij der wetenschappen had verkregen, te Haarlem geboren. Hij genoot zijne eerste opleiding bij den heer Drost, apotheker in zijne geboorteplaats. Deventer tot zijn woonplaats kiezende, voldeed hij aan de bestaande geneeskundige wetten en besluiten, en onderwierp zich met goed gevolg aan het provinciaal examen, zoodat hij in April 1819 te Zwolle tot apotheker werd benoemd. Kort daarop vestigde hij zich te Deventer, om van daar uit de vruchten van zijn rusteloos werkzaam leven over het geheele land te verspreiden. Hij zocht door vermeerdering van kennis onder de Pharmaceuten de liefde voor het vak op te wekken en de Pharmacie tot eene zelfstandige wetenschap te verheffen. Zijne verdiensten werden op prijs gesteld door de academie van Leuven, die hem den 15 Julij 1830 honoris causa tot Philosophiae Naturalis doctor benoemde. Het Apotheken Verein in Noordelijk Duitschland, het natuur- en scheikundig genootschap te Groningen, dat ter bevordering van genees-, heel-, verlos- en scheikunde, onder de zinspreuk: „Vis unita fortior" te Hoorn, benoemde hem tot honorair, het geneeskundig genootschap te Leuven „Experientia et ratione," het genootschap ter bevordering der natuurkundige wetenschappen te Luik, en dat ter bevordering van genees- en natuurkundige wetenschappen te Brussel tot correspondent, het Bataafsch genootschap der proefondervindelijke wijsbegeerte te Rotterdam tot gewoon lid. Ook was hij lid der Nederlandsche maatschappij tot bevordering der Pharmacie. Hij overleed 1 April 1862.

Hij gaf in het licht:

Schei-, Artsenymeng- en Natuurkundige bibliotheek, bijeenverzameld door G. M. Dev. 1824—1834. 18 d.

Nieuwe Schei-, Artsenymeng- en Natuurkundige bibliotheek, bijeenverzameld door G. M. Dev. 1835—1840. 3 d.

Woordenboek der droogerijen, 1842—1856. Zijnde het vervolg van het door Beets aangevangen werk.

Dadelijk aan te wendene hulpmiddelen bij vergiftiging van verschillenden aard. Uittreksel uit twee verhandelingen, uitgesproken in het Natuur- en Scheikundig genootschap, gedrukt op verzoek van de leden. Dev. 1829.

Lessen over de scheikunde van Orfila. Dev. 1829.

Magazijn van voorschriften, behelzende de nieuwste ontdekkingen van verschillende kunsten en wetenschappen. Dev. 1830. 8°.

De beschouwing der natuur, eene troostbron bij alle, ook bij onze tegenwoordige staatkundige rampen. Eene voorlezing, den 20sten *December* 1830, *in eene vrouwenvergadering der*

maatschappij: Tot Nut van 't Algemeen uitgesproken. Dev. 1832. gr. 8°.

Handleiding voor Apothekers leerlingen. Haarl. 1832.

Handboek ter herkenning van de echtheid en zuiverheid der in de Pharmacopoea Belgica voorkomende geneesmiddelen. Haarl. 1832.

Allereerste beginselen der scheikunde, eene handleiding voor allen, die eene oppervlakkige kennis dezer wetenschap wenschen te verkrijgen. 2 st. Dev. 1836—1838. gr. 12°.

Iets over het dierlijk magnetismns, ook in verband met het zieleleven. Dev. 1837.

Proeve eener verbetering van het Apothekers-wezen. Dev. 1839.

Handleiding tot het vergulden en verzilveren. Dev. 1843.

De analytische scheikunde. Dev. 1844.

Vermindering der bestaande apotheken. Dev. 1852.

Grondbeginselen van natuur- en scheikunde voor de jeugd. Dev. 1860.

Korte bereidings-opgave van eenige nieuwe scheikundige praeparaten (acidum caincicum, camphoricum, roccellicum, valerianicum enz.) in *Nieuwe Schei- Artsenij en Natuurk. Bibl.* 1835. Dev. D. I. bl. 225.

Amygdaline, zeer geschikt ter oogenblikkelijke daarstelling van het acidum Prussicum. T. a. p. 1838. D. III. Junij. bl. 119.

Over het balsemen van lijken. T. a. p. 1836. D. II. Dec. bl. 118.

Voordeelige bereiding van het benzoë zuur. T. a. p. 1835. D. I. Oct. bl. 263.

Bereiding van het Weener bijtmiddel. T. a. p. 1836. D. I. Dec. bl. 115.

Over de bereiding van de copaïva balsempillen. T. a. p. 1838. D. III. Junij. bl. 112.

Iets over het oplosbaar vermogen van de vlugge olie der elastike gom. T. a. p. 1835. D. I. Dec, bl. 218.

Indigo, als geneesmiddel aangewezen. T. a. p. 1836. D. II. bl. 117.

Gelijktijdige bereiding van koolstofzure potasch en wijnsteenzuur. T. a. p. 1835. D. I. Oct. bl. 266.

Nog iets over de in den handel voorkomende opium-soorten. T. a. p. 1838. D. III. Junij. bl. 102.

Scheikundige werking van verschillende reagentien op de thans algemeen bekende echte kina-soorten. T. a. p. 1836. D. II. Sept. bl. 40.

Nog iets betrekkelijk de bereiding van den Rob Juniperi. T. a. p. 1835. D. I. Julij. bl. 115.

Iets over de bereiding van den Syrupus altheae. T. a. p. 1835. D. I. Oct. bl. 176.

Iets over de Veratrine. T. a. p. 1835. D. I. Oct. bl. 152.

Iets over het ijzer-oxyde-hydraat, als beproefd redmiddel bij vergiftiging met rottekruid. T. a. p. 1839. D. III. Maart. bl. 186.

Een merkwaardig verschijnsel, waargenomen bij Engelsch zwavelzuur. T. a. p. 1836. D. I. April. bl. 49.

Iets betrekkelijk het merkwaardig verschijnsel, waargenomen bij Engelsch zwavelzuur, door J. B. van Mons. T. a. p. 1835. D. I. Julij. bl. 103.

Naauwkeurige opgave eener bereiding van het acidum pecticum in *Schei-, Artsenijmeng- en Natuurk. Bibl.* 1826. D. II. n°. 5 bl. 257.

Iets aangaande de bereiding van eenige nog weinig bekende plantaardige ligchamen, zoo als atropine, brucine, parigline, emetine, jalappine. T. a. p. 1827. D. III. n°. 3. bl. 135.

Bereiding van het Bromium. T. a. p. 1828. D. V. n°. 5. bl. 244.

Iets over de broodvergiftiging. T. a. p. 1829. D. VII. n°. 5. bl. 260.

Iets aangaande de bereiding der Caffeïne. T. a. p. 1826. D. III. n°. 2. bl. 69.

Bereiding van het extractum taraxici. T. a. p. 1826. D. II. n°. 5. bl. 268.

Nalezing van de in de Pharmacopoea Belgica opgegevene bereidingswijze der geneesmiddelen. T. a. p. 1831. D. XII. D. XVIII. passim.

Iets over het poeder van Arabische gom. T. a. p. 1830. D. X. n°. 11. bl. 245.

Iets betrekkelijk de opgave van den heer Graham over den invloed der lucht op de kristallisatie der zouten. T. a. p. 1824. D. VIII. n°. 3. bl. 231.

Iets over de kristallisatie der zwavelzure soda, bij eene verminderde drukking van den dampkring. T. a. p. 1830. D. IX. n°. 4. bl. 181.

Mannite, derzelver bereiding, en beschouwing van dezelve als middel ter vervalsching van de sulphas chinici. T. a. p. 1821. D. III. n°. 6. bl. 302.

Onderzoek over de aanwezigheid van morphine in tel. extract van inlandsche slaapbollen. T. a. p. 1827. D. III. n°. 6. bl. 306.

Over een nieuw soort van olie. T. a. p. 1832. D. XIII. n°. 2. bl. 85.

Iets over het oleum silicis maris. T. a. p. 1827. D. IV. n°. 5. Junij. bl. 102.

Nog iets betrekkelijk de parigline. T. a. p. 1827. D. IV. n°. 3, bl. 144.

Nog iets over de verbranding van den Phosphor. T. a. p. 1830. D. X. n°. 7. bl. 15.

Een bij vleesch en groenten waargenomen vreemd verschijnsel (roodwording). T. a. p. 1831. D. XII. n°. 9. bl. 144.

Iets over de salicine. T. a. p. 1831. D. XI. n°. 2. bl. 77. n°. 3. bl. 127. n°. 4. bl. 179.

Iets over de stikstof-eerste-oxyde. T. a. p. 1833. D. XVI. n°. 7. bl. 17.

Bereiding van de Sulphas Chinici. T. a. p. 1827. D. IV. n°. 2. bl. 74.

Iets over de werking van het Sulphuretum stibii hydrogenatum, op de murias prot-oxydi hydrargyri. T. a. p. 1830. D. X. n°. 11. bl. 243.

Gemakkelijke bereiding der syrupus papaveris albi. T. a. p. 1827. D. III. n°. 6. bl. 311.

Iets over de tinctura benzoatis ammoniae composita. T. a. p. 1828. D. V. n°. 3. bl. 153.

Iets over de uitdamping door middel van een dierlijke blaas. T. a. p. 1829. D. VII. n°. 6. bl. 303.

Eene zeer voordeelige bereiding van volkomen zuivere wijnsteenzure potasch en spiesglas. T. a. p. 1827. D. III. n°. 3. bl. 132.

Over de zoete stof uit den zoethoutwortel. T. a. p. 1828. D. V. n°. 1. bl. 25.

Nog iets betreffende de zoutzure berookingen, in *Alg. Konst- en Letterb.* 1827. D. I. bl. 132.

Iets over de behandeling van door de cholera aangetaste lijders. T. a. p. 1831. D. II. bl. 172.

Iets betrekkelijk de cholera. T. a. p. 1842. D. I. bl. 346.

Bekendmaking van een middel tegen het misbruik van sterken drank. T. a. p. 1831. D. II. bl. 397.

Iets met betrekking tot de beplanting der kerkhoven. T. a. p. 1830. D. I. bl. 308.

Over het nadeel van Stearine-kaarsen. T. a. p. 1839. D. II. bl. 445.

Iets over de voortbrenging van kunstkoude ter bevriezing, in *Tijdschrift voor genees-, heel-, verlos- en scheik. wetens.* 1828. D. II. St. 3. bl. 53.

Zie Holtrop, *Bibl. med. chir.* bl. 221, 224; *Berigten v. d. Nederl. Maats. ter bevordering der Pharmacie*, *Mei* 1862. *Nieuwe Volgreeks* n°. 12.

MEYLINK (ANTONIUS ALEXIUS JOSEPHUS), zoon van Christoffel Joannes Josephus Meylink en Jacoba Maria Carolina Cavallini, werd den 4 Oct. 1796 te Amsterdam geboren. Hij ontving zijn aanvankelijke opleiding in het latijn van pastoor van Stockum te Zoetermeer, en werd verder te Borch, nabij Munster, waar eenige Fransche geestelijken een instituut hadden opgerigt, in de levende talen, letterkunde, geschiedenis enz. onderwezen. In 1816 verliet hij deze inrigting, legde zich drie jaren, waar blijkt niet, op de philosophie toe, en keerde 17 Mei 1820 in het ouderlijk huis

terug met het voornemen, om te Parijs zijn studien in de hoogere taalkunde te gaan bekroonen, door het bestuderen van het Sanskriet, waarvoor in die hoofdstad een leerstoel was opgerigt. Maar de politieke gebeurtenissen bragten daarin die wijziging, dat hij voorloopig in Nederland bleef, en zich den 7 October te Luik onder de kweekelingen van het theologische seminarie deed inschrijven. Van daar begaf hij zich naar Parijs, waar hij in 1825 en later collegie hield bij de professoren Andrieux in de letterkunde, Villemain in de welsprekendheid, Daunois in de geschiedenis, Gail, Thuriot, Boissonade in het grieksch, Naudet in de latijnsche literatuur, en Chezy in de Sanskritische taal- en letterkunde. Tegelijk bestudeerde hij de chemie onder Thenard en Laugier, de sterrekunde onder Arago, de physica onder Gay Lussac, de botanie onder Desfontaines. Den 15 Julij 1826 werd hij Bachelier, 17 April 1827 Licenciè, en den 6 November daaraanvolgenden docteur ès lettres de l'Université de France, op den 2 en 3 November zijn thèse de litérature sur *la poësie Grecque* in zijne *Diss. Philos. de connexione Philosophiam inter et litteras* verdedigd te hebben. Den 29 Mei 1828 liet hij, die zich op de regtsgeleerdheid wenschte toe te leggen, zich te Leyden als student inschrijven, en den 27 Mei 1829 zijne Leydsche inschrijving te Gend overschrijven, en volgde aldaar geregeld de pandecten, het civiel-, crimineel- en publiek regt, zoomede het code de procedure, de historia politica, de medicina forensis en statistiek, terwijl hij zich tevens onder Schrant op de Hollandsche literatuur toelegde. Na de omwenteling begaf hij zich naar Leyden, en verdedigde den 13 April 1832 eene historisch juridische dissertatie *de Codicis Francici confectione et cum patriâ nostra communicatione* „een werk van grondige studie, waarin over de Fransche wetten, die te gelijk met den code Napoleon hier te lande zijn ingevoerd, veel wordt opgemerkt dat thans nog behartiging verdient.”

Den 7 Mei deed Meylink zijn eed als advokaat bij het hoog geregtshof, had zich al spoedig over een goede praktijk te verheugen en bewees als lid van den Raad en van de Commissie van toevoorzigt op het lager onderwijs gewigtige diensten. Niet minder maakte hij zich als lid der Provinciale Staten en van de Tweede kamer der Staten-Generaal, waartoe hem het kiesdistrict Eindhoven in 1854 riep, verdienstelijk. Hij overleed te 's Hage 11 Dec. 1863 en werd in het familiegraf te Voorburg bijgezet. In het laatst van Oct. van dit jaar overleed zijne echtgenoot, Anna Maria Theresia de Kuyper, hem 4 kinderen nalatende.

Meylink was ridder-commandeur der orde van St. Gregorius, en lid der Maats. v. Nederl. letterk. te Leyden van het Hist. Genootschap te Utrecht. Zijne bibliotheek werd 25 April tot 4 Mei 1864 te 's Hage bij Martinus Nyhoff verkocht.

Hij gaf in het licht:

Over den invloed der geschiedkunde op de taalkunde in het algemeen, en de noodzakelijkheid van de kennis van de vaderlandsche geschiedenis ter beoefening van de vaderlandsche taal in het bijzonder, in 1829 met goud bekroond door de Kon. Maats. van Vaderl. tael- en letterk. te Brugge.

Geschiedenis van het hoogheemraadschap van Delfland. 's Hage 1847. 4 aflev. niet vervolgd.

Pleitmemoriën, uitgesproken voor het provinciaal geregtshof van Zuidholland, en voor den hoogen raad der Nederlanden over het Tiendregt; waarin de geheele bestaande jurisprudentie over dat onderwerp wordt aangewezen. Vermeerderd met historische aanteekeningen en bedenkingen tegen de verhandeling van Mr. P. van der Schelling en met opgaaf der wettelijke bepalingen: terwijl, behalve de ter dezer zake ingediende stukken en gewezen arresten, meest alle vonnissen en arresten voor het tiendregt als bijlagen zijn opgenomen; en tevens het belangrijk rapport der commissie ten jare 1795 *benoemd tot onderzoek der wettigheid of onwettigheid der tienden.* 's Hage 1850.

Verhaal eener onteigening ten algemeenen nutte, welke den 28 *Febr.* 1851 *is voltrokken, waaruit gewigtige wenken, vooral bij gelegenheid der vaststelling eener nieuwe wet ontstaan enz.* 's Hage 1851.

Officiele geschiedenis der wet van 1806 *over het schoolwezen en het lager onderwijs en van de reglementaire bepalingen over dit onderwerp, opgemaakt door de authentieke bescheiden.* 's Hage 1857. 2 dn.

Over een charter van graaf Floris V, van 14 *Mei* 1273*; mededeeling van G. H. M. Delprat nader toegelicht, en over charters van graaf Floris V van den jare* 1281*; met facsimilés van zegels en watermerk.* 's Hage 1861.

Hij hield zich ook bezig met de nasporingen over het *jus patronatus*, zoo als dit in een gedeelte van het aartsbisdom van Utrecht, en wel bepaaldelijk in Holland plaats had, vooral ook wat dit regt betreft, door het kapittel van St. Marie, ten Hove in den Haag, op Amsterdam geoefend.

Zie zijn levensschets door Mr. H. A. A. van Berckel, in *Handel. d. Maats. v. Ned. Letterk. te Leyden*, van 1866; *Chron. v. h. Hist. Genoots.* D. II. bl. 293, D. III. bl. 17, 18.

MEYN (Mej. S. A. C.), bloemschilderes. In 1820 was van haar penseel op de Amsterdamsche expositie een *bloemstuk*.

Zie Kramm, t. a. p. bl. bl. 1113.

MEYNAERTSZ. (SYMON), Raad van State en Burgemeester van Hoorn, werd in 1594 met anderen naar Denemarken gezonden om de oude verbintenissen met Christiaan IV te hernieuwen, en, blijkens een brief van G. Buytenwech aan

J. Lipsius, om een huwelijksverbintenis tusschen Maurits en 's konings zuster tot stand te brengen.

Zie Bor, *Ned. Oorl.* B. XXXI. bl. 38 (826); Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VIII. bl. 401; Burman, *Syll. Epist.* T. I. p. 681; Schotel, *Avondst.* bl. 13.

MEYNARD, ook MEYNARD MAN, uit een deftig maar geen adelijk geslacht te Wormer geboren, werd eerst kapellaan te Graft, vervolgens pastoor te Egmond, later zond hem de abt, Hendrik Wittenhorst, naar Breda, als biechtvader van Oedzer van Cralingen, die kindsch was geworden. In 1509 werd hij tot 36e abt van Egmond benoemd. Volgens de Chroniek dier abdij, heeft hij hare gebouwen verbeterd en vermeerderd, de kerk versierd, een toren op de abdij laten plaatsen, vooral zich een bevorderaar der kunsten en wetenschappen betoond door het laten schilderen en aankoopen van verschillende kunststukken en boeken voor de bibliotheek. In 1515 verschenen te Leuven de *Quaestiones quodlibeticae* van Adriaan Florisz. van Utrecht, later Paus Adriaan, met een opdragt van Martinus Dorpius, aan zijn patroon, Meynardus, abt van Egmond, waarin diens treffelijke hoedanigheden breed worden uitgemeten. »Dat er maar meer geestlyke heeren waren (zoo besluit van Dorp dit elogium), die eveneens, in plaats van honden en reigers te houden, de verkondigers des Heiligen Evangeliums ondersteunden! Maar wee over die ongelukkigen, die, in plaats van zich als geestelijken te gedragen, te paard gezeten, keizerlijke optogten vertoonen, wien het beter zou staan langs de aarde te kruipen, dan paarden te zadelen, om naar de hel te rijden tenzij zij vreezen er te voet of te laat in te komen.''

Van Dorp noodigde Erasmus uit één zijner werken aan den prelaat op te dragen.

Bockenberg schrijft nopens hem: »dese was mede een liefhebber van consten ende van geleertheyt, als mede der geleerden, deselve na syn vermogen vorderende, houdende groote kennis met Erasmus van Rotterdam, heer Maerten van Dorp, van Naeltwyck theologant te Leuven ende andere.''

Er bestaan lofdichten op dezen abt, die in 1526 overleed.

Zie *Chron. Egmund.*, p. 140, 141; *Egmondsche Jaarboeken*, p. 216; van Wijn, *Huiszitt. leven*, D. I. bl. 3, volgg.; Dodt van Flensburg, *Collect.* in *Letterl. Maandsch.* 1847, *Mengelw.* bl. 116, 117; Römer, *Geschiedk. overzigt der kloosters en abdijen*, D. I. bl. 271.

MEYNARD of MEINARDUS (Frans), een Fries, werd in 1570, waarschijnlijk te Teridserd in West-Stellingwerf geboren, Nog jong zijnde, vertrok hij naar Frankrijk en zette zich te Poitiers neder, alwaar hij tot hoogleeraar in de regten benoemd werd. Hij bekleedde deze betrekking tot aan zijn dood,

welke den 1 Maart 1623 plaats had. Lodewijk de XIII bezorgde hem een jaarlijksch pensioen van 1001 livres.

Hij gaf in het licht:

Regicidium detestatum, quaesitum, praecautum. Poitiers. 1610. 8°.

De Juribus Episcoporum. Ibid. 1614. 8°.

Orationes legitimae. Poitiers 1612. 8°.

Overigens is men hem nog verschuldigd een groot aantal aanteekeningen die gevoegd zijn achter het leven van den heiligen Radegonde, welk werk in 1621 door Ch. Pidoux is in het licht gegeven.

Zie Dreux du Radier, *Hist. Litt. de Poitou;* du Ruau, *Tabl. d. Reg.* p. 222; *Biogr. Génér. par Dr. Hoefer*, T. XXXIV. p. 911; en *Dictionnaire Biographique, Universel et pittoresque*, T. III. p. 359.

MEYNERT HERMANS, geboortig van Balk, houtzager van zijn ambacht, had zich omstreeks 1542 met anderen tot de secte der Doopsgezinden begeven, en door Gilles van Aken laten doopen. Dien ten gevolge werd hij te Amsterdam gevat en den 6 Aug. 1552 veroordeeld om levendig verbrand te worden, met verbeurdverklaring zijner goederen.

Zie van Bracht, *Martelaars Spiegel*, D. II. bl. 143.

MEYNERT TOE FRAENKER, Vicaris der St. Martens kerk te Franeker, omstreeks het jaar 1500. Van hem is een vinnig gedicht, voerende tot titel: *Ghehieten Groningher passie*, medegedeeld in het *Archief voor Vaderl. en inzonderheid Friesche Geschiedenis* van Visser en Amersfoordt. Leeuw. 1824. 1e st. bl. 111, aant. 85.

Zie Suffr. Petrus, *de Script. Fris.* p. 128; v. d. Aa, *B. A. C. Woordenb.*

MEYNERTS (PIETER), waarschijnlijk een Friesch schilder, gehuwd met Aeltje Heymans, dochter van Matthys Heymans en Geertruyd van Cuyck, overleden in Oct. 1652.

Zie *Stamboek van den Frieschen Adel door de Haan Hettema* en *van Halmaal.* Leeuw. 1846, D. II. bl. 27; Kramm, t. a. p. bl. 1113.

MEYNIER SAINT-FAL (LOUIS AUGUST), teekenaar en schilder, in 1762 te Brussel geboren, werd te Parijs voor de kunst opgeleid en was er in 1840 nog werkzaam. Een aantal teekeningen van vignetten voor boekwerken, spotprenten enz. zijn van hem bekend.

Zie Kramm, t. a. p. bl. 1118.

MEYNICHUS (J. W.), stads geneesheer te Gouda, gaf in de *Boekz. d. Gel. Wereld*, 1767 b. bl. 187—193 een *Kort berigt van eene doodelijke watervrees.*

MEYSENHEIM (W. C.), huisvrouw van Lochman van Königsfeld te Amsterdam, dichteres in het begin dezer eeuw. Men heeft van haar een krachtig dichtstuk *bij de intrede van Z. K. H. Willem Frederik, Souver. Vorst der*

Vereenigde Nederlanden in de *Dichterlijke gedenkrol van Nederlandsch verlossing en herstelling in November* 1813.

Zie van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*

MEYSSENS (Cornelis), zoon van Joannes Meyssens, waarschijnlijk, volgens Kramm, in 1640, doch, blijkens het volgend werk, veel vroeger te Antwerpen geboren.

Hij was plaatsnijder. Onder de 178 portretten, die in het *Theatrum Pontificum*, *Imperatorum*, *Regum*, *Ducum*, *etc.* komen eenige door hem gegraveerde portretten voor. Zij zijn, naar de teekeningen van zijn vader, goed gesneden.

Ook vervaardigde hij *Effigies des Forestiers et Comtes de Flandres sur les dessins de Jean Meyssens, peintre, gravées par Corn. Meyssens, son fils, l'an* 1663. *Anvers*, *Marten van den Enden*, pet. in f⁰. Nog gaat er van hem uit een stel portretten der keizers uit het huis van Oostenrijk, getiteld: *Effigies Imperatorum domus Austriacae, delineatae per Joannem Meyssens, et aeri insculptae, per filium suum, Cornelium Meyssens; Les Effigies des Souverains, Princes et Contes de Hollande*, 4⁰ *bladen; Les Effigies des Souverains, Princes et Ducs de Brabant.* Kramm vermeldt nog de *portretten van Karel II, koning van Engeland* (1660) vóór de *Historie van Leupold*, van *Octavius, hertog van Arenberg*, *Cardinaal Antonio Barberini*, *Cardinaal Rinaldo principe Estense*, *Johan de Witt*, *David graaf van Weissenwolf*, *Czaar Alexander Michaëlowitz* en anderen.

Zie de Bie, *Gulden Cabinet*; Houbraken; Kramm, t. a. p.

MEYSSIENS (Joannes), vader van den vorige, den 16 Mei 1612 te Brussel geboren, werd in de kunst onderwezen door Anthonie van Opstal, en later door Nicolaas van der Horst. In 1661 hield hij zich bezig met den handel in gravuren, zoowel van oude als nieuwe meesters, waarin hij om zijne grondige kennis zeer vermaard was. In het vorige artikel hebben wij eenige werken vermeld, die hij in het licht gaf, waarbij men voegen kan:

Images de divers Hommes d'esprit sublime, qui par leur art et science devront vivre éternellement et desquels la louange et renommé faict étonner le Monde, à Anvers, mis en lumiere, par Jean Meyssens, peintre et vendeur de l'art, au Camerstraet, l'an. MDCXLIX in kl. f⁰., portretten in 4⁰. Er gaat van hem een fraai portret uit in f⁰. Het stelt hem als een jong man voor, maar zoo als hij in de Bie, *Gulden Cabinet* voorkomt, is hij veel ouder.

Hij zou in 1666 te Antwerpen overleden zijn.

Zie Kramm, t. a. p.

MEYSTER (Everard), een Roomschgezind edelman, heer

van Zeevenbergh [1]), om en na de helft der XVII eeuw te Utrecht woonachtig. Hij was zeer rijk en had op zijne buitenlandsche reizen veel kennis opgedaan. Hij moet van eenen bijzonderen levendigen en wilden aard zijn geweest, en lust in allerlei liefhebberijen en ondernemingen hebben gehad. Hij had niet alleen door letterwerk maar ook door andere zaken, met name door het aanleggen van eene buitenplaats bij Amersfoort, *Nimmerdor* geheeten, met eenen doolhof, fonteinen, beeldwerk en wat dies meer zij, veel naam verworven. Het kan niet missen of op de beurs van dezen rijken en welwillenden begunstiger vloeiden allerlei soort van gasten toe; kunstenaars, verzenmakers enz. die hem het hoofd nog warmer maakten en tot allerlei stappen aanzetteden. Een der meest geruchtmakende was voorzeker die van het inhalen van den grooten kei te Amersfoort, waarvan van Loon en Scheltema een uitvoerig verhaal geven. Deze kei, die buiten Amersfoort lag, werd op zijn kosten, met veel plegtigheid, in de stad gehaald en op de Varkenmarkt ten toon gesteld. De kei heeft men later op het midden van de markt laten zakken zoodat de punt alleen nog zigtbaar is [2]). Deze inhaling (1661) werd spoedig het voorwerp van eene groote menigte spot-, schimp- en hekeldichten, schandschriften en blaauwboekjes. Jonker Meyster liet zich niet afschrikken door de spotternij maar bleef den schimp trotseren. Toen hij in 1663 een huis te Utrecht liet bouwen, hing hij een krakeling aan de scheltrekker (men had bij den optogt krakelingen uitgestrooid) en hij zette een stuk van eenen kei boven de achterdeur. De burgerij van Utrecht beantwoordde zulks door zijn huis „de Krakeling" te noemen, alsmede door aan de straat aan de westzijde, die anders de Buurtstraat heette, den naam van de Keistraat te geven, onder welken deze nog bekend is. Hij maakte ook het project om van Utrecht eene koopstad te maken, dat ten tijde van den actie handel (1720) weder is opgewarmd, waarbij eene vaart van Utrecht naar de Eem zou gegraven worden van zulk eene grootte, dat de driemastschepen uit Texel dadelijk naar Utrecht zouden kunnen stevenen. Na het binnenrukken der Franschen in Utrecht (1672) werd hij met andere Roomschgezinden in de regering geroepen en stelde alle moeite in het werk om zoo mogelijk kwaad voor te komen.

Zijne moeder heette A. M. de Bruyn van Buitenweg,

---

[1]) Het geslacht van Meyster was in de XVI eeuw in den Haag, Utrecht en Alkmaar gevestigd, en verwant aan de familiën van Teylingen, van Schagen, Oem, Suys, van Donselaer, van Dashorst, en anderen.

[2]) Bij van Loon vindt men vier penningen op deze gebeurtenis. Ook bestaat er een afbeelding van den geheelen optogt met het onderschrift: *Ha! marsch! voort!*

zuster van den rijken stichter van het hofje van *Nieuwkoop* te 's Hage (*Nav.* D. VI bl. 230). Hij was gehuwd met Schaap van den Dam, een zeer rijke en aanzienlijke vrouw. Zijn portret, dat vrij zeldzaam is, werd door J. Venecool geschilderd en gegraveerd door C. van Dalen. in f°. Het is beschreven in *Nav.* D. VIII. bl. 236. Dat hij tot den adelstand behoorde, blijkt o. a. uit een vers van E. van Hoorn, med. dr. voor de uitgave van de *Staetkundige Aelouwheyt van Jonker E. M.* 2e dr. 1656. Zijn wapen komt voor in de *Vermeerdering der wapenkaart van de steden en oud-adelijke geslachten van Holland en West Friesland*, doch zonder het hartschild, terwijl in de kaarten der Edelen en andere kaarten van het *Sticht van Utrecht*, alle het hartschild vertoonen.

Hij schreef:

De Kruisleer ter zaligheydt, met de spreuk: *Nil virtute prius*, 1651 kl. 8°. Met zijn afbeelding en spreuk.

Hemelsch Landspel of Goden-kout der Amersfoordsche Landdouwen, bevatt. den buytensten opstal van 't Nieuwe Stadhuys. Eerste deel. Zorg E. M. en Nimmerdor. Der Amsterdamsche Burger-Heeren, En, die van Amersfoort ter eeren. Amst. Gedr. voor de liefh. 1655. kl. 8°.

Drooge Buckens, in de schuur van Amore fortis gedroogd enz. door Virtute proba Magistrum, Justi fructus non perit. Tot Utrecht, recht uit in 't brand-oly-steegjen, schuyns over Ruymmond gietloogen, bij de Wind-buyl van Tongerloo enz. 1676.

Het eerste deel der Goden Landspel om Amersfoort; van 't Nieuw Stad-huys binnen Amsterdam; gespeelt en vert. aldaer, a. 1655; *weleer door Jonker E. M. gerymt; met uytleggingh verlicht en venciert door D. v. W. 2 dr. Amst. Gedr. voor de Liefh. van de Bouwkunst.* Z. j. m. pl. 4°.

Nimmerdor. Utr. 1661—1667. 4°.

Met groenen inkt op groen papier gedrukt, bevat niets anders dan een paar honderd vierregelige kopletten, die elk met dezen regel beginnen:

't Is Nimmerdor rondom, van boven of ter zyden.

Key-klucht van Jock en Ernst. Utr. 1661.

Dool-om-berg ontdoold of Dool-in bergh. Utr. 1669.

Kort-bondige gebeeden, bestaande in onverdoolde hartstoghten voor den verdoolden zondaars uytgestort, om uyt den wegh van doolingen te raecken: Dat God aan haar, aan mij, en wie het zy, vergun. Beschreven en berymt door. . . . Utr. 1669. Met portr. en Lat. vers van R. Keuchenius. 12°.

Gekroonde Meysterlyke wercken, bestaende in Aerdsche en Hemelsche gedachten, bescreven en berijmt: 1 dl. De gekroonde berijmde policij. Utr. 1668, 1669, met doorloopende versregels en boven elke blz. een parelkroon en daaronder een spreuk,

o. a. op bl. 19: *Peeper, kap en kalck, deckt menigh schalck.* Achter dit werk is gedrukt: *Cruysleer of d'herboorene Thomas à Kempis, leerende d'eenvoudige herten den waeren weg ter zaligheyt.* Utr. 1661. m. pl.

Stichtelycke Meyster, dat is, korte politijcke schilderij met uitgeleezen leerelyke lessen.

Magister Moralis etc.

De nieuwe platte grondkaart van Utrecht op zijn schoonst en sterkst. Ev. Meyster inv. B. de Ray delin. Ant. Winter fec. Anno 1670. fol.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* D. IV. bl. 418; J. Scheltema, *Geschied- en Letterk. Mengelw.* D. V. St. II en St. III; van Loon, *Ned. Historiep.* D. II. bl. 491; H. Pol, *Nimmerdor* in den *Nederl. Volksalm.* 1844, bl. 64; *Astrea*, 1854, bl. 399; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 144; D. III. bl. 77, 352; *Cat. J. Koning*, D. II. bl. 322; *Bibl. v. Pamfl.* D. II. bl. 221; Muller, *Cat. v. portr.;* Kobus en de Rivecourt; *Catal. der Tooneelsp. v. W. Hemkes*, n°. 104; *Navorscher*, D. VIII. bl. 103, 236, 299.

MEYSTERUS (Jacobus), leefde in het midden der XVIe eeuw, was rector der toen bloeijende latijnsche school te Haarlem, en leermeester van den beroemden Hadrianus Junius.

Zie *Vita H. Junii* voor zijne *Epistolae*, Dordr. 1652; Abbing, *Gesch. d. Groote kerk van Hoorn*, bl. 24.

MEYVOGEL (Jacob Coenraadsz.). Zie MAYVOGEL (Jacob Coenraadsz.)

MEYVOGEL of MEYWYCK (Mattheus). Bij Sandrart komt voor een zekere Mattheus Mayvogel van Zeeland, als een bekwaam schilder, die zijn loopbaan voortreffelijk opende, doch zich te Rome in liefdesgevallen zóó verslingerde, dat hij aldaar in jeugdigen leeftijd overleed. Dewijl hij den 1 Mei 1628, in de Roomsche bent kwam, verkreeg hij den naam van Mayvogel, doch Kramm merkt teregt op dat dit zijn eigen naam moet geweest zijn. Deze vermeldt van hem *Een vrouw met eene kaers* voor *f* 23; een stuk, *verbeeldende Seneca* voor *f* 15; een dito, *verbeeldende Maria Magdalena*, in den aanvang der 18^e^ eeuw verkocht.

Zie Sandrart, *Teutsche Academie*, u. s. w. Th. I. S. 313; Kramm, t. a. p.

MEZ of MES (Gherardus), muzijkmeester en componist te Antwerpen. Hij gaf in het licht:

Het 8ste, 9de, 10de *en* 11de *Musyckboeck of Souterliedekens, N°. V, VI, VII en VIII. Tenor. Ghecomponeert by Gherardus Mes; gedrukt by Thielman Susato, te Antwerpen. Men vindse oyck te coop by Claes Dierix soen Pet, apotekker, woenende in de Kerckstraet tot Alcmaer.* 4°.

Zie (J. Koning) *Naaml. v. eenige zeldz. boeken en mss.* bl. 78; *Cat.* J. le Long, n°. 146.

MEZ (ZACHARIAS DE), bisschop van Tralles (*in part.*) in 1661 in den ouderdom van 62 jaren gestorven. Er bestaan verschillende portretten van hem, die vermeld worden bij Muller, *Cat. van portr.* bl. 172.

MIBAISE, agent wegens den staat te Duinkerken, werd meermalen tot 's lands geheime diensten met nut gebruikt. Toen hij in 1631, wegens den staat te Calais woonde, schreef hij een gewigtigen brief, die vermeld wordt bij van Wijn, *Nal. de Wagenaar*, D. XI. bl. 63.

MICAULT (GERHARDUS EMAUS DE), werd den 27 Febr. 1798 te Dordrecht geboren, en was de laatste mannelijke afstammeling eener oude Nederlandsche familie, wiens voorouders, anno 1099, onder den hertog van Bouillon als kruisridders den naam van Emaus aannamen, en wier wapen, bestaande in eenen rooden toorn met op den helm een rooden steenbok in 1361 door Philips van Bourgondië, en door keizer Karel V in 1536 te Gent gecomfirmeerd en onder Maria Theresia in het archief te Weenen opgenomen werd, terwijl de naam van Micault slechts eerst door zijn vader is aangenomen, zijnde die zijner moeder een mede van een uitgestorven geslacht.

Zijn vader, Pieter Emaus de Micault, woonde te Dordrecht, was gehuwd met Maria Charlotta van der Leth, en aldaar regter in het tribunaal. Reeds in zijne vroegste jeugd was blijkbaar onze Gerhardus een geboren schilder. Wat hij dacht en handelde, was immer daarop betrekkelijk, doch eene verkeerde opleiding en lotsbestemming was oorzaak, dat de bij hem aangeboren kunst gestadig werd onderdrukt en nimmer (door vele omstandigheden in zijn leven tegengewerkt) behoorlijk is kunnen ontwikkeld worden. Slechts weinige jaren heeft hij onderwijs genoten van Jan van Lexmond, een der minste discipelen van Jacob van Strij. Toen hij in 1816 geplaatst werd bij de administratie der belastingen te 's Gravenhage, werd hij, door het zien van zoo vele voortbrengselen der oude school, moedeloos, doch gelukkig eene aanbeveling bekomen hebbende aan den gepensioneerden majoor Bagelaar en den ritmeester P. Janson, namen deze den jongen mensch, bij wien zij zooveel aanleg bespeurden, onder hunne bescherming en leiding. Het is dan ook aan deze twee kunstbroeders te wijten, dat hij als het ware voor het vak is bewaard gebleven, en, niettegenstaande eene niet gelukkige levensloop, in zijne ledige uren vele teekeningen en etsen heeft vervaardigd, die gewoonlijk bestonden in kleine militaire bewegingen en gevechten, en ook landschappen, rijk in denkbeelden, en als het ware onuitputtelijk in ordonnantiën. Deze vervaardigde hij voor zijne vrienden met dezelfde gemaklijkheid als Jan Luiken, wiens manier hem

eigen was geworden, daar hij in zijne jeugd bij gemis van voorbeelden zich steeds van de platen van dezen meester als modellen bedienden.

Als ontvanger der belastingen te Culenborg was hij bezitter van eene niet onaanzienlijke verzameling uitgezochte schilderijen, waarin uitmuntten schilderijen van Hobbema, van der Helst, Weeninks, Beeldemaker, enz. enz., en een beroemd kabinet van Molusken. Onder zijne voorwerpen van kunst was het onnavolgbaar crucifix, gestoken door Albert Durer, dat als het meest beroemde kunststuk van dezen meester kan beschouwd worden, en waarvan men eene beschrijving bij Karel van Mander vinden kan.

Part. berigt.

MICAULT (Nikolaas) of MICHAULT, raadsheer in den geheimen raad, is den 16 Aug. 1589 te Brussel, zijne geboorteplaats, gestorven, en was bevriend met Petrus Nannius. Deze droeg hem zijne *Declamatio Quodlibetica de Aeternitate mundi.* Lovanii 1549 (1550) en noemde hem *vir insigniter eruditus ac vere humanus.*

Zie Paquot, *Mém.* T. III. p. 123.

MICCERUS (Henric Johan), bloeide in den aanvang der XVIIe eeuw. Kramm bezit van dezen kunstenaar een groote lange prent, voorstellende *een gezigt op de stad Emden*, van de rivier de Eems te zien, met veel schepen, bij en in de haven, op den voorgrond met beeldjes gestoffeerd, waarvan er eenige te zamen een groot papier vasthouden, waarop de platte grond der stad Emden is afgebeeld. Zij is goed en met veel zorg bewerkt en uitgegeven door Johannes Petreius, bibliopola Embdensis.

Zie Kramm, t. a. p. *Bibl. J. Schouten*, *mss.* p. 50; *Bibl. v. Voorst*, *mss.* p. 86, 91; *Bibl. H. W. Tydeman mss.* p. 35.

MICHAEL (Jacobus), door Bloccius Michiel of Michaelis, ook Jacobus de predikant genoemd, verkondigde reeds in 1564 het Evangelie te Obermorpter in Kleefsland, en was in 1568 lid der kerkvergadering te Wezel, nam vervolgens de dienst waar te 's Hertogenbosch, en werd, toen hij in 1573 zich te Dordrecht had neêrgezet, aldaar tot derden predikant beroepen. In het midden van 1574 werd hij aan Gorcum ter leen gegeven. Ten gevolge van oneenigheid met den kerkeraad keerde hij, toen 's Hertogenbosch in 1577 tot de Staatsche zijde was overgegaan, derwaarts terug, doch moest die stad, toen zij in 1579 aan Parma overging weder verlaten.

Zie van de Wall, *Privil. v. Dordr.* bl. 1497; 's Gravesande, *Tweehonderdj. gedachtenis van het eerste synod.* bl. 222; Kist en Royaards, *Kerk. Archief*, D. I. bl. 457; 2 Serie. D. I. bl. 41; van Someren, *Beschr. v. Gorkom*, bl. 17; Schotel, *Kerk. Dordr.* D. I. bl. 99, volgg.; Groen van Prinsterer, *Archives.* T. V. p. 223—226.

MICHAEL (Franciscus), van Rijssel, een Dominikaan, biechtvader en hofprediker van Philips I, aartshertog van Oostenrijk, overleed in 1502, na kort te voren tot bisschop van Galicië benoemd te zijn. Hij gaf eenige redevoering over de zeven weëen der H. Maagd, en eene broederschap die haar ter eere gesticht was, alsook over de broederschap van den H. Rozenhof in het licht.

Zie du Pin, *Bibl. Eccles.* T. XII.; Adelung u. Rotermund.

MICHAEL (Johan George), werd 27 Febr. 1800 te Velzen geboren, nam deel aan de veldtogten tegen de Engelschen en Russen in N. Holland, was bij het beleg van Naarden, en diende onder koning Willem I als majoor bij de artillerie. Hij huwde Regina Elisabeth Muller, en overleed te Amsterdam 6 Junij 1858.

Part. berigt.

MICHAELI VAN LUCCA (Doctor), en Leonard Botalli, heelmeesters van den hertog van Alençon, behandelde prins Willem I na den aanslag van Jean Jauregui op zijn leven. Naast God was hij aan hunne zorg het leven verpligt.

Zie van Meteren, *Ned. Hist.* D. bl. ; Hooft, *Ned. Hist.* Busbequii, *Epp.* 2; Beaufort, *Lev. v Willem I*, D. III. bl. 525.

MICHAELIS (Heinrich), te Soest in Westphalen geboren, was eerst te Aken, vervolgens te Utrecht en Amsterdam predikant bij de Hoogd. gemeente, waar hij den 27 Aug. 1727 in den ouderdom van 59 jaren overleed.

Zie *Auserlesene Theol. Bibl.* T. 38, p. 138; Adelung u. Rotermund.

MICHAELIS (Gerrit Jan), in 1775 te Amsterdam, waar zijn vader beeldhouwer was, geboren, ontving zijne opleiding van G. A. Ritter en Jurriaan Andriessen. De laatste gaf hem drie jaren onderrigt in het theoretische en praktische der kunst, waarna hij de natuur, vooral bij het schilderen van landschappen, tot leidsvrouw nam. Men vindt zoo in binnen- als buitenlandsche kabinetten vele voortreffelijke proeven van zijnen arbeid en alleen in het museum op het Paviljoen te Haarlem 5 schilderijen, als 3 *landschappen*, 1 *herfstgezigt met een waterplas*, en 1 *Geldersch landschap*, voorstellende het doorbreken der zon, na een hevige regenbui. Ook Teyler's stichting, waarvan hij conservator was, bezit proeven van zijn talent. Zijn teekeningen zijn zeer gezocht, en hij etste eenige landschappen. Hij was correspondent der 4de kl. van het Koninklijk Nederlandsch Instituut en van de Koninklijke Akademie van Beeldende kunsten te Amsterdam en overleed te Haarlem den 31 October

1857, in den ouderdom van 82 jaren. Zijn portret is naar de teekening van W. Caspari, door E. J. Marcus gegraveerd.

Zie Immerzeel, Kramm, en Muller, *Cat. v. portr.*

MICHAËLIUS (JOHANNES) of MICHIELSZ. (JAN), ook Johannes Michaëlius Keratinus, naar zijn geboorteplaats Hoorn, leerling van Beeckman, en praeceptor van de derde klasse aan de Illustre school te Dordrecht, leefde in de eerste helft der XVIIe eeuw, en was een toen niet onverwaard wijsgeer, Grieksch, Latijnsch en Nederduitsch dichter. Zijn boezemvriend en kunstbroeder Johan van Someren, griffier der Chambre-mie-partie, en pensionaris te Nijmegen, noemt hem ergens *„magnus philosophus.”* Op dien titel zou hem zijn *Libellus de Oculo, seu de natura visus*, zijn *Dialogus de aeternitate* (Dordrechti H. Essaeus 1645. 12°.) en eenige wijsgeerige en mathematische verhandelingen, die nimmer het licht zagen, regt hebben gegeven. Van zijne Grieksche Muse bezitten wij slechts een *Tétrastichon* tot proeve onder de *Poëmata*, achter het genoemd *Libellus;* van zijne Latijnsche zijn er meerdere voorhanden, als *Carmina Sacra*, *Elogia*, een getiteld: *Virgo Dordracena*, een ander *de Continibus* 70 *pagis Dordrechtum circumjacentibus inundatione horribili submersis.* Van zijne Nederduitsche gedichten bezitten wij alleen een treurspel, getiteld: *Julius Caesar ofte Kaisermoorders*, Dordrecht H. van Esch 1645. 12°.) 't welk den dichter van Someren zóó geviel dat hij er een *Epitymbion* op vervaardigde. Hij dichtte ook in den trant van Huygens en Hooft, blijkens zijn gedicht *„in den trant alwaer deze, benevens Tesselschade en Anna Roemer Visschers, J. van Brosterhuysen, G. R. Doublet en anderen* geschreven hebben.

Hij vervaardigde eenige latijnsche dichtregelen onder de beeldtenis van Johannes van Beverwijck.

Onder zijne eigene beeldtenis, door Josua Offermans, staan twee regels van Brey, onder eene andere deze van van Someren:

„Wat oyt het prachtigh Grieckenlandt
„En Rome vol van wijsheyt vant,
„Dat schuylt hier in dit deftigh hooft,
„Wiens naem geen sterflickheyt en dooft.”

Dezelfde dichter vervaardigde een *Epitymbion in obitum lectissimae foeminae Jacobae Michaëlis V.* Kal. 1644.

Michaëlius stierf 3 Aug. 1646.

Zie Hoeufft, *Parn. Lat. Belg.* p. 174; van Someren, *Uysp. der Vern. passim.;* Schotel, *Gesch. Lett. en Oudheidk. Avondst.* bl. 99; *Bijdr. tot de Gesch. v. d. Geest. en Wereldl. kleed.* D. I. bl. 57; *Ill. school*, bl. 82—84, 225.

MICHAËLIUS (Jonas), neef van den vorige, in 1577, waarschijnlijk te Hoorn, geboren, liet zich den 9 Sept. 1600 tot academie-burger te Leyden inschrijven, werd in 1612 predikant te Nieuwboekswoude, in 1614 te Hem. Tien jaren later (1624) vertrok hij op de vloot van Piet Heyn naar St. Salvator in Brazilië, waar hij tot vast predikant werd aangesteld. Toen wij dit versterkte punt in het volgend jaar weder ontruimen moesten, vertrok met de Nederlanders ook de Hervormde leeraar, en wij vinden hem in 1625, of den aanvang van 1626, werkzaam in Guinea op het fort (St. George del Mina). In 1627 keerde hij naar het vaderland terug, en vertrok in Jan. 1628 met zijne vrouw en drie kinderen naar Noord-Amerika, en werd de eerste predikant der Ned. Herv. gemeente op Manhattans of Nieuw-Amsterdam, het latere New-York. Van daar schreef hij den 11 Aug. 1628 een belangrijken brief aan A. Smoutius, predikant te Amsterdam, door Mr. Bodel Nijenhuis medegedeeld in het *Archief* van de hoogl. Kist en Moll, D. I. bl. 365 volgg. Het schijnt dat hij omtrent 1633 naar het vaderland is weêrgekeerd, of als predikant naar Virginie is verhuisd. In 1637 en 1638 komt hij weder in Nederland voor, en werd door de classis van Amsterdam weder aanbevolen aan HH. Bewindhebbers der West-Indische compagnie.

Zie J. Hoornbeek, *Sorg en Raad aang. de Evangelie-prediking in Oost- en West-Indië*, 's Gravenh. 1732 (achter W. Hogerwaarts *Afscheidsreden tot de gemeynte op Batavia*, bl. 53, 55; M. Veeris, *Reg. v. N. Holl.* bl. 318; v. d. Aa, *Aardrijksk. Woordenb.* D. VIII.) bl. 92; vooral Bodel Nijenhuis, t. a. p.

MICHAU (Theobald), in 1676 te Doornik geboren, schilderde landschappen en groteske voorstellingen in den trant van Teniers de Jonge. Hij hield zich lang te Brussel op, vestigde zich vervolgens te Antwerpen, waar hij in 1755 overleed.

Zie Immerzeel.

MICHAEUS (Jan), van wien wij anders niets weten dan dat hij »geleert in verscheide taelen" was en »den 25 Maert 1567 het laatste sermoen gepreekt heeft in den Geuzentempel te Gend."

Zie *Gendsche Geschied.* D. I. bl. 74; te Water, *Ref. v. Gend*, bl. 15.

MICHELL (Louis), te 's Hage geboren, ontving onderwijs van Nicolaas Wieling en Hermanus Virelst, in wiens manier hij fraai bloemen en vruchten schilderde, doch vertrok van daar naar elders. Zijn bloeitijd was omtrent 1675.

Zie Kramm, t. a. p.

MICHELL (JAN PETERSEN), werd in 1760 te Amsterdam geboren, verloor op achtjarigen leeftijd zijn vader, die aldaar de geneeskunst uitoefende, bezocht de Latijnsche school en het Athenaeum, werd student in de medicijnen te Leyden, en verdedigde er eene dissertatie *De Synchondrotomia pubis commentarius*, later door Ludwig, hoogleeraar te Leipzig in 't Hoogd. overgezet (1784) daarna ook gevoegd bij eene lofrede op van Doeveren in de *Gedenkschriften* van de Kon. Maatsch. der geneeskunde te Parijs. In 1781 verkreeg hij de doctorale waardigheid, na het verdedigen eener verhandeling *De mirabili quae caput inter et partes generationi dicatas, intercedit sympathia*, in 1787 met anderen opgenomen in het *Sylloge selectorum opusculorum de mirabili sympathia* van J. C. Traug. Schlegel te Leipzig. Na zijne promotie vestigde hij zich te Amsterdam, en behaalde in 1782 den eereprijs bij het geneeskundig genootschap *de servandis civibus* op eene verhandeling *over den koortsbast en deszelfs vermenging met andere geneesmiddelen*, en gaf nog in hetzelfde jaar in *'t Mengelwerk der Algem. Vaderl. Letteroef.* een stuk over de Epidemishce koorts, die voornamelijk in Junij te Amsterdam had geheerscht. Met scherpzinnigheid voerde hij geschil met den hoogleeraar Ypey over den aard der uitwasemingen van bedorven water. In 1783 schonk hem het Prov. Utr. Genootsch. den gouden eerepenning voor eene verhandeling *over de oorzaken der vermeerdering der zenuwziekte in ons land*, in 't Lat. en Ned. uitgegeven en in de werken van gemeld Genoots. opgenomen; een jaar later het Zeeuwsch Genoots. van Kunsten en Wetenschappen eenen voor eene verhandeling *over de oorzaken, den aard en de genezing der zinkingaartige koortsen.* In 1785 behaalde hij en J. R. Deiman een prijs bij de Kon. Maats. van Geneesk. te Parijs *over het gebruik der koortsbast in de aflatende koortsen.* In het volgende jaar verwierf hij den gouden eereprijs voor de beantwoording der vraag: *over de kenteekenen der eigenlijk gezegde zenuwziekten, derzelver oorzaken en geneeswijze*, die echter niet is uitgegeven.

Nog schreef hij een verhandeling *over de borstwaterzucht* en *over den invloed der ademhaling op het dierlijk leven*, en vele anderen, die door hem zijn uitgesproken in *Doctrina et Amicitia* en in *Concordia et Amicitia.* De door hem voorgedragene stukjes, zoo in *Felix Meritis* als elders, b. v. *Mijne luchtreis*, *Kruidje roer mij niet*, *De mode in de geneeskunde; Onze vragen van den dag*, Amst. 1794, getuigen inzonderheid van zijn luim. Hij was lid van verschillende Genootschappen, en genoot algemeene achting. Hij overleed 4 Nov. 1795. Zijn vriend G. Schutte sprak den 17 December daaraanvolgende in *Felix Meritis* eene sierlijke lijkrede op hem uit. Hij was in 1783 gehuwd met Johanna Jacoba Kips, die hem één zoon schonk (die volgt).

Hij schreef:

Natuurkundige verhandeling over den invloed der ademhaling op het dierlijk leven, in *N. Algem. Magaz.* 1794. D. II. St. I. bl. 385.

Geneesk. verhandeling over de oorzaken, onderscheiding en geneezing der febres catharrales of zinkingkoortsen enz. 2e dr. Amst. 1806, in *Verh. v. h. Zeeuwsch Genoots.* 1786. D. XI. bl. 89.

Diss. Phys. med. de causis, indole et therapia morborum nervosorum, qui in Belgica observantur in *Verhand. v. Teylers Genoots.* 1785. D. III. St. St. I. bl. 191. De Holl. vertaling Ibid. bl. 427.

Verhandeling over de ondersteuningsmiddelen van den koortsbast, in *Verhand. v. h. Genoots. Servandis Civibus.* 1783. bl. 167.

Natuur- en Geneeskundige verhandeling over de oorzaken, den aart en de genezing der zenuw-ziekte, welke men in de vereen. Nederlanden waarneemt. Utr. 1793. 8°.

Aanmerkingen over de zinkingkoorts welke voornamelijk in de maand Junij des jaars 1782 *te Amsterdam geheerscht heeft*, in *Algem. Vad. Letteroef.* 1782. D. IV. St. II. bl. 389.

Drie brieven aan A. Ypey, bevattende een onderzoek over de vermeende schadelijkheid der dampen van rottend water. Ald. 1782. D. IV. St. II. bl. 524; 1783. D. V. St. II. bl. 232, 334.

Iets ter nagedachtenis van P. Nieuwland. Amst. 1795. gr. 8°.

Zie *Navors.* 1865, bl. 166; Holtrop, *Bibl. med. chir.*; Kobus en de Rivecourt; Arrenberg, *Naaml.* bl. 353; van Cleef, *Alph. Naaml.* bl. 402.

MICHELL (Johannes), zoon van den vorige, werd in 1785 te Amsterdam geboren, ontving onderwijs aan de Latijnsche school en het Athenaeum aldaar, doch was naauwelijks aan de Leydsche hoogeschool tot geneesheer bevorderd, of hij overleed in 1811. Hij had veel aanleg voor de Nederlandsche poezij, inzonderheid voor de behandeling van romances. Vooral wordt zijn romance *de Vloek*, opgenomen in de dichtvruchten van den vriendenkring *Kunst door vriendschap volmaakter*, D. V. bl. 101, en in Witsen Geysbeek's onder aangehaald werk, zeer geprezen.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* D. IV. bl. 419—431; Kobus en de Rivecourt, *Navorscher*, 1865, bl. 166.

MICHELL (Matthew), en niet Robert Mitchell, zoo als Wagenaar schrijft, Britsch bevelhebber te Duins, verscheen met 5 Engelsche schepen van oorlog, die door koning George terstond nadat de tijding van den inval der Franschen in Staats-Vlaanderen te Londen gekomen was, met ettelijke transportvaartuigen, inhebbende 3 bataillons troepen, naar Vlissingen gezonden was, met last, om mede te werken op de bescherming der zoo zeer bedreigde provincie van Zeeland, en

onder belofte dat deze nog door meerdere schepen en hulpbenden zouden gevolgd worden (April 1747.)

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XX. bl. 69; J. C. de Jonge. *Neerl. Zeew.* D. V. bl. 156, 157.

MICHELLE DE FRANCE, dochter van koning Karel VI en eerste gemalin van Philips van Bourgondie. Zij huwde in 1409, en overleed kinderloos den 8 van Hooimaand 1422 op haar 28e jaar. Men vindt haar afgebeeld en hare kleeding beschreven bij van Wijn, *Nalez. op Wagenaar*, D. IV. bl. 97.

Zie La Marche, *Mémoir.* p. 54.

MICHELIUS (JOHANNES), uit Antwerpen, in de tweede helft der 16e eeuw, groot voorstander en lofredenaar van Paracelsus. Hij verhief dezen in een door hem uitgegeven Apologie, boven alle artsen der oudheid.

Zie Smett, *Miscell.* Lib. XII. p. 721, seqq.; Adelung u. Rotermund.

MICHELIUS (JOSEPH), gaf een *Scrinium cinnabarinum* en *Apologia Chemica*, Middelb. 1597, in het licht. Ook schreef hij een werk *de Pseudotemporistis* tegen Bernh. Georg Renotus.

Zie Jöcher, Adelung.

MICHGORIUS (JOHANNES), te Deventer geboren, werd 1 September 1670 predikant te Koeverden, in plaats van F. T. van Staveren. Hij was op de classis te Sleen den 1 Sept. 1672 niet tegenwoordig, omdat hem, ofschoon ziek, bij het overgaan van Koeverden van den bisschop gelast was binnen 24 uren te vertrekken, omdat hij „de militie al te seer uyt de Bybel gesterkt had."

Hij overleed 1 Nov. 1693. Hij hield eene lijkrede op Car. Rabenhaupt, die hij in 't licht gaf met eene beschrijving van diens leven en bedrijven, met den titel:

De ware troostgrond der geloovige zielen. Amst. 1675.

Zie Romein, *de Herv. pred. v. Drenthe*, bl. 255; *Gron. Volksalm.* 1837. bl. 148 vlg.

MICHIELS (ANDREAS VICTOR), zoon van Josephus Michiels en Anna Elisabeth Gilis, werd 30 April 1797 te Maastricht, waar zijn vader procureur-generaal bij het hooge geregtshof van Limburg was, geboren.

Na in 1814 als tweede luitenant den veldslag bij Waterloo bijgewoond, en aan den veldtogt in Frankrijk te hebben deelgenomen, kwam hij in Julij 1817 te Batavia aan.

Onmiddelijk wachtte hem de strijd in de residentie Cheribon. Den 29 Augustus 1818 werd hij bevorderd tot kapitein. Den geheelen vijfjarigen oorlog op Java van 1825—1830 woonde hij bij als kolonne-kommandant. Twee wonden werden hem in 1827 door den vijand toegebragt, maar ook twee onderscheidingsteekenen vielen hem in 1828 te beurt, want hij werd benoemd tot ridder der Militaire Willemsorde van de 4e en 3e klasse. Bovendien was hij een jaar vroeger reeds bevorderd tot majoor. Ook Sumatra was het tooneel van zijnen moed. In 1831 en 1832 nam hij, als civiel en militair gouverneur, westkust van Sumatra, deel aan de bemagtiging van Naras en Katiagan, in 1832 voerde hij eene expeditie aan tegen Djambi, bij Palembang, welke echter, ten gevolge van zijn beleid, tot geene dadelijke vijandelijkheden leidde. In dat zelfde jaar werd hij in Mei bevorderd tot ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw. Buitengewone diensten bewees hij bij den aanval op Bondjol en de daarop gevolgde overwinning. Tot belooning werd hij den 3 October 1837 bevorderd tot kolonel. Onder zijne bevelen werden in 1838 de XIII Kotta's veroverd, en in 1840 Baros, Tapoes en Singkel vermeesterd, werd in 1841 de opstand van Batipoe gedempt, en werd in 1844 en 1845 een algemeene aanval op onze Oostelijke grenzen afgeweerd en Soengei Pago bezet. Eervolle onderscheidingen vielen hem voor al deze militaire feiten te beurt. In 1841 werd hij benoemd tot adjudant in buitengewone dienst van den koning en tot kommandeur der Militaire Willemsorde, In 1843 werd hem de rang van generaal-majoor toegekend; in Februarij 1849 werd hem voorloopig het kommandement van het Indische leger opgedragen, in afwachting van den door den door den koning benoemden kommandant. In die hoedanigheid vertrok hij naar Bali, en sneuvelde daar als opperbevelhebber der derde Balische expeditie en kommissaris van het gouvernement voor de Balische aangelegenheden bij de verovering van Kasoemba (25 Mei). Zijn lijk werd naar Batavia gevoerd en aldaar begraven. Er zijn twee monumenten voor hem gesticht, een op zijn graf te Batavia, en één te Padang. Zijn portret in olieverw is aan de Kon. Acad. te Breda.

Men heeft van hem:

Neêrlands souvereiniteit over de schoonste en rijkste gewesten van Sumatra. Amst. 1846.

Zie *Biogr. Album van van Sypesteyn*, *Cornets de Groot*, *enz.* (waar zijn portret, in fol. naar Hoffmeister, gelithogr. door E. Spanier, voorkomt;) *Milit. Spect.* 1850 2. S. II. bl. 185. 425, 1852, N°. 11; Kobus en de Rivecourt. *Part. ber.*

MICHIELS (WIBRANT), woonde in 1610 en 1616 te Beetgum, een Friesch dorp.

De Maats. v. Ned. Letterk. te Leyden heeft van hem in hands.:

Stichtelyke Rymen, hoe haer de jonge maeyden met aengename zedickeyt enz. zullen houden enz.

Schriftvirlicke rymen, leerende hoe een Christen mensche hem teegen des bedrieghlyken weerelts vervoeringen in waren gelove, hope, ende liefde met becommernisse zyner zalicheyt zall wapenen ende dragen, getogen uytte 4 uyterste met grooten arbeyt rhetoryckelyck gecomponeert door den vermaerden ende constigen Nederlantschen poëet Jean Baptiste Houwaert, in 't cort vervatel ende in deezen ordre gestelt deur Wibrandt Michiels van Beetgum. A°. 1616.

Mengelmoes ofte Alderhande rymckens enz.

Zie *Cat. d. Bibl. v. Letterk.* 1846, bl. 108; Mr. J. Dirks, *Friesche Volksalm.* 1842, bl. 11; *Ber. van het Hist. Genoots.* D. I. bl. 47.

MICHIELSZON of MICHIELZEN (Michiel), werd omstreeks in het midden der 17e eeuw te Middelburg, zoo Vrolijkhert wil, te Vlissingen, geboren, legde zich in zijn jeugd op de godgeleerdheid en Oostersche talen toe, en werd den 15 Jan. 1661 tot doctor in de godgeleerdheid bevorderd, na het verdedigen eener dissertatie *de purgatorio.* Hierna legde hij zich (mogelijk te Utrecht) toe op de regtsgeleerdheid en werd raad in de vroedschap en pensionaris van Vlissingen. In 1674 werd hij met vijf andere staatsleden in buitengewoon gezantschap naar Engeland gezonden om na den gesloten vrede met Karel II over een verdrag van zeevaart te handelen. Vervolgens had hij als pensionaris van Vlissingen zitting in de Staatsvergadering van Zeeland. Hier hield hij in aardig rijm, gedurende 9 jaren (1676—1684), aanteekeningen van hetgeen er in die vergadering voorviel, waaruit blijkt dat de heeren Staten van Zeeland in dien tijd, in lang geen Staten waren zoo als zij behoorden te zijn, en Michielszon daarentegen blijken gaf van een waar vriend des vaderlands, een vijand van laagheden, kuiperijen en ontvreemdingen te zijn geweest; en tevens dat hij met de rondheid van een Zeeuw, voor waarheid en regt durfde spreken. Zoo ook wordt het laf gedrag der Staten in deze zelfde *Burlesque Notulen*, bij gelegenheid der geschillen in de klassis van Zeeland, wegens het beroepen van eenen leeraar te Middelburg in 1676 voorgevallen, vinnig door hem ten toon gesteld. Er bestaan vele exemplaren dezer notulen in afschrift: sommige keurig geschreven en door de teekeningen van voorname meesters geillustreerd. Scheltema heeft er slechts eenige fragmenten van gegeven, en na hem Witsen Geysbeek. Een jaar voor zijn dood droeg de Utrechtschen hoogleeraar Johannes Leusden hem zijn *Manuale Hebraicum et Chaldaicum* op. Leusden prijst hem »als een man die over zijn taalkundig werk kon oordeelen en die zelve een Academisch dispuut over de bewaring en voortzetting der Hebreeuwsche taal verdedigd had."

Deze echte republikein, „die den Sylla van zijnen tijd niet ontzag,” overleed in 1684.

Zie Scheltema, *Staatk. Nederl.* D. II. bl. 115, *Geschied en Letterk. Mengelw.* D. II. bl. 110, volgg.; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XIV. bl. 358; Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. A. IV (2) bl. bl. 616, 617; Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* D. IV. bl. 431 volg.; Vrolijkhert, *Vliss. Kerkherv. Voorr.* bl. XIV; Nieuwenhuis, *Woordnnb. Aanh.*; Kobus en de Rivecourt.

MICHIELSZOON (ADRIAAN), komt voor als substituut-grietman van Barradeel op den landdag van 17 Jan. 1550. Hij was in 1556 en 1558 burgemeester van Harlingen.

Zie van Sminia, *N. Naaml. d. Grietm.* bl. 203, 204.

MICHIELSZOON (MARTEN), van de Rijp, de allereerste harponier, varende op Groenland, welke in de openbare zee een walvisch schoot en doodde (1639 of 1640).

Zie Dorregeest in *Korte Historie* achter de *Rijper zeepostil;* J. Honing, *Hist. Oudh. en Letterk. studien*, D. II. bl. 14, 15.

MICHIELSZOON (JAN) of DE MICHAEL, in 1582 predikant te Grootebroek, en aldaar in 1595 gestorven. Men ontmoet hem het eerst in 1572 als predikant van hopman Cabbeljau, toen hij met Colterman en Jan Robert, luitenant van dien hopman, door die van Haarlem naar Sonoy om hulp werd gezonden. Sedert gebruikte hem Sonoy meermalen tot 's lands dienst en zond hem naar de prins van Oranje, de koningin van Engeland en Leycester. Hij stond bij Sonoy in hooge gunst en hield geheime briefwisseling met hem, toen Maurits Medemblik belegerde.

Zie Bor, *Ned. Oorl.* B. VI. bl. 288; VII. bl. 17; IX. bl. 144; XXIV. bl. 26, 44; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VIII. bl. 274; Amst. D. III. bl. 369.

MICHU (BENOIT), geboortig uit Vlaanderen, vestigde zich te Parijs, waar hij de kunst van glasschilderen beoefende. Zijn zoon, aldaar geboren, heeft vele voorname werken, o. a. om de kapel te Versailles te versieren, met roem ten uitvoer gebragt.

Zie Kramm, t. a. p.

MICKER of MICKEN (JAN) leefde in de laatste helft der XVIIe eeuw, en was, volgens Immerzeel, een naauwelijks middelmatig schilder. Kramm daarentegen beoordeelt hem niet zoo ongunstig, en beroept zich op zijn schilderij, voorstellende *de Torenbouw van Babel*, met legio van beeldjes, vol effekt, met een kunstige lichtspeling, alsof zij uit de school van Rembrandt afkomstig ware, en fiks geschilderd, en

vooral op een *Gezigt à vol d'oiseau op Amsterdam*, na de bemuring, omstreeks 1480, een meesterstuk van kunst. Hij schijnt vader van H. J. Miccerus (zie boven) te zijn geweest.

Zie Immerzeel en Kramm, t. a. p.; *Cat. d. Maats. v. Neerl. Letterk.* D. I. bl. 12 (mss.).

MICLOT (Jan), kanunnik van St. Pieter te Rijssel, leefde in het midden der XV eeuw. Hij vervaardigde, op bevel van Philips de Goede, eene

Traduction Française des Actes de St. Adrien, in ms. in fol. Volgens Paquot berustte het ms. in de Bibliotheek van den prins van Condé.

Achter hetzelve had men ook:

L'Histoire de la translation des Reliques de ce Saint à Grammont en Flandre, écrit en 1458, onbekend gebleven aan de Bollandisten.

Zie *Journal de Verdun*, Sept. 1751, p. 194; Paquot, *Mém.* T. I. p. 370.

MICRONIUS (Martinus), de Cleyne, beroemd geneesheer, te Gend geboren, bloeide in het midden der 16e eeuw.

Hij schreef:

In plerosque Anatomicos Galeni libros. In libros de Placitis Hippocratis, Platonis argumenta cum Latinis Galeni Operibus. Basil 1549.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 653; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 817.

MICRONIUS (Marten) of de Kleine, in het begin der 16e eeuw te Gend geboren, werd reeds vroeg met de gezuiverde leer bekend, en zocht een schuilplaats in Engeland, waar de jeugdige koning Eduard VI hem onder zijne bescherming nam, en benevens den superintendent à Lasco, en de predikanten Delenus, Riverius en Gallus tot leeraar der eerste gemeente, die hij de Augustijnen kerk te Londen had afgestaan, werd aangesteld. Hij arbeidde met ijver aan hare stichting en de bevordering harer belangen totdat Maria op den troon kwam, en de vervolging der Protestanten een aanvang nam. Hij behoorde tot hen, die den 17 September 1553 met 2 schepen uit Gravesend zeilden. Dat, waarop hij zich met à Lasco en Uitenhoven bevond, landde na zware stormen in Denemarken, maar noch hier, noch in eenig oord, waar de Lutheranen den boventoon hadden, vonden de vluchtelingen een schuilplaats. Eindelijk werd hun er een in Oost-Friesland geopend, en Micronius in 1554 tot predikant te Norden beroepen. Hier bragt hij veel toe tot uitbreiding van het Evangelie, hield de eerste leerrede bij de hervormde gemeente te Frankfort aan de Main, en maakte zich inzonderheid verdienstelijk bij zijne gemeente, toen deze

door een zware pestziekte bezocht werd. Hij overleed den 12 September 1559.

Welk een man hij was, blijkt uit de volgende getuigenis van zijn landgenoot Utenhoven, die hem van nabij gekend heeft:

„Wat vader Micronius aangaat," dus schrijft hij in de voorr. van zijn *Waarachtig Hist. Verh.* bl 17, „in dien man is zulk een opregtheid, zulk een ijver tot vrede en eenigheid, zulk eene heilzame gezonde leer, zulk een godzalig rein verstand om op alles te antwoorden en een uitstekend oordeel om de schriften te onderzoeken en te verklaren, wat ook onze tegenpartijders hier verdichten en zeggen, dat ik voor mij wensche, dat CHRISTUS kerk vele zulke mannen mogt hebben. Dat nu dit mijn oordeel en getuigenis over hem op geenerlei wijs valsch is, kan ieder een, gelijk de leeuw uit zijn klaauwen gekend wordt, verstaan en ligt vernemen uit de zamenspraken, die hij over eenige strijdende punten gehouden heeft en hier van ons geboekt zijn, al waren er geen onnoemelijke getuigenissen dergenen voorhanden, die hem zeer wel gekend en gehoord hebben."

Hij schreef:

Een waerachtighe historie van Hoste, (ghenaemt Jooris) van der Kateleyne te Ghendt, om het vry opentlick straffen der afgodischer leere ghebrandt. z. pl. of j.

Een claer bewys van het recht ghebruyck des Nagtmaals CHRISTI, *ende wat men van de Misse houden zal. Ghedrukt binnen Londen by Collinus Volkwinner. Anno* 1554.

Uit de voorrede blijkt dat hij dit werkje in Londen den 8 April 1552 geschreven heeft en door den druk heeft gemeen gemaakt. Het is herdrukt in 1561.

De cleyne Catechismus, kinder- of berichtleere der Duitscher ghemeente te Londen. Ghemaeckt door Marten Micron. Londen 1551. Embden 1559.

Christlicke ordonantien der Nederlantschen ghemeynte CHRISTI, *die van den Christelicken prince Co Edewart den VI in het jaar* 1550 *te Londen inghestelt was ..... waertoe ghedaen is 't Priuilegium des voornoemden Co. Ed. den VI ter opbauwinghe der voernormde Nederlandtscher ende andere antlandischer ghemeynten. Gedr. buiten Londen by C. Volkwinner* 1554, 8°. 1560—1564—1565.

Antichristische leere, ende onwarachtige valsche verhael van de handel ofte gespreck anno 53 *minder getal, tussche hem ende mij van die Alderheyl. Menschwerdinghe ons Heeren* JESU CHRISTE *voor vele getuygen gheschiet. Met noch een hertgrondelyckescherpe Sendtbrief oft Vermaninge aan hemseluen enz.* z. pl. of j. (C. 1570) In 1 dl. kl. 8°. Beide geschriften zijn anoniem uitgegeven en bij denzelfden gedrukt.

Ein kort Underricht, voor den eenfoldigen Christen' de desz.

Heren hillich Aventmahl werdiglijcken willen geneten. David Mart. Mycronius ende Vincent Phrisium, Deners der Gem. Chr. Tho Norden. Gedrukt na het Original van 1554 *den* 8 *Decemb.* (in 't laatst der 17e eeuw of later) kl. 8°.

Een waerachtig verhaal der t'zamensprekinge tusschen Menno Simons en Martinus Mikron van der Menschwerdinge Jesu Christi. *Met eener kleyner verklaringe op derzelven end anderen twistigen artikelen in den naesten bladt angheteekent. Gedruckt te Emden by Gellium Ctematium. Anno* 1556 *den* 18 *Junij.* (Dit gesprek is te Wismar gehouden in 1553), Anno 1564. kl. 8°.

Apologie of verantwoordinge. Marten Microns op 20 *verscheyden artikelen, die Menno Simons tegen het disputatie boekskan in druk heeft uitgegeven.* Anno 1558.

Apologeticum scriptum Martini Micronii, qui Ecclesias Orientalis Frisiae, a Joachimo Westphalo, aliisque ei similibus, falso traductas, modeste tuetur ac purgat. Responsum item ad quandam ejusdem Westphali epistolam, de iis rebus scriptam, quae post Anglicarum Ecclesiarum dissipationem Hamburgi, aliisque vicinis locis anno 1554 *acciderunt. Inseruntur hic non nulla de Coenae Dominicae negotio, quae legisse pium lectorem haud quaquam poenitebit.* Anno 1557.

Van de weerdigheydt, nutheydt ende noodigheydt der Christelyker vergaderingen. Eerst in den Latyne gescreven door Marten Micron ende nu tot stichtinge der eenvuldiger in nederduytsche trouwelyck overgezet. Gedrukt anno 1561.

Dit werkje, na Microns dood uitgekomen, heeft hij niet mogen voltooijen, 't geen door zijn goede vriend Nicolaas Carineus, is geschied.

Kirchen-ordnung, wie die unter dem Christlichen Konig aus Engelandt Edward dem VI in der stadt Londen, in der Niederlendschen Gemeine Christi, *durch Kon. Majest. mandat geordnet und gehalten worden, mit der Kirchendiener und Eltesten bewilligung, durch Hernn Johan van Lasco, Freiherren in Polen, Superintendenten derzelbigen Kirchen in Engelland en lateinischer Sprach weitleufftiger beschrieben, aber durch Marten Micronium in eine Kurtze Summe verfasset, und jetzund verdeutchet. Gedrukt in der Churfurstlichen Statt Heidelberg durch Johannem Mayer* 1565. De voorrede is van Micronius geschreven in 1554.

Alle zijne schriften zijn hoogst zeldzaam.

Zie J. Utenhovii, *Simplex et fidelis narratio de instituta ac demum dessidata Belgarum aliorumque peregrinorum in Anglia ecclesia, et potissimum de susceptis postea illius nomine itineribus, quaeque eis in illis evenerunt.* Bas. 1560; Bertram, *Hist. Joh. à Lasco*, P. II. p. 282, 308; *Miscell. Gron.* T. III. p. 88; Hoyer, *Apol. Nord.* p. 72, 73; M. Schoock, *de bon. Eccles. et Canon. Ultraj.* p. 462; Voetii *Polit. Eccles.* T. I. P. I. L. II. *Tract.* I. C. I. p. 340;

Venemac, *Hist. Eccles.* T. VII. p. 263; Gerdesii, *Floril.* p. 250, 251; H. R. T. v. Alphen, III. p. 128, 144, 231; *Prol. Oec. Cat. Pal. sign.* C. Col. 6; U. Emmius, *Rer. Fris. Hist.* p. 948, 950; Harckenroth, *Naaml.* bl. 230, 237; Meiners, *Oostfriesl. Kerkel. Geschied.* D. I. bl. 321 verv.; D. II. bl. 381 verv.; Enis, *Kort ber.* bl. 167, 168; Le Long, *Hist. Verh.* bl. 41—47, 55; Freyland, *Kerk. Gesch.* III. bl. 159; Ypey en Dermout, *Gesch. d. Ned. Herv. Kerk*, D. I. bl. 155, 434, 525 en *aant.*; Reershemius, *Ostfriesl. Prediger denkmahl*, S. 223 ff., 804 ff; Koecher, *Cat. Hist. d. Ger. kerk*, bl. 184, 185, 186, 228; Mensinga, *Over de Liturg. schriften*, bl. 25; Kist en Royaards, *Kerk. Archief*, 2de serie, D. II. bl. 43, 156; D. IV. bl. 282, 294; Glasius, *Godgel. Nederl.*; van Mieris, *Ned. Vorst.* D. III; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 186; *Cat. v. Fred. Muller*, bl. 94; *Cat. J. v. Voorst*, T. I. p. 133, 134, 138, 144, 150, 251; *Cat. Heringa*, p. 49.

MIDDAGHTEN (CHRISTOFFEL), een Friesch zeeman, geboren in het midden der 17e eeuwte Sexbierum, begon als gemeen matroos op Groenland te varen, en klom op tot den rang van schout-bij-nacht. Het is onbekend wanneer hij in 's lands dienst overging, doch in 1696 komt hij voor als kapitein van een der Friesche schepen, in 1705 werd hij schout-bij-nacht, welke betrekking hij in 1721 nog bekleedde. Hij is meermalen afgebeeld. Hij gaf in het licht:

Atlas van 13 Zeekaarten. Harlingen 1717. F. Schotsman.

Zee-Atlas, bevattende 20 zee- en kustkaarten van Europa, groot atlas formaat, fraai gekleurd, met portret van den maker, bevindt zich in de boekerij van het Friesch genootschap van *Geschied-, Oudheid- en Taalkunde.* Daarbij behoort een *Berigtschrift.* Amst. 1708. 4°.

Nieuw bericht der scheepsbouw. Harl. 1712, 1714, 1717 (3e dr. verand. en verbeterd) 1721 (4e dr. door M. geheel omgewerkt). Een exemplaar er van met eigenhandige verbeteringen van den schrijver, werd te Harlingen op de auctie Fontein n°. 186 verkocht.

Noodige verbeteeringe voor de zeevaart. Harl. 1721. 4°.

Groot verbeterd Straatszeeboek, met de kaarten van Klaas de Vries. Amst. 1719. fol.

De nieuwe Lootsmans wegwijzer. Amst. bij de Wed. Loots en J. Smyters.

Zie J. C. de Jonge, *Gesch. v. Ned. Zeew.* D. IV a. bl. 489, b. bl. 297; *Cat. van een hist. Atlas, verzameld door J. J. v. Voorst*, bl. 35, n°. 765; Abcoude, *Naamr.* bl. 240; Arrenberg, *Naamr.* bl. 291; *Nav.* D. IX. bl. 335; D. X. bl. 83, 311; Muller, *Cat. v. portr.*; Kobus en de Rivecourt; *Versl. v. h. Friesch Gen.* 1862—1863, bl. 59.

MIDDACHTEN (JAN VAN), een Geldersch edelman en een der bevelhebbers der Hoornsche ballingen, onder welken deze in 1482 Hoorn overrompelden.

Zie Velius, *Chr. v. Hoorn*, bl. 331; Wagenaar, *Vad. Hist.* bl. 211.

MIDDELBURG (Bartholomaeus a), in 1485 te ter Veere geboren, oefende eerst gedurende dertig jaren den koophandel uit, begaf zich vervolgens naar Leuven, studeerde in de wijsbegeerte, waarin hij alle zijne medeleerlingen overtrof. Hij trad in de orde der Minnebroeders van St. Franciscus, en was dikwijls van dezelve op verschillende plaatsen, ook te Middelburg, Gardiaan en Vicaris. Gedurende meer dan veertig jaren was hij een ijverig prediker, schoon aan beide zijde zijns ligchaams gebroken. Georgius van Egmond stelde hem tot wijbisschop aan en hij overleed te Utrecht den 11 April 1564 in den ouderdom van 80 of 86 jaren, en werd in het pand van het Minnebroersklooster aldaar begraven. Adriaan van den Burg, vervaardigde hem ter eere een Latijnsch grafschrift, door H. van Rijn in Nederduitsch rim overgebragt. Een ander liet, Petrus Trudenius op zijn grafzerk snijden. Hij liet na:

Conciones de Tempore et Sanctis in 3 deelen. Florens van der Haer, kanunnik te Rijssel, bezat in 1634 zijne handschriften, hem door Victor Schorel, pastoor te Utrecht, vermaakt.

Zie Arnold. Raissius, *Auctar. ad Molani Natules SS. Belgii XI Apr.* p. 57, 58; Sweertii, *Ath. Bat.* p. 156; Boxhorn, *Chr. v. Zeel.* D. I. bl. 462; Ermerins, *Veere*, III. bl. 182; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 108; *Hist. v. 't Utr. bisdom*, bl. 184; La Rue, *Gel. Zeel.* bl. 142, 143; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 128; Paquot, *Mém.* T. I. p. 65, 66; Glasius, *Godgel. Ned.* Kobus en de Rivecourt.

MIDDELBURG (Jacob Antonisz.), werd omstreeks de helft der XVe eeuw te Middelburg geboren, omhelsde den kerkelijken stand, werd er doctor, hoogleeraar in 't kanoniek regt, kanunnik, zanger van St. Gedula te Brussel, en generaal-vicaris van den bisschop van Kamerijk, Henrik de Berges.

Hij gaf in het licht:

Elegans libellus, ac nunc primum impressus, de praecellentiâ potestatis Imperatoriae; in quo plurima lectu vehementer tum utilia, tum amoena, ex variis Authoribus, de ortu, gradibus et discrimine dignitatum civilium et ecclesiasticarum: conscriptus a viro undecumque doctissimo Jacobo Middelburgensi, Juris Pontificii Professore, Henrici de Bergis Episcopi Cameracensis vicario generali. Hantwerpiae, ex officinâ optimi Chalcographi Theodorici, cognomine Mertens, Anno Domini M.D.II. Calendis aprilibus. 8°. Romae. 1503. 4°.

Erasmus prees dit boek zeer in een brief aan den schrijver en roemt zijn vernuft in dien hoogen ouderdom, zijn onvermoeide vlijt bij 't genot van overvloed van tijdelijke goederen enz.

Zie D. Erasmi, *Epist.* lib. XI. Ep. 26; Sweertii, *Ath. Belg.* p. 354; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 400; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 70; *Oudh. en Gestigt. v. Zeel.* bl. 44; La Rue, *Gel. Zeel.* bl. 8; Paquot, *Mém.* T. III. p. 116; Glasius, *Godgel. Nederl.*

MIDDELBURG (Levinus van), opvolger van Diderik van Herxen, prior van het Fraterhuis te Zwolle (1417). Ten gevolge van kerkelijke twisten, zoo noodlottig voor de broederstichting, werd hij met den overste, Diderik van Herxen, uit Zwolle gedreven. Talrijke leerlingen volgden den meester. Dan met het herstel van den kerkvrede (1432) herrees spoedig het letterkundig leven. Hij beoefende de Nederduitsche poezij, waarvan nog een proeve voorhanden is, medegedeeld door Hoffman van Fallersleben, in *Niederl. geistl. Lieder des XV Jahrh.* (Hannover 1854) bl. 159.

Zie Delprat in *Alg. Konst- en Letterb.* 1854, n°. 59, en *Broeders. v. G. Groete*, bl. 90.

MIDDELBURG (Nicolaas van), of MIDDELBURGUS (Nicolaus), geneesheer te Middelburg, van wien G. Norcmagus deze getuigenis aflegt:

„M. Nicolaum Middelburgum medicorum sua aetate Phoenicem, silentio non praeteribo, cujus raram et doctrinam et fidem cum praedicat non una regio, tum sumptuoissima magnificaque Domus Hantwerpiae quasi monumentum exstructa testatur."

Zie Ger. Noviomagi, *Epist.* in *Opusc. H. Barlandi*, p. 262; La Rue, *Gel. Zeel.* bl. 305.

MIDDELGEEST (Mr. Simon van), bekend door de welsprekende redevoering voor den hove van Holland gehouden ter verdediging van Mr. Pieter de Groot, welke 's mans vrijspraak ten gevolge had. Deze pleitrede is door Scheltema in het licht gegeven. Witsen Geysbeek gewaagt ook van zijne verdienste als dichter, die blijkt uit eenige verstrooide gedichten, o. a. uit twee die in den *Bloemkrans van versch. Gedichten.* Amst. 1659, voorkomen.

Op *Cat.* van Mr. J. Fabius (Utr. 1867) p. 16 komt voor: *S. M. Duplicq uitgesproken voor den Hove van Holland*, *in de zaak van den heer P. de Groot tegen Mr. Joh. Ruisch. Mitsgaders eenige Bijlagen in het vonnis. Ms.* 254 *pp. fol.*

Zie Scheltema, *Geschied. en Letterk. Mengelw.* D. II. St. III. bl. 1; *Bloemkrans van Gedichten*, bl. 223, 228; Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* D. II. bl. 480; D. IV. bl. 436; Westenbaan, *Redev. over P. de Groot*, in *Mag. van Prof. v. Kampen*, D. III. bl. 69 volgg.; Cornets de Groot, *Levensschets van Pieter de Groot*, bl. 40; Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. III A. bl. 199; D. IV (2) bl. 418, 419; Sandbrink, *de advocat. juribus ac doctrina*, p. 90, 99; Kobus en de Rivecourt.

MIDDELHOVEN (Michael van), in 1562 te Dordrecht geboren, van 1592 tot 1634 predikant te Voorschoten, in 1638 te Leiden overleden, „maakte zich een gezegende nage-

dachtenisse in Godts kerke door zijn getrouwen voorstand der zuivere leer tegen de Remonstranten (die daarom met verachting van hem spreken), en bediende voor een tijd de kruiskerk der Gereformeerden te Rotterdam, uit welke stad men de rechtzinnige leeraars had weggejaagd. Hij liet zeven zonen na, die alle predikant werden. Zijn portret is vervaardig door J. v. d. Velde.

Zie te Water, *Levensb.* bl. 5; *Boekz: d. Gel. Wereld*, 1762, bl. 746, 747; *Nav.* D. II. bl. 154; Soermans, *Kerk. Reg.*; Muller, *Cat v. portr.*

MIDDELHOVEN (Daniel van), zoon van den vorige, voor-over-oud grootvader van den hoogleeraar te Water, in 1612 te Voorschoten geboren, sedert 1636 predikant bij de Nederl. ambassade, eerst te Venetie, daarna te Parijs, vervolgens in 1638 predikant te Tholen en eindelijk te Bergen op-Zoom, waar hij 23 Mei 1670 overleed. Hij huwde Johanna Liens, die hem drie zonen en drie dochters naliet. Volgens le Rue schreef hij:

Neegen predicatien over de bekeering uit Job en de Psalmen. Bolsward 1651. 12°.

XVI redenen over Job I. 1660. 12°.

Over Job II, III, IV, V, VI en VII. 3 d. Rott. 1661. 12°.

Meditatien over eenige texten der Heilige Schrift. Bolsw. 1651. 12°.

Goede gedagten.

Tooneel van Gods voorzorgen. 12°.

Over de zes eerste capittelen van 't boek Jobs; Goede gedachten en Meditatien.

Zie La Rue, *Gel. Zeel.* bl. 271; Paquot, *Mém.* T. I. p. 745; de Jong, *Venetie*; *Nav.* D. II. bl. 154; *Boekz. d. Gel. Wer.* 1762 b. bl. 746; Mourik, *Naaml. v. Godgel. schrijv.*; *Levensber. v. J. W. te Water*, bl. 5.

MIDDELHOVEN (Michael), zoon van den vorige, werd in April 1645 te Tholen geboren, was eerst predikant te Wouw, vervolgens van 1677 tot 1704 te Zaamslag. Hij overleed te Axel den 1 Julij 1706. Hij was tweemaal gehuwd, 1 met Adriana Jacoba van Wielandt, 2 met Sara d'Harp Uit dit laatste huwelijk werd Jona geboren, van 1705—1757 predikant te Axel.

Hij schreef:

Korte redenen over 't Sevende Capittel Jobs, met eene Meditatie op de tribulatie dezes tijdts. 1678. 12°.

Meditatien over Jacob. V: 11. Rott. 1670. 8°.

Tooneel van Gods voorzienigheid.

Bronader den woorden, oorspronkelijkheden, ter bevattinge der Heilige Schrift. Rott. 1607. 8°.

Van zijn zoo Jona heeft men eene *Dissert. Theol. de fundamento Apostol. et Prophet. ad Ephes.* XI : 10. L. B. 1701.

Zie la Rue, *Gel. Zeel.* bl. 271; Paquot, *Mém.* T. I. p. 145; *Boekz. d. Gel. Wereld* 1762 b. bl. 147, 148; Mourik, *Naaml. v. Godgel. schrijv.*

MIDDELKOOP (DIONYSIUS), zoon van Roeland en van Cornelia de Jong, wonende te 's Greveldnin Capelle; studeerde te Utrecht, werd 6 Aug. 1837 predikant te Oude- en Nieuwe Wetering, in 1840 te Monster en in 1844 te Almelo Hij was geb. 10 Nov. 1812, en stierf 8 Sept. 1845 te Zevenbergen.

Van hem bestaat een verdienstelijk gedicht, getiteld: *Simson*, in 4 tafereelen, te Utrecht uitgegeven; in de *Boekzaal* van Maart 1841 een schrijven aan J. Ronge, en voorts eenige *Bijdragen* in andere Tijdschriften en Almanakken.

Part. berigt.

MIDDELKOOP (JACOBUS ALBERTUS VAN), opperkoopman in dienst der O. I. compagnie in 1798, en secretaris van politie te Samarang in 1806 en terstond daarop tot 1807 resident te Pekalongan. In 1809 werd hij benoemd tot prefect van Java's oosthoek en in dat zelfde jaar door den gouverneur generaal Daendels belast met het invoeren eener nieuwe orde van zaken te Cheribon, werd hij tevens benoemd tot ridder der orde van de Unie. In 1811 was hij landdrost te Samarang, en in 1816 lid en secretaris der adviserende commissie van kommissarissen generaal. Vervolgens werd hij met N. Engelhard benoemd tot commissaris voor de overname der Molukken en tevens tot gouverneur aldaar. Intusschen huwde hij 19 Nov. 1816 te Batavia met C. G. Beilon, weduwe Wieze, die te Soerabaja den 6 Dec. 1821 overleed. Hij stierf ook in Indië, 15 Sept. 1822, in den ouderdom van 58 jaren, op het eiland Timor te Koepang.

Part. berigt.

MIDDELLANT (PIETER), van Gouda, kweekeling van de Ruyter, nam deel aan de meeste zeeslagen van den tweeden en al de gevechten van den derden Britschen en eersten Franschen oorlog. In 1665 werd hij tot kapitein bevorderd. Hij voerde in 1673 de *Komeetstar*, een schip van 68 stukken, waarop Tromp, na het verlaten van den *Gouden Leeuw*, overging. Met dit schip streed Tromp hardnekkig tegen den Britschen admiraal Spragg ter verovering van den Royal Prince. Nadat hij in 1675 met een smaldeel achterom Engeland was gezonden ten einde Fransche oorlogschepen of kapers, die gezegd worden zich in die streken op te houden, te vermeesteren of vernielen, vereenigde hij zich met de vloot van de Ruyter. Eenige dagen voor den noodlottigen slag in de baai van Palermo, 1676, was hij, toen schout-bij-nacht, onpasselijk, in het begin er van sprong hij, bij het in brand raken van zijn schip, in zee, en verdronk. Zijn dood was een wezenlijk verlies voor het vaderland. Hij onderscheidde zich steeds als een kloek zeeman en dapper soldaat, gelijk hij getoond had in de twee jongste gevechten, door 's lands vloot

in de Middelandsche zee geleverd. Het overhaast verlaten van zijn schip bij deze gelegenheid, waardoor zijn dood veroorzaakt werd, schijnt uit dien hoofde aan den uitersten nood, of liever, aan zijne ziekte toegeschreven te moeten worden.

Zie *Holl. Merc.* 1676; Brandt, *Lev. v. d. Ruyter*, bl. 704; Wavis, *Beschrijv. d. stad Gouda*, D. II. bl. 43; de Lange van Wijngaerde, *Geschied. Beschrijv. der stad van den Gouda*, D. II. bl. 108; J. C. de Jonge, *Neêrl. heldend. ter zee*, D. III a. bl. 300 b. bl. 124, 209, 210.

MIDDELLANT (Mr. H. van), gaf in het licht:

P. Vromans, Tractaat de Foro competenti of daagelijksche onderhoorige vierschaar, verklaerende van welke zaaken het Hof ende de Hooge Raad ter eerster Instantie kennisse nemen, ende wat de pligt is van den rechter, advocaat ende procureur. 5e dr. Leyden 1736. 4°.

Zie *Cat. d. Maats. v. Nederl. Letterk.* D. II. bl. 103; Abconde, *Naamr.* bl. 246.

MIDDENDORP (Jacob van) of MIDDENDORPIUS, werd omstreeks 1537 niet te Oldenzeel, maar te Ootmarssum geboren, en ontving zijne opleiding te Zwolle bij de broeders van het gemeene leven, onder Jan Telgius, Jan Lingius of van Lingen en Boethius Epo of Bote Ytes. Van daar begaf hij zich naar Keulen, waar hij de academische graden van doctor in de regten (1582) in de philosophie en van licentiaat in de theologie verwierf. In 1580 volgde hij Godfried Gropper als deken van O. L. Vrouw ad graduo op De beroeringen die er ten gevolge van den afval van Gebhard Truchses te Keulen plaats hadden, deden hem besluiten deze stad te verlaten; eerst begaf hij zich naar Westphalen en vervolgens bezocht hij verschillende hoogescholen, aan welke hij opentlijk leeraarde. Te Keulen weergekeerd, verkreeg hij eene prebende bij de hoofdkerk en Ferdinand van Beijeren benoemde hem tot vice-kanselier der hoogeschool, waaraan hij tweemaal de waardigheid van rector bekleedde. Hij genoot algemeene hoogachting, stond in naauwe betrekking tot vele geleerden van zijn tijd en overleed den 13 Jan. 1611 in den ouderdom van 73 jaren.

Hij schreef:

De celebrioribus universi ordinis academiis libri duo. Colon. 1567—1572. 12°.

Academiarum celebrium universi terrarum orbis libri trez, nunc recens per ipsum authorem quarti libri accessione locupletati. Ibid. 1524. 12°.

Academiarum celebrium Universi Terrarum orbis libri octo locupletati. Colon. 1602. 12°.

De officiis scholasticis, libri duo: prior de magistrorum, alter de auditorum officiis. Colon. 1570. 12°.

Aristeae Historia versae per LXX Interpretes Scripturae Sacrae, ex mss. codicibus Graecis et Latinis restituta, et commentario illustrata. Colon. 1578. 12°.

Imperatorum, Regum et Principum, clarissimorumque virorum Quaestiones Theologicae, Juridicae et Politicae, cum pulcherrimis Responsionibus: selectae, et ex mss. Codicibus emendatae, atque commentariis sic illustratae, ut non modo ad beane jucunde, prudenter, beateque nondum, sed ad capissendam et feliciter administrandam Rempublicam, omnibus haud medioriter sint profuturae. Colon. 1603. 12°.

Historia Monastica, quae religiosae et solitariae vitae originem, progressiones, incrementa et naturam ex scripturâ sacrâ, ex Pontificio et Caesareo jure, ex antiquissimis historiis, ex veterum Patrum, atque Jurisconsultorum scriptis demonstrat. Colon. 1603. 12°.

Zie Sweertii *Ath. Belg.* p. 368, 369; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 422, 423; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 529, 530; Paquot, *Mém.* T. T. III. p. 27—29; Saxe, *Onom.* T. III. p. 430; Hartzheim, *Bibl. Colin.* voc. p. 150; Lindeborn, *Hist. Epict. Daventr.* p. 382; *Kerk. oudh. v. h. bisdom van Deventer*, D. II. bl. 364 verv.; Delprat, *de Broedersehap van G. Groote*, bl. 81 verv.; Glasius, *Godgel. Nederl.;* Kobus en de Rivecourt, *Nouv. Biogr. Génér.*

MIDDENDORP (Jeremias), kunstschilder, van wiens penseel in de kerspel-kerk van Kemmelle in Vlaanderen, twee uitmuntende schilderijen voerkomen. Zij stellen voor Christus *geboorte* en Christus *aan het kruis.*

Zie Sanderus, *Verheert. Vlaand.* D. III. bl. 35; Kramm, t. a. p.

MIDDERIGH (H.), afgevaardigde ter Nationale vergadering in 1795. Zijn portret, door R. Vinkeles naar N. Dries, bestaat.

Zie Rogge, *Gesch. d. Staatsreg.*. bl. 91; Koenen, *Gesch. d. Jod.* bl. 306; Muller, *Cat. v. portr.*

MIDLUM (Harmen Sybes van), zoon van Sybe Pieters van Midlum en Antje Harmens, den 4 October 1739 te Koudum geboren, was aldaar schoolmeester, werd in 1788 grietman van Hemelumer Oldephaert, in 1795 afgezet, in 1804 lid van het gemeentebestuur zijner voormalige grietenij en overleed omstreeks 1810. Hij huwde Sijke Tjerks, die hem 3 kinderen schonk. Zijn oudste zoon Sybe, een tijdlang de functien van secretaris bij het grietenij-bestuur van Hemelumer Oldephaert waargenomen hebbende, liet zich, uithoofde zijner buitengewone lengte, later te Amsterdam voor geld zien en is aldaar overleden.

Zie van Sminia, *N. Naamlijst v. Grietm.* bl. 312, 313.

MIEDEN (Mr. Adriaan van der), vrijheer van Opmeer, van 1728—1758 raadsheer en van dien tijd af tot zijn dood,

president van den hove van Holland, Zeeland en Vriesland. Hij was een uitstekend regtsgeleerde. Vreede maakt in zijn *Hooge Raad* melding van het vermaard geding van den raadsheer Mr. A. van der Mieden. »Dat de Hooge Raad niet zijne regten alleen, neen, die der menschheid met vuur wist te verdedigen daarvan getuige dit geding. Met klem van redenen, met de taal, zoowel van het gezond verstand, als met het gezag eener grondige geleerdheid, schreef de Raad die onvergankelijke *Memoriën* en *Contra-Memoriën*, door Voorda »onwederlegbaar" en »een meesterstuk van rechts en redeneerkunde" genoemd.

Hij was ook een groot voorstander van kunsten en wetenschappen, en een vriend van den dichter Johan Mauricius, die hem o. a. bij zijne benoeming tot president en van zijn zoon, Mr. Arie van der Mieden, bij diens benoeming tot lid van den Raad van Staten (1 Jan. 1754) en tot burgemeester van Alkmaar (24 Dec. 1756) geluk wenschte. Ook Adriaan van der Mieden beoefende de poëzij en schreef o. a. een *Dankzegging aen haere Koninklyke hoogheid Mevrouwe de princes van Oranje-Nassau*, bij de verkiezing van zijn zoon tot burgemeester, een *Nieuwjaers en Danckwensch aan den Here Pieter Anthony de Huybert*, en andere dichtstukken in een der dichtbundels van zijn vriend Mauricius bewaard. Hij overleed te 's Hage 13 Nov. 1764.

De overledene minister van Maanen bezat van hem de volgende handss.:

Retroacta rakende den Haag, uit de Resolutien van Holland 1553—1724 *en andere stukken, betreffende den Haag.* 16 pp. fol.

Collectanea, meerendeels het Hof van Holland betreffende. 2 zware portef. fol.

Delft in 1755. *Verzameling van alle stukken, betreffende het voorgevallene tusschen de schevenen van Delft en het Hof van Holland, de schorsing van Mr. W. van Assendelft, hoofdofficier, enz.* 1 vel fol.

Codex curialis Zelando-Hollandus of Hollands Hofwoordenboek, vervatt. al hetgeen aanmerkelijk voorkomt in de Memorialen van den Hove van Holland 1482—1740. fol. 80 pp.

Al de proceduren in zake van J. C. van der Mieden, den Proc.-Gen. A. van Wesele en den Raadsheer A. v. d. M. 1743—45. 1 vol. (gedr.)

Processtukken, in zake de wed. Win, contra J. Pesters, 1735. *Volledige verzameling der gedrukte stukken over dit proces, voorts al de aanteek. van den Raadsheer A. v. d. M. betrekkelijk deze zaak, waarbij belangrijke Memorien enz.* 2 portef. fol.

Legaat van de Hinojosa, President van het Hof, aan den Proc. J. J. van Reenen, best. in desz. collectie van Manuscripten. Al de stukken over deze zaak uitgegeven. Memorie van

den Hove om te preevenieren, dat de secreten van de justitie niet komen te egareren. Alles gedeelt. opgesteld en verzameld door A. v. d. M. 1 vol. fol.

Geschillen van Zeeland met het Hof van Holland over de jurisdictie. Verz. geschr. en gedr. stukken byeengebr. door A. v. d. M. 2 portef. fol.

. *Criminalia notabiliora, collegit A. v. d. M. Uitgebreide verzameling processtukken van de jaren* 1728—30, *met getuigenverhooren. Hierbij al de stukken betreff. het proces over het divulgeren van de secreten van staat* 1728—1730. portef. fol.

Zie *Berigt van den Hogen Raad over 't verlenen van Mandem. van Appel in de zaak van Mr. A. v. d. M.; Memorie van 't Hof; Contra-Memorie van den Hogen Raad* (1744); Voorda, *Verhandel. over het verstand van de ordonnantie van koning Philips* 1 St. bl. 56, 58, 139, enz.; Vreede, *Hoogen Raad*, II. bl. 23; *Ned. Jaarb.* D. I. bl. 430; III. bl. 148, VI. bl. 61, 62; D. VIII. bl. 59; D. X. bl. 120; D. XI. bl. 360; D. XIII. bl. 795; D. XVIII. bl. ; J. Mauricius, *Verv. d. Dicht. uitsp.* bl. 314; *Besluit d. Dichtl. uitsp.* bl. 658 159 volgg.; *Cat. d'une coll. remarq. de mss., d'autographes* etc. Dec. 1862 *à la Haye*, passim.

MIEL of MIELE ook MEEL (Jan), alias *Bieke* of *Bike*, dat is het Bijtje, een bentnaam, waartoe zijn naam *Mel* of *Miel* aanleiding gaf, werd, volgens Immerzeel, in 1599 te Brussel geboren, doch Kramm meent echter, in navolging van al zijne biografisten, dat zulks te Antwerpen geschiedde. Weijerman noemt zijn geboortejaar geheel ten onregte 1648. Zijn eerste leermeester was Gerard Segers, dien hij echter verliet om zich naar Rome te begeven, waar hij in 1648 tot lid der akademie werd aangenomen. Hij bestudeerde en copieerde te Rome inzonderheid de werken van Coreggio en Caracci, werd in de school van Andreas Sacchi toegelaten, en legde zoo veel genie aan den dag dat zijn meester zijn hulp inriep bij het vervaardigen van een groot stuk, waaraan hij bezig was. Hij sloeg het aanbod van Jacobi van de hand, en gaf de voorkeur aan den stijl van Bamboccio. Hij schilderde meest jagtpartijen, carnavals, landloopers, bedelaars, landelijke tafereelen en gezelschappen, ook historiele voorstellingen in fresco en in olie, die, schoon niet door verhevenheid van teekening en bevalligheid van hoofden uitmuntende, echter beter zijn dan men van een schilder van zulke lage onderwerpen, als hij gewoonlijk voorstelde, kon verwachten. Zijn uitnemendste voortbrengsels vindt men in het keizerlijk kabinet te Weenen en te Turin, in een groote zaal, de jagtzaal genoemd.

Kramm vermeldt de volgende door hem geëtste platen:

De belegering van Maastricht door Alexander van Parma, 1579, *het innemen van Bonn, door den prins van Chimay*, 1588, voorkomende in het lat. werk de *Bello Belgico* van

Strada, Romae 1640, doch niet in de Ned. overzetting van Willem van Aelst, 1645. fol.

Verder vindt men nog, volgens Kramm, de volgende etsen van hem:

Een herder met een doedelzak.
Een oude, die op het hoofd van een meisje ongedierte zoekt.
Een Italiaansche boer, die een doorn uit zijn voet haalt.
De hemelvaart van Maria.
De titel van La Poverta Contenta.
Ganimedes door Jupiters adelaar ontvoerd.
De schapenmelker.
Eene Heilige familie.
Een Romeinsch krijgsman, die het woord tot den koning rigt.

Karel Emmanuel, hertog van Savoye, riep hem aan zijn hof, stelde hem tot zijn eerste schilder aan, schonk hem de St. Mauritius orde en een diamanten kruis van groote waarde.

Zijn, door hem zelven in 1646 geschilderd portret, wordt in de Galerij te Florence, bij de 321 portretten der beroemdste kunstenaars van Europa gevonden. Het is door C. Gregory en F. Koetz gegraveerd, en door F. van Bartsch gelithographeerd. Hij overleed in 1664 te Turin.

Zie Kramm en Immerzeel.

MEERBECANUS (Franciscus), gardiaan der Minnebroeders te Dordrecht, maakte zich berucht door zijne predikatien tegen de onroomschen. Hij werd door Entes, nadat die stad in 1572 tot de prins was overgegaan, in hechtenis genomen, doch vijftien maanden later wederom ontslagen. In zijn gevangenis disputeerde hij met Johannes Lippius over de mis en andere godgeleerde onderwerpen.

Zie Beverwyck, *Beschr. v. Dordr.* bl. 552; Balen, *Beschr. v. Dordr.* bl. 314; Schotel, *Kerk. Dordr.* D. I. bl. 58, 72.

MIERDMAN (Steven), boekdrukker in de eerst helft der 16e eeuw, moest van 1543—1545 vele vervolgingen in Brabant doorstaan wegens het uitgeven van Bijbels. Hij nam de wijk naar Engeland, doch toen de koningin Maria de Roomsche godsdienst begon te herstellen, verloor hij de bescherming onder Eduard VI genoten, en vlugtte met eenige anderen naar Embden, waar hem in 1554 het burgerregt werd geschonken. Bij hem en Jan Gheillyart werd in 1558 te Embden gedrukt eene nieuwe uitgave van Luthers Hoogd. Bijbel, vervaardigd volgens de Maagdenburgsche of Meyburgsche uitgave door Joh. Bugenhagen, in 1554 bezorgd, grootendeels een herdruk van de laatste door den hervormer zelven herziene uitgaaf te Wittenberg, 1545. Opmerkelijk is het, dat Mierdman het 3e en 4e boek van Exodus en het 3e boek der Makkabeen, niet in de Maagdenburgsche opgenomen, uit de Zurichsche uitgave overgezet en hier heeft ingevoegd. Deze bijbel kan beschouwd

worden als de standaard van den vermaarden *Biestkensbijbel*, in 1560 gedrukt door Nicolaas Biestkens van Diest, te Embden.

Zie S. Muller, *Jaarb. voor de Doopsgez.* 1837 bl. 57; Schultz Jacobi en Nieuwenhuis, *Bijdr. tot de gesch. d. Evang. Luth. kerk in Nederl.* St. II. bl. 57.

MIEREVELD, MIEREVELT of MIEREVELDT (JAN MICHIELSZEN), konstig zilversmit en plaatsnijder te Delft, waar hij den 2 Februarij 1528 werd geboren, en 8 Nov. 1592 is gestorven. Hij was, volgens sommigen Mennoniet, en vader van Michiel en Jan.

Zie van Mander, *Schilderb.* bl. ; Kramm, bl. 1229; Immerzeel, t. a. p. bl. 224.

MIEREVELD, MIEREVELT of MIEREVELDT (JAN), tweede zoon van Michiel Janssen, had veel aanleg om een goed schilder te worden, vervaardigde fraaije portretten, doch werd krankzinnig. Hij overleed in 1639.

Zie Kramm, t. a. p.

MIEREVELD, MIEREVELT of MIEREVELDT (MICHIEL), broeder van den vorige. Van Mander noemt hem Michiel Janssen. Hij werd 1 Mei 1567 aan het Marktveld te Delft geboren, en had Willem Willemsz. en zekeren Augustijn tot leermeesters. Na diens dood genoot hij het onderwijs van den verdienstelijken A. van Montfoort te Utrecht, die hem na twee jaar ook door den dood ontviel. Hij had echter uitmuntend van diens onderwijs partij getrokken, en in zijne wijze van werken was koloriet en andersins in den smaak van zijnen leermeester kenbaar. Eerst legde hij zich op historiële ordonnantiën toe, doch, daar hij zoo bijzonder in het schilderen van portretten slaagde, kreeg hij met deze werkzaamheid de handen zóó vol, dat hij zich genoodzaakt zag zich alleen tot dit vak te bepalen, terwijl hij slechts nu en dan een keuken met hare gereedschappen als tot uitspanning naar het leven, schilderde. Zijn roem als portretschilder bleef niet binnen de grenzen van zijn vaderland maar verspreidde zich door geheel Europa.

Groot is de menigte door hem vervaardigde portretten. Houbraken berekent het getal op 5000, Descamps op 10000(?). Prins Hendrik, broeder van Karel I, koning van Engeland, gaf zich zeer veel moeite om Miereveld naar Engeland te lokken, doch te vergeefs. Vele Engelschen, die zich in Holland ophielden, lieten zich door hem afbeelden, zoo als Hendrik, graaf van Southampton, de ridder Ralph Winwood, Robert Rich, graaf van Warwick, levensgroot, graaf Robert Lindsey, door R. van Voerst, in 1631 in koper gebragt.

Bijna alle beroemde mannen die in zijn tijd in Nederland

bloeiden, heeft hij afgebeeld, zoo als prins Maurits, Frederik Hendrik, Willem I, Lodewijk van Nassau, P. C. Hooft. Ook de Groot en Oldenbarneveld van welke laatsten de meesten door zijn schoonzoon, Willem Jacobsz. Delff en anderen zijn in 't koper gebragt. Kramm vermeldt 4 van zijne historieele onderwerpen, *het oordeel van Paris*, *Venus en Cupido*, *Juno*, *Pallas*, door W. Swanenburg in 1609 kl. f. gegraveerd en verzen er onder van P. Scriverius. Nagler vermeldt twee etsen van hem: *Judith met het hoofd van Holofernus* en *de Samaritaansche vrouw met Jezus in gesprek bij de waterput.* Tot zijne leerlingen behoorden Pieter Gueerits Montfort, Nicolaas Cornelius, Pieter Dirck en Kluyt. Zijn wapen was: schild coupé, 1) zilver met drie pals van keel; op het laatste zilveren veld drie zwarte sterren, 2) goud veld met een molenijzer van azuur, rondom drie narrenbeelden van azuur, twee en één geplaatst. Hij is meermalen afgebeeld, en overleed te Delft in 1641. Joachim Oudaan vervaardigde een grafschrift op hem.

Zie Houbraken, Jacob Campo Weijerman, Immerzeel Kramm, Descamps, Pelkington, Fiorillo, *Geschichte der Malerey in Grosbrittannie*, S. 335; *Ned. kunstbl.* 10 Febr. 1844; Collot d'Escury, *Holl. roem*; P. C Hooft, *Brieven*; Bleiswyck, *Beschr. v. Delft*, bl. 850; Dodt, *Archief*, D. V; *Woordenb. d. Zamenl.*; Hoogstraten; Kok; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portr. Kunst- en Letterb.* 1847 No. 5, (verg. met Kramm, bl. 1121); Oudaan, *Gel. bloemkrans van ged.* bl. 63.

MIEREVELD, MIEREVELT of MIEREVELDT (Pieter), zoon van den vorige, werd 5 Oct. 1596 te Delft geboren. Ook beoefende hij de schilderkunst. Bleiswyck, en na hem Kramm, beschrijven een zijner schilderijen, op de Anatomie-kamer te Delft aanwezig. Hij bereikte slechts den ouderdom van 27 jaren, en overleed, niet gelijk Houbraken, en na hem Bryan willen in 1632, noch, volgens Nagler, in 1641, doch 11 Jan. 1623 te Delft. Kramm bezit en beschrijft zijn geteekend portret in 4°.

Zie Bleiswyck, *Beschr. v. Delft*, bl. 857; Houbraken Kramm.

MIERINCK (Hendrik), op den *Cat.* van mss. van J. van Voorst, bl. 77, komt voor:

Politieke correspondentie over de jaren 1711—15. *Verzameling van omstr.* 700 *Brieven*, *ieder van* 3 *of* 4 *blz. geschreven door Hendrik Mierinck te Amsterdam aan den heer van Hoek*(?) *op eene lustplaats te Loenen.* In 3 vol. velin 4°.

MIEG (Johannes Frederik), afstammeling van een aanzienlijk geslacht in de Paltz. Zijn vader, Johan Lodewijk,

die verschillende staatsambten had bekleed, was als uitgewekene te Straatsburg gevestigd, toen zijn zoon aldaar den 12 Aug. 1643 geboren werd. Hij ontving zijn eerste opleiding te Heidelberg, studeerde ook aldaar in de godgeleerdheid, en legde zich onder Hottinger op de Oostersche taal en letterkunde toe, bezocht de hoogescholen te Marburg en Bazel (1659) waar hij Buxtorf hoorde. In 1662 te Heidelberg teruggekeerd, deed hij een reis naar Frankrijk en Engeland. In Engeland hoorde hij Castellio, Pococke, Pearson, Cudworth, Santeroff, Lightfoot en anderen, en toen hij in 1663 op het punt stond te Oxford in de wijsbegeerte te promoveren zonden hem de Heidelbergsche hoogleeraren het doctoraal diploma in dat vak over. Uit Engeland ging hij naar Holland, bezocht de Leydsche hoogeschool, en in 1664 die van Groningen, waar Alting en Maresius hem hunne vriendschap schonken. In 1667 was hij te Bazel, waar hij tot theol. doctor werd bevorderd, en den 8 Julij van dit jaar aanvaardde hij het hoogleeraarsambt in de Oostersche talen met eene *Oratio de doctâ ignorantiâ*. Tijdens de strooptogten der Franschen in den Paltz, geraakte Mieg in 1689 in 's vijands handen, bragt negen maanden in een harde gevangenis door, en werd, na het betalen van een aanzienlijk losgeld, door een onbekende geschonken, vrijgelaten. Te Heidelberg teruggekeerd, werd hem door de staten van Groningen en Ommelanden een leerstoel in de godgeleerdheid aangeboden. Hij aanvaardde dien den 15 Junij 1691 met een *Oratio inaug. de spiritu ecclesiae christianae harmonico* (1691), doch nauwelijks had hij zijne lessen geopend, toen zijn gezin en eindelijk ook hij, door een epidemische koorts werd aangetast. Hij overleed 30 Augustus, en zijn stoffelijk overschot werd in het familiegraf der Cameriussen bijgezet. Hij liet bij zijne vrouw Catharina Modesta Strasburger, 4 zoons en 2 dochters na.

Hij schreef:

De diebus festis et calendario Romano, en over Maimonides verhandeling *et Juramento*.

Zie J. Braunius, *Orat. funebris in doctiss.* S.F. Miegii, Gron. 1611; Muntinghe, *Acta secul.*; *Gedenkb. d. Gron. hoogesch.* bl. 51, 52.

MIERIS (Dirk Bastiaansz. van), zoon van Bastiaan Janszoon van Mieris en Cecilia ......, kleinzoon van Jan Bastiaansz., bij Orlers wederdooper genaamd, die nog in 1568 leefde. Dirk behoorde tot de Remonstranten en komt als zoodanig voor bij Brandt. Hij werd in 1619 met nog vier andere Leydsche burgers, wegens het stuk der collecte ten behoeve der Remonstranten in hechtenis genomen. Hij huwde Dievertje Jansdr. van Meerderberch.

Schinkel geeft in zijn *Geschied- en Letterk. Bijdragen* zijn geslachtlijst op.

Zie Brandt, *Hist. d. Reform.* D. IV. bl. 176—181.

MIERIS (JAN BASTIAANSZ. VAN), geboren te 's Hage, zilversmid en diamantslijper te Amsterdam. Hij behoorde tot de aanzienlijkste mannen van zijn tijd, en was bevriend met Willem van Heemskerck, vader van den schranderen Leydschen burgemeester Joost van Heemskerck. Hij had bij zijn huisvrouw Christina Andriesdr. met welke hij den 6 Junij 1608 te Leyden huwde, 23 in wettigen echt geteelde kinderen, onder welken Frans. De genoemde Willem van Heemskerck bezocht dikwerf den ouden van Mieris, dien hij steeds aanspoorde »zijnen zoon Frans in het voortreffelijkste der schilderkunst te laten onderwijzen."

Zie Schinkel, *Gesch. en Letterk. Bijdr.*; Brandt, *Ref.* D. III. bl. 803; *Nav.* D. IV. bl. 63, 342; van Mieris, *Beschr. d. stad Leyden*, D. II. *Voorb.*; Kramm, t. a. p.

MIERIS (FRANS VAN), de oude, broeder van den vorige, werd niet, gelijk Nagler opgeeft, te Delft, maar 16 April 1635 te Leyden geboren. Hij ontving het onderwijs van den glasschilder en teekenaar Abraham Torenvliet en vervolgens van Gerard Dou, die hem den »prins zijner leerlingen" noemde. Men telt Frans van Mieris onder de bekwaamste en behagelijkste schilders der Hollandsche school. »Niemand," schrijft Immerzeel, »bereikte in de kunst meer dan hij den hoogen graad van uitvoerigheid, eigen aan het penseel van Dou. Zijn talent wedijverde met dat van Gaspar Netscher, in het natuurlijk schilderen van fluweel, satijn en bont. Hij was een goed teekenaar; zijne ordonnanties waren geestig, en hadden in luimige beteekenis dikwijls overeenkomst met die van zijnen vriend Jan Steen."

Zijne schilderwijze was mollig; zijn koloriet levendig en krachtig, zonder bont te zijn. Te vergeefs zocht de aartshertog van Oostenrijk hem naar Weenen te lokken met belofte van een rijke belooning voor al wat hij vervaardigde, en een vaste jaarwedde van 1000 rijksdaalders. Vele aanzienlijken bezochten hem in zijn atelier. De groothertog van Toscanen kocht van hem een schilderstuk voor *f* 2500 en voor een klein stukje, waarin slechts 2 figuren voorkwamen, betaalde de aartshertog van Oostenrijk *f* 1000. Het portret van den admiraal Cornelis Tromp, gold in 1852 op de verkooping van den baron de Varenges 1175 fr., een jaar te voren een zijner stukken op de verkooping van van Saceghem, te Brussel 27,000 fr. Etienne Leroy betaalde 19,500 fr. voor *eene jonge dame aan haar toilet*, op de verkooping van Th. Patureau te Parijs. Het Amsterdamsche Museum bezit van hem eene *in het satijn gekleede dame, die voor eene*

met rood fluweel bedekte tafel een brief zit te schrijven, waarnaar een bediende schijnt te wachten. In 1771 gold het op Braamcamps verkooping *f* 3,610,000.

Hij heeft ook geëtst, doch alleen is van hem bekend een *Bologneesch hondje, liggende te slapen bij een houten schot*, kort en geestig in de manier van Rembrandt. Zijne schilderijen zijn in de voornaamste kabinetten van Europa, en de eerste meesters vervaardigden er gravuren naar. Kramm vermeldt van hem een *Nachtstuk, in hetzelve ziet men het Groene Zootje, en op hetzelve hangen aan de wip de gemartelde gebroeders Jan en Cornelis de Witt, en een man staande voor het Groene Zootje, die de twee martelaars met groote verwondering beschouwt, met een toorts in de hand, die de twee beelden zeer sterk verligt*, uitvoerig behandeld op doek, in het laatst der 18e eeuw voor *f* 10 verkocht. Van dit treurig tafereel gaat een prentje uit, zeer fiks en luchtig geëtst dat hoogst zeldzaam voorkomt en door prentkenners voor het werk van Roeland Rogman, doch door Kramm voor dat van van Mieris zelven gehouden.

Men vindt dit plaatje ook in de *Gedenkwaardige stukken wegens den moordt des heeren Cornelis en Johan de Witt, dienende tot opheldering van 't treurig spel, genaamt de Haegsche broedermoordt of dolle blijdschap.*

Kramm handelt uitvoerig over zijn portret. Een door hem zelven geschilderd, werd in Dec. 1854 te Parijs voor 2500 fr. verkocht. Ook in het koninklijk kabinet te 's Hage berust zijne afbeelding en dat zijner vrouw op een stuk, fraai geschilderd, door Pigeot gegraveerd, en voorkomende in *La Musée Français.* Hij behoorde tot de Remonstrantsche belijdenis, en liet bij zijne huisvrouw Kniertje van der Kok (geb. 1630, overl. Nov. 1700) 5 kinderen, onder welke twee zoons, Jan en Willem, (die volgen). Zijn sterfdag was 12 Maart 1681.

Zie Descamps, *Vie des peintres Holland*, T. II. p. 301—306; de Piles, *Abrégé de la vie des peintres*, p. 441—449; Charles Blanc, *Hist. des peintres*, liv. 93—100; *Ecole Holland*, N°. 16; Laivesse, *Grand Livre des peintres*; Smith, *Cat. rais. of the most emin. dutch, flemish, and french painters*; Dezallier d'Argonville, *Abrégé de la vie des plus fameux peintres*, Paris 1762, 4 vol. 4°.; Pelkington, *Dict. of painters*; Schinkel, *Geschied en letterk. bijdr.* bl. 88 en *Geslachtb.*; Houbraken; J. C. Weijerman; Immerzeel, Kramm; *Nav.* D. IV. bl. 362; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portr.*

MIERIS (Jan van), zoon van den vorige, werd den 17 Junij 1660 te Leyden geboren en oefende zich onder de vaderlijke leiding in de schilderkunst, doch minder neiging aan den dag leggende om de schilderwijs van dezen na te volgen, dan wel zijn vermogen te beproeven in een breederen trant en in kloeke beelden, werd hij ter leerschole gezonden van Ge-

rard de Lairesse. Slechts kort genoot hij diens onderwijs en keerde weder tot dat zijns vaders. Na diens dood begaf hij zich op reis, doch om te studeren, deels tot herstel zijner wankelende gezondheid. Eerst vertrok hij naar Duitschland, vervolgens, op uitnoodiging van de groothertog, naar Florence, en van daar naar Rome, waar hij den 27 Maart 1690 overleed. Op de verkooping van de la Court van der Voort komen acht stuks schilderijen van hem voor, als:

Eene dame, die een vogeltje te eten geeft, *f* 175.

Een man aan eene tafel zittende, waarop een glas wijn, dobbelsteenen, kaarten enz. *f* 155.

Een schilder, in zijne kamer een pijp rookende enz. *f* 100.

Een officier, staande in een tuin met een glas wijn in de hand. *f* 121.

Eene courtisine, rijk gekleed bij eene tafel, waarop een gedekte bokaal enz. *f* 140.

CHRISTUS *met de Samaritaansche vrouw aan de fontein enz.* Met het jaarmerk 1690. *f* 60.

Een bakker, die warm brood aan het venster gebragt heeft, staande te praten met eene dienstmaagd. *f* 60.

Het eenige portret van en door hem zelven, hebbende op zijn hoofd een fluweelen muts en in zijne hand een half opgerold blaauw papier. *f* 50.

Op *Cat.* van Mr. J. v. d. Marck komt voor (Amsterd. 1773. N°. 428.

Jan van Mieris. *Dit zijn portret is door dezen kunstenaar zelven in den jare* 1689 *te Venetie geschilderd op koper, zijnde zeer fraai en uitvoerig behandeld.*

Hij beoefende ook de dichtkunst blijkens zijn ms. *Herderspel Amintas, en eenige andere.*

Zie Nagler; Houbraken; Weijerman; Immerzeel; Kramm; Schinkel, t. a. p., bl. 89, waar den brief van hem voorkomt, gedagt. uit Venetië, 14 Jan. 1689; *Cat. J. Schouten mss.* bl. 149.

MIERIS (WILLEM VAN), broeder van den vorige, werd den 3 Junij 1662 geboren, had zijn vader tot leermeester en volgde hem na in het kunstvak dat hij met zoo veel glans beoefende. Hij schilderde echter meer tafereelen uit het burgerlijk leven, zoo als winkels, kraampjes, kruiwagens met vruchten, wild, kruideniers waren, alle echter met de uiterste naauwkeurigheid naar het leven. Ofschoon hij al deze voorstellingen tot een hoogen graad van uitvoerigheid wist te brengen, zoo stond hij echter, volgens Immerzeel, in edelheid van teekening, kunst van schildering en zamenstelling, in schoonheid van koloriet en licht en bruin, en in effekt verre achter zijn vader, en gaf de natuur, zoo als hij die aanschouwde, op het doek terug, zonder toevoeging van het ideale schoon dat de man van genie, met al wat hij schept, weet te verbinden.

Kramm echter deelt dit gevoelen niet, acht het oordeel van Immerzeel te gestreng, en beroept zich o. a. op een kapitaal stuk dat door Willem voor den heer Meinershagen is geschilderd, waarop die afgezant, nevens zijn gemalin, in de gedaante van *Reinout* en *Armida* is geportretteerd. Er werden echter aanzienlijke prijzen voor zijn werk besteed. Men betaalde voor zijne kabinetstukjes tot *f* 1000 en meer.

Een rijk gemeubelde kamer, waarin eene dame, in wit satijn gekleed, haar toilet maakt, gold op de verkooping van Jonkh. Johan Goll *f* 2100.

Het Haagsch museum bezit van hem een *Kruideniers winkel*, het Amsterdamsche een *Hoenderkooper* en een *Biddende Hermiet*.

Kramm vermeldt nog van hem:

Diana in het bad, weleer in bezit van Schamp d'Averschoot te Gend, en in 1840 verkocht, eene schilderij, waaraan in *Messager de Gand* 1842 p. 167 groote lof wordt gegeven.

Zijn maecenas, de la Court bezat van hem 6 zijner kapitaalste en beste werken die voor aanzienlijke sommen werden verkocht.

Eene familie enz. *f* 850.

Boeren binnenhuis, waarin een Savoyaar zijne rarekiek vertoont enz. *f* 1200.

Anromeda door Perseus verlost. *f* 220.

Een Binnenhuis, waarin een man aan eene tafel zit, met een flesch in de hand. *f* 215.

Een winkel, waarin eene vrouw aan een jongetje noten verkoopt. *f* 250.

Een onderwerp uit de Tartuffe van Molière.

Hij schilderde ook nu en dan geschiedkundige onderwerpen en was een verdienstelijk beeldhouwer. Zijne geboetseerde beeldjes en vazen met verheven beeldwerk werden gezocht en bewonderd.

Mr. J. Meerman bezat er verscheidene van zijne hand, die op den *Cat. zijner Bibl.* voorkomen en voor goede prijzen verkocht werden. Andere voorwerpen vermeldt Kramm.

Hij huwde op 22-jarige leeftijd (24 April 1684) jonkvrouw Agneta Chapman. Hij vierde 24 April 1709 op zijn buitengoed Bakkershagen, nabij Wassenaar, zijn zilveren- en later zijn gouden bruiloft. In zijn ouderdom werd hij blind en overleed 26 Januarij 1747 in den ouderdom van 85 jaren. Smith beschrijft 160 stuks zijner schilderijen. Zijne vrouw had hem 3 dochters en 1 zoon geschonken.

Zie Descamps, *Vie des peintres*, T. III. p. 79; Schmidt, *Bibl. rais.* T. I en IX; *Nouv. Biogr. gen.*; *Messager de Gand*, 1842, p. 147; Frans van Mieris, *Beschr. v. Leyden*, Voorr. bl. VI; Schinkel, t. a. p. bl. 90, 91; van Gils, *Leev. d. kunstsch. enz.* D. I. bl. 199; Collot d'Escury, *Holl. roem*, D I. bl. 116, A. (1). bl. 242, 243; Houbraken; Weijerman; Immerzeel; Nagler; Pil-

kington; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portr.*; *Bibl. Meerm.*, T. IV.; *Cat. Mr. J. van Buuren* (1808), bl. 218; *Cat. J. v. d. Marck* (1773) N°. 429.

MIERIS (FRANS VAN), de Jonge, zoon van den vorige, werd den 24 December 1689 te Leyden geboren, en van zijn prille jeugd af door zijn vader voor de kunst opgeleid. Ook hij bragt het in dat vak tot een aanzienlijke hoogte en schilderde uitvoerig binnenhuizen met moderne beeldjes, winkels, groentekramen en dergelijke. Zijn penseel was delicaat, zijne teekening zuiver en zijn koloriet goed. Gelijk zijn vader, schilderde hij ook nu en dan geschiedkundige voorstellingen, gelijk ook portretten. Op de verkooping van Gildemeester, gold een door hem geschilderd *binnenvertrek*, *waarin een schurend vrouwtje met overvloed van huisraad* *f* 400.

Van Mieris beoefende tevens de vaderlandsche geschiedenis en penningkunde, en heeft beide door zijn *Charterboek* en *Nederlandsche vorsten* groote dienst bewezen. Hij stond met de voornaamste geleerden van zijn tijd in vriendschappelijke betrekkingen, hield een letterkundige briefwisseling met Reeland, C. Verweys, G. van Loon, van Alphen, Cannegieter, Alkemade, van der Schelling. Hij nam in den twist tusschen dezen en van Loon, over de uitgave der *Rijmkronijk van Klaas Kolyn*, de handschoen voor den laatsten op. „Gij scheld”, schreef hij o. a. aan van der Schelling, „van Loon voor een valschaard, maar wat heeft hij u gedaan? Is dit voor zijne beleefdheid en vriendschap, die hij u altijd heeft bewezen?”

Hij overleed ongehuwd te Leyden [1]) 19 Mei 1763, en legateerde aan de teekenacademie zijner geboortestad *f* 3000 [2]).

Hij gaf in het licht:

Beschrijving der Bisschopl. munten en zegelen van Utrecht, in 't bijzonder. Leiden 1726 m. pl., fol. en 8°.

Aanteekeningen van Fr. v. M. op zijne Beschrijving der Bisschoppel. munten en zegelen in 't bijzonder, met 2 muntafbeeldd. 's Gravenh. ter drukk. van A. D. Schinkel, 1838, 8°.

Kerkelijke Historie en Outheden der Zeven vereenigde Provincien in zes deelen. Uit het Latijn van H. v. H. door

---

1) Hij woonde op de Breedestraat tegenover 't Gasthuis.

2) Reeds voor de 18e eeuw bestond er te Leyden een teeken-akademie. In 1702 verkregen de toenmalige directeuren Carel de Moor en Willem van Mieris eene toelage van *f* 75-4-2 ter betaling van 't naakt model, welke som sedert jaarlijks, tot in 1795 is betaald. Frans van Mieris en Hieronymus van der Mey volgden in 1736 de vorige directeuren op. In 1761 werd de laatstgemelde door Abraham Delfos vervangen. In 1799 werd deze oude teeken-akademie door een nieuwe (*Ars aemula naturae*) vervangen, welke den 28 Junij 1792 door den hoogl. S. F. J. Rau werd geopend. Zie *Konst- en letterb.* 1799. N°. 192.

H. v. R. (uitgeg.) *door* Frans van Mieris. Leyd. 1726, 3 Band. fol.

Histori der Nederlandsche Vorsten, uit de Huize van Beijeren, Bourgonje en Oostenrijk, sedert de regeering van Albert, Graaf van Holland; tot den dood van Keiz. Karel de V, niet alleen uit de geloofw. schrijveren en bewijsst. samengesteld maar ook met historiepenningen gesterkt en opgehelderd. 's Gravenh. 1732—1735, 3 dn. m. pl. fol. Het origineel is in bezit van Dr. G. Munnicks van Cleeff te Utrecht.

Chronyk van Holland van den Klerk uit de laage Landen by der Zee enz. met eenige aanteekeningen zoo van P. Scriverius als van den uitgever (F. v. M.) Leyd. 1740, 4°.

Verh. over de leenroerigheid van het Graafschap van Holland, mitsg. eenige aanmerk. op 't werk van Mr. G. v. Loon. Leyd. 1768, 8°.

Antwerpsch Chronijkje. Leyd. 1748, 4°.

Groot Charterboek der Graven van Holland, van Zeeland, en Heeren van Vriesland, beginn. met de eerste en oudste en eindig. met Jacoba van Beijeren. Leyd. 1753, 4 dn. fol.

Hiertoe behoort:

Chronologisch Register op het vervolg van het Groot Charterboek van van Mieris aanwezig op het Rijks-Archief te 's Hage, uitgeg. door het Prov. Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetens. Utrecht 1859, 8°. (De bewerker is A. Elink Sterk Jr.).

Handvesten en Privilegien van Leyden. 1759, fol.

Verhandeling over het saamenstellen en beoefenen der Historien, inzonderheid der geschiedenissen van Holland, door Zographos. Leyd. 1757 in 8°. Amst. 1790, 8°.

(*Zographos* is een verdichte naam voor Fr. v. Mieris. Deze verhandeling is met eenige verandering, in stijl, taal en spelling, en met eenige aanteekeningen op nieuw uitgegeven door P. G. Witsen Geysbeek. Amst. 1826, verg. *Bibl. Willems.*, I. 88).

F. v. M. en D. v. Alphen, *Beschrijving van Leyden m. pl.* Leyd. 1762, 63, 84, 3 dn. fol.

Laatstgenoemde vatte na den dood van v. M. (22 Oct. 1763) in het midden des 2e deels de afgebroken taak op.

Er bestaan vele brieven van hem en hands. De Maats. v. Ned. Letterk. bezit er van van Loon aan hem, ook zijn er door Schinkel in het licht gegeven. Deze bezat ook een belangrijke collectie mss. van F. v. Mieris, die openbaar zijn verkocht ('s Hage 1864).

Zie Saxe, *Onom.* T. VI. p. 403, 404, 726; Descamps, *Vie des peintre Holl.* T. III. p. 79; Deaddé, *Encycl. des gens du monde*, liv. 100; Ch. Blanc, *Hist. des peintres*, *Ecol Holl.* Pt. 36 p. 23 24, *Nouv. biogr. Univ.*; *Nov. Act. erud.* 1756 Martii P. II. p 149—152, Schinkel, *Gesch. en Lett. Bijdr.* bl. 47 v.; v. d. Willigen en v.

den Enden; Immerzeel; Kramm; Siegenbeek, *Gesch. d. Ned. letterk.* bl. 284, 308; van Kampen, *Gesch. d. kunst. en wetens.* D. II. bl. 211, 359, D. III. bl. 140; de Wind, *Bibl. v. Ned. Geschieds.*; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. II. bl. 33, 49, 44, 120, 145; D. III. bl. 28, 179, 235, 236, 323; Bodel Nyenhuis, *Topogr. Beschr.* N°. 1004, 2453; Abcoude, *Naaml.*; Arrenberg, *Naamr.*; *Bibl. Schouten ms.* p. 49; *Bibl. Willems*, T. I. p. 88; *Bibl. Schinkel*, 16, 17, 18, 21, 26, 28, 48; *Cat. J. Koning*, T. II. p. 246; Kobus en de Rivecourt, *Woordenb. d. Zamenl.*; Muller, *Cat. v. portr*; v. d. Chys, *Tijds. voor Munt- en Penningk.*, D. V. bl. 430 volgg.

MIERLO (Godefridus van) werd te Mierlo geboren, en naar zijne geboorteplaats genoemd. Hij nam de orde der predikheeren, welker overste of prior hij later werd, te 's Bosch aan. Later bekleedde hij hetzelfde ambt te Utrecht. In de godgeleerdheid zeer ervaren zijnde, bekwam hij den graad van doctor of hoogleeraar in deze wetenschap, en in 1559 werd hij om zijne uitstekende hoedanigheden tot provinciaal der predikheeren orde verkozen. Nadat de eerste bisschop van Haarlem, Nicolaus Nieulant, in 1569 zijne bisschoppelijke bediening had nedergelegd, werd Godefridus tot algemeen vikaris des bisdoms benoemd, en door den koning van Spanje voor den openstaanden zetel aan den paus voorgedragen. Pius V verhief hem tot bisschop van Haarlem den 11 December 1570, en hij werd den 11 Februarij 1571 te Antwerpen gewijd. Gelijk te voren, gaf hij in zijn bisschoppelijk ambt blijken eener zeldzame geleerdheid en wijsheid, en legde hij eene groote zachtmoedigheid en onvermoeiden ijver aan den dag. Den 1 October 1571 hield hij de tweede kerkvergadering van zijn bisdom, en kondigde hij het algemeene concilie van Trente af. Hij zorgde voor de regeltucht zijner kerk en bijzonder voor het onderrigt en de opvoeding der jeugd. Onder de bepalingen zijner kerkvergadering, die eerst in 1575 het licht zagen, had hij vastgesteld dat er in de maand Augustus van het volgend jaar 1572 een nieuwe kerkvergadering zou gehouden worden, waaraan echter wegens de landsberoerten en woelingen der nieuwgezinden niet kon worden voldaan. Na de bevrediging of pacificatie van Gend, werd de bisschop in 1577 genoodzaakt, ten gevolge van een verdrag met de ingezetenen van Haarlem aangegaan, de kerk der H. Maagd Maria aan de Hervormden over te geven. Hij hield sedert, tot den 29 Mei 1579, zijne bisschoppelijke stad in vrede, doch toen op dien dag (H. Sacramentsdag) Haarlem door de protestantsche krijgsmagt was ingenomen, ontstond er een zware vervolging tegen de Catholijken. Naauwelijks was de stad ingenomen of men viel de Cathedrale kerk, op het oogenblik dat daar de kerkelijke getijden werden gezongen, aan. Van Mierlo, die even te voren zijn leerrede tot het volk had voleindigd, werd bij de bloedige tooneelen welke er plaats hadden, gered, in een onderaardsch vertrek gesloten, doch behield

voor een gering losgeld het leven. Daar hij genoodzaakt was te vluchten, nam hij eerst de wijk naar Bonn, en daarna naar den bisschop van Munster, welken hij tot 1587 in hoedanigheid van wijbisschop heeft bijgestaan; wanneer hij met het geestelijk bestuur van het bisdom van Deventer werd belast, welke stad in genoemd jaar tot de gehoorzaamheid van den koning van Spanje was wedergekeerd. Kort daarna, den 28 Julij 1587, overleed hij aldaar en werd in de Cathedrale kerk van den H. Lebuinus op een eenvoudige wijze begraven. Bij zijn testament den 23 Sept. 1581, tijdens zijn verblijf te Bonn gemaakt, liet hij zijne geheele nalatenschap aan onderscheidene gestichten en aan de armen. Onder andere beschikkingen werden zijne twee kelken en zijne verzameling van boeken aan het klooster der predikheeren te 's Bosch toegewezen. Behalve de uitgave der besluiten, welke hij in de door hem gehouden kerkvergadering had vastgesteld, bezorgde hij in 1566 een verbeterden druk van het *Kalendarium perpetuum secundum institutum ordinis Praedicatorum* van Didacus Ximenes.

Ook heeft hij eenige leerredenen en verdedigingen van het Katholijke geloof tegen de lagen der Hervormden nagelaten, die echter niet gedrukt zijn. Men vindt zijne afbeelding in de Lat. beschrijving van het bisdom van Haarlem.

Zie Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 373; *Hist. Episc. Ultraj, et Suffr.* T. II. p. 25; van Gils, *Kath. Meijer. Memorieb.* bl. 420 v.; van Gils en Coppens, *N. Beschr. v. h. Bisd. v. 's Hertogenb.* D. III. bl. 385 v.; Boxhorn, *Theatr. Holl.* p. 146; Scriverius, *Harlem.* p. 70; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI. bl. 435; *Bat. Sacr.* D. IV. bl. 38, v.; Beaufort, *Lev. v. Willem I*, D. III. bl. 9; Hermans, *Consp.* p. ; *Over. Alm.* 1843, bl. 139; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. Portr.*

MIERLOO (Ant. van). Van dezen heeft men:

Gentilitia nobilis. potentissimaque. Ex vetuss. monumentis eruta. Swollae. G. Tydeman s. a. Vier groote bladen met 144 wapens der provintie Overijssel, houtsnede met tekst, 4°.

MIEROP of MYEROP (Cornelis van Cuyck van), zoon van Joachim van Myerop en van Maria Schouten, heer van Hoogwoude, Eertswoude, Nieuweveen, Calslagen, Culstaart, Uyterbuurt, Sgrevelsrecht en Alblasserdam, was ontvanger-generaal van Holland, en hoogheemraad van Delfland. Men verhaald dat toen de prins van Oranje in 1574 te Rotterdam in hevige krankheid was gestort, ja volgens het gerucht door de pest was aangetast, Van Mierop eenige brieven uit het toen belegerden Leyden ontvangen hebbende, naar Rotterdam vertrok om hem die mede te deelen. Aan zijne woning gekomen, vond hij niemand, die hem eenig bescheid kon geven, zoodat hij zelf binnen trad en tot in de slaapkamer ging, waar hij den prins te bedde vond leggen, zonder

eenig mensch bij zich te hebben. Hij sprak den prins aan en vroeg hoe het met hem ging, waarop deze met een zwakke stem zeide dat hij zeer krank was en zijn volk van zich had laten gaan. Niet te min sprak de prins met hem, en hoorende dat Leyden nog niet in 's vijands handen was, dankte hij God en werd door die tijding zoo gesterkt en verblijd dat hij van dien tijd af in krachten begon toe te nemen en welhaast herstelde.

Mierop huwde 18 October 1561 Elisabeth van Alkemade, dochter van Dirk van Alkemade, heer van Leeuwesteyn. Zij overleed in 1604, hij in 1608. Aan de kerk van Worcum vereerde hij een glas met zijn wapen en vier kwartieren. Hij liet verscheidene kinderen na, zijn zoon Joachim volgde hem als ontvanger-generaal van Holland op. Het was op diens bruiloft met Anna Bannings dat het spel van Hooft gespeeld werd, uitgegeven door Prof. J. van Vloten, Hoofts, *Brieven*, D. I. bl. 389.

Zie van Leeuwen, *Bat. ill.* bl. 1017; Languet, Part. II. Ep. 19; Hooft, *Ned. Hist.* B. IX. bl. 332; Beaufort, *Lev. v. Willem I.* D. II. bl. 503—505; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI. bl. 486. (Over het geslacht). *Chr. v. h. Hist. Gen.* D. IV. bl. 167; Butkens; Luiscius; Hoogstraten; Kok, *Nav.* D. VI. bl. 179, 180, 240, 279, 315; D. VII, bl. 104, 178.

MIEROP (Cornelis Kuik van). Zie KUIK van MIERLO (Cornelis).

MIEROP (Frans van Cuyck van) werd omtrent 1640 te Brugge geboren, beoefende eerst de schilderkunst tot zijn uitspanning, doch wijdde er zich later geheel aan. Hij vestigde zich te Gent en maakte door zijn kunst veel opgang. Het vleeschhouwers-gild koos hem tot beschermheer, bij welke gelegenheid hij een groot stuk schilderde met de afbeeldsels der hoofdlieden van het gild. Hij schilderde visschen en andere gedierten, doch werd daarin door Snijders van Antwerpen overtroffen. Hij beoefende ook de etskunst, doch zijne prenten komen zeldzaam voor. Hij overleed in 1678.

Zie Immerzeel; Kramm.

MIEROP (Gerard van) was bevelhebber van het blokhuis te Ypesloot, in 1507 door de Amsterdammers opgeworpen om de Gelderschen den doortogt te beletten. Tegen het einde van Zomermaand van dat jaar wisten deze echter, zonder door de oorlogschepen, die het dekten, ontdekt te worden er zich in te dringen. Mierop ontdekkende dat er een 30-tal Gelderschen in 't blokhuis waren, stak het hoofd naar buiten en riep Bourgondie! Bourgondie! waarop het geschut van de schepen gelost werd en de Gelderschen naar Amsterdam weken, waar zij door Reinier Mostert gevangen genomen en een jaar lang op St. Olofspoot gevangen gezet werden.

Zie Guill. Hermanni, *Bibl. Gelr.* p. 341, 242; Wagenaar *Vad. Hist.* D. IV. bl. 356, 367.

MIEROP (Mr. VINCENT VAN), bijgenaamd „den grooten Vincent,” zoon van Cornelis van Mierop en N. van Boschuysen, Ridder, heer van de Ketel, Spalant, Cabau, Spirinxhoek, Dortsmonde en Ruyven, ambachtsheer van Ketel, in 1469 geboren en door Karel V tot de hoogste eereposten geroepen. In 1515 werd hij rekenmeester, in 1518 eerste rekenmeester van Holland, daarna thesaurier-generaal over al de Nederlanden, ook werd hem het ambt van meester der requesten van Holland toevertrouwd. Groot was zijn invloed aan 't hof van Karel V en 's landszaken, ook was hij een der rijkste ingezetenen der Nederlanden. Wij vinden hem ook vermeld als afgevaardigde tot de overneming van het wereldlijk gebied van Utrecht en als bewaarder der charters. In eene Notariele akte van 4 Febr. 1647 wordt omschreven een *Oudt Register van Landen en Renten*, in 1539 door hem geschreven. Zijn naamteekening was zonderling, namelijk XXCt, waaruit men Vingt Cent moet lezen en daar achter Cornelis met vele krullen. Hij huwde Maria Ruysch, Vrouw van Cabau, overleed 23 Junij 1550, in den ouderdom van 81 jaren, en werd in de kerk der Augustijnen te Brussel begraven. Zijne kinderen werden opgenoemd door van Leeuwen. *Bat. M.* bl. 1017, 1018.

Zie *Nav.* D. III. bl. 98; Kobus en de Rivecourt; Hoynck van Papendrecht, *Anal. Belg.* T. I. p. 29, 167; Scheltema, *Staatk. Ned.*

MIERLO (CORNELIS VAN), heer van Ketel en Spaland, zoon van de vorige, was doctor in de beide regten, komt in 1534 voor als Deken van de Collegiale kerk van Oude Munster te Utrecht en de Hofkapel te 's Hage, en werd in dat jaar door keizer Karel V om zijne geleerdheid en bekwaamheid tot zijn extraordinair raad in den Hove van Holland benoemd, in 1556 prior, aardsdiaken en kanunnik van St. Salvator te Utrecht, blijkens een geschilderd glas, in hetzelfde jaar aan de Goudsche kerk gegeven, waarop zijn beeldtenis levensgroot in geestelijk gewaad afgeschilderd staat. Hij overleed in 1572 en werd begraven in de Domkerk onder een zark, overdekt met koper, waarin zijn afbeeldsel en wapen zijn uitgesneden.

Zie Drakenborch, *Aanh. op de kerk. oudh. v. Nederl.* bl. 40, 126; de Riemer, *Beschr. v. 's Gravenh.* D. I. bl. 237, 238; D. II. bl. 741; *Oudh. en Gesticht. v. Zeel.* D. I. bl. 139; *Nav.* D. VI. bl. 245.

MIETTE (JOHAN) bewaarder der gevangenissen te Rijssel in 1479. Zijn borstbeeld vindt men op de tegenzijde van een

penning, op welks voorzijde afgebeeld is Jan van Groothuse slotvoogd van Rijssel.

Zie van Mieris, *Ned. Vorsten*, D. I. bl. 167.

MIGAULT (Jean) werd in 1645 geboren. Reeds in 1663 toen hij 18 jaren oud was, trad hij in het huwelijk met Elisabeth Fourestier, volgde later zijn vader Jean Migault als schoolmeester en voorlezer der Protestantsche kerk te Mougon op, en bekleedde ook het ambt van Notaris tot na 1680, toen de storm der vervolging opstak en de protestanten van alle bedieningen werden uitgesloten. Van den 22 Augustus 1681 tot het begin van 1682, was hij en zijn talrijk gezin blootgesteld aan pijnlijke vervolgingen die hem soms van alles beroofd en behoeftig deden omzwerven. Van den 31 Januarij 1682 vestigde hij zich te Mauzé, waar hij als schoolmeester werkzaam was en den 28 Febr. 1683 zijn vrouw verloor. Na de herroeping van het edict van Nantes, moest hij wederom de vlucht nemen, overal vervolgd, naauwelijks wetende, waar zijne kinderen te bergen. Eindelijk deed hij zulks in een onderaarsch hol (1 Febr. 1686), waarna hij naar Rochelle zocht te vertrekken, ten einde daar aan twee zijner zonen den overtogt naar Engeland te bezorgen. Aldaar werd hij erkend, ondervraagd en in den kerker geworpen. In een oogenblik van verbijstering teekende hij, zonder verder onderzoek, eene acte van afzweering van het protestantisme. Treffend was zijn diep berouw over den gedanen stap. Uit Rochelle week hij uit naar den Briel, van daar naar Rotterdam, Amsterdam, Leeuwarden. Eindelijk begaf hij zich naar Amsterdam, waar hij zich in 1688 met zijne kinderen neerzette. Hij bleef daar tot den 22 Mei 1696, toen hij naar Emden vertrok, waar de Fransche kerk hem tot voorlezer en onderwijzer had beroepen. Hij overleed in 1707.

Den 2 Mei 1691 ging hij met Elisabeth Cocuaud, wed. van Pierre Chaigneau, dochter van François Cocuaud van Nantille bij Rochelle en Ester Mozé, een tweede huwelijk aan. In dit huwelijk werden hem, behalve de 14 kinderen uit het vorige geboren, nog twee kinderen geschonken.

Hij stelde zijne voornaamste lotgevallen op schrift en gaf er elk zijner kinderen een afschrift van. Twee van die afschriften zijn bekend, een bij een zijner descendenten te Metal-Fields in Londen gevonden en uitgegeven met de titel: *Journal de Jean Migault ou malheurs d'une famille Protestante du Poitou à l'époque de la revocation de l'édit de Nantes.* Paris 1825. Uit het Fr. in het Ned. vertaald door P. H. Bähler, Amst. bij W. Messchert, 1835, het andere, in bezit van den heer W. H. Houel, is door Prof. Bogaerds gebruikt voor zijne verhandeling *Jean Migauld. Eene Bijdrage*

tot de Geschiedenis der Geloofsvervolgingen in Frankrijk, te vinden in *Archief van Kerkel. Geschied.*, *inzonderheid in Nederland*, D. VI en D. VIII. Verg. P. J. Wenz. *Der Glaubenskraft*, *oder Denkwurdigkeiten aus den Leben der ersten Glaubens-Helden der Protest. Kirche* S. 189 ff. est. Haag, *la France Protest.*

MIGGRODE of MIGGRODIUS (JOHANNES) werd den 6 Mei 1531 uit een aanzienlijk geslacht te Aalst in Vlaanderen geboren, en was in 1564 (welligt reeds een paar jaar vroeger) kanunnik en pastoor der parochiale kerk te Veere. Hier waren reeds toen velen met de hervorning ingenomen. Dit of welligt eigen aandrift bewoog den pastoor over het punt van godsdienst na te denken, met dit gevolg dat hij allengskens tot de leer der hervormden begon over te hellen. Ofschoon hij de priesterlijke waardigheid bleef bekleeden, waren zijne leerredenen in den protestansche geest, hij haalde velen tot zijne gevoelens over, doch wist door zijnen invloed den overdreven ijver van sommige hervormden te matigen, zoodat te Veere het werk der hervorming een zachteren gang dan elders nam.

Toen in 1566 de zaak der hervorming een ongunstigen keer nam, week hij naar Engeland, waar het vonnis van Alva (1568) hem welhaast volgde. Bragt hij zoo wereldsche goederen (Miggrode was zeer bemiddeld) aan de gewetensvrijheid ten offer, hij bleef ook in den vreemde een trouwe zielszorger voor de met hem om het geloof uit het vaderland gewekenen. Weldra stond hij bij de vlugtelingen in hoog aanzien en werd de stichter en eerste predikant der Nederl. Hervormde gemeente te Colchester. Onzeker is het of hij ook te Norwich in die betrekking werkzaam is geweest, doch zeker is het dat zijne prediking algemeen bijval verwierf en dat hij de verwarde begrippen en woeste denkbeelden der Watergeuzen, die zich onder zijn gehoor begaven, ophelderde en een voorzichtigen en christelijken heldenmoed inblies. Na het innemen van den Briel keerde Miggrode naar Veere terug, trad daar als hervormd leeraar op, bevorderde er rust en orde, en bezielde zoo krachtig de gemoederen voor de goede zaak, dat men zich tot elk offer bereid toonde. Zijne werkzaamheden bepaalden zich niet tot Veere; maar strekten zich tot geheel Zeeland uit, zoodat hij te regt den naam van den Zeeuwschen hervormer droeg. Het regelen der kerkelijke belangen op Walcheren, in het leger en de vloot werden hem opgedragen, waartoe hij een opstel vervaardigde *over de verbindende onderschrijvinge voor de dinaren in Walcheren*, *onder de* 91 *artikelen en onder de* 23 *vraagstukken in de kerkverg.* (*van Dordr.* Junij 1574) *beraamd en beantwoord*, 't welk de eerste grond-

slag legde tot de Zeeuwsche kerkordening. In 1574 rigtte hij de classis van Walcheren op, en nam steeds ijverig deel aan hare werkzaamheden. Niet slechts was hij, zoo lang zijne krachten zulks gedoogde lid van allen synode, maar van sommige ook voorzitter, meestal scriba.

Op de synode van 1581 werd hem, nevens Michiel Panneel, het ontwerpen van een forma van examen voor kandidaten tot den H. dienst opgedragen, en op die van 1591, op welke de Zeeuwsche kerkordening werd ontworpen en daargesteld, nam hij het scribaat waar. Zoo hoog schatte men zijne bekwaamheden dat men hem aan het hoofd plaatste der predikanten, aan welke werd opgedragen mede te werken tot het zamenstellen eener geschiedenis der reformatie van ons vaderland. In 1578 arbeidde hij met Gerobulus bij de regering van Goes om de Groote kerk aldaar aan de hervormden te doen inruimen, en in 1579 om Zuid-Beveland van leeraren te voorzien. Waarschijnlijk is hij de opsteller van het *Ontwerp omtrent de huwelijken en het ondertrouwen, om aan de Ed. Mog. H. H. Staten vertoond te worden* (1597), en van de *Ware Troostgronden der gelovige zielen*, 8°.

Hij was de vraagbaak der gemeente, van den kerkeraad en der regering, bezat de gaven van zich kort, krachtig en sierlijk uit te drukken en paarde veel bijbelkennis aan geleerdheid. Hij bereikte den ouderdom van 96 jaren en overleed 6 Mei 1627.

Bij gelegenheid van het tweede eeuwgetijde der hervorming, werd hem als eerste en voornaamste kerkhervormer in Zeeland, in de kerk te Veere een gedenkteeken opgerigt (1772), bij welke gelegenheid Josua van Iperen eene redevoering uitsprak. Den 1 Julij 1827 sprak J. Reinier eene redevoering uit over de *Verdiensten van Johannes Miggrode omtrent de hervorming in Zeeland en bijzonder in de stad Veere — of twee honderdjarige gedachtenis-rede ter eere van dezen man.*

Zie Smallegange, *Chr. v. Zeel.* bl. 489; Maseus, *Sentent. van Alva*, bl. 104, 105; E. v. Rheid. *Nederl. Gesch.* bl. 13; Uytenbogaert, *Kerk. Hist.*, D. III. bl. 129; Ermerins, *Beschrijv. v. Vere*, 2 St. bl. 128, 143; *Beschrijv. der Heeren van Vere uit den Huize van Bourgondie* bl. 104, Bijl. V. bl. 156, 157; Vrolijkhert, *Vliss. Kerkh.* bl. 21, 22; Te Water, *Kort verh. d. Ref. v. Zeeland*, bl. 10—93, 168; 's Gravesande, *Twee h. j. gedagtenis der Middelb. vrijh.* bl. 431; J. v. Iperen, *Redev. ter eere van J. v. Miggrode;* Ypey en Dermout, *Gesch. d. Herv. Kerk*, D. I. bl. 231, D. II. bl. 32 en de aant., J. Roemer, t. a. p.; Ab Utrecht Dresselhuis, *Herv. Gem. te Goes*, bl. VI, VII; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Kobus en de Rivecourt; Groen v. Prinsteren, *Archives*, T. V. p. 223 suiv.; *Bibl. Brem. Ol* VI, *Fasc.* III. p. 518; *Boekzaal*, Mey 1731 bl. 604, (de daar voorkomende Lijst der Pred. te Veere is in 1753 afzonderlijk gedrukt te Vlissingen); Muller, *Cat. v. portr.*

MEGGRODE (JABOBUS VAN), zoon van den vorige, werd in 1573 te Veere geboren, en achtereenvolgens predikant te Scherpenisse (1596), Gapinge, Arnemuiden en sedert 1625 te Middelburg. Hier was hij ook Curator der Latijnsche school en overleed in 1645. Hij was niet onervaren in de dichtkunst, blijkens den *Nederduitschen Helicon* van 1610, waar hij „den konstrycken Migrodius" wordt genoemd. Na zijn dood verscheen van hem:

Bloemhof der geestelijcke gelijckenisse met groote neerstigheijdt vergadert en bijeengebragt. Dordr. 1646.

Zie de la Rue, *Gelett. Zeel.* bl. 250, 251; J. W. te Water, *Ref. v. Zeel.* bl. 207, 319; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Kobus en de Rivecourt; van der Aa, *N. A. B. C. Woordenb.*; Kist en Royaerds, *Archief* (eerste serie) D. V. bl. 118, D. IX. bl. 499; *Boekzaal*, Mei 1731 bl. 904.

MIGOEN (ABRAHAM), boekdrukker en schoolmeester in de Fransche taal te Rotterdam, gaf in het licht:

R. Bouchard, Den vrede der Siele, oft den middel, om sekerlijc te weten off wy God toebehooren enz.; overgheset door Abr. Migoen. Roterd. Jan van Waesberghe, 1602.

Gereduceerde tafelen van Intrest. Rott. 1624. 4°.

Een wonderbare schriftuerlijcke openbaringhe, ende verclaringe, van 't eynde der Wereldt. Ende duydelycke aenwysinghe van 't laatste jaer derzelven.... door P. V. Overgheset uyt het Fransois, door M. Rotterd. *voor A. M. Schoolmeester*, 1613.

Zie *Nav.* D. IX. bl. 300, D. X. bl. 114, 1864, bl. 328; Muller, *Naaml. v. Godgel. Boek.*; Muller, *Cath. v. Pamfl.* D. I. bl. 109.

MIGNON of MINGON (ABRAHAM), in 1639 te Frankfort geboren, ontving van zijn zevende jaar af onderwijs van den bloemschilder en kunstkooper Jacob Murel. Toen hij 20 jaren bereikt had nam Murel hem met zich naar Holland, en haalde Jan David de Heem over om zich verder met het onderwijs van den jongeling te belasten. Met het gelukkigst gevolg legde hij zich onder leiding van dezen, op het schilderen van bloemen, vruchten, dieren, insecten, schaalvisschen en meer andere voorwerpen van stillevens toe. In dit vak verwierf hij groote verdiensten, zijn penseel was natuurlijk, aangenaam en malsch. Zijne onderwerpen waren rijk en geestig. Hij werd echter door Jan van Huysum overtroffen. Kramm zag van hem *eene nis waarin een zilveren schotel met water is geplaatst, waar boven trossen druiven hangen waaraan vogels twisten.*

Een zijner beste schilderijen werd op de verkooping van De la Court van der Voort te Leyden (1766) voor

f 1500 verkocht. Zij stelde voor *een pot vol bloemen, op het punt van te vallen, veroorzaakt door eene kat, dit een muizenval, waarin een muis is, onder zijn poot heeft, en verschrikt naar de bloemvaas omziet.* Weyerman (*Lev. d. Schild.* D. II. bl. 393) noemt deze schilderij, een kunstjuweel, dat ten trots der lente, en als in een tweestrijd met de natuur, schijnt geschilderd."

Op de verkooping van Muller gold een *fruitstuk* van hem *f* 750, en op die van G. van der Pot, een stuk met *vruchten, een kreeft*, enz. *f* 790. Het rijks museum te Amsterdam bezit van hem een *bloem-* en een *fruitstuk*, het Haagsche een *bloemstuk.* Hij overleed in 1679 en liet twee dochters na.

Zie Immerzeel, Kramm.

MIKCKER (Jan), bloeide in de eerste helft der 17e eeuw, en beoefende, doch niet gelukkig, de schilderkunst. Hij schilderde landschappen met gebouwen, ook zinnebeeldige met vele kleine figuurtjes, schoon alle ijzerachtig en zwaarmoedig van klem. Hij zou de leermeester zijn geweest van J. B. Weeninx. Gunstiger oordeelt Kramm over hem.

Zie Kramm en Immerzeel.

MIKRONIUS. Zie MICRONIUS.

MIL, MILL of MILLIUS (David), werd den 13 April 1692 te Koningsbergen geboren, was 1717 hulpprediker bij de Hoogduitsche kerk te Leyden, en werd reeds voor zijn 26ste jaar benoemd tot hoogleeraar in de Oostersche talen te Utrecht, welke post hij den 21 Maart 1718 aanvaardde met het houden eener oratie *de Mohamedanismo, e vetenbus Ebraeorum scriptis magna ex parte composito;* welke hij uitgaf te Utrecht in hetzelfde jaar, en later aanvulde met eene verhandeling de *Mohamedanismo ante Mahomedem*, opgenomen in zijne *Selectae Dissertationes* (Utrecht 1724, 1734) die overigens meestal onderwerpen behandelen van Bijbelsche oudheidkunde, en later met andere verhandelingen en redevoeringen vermeerderd te Leyden in 1743 herdrukt zijn [1]). Den 8 Nov. 1727

---

[1]) *De terra Canaan.*
De Nilo et Euphrate, terrae sanctae terminis.
De Commutatione vestium utriusque sexus prohibita.
De Gad et Meni. Jes. LXV: 11.
De Idolo אחד *Jes.* LXVI: 17.
De Baalzebub et Miphlezet.
De vitulo aureo, Exod. XXXII.
De statuis et lapidibus adololatricis in Levit. XXVI.
De altari mediatore.
De cornibus altaris exterioris.
De divinandi generibus.
De Orientalium Magis.
De Caussis odii Judabeos inter et Samaritanos.

hield hij, daar zijn professoraat met dat in de gewijde oudheden vermeerderd was eene oratio *de variis virorum doctorum in antiquitatibus sacris et orientalibus erroribus*, waarschijnlijk ook afzonderlijk in het licht gegeven, maar ook nog opgenomen in Schläger, *Dissert. rariores de antiq. ss.* (Helmstad 1742). Met de waardigheid van hoogleeraar der Godgeleerdheid bekleed, sprak hij den 10 Oct. 1729 *de fatis theologiae exegeticae*, welke oratie nog in hetzelfde jaar te Utrecht is uitgegeven. Hij schijnt echter met het onderwijs in de oostersche talen belast te zijn gebleven. Na hem ten minste wordt van geen hoogleeraar melding gemaakt voor Rau, die in 1719 zich als medehelper van Mil tot lector werd aangesteld, doch reeds in het volgend jaar buitengewoon en in 1752 gewoon professor werd. Mil wees een beroep naar de hoogeschool te Leyden af, en overleed te Utrecht den 22 Mei 1756.

Op een der bovenvertrekken van de anatomie te Utrecht was vroeger geplaatst een tempel Salomons, door hem ten dienste der studenten in de gewijde oudheden, van hout gemaakt en door zijn weduwe aan de stad geschonken, die haar daarvoor 200 dukaten vereerde. Het gevaarte was omtrent 12.59 ellen en ongeveer 8 ellen breed. Het binnenste voorhof was ruim 1.56 el, en het tempelgebouw zelf ruim 2.15 el hoog. In alle was de ware evenredigheid in acht genomen. Men kon binnen den voorhof tot voor het tempelgebouw gaan, en de sieraden en gereedschappen van nabij bezigtigen. Later zijn de vele overblijselen van dit werkstuk overgebragt naar het locaal der bibliotheek. Zij zijn voor geen herstelling meer vatbaar en hebben voor de bijbelsche antieolijke geen waarde. Hij is gelijk ook de tabernakel van Moses met hetzelfde doel, door Prof. Relandus vervaardigd, beschreven.

Van Mil bestaan verschillende afbeeldingen.

Hij gaf in het licht:

Dissert. Selectae variae sacr. literarum et antiquitatis orientalis capita illustrantes. Ultraj. 1726. L. B. 1746, 4°.

Vetus Testamentum ex versione LXX interpretum, secundum exemplar Vaticanum Romae editum, denuo recognitum. Praefatione una cum variis Lectionibus e praestantissimus Mss. Codicibus Bibliothecae Leidensis descriptis, praemisit Dav. Millius. Amst. 1722, 2 T. 8°.

Catalecta rabbinica in usum scholarum privatarum edita. Traj. ad Rhen. 1721 8°.

Miscellanea Orientalia.

Oratio de Muhamedismo, e veterum Hebraeorum scriptis magna ex parte composito.

Oratio de variis virorum doctorum in Anitquitatibus sacris et Orientalibus, erroribus.

Oratio de fabuta Orientalium.

Th. Bostoni, ecclesiae Atticensis apud Scotos pastoris, tractatus stigmoiogicus hebraeo-, biblicus, quo accentuum hebraeorum doctrina traditur, variusque eorum in explananda Sacra Scriptura usus ortenditur, cum praef. D. M. Amst. 1738.

Dissertt. selectae variae litterarum et antiquitatum orient. Capita exponentes et illustrantes cum secundis novisque disertationibus, orationibus et miscellaeneis orientalibus auctae L. B. 1734.

Miscellanea sacra, Jesaiae cap. IV, Ps. CXXI et CXXII, aliaque argumenta, tam theologica quam exegetica, enucleatia et exponentia. Inter illa eminent duae dissertationes, quarum altera demonstratur obligatio hominis Christiani ad sacram coenam, altera complectitur errores viroram doctorum in delineando tabernacalo Mosis fig. aen. illustrata et ornata. Amst. 1753, 1754, 4°.

Disp. exeg. dissertationem de Nilo et Euphrate, terminis terrae sanctae vindicans et illustrans. Ultraj. 1746 (tegen Iken te Bremen).

Disp. exeg. de Nilo, terrae sanctae termino, priorem defendens, cum refutatione nuperrimarum objectionum. Antwoord op hetgeen Iken in *Symbol. liter. Brem.* T. III. p. 11, p. 388 had geantwoord.

Praef. voor *S. Rau, Diatr. de Epulo funebri gentibus dando ad Jes. XXV: 6—8.* Traj. ad Rhen. 1747, 8°.

Disp. Philol. I et II de sacerdote castrensi veterum Hebraeorum. Auct. Hier. van Alphen, 1719.

In Talmud Babylonicum. Praef. Traj. ad Rhen. 1626, 4°.

Redevoering over de geleerde Godvrugt. Leyd. 1743, 4°.

Verklaring over den XXVII Psalm. Utr. 1739. 4°.

De ware wysheit op haaren tydt sprekende, of Leerredenen tot opbouwing en bevestiging in het allerheiligste Geloof, eenmaal den Heiligen overgeleverd. Utr. 1747, 4°.

De groote werken en aanbiddelijken wegen des Heeren, volgens den CIV en CV Psalm, ontleend en verklaard, verrijkt met praktikale, natuurkundige en andere aanmerkingen. Amst. 1752, 4°.

Heilige Mengelstoffen of verklaringen over het LIV Hoofdstuk van Jesaia, den CXXI en CXXII Psalm, benevens andere Godgeleerde en schriftmatige stoffen. Amst. 1755, (verh. door Bernard Keppel). 4°.

De CVI Psalm ontleed en verklaard, met doorwrogte aanteekeningen en aanmerkingen verrijkt, met eene voorrede van Alb. Voget over Psalm LXII: 2—3. Amst. 1758.

Zie Saxe, *Onom.* T. VI. p. 301, *Anal.* p. 696; G. Stolle, *ad Heumannum*, p. 518, 553, *Series Profess.*; Gerdes, *Scrin antiq.* T. I. p. II. p. 341, *Drakenborghiana* LXII; J. O. Strodtman, *Nova erud. Europa*, T. VI. p. p. 555—563, T. IX. p. 246, 247; van Lennep, *Ill. Amst. Athen. Mem.* p. 256, *Nov. Act. Erud.* 1743, *Aug.* p. 440—450, 1759, *Junii* T. I. o. 293—306; Herin-

ga, *de Auditorio*, p. 145—163, *Miscell. Duib.* T. II. p. 395; *Bibl. Brem.* Cl. I. p. 68, Cl. II. p. 776, Cl. III. p. 160, Cl, IV. p. 1068; Rotermund; Gollen, *Neues Gelehrt. Europa*, T. VII; *Nouv. Bibl. génér.*; Kist en Royaards, *Kerk. Arch.* D. IX. bl. 499; Bouman, *Geld. Hooges.* D. II. bl. 119; Sepp, *J. Steenstra en zijn tijd*, D. I. bl. 17, 41, D. II. bl. 113 vlgg. 132, 155, 157; *Nav.* D. VII. 127, 281, 282, 368; van Kampen, *Bekn. Gesch.*; Bjòrenståhl, *Reiz.* D. V. bl. 465; Le Long, *Jubelf. Boekz.* 1756; *Boekz. d. Gel. Wer.* 1756, D. I. bl. 559, 646; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portr.*; *Cat. de Groe*, p. 42, 52, 54; Arrenberg, *Naamr. v. boek.*, bl. 354.

MILAN VISCONTI (DANIEL DE), zoon van Jan de Milan Visconti, kanunnik van O. L. V. (protestant) te Utrecht en baron van het H. R. rijk, bij patent van keizer Leopold van 11 Oct, 1696, en van Alexandrina Kriex, werd 8 Julij 1652 te Utrecht geboren, den 28 April 1671 kanunnik, en huwde 26 Sept. 1682 Mathilda Jacoba Servais, bij wie hij ten minste één zoon verwekte. Men benoemde hem den 1 Oct. 1686 tot lid van den provincialen raad van Utrecht, welke betrekking hij nog in 1708 bekleedde, blijkens de volgende brieven door hem aan Jacob Willem Imhoff geschreven:

Danielis de Mediolano vice-comitis .... de gentis suae ortu et scuto, *Epistolae duae .... tabulis genealogicis*, *nec non descriptione insignium familiarum*, *quae cognatione cum suâ conjunctae sunt*, *stipatae* p. p. 14. Achter de *viginti Genealogiae illustrium in Italiâ familiarum* van Imhoff. Amst. 1710 fol.

In den eersten brief toont hij aan dat hij van Jan Visconti afstamt en dat Imhoff zich bedrogen heeft, zeggende dat die heer kinderloos was gestorven. In den tweeden zendt hij hem zijn Genealogie.

Antonius Matthaeus noemt hem, „vir judicii, ingenii et doctrinae praecellentis, senator, camerarius et judex Trajectinus."

Zie *de Epp.*; A. Matthaeus, *de Rebus Ultraj.*, pp. 302; Paquot, *Mem.* T. III. p. 10.

MILAENEN (MATTHIAS HORATIUS VAN), of, zoo als hij in de Genealogie voorkomt Mattheus de Mediolano Vicecomes, afstammeling van dezelfde familie, zoon van Horatius de Milan Visconti (de Mediolano Vicecomes) en van Maria Portenghen, werd 22 April 1632 te Utrecht geboren. Na zich op de regtsgeleerdheid te hebben toegelegd werd hij advocaat bij het Parlement van Mechelen, en in 1697 advocaat fiskaal bij het geestelijk hof aldaar, waar hij den 26 Junij 1702 overleed, bij zijne huisvrouw Adriana Maria Longueval, dochter van Jacob Longueval, en Catharina van Wyck (geb. 18 Julij 1646) een zoon nalatende (die volgt).

Hij schreef:

In tractatum de re fundiariâ a renato Scaevolâ Petri Cuypers, Eloquentium jurisperitissimo, antequam e vivis descederet, Magni Regii Senatûs consiliario denominato, et pridie mortis declarato, inceptum, à Guilielmo Cuypers, causarum patrono, fratre non minus experientiâ quam sanguine germano, auctum et consummatum. *Ode* voor Cuypers bovengemeld tractaat.

Motif de Droit pour les Pères, Provincial, Gardien, et Convent des F. F. Mineurs à Malines suppliants, contre l'illustrissine Archévéque, Prévost, Doyen. et ceux du Chapitre de l'Eglise metropolitaine de s. Rombaut. Rescribents. in fol,

Le different envoyé à la Judicature de cette cour (du Parlement *de* Malînes) *et y indécis entre les chanoines.*

Chanoines-Réguliers de l'ordre du Val des Escoliers, et du Cloistre de N. D. de Hanswyck en cette ville, d'une part, et le seigneur Illustrissime Archevèque de Malines (Alphonse de Berges) *d'autre.* 24°.

Zie *Epp.* cet.; Paquot, *Mém.* T. III. p. 10.

MILAENEN (Horatius Nicolaas van) of MILAN VISCONTI (de) in de Genealogie de Mediolano Vicecomes, zoon van den vorige, werd 15 Junij 1668 te Mechelen geboren, studeerde in de philosophie te Leuven, behaalde er de eerste plaatsen, legde zich vervolgens op de regtsgeleerdheid toe, werd advocaat bij den Grooten Raad der Nederlanden, in 1702 syndicus of raadpensionaris zijner geboorteplaats, na twee jaren adjunct van zijn voorganger Willem Cuypers geweest te zijn. Den 29 Nov. 1706 ontving hij zijn ontslag en overleed den 12 Jan. 1709. Zijn afbeelding is door Jan van Orley vervaardigd. Hij was als regtsgeleerde bekend en gaf in het licht.

Discussion historique, juridique et politique sur l'Immunité réele des Eglises, et autres lieux pieux; sur l'usage des Excommunications, leur origine, et leurs forces, et sur le prétexte, que M. l'Archévéque de Malines s'est donné pour excommunier le Procureur général du Roy avec des Réflexions sur l'ordonnance du Grand-conseil du 8 *Août* 1700. 8°.

Instruction pour le Pensionaire Horace de Milan, contre l'Ecoutète et Magistrat de la ville de Malines, in 4°.

Memoire sur plusieurs points, qui concernent les droits de la ville de Milenes.

Hem wordt toegeschreven *Lettre à Monsieur de ** sur l'Excommunication du Procureur général du Roy. Malines* in 12°, tegen een geschrift van Govaerts.

Zie *Epp.* cet.; Paquot, l. c.

MILANDER (Johannes), heer van Pouderoijen, secretaris van prins Maurits, den Eumenes van Alexander, gelijk Grotius hem noemt, bevriend met de meeste geleerden van zijn tijd en zelf een geleerde »eruditionis amans, ipse erudi-

tissimus" schreef Heinsius, die een fraai gedicht vervaardigde bij gelegenheid dat hij, ofschoon oud, nog eene zeer schoone en jeugdige vrouw trouwde, welk gedicht hij Scaliger in zijn laatste ziekte voorlas. Baudins beschuldigt hem van zuinigheid of gierigheid. Hij schijnt Lipsius ook ten dien aanzien reden tot klagen gegeven te hebben. Hij prijst hem echter in zijne brieven.

Zie Delprat, *Lettres inédites de J. Lipse*, p. 12; D. Heinsii, *Poem.* p. 8; audii, *Epp.* p. 896.

MILATZ. (F. A.) werd in 1763 te Haarlem geboren, ontving van Paul van Liender eenige onderwijs in de teekenkunst, waarin hij een zekeren graad van bekwaamheid verkreeg, blijkens eenige landschappen met O. I. inkt en waterverw. Twee zijner fraaije teekeningen, door L. Portman gegraveerd, te vinden in het werk, getiteld: *Geschiedkundig Gedenkstuk van het voorgevallene binnen Haarlem in* 1799, door *A. Loosjes*, Haarlem 1803, en in A. Loosjes, *Hollandsche Arcadia* 2 D. en *Bijvoegsel* Haarl. 1804, 1805, komen vijf bevallige gezigten van Haarlem voor en nog vier platen en een titelvignet door Milatz geteekend.

Zijn etswerken zijn in den smaak van Antonie Waterloo en zeer geacht. Kramm vermeldt een dertigtal. Hij overleed plotseling den 17 Nov. 1808. Zijn kunstvriend en stadgenoot, Hermanus van Brussel, vervaardigde zijn afbeeldsel naar het lijk, liggende in de geopende kist en bragt hem in prentteekening in koper.

Zie van Eynden en van der Willigen, Immerzeel en Kramm.

MILBOURNE (Luke), Theol. Dr. en van April 1700 tot Junij 1701 predikant bij de Engelsche gemeente te Rotterdam. In het laatst gemelde jaar werd hij, volgens Steven, »rector of St. Etelburgh and lecturer of St. Leonard's Shoreditch, London."

Hij gaf in het licht:

The Catechisme of the Church of England, explained by short questions and answers, for the use of the English Church in Rotterdam. Rott. 1700. 8°.

Zie Steven, *Hist. of the Scottish Church in the Netherlands*, p. 326, 332.

MILDER (Justus), den 14 April 1681 aangesteld tot ordinair ingenieur.

Part. berigt.

MILDER (Johannes van), door Immerzeel en Kramm vermeld. Het is onzeker of hij in Vlaanderen of in Duitschland het levenslicht zag. Zeker is het dat hij in 1619 te Antwerpen in het beeldhouwersgild werd opgenomen, en van 1633 tot zijn dood de waardigheid van deken bij dit gild be-

kleedde. Hij was beeldhouwer van den Aartshertog Albert, van hem zijn

Twee *standbeelden* in den grooten buik der St. Gedule te Brussel.

Het marmeren groote kerkportaal, versierd met drie *standbeelden*, voorstellende: den Zaligmaker, twee Engelen, en het grafteeken der familie de Moys met drie standbeelden, de *H. Maagd*, *St. Jan* en *St. Catharina*, in de hoofdkerk te Antwerpen.

Een marmeren *standbeeld der H. Maagd* aan het altaar van St. Roch, in de St. George kerk aldaar.

Het marmeren hoofdaltaar in de kerk der addij van St. Michiel, (1622) vijf standbeelden (J. C. onder het zinnebeeld van den goeden herden, Petrus, Paulus en twee engelen) in het koor aldaar. Zijne beeldtenis is door A. van Dyck geschilderd en door L. Vorsterman gegraveerd. Hij overleed te Antwerpen 21 September 1638.

Zie Immerzeel en Kramm.

MILDERT (Abraham van), tooneeldichter uit de eerste helft der 17e eeuw. Men heeft van hem:

Virginia trsp. Amst. 1618, 4°.
Harcilia trsp. Ald. 1632, 4°.
Boertighe Clucht: van Sr. Groen-Geel. Ald. 1643.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.*, D. IV. bl. 436; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.*, D. III. bl. 168.

MILDERT (Johannes van). Zie MILDER (Johannes van).

MILEMAN (Franciscus), in 1609 van Brugge geboren, R. C. priester, trad in 1636, 27 jaren oud, in de orde der Jesuiten, leefde gedurende 27 jaren als missionaris van Nederland te Groningen en overleed 17 Jan. 1667. Hij schreef onder den naam van Franciscus van der Brugghe tegen de Mennonieten. Foppens geeft in zijn *Bibl. Belg.* T. I. p. 300 de titels der door hem geschrevene werken op.

Zie Jöcher.

MILHEUSER of MILHEUSSER (Julius) bloeide in het midden der 17e eeuw als kunstgraveur te Luik. Men heeft van hem o. a. een zeer groote *Topographische voorstelling der stad Luyk*, een *Platten grond der stad Schoonhoven* en relief, beide in het *Tooneel der steden van 's konings Nederlanden* enz. bij Joan Blauw. Amst. 1650, Atlas form.

Zie Kramm.

MILIUS (   ). Op *Cat. Goll van Frankenstein.* Amst. 1833, komt eene teekening van dezen overigens onbekenden meester voor, voorstellende een *oud man, teekende naar een pleisterhoofd.*

Zie Kramm.

MILIUS (JOHANNES). Zie MYL (J. VAN DER).

MILIUS (ABRAHANUS). Zie MYL (ABRAHAM VAN DER).

MILIUS (P. J. MEESTERS) schreef:

Waarneming eener zenuwachtige ontsteking-koorts, benevens eenige algemeene aanmerkingen over de genezingen der zenuwkoortsen. Middelb. 1818. 8°.

Waarneming eener algemeene verstijving (tetanos) in *Moll en Eldik, Prakt. Tijds. v. d. Geneesk.* 1823, *supplem.* Band I, St. 3, bl. 193.

Zie Holtrop, *Bibl. Ned. Chir.* p. 226.

MILLENIUS (HERMANNUS) behoorde tot de onderteekenaars der acta van het synode te Wezel, 1668, dat hij zelf echter niet bijwoonde.

Zie 'sGravesande, 200-*jarige gedacht.*, bl. 220; Kist en Royaards, *Archief* (2e serie) D. V. bl. 257.

MILLESIUS (WICHER), in Friesland geboren, was tot 1565 te Norden in Oost-Friesland, als predikant in dienst. In 1560, 1566 en 1579 heeft hij te Helpen en Groningen het dienstwerk waargenomen. De Embders hebben hem een en andermaal te vergeefsch als predikant begeerd. In 1584 overleed hij als predikant te Hinte. Hij was een wakker en geleerd man.

Zie Meiners, *O.-Friesl. kerkgesch.*, D. I. bl. 460, D. II. bl. 390; Brucherus, *Gesch. d. kerkherv. in de provincie Groningen*, bl. 220, 226.

MILLIES (HENRICUS CHRISTIANUS), Art. lib. Mag. Ph. Dr., werd in 1803 predikant bij de Luthersche gemeente te Kuilenburg, in 1808 te Purmerend. Hij kwam als hoogleeraar te Harderwijk in aanmerking en had als geleerde en onderwijzer grooten roem.

Hij schreef:

Diss. Philos. de superstitione. Hal. Sax. 1801, 8°.

Diss. de usu librorum V. T. Apocryph. et N. T. interpretatione, justis finibus regendo. Hal. Sax. 1802, 8°.

Zie Schultz Jacobi en Nieuwenhuis, *Bijdr.* St. II. bl. 174; Bouman, *Gesch. d. Geld. Hooges.*, D. II. bl. 543, 544.

MILLIES (JACOBUS) werd den 9 Julij 1767 te Deventer, waar zijn vader predikant bij de Luthersche gemeente was, geboren, ontving na diens dood onderwijs op de teekenschool te Amsterdam en behaalde er in 1785 den eersten prijs. Ook wijdde hij zich onder R. Vinkeles en C. Brouwer aan de graveerkunst en was zoo voor hem als voor Ploos van Amstel, Pierre Lyonet en anderen te Amsterdam en 's Hage werkzaam. In 1797 graveerde hij te Parijs, waarheen familieomstandigheden hem drongen te gaan, met A.

Hulk Jacobsz. en **P. Groenia** de platen voor een aantal werken. Twee jaar later (het midden van 1799) reisde hij tot herstel zijner gezondheid naar Spanje, en was daar werkzaam voor den Hollandschen gezant. Een jaar later keerde hij naar Parijs terug, waar hij zijn graveerwerk, het miniatuur schilderen en boetseren in was voortzette, en gelijk hij reeds vroeger gedaan had, onderwijs in het Hoogduitsch, Engelsch, Italiaansch en Spaansch gaf. In 1804 keerde hij naar zijn vaderland terug, en was achtereenvolgens te 's Hage in verschillende betrekkingen werkzaam, zoo als aan het Groot-Zegel, het Departement van Finantiën, conservator van het kunstkabinet aan 's rijks bibliotheek (1808), in welke betrekking hij zelfs wel persoonlijk graveerde en de kunstschatten dier verzameling, zooveel mogelijk, aan de plunderzucht der Franschen Commissarissen trachtte te ontrekken. Hij overleed te 's Hage 19 Nov. 1813.

Een zijner eerste werken was een klein protret van Dr. M. **Luther** op den titel van het Luthersch gezangboek (Amsterd. en Arnhem 1789), sedert werkte hij veel, doch wilde onder geen zijner werken zijn naam plaatsen, en week slechts door toeval daarvan een paar malen af. **Kramm** schrijft pl. 31—40 en 51—63 van het door W. **de Haan** uitgegeven werk van E. **Lyonet** *Recherches sur l'Anatomie et les Métamorphoses de differentes espèces d'Insectes*, *Paris* 1832 4°. aan hem toe, gelijk ook de platen voorkomende in T. **Speeleveld**, *Brieven over het eiland Walcheren*, 's Hage 1808, 8°; de *Vignetten* vóór *Tafereelen en Mengelingen voor het verstand en hart*, *uit het Dagboek van een rampspoedigen*, Leyd. 1810 en vóór de *Geschiedenis eener allerzeldzaamste vrouwenwraak*, Leyd. 1810; de platen met zegels voorkomende in D. I. der *Geschiedenis der Heeren en Beschrijving der stad van der Goude*, Amst. 1813. Behalve eenige portretten zijn van hem verschillende proeven van gravure au burin bekend, door **Kramm** vermeld. Hij huwde **Anne Bornet**: die hem o. a. twee zonen schonk J. A. L. **Millies**, geneesheer te Hengelo en H. C. **Millies**, hoogleeraar te Utrecht.

Zie **Kramm**.

MILL (DAVID). Zie MIL (DAVID).

MILL (S. M.), weduwe van **Harscamp**, leefde in de 2e helft der 17e eeuw, en maakte zich als dichteres, o. a. door een *Lijkdicht* op om P. **Boddaert**, bekend.

Zie **van der Aa**, *N. A. B. C. Woordenb.*

MILLIUS (DAVID). Zie MIL (DAVID).

MILO, een monnik van St. Amand, in het kerspel van Doornik, bloeide van 840—871, zijn sterfjaar. In zijn jeugd schreef hij het *vita St. Amandi*, *Traj. Episcopi*, *defuncti A. C.*

684 *versibus hexametris ad Haimonum Monachum Vedastinum. libris IV*, uitgegeven door Henschenius in *Acta Sanct.* T. I. Febr. p. 873—888, *cum notis* in Mabillon *Sec.* 2 *Acta Sanct. Bened.* p. 719 seq.

Ook schreef hij:

Sermo de Translatione corporis S. Amandi, ejusque ordinatione et dedicatione templi in *Actis Sanctor.* T. I. Febr. p. 889—891 *de elevatione corporis S. Amandi* p. 891—893 en in *Opera Philippi Havaengi.* Paris. et Duaci 1621. fol.

Sermo de S. Principio, fratre B. Remigii Remensis, Episcopo A°. 506 *defuncto Suessimensi. editum a Surio* 27 *Septembris. Libri II de laude pudicitiae et sobrietatis*, in hands. op de bibliotheken van Cambridge en Leyden. De *Prologus* is uitgegeven door Magnus Crucius in *Diss. Epistol.* p. 42 seq.

Conflictus veris et hyemis, uitg. door Oudinus, T. II. p. 326—328.

De St. Cruce, Carmen Hexametrum duplex, in modum sphaerae ingenissime compositum. Ms.

Carmina de laude parcitatis. Ms.

De arte metrica liber. Ms.

Epistolae ad disversos.

Zijn bloedverwant en leerling Hucbaldus, die ook zijn *carmen de laude parcitatis* uitgaf en aan Karel den Kalen opdroeg, heeft zijn epitaphium vervaardigd, dat men vindt in *Acta Sanct.* T. III. *Junii* 16, p. 16.

Zie Fabricius, *Bibl. Med. et Inf. Lat.* T. V. p. 241, 242; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 676; Edmund Martene, *Anecd.* T. I. p. 46; Miraeus, *ad Sigebertum*, p. 105; Jöcher.

MILST (NICOLAAS VAN), pastoor van het Bagijnhof te Breda, een vrij vloeijend volksdichter in den smaak van Cats en Poirters. De drie volgende werkjes zijn door hem in proza geschreven, maar met versjes doorweven:

Jezus ghekruyst, en ghestorven voor het Welvaren van den Mensch, ofte het vermaeck der Ziele, bestaende in vijf Meditatien op de vyff glorieuse wonderen van den Gecruysten Jesus. Antw. 1693, 12.

Christelycke Beweegh-Redenen tot eene salige vreese, om af te weiren alle sorgeloosheidt der Siele. Den derden druck vermeerdert tot een volkomen werxken.

Hij wordt een saligh man geseydt, die steeds in vrees syn leven leydt. Breda 1703, 12°.

Het houte sleutelken tot openinge van het Menschen-Hart, gepast op eenige woorden van d'Evangelien die Sondaghs, na 's Heyligh dags door het geheel jaar en op eenige bijzondere feesten, oock al de dagen van den vasten in de kercken worden voorgelesen. Daer komen noch by eenige leskens voor den Advent. Antw. 1706, 12°. Van Milst overleed omtrent 1705.

Zie Hermans, *Mengelw.* D. I.; v. d. Aa, *N. B. A. C. Woordenb.* o. h.; *Cat. van het N. Brab. Genoots.*, bl. 69.

MINCKELERS (JOHAN PETER), in 1748 te Maastricht geboren, hoogleeraar in de Natuur- en Scheikunde te Maastricht, lid van de eerste klasse van het Kon. Ned. Inst., van de Akademie van Wetenschappen en Fraaije letteren te Brussel en van de Provinciale Commissie van Geneeskundig toeverzigt in de Provincie Limburg.

Hij was een man van uitgebreide kundigheden, die tot de oprigting van een physisch kabinet en scheikundig laboratorium te Maastricht medewerkte. Hij gaf slechts één werk uit, dat in 1784 volgens Poggendorff te Leuven verscheen, bestaande uit eene verhandeling, waarin hij, naar men beweert, de eerste was, die de ontvlambare eigenschap van het gas uit steenkolen te trekken aantoonde. Het was getiteld: *Mem. sur l'air inflammable tiré des differantes substances*, Louvain 1784. Hij overleed te Maastricht 4 Julij 1824 in den ouderdom van 76 jaren.

Zie *Konst- en Letterb.* 1824, D. II. bl. 36.

MINDEREN (RAAM) gaf:

Raadgeving voor sekere lever siekte, mitsgaders consilium medicum in pest en andere heete siektens. Amst. 1699.

Zie Abcoude, *Naamr.*, *Aanh.* bl. 141.

MINDERHOUT (HENDRIK VAN), niet te Amsterdam, maar in 1633 te Rotterdam geboren, liet zich in 1664 te Brugge in het St. Lucas gild inschrijven en vertoefde er tot 28 Febr. 1672, en overleed aldaar den 22 Julij 1696 en werd in de Dominicaner kerk, voor het altaar begraven. Hij heeft zich naam gemaakt in het schilderen van stille en woelende waters, rijk gestoffeerd, doch waarin de figuren niet aan het overige beantwoorden. Hij was ook een liefhebber der rhetorica en werd te Antwerpen als zoodanig in 1670 in het gild ontvangen.

Hij huwde 3 Febr. 1664 te Brugge Marguerite van den Broecke, en ten tweede malen te Antwerpen Anna Victoire Claus, die hem 5 kinderen schonk.

Zie Immerzeel, Kramm.

MINELLIUS (JOHANNES) werd omstreeks 1625 te Rotterdam geboren, bezocht aldaar de Erasmiaansche school, waar hij in 1650 aan geplaatst werd. Hij hield zich ook onledig met de uitgave van verschillende classieke schrijvers, die hij met uitvoerige aanteekeningen tot schoolgebruik verrijkte. Petrus Burman had teregt weinig met deze aanteekeningen op, en stelde ze op een lijn met die van Farnabius, doch anderen gaven er grooten lof aan. In het laatst der 17e en begin der 18e eeuw waren de editien van Minellius algemeen op de vaderlandsche scholen in gebruik, doch in de laatste vijftig jaren zijn zij er als *pontes asinorum* van geweerd.

De jesuït Jouvarci, Carpzovius, Cellarius, Junckerus namen hem bij het schrijven hunner aanteekeningen op Terentius, Horatius, Ovidius, Martealis en andere classici tot model. Hij overleed omtrent 1683.

Uitgaven van Minellius:

C. Sallustius Crispus, primus in Historiâ, seu Bellum Catilinarium et Jugurthinum, cum commentariis J. M. Roterod. 1653, in 16°, Hagae, Amst. 1665 in 16°, Roterod. 1695 in 16°, Francofurti 1706 in 12°, Lipsiae 1706 in 10°, Amstelod. 1720 in 12°. (*Ad ultimam Wassii editionem diligenter castigata*).

Valerius Maximus, Annotationibus illustratus a J. M. Roterod. 1621 in 16°, in 1671 16°, 1681 in 16°, Hafniae 1703 in 12°.

Valerii Maximi Dictorum Factorumque memorabilium libri novem, Annotationibus illustrati, operâ J. M. Parisiis 1726 kl. 12°.

L. Annaeus Florus; cum Notis selectissimis J. M. Addidit Lucium Ampelium etc. Roterod. 1664 in 16°, 1670 in 16°. Met den titel *L. Annaei Flori rerum Romanarum libri quatuor, Annotationibus in usum studiosae juventutis, instar commentarii, illustrati, auctore J. M. Quibus accedunt Excerptiones Chronologicae, ad Flori historias accommodatae. Additus denique L. Ampelius ex bibliothecâ Salmasii*, ibid. 1680 in 16°, Amst. 1683 in 16°, Roterod. 1896 in 16°, Hafniae 1700 in 12°, Lipsiae 1764 in 12°.

Publii Terentii Ceomoediae sex; quibus accedunt Notae marginales J. M. Roterod. 1665 in 16°, 1670 in 16°, 1702 in 16°, Lipsiae 1713 in 16°. Ook gaf hij een Ned. overzetting van Terentius (Rotterd. 1663, 12°).

Audomari Talaei Rhetorica; cum Annotationibus J. M. Roterod. 1666 in 12°.

Publii Virgilii Maronis Opera; cum Annotationibus J. M. Roterod. 1666 in 16°; Rotomagi 1703 kl. 12°, Lipsiae 1708, 1712 in 12°. *Ad editionem P. Maasvicii castigata, cum Annotationibus J. M.* Amst. 1750, 12°.

Quinti Horatii Flacci Poëmata, cum commentariis J. M. Praemisso Aldi Manutii de Metris Horatianis Tractatu et adjuncto indice rerum et verborum copiosissimo (4e uitg. *locupletissimo*). Roterod. 1668 in 12°, Londini 1676 kl. 12°.

Cum Notis marginalibus J. M., commentario D. Frederici Rappolti, et supplemento L. Joachimi Felleri. Lipsiae 1678, 2 vol. in 8°, Roterod. 1700 in 16°, Lipsiae 1704 in 12°, Lugd. Bat. 1744 in 12°.

Publii Ovidii Nasonis Tristium libri quinque; cum Notis perpetuis J. M. Adjuncto Indice copiosissimo rerum et verborum, cum in textu, tum in notis, memorabilium. Roterod. 1684 in 16°, Francof. 1701, 12°, Lipsiae 1724, 12°. Leidei 1736 in 8°.

Publii Ovidii Metamorphoseōn libri XV, cum Annotationibus posthumis J. M. Roterod. 1686. 16°, Francof. 1701 in 12°.

Cum Annotationibus posthumis J. M. Quas magna ex parte supplevit atque emendavit Petrus Rabus. Amst. 1729, met de gedichten van Margareta Ripen *Bremensis* en David van Hoogstraten.

Publii Ovidii Nasonis Opera: cum notis perpetuis J. M. in Tristium libros, et ejusdem Annotationibus posthumis in Metamorphoseōn libros, quas magna ex parte supplevit atque emendavit Petrus Rabus. Roterod. 1697 kl. 12°, 2 vol, 1710 in 12°, Londini 1731 in 12°.

M. T. Ciceronis Epistolarum libri XVI ad familiares, ut vulgo vocantur; cum Annotationibus J. M. Roterod. 1702, 12°, Lipsiae 1732 in 12°.

Paquot vond de volgende edities *cum notis J. M.*, doch waarschijnlijk zijn ze slechts *ad modum J. M.*

Pub. Ovidii Nasonis Heroïdum Epistolae. Francof. 1702. 12°, Lipsiae 1719. 12°.

C. Suetonius Tranquillus. Lipsiae 1706. 12°.

C. Plinii secundi Epistolae. Lipsiae 1712. 12°.

Q. Curtius Rufus de rebus gestis Alexandri M. Lipsiae 1714. 12°.

Claudianus. Lipsiae 1715. 12°.

P. Ovidii Nasonis Elegiaram de Ponto libri quatuor. Lipsiae 1719. 12°.

Phaedri Fabularum libri quinqae. Lipsiae 1724. 12°.

Ad modum Minellii: *Cornelius Nepos de exellentibus viris: Notis perpetuis ex Longolio, Lambino, Schotto, Boeclero, Buchnero, Bosio, Cellario, aliisque, ad modum J. M. illustratus. Adjecta sunt Fragmenta Schottiana et Index selectissimus.* Amst. 1705 in 16°.

M. T. Ciceronis libri tres de officiis: addito Catone Laelio, Paradoxis et Somnio Sciponis; juxta recensionem Graevianam emendati, et cum Notis perpetuis instar commentarii ad modum J. M. illustrata. Amst. 1701 in 16°.

Sulpitii Severi Historia sacra; ubi textus, collatione instituta cum antiquissimis editionibus Philologicè, ad Linguae Latinae accuratiorem cognitionem, et Antiquitatem Historiamque sacram spectantibus, atqui ad modum J. M. substratis, illustratur. Adjecta est Vita Sulpitii, cum judicio de Scriptis et styco illius, nec non Index rerum et verborum. Lipsiae 1711. 8°.

Minellius liet aanteekeningen na op Justinus en Juvenalis, die Arnold Leers in 1685 in het licht beloofde te geven.

Zie Saxe, *Onom.* T. V. p. 7; J. Fabricii, *Hist. Bibl.*, P. V. p. 323; C. H. Heumanni, *Via ad Hist.*, *Liber* CVI, § XXIV, XXV, p. 355—366; P. Burman, *Praef. ad Justin*, 1721; Pa-

quot, *Mem.* T. XVII, p. 244—263; Moreri, *Woordenb. der Zamenl.*; Kobus en de Rivecourt; Jöcher; Rotermund, *Biogr. Univ.*, *Nouv. Biogr. génér.*

MINNE (Jan), kapitein van het schip *den Prins te paard*, behoorende tot de vloot, die op de terugreis van Gottenburg, den 11 Nov. 1683, door een hevigen storm overvallen werd. Hij kwam in dien storm met zijn schip om.

Zie J. C. de Jonge, *Gesch. v. h. Neerl. Zeew.*, D. I. bl. 402, 403.

MINNE (Jean Baptista), werd in 1734 te Wacken geboren, en leerde het historie schilderen te Parijs, waarvan in de kerk te Wacken nog proeven voorhanden zijn, zoo als *eene heilige familie*, het kind Jezus liefkoost eene duif, *Petrus door den Engel uit de gevangenis verlost.* Hij overleed in 1817 te Wacken. De vader van Jonkhr. Eugène van Maldeghem sprak bij zijne ter aardebestelling een rouwklagt in verzen uit. Bij dezen laatsten berusten nog eenige portretten en schetsen van zijn hand.

Zie Kramm.

MINNE (Arnoldus) verdedigde als student in de Godgeleerdheid te Leyden met Abraham du Pon, den 16 en 20 Nov. 1715, te Leyden, onder Taco Hajo van den Honert, een dissert. *de argumento*, *scopo*, *occasione et methodo Epistolae Pauli ad Romanos.* Hij werd in 1719 als proponent te Zoeterwoude beroepen, vertrok in 1726 naar Deventer en overleed aldaar in 1729.

Zie Vrolykhert, *Vliss. Kerkherh.*, bl. 238; Brans, *Kerk. Reg.* bl. 63.

MINNEBODE (Reonald) uit Dordrecht, toonde zich genegen om Gerard Bronkhorst, kanunnik van St. Salvator te Utrecht, door het voorschieten van reiskosten in staat te stellen tot het ondernemen van den verren togt naar Rome, ten einde op de nieuwe inrigting te Windesheim des pausen goedkeuring erlangen. Hij leefde in het begin der 14e eeuw.

Zie *Chron. Windesh.* p. 163; Delprat, *Broederl.* en G. Groete, bl. 218.

MINNEBROER (Frans), bloeide omtrent 1540 te Mechelen. Hij was een bekwaam schilder in olieverw. In de L. V. kerk aldaar zag men van hem een *vlugt naar Egypte*, met uitmuntend geschilderde beelden en boomen, in de kerk van O. L. V. te Hanswyk, buiten Mechelen, een tafereel met voorstellingen uit het leven van Maria, o. a. *het bezoek bij Elisabeth* enz.

MINNECOVIUS (Matthias), te Maastricht geboren, bloeide onder de regering van Maximiliaan. Hij behoorde tot de orde der Kruisdragers (crusiferi) en vervaardigde een uittreksel der:

Musica Boëthii et Theologia Naturalis Sebeidi Hispani.

Zie Sweertii, *Ath. Belg.* p. 560.

MINNEN (LEVINAS VAN DER) gaf in het licht:

Den eerlycken Pluckvogel, verciert met veelderleye Pluymkens van Minneliedekens, Herders-sangen, Drinck-liedekens en veel ander vermakelycke en boertige cluchten, uyt gebroeyt door Jonkheer van der Minnen. Antw. 1669. *Den 8 druck op een nieuw oversien en veel plaatsen verbetert. t Antwerpen, By de weduwe Andries Paulus Colpyn*, 24°.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.*, D. V. bl. 436.

MINNEMA. Een Friesch adellijk geslacht te Harich in Gaasterland en te Leeuwarden gevestigd, op welke beide plaatsen het kasteelen had. Veel lof verwierf de raadsheer Frans Minnema, die tevens Olderman van Leeuwarden en Grietman van twee distrikten was.

Zie de Genealogie van dit geslacht in het *Stamboek van den Frieschen adel.*

MINNES (LUITGHE), Grietman van Stellingwerf Oosteinde, 1540.

Zie van Sminia, *N. Naaml. v. Grietm.*, bl. 390.

MINNEGHEM (GERARE VAN), raad in den Hove Provinciaal van Holland, Zeeland en Friesland, werd met zijne ambtgenooten Coenraad de Leu van Wilhem en Pieter Alexander baron van Bachelaar in 1787 door Willem V naar Zeeland gecommitteerd om beschikkingen omtrent de regering te maken. Hij was bekend als een onmatige ijveraar voor de stadhouderlijke partij. De beide andere heeren waren gematigder.

Zie verv. op Wagenaar, D. XVII. bl. 138, 139.

MINTARNUS (ANTONIUS SEBASTIANUS). Valerius Andreas, Foppens en van Heussen noemen hem een Utrechtenaar, wijl hij den bijnaam Trajectinus aan nam, doch dezen ontleende hij niet aan Utrecht maar aan Trajetto een kleine stad in het koningrijk Napels, op de puinhoopen van het oude Minturnes, waaraan hij ook den naam ontleende. Hij was bisschop van Ugento in het land van Otrante, vervolgens van Crotona en lid van het Concilie van Trente. Men hield hem voor een der geleerdste mannen van zijn tijd en hij gaf belangrijke werken in het licht. Hij overleed 15 Julij 1565.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 76; van Heussen, *Bat. Scori*, T. II. p. 138; Burman, *Traj. erud.* p. 229; Nicodem. *Addit. ad Toppii Bibl. Neopol.* p. 23; Crescimbeni, *Istoria della volgar Poëpa lib.* II. p. 156; Ughelli, *Ital. sacra*, T. IX. 111 en 387; Rapin, *Avertiss. sur les Reflex. touchant la Poëtique;* Paquot, *Mem.* T. II. p. 156, 157.

MIRAEUS (AUBERTUS) of MIRE (AUBERT LE), zoon van Willem le Mire en Jeanne Speeckaert, werd den 10 November 1573 te Brussel geboren, studeerde te Douai, onder Georgius Colvenerius, en te Leuven, waar hij een der uitstekendste leerlingen van Justus Lipsius was. Naderhand ombelsde hij den kerkelijken staat, en werd in 1508 kanunnik van de Cathedrale kerk te Antwerpen, daarna secretaris van zijn oom, den bisschop, bibliothecaris van het kapittel, Protonotarius Apostolicus enz. In 1610 zond zijn oom hem naar Holland om zich aldaar te verzetten tegen eenige belemmeringen, welke de Roomschgezinden in sommige plaatsen van het bisdom van de zijde der Staten in hunne godsdienst ondervonden, en die men strijdig achtte met de bepalingen van het bestand. In het volgenden jaar ging hij naar Douai om voor eenige beurzen, die zijn oom er gesticht had, te zorgen. Bij deze gelegenheid werd hij Licentiaat in de Godgeleerdheid.

Kort daarop benoemde hem de aartshertog Albertus tot zijn eersten aalmoezenier en bibliothecaris, en in 1624 werd hij deken der O. L. V. kerk te Antwerpen en viscaris-generaal van den bisschop. Hij overleed te Antwerpen den 29 October 1640, in het 67ste jaar zijns ouderdoms, en werd in de Cathedrale kerk, waar zijn grafschrift gelezen wordt, begraven.

Miraeus stond in betrekking met de uitstekendste geleerden der Catholijke Nederlanden, zoo als Andreas Schottus, Rosweydus, Bucherius (Boucher), Cornelis en Hendrik Lancelotus (Lancelotz), Christophorus Butkens, Benedictus Haeftenus, de Rubbensen, Franc. Sweertius, Nicolaas Rochox, Gasp. Gevartius en anderen, die hem hielpen bij het zamenstellen zijner werken.

Deze werken zijn zeer talrijk en hebben meest alle betrekking tot kerkelijke oudheden, voornamelijk van ons vaderland. Vele, bijzonder die, welke over de geestelijke of monniken orden handelen, zijn zeer oppervlakkig. Welverdienden roem verwierf hij echter door het verzamelen en uitgeven van een groote menigte openbare stukken uit vroegere eeuwen.

Hij gaf in het licht:

Elogia illustrium Belgii scriptorum qui vel Ecclesiam Dei propugnarunt, vel Disciplinas illustrarunt. Centuria Decadibus distincta. Antv. 1602. 12°. It. auctius edita, ibid. 1609. 4°. Hij volgde Paulus Jovius, na.

Tractatus de Beguinarum origine. Antv. 1602, ook gedeeltelijk te vinden in zijn *Chronicon Cisterciense* p. 167—208. Hij gaf dit stukje in het licht, toen zijne zuster Catharina le Mire, te Brussel bagijn werd.

Elenchus Historicorum Belgii nondum typis editorum. Antv. 1606, 12°. Brux. 1622. 12°. Ook in de *Bibliotheca Ms. Belgii* van Antonius Sanderus, T. I. p. 20.

Vita Justi Lipsii, Sapientiae et Literarum Antistitis. Aub. Miraeus ..... ex scriptis illius potissimum concinnabat. Antv. 1609. 12°. Ook in de 2ᵉ uitg. der *Elogia*, en in de *Fama posthuma J. Lipsii.*

Origines Coenobiorum Benedictinorum in Belgio: quibus antiquae Religionis ortus progressusque deducitur. Antv. 1606. 12°.

Elogia Illustrium Gentis Spinulae. Antv. 1607. 4°. Colon. 1611. 4°.

Rerum toto orbe gestarum Chronica a Christo nato ad nostra usque tempora, Auctoribus Eusebio Caesariensi Episcopo, B. Hieronymo Presbytero, Sigeberto Gemblacensi Monacho, Anselmo Gemblacensi Abbate, Auberto Miraeo Bruxell. aliisque omnia ad antiquos codices mss. partim comparata, partim nunc primum in lucem edita operâ ac studio ejusdem A. M. Antv. 1608, gr. 4°. Vooraf: *Pauli Petavii de Epocha annorum Incarnationis Christi, de Indictionibus, et variis ab annis Christi supputandi modis*, vroeger gedrukt Paris. 1604, 4°.

De SS. Virginibus Coloniensibus Disquisitio. Antv. 1608. gr. 4°.

Origines Cartusianorum Monasteriorum per orbem universum. Id. 1609. 12°.

Origines Ordinum Equestrium, sive Militarium, Libri duo. Antv. 1609. 4°. Colon. 1608, 12°. In het Fr. *Origine des chevaliers, et ordres Militaires.* Anvers 1609. 12°.

Notitia Episcopatuum orbis universi; item Codex Provincialis vetus e Cancellariâ Romanâ excerptus. Paris. 1610. fol. Ook met den titel: *Notitia Patriarchatuum et Archi-Episcopatuum Orbis Christiani; item Codex Provincialis Episcopatuum vetus et novus.* Antv. 1611. 12°. Verm. met 2 boeken met den titel: *Notitia Episcopatuum orbis Christiani; in qua Christianae Religionis amplitudo elucet, Libri V.* Antv. 1613. 8°.

Rerum Brabanticarum libri XIX, auctore Petro Divaeo Lovaniensi; studio Aub. Miraei, Canonici Antverpiensis, primum nunc editi et illustrati. Antv. 1610. 4°.

Histoire de l'Origine et Institution de divers ordres et congregations Religieuses, qui gardent la Règle et Profession de S. Augustin. Avec l'origine des ordres de S. Benoîst et de S. François, en bref. Anvers 1611. 12°.

Vita et Martyrium S. Alberti, Cardinalis, et Episcopi Leodiensis, authore Aegidio Leodiensi, Aureae Vallis Monacho, ordinis Cisterciensis, e Ducatu Luceburgensi. Antv. 1612. fol.

Oratio in Exequiis Rudolphi II Imperatoris, habita Antverpiae. Antv. 1612. 4°.

Ordinis Praemonstratensis Chronicon. In quo Caenobiorum istius instituti per orbem Christianum origines, Viri item sanctitate scriptisque illustres fideliter recensentur. Colon. Agripp.

1613, 12°. — Hier achter *Vita venerabilis Haytonis, Regis Armeniae, postea ordinis Praemonstratensis canonici, ex diversis Auctoribus collecta. — Vita venerabilis Hroznatae Teplensis et Chotiessoviensis Monasteriorum in Bohemia fundatoris, a Religioso Teplensi, illius aequali, conscripta. Ex vita Martyrum Gorcomiensium .... Auctore G. Estio .... de duobus fratribus Praemonstr. Ordinis, Adriano Hilvaribecano et Jacobo Lacopio — Dissertatio de Antverpiensis Ecclesiae origine et progressu. — Auctarium* (*Chronici Praem.*) *ex Roberto Altissiodorensi. — Ex Promptuario Antiquitatum sacrarum Tricassinae Dioecesis a Nicolao Camuzaeo, Trecis an.* 1610, *edito. — Elenchus Coenobiorum ordinis Praemonstratensis in Belgio, seu Gernania Inferiore.*

Chronicon Cisterciensis Ordinis a S. Roberto Abbate Molismensi primum inchoati, postea a S. Bernardo Abbate Clarevallensi mirifice aucti, ac propagati. Colon. 1614. 12°.

Origines Benedictinae, sive illustrium Coenobiorum Ord. S. Benedicti, nigrorum Monachorum, per Italiam, Hispaniam, Galliam, Germaniam, Poloniam, Belgium, Britanniam, aliasque Provincias, Exordia ac Progressus. Colon. 1614. 12°.

Canonicornm Regularium Ordinis S. Augustini origines ac progressus per Italiam, Hispaniam, Galliam, Germaniam, Belgium, aliasque orbis Christiani Provincias. Colon. Agrip. 1614. 12°.

Epigrammata de Viris sanctimoniâ illustribus ex Ordine Praemonstratensi, juxta ea, quae e variis Auctoribus collecta sunt per R. D. Aub. Miraeum. — Edidit Joannes Baptista Wils Antverpiensis. Lovan. 1615. 4°.

De Collegiis Canonicorum (volgens Niceron verkeerdelijk *Regularium S. Augustini*) *per Germaniam, Belgium, Galliam, Hispaniam, Italiam, aliasque ordinis Christiani Provintias, Liber Singularis.* Colon. Agrip. 1615. 12°.

Ordinis Carmelitani ab Eliâ Prophetâ primum inchoati, ab Alberto Patriarchâ Hierosolymitano Vitae regulâ temperati, a M. Theresia virgine Hispanâ ad primaevam disciplinam revocati, origo atque incrementa. Antv. 1610. 12°. Ook in *De ortu et progressu, ac viris illustribus ordinis .... de Monte Carmelo Tractatus Joannis Trithemii .... Auberti Miraei .... et Joannis de Corthagenâ .... Accedit catalogus illustrium scriptorum ejusdem ordinis.* Colon. 1643. 12°.

Origines Virginum Ordinis B. Mariae Virginis Annuntiatae. Antv. 1618. 4°.

De statu religionis Christianae per Europam, Asiam, Afnicam et orbem novum Libri quatuor. Colon. Agrip. 1636. 12°. Lugd. 1620. 12°. Helmstadii 1671. 12°.

Originum Monasticarum Libri IV, in quibus Ordinum omnium Religiosorum initia ac progressus breviter describuntur — Quibus, eodem Autore, dictarum Originum Auctarium, seu Liber

quintus et Oratio in laudem S. Thomae Aquinatis accesserunt. Colon. Agrip. 1620. 12°.

Laudatio S. Thomae Aquinatis, ejusque doctrinae, dicta Bruxellis in Aede sacrâ P. P. Dominicanorum, Idibus Martii, Anno 1619. ook achter het vorige.

Geographia Ecclesiastica, ordine Alphabetico digesta. Lugd. 1620. 4°.

Commentarius de Bello Bohemico, Ferdinandi II. Imp. auspiciis feliciter gesto. Brux. 1621. 4°. Colon. 1622. 12°.

Serenissimi Alberti Belgarum, Principis Elogium et Funus. Brux. 1622. 8°.

De Windesimensi, Lateranensi, Aroasiensi et Congregationibus aliis Canonicorum Regularium, ord. S. Augustini. Accessit vita et translatio corporis V. Joannis Rusbroquii, ord. ejusdem, in Viridi Valle, prope Bruxellam, An 1622, *die* 8 *Nov. facta.* Brux. 1622. 12°.

Fasti Belgici et Burgundici, sive Historiae Rerum Belgicarum juxta dies in quibus evenerunt. Brux. 1622. 12°.

Isabella sancta, Elisabetha Joannis Bapt. mater, Elisabetha Andr. Regis Hung. filia, Isabella regina Portugalliae, Isabella S. Lud. Galliae Regis soror. Brux. 1622. 8°.

De vita Alberti Pii, sapientis, prudentis Belgarum Principis Commentarius .... Accedunt seorsim Laurentii Beyerlinck et aliorum de eodem principe Elogia. Antv. 1622. 4°. 1634. fol.

Elogia et Testimonia Variorum de V. Joanne Rusbroquio, Priore monasterii Viridi Vallis.' (*Quod est Canonicorum Regularium, ord. P. Augustini, in Silvâ Soniâ, prope Bruxellam*) *die* 2 *Decembris, anno Christi* 1381 *aetat.* 88 *sanctissime defuncto.* Brux. 1622. kl. 8°.

Rerum Belgicarum Annales, in quibus Christianae Religionis, et variorum apud Belgas Principatuum origines ex vetustis tabulis Principatuumque Diplomatibus haustae explicantur. Item Anacephalaeosis de Austrasiae Regno. Brux. 1624. 8°. Naderhand door den schrijver zeer vermeerderd en op nieuw uitgegeven met den titel: *Rerum Belgicarum Chronicon ab Julii Caesaris in Galliam adventu usque ad vulgarem Christi annum M.DC.XXXVI in quo Belgarum res Ecclesiasticae et Politicae, per mille septingentos fere annos cum exterorum Historia compositae, ad exaxtam temporis rationem revocantur, rejectisque fabulis, ex fide classicorum cujusque saeculi scriptoram ac veterum Diplomatum, solidè adstruuntur et varie illustrantoir.* Antv. 1636. fol. Dit laatste staat bij velen in achting. Het is echter niet meer dan een dorre kronijk, die op goede bouwstoffen berust, doch overigens weinig boven de middeleeuwsche kronijken vooruit heeft. Het ergste is dat er noch zamenhang noch evenredigheid in te ontdekken is. Hij stapt van het eene onderwerp op een geheel ander, en is nu

eens verwonderlijk kort omtrent belangrijke punten onzer geschiedenis, dan weder uitvoerig, zelfs omtrent buitenlandsche voorvallen.

Codex Donationum piarum. In quo Testamenta, Codicilli, Litterae Fundationum, Donationum, Immunitatum, Privilegiorum, et alia piae Liberalitatis monumenta a Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, Ducibus ac Comitibus, in favorem Ecclesiarum, praesertim Belgicarum, edita continentur. Brux. 1624. 4°.

Stemmata Principum Belgii ex Diplomatibus ac Tabulis publicis, potissimum concinnata. Brux. 1626. 12°.

Diplomatum Belgicorum libri duo, in quibus Literae Fundationum piarum, Testamenta, Codicilli, Contractus antenuptiales, Foedera Principum, et alia cum sacrae, tum politicae antiquitatis monumenta, ad Germaniam inferiorem, vicinasque Provincias spectantia, continentur. Brux. 1627, 4°.

Donationum Belgicorum Libri II in quibus Ecclesiarum et Principatuum Belgii origines, incrementa, mutationes, et alia cum Sacrae tum Politicae antiquitatis monumenta, ex ipsis Tabularum publicarum fontibus hausta, prosponuntur, Notisque illustrantur. Antv. 1629. 4°.

Notitia Ecclesiarum Belgii in qua, Tabulis Dinationum piarum longâ annorum serie digestis, sacra et politica Germaniae inferioris, vicinarumque Provinciarum Historia, explosis fabulis, recensetur et illustratur. Antv. 1630. 4°.

Deze vier hoogst belangrijke verzamelingen zijn naderhand door Foppens op nieuw uitgegeven, in 2 folio deelen, en vermeerderd met nog 2 anderen, welke eene gelijksoortige verzameling behelzen. (*A. Miraei, Opera diplomatica et Historica, Ed. J. F. Foppens, 2 vol. fol. Lovanii* 1723 *et Diplonatum Belg. nova collectio seu supplementum ad Opera Diplonitica Miraei: Cura et studio J. F. Foppens*, T. III. et IV. Brux. 1734. fol.)

Galliae Belgicae sub Imperatoribus Romanis et Viarum in ea Militarium Typus. Antv. 1630. fol.

De congregationibus clericorum in communi viventium. Ut Theatinorum, Societatis Jesu, Barnabitarum, Somaschae, Oratorii, Doctrinae Christianae, et aliorum Liber Singularis. Colon. 1632. 12°.

Ser. Isabellae Clarae Eugeniae Hispaniarum Iufantis, Laudatio funebris. Antv. 1634. 4°.

Codex Regularum et Constitionum Clericalium, in quo forma Institutionis Canonicorum et Santimonialium canonice viventium; Leges item scriptae Fratrum Vitae Communis, Theatinorum, Paulinorum, seu Barnabitarum, Societatis Jesu, Clericorum Somasoae seu S. Majoli Papiensis, Boni Jesu, Oratorii, Oblatorum S. Ambrosii, Ministrantium Infirmis, Clericorum Minorum, B. Mariae, Scholarum piarum, Doctrinae Christia-

nae, et aluiarvm Religiosarum familiarum in congregatione viventinm recitantur, Notisque illustrantur. Antv. 1630. fol.

Bibliotheca Ecclesiastica, sive Nomenclatores septem veteres, S. Hieronymus, Presbyter et Doctor Ecclesiae, Gennadius Massiliensis, S. Ildefonsus Toletanus, Sigibertus Gemblacensis, S. Isidorus Hispalensis, Honorius Augustodunensis, Henricus Gandavensis, Aub. Miraci .... Auctariis ac Scholiis illustravit. Antv. 1639. fol.

Bibliotheca Ecclesiastica, sive de scriptoribus Ecclesiasticis, qui ab anno Christi 1494, *quo Joannes Ttrithemius desinit, ad usque tempora nostra floruerunt. Pars altera Aub. Miraei. Decani Antv. Opus posthumum. Aubertus van den Eede, Canonicus, sigillifer et scholasticus Antverpiensis publicabat.* Id. 1640. fol.

Deze beide deelen zijn opgenomen in de *Bibliotheca Ecclesiastica — curante J. Alb. Fabricio.* Hamburgi 1718. fol. Hij was ook van plan het leven van Godfried van Bouillon in het licht te geven.

Foppens heeft de verschillende werken van Miraeus over de Staats- en Kerkgeschiedenis vereenigd en uitgegeven, met den titel: Miraei *Opera diplomatica et historica.* Brux. 1723—1748, 4 vol. in fol. De Koninklijke Academie van Belgie heeft in hare *Bulletins* opgenomen, doch ook als *Appendix* afzonderlijk het licht doen zien *Revue critique des Opera diplomatica de Miraeus sur les livres reposant aux archives departementales à Lille, par M. A. le Glay.* Brux. 1856. 8°.

Miraeus heeft verschillende werken in mss. nagelaten, die het eigendom werden van den boekdrukker E. Friex te Brussel, en ter perse zouden gegaan zijn, indien zij niet met zijn huis verbrand waren bij het bombardement dezer stad door de Franschen in 1695. Léon de Burbure heeft *Lettres inédites d'Aubert Le Mire* uitgegeven in *Messager des sciences historiques de Belgique*, année 1859 p. 318 et 433. Men vindt een *Lettre d'Aubert Le Mire aux Bollandistes* in *Bibliopihle Belge*, T. II. p. 153. Ook heeft de Baron de Reiffenberg in hetzelfde werk T. II. p. 153 en T. III. p. 233 gegeven den *Catalogue des Oeuvres d'Aubert Lemire*, 57 in getal.

Zijn portret is door A. van Dyck geschilderd en door P. Pontius gegraveerd. In *Bulletin de l'Acad. royale des sciences, lettres et des beaux arts de Belgique* 1863, p. 40 leest men: dat »M. C. B., »vicaire au Minimes à Bruxelles," een prijs betaalde voor zijn »*Mémoire sur la vie et les ouvrages* d'Aubert le Mire."

Zie Sweertii, *Ath. Belg.* p. 146, 147; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 89—92; Miraci, *Bibl. Eccles.* (Elogium); Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 107, 111; T. Magiri, *Eponym.* p. 595, 396; J. Del-Rio, *Orat. in funere* J. Miraci, Antv. 1611, 8°.; L. Beyerlinck, *Parentalia in funere J. Miraei*, Antv. 1612, 8°.; Joannes

a Sancto Laurentio, *Orat. Funeb. in Obitum J. Miraeci, Quarti Episc.* Antv. Duaci 1611, 4°.; Pope Blount, *Cens.*, p. 977 seqq.; Erycii Puteani, *Cent. II. Epist.* 63; Graevii *Cohors. Mus.*, p. 206, 214; Gottl. Krantzius, *ad Conringium Saec. XVII*, c. V. p. 218 (27); *Cat. Bibl. Bunav.*, T. I. vol. II. p. 137—156; *Saxe, Onow.*, T. IV. p. 238; *Anal.* p. 576; Freheri, *Theatr.*, Part. IV. p. 1533, 1534, c. icone; Conring, *Censur. diplom.*, c. VII. p. 117; *Id. de antiquit. Acad. supplem.*, 32; J. G. Vossius, *de Scient Mathem.*, C. LXVIII. § 29, p. 407; Morhovius, *Polyhistor.* T. I. C. XVIII. § 39, p. 205; Tom. I. et *Polyh. Pract.*, L. IV. § 13, p. 518, Tem. II; Crenii *Animad. Phil.* T. X. p. 252, 253; Pars, *Index Bat.*, p. 401, 402; Joh. Fabricii, *Hist. Bibl.*, Part. III. p. 449, 450; J. A. Fabricius, *Bibl. Antiq.* p. 57, 113, 144, 167; Paquot, *Mém.* T. I. p. 137 suiv.; Niceron, *Mém.* T. VII. p. 277, 287; *Messager des sciences historiq. de Belgique*, 1849, p. 318; Goetard, *Rapport*, p. 324; Baillet, *Jugem*, T. II. p. 28, 29; *Nouv. Dict. hist.; Biogr. Univ.*, *Nouv. Biogr. génér.; Compte rendu des Séances de la Comm. royale d'Hist.* T. X. n. 2. p. 277; De Wind, *Bibl. v. Geschieds.*, bl. 367, volgg.; van Kampen, *Gesch. d. Ned. Lett. en Wetens.*, D. I. bl. 222; Moreri, Luiscius, Hoogstraten, Kok, Nieuwenhuis, Kobus en de Riveeourt, Jöcher, Rotermund.

MIRAEUS (JOHANNES) of MIRE (JEAN LE), neef van den vorige, werd den 6 Jan. 1560 te Brussel geboren, studeerde te Leuven in de wijsbegeerte, vervolgens te Douay, waar hij ook de rhetorica en de Grieksche taal onderwees, en na in 1588 licentiaat in de godgeleerdheid te zijn geworden, naar Brussel terugkeerde, waar hij pastoor der parochie van St. Jacob, gezegd van Coudenbergh, werd. Kort daarop werd hij kanunnik van St. Gudule en den 30 Mei 1604 tot bisschop van Antwerpen gewijd. Hij overleed 12 Jan. 1611, in den ouderdom van 51 jaren. Johannes Del-rio, deken te Antwerpen, Jan de St. Laurent, hoogleeraar te Douai, en Laurens Beyerlinck hielden lijkredenen op hem, die uitgegeven zijn. Zijn marmeren grafsteen vindt men in de O. L. V. kerk te Antwerpen. Zijn zinspreuk was: *Futura prospice.*

Men heeft van hem:

Decreta Synodi Diocoesanae Antverpiensis, mense Maïo anni 1610 *celebratae, praesidente in ea Rmo in Christo Patre et Domino Joanne Miraeo Episcopo Antverpiensi*, Antv. 1610, 8°. ook in de Concilien van P. Labbé, en in *Decreta et statuta tam in Synodis Provincialibus Archiepiscopatus Mechliniensis, quam in Synodis Episcopatus Antverpiensis per Ilimos ac Rmos DD. Archiepiscopos nec non Episcopos eorumdem impressa.* Antv. 1680, 8°.

Zij worden ook gevonden achter de Concilien in Duitschland, uitgegeven door P. Hartzheim, Jesuit, doctor van Keulen, gestorven in 't begin van 1763. Vooraan vindt men de toespraak van Miraeus aan zijne geestelijkheid.

B. Mariae Virginis in colle Acuto apud Sichem Brabantiae oppidum Beneficia ac Miracula fideliter descripta, ms. in 4°.
Dit werk heeft den grondslag gelegd tot het werk van O. L. V. van Scherpenheuvel door Justus Lipsius.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 505; Foppens, *Bibl. Belg.* p. 538: Castillion, *Sacra Chron. Belgii*, p. 505; Sweertii *Ath. Belg.*, p. 449—451; Raiffius, *Belg. Christ.*, p. 19—23; Paquot, *Mém.* p. 33, 34.

MIRANDOLLE VAN GHERT (H.), Med. Dr. te Breda en 's Hage, schreef:
Diatribe medica de Dysenteria, quae sparsim grassata fuit. Bredae 1780. Rott. 1780.

Zie Le Roy, *Bibl. Med.*, T. III. p. 1325.

MIRICA (ANDREAS), te Lemmer geboren, zette zich, na zijne studien op een reis door Italie en Frankrijk volbragt te hebben, als med. dr. te Leeuwarden neer, waar hij ook de latijnsche, grieksche en hebreeuwsche taal beoefende. Hij was even ervaren in de godgeleerdheid als in de geneeskunde. Hij stierf 6 Dec. 1585, na voor zijn dood zijn handschriften verbrand te hebben.

Zie Adam., *Vitae Medic.* p. 277; Suffrid. Petrus *de Scriptor Frisiae*, p. 296; Jöcher; Rotermund.

MIRICENYS (PETER). Zie MARTINI (PETER).

MIRICINUS (PETER). Zie MARTINI (PETER).

MIRKINIUS of MARKINIUS (CONRADUS), sedert 1600 predikant te Cappelle aan den IJssel, vervolgens te Emmerik, was in 1629 predikant in het leger van Frederik Hendrik, en hield de eerste predikatie te 's Hertogenbosch na het beleg in de St. Jans kerk, waarna hij tot zijn dood het leeraarsambt in die vesting bekleedde.
Hij vertaalde:
Vergaderinghe ghehouden in de kercke van Geneve door ... DD. Joannem Calvinum. In welcke de materie van de eeuwige verkiesinghe Gods kerkelijc ende klaerlijc van hem is voorgestelt. In 't Frans Ao. 1582 *wtghegh. ende door Conradum Mirkinium, kerckend. te Cappelle op 't IJssel overgheset.* Rott. Fel. van Sambix.
Valerii Maximi, des aller vermaersten ende welsprekenden Histori-schrijvers, negen boecken van ghedenkweerdighe, loflicke woorden, daden ende geschiedenissen der Romeynen ende uytlantsche volcken, overgeset uit de Latijnsche inde Nederduytsche Tale. Rotterd. 1614, kl. 8°.

Zie Bor, *Ned. oorl.* D. V. bl. 359; *Geschiedk. Aant. omtrend Fr. Hend.*, bl. 134; Soermans, *Kerk. Reg.*, bl. 85; *Navorscher*, D. VIII. bl. 257, D. IX. bl. 63; Muller, *Bibl. v. Pamfl. et Traktaten n°.* 1038.

MIROU (ANTOINE) bloeide, volgens Immerzeel, omtrent 1640 als landschapschilder in Vlaanderen. De weinige stukken, die van hem bekend zijn, zijn met figuren uit den bijbel en de geschiedenis gestoffeerd, goed geteekend en los behandeld.

Zie Immerzeel.

MIRLAER (FR. HERM.), schoonschrijver uit de tweede helft der 17e eeuw.

Men heeft van hem:

Exemplaer boek, inhoudende allerhande Geschriften. Antw. 1686, 4°.

MIS ( ), Abcoude vermeldt van hem:

De Antichrist vermorselt door den hamer van Godts woord, 8°.

Zie Abcoude, *Aant. en vervolg*, bl. 140.

MISKENNINCK (DOROTHEUS) gaf vermoedelijk in 1682 in het licht:

Het Roomsch-Catholyck Mondt-stopperken, vervattende de verschillen des Geloofs en kenteeckens der H. Kerck, enz. met een Rymvers der H. Misse.

Als dichter verdient hij geen melding.

Zie van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*

MISSY (JEAN ROUSSET DE). Zie ROUSSET DE MISSY (JEAN).

MISTEUS (ROLAND), volgens Rotermund een Nederlandsch geschiedschrijver.

Men heeft van hem:

Historia Belgica, s. Commentarius rerum sub tribus gubernacribus, comite Mansfeldio, etc. Accedunt Ambr. Spinulae historiae, describente Josepho Gamarino. Colon. 1611, 4°. 1640, 4°.

Zie Rotermund.

MIST (Mr. JAN UYTENHAGE DE) wordt door sommigen gehouden voor den schrijver van:

De Stadhouderlycke Regeeringe in Hollandt ende West-Vrieslant. Dat is Een kort ende bondigh verhael van de Gedenckwaerdigtste daden ende wercken der Hollansche Stadhouders; aenvangh nemende met het Stadthouderschap van Prins Willem den I, ende eyndigende met de doodt van Prins Willem de II. Midsgaders Een korte verhandelinge van de nootsackelicheyt ofte den ondienst van des Stadthouders hooge ampten ende bedieningen in denselven Lande, ende dat in dese tijden. t'Amsterd. By Joan Cyprianus van der Gracht, 1662.

Volgens A. D. Schenkel, op wiens Catalogus het ms. van dit werk voorkomt, (*Cat.* te Hage 1864, p. 22), is de

Mist er de schrijver van, doch Pieter Paulus (*Verh. der Unie van Utrecht*, D. I. bl. 73) en D. Groebe (*Iets over P. de la Court en zijne schriften* in *Kunst- en Letterb.* 1844, n°. 39, bl. 178) schrijven het aan P. de la Court toe.

Vertoog van de Algemeene vryheid der Staten van Holland ende West-Vriesland, onder ende gedurende de bedieninge onzer Graeven, opgesteld door N. N. beminner der gemeene vrijheit. Anno 1684 in 4°. p. 22.

De vaste gronde Vrij- en Geregtigheden van de Regeering van Hollant en West-Vrieslant, mitsgaders van alle de leden van de zelve, door een liefhebber der Vryheit, bevestigt met anttyntycque Documenten daar toe behorende. Anno 1684 in 4°. p. 48.

Dat eene populare ofte volks regeering voor de gemeenen Ingeseeten van Hollandt seer schadelick, Ene Monarchale ofte Eenhoofdige doodelich ende daar en tegen Eene Aristokratische Regering, Bestaande uyt vele aansienlijke Hollandse Edelen, ende Burgeren daartoe gekoren, seer heylzaem is, ofte yder van dien respective soude wesen schadelick, doodelick ende Heylzaem. Prov. cap. 14. *Mijn Leven enz.* Amst. 1684.

MIST (Mr. Jacob Abraham Uytenhage de), werd den 20 April 1749 te Zalt-Bommel geboren. Zijn oom van moederszijde A. Vestrinck, burgemeester van Kampen, nam hem tot zoon aan en vertrouwde hem toe aan het geleide en onderwijs van den geleerden rector J. D. van Hoven.

Vervolgens studeerde hij te Leyden, en verkreeg in 1766, na de verdediging eener Dissertatie *de imperii alienatione* het meesterschap in de regten. In Kampen teruggekeerd, werd hij een der drie secretarissen van die stad, mengde zich later in de politieke twisten, waarin hij de anti-stadhouderlijke partij was toegedaan, werd in 1796 lid der nationale vergadering, en behoorde in 1798 tot het getal van hen, die van hunne posten verdreven en in gevankelijke bewaring gesteld werden. Na zijn ontslag leefde hij een geruimen tijd als ambteloos burger, eerst in de Beverwijk, daarna te Amsterdam, waar hij in 1800 zijne woonplaats vestigde. In tijden van meerdere kalmte en gematigdheid weigerde hij echter niet het vaderland op nieuw met zijne bekwaamheden ten dienste te staan. Hij aanvaardde dan den hem opgedragen post van Lid van het Committé tot de Aziatische Zaken, en verwierf zich in die betrekking zoo veel eer en vertrouwen, dat hij in 1802 door het toenmalig staatsbewind met den belangrijken en moeijelijken post vereerd werd om als Commissaris-Generaal naar de Kaap de goede Hoop te vertrekken, ten einde die volkplanting van de Engelschen over te nemen, en alles aldaar ten nutte zoo der Kolonie als van het Moederland te regelen. In 1805 keerde hij naar het vaderland terug en toen een jaar later het

koninkrijk van Holland ingesteld en Lodewijk op zijn troon geplaatst werd, was hij mede onder de mannen, die de nieuwe koning van alle kanten om zich verzamelde; ten einde omtrent 's lands belangen te worden voorgelicht. Van onderscheiden aard, maar alle van het hoogste gewigt en het eerste aanzien, waren de waardigheden met welke hij achtereenvolgens door dien vorst bekleed werd. De laatste was die van President van het Hof van Rekeningen, welken post hij, doch op eene verminderde schaal, gedurende den treurigen tijd onzer inlijving in het Fransche keizerrijk behouden heeft. Na de herstelling onzer onafhankelijkheid werd hij door Willem I tot lid van den Raad van Koophandel en Kolonien, daarna tot Staatsraad in buitengewonen dienst benoemd, en als zoodanig in vele gewigtige commissien gebruikt, tot hij eindelijk tot lid van de Eerste Kamer werd aangesteld, welke waardigheid hij tot den dag van zijn overlijden bekleedde.

Gedurende zijn gantsche leven betoonde hij zich een vurig voorstander van kunsten en wetenschappen, had een meer dan gewone kunde in onderscheidene vakken tot het staatsbestuur en de staatshuishouding, bijzonder met betrekking tot ons vaderland behoorende, en eene grondige kennis van het Romeinsche en hedendaagsche regt, welks beoefening hij, ook te midden zijner staatkundige werkzaamheden, bleef voortzetten. Driemaal was hij gehuwd, en had het ongeluk ook zijne derde echtgenoote, die een halfjaar voor hem uit het leven scheide, ten grave te brengen. Dezelfde ramp trof hem ten aanzien van 6 der 10 kinderen uit zijn eerste huwelijk gesproten.

De Mist was ridder van den Nederlandschen leeuw, vele jaren Directeur der Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen en lid der Maatschappij van Nederl. Letterkunde.

Zie *Galerie der Contemp.*, T. VII. p. 102; Rogge, *Gesch. d. Staatsreg.*, bl. 91, 102; van Kampen, *Geschied. der Nederl. buiten Europa*, D. III. bl. 418—437; Kist en Royaards, *Hist. Archief*, D. VIII. bl. 279 (2e serie); *Kunst- en Letterbode*, 1825; Siegenbeek, *Hand. d. Jaarl. Vergadering der Maats. van Ned. Letterk*, 1824, bl. 3 volgg.; *Gedenkboek van de Maats. van Nederl. Letterk.*, bl. 39; *Register der Acad. Dissertatien en Oratien*, 322; *Kronijk van het Hist. Genoots.*, D. VII. bl. 457, 459; Bilderdijk, *Gesch. des Vaderl.*, D. III. bl. 308; Kobus en Rivecourt; Muller, *Cat. v. Portr.*

MIST (JAN HENDRIK DE), geboren te Nijmegen, werd in 1737 als proponent te Gameren beroepen, in 1742 te Driel, hij overleed 1 Januarij 1795, in den ouderdom van bijna 84 jaren.

Hij schreef:

Korte schets der Goddelijke waarheden voor Eenvoudigen, achtste dr. Zalt-Bommel.

Uitgebreide schets, ter nadere verklaring der korte schets enz. Als boven.

Zie H. de Jongh, *Naamreg. der Predikanten van Gelderland*, bl. 369; *Naaml. van Nederd. boeken*, D. IV. bl. 129.

MITTENREYTTER (JOHANNES), beroemd orgelmaker vervaardigde (1774—1777) het orgel in de groote kerk te Hoorn, en in 1780 dat in de kerk te Berlikum.

Zie Abbing, *Geschied. der Groote kerk te Hoorn*, bl. 112 volgg.; *Boekz.* 1780, bl. 276, 277.

MITSEN (CAREL OTTO), zoon van George Freedrik Mitsen, predikant bij de Luthersche gemeente te Kuilenburg, werd aldaar geboren, volbragt zijne studien te Jena, werd als proponent te Amsterdam aangenomen, en na een beroep naar 's Hertogenbosch te hebben afgewezen, door de Staten des Kwartiers van Nymegen in 1724 tot adjunct van zijn vader benoemd. In 1731 ging hij naar de gemeente te Rotterdam over, werd in 1745 emeritus, en overleed den 20 April 1747, op een leeftijd van 47 jaren en nagenoeg 4 maanden.

Hij gaf in het licht:

Eene Hoogd. overzetting van *P. J. Spener*, *Eenvoudige verklaring der Christelijke leere na de order van de kleine Catechismus van Lutherus, in vragen en antwoorden en met schriftuurptaatsen bevestigt.* 1754, 8°.

Laatste Leerrede (*over Ps.* 121 *vs.* 8) *in de Oude Kerk van de Ev. Luth. Gem., d'ontv. Augsb. Gel. toegedaan.* Rotterd. 1736, 4°.

Het laatste Huys des Heeren boven 't eerste verheerlijkt en met vrede begaaft, naar de bootschap van Haggai 2 *vs.* 10 *ter inwijding enz.* Rotterd, 4°.

Zie Scholtz, Jacobi en Nieuwenhuis, *Bijdr. tot de Gesch. d. Evang. Luth. Kerk in Nederland*, St. I. bl. 61, II. bl. 159 volgg., VII. bl. 78; Kobus en Rivecourt; Glasius, *Godgel. Nederl.*

MIVENIUS (DANIEL) te Goes geboren, studeerde te Heidelberg onder Herman Witkind, en maakte zich als wiskunstenaar bekend.

Hij schreef:

Apologia pro Philippo Lansbergio adversus Christmannum, Prof. Logices Heidelbergens. Middelb. 1605, 8°.

Epistolae quaedam Medicae cum Miscellaneis Henr. Smetii. Francof. ap. J. Rhodium, 1611, 8°.

Volgens Jöcher was hij een Engelsch geneesheer die zich meerendeels in de Nederlanden ophield en eerst te Vlissingen, later te Goes practiseerde. Ook meldt hij dat zijn *Epistola de Jos. Michaelio*, in Smetii *Miscell.* te vinden is.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 172; Foppens, *Bibl. Belg.*, T. II. p. 70; J. A. van Linden, *de Scrip. Med.*, p. 129; La Rue, *Gel. Zeel.*, bl. 250, 251; Jöcher, Rotermund.

MOBACHIUS (VESALIUS). Het geslacht Mobach is uit Kleef afkomstig, waar de grootvader van Vesalius Raadsheer is geweest, diens zoon Petrus Mobach werd in 1636 predikant te Opijnen en Heesselt, in 1638 te Dieren en Spankeren, waar hij in 1650 overleed; hij was gehuwd met Margareta Ringelbach, dochter van Jan Ringelbach, koopman te Zutphen, uit welk huwelijk geboren zijn 2 dochters en 4 zonen: Wilhelmus, later predikant te Doesburg; Johannes Fredericus, waalsch predikant te Arnhem, later daar conrector; Petrus die in militaire dienst is gegaan en Vesalius (die zijne broeders en zusters overleefde) te Dieren geboren 1 September 1640. Hij bezocht de latijnsche school te Doesburg, daarna de hoogeschool te Deventer, later die te Utrecht, waar hij in de letteren en godgeleerdheid studeerde, in 1660 werd hij rector te Wageningen, in 1664 conrector te Arnhem, twee jaren later daar rector, spoedig daarna werd hij benoemd in plaats van Jan Erasmus tot conrector te Alkmaar, met de toezegging, dat hij den rector Reinerus Neuhusius later zoude opvolgen, wiens plaats hij bijna 14 jaren vervuld heeft, tot dat hij 19 November 1692 door Burgemeesters en Raad van Groningen tot rector daar benoemd werd; hij vertrok derwaarts in het begin van 1693, overleed er 13 October 1694 en werd er met veel plegtigheid begraven. — Hij was in 1663 gehuwd met Wilhelmina Frederica Hachijn, dochter van Wilhelm Hachijn, achtervolgens predikant te Calcar, Kleef en laatst hofprediker van den Keurvorst te Brandenburg, uit welk huwelijk 5 zonen en 1 dochter verwekt zijn, waarvan bij zijn overlijden nog de volgende 4 zonen in leven waren: Wilhelmus als predikant te Wormerveer, overleden 13 November 1707; Petrus Florentinus, eerst rector te Wageningen, doch bij het overlijden van zijnen vader reeds praeceptor te Groningen; Johannes Adrianus die volgt en Jacobus toen op de latijnsche school en in 1698 als student te Groningen ingeschreven. Hij schreef:

Dissertationes de triumpho Romano, Alcmariae 1681, 8°.

Leges et jura triumphi Romani, in 8°.

In verzen: *Lucretia*, *Arion en Buda en Jacobus Koning, maar verrader van Engeland*, (volgens den Navorscher).

Een latijnsch vers van meer dan 200 regels, op het huwelijk van Mr. Jacobus Zeeman I. U. Dr. en substit. secretaris van de admiraliteit van W.-Friesland en Jonkvr. Cornelia Sonck, den 12 Februarij 1679 voltrokken, gedrukt te Alkmaar bij P. de Wees, in folio.

Een roman getiteld: *„Van gelijke bewegingen als gij*," herdr. te Zwolle bij Tijl, 186., kl. 8°.

Zie het akadem. programma bij zijn overlijden uitgegeven; *de Navorscher*, D. XIV. bl. 144, 174, 204; Paauw en Veris; *Kerkel. alphab.*, bl. 138; de handelingen van Burgemeesters en Raad te Groningen; *Boekz. der Gel. Wer.*, 1749, *b.* bl. 115; H. de Jongh, *pred. van Gelderl.*, bl. 369; Rotermund.

MOBACH (Johannes Adrianus) te Alkmaar geboren, was een zoon van Vesalius bovengenoemd; hij genoot het voorbereidend onderwijs onder de leiding van zijnen vader te Alkmaar, en werd als student te Groningen ingeschreven 16 Junij 1693; hij verdedigde onder den hoogleeraar Braunius meermalen eenige theses, onder anderen „de vestitu Sacerdotum," werd 10 Julij 1703 predikant te Delfzijl, waar hij overleed 5 Junij 1742, in den ouderdom van 68 jaren. Hij huwde als proponent te Groningen in April 1697 met Geertruida Borgesius, dochter van Joächim Borgesius in leven hoogleeraar in de wiskunde en welsprekendheid aldaar; verwekte bij haar 3 zonen, Vesalius reeds geboren 21 Mei 1697, als jongeling overleden; Joächim die volgt, en Willem Frederik, die laatst predikant te Stevenswaard is geweest.

Hij gaf in het licht:

Gods slaande hand of predicatie over de Zeewormen, 8°.

Groningerlands hooge watervloed, 4°. Gron. 1717, 8°.

Neerlandsch lang gewenschte vrede, 4°.

Oorzaak en plaagen van Nederland wegens de sterfte van het rundvee. Gron. 1716, 4°.

Zie Brucherus, *Gedenkb. van Stad en Lande*, bl. 59; *Boekz. der Gel. Wer.*, 1742, *b*, bl. 115; de kerkelijke trouwb. te Groningen; het kinderboek van de classis Appingadam; Mourik, *Naamrol der Godgel. schrijvers;* Abcoude, *Naamreg.* bl. 247, *Derde Aanh.* bl. 104.

MOBACH (Joachim), zoon van Johannes Adrianus bovengenoemd, geboren in de Ommelanden 19 Julij 1699, werd in 1717 als student te Groningen ingeschreven en proponent bij de classis van Appingadam 2 October 1724. Hij werd predikant te Diever in Drenthe 2 December 1725, te Nijkerk in Friesland 1737, te 's Hertogenbosch in 1741, emeritus in 1777, en overleed te 's Hertogenbosch 7 December 1790. Hij huwde in April 1727 Josina Vegilin van Claerbergen, dochter van Frederik Vegilin van Claerbergen en Jayke Cornelisdochter van Bosman; zij overleed kinderloos 7 April 1744.

Hij schreef:

Zedige Aanmerkingen, en tegen bedenkingen over het zedig onderzoek wie moogen en moeten ten Avondmaal gaan door M.

Swarte, briefsgewijs opgesteld, met het vervolg of tweede brief. Leeuw. 1740, 4°.

De zuyvre leer der Hervormde Kerke nopens de personen die zouden en moeten ten Avondmaal gaan verdedigt, opgeheldert tegen M. Swarte, 8°.

De staat van een uitverkorenen, zoo voor als bijzonder onder en na zijne bekeering. Leyd. 1740, 2 dl. 4°.

Afscheid- en intreerede. 's Hertogenb. 1741, 4°.

Bijzondere deugden en pligten van een Christen of Christelijke Zedekunde. Leeuw. 1741, 4°.

Over Jesaia LVI. 's Hage 1741, 4°.

Afscheids- en intree-redens, uitgesproken tot de gemeentens van Nykerk en 's Hertogenbosch, verrijkt met eenige noten en aanmerkingen. 's Hertogenb. 1742, 4°.

Lijkpredikatie over den Professor G. van Midlum. 's Hertogenb. 1743, 4°.

De lang gewenschte en vast aanstaande Bekeering van het volk der Jooden, nevens de wijzen van dien, verklaart uyt Jeremia XXXI, verrijkt met Aanmerkingen en Nooten. Uytr. 1746, 4°.

Gelukwensching aan alle inwoonders in 't gemeen en allerley staats en 's lands persoonen in 't bysonder, wegens de blijde Aanstelling van Zijne Doorl. Hoogheid, den Heere W. K. H. F. tot stadhouder van de Unie, nevens opwekking tot eed en pligt, uytgesprooken in eene leerrede over Rechter. VI, vs. 12 *en* 13 *en* 14. 's Hertogenb. 1747.

Salomons Zalving ten Koning over Israël, op de aanstelling van Zijne Doorl. Hoogheit W. K. H. F., tot Stadhouder, Kapitein en Admiraal Generaal van de VII Provintien der Vereenigde Nederlanden, toegepast. 's Hertogenb. 1747.

De bazuine aan den mond ofte Geestelijk alarmgeblaas, in tyden van drukkende en dreigende noden, om een ieder bij tijds voor 't nakend verderf, trouwhartig te waarschouwen, tot Boete en Bekeering op te wekken enz. in verschede Boet-Predicatien, tevens eenige schetsen om Bedestonden te houden, met een bijgevoegd Gebed, om bij die gelegentheid te doen, tot aanleiding voor de jonge Nazireers. Amst. 1747, 4°.

Post Nubila Phoebus. Het licht uit de duisternis voortgebragt, vertoond in verscheiden Leerredenen, slaande op den toestand van ons land, als bijzonder op den lang gewenschten vrede, daarop gevolgd en gevierd den 27 *October, uit Kon. VIII :* 56—58. Dord. 1747, 4°.

Nederlandsch lang uitgestelde hoop, eindlijk vervuld door de blijde geboorte van den Erfprins, Willem den V, in III Leerredenen, uit Psalm XLV : 17 *en* 2 *Cor.* 1 : 10 *en Psalm LXXX* : 5. Dordr. 1748, 4°.

De Stadhouderlijke Regering noodig voor Land en Kerk, even daarom bevestigd en erflijk vereenigd door de Heeren Sta-

ten van de Provintien der Vereenigde Nederlanden, in het Hoogvorstelijk Huis van Zijn Doorl. Hoogheit W. K. H. F. Prinse van Oranje en Nassau, vertoond in twee Leerredenen. Dordr. 1748, 4°.

Boet-predicatie. Amst. 1750, 4°.

Boet-predicatie uit Nehemia IX vs. 1, 2 *en* 3 *op den Bedendag den* 24 *Maart* 1751 *uitgesprooken, ter oorzaake van de zwaare overstrooming der waaters, waarin voorkomt een beknopt verhaal van de laatste Inundatie, ter zelver tijd voorgevallen, nevens het Gebedt, bij die gelegentheid uitgestort.* Amst. 1751, 4°.

Lijkreden op Prins Willem IV. Amst. 1751, 4°.

Zeedige Bedenkingen nopens 't werkje van den Eerw. Heer Ant. van Os, over 1 *Cor.* 1 *vs.* 30, *vervat in een Brief aan een trouw leeraar in Gods kerk.* Amst. 1753, 4°.

Der Staaten Verbodsdag plegtig gevierd den 18 *Febr.* 1756 *uyt Nahum* 1 *vs.* 5, 6 *en* 7, *waarin gehandelt wordt van de ontsachlijke water beroering en de zoo gedugte Aardbeeving van den Eerste November* 1755 *te Lisbon en elders, nevens de gene die juyst op die selve Biddag, ook in ons land voorviel: met een ondersoek waar uyt deselve ontstaan, als mede hoe verre zij voorboden van den ondergang der waereld zijn, gelijk ook in Openbaringe XVIII wel een voorzegging is van de verwoesting van Lisbon, dan liever een andere stad, als ook bedenking over de groote Comeet.* Amst. 1756, 4°.

Historisch verhaal en Register der voornaamste Aardbevingen sedert de schepping der waereld enz.

Keur der verhevenste Gesigten vertoond aan Jesajas, Ezechiel, Daniel en Johannes, welke breedvoerig ontvouwd en met elkander vergeleeken worden. Amst. 1758, 4°.

Zie *Boekz.* 1761 *b.*, bl. 380—396.

Plegtige Redevoering ter gedagtenis vernieuwing van de verovering der vermaarde Hoofstad 's Hertogenbosch, den 17 *September* 1629, *onder het wijs en dapper beleid van Frederik Hendrik, Prinse van Oranje, gedaan den* 17 *Sept.* 1758 *uit Psalm XXXI :* 22. 's Hertogeb. 1758, 4°.

Lijkrede op haar Koninglijke Hoogheit Anna enz., uit Prediker VI : 10. 's Hertogeb. 1759.

Plechtige Redenvoering gedaan op den Algemeenen Dank-, Vast- en Bededag, gehouden den 2 *Maart* 1767, *toegepast op de Algemeene vreede, en de eerste zitting van Zijne Hoogheid Willem V als Erfstadhouder enz. in de Staats- en Raadsvergaderinge enz., uit Psalm LXXII :* 1, 2, 3. 's Hertogeb. 1763, 4°.

Plegtige dankpredikatie op den zo blyde en allerheuchelijkste Geboorte van Zijne Doorl. Hoogheid Willem Frederik, Prinse

van Oranje, geboren 24 Aug. 1772, uit Ps. LXXII : 15. Amst. 1773.

Zie *Boekz.* 1773 *a.*, bl. 90.

Gedenktekenen opgericht ter herdenking van het tweemaal honderdjaarig Tijdgewricht en Jubelfeest, zoo van de Reformatie in 't gemeen, als het dies aangaande voorgevallene in den jare 1578 *enz., in eene Leerrede uit Exod. XIX : 4—5 vertoond.* Amst. 1778.

Zie *Boekz.* 1778 *a.*, bl. 635.

Kort verhaal van eenige zeldsame en wetenswaardige bijzonderheden voorgevallen bij de inneming van 's Hertogenbosch. 's Bosch 1779, 4°.

Zie *Boekz.* 1778 *b.*, bl. 587.

Beschrijving der St. Jans Kerk te 's Bosch. 's Bosch 1789, 12°.

Mobach beoefende ook, doch niet zeer gelukkig, de Nederduitsche poëzij, blijkens zijn heilwensch op de vrede, in 1784 tusschen Engeland en de Hollandsche republiek gesloten, beoordeeld in de *Polit. Kruijer*, D. IV. bl. 60, en een *grafschrift op E. C. Visch*, echtgenoot van zijn ambtgenoot Prof. Abdias Velingius.

Zie over zijne Avondmaals twist met M. Swartte: Ypeij en Dermout, *Geschied. der Nederl. Herv. kerk*, D. III. bl. 613; Lorgion, *de Herv. kerk van Friesl.*, bl. 252; Ypeij, *Gesch. van de Krist. kerk in de* 18e *ceuw*, D. VII. bl. 402, ook komt hij voor in de *Kanselontluistering in Nederl. Herv. kerk*, bl. 114—125; T. A. Romein, *de Herv. pred. van Drenthe*, bl. 162; *Stamboek van Fr. Adel*, D. I. bl. 393; Abcoude, *Naamreg.*, bl. ; Abcoude en Arrenberg, bl. ; *Cat. der Bibl. van het N. Brab. Genoots.* en *Supplem. Cat.*, n°. 1136, 1785, 1788, 2263, 2375, 4989; van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*; Heringa, *Naaml.*, bl. 65; Kobus en de Rivicourt.

MOBACHIUS QUAET (Daniel) begon in 1724 de geneeskundige praktijk te 's Hertogenbosch uit te oefenen, en werd den 17 Julij 1730 hoogleeraar in de geneeskunde. Zijne openingsrede *de medicina a mundo condito ad nostra usque tempora* is in druk verschenen. In 1741 vertaalde hij in eene plegtige redevoering de *Historia morbi elapso anno inter Helmondanos Plebejos epidemice grassati, benevolo Nobilissimorum et Potentissimorum foederati Belgii Ordinum decreto sub ejus praesidio, per egregium Medicum Grotenacker feliciter curati.* Mobachius bekleedde de aanzienlijkste betrekkingen, bezat eene uitgebreide praktijk en de algemeene achting zijner medeburgers. Hij overleed omtrent het jaar 1754.

Zie Dr. C. R. Hermans, *Geschiedenis der Ill. en Latijnsche school*

te 's Hertogenbosch, bl. 27; *Commercium Literarium*, Neurenb. 1732, p. 68; *Boekz. der Gel. Wereld*, 1741 *b.*, bl. 90.

MOBACHIUS QUAET, (WILHELMUS) zoon van den vorige, sedert 1759 predikant Waverenveen, in 1762 te 's Hertogenbosch, werd den 4 Sept. 1765 hoogleeraar in de wijsbegeerte, in 1769 predikant te Haarlem, waar hij 27 Januarij 1792 overleed.

Zie Hermans, t. a. p., bl. 32.

MOCK (LAURENS), secretaris van Middelburg. Deze werd door den Magistraat gevoegd bij den, den 22 Aug. 1570 door den bisschop de Castro, benoemden kanunnik Thomas Menevorstius "om van alle personen, poorters en ingezetenen van Middelburg en Arnemuiden te ontvangen en te visiteren alle boeken, en die zij bevinden zouden dat gecorrigeerd zouden moeten wezen onder zich te behouden."

Een dergelijk onderzoek werd in Jan. daaraanvolgenden ook in de scholen gedaan.

Toen het Spaansche krijgsvolk in 1572, wegens wanbetaling, oproerig dreigde te worden, opende men te Middelburg eene leening voor den koning van Spanje ter hunner betaling. Mock was een der eerste, die zich tot deelname aan die leening bereid betoonde.

Zie 's Gravezande, *Hist. aaneenschakeling*, bl. 135, 284.

MOCKEMA (POPKE VAN) ook POPKA TOT MORRA genoemd, zoon van Botte van Mockema, die ook reeds op het huis Mockema te Morra woonde. Popke is kinderloos overleden. Hij was in 141 . Grietman van Oostdongeradeel.

Zie van Sminia, *N. Naaml. van Grietmannen*, bl. 76, 77.

MOCKEMA (GERBRAND) leefde in het laatst der XVe en in den aanvang der XVIe eeuw, en was een der voornaamste edelen onder de Vetkoopers. Ook hij onderwierp zich na de vestiging van de Saksische heerschappij, doch werd, op beschuldiging dat hij met den Stadhouder van den Graaf van Oost-Friesland tot omkeering van den toenmaligen stand van zaken zou zaamgespannen hebben, gevangen genomen, wredelijk gepijnigd, en bekende schuld, doch betuigde later zijn onschuld, waar zich dan ook Janke Douwema en anderen van overtuigd hielden.

De Stadhouder durfde, zonder zich met het gezag van den Keizer tegen opspraak te wapenen, het vonnis des doods niet ten uitvoer te brengen. Toen hij dit bekomen had, werd Mockema den 16 November 1512 onthalsd.

Zie Gabbema, bl. 271; Scheltema, *Staatk. Nederl.; Gron. Volksalmanak*, 1844; Eekhoff, *Geschied. v. Friesland*, bl. 135; van Sminia, levensschets van hem en zijn broeder Tjaard Mocke-

ma, die insgelijks een grooten rol in de staatkundige beweging van dien tijd speelde; in *Leeuwaarder Courant*, 1834, n°. 14.

MODA (JOHAN). Toen Winschoten in 1593 door Verdugo werd beschoten, lag Moda, sergeant van kapitein Johan van den Corput, in de kerk, en verdedigde zich anderhalven dag met 30 man zoo dapper, dat Verdugo hem prees en op vrije voeten stelde.

Zie Bor, *Verv. d. Nederl. oorlogen*. B. XXX. fol. 34. *De verovering van Winschoten, door de Spanjaarden, in* 1593. *een berijmd verhaal* in *Gron. Volksalm.* 1840, bl. 89 volgg.

MODA (GERHARDUS) was bevriend met Frans Hemsterhuis, en toen deze in 1661 zich te Groningen bevond, schreef Moda, die er toen S. S. Theol. et ling. Orient. student was, een Hebreeuwsche, Grieksche en Latijnsche spreuk in diens album. In 1666 werd hij predikant te Burgwerd en Hichtum, in 1675 te Bolsward, waar hij in 1673 overleed.

Zie *Nauml. der Predd. van Bolsward*, bl. 32, de Crane, *de familie Hemsterhuis*, bl. 15, 108.

MODDERMAN (Mr. TONCO) den 11 Januarij 1745 te Groningen geboren, was een man van schranderen geest en scherp vernuft, die zijne meeste gedichten niet schreef maar in zijn geheugen, dat bijzonder sterk was, bewaarde, zoodat het zijn stadgenoot Spandaw niet dan met groote moeite gelukte om met hulp van zijnen zoon, A. Modderman, eenige daarvan, voor de vergetelheid te bewaren en onder den titel van *Nagelaten gedichten* in 1817 uit te geven. Hij overleed te Groningen 28 April 1802.

Zie van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*

MODDERMAN (J. J.) zoon van den vorige, werd den 4 van Herfstmaand 1786 te Groningen geboren. Al vroeg openbaarde zich in hem een groote zucht tot wijsgeerige wetenschappen, vooral tot de wiskunde. Op de hoogeschool in zijne geboortestad genoot hij het onderwijs van den hoogl. de la Faille, en gaf een blijk zijner vorderingen in het *Specimen Mathematicum de Sectionibus Conicis in ipso Cono consideratis*, den 8 Junij 1808, onder voorzitting van dezen hoogleeraar verdedigd. Sedert September 1808 wijdde hij zich onder leiding van den hoogleeraar van Beeck Calkoen aan de Utrechtsche hoogeschool der verhevene Wis- en Sterrekunde. Hij overleed in Herfstmaand 1809 aan eene rheumatike ziekte van weinige dagen.

Nog heeft men:

Th. van Swinderen, *B. H. Lulofs*, *B. H. Steringa Kuyper en J. J. Modderman*, *Brieven geschreven op eene wandeling*

door een gedeelte van Duitschland en Holland in den zomer van 1809. Gron. 1809, 2 dn. met pl. 8°.

Zie brief van van Beeck Calkoen, *in Konst- en Letterb.* 1809, D. II. bl. 292, 293; van Swinderen en B. H. Lulofs, *ter Gedachtenis van J. J. Modderman*, 1809.

MODDERMAN (Mr. JAN REMEES) geboren te Groningen, studeerde aldaar in 1794, werd Sous-Prefect van het Oldampt en Westerwolde. Toen deze betrekking verviel, wijdde hij zich aan de advocature en vertrok later naar de Oost, waar hij overleed. Hij was een bekwaam regtsgeleerde en schreef:

Iets over de door de stad Groningen op nieuw over het Oldampt, Westerwoldingerland enz. gepretendeerde Superioriteit. Gron. 1816, gr. 8°.

Rekest en inlichtende memorie van landbouwers, ter erlanging van tijdelijk verbod van, en voortdurend bezwaar op den invoer van granen en peulvruchten. Gron. 1824, 8°.

Zie van Cleef, *Alphab. Naaml.*

MODERATUS (PETRUS MASSENUS) te Gent geboren, direkteur van het muzijkkoor van keizer Ferdinand I.

Schreef:

Declarationes purae et breves, IX Expositionibus et totidem Precationibus comprehensae: item Anglicae salutationis Meditationes. Antv. 1559, 12°.

Zie Foppens, *Bibl. Belg.*, T. II. p. 991.

MODERSOHN (volgens van Heussen en van Rhyn MOEDERSOHN) (JUSTUS), in 1637 te Munster in Westphalen geboren, studeerde te Leuven in de philosophie en theologie, werd in 1665 pastoor te Amsterdam, waar hij eene kerk of kapel stichtte, boven welke hij eene rijke bibliotheek plaatste. Behalve op de godgeleerdheid, legde hij zich op bijna alle wetenschappen, vooral op de wiskunde en muzijk toe, ook zou hij bijna alle talen verstaan hebben. Hij voerde den titel van protonotarius apostolicus, was lid van het kapittel van Haarlem, bachelier en meester in de kunsten, en overleed te Amsterdam den 8 Jan. 1693, in den ouderdom van 55 jaren. Men vond onder zijne papieren schetsen van verschillende werken; alleen zijn uitgegeven:

Conciones quadragesimales, seu commentarius litteralis et moralis in septem Psalmos Poenitentiales. Amst. et Antv. 1697, 8°.

Hij is naar J. de Bray door J. Klopper in fol. afgebeeld, zittende bij een' groote boekenkast, met muts op, in toga, een boek in de linkerhand, met 12 regelig Lat. vers, in fol.

Zie *Bat. Sacra*, D. IV. bl. 192; Paquot, *Mém.* T. II. p. 820; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portr.*

MODED, MODET, MODETUS (HERMANNES), of Herman Strijker, die zich later ook Hendrik van Benthem

noemde, werd, het juiste jaar schijnt niet bekend, te Zwolle, uit zeer geringe ouders geboren, omhelsde den geestelijken stand, nam het monnikskleed aan (men noemde hem later een „uitgeloopen religieus,") doch geraakte vroeg met de leer der hervormden bekend, en predikte die reeds, nadat hij door de keizerlijke plakaten uit Zwolle was verjaagd in 1545, zonder levensgevaar, waaraan hij telkens was blootgesteld, te vreezen, alom in de Nederlanden, bediende eenigen tijd de heimelijke gemeente te Breda (1560) en Oudenaarde, en was de eerste, die in Nederland, op den 14 Junij 1566, het waagde in de nabijheid dier stad in het openbaar te prediken. In de volgende maand deed hij zulks voor een onafzienbare schaar nabij Gend. Van daar begaf hij zich naar Antwerpen, waar hij de gemoederen opruide en „den oppersten duitschen predikant van t' Laer," „docter Botter" en „de valsche predikant Hermannus" genoemd werd. Hij beloofden den 15 Augustus (1566) te Amsterdam in de Nieuwstad te prediken, doch liet zulks, op verzoek van den prins van Oranje na, en ging op dien dag zulks buiten doen. Hij zou aldaar den 20 Augustus van dat jaar, de oorzaak der beeldstormerij zijn geweest, doch hij verdedigde zich tegen deze beschuldiging in zijne *Apologie ofte beantwoordinghe teghens de Calumnien ende valsche beschuldinghen gestroeyet tot lasteringhe des H. Evangelies ende Zijnen persoon, door de vianden der Christelycker religie*, z. p. 1567, kl. 8°.

Uit deze *Apologie* blijkt daarentegen dat hij inderdaad heeft getoond zijnen invloed tegen de beeldstormerij te doen gelden.

Uit Antwerpen vertrok hij naar Gend, waar hij het predikambt tot in October waarnam, toen hij in een vergadering der Gereformeerden te Antwerpen verscheen, waarin een smeekschrift aan koning Philips II werd opgesteld, om vrijheid van godsdienst met aanbod van 30 tonnen schats daarvoor te zullen betalen. Dit alles gaf aanleiding dat de aandacht van het Spaansche bewind zich op hem, even als op Dathenus, vestigde, en dat de landvoogdes eene belangrijke som uitloofde om hem in hechtenis te doen nemen. Tot de beschuldigingen tegen hem ingebragt behoorden dat hij in het einde van 1566 of den aanvang van 1567 de burgers van Maastricht tot den beeldenstorm en het plunderen van kerken en kloosters zou hebben aangestookt, en dat ook op zijn aanraden, die van Maeseyk en Hasselt, het voorbeeld van de Maastrichtenaars zouden gevolgd hebben, indien de bisschop van Luik, zulks niet had weten te verhinderen, ten gevolgen waarvan Moded in het gewaad van een Franciskaner monnik ontvlood. Toen de regering van Antwerpen het prediken aldaar wilde beletten, was hij niet zoo gemakkelijk tot onderwerping aan dat besluit te bewegen als zijn ambtgenoot Taffin. Wij kunnen Moded niet van stap tot stap in dezen fel bewogen tijd volgen, noch de beschuldidigingen vermelden, die tegen hem door de spaanschgezinden

zijn ingebragt. Hij zelf gaf er aanleiding toe door zijn onstuimig en bemoeiziek karakter, waarvan op elke bladzijde der geschiedenis van dien tijd sporen wordt gevonden. Het heeft echter aan geen kundige mannen ontbroken die den handschoen voor hem opnamen, onder welke Willem te Water, predikant te Axel de eerste plaats verdient. Zijn invloed moet zeer groot geweest zijn, zijnen welsprekendheid niet minder; ook wordt van zijne geleerdheid goede getuigenissen gegeven, en hij behoorde tot hen aan wien Guido de Bres in 1562 de beoordeeling zijner Geloofsbelijdenis toevertrouwde.

Nadat de landvoogdes het banvonnis tegen hem geveld had, heeft hij het land verlaten, en is bij naar Engeland geweken en bekleedde mogelijk het predikambt te Norwich, waar zich toen een aanzienlijk getal Nederlandsche vluchtelingen bevonden. Zeker was hij den 3 November 1568 op de synode te Wezel, en onderteekende hare acta. Waar hij tusschen 1568 en 1572 omzwierf, is onzeker, doch in dit jaar werd hij tot eersten predikant te Zierikzee beroepen. Lofwaardig was hier zijn arbeid ter vestiging van de hervormde kerk. Niet alleen Zierikzee, maar geheel Schouwen had ten deze veel aan hem te danken, en in 1573 werd in die stad, onder zijne leiding, een coetus gehouden ter bevordering en regeling der kerkelijke belangen. Te bejammeren dat hij in twist kwam met den admiraal de Rijk over de goederen der abdij te Middelburg[1]). Volgens sommigen zou hij den kansel te baat hebben genomen om tegen den moedigen watergeus te spreken, maar zeker dat Oranje uit het geschil dezer beide mannen grooter onheil duchtende, Moded een anderen werkkring aanwees en hem tot zijn hofprediker benoemde. Ook in deze betrekking verloochende Moded zijn hoog en bitter karakter niet; ja »in deezen dienst en zelfs onder de oogen Zijner Doorluchtigheit, wist hij zich zoo qualijk te matigen dat de princes, vrouw Charlotte van Bourbon, hem in plaats van Modet, immodet noemde." Hoe lang hij de betrekking van hofprediker vervulde is onzeker; doch in 1578 kwam hij wederom te Gend, predikte daar den 5 October in de Predikheeren kerk, en liet zich zoo verre vervoeren, dat hij, op het voorbeeld Dathenus het volk ophitste, om allen »religions vrede te verwerpen," en tegen den prins van Oranje, die dezen vrede tot behoud van staat en kerk, zeer aanbeval, op den predikstoel hevig uitvoer. Hij durfde echter de komst van den prins te Gend niet afwachten, maar verliet met Dathenus in stilte de stad.

---

[1]) »Daar (te Zierikzee) hij der Geestlijken grootheit, en zijne wydtgapende heerschzugt openbaarde, door 't verzoek aen den Ammiraal of Scheeps-Hopman de Ryk van toezeg te hebben, van 't bewindt over de abdy tot Middelburg tegens dat het omgezet wierde." Hooft.

In 1580 werd Moded te Utrecht aangesteld. Reeds had hij daar sedert Paschen gepredikt, maar was eerst den 17 October als leeraar aangenomen. Wat de regering, bij wien Duifhuis nog in hooge achting stond en de consistorialen zich lieten gelden, bewoog om den onrustigen en onverdraagzamen man te benoemen, en van waar hij tot haar overkwam, heeft de geschiedenis nog niet opgelost; doch hij, die zooveel gezien en gedaan, de vlammen der brandstapels aanschouwd, aan de overwinnende watergeuzen de hand gereikt had, die zich zelf als een' der grondzuilen van den jeugdigen staat en als geroepen ter handhaving van de zuiverheid eener leer, waarvoor hij zooveel had opgeofferd, aanmerkte, meende zich te Utrecht juist op zijn plaats te bevinden, dáár was strijd en botsing, dáár vond zijn woelige geest voldoening. Dadelijk mengde hij zich dan ook in de zaak met de gemeente van St. Jacob, en de dood van Duifhuis scheen hem het geschikte tijdstip om zich aan de Utrechtsche consistorialen en dus aan de Nederduitsche kerk aan te sluiten. Den 4 Aug. 1581 met zijn ambtgenoot Wernerus Helmichius ten stadhuize ontboden, trad hij met twee predikanten van St. Jacobs kerke over de tusschen hen heerschende verschillen, in gesprek. Dit liep vruchteloos af, en nu verzocht hij in 1583 aan de Synode van Noordholland „dat dezelve wilde supplieeren voor de gemeente van Utrecht aan de geunieerde provincien, dat haer E. wilde verklaeringe doen op het dertiende artykel van de Unie van Utrecht." Dit verzoek kon de Synode in dien vorm wel niet inwilligen, maar zij besloot daartoe onder de hand te werken, met dit gevolg, dat nog ter zelfden jare van wegen de Algemeene Staten werd voorgedragen en naderhand met eenparige stemmen vastgesteld geen andere dan de Evangelische Gereformeerde religie binnen de geunieerde provincien, de openbare leering of exercitie toe te laten.

Toen Leycester aan 't bewind kwam, werd Moded een zijner ijverigste aanhangers, en zijn invloed zoo groot, dat hij zich in de keuze der wethouderschap en in de gewigtigste aangelegenheden liet gelden. Men bezigde hem tot belangrijke zendingen, en toen Leycester naar Engeland was gekeerd, vertrok hij derwaarts met geloofs- en lastbrieven, die ook door zijne ambtgenooten Sopingius, Helmichius en Uitenbogaerd, doch daartoe door hem gedwongen, geteekend waren, naar Engeland, om bescherming van de bedreigde hervormde kerk enz. en het terugzenden van den landvoogd te verzoeken. Kort hierop (Junij 1587) ondervond hij de noodlottige gevolgen zijner staatkundige bemoeijingen. De graaf van Nieuwenaar, stadhouder van Utrecht, op hem wegens zijn verzet tegen de Algemeene Staten verstoord, welligt vermoedende dat hij er op uit was hem het stadhou-

derschap te doen verliezen, besloot hem gevangen te nemen. Doch nu ontstond te Utrecht een oproer dat voor het ergste deed vreezen, maar door den Keulschen oud-Keurvorst Truchses en den Engelschen bevelhebber Norrits werd gestild. De Utrechsche regering oordeelde echter aan den stadhouder eenige voldoening te moeten geven en Modet, schoon de consistorie er zich tegen verzette, eenige weken in zijn openbaar dienstwerk te moeten schorssen. Intusschen verzoende Modet zich met Nieuwenaar en steeg zoo hoog in diens gunst als diens haat bitter geweest was, en toen de Leycestersche partij het onderspit moest delven, schaarde hij zich aan de zijde, tegen over welke hij tot nu toe had gestaan, doch dit belette niet dat hij in November 1588 uit de dienst der Utrechtsche gemeente werd ontslagen. Te Emden, werwaarts hij zich naar zijn ontslag had begeven, wendde hij, door tusschenkomst van den kerkeraad aldaar, pogingen aan om zich met den Utrechtschen kerkeraad te verzoenen. Deze bewerkte dan ook dat men, na een breede onderhandeling, van Utrecht een formulier van verzoening overzond, dat den 16 Aug. 1591 door Modet en den kerkeraad van Emden werd aangenomen en bij Meiners en Glasius bewaard is.

Later genoot hij een jaargeld van de Staten van Holland en werd hij tot geheime diensten in Duitschland, te Keulen, Munster en elders gebruikt. Uit de opdragt van zijn geschrift tegen de Wederdoopers blijkt dat hij zich in 1603 te Middelburg ophield en uit een uitdrukking van Saravia ten jare 1612 dat hij toen nog leefde. Zijn karakter is breedvoerig door Te Water, in zijne Geschiedenis der Reformatie van Gend, Glasius in zijn Godgeleerd Nederland, en vooral door Mevrouw Bosboom — Toussaint, in haren Leycesterschen roman, meesterlijk geschetst.

Hij gaf in het licht:

Een corte tafel ende gantsch grondich Bericht van het Heylighe Nachtmael. Ghedrucht (te Antwerpen?) 1579, kl. 8°.

Grondich bericht van de yerste beginselen der Wederdoopers secten, ende wat veelderley verscheyden tacken een yder met syne aert ende dryver daeruyt gesproten syn, item van haer visioenen enz. Middelb. 1603, kl. 8°.

Zie Foppens, *Bibl. Belg.*, T. II. p. 962, 963; *Epist. praest. vir.*, p. 362; J. v. d. Sande, *Belgic. Hist. Epitome* p. 6; Nic. Burgundius, *Hist. Belg.*, Lib. III. p. 157, seq., 159, 160, 216, 315, 316, 317, 318, 322, 324; Fl. van den Haer, *de Init. Tumult. Belg.*, L. II. p. 237, 304; Ern. Eremundi *Origo et Hist. Tumult. Belg.*, p. 162; J. F. le Petit, *Chron.*, T. II. p. 124; Hopperus, *Recueil des troubles des Pays-Bas*, p. 97, B. III. bl. 95, 96; Hooft, *Nederl. Hist.*, B. VI. bl. 235, 236, B. XXIV. bl. 1100—1107; B. XXV. bl. 212, 241; Bor, *Ned. Oorl.*, B. VI. bl. 236, B. XXI. bl. 81, B. XXII. bl. 92; Wagenaar, *Vad. Gesch.*, D. VIII. bl. 176, 190, 216, 220; *Antwerpsche Chron.*, bl.

80, 81, 87, 88, 135, 91, 92, 96, 97, 117, 120, 121, 122, 135; *Gendsche Geschied.*, D. I. bl. 6, 7. 8, 9, 10, 16, 39, 44, 47, 49, 74, 82, 83, D. II. bl. 63, 72, 88; Strada, *de Bello Belgico*, Lib. V. p. 208, 253—257, Lib. VI. p. 302; *Tegenw.*, *Staat van Zeelant*, D. IV. bl. 304, 305; Schotanus, *Gesch. v. Friesl.*, bl. 732; van Goor, *Beschrijv. v. Breda*, bl. 76; Dodt van Flensburg, *Archief*, D. III. bl. 255, 266; Bilderdijk, *Gesch. des Vaderl.*, D. VII. bl. 142; Ens, *van de Formul.* bl. 90, 91; Wezombeek, *van den Staet d. Religie*, bl. 145—148, 150, 154, 155, 156, 157; Le Long, *Hist. Verhaal*, bl. 126; Brandt, *Kort. verh. d. Ref.*, bl. 149, 304, 587, 718, 755, 756; *Hist. d. Ref.*, D. I. bl. 347 verv., 691, 692; Uyttenbogaert, *Kerkel. Hist.*, D. III. bl. 221, 239, 252, 265—268; *Kerkel. Plakaatb.*, D. I. bl. 314; Hunnius, *Statisch Vlaanderen*, bl. 186 enz. 211, 214; Meiners, *Oost-Vrieschte Kerk. Gesch.*, D. II. bl. 291; 'sGravesande, *Syn. v. Wesel;* Te Water, *Ref. v. Zeel.*, bl. 216; Kist en Royaards, *Kerk. Archief* (eerste Serie) D. V. bl. 457, D. IX. bl. 363, (tweede Serie) D. II. bl. 50, VI. bl. 273, VII. bl. 226, 278; Glasius, *Godgel. Nederl.;* Hoogstraten, Kok, Kobus en de Rivecourt; *Cat. der Maats. v. Ned. Letterk.*, D. II. bl. 3; Muller, *Cat. eener Zeldz. Verzam. v. Godgel. boeken*, bl. 94.

MODIUS (FRANCISCUS) werd niet, gelijk Melchior Adami schrijft, te St. Omer, maar te Oudenburg onder Brugge in 1546 geboren, legde zich te Douay onder Andreas Hoius op het Grieksch en Latijn, onder Joannes Venduillius en Boetius Epo op de regtsgeleerdheid toe, vervolgde deze studie te Leuven, en werd in 1573 doctor in de regten. De onlusten bewogen hem zijn vaderland te verlaten en naar Duitschland te gaan, waar hij het grootste gedeelte van zijn leven doorbragt. In 1587 bevond hij zich te Bonn, toen deze stad bij verrassing werd ingenomen. Hij werd gevaarlijk gekwetst en van al zijn bezittingen berooid. In zijn vaderland weergekeerd, werd hij kanunnik te Aire en Artois, in stierf in 1597 of 1599. Zijn schriften zijn:

Poëmata Varia. Wurtzburg 1583, 8°.

Novantiquae lectiones tributae in epistolas centum, etc. Francfort. 1584, in 8°., herdrukt in Tom. V van den *Thesaurus criticus* van J. Gruter. Men vindt er excerpten van in Drackenborch's uitgave van Silius Italicus.

Octosticha ad singulas cleri Romani figuras; addito libello singulari de ordinis ecclesiastici origine, progressu, vestitu. Francfort. 1685, in 4°.

Pandectae Triumphales, sive Pomparum et festorum ac solemnium apparatuum, Conviviorum, Spectaculorum, quae in inaugurationibus, naptiis et funeribus imperatorum, regum, principuumque celebrata sunt, tomi duo. Francfort. 1586 in fol. Deze beschrijving met houtsneden van Jos. Amman is zeldzaam en slechts gedeeltelijk opgenomen in Tom. XI. van den *Thes. Antiq. Graec.* van Gronovius.

Notae sive Collectanea in corpus, ut vocant, juris, hoc est

in Pandectas ac Codicem Justineaneum. Francfort. 1586 in fol., laatste uitg. met noten van Denis Godefroy, van Simon van Leeuwen en anderen. Geneve 1756, 2 vol. in fol.

Rerum criminalium Praxis, et tractatus ea de re nobiliorum Jure consultorum simul collegati Fancf. 1587 in fol.

Modius heeft met aanteekeningen uitgegeven op *Aelianus* en *Modestus* (Col. 1580, 8°.), *Quintus Curtius* (ibid. 1581, 8°.), *Justinus* (Francf. 1587, 8°.), *Titus Livius* (ibid. 1607, fol.), *Vegetius*, *Frontinus* (Lugd. 1585 in 4°., Lugd. Bat. 1607, 4°.), *Cassiodorus*, *Jordanus Ravennatius*, *Ennodius Ticinensis*, voorts: *Auctarium Zonarae*, *Nicetaé Acominati*, *Nicephori Gregorae* enz. Ook gaf hij in het licht *Barn. Brissonii Lexicion Juris*, *Notae perpetuae in Pandectas et Codicem* enz.

Foppens schrijft hem nog een onuitgegeven werk toe, dat men in de Bibliotheek van St. Omer bewaarde, maar er niet meer in te vinden is. Petrus Faber beschuldigt hem van plagiaat.

Zijn beeldtenis vindt men bij Boissard en Foppens.

Zie Melch. Adami, *Vitae Phil.* p. 425; Sweertii, *Ath. Belg.*, p. 247; Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 234; Foppens, *Bibl. Belg.*, T. I. p. 300, 301; Fabricii, *Hist. Bibl.*, P. III. p. 317; Crenii, *Animadv. Philol.*, P. V. p, 149; Draeckenborchius, *Praef. ad Livium*, T. VII. p. XLV, XLVI; Saxe, *Onom.* T. III. p. 531; Boissard, *Icones Var. illustr.*, Tom IV. Num. 2; *Catal. Bibl. Bunav*, T. I. Vol. II. p. 1445, Hoeufft, *Parn. Lat. Belg.*, p. 70; Peerlkamp. *de Poët. Neerl.* p. 175, 176; Ryckii, *Poëm.* p. 92; Baillet, *Jugem.* T. II. p. 186, n°. 419; J. Britz, *Code de l'ancien Droiot belgique; Nouv. biogr. génér;* Jöcher.

MOELAERT (Jacob) werd in 1649 te Dordrecht geboren, begaf zich in eenigzins gevorderden leeftijd tot de schilderkunst en werd daarin onderwezen door Nicolaas Maas. Familiebelangen verpligtten hem naar Amsterdam te vertrekken en zich aldaar te belasten met het beheer van beroepsbezigheden. In zijn tusschenuren bleef hij echter de kunst beoefenen en keerde later naar Dordrecht terug, waar hij zich zoo met het schilderen van portretten en geschiedkundige onderwerpen als met verzamelen van uitgelezen papierenkunst bezig hield tot dat hij, volgens Nagler in 1727 overleed.

Zie, behalven Houbraken, van Eynden en van der Willigen, Immerzeel, Kramm; Muller, *Cat. v. Portr.*; Kobus en de Rivecourt.

MOELDER (Hieronymus), Antwerpsch dichter van

Den lijdenden Christus, ofte Passie van ons Heere Jesu Christi. Antw. 1666.

Zie Willems, *Verh. over de Nederd. Tael- en Letterk.*, D. II. bl. 134, Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.*, D. IV. bl. 437.

MOELEN (VAN DER) door Nagler en Kramm vermeldt als onbekend Hollandsch schilder, die te Rome werkzaam was.

MOELEN (JACOB PIETERSZ. VAN DER) of VERMEULEN, door Schijn, D. II. bl. 672 zijner *Geschiedenis der Mennonieten* als schrijver vermeld.

Men heeft van hem:

Christelycke onderrichtinghe oft een clare onderwijsinghe, met grondighe Belijdenisse der voorneemste Poincten der heylsamer Leere enz. Gedr. tot Alcmaer, by Jacob de Meester wonende in de Lange Straet, in de Druckerye, 1609.

Collatio S. Scripture. Dat is, Verghelijckinge der H. Schrifturen in verscheyden geloofs-saken, daer Schrift met Schrifture verclaert ende vergheleken wort. Tot Dordrecht. Ghedr. by Jan Canin, 1602. *Met Appendix.*

Defensio, wt de heylighe godlycke Schriftuere, die dat strijdende, menschelijcke vernuft, opinie, ende schadelijcke dwalinghe wech neemt. Tot Alcmaer, by Jacob de Meester, 1599.

Vertoogh aen de Successoors des Jesuyts. D. Francisci Costeri die met zijne (maar niet de rechte) Toetsteen heeft willen toetsen ende wederleygghen de Successio Apostolica, Anno 1600 *ghedruckt te Alcmaer bij Jacob de Meester enz.* 1604.

Zie Muller, *Naaml. v. Godgel. boeken*, bl. 94, 95.

MOELINGEN (GYSBERTUS VAN) leefde in het midden der 18e eeuw en beoefende de graveerkunst, blijkens een wapen met tenanten van Bruno van der Does, voorkomende op de groote kaart van het *Hoogheemraadschap van Zuid Holland.* Zijn hoofdbedrijf was echter stempelsnijder, en als stempelsnijder der Geldersche munt werd hij 15 Augustus 1769 beëedigd.

Door hem zijn de volgende Medaljes vervaardigd:

Op het bezoek van Princes Anna met de beide vorstelijke Spruiten bij hunne Grootmoeder Princes Maria Louiza in Friesland, op het Oranjewoud, 1754.

Op het eeuwfeest der Stichting van het Gereformeerd Diaconie-Weeshuis te Amsterdam.

Op de Inhuldiging van Prins Willem V als algemeen Erfstadhouder.

Op het overlijden van den Haagschen predikant Willem Muilman 7 Febr. 1759.

Zijn arbeid onderscheidde zich door eenig kunsttalent.

Zie *Astrea* 1854, bl. 215; *Vervolg op van Loon*, n°. 334, 343, 391; Kramm; *Navorscher* 1863, bl. 146.

MOEMOER (DE) ingenieur, werd gekwetst in het beleg van Menen 1706.

Zie Bosscha, *Neêrl. Held. te land*, D. II. bl. 395.

MOENS (ANNA MARIA), geboren 31 Augustus 1777 te Hoorn, gestorven 10 Maart 1832 te Ede. Zij had in de ouderlijke woning als kind welvaart en vreugde gekend, maar ondervond dat het aardsch geluk, vol wisselvalligheen geen heil kan geven. De storm der omwentelingen verwoestte de welvaart des huizes, maar deed in de dochter de schoonste vruchten van zelfverloochening en geloof tot rijpheid komen. De Voorzienigheid bragt haar langs dien weg tot de vervulling van den zoetsten droom harer vroege kindsheid, zich te mogen wijden aan de opvoeding van de jeugd. Op twintigjarige leeftijd zag zij zich reeds met zilver bekroond, door de Maatschappij Tot Nut van 't Algemeen, voor eene verhandeling over het godsdienstig en zedelijk bestaan van Jezus, gelijk zij later voor haar zedekundig schoolboek het goud ontving. Nadat zij 14 jaren lang aan een klein getal van kweekelingen hare krachten had gewijd, zag zij zich in 1817 een grooter werkkring ontsloten. Het buitengoed Kernheim te Ede was van toen aan de plaats waar zij als eene moeder woonde en werkte aan de vorming van kinderen, die haar met buitengewone liefde aankleefden en hare gedachtenis wilden in eere houden, ook door het plaatsen van een gedenkteeken op haar graf. Zij was bloedverwant en vriendin van hare naamgenoot Petronella Moens.

Behalve eenige stukjes in de *Kleine Dichterlijke Handschriften*, gaf zij in het licht:

Dichterlijke bespiegelingen over Gods voorzienigheid, den dood, het graf, de opstanding en andere Zedelijke onderwerpen. Amst. 1795, gr. 8°.

Iets ter Gedachtenis van J. C. Lavater. Gron. 1804, gr. 8°.

Tafereelen van eene Christelijke opvoeding. Amst. 1822, kl. 8°. m. pl.

Dichterlijke proeve over de Vriendschap en het wederzien onzer vrienden in de eeuwigheid, beide rijmeloos, waarbij ten slotte gevoegd is eene Cantate: *Het uitzigt der Vriendschap.* Amst. 1802.

Zie *Petr. Moens door Warnsinck en Zimmerman*, bl. 107; van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*; *Kunst- en Letterb.* 1832, D. I. bl. 179, 1834, D. I. bl. 34; Bennink Janssonius, *Geschied. van het Kerkgez. der Herv. Gem. in Nederl.*, D. I. bl. 286, 287.

MOENS (FR.), een kunstschilder van Middelburg, trok met Abraham Genoels naar Rome, werd aldaar den 3 Jan. 1674 in de Bend aangenomen, en verkreeg den bijnaam van *De Vlucht.*

Zie Kramm.

MOENS (HENDRIK BERNDOT), overleed te Groningen 18 Dec. 1858, als gepens. Luit. Kolonel, Militair Kommandant

der Prov. Groningen, en werd op het kerkhof Zuilen bij Breda in het familiegraf bijgezet.

Zie *N. Rott. Cour.* 27 Dec. 1858.

MOENS (J.), Med. dr., schrijver eener *Dissert. de Ascite, seu de Hydrope abdominali.* Leyd. 1813, 4°.

Zie *Cat. C. H. a Roy*, T. III. p. 1173.

MOENS (JOSIAS), middelmatig dichter uit het midden der 18e eeuw. Hij plaatste zijne poëzij voor de werken zijner tijdgenooten, b. v. voor A. Andriessen, *Dichtl. Uitspanningen.* Midd. 1756.

MOENS (PETRONELLA), dochter van Petrus Moens en van Maria Lycklama à Nyholt, zag den 16 Nov. 1762 te Cubaart in Friesland, waar haar vader toen predikant was, htt levenslicht. Op haar vierde jaar (haar vader was toen predikant te Aardenburg), werd zij door een kwaadaardige soort van kinderpokken en tegelijk niet minder gevaarlijke scharlakenkoorts aangetast, waar uit zij haar geheele leven blind bleef.

In weerwil hare blindheid legde zij zich op de beoefening van verscheidene kunsten en wetenschappen toe, in welke alle ze uitmunte, doch vooral op de Vaderlandsche poëzij. In 1785 behaalde zij een gouden medaille bij het Amsterdamsche genootschap van taal- en letterkunde voor het gedicht *de ware Christen*, in 1786 een groote gouden medaille van de Portugesche synagoge te Amsterdam ter dankbetuiging van een dichtstuk, getiteld: *Esther*, in *vier zangen*, in 1788 een zilveren schenkblad tot een geschenk van den Magistraat van Aardenburg, wegens een dichtstuk, getitelt: *Eerekroon voor Aardenburg*, en sedert werd zij nog negenmaal, het laatst te Antwerpen in 1840, wegens het dichtstuk *Antwerpen verheerlijkt door de groote mannen*, bekroond, en tot eerelid van verschillende dichtkundige genootschappen benoemd. In weerwil harer blindheid wist de begaafde vrouw de bekoorlijkheden der natuur op een uitmuntende wijze te schetsen. Talloos zijn de gedichten door haar deels afzonderlijk, deels in tijdschriften vooral in de *Euphonia*, jaarboekjes en elders geplaatst. Niet minder verdienstelijk maakte zij zich door het schrijven van een menigte nuttige werkjes voor de jeugd, alle bestemd om haar tot deugd en godsvrucht op te leiden en liefde voor het vaderland in te boezemen. Die liefde koesterde zij zelve in hooge mate, waarvan vooral hare *Tafereelen uit de Nederlandsche Geschiedenis* ten bewijze strekten. Zij hield briefwisseling met vele uitstekende mannen en vrouwen van haar tijd, stond in hooge achting bij het publiek als dichteres, schrijfster, bevorderaarster van al wat goed en edel was en christin. Zij overleed te Utrecht tusschen den 3 en 4 Jan.

1843, waar hare nagedachtenis plegtig gevierd werd door de Maatschappij: Tot Nut van 't Algemeen.

J. Decker Zimmerman sprak bij die gelegenheid eene Gedachtenis rede uit, die met de *Herinneringen aangaande Petr. Moens, door W. H. Warnsinck* in 1843 met haar portret is in het licht gegeven.

Zij schreef:

(en A. van Overstraten). *Esther, in vier Boeken.* Haarl. 1786, gr. 8°.

Eerekrans voor Aardenburg en Bergen op Zoom. Amst. 1788, 4°.

Ruth, in vier boeken berijmd. 's Hage en Amst. 1790, 4°.

Dichtk. en Prosaïsche Mengelwerken. Haarl. 1790, gr. 8°.

De Gebroeders de Witten, in vijf zangen. Utr. 1791, gr. 8°.

Johan van Oldenbarneveld. Zaltbommel 1792, gr. 8°.

H. de Groot, in zeven zangen met portr. Zutphen 1790, gr. 8°.

(en B. Bosch), *de nieuwe Constitutie van Frankrijk, twee dichtstukken.* Amst. 1792, gr. 8°.

Liederen voor het Vaderland. Dordr. 1792, gr. 8°.

De geschiedenis der menschheid, in vijf zangen. Amst. 1793, gr. 8°.

Belanglooze liefde en ware vriendschap geschetst, in brieven. Amst. 1793, gr. 8°.

Mengelingen. Amst. 1794, gr. 8°.

Nuttige Uitspanningen. Haarl. 1795, gr. 8°.

Onderwijs in de godsdienst voor de jeugd. Amst. 1795, 8°.

Vruchten der eenzaamheid. Amst. 1798, gr. 8°.

Mijne vrije denkwijze over belangrijke onderwerpen, met plat. 's Hage 1798, gr. 8°.

Bespiegelingen over Europa in de XVIIIe eeuw, in vier zangen. Haarl. 1802, gr. 8°.

Letterkransje voor lieve en brave kinderen, met pl. Haarl. kl. 8°. Haarl. 1806. 4e. dr. Haarl. 1828.

De kleine Suse Bronkhorst, met een pl. Haarl. 1809, 1825 gr. en kl. 8°.

Historie van den Heer Willem Erfstee, in brieven m. pl., 3 D. Zaltbommel 1809, gr. 8°.

De twaalf maanden des jaars in bespiegelingen, vier stukken, m. pl. Haarl. 1810, gr. 8°.

Carolina van Eldenberg, of de beproefde huwelijks-trouw, 3 *D. m. pl.* Amst. 1812, gr. 8°.

Karel van Rozenburg, of de zegepraal der deugdzame liefde. Dordr. 1814, 2 D. gr. 8°.

De Kleine Willem, of het huisgezin van den Heer Lausbach, 2e dr. met pl. Amst. 1815, gr. 8°.

Mengelwerk bestaande in bespiegelingen, dichtstukken, verhalen en brieven. Dordr. 1815, gr. 8°.

Aan de vrolijke bloesemknopjes der Menschelijke Maatschappij met gekl. plaatjes. Amst. 1816, 16°.

Aardenburg, of de onbekende Volkplanting in Zuid-Amerika.

Onverwelkelijk bloemkransje voor de lieve jeugd, m. pl. Amst. 1817, 16°.

Bloempjes der vreugde voor de lieve kindschheid m. pl. Haarl. 1817, 16°.

Mengelpoëzij. Amst. 1819, gr. 8°.

Herfstbloempjes voor de lieve jeugd, m. pl. Amst. 1819, 16°.

De jonge Sophia, m. pl. Amst. 1819, 8°.

Winterloveren, m. pl. Amst. 1820, 16°.

Frederik Bernstein. Amst. 1822, 2 D. m. pl., gr. 8°.

Tafereelen uit de Nederl. geschiedenis, dichterlijk geschetst voor de jeugd. Haarl. 1823, kl. 8°., m. pl. ibid. 1829.

Dicktkundige Proeve. Amst. gr. 8°.

(en W. H. Warnsinck Bsz.) *'s menschen begin, midden en einde, m. pl.* Amst. 1824, kl. 8°.

Mevrouw Veltman en hare Voedsterlingen; een geschenk voor kinderen, m. pl. Devent. 1825, kl. 12°.

Nieuw Nederlandsch A B boek m. pl. Amst. 1825, kl. 8°.

Herman en Susanna, of Tafereel van een gelukkig burgerhuisgezin. Amst. gr. 8°.

Klein geschenk aan de Nederl. jeugd. Amst. 1825 m. pl., kl. 8°.

Dagboek voor mijne mannelijke landgenooten. Amst. 1831, 8°., 2 dn.

Gedichtjes en gesprekken voor kinderen. Amst. 1826, m. pl., gr. 8°.

(en W. H. Warnsinck Bsz.), *Waarheid en verdichting.* Amst. 1828, gr. 8°.

De dankbare Vriezen aan geheel Nederland; dichtstuk. Haarl. 1828, 8°.

Letter-Looveren, gestrooid voor mijne jonge Landgenooten. Zwolle 1829 m. pl., kl. 8°.

Legaat aan mijne Vrouwelijke Landgenooten. Amst. 1830, 8°.

Uitboezeming aan mijn geliefd Vaderland en de Noord-Nederlanders. Haarl. 1835, gr. 8°.

Mevrouw Liliënstal en hare kinderen, of geschenk aan mijne jeugdige vriendinnen, m. p. Amst. 1831, kl. 8°.

Vijf verhalen, ten geschenke aan mijne leergrage Landgenooten, in uren van Uitspanning. Haarl. 1831, gr. 8°.

Eene week in de lente op het land. Haarl. 1833, gr. 8°.

Gelegenheids gedichtjes voor de lieve Vaderl. jeugd. Leyd. 1833, kl. 8°.

Willem en Ada of het ongenoegzame van den natuurlijke godsdienst. Een geschenk voor mijne jonge landgenooten. Leyd. 1833.

Gebeden voor kinderen. Amst. 1834, kl. 8°.

Gedichten, op vriendelijke uitnoodiging vervaardigd door ....

en gezongen bij gelegenheid der plegtige viering van het 20-jarig bestaan des departement Koevorden, behoorende tot de Maats. Tot Nut van 't Algemeen, op den 9 April 1833. Koevorden 1833, gr. 8°.

Bij de terugkomst van de vaderl. helden Chassé en Koopman met alle de dappere verdedigers van het burgslot bij Antwerpen, uit Frankrijk, op den Vaderl. bodem. Utr. 1833, gr. 8°.

Gedichtjes voor de vrolijke ontluikende jeugd. Haal. 1834, m. pl.

Zestal brieven over, vooral in dezen tijd, belangrijke godsdienstige onderwerpen. Amst. 1834, gr. 8°.

Een zestal godsdienstige overdenkingen, ter bemoediging mijner lijdende natuurgenooten. Koevorden 1839, gr. 8°.

Tweede zestal godsd. overdenkingen ter bemoediging mijner lijdende natuurgenooten. Ald. 1839, gr. 8°.

Kleine Vertellingen voor kinderen. Deventer 1835, 16°. m. pl.

De jonge Sophia, 2e dr. Amst. 1837, kl. 8°. m. pl.

Vreugdezang bij het tweede eeuwfeest van Utrechts Hoogeschool. Utr. 1837, gr. 8°.

Zestal verhalen voor het ontluikend geslacht, door deszelfs vriendin. Amst. 1837, kl 8°., 2e dr. Amst. 1841.

Geschenk voor lieve kleinen, in den morgenstond des levens. Koevorden 1838, kl. 8°.

Klein geschenk voor zoete en gehoorzame kinderen, door hunne liefh. vriendin. Koevorden 1838, kl. 8°. m. pl.

Kleine verhalen voor lieve vaderl. kinderen. Devent. 1838, 16°. m. pl.

Gelegenheids Gedichtjes voor de Nederl. jeugd. Nieuwe uitg. Amst. 1839, kl. 8°.

Antwerp. verheerlijkt door de groote mannen die het heeft voortgebragt. Utr. 1840, gr. 8°.

Nieuw geschenk aan de lieve jeugd, van hare heilbegerende vriendin. Dev. 1840, 16°. m. pl.

Iets voor de lieve kleinen, die eerst beginnen te lezen. Koevorden 1840, kl. 8°.

De goede grootmoeder met hare kleinkinderen. Koevordem, kl. 8°. m. pl.

Toonen der Christel. weemoeds bij het onvoorzien overlijden van Utrechts hoogleeraar Jodicus Heringa Ez., den 18 Jan. 1840. Utr. 1840.

Eenige gedichtjes voor kinderen, als een klein geschenk. Amst. 1841, kl. 8°.

Verhalen en Gedichtjes voor de lieve jeugd. Koevorden, kl. 8°. m. pl.

Holl. Fr. Duits. en Eng. verhalen door Henry Brocke, T. H. Greb, Harison, Langbein, Petr. Moens en anderen. Amst. 1842, gr. 3°.

Zie *Kunst- en Letterb.* 1835, D. I. bl. 617, 1843, D. I. bl. 17; van der Aa, *B. A. C. Woordenb.*; Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. bl. ; van Kampen, *Bekn. Gesch. d. Nederl. Lett.*, D. III. bl. 293; *Naaml. van hoeken; Navorscher*, D. VI. bl. 258, D. IX. bl. 94; Kobus en de Rivecourt, Muller, *Cat. v. Portr.*

MOENS of MOYUS (SIMON), beroemd als vervaardiger van Clavecimbels, werd in 1532 lid der corporatie van St. Lucas te Antwerpen.

Zie *Recherches sur les facteurs de clavins et des luthiers d'Anvers* in *Bulletins de la Comm. de l'Acad. royale en Belge*, 1863.

MOENS (REINOUD), buitengewoon Kon. Raad, toen Delft en Rotterdam in 1572 aan de zijde der Staten waren overgegaan, verliet het Hof van Holland, meest uit Spaansche leden bestaande, 's Hage en week naar Utrecht, behalve Moens en de Griffier Barthold Ernst.

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.*, D. II. bl. 381.

MOENS (HENDRIK, Grave VAN), heer van Kronenburg, vrij-grondheer van Vrijenes, Ambachtsheer van Ravensberg en Sluipwijk, Loenen enz. Hij was de zoon van Bernardyn Moens, vrijheer van Klinckerlant, Grijfoort en van Maria Magdalena van Ornia, vrijvrouw van Vrijenesse, Sluipwijk, Ravensberg, oud- en nieuw Gravecoop, Nieuwenhoeck enz. Bij opene brieven van den 1 October 1724 verleende keizer Karel VI den titel van baron aan hem en zijn broeder Gerbrand, en den 16 Dec. 1724 dien van graaf. Hij woonde toen te Amsterdam, en zijn geslacht had sedert meer dan twee eeuwen de R. C. godsdienst beleden en was ten alle tijden dat van Karel ijverig toegedaan. Hij huwde Lucie Emerentia van Burmania, weduwe van H. J. baron van Schwatzrenberg, die in 1740 in den ouderdom van 40 jaren overleed. Van beide bestaan uitstekende portretten door en naar Endlich vervaardigd.

Zie Butkens, *Trophées de Brabant*, *suppl.* T. I. p. 446—454, p. 456—463; *Listes den titres de Nobl. Cheval. etc.*; *Nobl. de Pays-Bas; Ferwerda*, 14e *Generatie; Tegenw. Staat der Ver. Nederl.*, D. VI. bl. 318, 319, D. VIII. bl. 55; Bachiene, *Kerk. Geogr.*, D. II. bl. 142; Wagenaar, *Beschrijv. v. Amst.*, D. VIII. bl. 619; *Navors.*, D. VIII. bl. 325, D. IX. bl. 58, 120, 311, 378.

MOER (J. H. W. MUYS VAN DER) schreef:

Waarneming eener genezene venerische beenverweeking (*osteosarcosis venerea*) in *Algem. Vad. Letteroef.* 1819, D. XXIX. St. 2 bl. 263; 308.

Waarnemingen betreffende de hydrops votivus, of calidus in hare onderscheidene soorten. T. a. p. 1822, D. XXXII. St. 2 bl. 212, 266, 267.

Zie Holtrop, *Bibl. Med. Chir.* p. 229.

MOER (J. J. VAN DE) schreef:

Eene verbeterde geneeswijze van entropium beproefd, in *Algem. Vad. Letterof.* 1817, D. XXVII, St. 2 bl. 746.

Iets over een exanthema pseudo-variolosum, bij een' en ander gevaccineerden waargenomen. T. a. p. 1818, D. XXVIII. St. 2 bl. 359.

Zie Holtrop l. c., p. 229.

MOERBEEK ( ). Abcoude vermeldt van hem:

Zielstogten en andere gedigten.

Zie Abcoude, *Naamreg.*, bl. 247.

MOERBEEK (ADRIAAN ABRAHAMZ. VAN), godgeleerde, taal- en letterkundige, was in de tweede helft der 18e eeuw predikant bij de doopsgezinde gemeente te Dordrecht.

Hij gaf in het licht: de

Hoogd. Spraakmeester van Prof. J. C. Gottsched, uit het Nederduitsch van E. Zeydelaar, en voorts met zeer veel bijvoesels vermeerderd. Dordrecht 1787, 2e. dr.

M. Kramer, Nieuw Woordenboek der Nederlandsche en Hoogd. Taal, overgezien, gezuiverd en vermeerderd door A. A. M. Leipzig 1768, 2 dn. 3e dr., 4e dr. Ibid. 1787, 4°.

M. Kramer, Niederdeutsche oder Holländische Grammatik, nebst einer alphabetischeu Vorstellung, meist allen Holländischen Grund-und Stamwörter, von A. A. von Moerbeek, vermehret und verbessert. Leipzig 1774, 8°.

Neue Vollkommene Holländische Sprachlehre. Leipz. 1791, kl. 8°. *Neue Aufl.* 1804.

Ook zette hij uit het Hoogduitsch over:

Uitvoerige verhandeling over voornaame stukken uit de vroegere en laatere Historie der Ketteren, door Joh. Laur. van Mosheim, volgens den tweeden druk. Utr. 1776, 2 dn.

De wederleggende Godgeleerdheid naar de voorleezingen van J. L. Mosheim. Utr. 1771, 2 dn.

Woordeboek des N. T. ter opheldering der Christel. leer, door W. A. Feller.

Zie Rotermund; Schotel, *Kerk. Dordr.*, D. II. bl. 375, 376; Arrenberg, *Naamr.* bl. 357; *Cat. d. Bibl. van Nederl. Letterk.*; D. I. bl. 115, 128, D. III. bl. 65; *Vad. Letteroef.*, 1787, D. I. bl. 180.

MOERBEECK (JAN ANDRIES), op *Cat. mss.* van J. Meerman, (1824)komt p. 171 het volgende handschrift (n°. 1025) van hem voor:

Aenwijsinge door wat middel den ganschen ondergang van den Koning van Spaengien ofte syne aldergrootste schaede can ofte sal te wege connen werden gebracht; opgedragen, Emmerick, 1 Mei 1625, *aan de Staten Generael en Prins Frederik Hendrik der Nederlanden; met VII tusschengevoegde gegraveerde en gekoleurde kaarten*, fr. b. verguld op snêe. Verkocht, Cat. H. W. Tydeman, 1865, p. 25, n°. 300 à *f* 4.—

Uitgegeven heeft hij:

Redenen, waerom de West-Indische Compagnie dient te trachten het Landt van Brasilien den Coninck van Spangien te ontmachtigen, en dat ten eersten. Weesende een ghedeelte der propositie gedaen door Jan Andries Moerbeeck aen ... Mauritio Prince van Oranje, etc.... in 's Gravenh. den 4, 5 *ende* 6 *April Anno* 1623. Amst. 1624. Met voorrede van Moerbeeck, gedagt. 6 Sept. 1624. De 14e—21e reden zijn overgenomen door Baudaert, B. XVI. bl. 78—80.

Zie Muller, *Cat. v. Pamfl.*, D. I. bl. 261.

MOERBEECK (JAN VAN) of JEHAN DE MORBECQUE, eigenlijk genaamd: Jehan de Saint Omer, heer van Moerbeeck, eene heerlijkheid in Vlaanderen nabij Cassel. Hij sproot uit een der aanzienlijkste geslachten van Fransch Vlaanderen voort, dat vele dappere edellieden had opgeleverd. Moerbeeck was niet ontaard van zijne voorouderen: zoodra de gewesten besloten hadden, na den dood van Requesens, zich tegen het Spaansch geweld te verzetten, bood Moerbeeck zijn dienst aan, en nam het bevel over een bende ruiters, van wegen de Algemeene Staten op zich. Burggraaf van de Fransche Vlaamsche stad Aire zijnde, werd hem het bevel van die vesting opgedragen, van welken post hij zich tot genoegen der Algemeene Staten kweet. In 1579 teekende hij de Unie van Brussel. Met de overige edelen van Artois keerde hij tot de gehoorzaamheid des konings terug.

Zie J. C. de Jonge, *Unie van Brussel*, bl. 87.

MOERBEKA (PETRUS A), Med. dr. en Lat. dichter te Antwerpen, bloeide onder de regering van Karel V.

Men heeft van hem:

Prognostica futuri saeculi, aliquando igne perituri.

Exhortatio contra Turcas et Epigrammata varia. Antv. 1546; 8°.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 749; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 904.

MOERINGH (P. H. G.), Med. dr., zoon van Mr. Adriaan Moeringh in 1713 vroedschap te Gouda, in 1720 wegens die stad tot bewindhebber der O. I. Compagnie, 1 Jan. 1729 tot burgemeester aangesteld, 14 October 1729 te Leyden overleden, door den Goudschen rector A. H. Westerhof met een Lat. grafschrift vereerd, studeerde in de medicijnen en vestigde zich te Gouda.

Men heeft van hem:

Historiae medicinales. Cum Tabb. Amst. 1739, 8°.

J. A. Kulmi Pr. Diss. de Exostosi steatomatode claviculae, ejusque felici sectione. Resp. P. H. G. Moeringh. Gedani 1732, 4°.

Zie *Levensb. van ber. en gel. Mannen*, D. I. bl. 246; *Republ. der Geleerden, Nov. en Dec.* 1729. C. H. à Roy, *Cat. Bibl. Medic.* T. IV. p. 1769, 1823.

MOERINGH (Dr. Cornelis Gerard), zoon van Mr. Adriaan Moeringh, werd in 1730 in zijns vaders plaats, raad in de vroedschap te Gouda, bekleedde er verscheidene jaren het bailliu- en schoutsambt, was er in 1751, 1752, 1755, 1756 burgemeester en overleed 7 April 1758. Hij was de eerste die in 1747 het verzoekschrift, waarbij 't verkoopen van ambten ten behoeve van 't gemeene land begeerd werd, onderteekende, en kwam door zijn menschelijkheid, bescheidenheid en bondigheid in 1748 in deze stad oproer voor.

Deze Moeringh heeft zich ook als dichter van de volgende tooneelspelen bekend gemaakt:

Alexander en Artemisia, Treurblijeindspel. Utr. 1734, 8°.
Artaxerxes, Treurspel. Utr. 1738, 8°.
Bedrooge geldgierge koppelaers, Blijspel. Utr. 1738, 8°.
Belachelijke Redeneerder, Kluchtspel. Utr. 1740, 8°.
Dood van Seneka, Treurspel. Amst. 1743, 8°.
Gehoornde Filosooph, door slagen bevredigt. Utr. 1738.
Geschaakte Bruid, Blijspel.
Derde Meyday, of verhuistijd, Kluchtspel.

Zij zijn ook in een bundel verzameld, getiteld:

Tooneelstukken door een kunstbeminnaar, o. d. Zinsp.: Non semper arcum tendit Apollo. Utr. 1738, kl. 8°.

Zie *Nederl. Jaarb.*, D. II. bl. 1135, D. VI. bl. 60, D. IX. bl. 66, D. X. bl. 131, D. XII. bl. 406; Wagenaar, *Vad. Hist.*, D. XX. bl. 133. 304; Bor, *Nederl.* D. II. bl. 218, 219; de Crane, *fam. Hemsterhuis*, bl. 21; Paquot, *Mém.* T. III. p. 573; Witsen Geysbeek; *B. A. C. Woordenb.*; *Reg. der Nederl. Comediespel dichteren*, bl. 81; *Cat. der Maats. v. Ned. Letterk.*, D. I. 6. bl. 146.

MOERKERK (Bastiaan), in 1750 te Gorcum geboren, was lid van het Departementaal bestuur van Holland, later burgemeester van zijn geboorteplaats.

Hij beoefende de Nederd. poëzij, en gaf in het licht:

Aan de gewapende burgerij van den Haag. Lierzang bij gelegenheid der gesloten Alliantie tusschen de Republiek der Nederlanden en die van Frankrijk. 's Hage 1795, 8°.

Hij behaalde in 1787 een gouden eereprijs bij het patriottisch genootschap te Alkmaar voor het beantwoorden eener prijsvraag.

Zie van der Aa, *N. B. A. O. Woordenb.*; *Astrea*, 1854, bl. 165.

MOERKERKEN (Willem van), herkomstig uit een oud adelijk Vlaamsch geslacht, doorgaans geheeten Graaf van Moerkerken, was de zoon van Lodewijk en van Catharina van Egmond, natuurlijke dochter van den Graaf van Buren. Zijne eene zuster huwde met Wessel van den Boetselaer, de andere met Herman van Bronkhorst,

wiens drie zonen onder de verbonden Edelen waren. Hij zelbehoorde tot dit getal. Door zijn huwelijk werd hij zijn geslacht tot oneer, om die reden verbood zijn vader, bij uitersten wille dat hem de heerlijkheid Barendrecht zou toekomen.

Zie te Water, *Verb. d. Edelen*, D. III. bl. 138, 139, D. IV. bl. 329, 330 (over het geslacht); le Carpentier, P. III. p. 908—911; van Leeuwen, *Bat. ill.*, bl. 1008, 1009; Hoogstraten, o. h. w. *Moerkerken*; l'Espinoy, p. 93, 105, 118, 121, 122, 740; *Nobil. des P.-B.*, T. II. p. 386; *Supplém. au Nobil.*, p. 4; *Recueil Général des Familles origin. des P.-B.*, p. 223; *Quartiers Génèal.*, T. I. p. 25.

MOERMANNUS (JOHANNES), wiskunstenaar, sterrekundige en rector der school aan de O. L. V. kerk te Antwerpen, overleed 21 Oct. 1621, in den ouderdom van 65 jaren.

Hij schreef in Lat. verzen:

Rudimenta linguae latinae in fol.

Apologia creaturarum seu fabulae versibus expressae. Antv. ap. Chr. Plantin., fol.

Zie Sweertii *Ath. Belg.* p. 301; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 539; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 70; Jöcher; Rotermund.

MOERMAN (Mr. JAN) (VAN DER KIELE), leefde omstreeks 1560—1621 en gaf in het licht:

De cleyn Werelt, *Rethorijckelyck uytgestelt*, *t'Amstelredam*, *Dirck Pietersz.* 1668, met door C. J. Visscher gegrav. titel, en vol koperen pl., 4°.

Zie van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*; *Cat. der Maats. v. Nederl. Letterk.*, D. I. bl. 221, 232; *Cat.* J. Koning, D. II. bl. 328.

MOERSBERGEN (ADOLPH VAN DER WAEL, Heer VAN). Zie WAAL (ADOLPH VAN DER).

MOERSBERGEN (BARTHOLOMEUS VAN DER WAEL Heer van). Zie WAAL (BARTHOLOMEUS VAN DER).

MOERTELE (GEROLF VAN DER) bloeide in 1460 te Gent. Hij was leerling van Daniel de Ricke, en schilderde vele tafereelen en altaarstukken voor kerken, dikwerf gezamentlijk met Lieven van den Bossche, leerling van Jan van Coudenberghe. Immerzeel vermeldt van hem:

Het laatste oordeel.

De Hemelvaart der H. Maagd.

De Marteldood der H. Barbara.

De Dood van den H. Macharius.

Zie Immerzeel.

MOESBERGH, dichter uit het midden der 18e eeuw, van wien van der Aa vermeldt een gedicht, getiteld: *de Vrijheid*

in Godsdienst. Ook leverde hij in 1751 eene bijdrage tot de *Dichtkundige Cypressen bladen.*

MOERMAN (F. C.) gaf in 1825 te Utrecht in het licht: *Eerstelingen* in gr. 8°.

Zie *Naamlijst v. v. Cleef.*

MOESEL (VAN DER), grenadier, onderscheidde zich in den slag te Straalsund (1808), toen het corps van Schill volkomen werd ten onder gebragt. Ofschoon hij vijf wonden had bekomen, wilde hij niet teruggaan voor dat dit gevecht geheel een einde had genomen.

Zie Bosscha, *Neerl. heldend. te Land*, D. III. bl. 272.

MOESIENBROECK. Zie MEUSIENBROECK.

MOET (J. H.), organist aan de kerk der H. Theresia te 's Hage, conponist „auteur d'un grand nombre de morceaux de musique sacrée et d'une messe de Requiem avec fanfares," Hij stierf 18 April 1858 in den ouderdom van 85 jaren.

Zie Gregoir, *Biogr. des artistes Musiciens*, p. 132.

MOGGE (JACOB), een Zeeuw uit de tweede helft der 17e eeuw, wiskunstenaar en landmeter 's lands van den vrye, schreef:

Inleydinghe der Sonnewijsers en het Beschrijven van dien, hoe men op allerley voorgegeven vlack, dat van de son kan beschenen worden, een Sonnewyser beschrijven sal. Middelb. bij Z. Roman, 1686, en bij W. Goeree, 1675, fol.

Nog heeft hij uitgegeven:

Philippi Landsbergii, Beschrijvingh der vlacke Sonnewysers enz. nieuwelyx oversien ende met noodige bijvoeging verryckt. Middelb. 1666 en 1675, fol.

Zie La Rue, *Gelett. Zeel.*, bl. 334; Blommaert, *Nederd. schrijvers v. Gend*, bl. 228.

MOGGE (ROGGE), uit aanzienlijken geslachte te Zierikzee, was aldaar in 1646, 1649, 1652 en 1656 burgemeester. Hij schreef, behalve Latijnsche en Fransche gedichten op uitgegeven boekwerken, een stichtelijk dichtwerkje, getiteld:

Praesepe Domini nostri Jesu Christi decantatum. Hagae Comit. 1665, 4°., na zijn dood in het licht gegeven. Hij hield briefwisseling met den Hoogl. Boxhorn, en overleed in 1656.

Zie Smallegange, *Chr. v. Zeel.*, D. I. bl. 507, 526; La Rue, *Gelett. Zeel.*, bl. 189; Boxhornii *Epist.* p. 78, 98, 118, 128; Paquot, *Mém.* T. II. p. 77; Kobus en de Rivecourt.

MOGGE (Mr. PIETER), zoon van Hubertus Mogge, heer van Renesse, burgemeester en raad van Zierikzee, werd aldaar in 1694 geboren, studeerde, zoo in zijne geboorteplaats als te Leyden, werd meester in de regten, in 1720 schepen en raad in de vroedschap verkozen, in 1727 raad zijner ge-

boortestad, vervolgens door de Staten van Zeeland tot opperdijkgraaf van den lande van Schouwen, in plaats van burgemeester Nicolaas Anthoni Cau, aangesteld. In 1728 werd hij voor de eerste maal tot burgemeester verkoren, later bekleedde hij dit ambt nog tweemaal, tot dat hij den 20 November 1737 door de Staten van Zeeland in de generaliteit werd gedeputeerd, welke waardigheid hij tot in November 1741 bekleedde, toen hij door dezelfde Staten aangesteld werd tot ordinaris gedeputeerde in de vergadering der Staten Generaal. Hij werd tot verscheidene gewigtige handelingen gebruikt, onder anderen ook in 1753 tot het sluiten van het commercie tractaat met den koning der beide Siciliën.

Toen hij in April 1747 met den Rotterdammer beurtman te Zierikzee kwam, wilde hem het graauw ten lijve, rukte hem den hoed van 't hoofd en stak er een oranje-lint op. Men ontnam hem den degen, en voerde hem met een wagen naar het Heeren-logement, waar hij langer dan een maand werd bewaard. Toen de prins 2 Junij te Zierikzee kwam, stelde men hem terstond op vrije voeten, zonder dat iemand eenige beschuldigingen tegen hem dorst in te brengen. Hij was gehuwd, en liet bij zijn overlijden geen kinderen doch groote schatten na. Hij legateerde aan den staat tot het stichten eener akademie in zijn geboortestad, een som van *f* 420.000 en zoo de staten daartoe geen octrooi mogten verleenen tot het stichten van een arm-kinderhuis. Hij overleed 6 Nov. 1756. Zijn portret verscheen in den *Zeeuwsch Volksalm.*, 1844.

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.*, D. XX. bl. 75, 100; *Ned. Jaarb.*, 1756, bl. 1136, 1198; Scheltema, *Staatk. Nederl.; N. Gel. Europa*, D. XIII. bl. 188; te Water, *Levensb.*, bl. 374; *Zeeuwsche Volksalm.*, 1846, bl. 70; Muller, *Cat. v. Portr.*

MOHR (JOHANNES CHRISTIAAN), tijdgenoot en vriend van Schutte, Voet, Lussing en anderen, was lid der meeste dichtgenootschappen van zijn tijd, en behaalde de gouden medaille bij het Haagsche voor zijn gedicht *de voordeelen van den Christelijke godsdienst voor de burgerlijke maatschappij.* Zijne gedichten zijn meestal in de bundels der dichtgenootschappen en voor de werken zijner kunstvrienden geplaatst. Veel gerucht maakte zijn *ontzaggelijke doch nuttige beschouwing enz.*, bij den brand van den Amsterdamschen schouwburg, den 12 Mei 1772, waarin hij dien brand als een godsstraf voordroeg. Hij betreurde den dood van zijn leermeester en vriend R. Schutte in een lijkdicht, gelijk ook dien van Voet. Het laatste dichtstuk voert tot titel:

Dichtgedagten bij het graf van den Prins der Godgewijde Nederlandsche Dichteren, Joannes Eusebius Voet, in de ouderdom van 73 *jaaren in 's Gravenhage overleeden op den* 28 *van Herfstmaand* 1778. Amst. 8°.

Ook gaf hij afzonderlijk in het licht:

Overdenkingen by gelegenheit van het sterven van den Hoogl. G. J. Nahuys en deszelfs Egtgenoot. Amst. 1782, 8°.

Hij zelf overleed in 1787. Zijn dood werd betreurd door verschillende dichteren, wier rouwverzen gezamentlijk zijn in het licht gegeven.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.*, D, IV. bl. 438; *Ter gedachtenis van J. C. Mohr*; Schotel, *Kerk. Dordr.*, D. II. bl. 491; Schutte, *Lykd.*, bl. 126; Arrenberg, *Naamw.*, bl. 358; Kobus en de Rivecourt.

MOHR (JOHAN MAURITS), geen Nederlander van geboorte, was sedert 1739 predikant bij de Portugeesche gemeente te Batavia. Van 1745 tot 1753 bekleedde hij aldaar de betrekking van rector bij het Godgeleerd Seminarium. Hij was ook een vlijtig beoefenaar van de sterrekunde, zoo als kan blijken uit zijne waarnemingen, die opgenomen zijn in de werken der Hollandsche Maatschappij en in de Philosophical Transactions. Zijne geschriften zijn getiteld:

Waarneminge over den schynbaren loop van Venus over de Zonneschijf den 6 *Junij* 1761 *te Batavia.* Verh. Holl. Maatschappij 1763, D. VII. bl. 380 en volg.

Waarneming van Venus by haaren uitgang van de Zonneschijf, den 4 *Junij* 1769 *te Batavia.* Ibid. D. XII. bl. 152.

Waarneming van Mercurius by zynen uitgang van de Zonneschijf, den 10 *November* 1769 *te Batavia.* Ibid. bl. 131 en volg. Deze twee laatste waarnemingen heeft men ook onder den titel:

Transitus Veneris et Mercurii in eorum exitu e disco Solis 4 *Junii et* 10 *Nov.* 1769 *observatus* (Phil. Tr. 1771).

Breviario da doutrina da verdade Batavia. H. Mulder, 1750.

De Bijbel. O. en N. in het Maleisch door J. M. Mohr en H. P. van de Werth. Batavia 1758, 6 dn. 8°.

Mohr is in October 1775 te Batavia overleden, en aldaar den 28 van die maand ter aarde besteld.

Zie Leupe, in *Bijdr. voor Land- en Volkenk. N. I.* D. VII. bl. 161. *Tijdschrift voor Neêrlands Indie*, D. IV, 1844, Poggendorff, *Handwörterbuch zur Geschichte der exacten Wissenschaften;* Tydeman, *Cat.* D. I. bl. 176; *Cat. d. Maats. van Ned. Letterk.*, D. II. bl. 436, 437.

MOHR (FRANS DANIEL), werd den 13 Julij 1774 te Keulen, waar zijn vader geneesheer was, geboren, bezocht te Duisburg o. a. de gehoorzalen der beroemde geneesheeren Günther en Carstanjer, begaf zich in den ouderdom van 19 jaren naar Holland, en werd kort na zijn aankomst bij het leger der Staten in de militaire geneeskundige dienst opgenomen met den rang van Chirurgijn-Majoor. Hij trad zijn nieuwen werkkring het eerst in bij het korps ligte troepen, onder bevel van den Luit.-Kolonel Mathieu (1794). In 1795 werd hij overgeplaatst bij het bataillon Jagers, en verbleef daarbij tot den 25 October 1800.

Gedurende deze jaren nam hij achtervolgens deel aan den veldtogt in België (1794), in Duitschland (1795), en aan de expeditie bij Texel (in 1797). Niettegenstaande de daarbij doorgestane vermoeijenissen en hoogst menigvuldige diensten, vond Mohr echter nog vrije uren, om zijne medische studiën verder voort te zetten, en begaf zich naar Leyden, waar hij, den 5 Mei 1798, den graad van med. doctor verwierf.

Na het bijwonen van den veldtogt in Noord-Holland (1799) werd Mohr, den 25 October 1800, bij het regement Saksen-Gotha geplaatst, en wij vinden hem daarmêe in 1805 in Oostenrijk, waar hij aan alle bewegingen en affaires van dat korps een werkzaam deel nam. In 1806 bij het 13 Bat. Linie-infanterie geplaatst, woonde hij daarmede de bestorming bij van Straalsund. Te dier gelegenheid vond Mohr, in eene der straten, het lijk liggen van den bij de hardnekkige verdediging dezer stad gesneuvelden Pruissischen Majoor Schill, wiens naam in de krijgsgeschiedenis van dien tijd een zeer belangrijke plaats bekleedt. Getroffen door het heldhaftig uiteinde van dezen dapperen soldaat, en door de hoogst karakteritieke uitdrukking van 's mans gelaat, amputeerde Mohr het hoofd van den romp, en zond dit aan Prof. Brugmans.

Geruimen tijd vertoefde Mohr te Straatsund, was daar belast met de zorg voor de gekweste Denen, en verwierf zich hierdoor de warmste goedkeuring der Gouvernements-Commissie, die hem dan ook, bij vertrek uit de stad, plegtig werd betuigd.

In 1809 en 1810 ontmoeten wij Mohr in Zeeland en in 1811 als Chirurgijn-Majoor bij het hospitaal te Leeuwarden. Hier was hij weder in een zeer uitgebreiden werkkring geplaatst, toen hij onverwachts bevel kreeg om, met een regement Poolschen lanciers naar Spanje te vertrekken. Mohr gevoelde zich echter te Leeuwarden zoo gelukkig, dat hij, die reeds zoo vele gevaarlijke en vermoeijende togten had mede gemaakt, niet kon besluiten aan dien roep gevolg te geven. Hij vroeg derhalve, doch zonder gevolg, zijn eervol ontslag uit de dienst, het Gouvernement toch begreep zulk een verdienstelijk lid van het leger niet te mogen verliezen. Het ontslag werd Mohr geweigerd en hem tevens vergunning verleend zijn standplaats te Leeuwarden te behouden. In 1814 voorloopig aan het hospitaal te Breda geplaatst, verwisselde hij dit spoedig met dat van Maastricht. Tijdelijk schijnt hij echter ook dit garnizoen verlaten te hebben, en bij den veldslag van Waterloo tegenwoordig te zijn geweest. Daar toch verleende hij zijne medische zorg aan honderden gekwetste Pruissen. De toekenning van het algemeene eereteeken, vergezeld van een vleijende aanschrijving uit Berlijn, beloonde Mohr voor zijne belangrijke diensten. Dit eereteeken in de beroemde dagen van 1813, 1814 en 1815 voor uitstekende daden geschonken,

werd 20 jaren later door den koning van Pruissen verwisseld met de ridderorde van den rooden adelaar 4e klasse.

Bij de reorganisatie van de militaire geneeskundige dienst in 1817, werd Mohr eerste officier van gezondheid 2e klasse, of liever, als reeds vroeger dien rang bekleed hebbende, daarin bevestigd. Hij keerde weder naar Maastricht terug, waar hij sedert, tot aan zijne pensionnering in 1845, en voorts tot zijn dood den 17 Januarij 1856 gebleven is. In 1831 werd hem het ridderkruis van de Nederlandsche Leeuw geschonken, van 1841 dagteekent zijn benoeming tot eerste officier van gezondheid der eerste klasse, en toen het 50e dienstjaar den grijzen veteraan op ruim 70-jarigen leeftijd een welverdiende rust aanbragt, was het Kommandeur kruis der orde van de Eikenkroon, nog de laatste onderscheiding, welke hij ontvangen mogt.

Zie *Astrea*, 1856, bl. 470, 471.

MOHR (Mr. J. C. VAN DER MEER), lid der Tweede Kamer van de Staten Generaal,

gaf in 't licht:

Bedenkingen over het grondwettige, nuttige en noodzakelijke der jurij in Nederland. 's Hage 1823, gr. 8°.

Zie *Naaml. v. v. Cleef.*

MOHYUS (ERICIUS) of MOHY (HENDRIK), werd in het laatst der XVIe eeuw geboren, legde zich op de geneeskunde toe, die hij van omtrent 1620 tot in het midden dier eeuw met grooten lof uitoefende.

Hij schreef:

Pulvis sympatheticus, quo vulnera sanantur absque Medicamenti ad partem affectam applicatione et superstitione, Galenicorum, Aristotelicorumque cribro ventilatus 1634, 4°. z. n. v. pl. Ook in het *Theatrum Sympatheticum.* Norimb. 1660, 12°, 1663, 4°.

Tertianae crisis, quâ Dominorum Petri Barbae, Proto-Medici, Praxis curandae Tertianae et Vopisci Fortunati Plempii, Professoris Lovaniensis primarii, Animadversio discutitur ac legitima demum Tertianae curatio exponitur. Lovan. 1642, 4°.

Zie Merkini, *Lindenius renov.* p. 262, 273, Paquot, *Mém.*, T. I. p. 510.

MOHYUS (REMACLIUS) of MOHY (REMACLE), werd omtrent 1555 te Rondechamps in het land van Luik, aan de grenzen van Luxemburg geboren. Na zich op de fraaije letteren te hebben toegelegd, omhelsde hij den kerkelijken staat, en werd omstreeks 1604 pastoor te Judoigne, waar hij waarschijnlijk ook het Latijn onderwees, en den 21 Julij 1621, in den ouderdom van 76 jaren overleed.

Hij gaf in het licht:

Epistolarum suasoriarum libellus, in 12°.

L'encensoir d'or, contenant les prières et pleurs de Messire Remacle Mohy, etc. Liège 1608, 12°.

Usus scholaris, in quo nomenclatura vocabulorum quorundam, Dialogi et Epistolae aliquot pueriles. Leodii 1609, 4°.

Le Cabinet Historial, contenant plusieurs exemples de vertu et de vice, de prodiges etc. Liège 1610, 4°.

Les grands Jamais du Paradis et de l'Enfer, de Messire Rem. Mohy; avec autres Admonitions pieuses. Liège 1630, 16°.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 792; Sweertii, *Ath. Belg.* p. 656; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 60; Paquot, *Mém.* T. I. p. 510.

MOINE (STEPH. LE). Zie MOYNE (STEPH. LE)

MOIRON (... VAN DER). Kramm meldt dat van hem *een bergachtig landschap*, waarin een legerkamp in vredestijd is voorgesteld, en *eene kermis* met een hansworst op zijn theater, beide, onder de voortbrengselen der Vlaamsche school, in de Kunstgalerij te Dresden.

Zie Kramm.

MOL (CHRISTIAAN), gezant van den Keurvorst van Brandeburg te 's Hage in 1648,

gaf in het licht:

Propositie gedaen door C. M. Gezant .... van Brandenburg etc. Ter vergad. van de H. H. Staten Generaal op den 15 *Dec.* 1649. Amst. 1649.

Zie Aitsema, *Saken van staat en oorlog*, D. III. bl. 269, 280; Muller, *Cat. v. Pamfl.*, D. II. bl. 14.

MOL (Mr. GODEFRIDUS), koster der St. Jacobskerk te 's Hage, in de tweede helft der 18e eeuw. Op *Cat. de la Bibliothèq. de M.*, A. D. Schinkel (La Haye 1864) komt bl. 25 en 26 voor de beide handss.:

Register der wapens gehangen in de Groote of St. Jacobskerk, in 's Hage, sedert 1759 *tot* 1788, *gedurende het Kosterschap van Mr. Godefridus Mol*, in 4°. met korte aanteek. van G. M.

Copij van het Geslagtregister van Pieter de Vlaming van Oudshoorn en Aafje de Waal; geëxtraheerd uyt de aanteekeningen van Wigbold Muilman, pred. te 's Hage, A°. 1737, (gecop. 1773 in 4°.).

MOL (ANTHONIJ DE), gesproten uit een oud aanzienlijk geslacht dat reeds in 't beging der XIVe eeuw in Brabant in groot aanzien was, waar het, gelijk ook in Vlaanderen en elders vele heerlijkheden had. Hij was edelman van den prins van Oranje, stadhouder van leenen van Brabant, en een der verbondene edelen (1566). Het kan niet worden

bewezen dat hij, gelijk men de Landvoogdesse aandiende, zijn pogingen zou aangewend hebben om 't volk tot den beeldenstorm te Brussel aan te zetten. In het een en ander vond Alva echter grond genoeg om hem te bannen als medeschuldig aan de misdaad van gekwetste majesteit. Te Water is niet zeker of hij de zoon was van Francois de Mol, Major van Leuven, gehuwd met Anna van Buenst, die verscheidene kinderen naliet, of dat hij getrouwd is geweest met Joanna de Ligny, dochter van Jan, Heer van Hamme en Philippote van der Noot, welke laatste, zuster van Philippote van Ligne, gehuwd met Gerard, Heer van Oyenbrugge, in 1578 is overleden.

Zie Te Water, *Verb. der Edel.*, D. III. bl. 139 volgg.; Hoppenis; *Recueil des troubles*, p. 98, van Meteren, *Ned. Geb.*, B. III. bl. 49; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI. bl. 181; over het geslacht: *Genealogies de quelques familles des P.-Bas*; p. 122—127 en de bij te Water aangeh. schrijvers.

MOL (Jeronimus de), heer van Watermale, uit hetzelfde geslacht. Toen zich in 1579 de Roomsche geestelijkheid te Brugge tegen het afkondigen van de Unie van Utrecht verzette, en vereenigd met de oude wethouders, notabelen of aanzienlijken genoemd, het volk opstookte zich met Artois en Henegouwen te vereenigen en 's konings gunst te herwinnen, dwong zij de wethouderschap tot het aanstellen van eenen kolonel naar den zin der gemeente. Jeronimus de Mol, met deze waardigheid bekleed, bediende zich terstond van zijn magt, ontsloeg de toenmalige regenten en stelde Roomschen in hun plaats. Des anderen daags (den 3 van Hooimaand), gingen zijne aanhangers, naar 't Karmeliten klooster, waar de onroomsche Walen toen predikten, en stelden alles in roer. De bezetting, schoon door de Mol reeds afgedankt kwam in het geweer. De roomschgezinde burgerij volgde dit voorbeeld, nam den burgt in en hield de Wethouders op het stadhuis gevangen, terwijl de bezetting zich op verscheidene plaatsen verschanste. Ondertusschen riep men van beide zijde hulp van buiten in, en op verzoek der Staatschen, die den meesten spoed hadden gemaakt, kwamen acht vendels schutters van Balfours regement, te Turnhout leggende, en honderd vijftig paarden des anderen daags vroeg voor de stad. De ezelpoort, door een vendel knechten bezet, werd hun terstond geopend, waarop zij binnenrukten en de burgerwacht van de markt joegen. Mol vlood door een gat van den wal, en tot aan den hals door 't water, doch werd achterhaald en vastgezet. De Waalsche predikant, Jan Haring, voerde, uit weerwraak over den moedwil aan zijn huis gepleegd, daar men onder anderen, zijne vrouw met stooten en slaan zeer mishandeld had, met een rondas om den hals, een deel Franschen naar Mol's huis, dat leeg geplunderd werd. Vele gees-

telijken vloden ter stad uit, welker kerken gesloten bleven, hoewel men de Roomschgezinden niet verbood hun godsdienst in stilte uit te oefenen.

Zie Bor, *Ned. oorl.*, D. XIII. bl. 120; Wagenaar, *Vad. Hist.*, D. VI. bl. 293 volgg.

MOL (JAN DE), heer van Oetingen, uit hetzelfde geslacht, was ten tijde van Karel V kamerheer van het hof van Brussel. In 1561—1569 bekleedde hij de aanzienlijke waardigheid van Luitenant der Leenen in Brabant, bij welke hij den koning zelven vertegenwoordigde. In 1576 was hij een der afgevaardigden die, door de algemeene Staten naar Gend gezonden werden, en aldaar uit hunne naam den Gentschen vrede onderteekende. In 1577 onderteekende hij de Unie van Brussel en in 1579 was hij Amman van die stad.

Zie Butkens, *Troph. de Brab.*, T. II. p. 428, *Supplém.* I. p. 233; de Tassis bij Honyck van Papendrecht in de *Anal.* T. IV. p. 233; van Meteren, fol. 111. J. C. de Jonge, *de Unie van Brussel*, bl. 45.

MOL (P. F.), waarschijnlijk uit dit zelfde geslacht, welligt de vader van Anthonij de Mol, of dezelfde met Pieter de Mol. Hij teekende de Unie van Brussel in 1577.

Zie J. C. de Jonge, t. a. p. bl. 49.

MOL (PIETER DE), waarschijnlijk uit hetzelfde geslacht, hield ten tijde der Nederlandsche beroerte de zijde der Hervormden en der vrijheid in Friesland, en was aldaar zeer werkzaam voor de belangen der algemeene Staten.

Zie J. Carolus, *de rebus Ch. a. Robles in Frisia gestis*, Lib. II. p. 107; Te Water; t. a. p. bl. 140; J. C. de Jonge, t. a. p. bl. 49.

MOL (JACOB DE), Antwerpsch rederijker, bloeide in het midden der XVIe eeuw. In J. B. Houwaerts', *Den handel der amouveusheyt*, vindt men, volgens Snellaert, stukken van hem getiteld: *Aeneas ende Dido*. Ook worden nog van hem vermeld: *Venus en Jupiter*, *Jonstich herte* en *Fama van eere*. Koning bezat van hem een hands. getiteld: *Van Eneas en Dido*, *twee amoreuse spelen ghemaect ende gespeeldt t' Antwerpen*, *anno* 1551 (in de kamer der Voolieren). Achteraan leest men: *laat wrueten de mol. Composuit A. D.* 1552, *ende is t' Antwerpen ghespeeldt in Mayo 't zelfde jaar.*

Zie Snellaert, *Ned. Dichtk. in Belgie*, bl. 169: *Berichten van het Hist. Gezels. te Utrecht*, D. I. bl. 48; *Catal. van Hemkes*, N°. 5. bl. 1; Koning, *Cat.* (hss.) bl. 28.

MOL (JACOB DE), dichter uit het midden der 17e eeuw. Behalve een tooneelstuk getiteld:

Bedrogen lichtmis, *op de regel: Een snoepende kat*, *Wort eens gevat.* Amst. 1671, heeft men van hem:

Huwelijks Doolhof, of Diolende trouw-zucht. In 't jaar 1678 in 8°., en eenige verspreide gedichten, b. v. een *grafschrift op Dr. van Beverwyck* in *Bloemkrans van verscheide gedichten.* Amst. 1659, bl. 236.

Aen de opmerker van den tegenwoordigen tijdt, vóór den *Holl. Mercarius* 1651.

De Maats. v. Nederl. Letterkunde bezit van hem in handschrift: *Geboortedicht op de verjaringe van de eerb. en duechdr. jonge dochter Juff. Anna Franck, anno* 1661, *d.* 9 *Febr., out* 21 *jaren*, fol.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.*, D. IV. bl. 433; van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.; Bibl. d. Maats. van Ned. Letterk.*, D. I*b.* bl. 146, D. III. bl. 2.

MOL (Johannes de), zoon van Petrus de Mol (predikant te Midlum, Jisp en Middelburg), als proponent beroepen te 's Gravenpolder (1749), vervolgens predikant te Nieuw-Loosdrecht (1752), waar hij overleed, vervaardigde reeds als student een gedicht voor J. van den Honerts, *Oratio de sapientia et arte oratoria Eccles.* 1746. Voorts heeft men van hem een *Feestzang op de geboorte van den erfprins van Oranje, graaf van Buren*, 8°., en in *Boekzaal der Gel. wereld*, 1766 *a* bl. 304—308 een zeer uitvoerig gedicht, getiteld: *Loosdrechts Lijk-klacht over 't afsterven van Margaretha Helena Graefland, vrouwe van Mynden en de beide Loosdrechten, weduwe van Mr. Jacob Halewyn.*

Zie *Boekz. der Gel. Wereld*, 1749 *b*, bl. 120, 736, 1752 *b*, bl. 531, 1753 *a*, bl. 464; 34ste *Verslag der Hand. v. h. Friesch Genoots.* 1862, 1863. bl. 11; *Cat. J. Koning*, D. II. bl. 325.

MOL (Jan de), pastoor en deken der kamer van Rhetorica te Thielt in 1632, werd in dit jaar, op stads kosten, naar Brussel gezonden om de verwijdering van tien kompagniën Spanjaarden, die hier in bewaring lagen, te verzoeken.

Zie Serrure, *Vad. Mus.* D. V. bl. 343.

MOL (Johannes van), dichter uit het midden der XVIIe eeuw. Men vindt een vers van hem vóór Slachtenhorsts *Geld. Geschied.* Zijn zinspreuk was: *Dur en Mol.*

Zie van der Aa, t. a. p.

MOL (J. van). Mogelijk dezelfde als de voorgaande. Men heeft van hem een Fransch en Hollandsch gedicht, getiteld:

Aux Nymphes d'Hollande sur le Trespas et Naisance de leurs Altesses d'Orange. Utrecht. 1650.

Zie Muller, *Bibl. v. Pamfl.*, D. II. bl. 37.

MOL (Jeroen van der), dichter uit de eerste helft der 18[e] eeuw. Zijn *Lijkzang en grafschrift* op Lucas Schermer (1711) wordt vermeld door van der Aa in *N. B. A. C. Woordenb.*

MOL (Jacob Buyens van), te Mol in de Kempen geboren, was Dominikaan te Antwerpen, en R. C. priester. Meermalen vervulde hij de betrekking van lector in de godgeleerdheid, prefekt van de broederschap van de rozenkrans en die van prediker in zijn klooster. Hij stierf er den 12 Junij 1604.

Hij schreef:

Gheestelyke oeffeninghe om eenigheydt met Godt te cryghen. Antw. en 's Bosch.

Den costelycken schadt der Broederschap van H. Roosen-Kransken van de aldereerweerdichste Moeder Godts in de Predic-heeren oorden ingestelt. Antw. 1600, 12°., 1605, 8°., 1614, 8°.

Hij liet in handss. na:

De levens der uitstekende mannen die tot de orde der Dominikanen hebben behoord in Engeland, Schotland, Saxe en de Nederlanden.

Vita B. Zegheri.

De Reformatione Religiosorum, Tractatus a Joanne Nyder, ord. Praed., compositus, a mendis vero a Jac. Buyens purgatus; additis locorum Scripturae ac S. S. Patrum indicationibus illustratus.

Zie De Jonghe, *Belg. Dominic*, p. 224, 225; Echard. T. II. p. 336; Paquot, *Mém.* T. III. p. 408.

MOL (Jan Baptist). Deze kunstenaar bloeide ten tijde van Rembrandt, werkte in diens manier en zou ook geëtst hebben.

Zie Immerzeel.

MOL (Wouterus), werd den 21 Maart 1786 te Haarlem geboren, door zijn stadgenoot H. van Brussel in de teeken- en beginselen der schilderkunst onderwezen en genoot te gelijk onderrigt aan het Haarlemsche teekengenootschap. In 1806 verliet hij zijn vaderland en vertrok met brieven van aanbeveling aan den beroemden bloemschilder G. van Spaendonck, naar Parijs, waar hij, daar hij zijne keus op het historiele vak gevestigd had, onder de leerlingen van David werd opgenomen. Later behoorde hij tot de jonge kunstoefenaren, die door koning Lodewijk als kweekelingen naar Parijs en Rome werden gezonden. Mol bleef echter te Parijs, en vond, na het eindigen van zijn pensioen, een toereikend middel van bestaan in zijn penseel. Na de herstelling keerde hij naar zijn geboorte plaats terug, en bestudeerde vooral in het Museum van het naburige Amsterdam het uitmuntend koloriet der oude Nederlandsche meesters. Zijne *Heilige familie naar Rafael*, en het *Sterven van den Thebaanschen veldheer Epaminondas*, door hem op de tentoonstellingen van 1812 en 1813 gezonden, toonde dat hij talent bezat in het keurig copiëren van oude meesterstukken. Op die van 1818 zond hij

een oorspronkelijk en zeer indrukwekkend tafereel, voorstellende het *Sterfbed van Prins Willem I.* Het werd door de prinses douairière van Oranje voor *f* 1300 gekocht, en door deze aan de koningin op haar jaarfeest geschonken. In 1820 exposeerde hij *Jacoba van Beijeren, die Frank van Borselen* bezoekt, welk schilderij echter in geene deele zijn eerste werk evenaarde. Tot zijne beste voortbrengsels behoort ook een *slapende jongeling* op Teylers Museum. Op latere tentoonstellingen trof men nog verscheidene andere historische en moderne schilderijen van dezen meester aan, ook vervaardigde hij portretten.

Doch keeren wij tot zijn meesterstuk, het *Sterfbed van prins Willem I* terug. Van der Willigen schreef in zijn *Aanhangsel*: »Met deze schilderij opende Mol zijne loopbaan. Hij had dit stuk, of welligt de uitvoerige schets uit Parijs, waar hij voor zijne studie lang vertoefd had, medegebragt. Elk was verbaasd over dit zoo gelukkig tafereel, en ik zelf toog van daar naar Haarlem, om den man zelven te zien en te begroeten. Doch spoedig verspreidde zich het gerucht dat hij dit stuk niet alleen vervaardigd had. De proef op de som was dus, het vervolg van zijn penseelwerk te zien, en in 1820 zag men zijn *Jacoba van Beijeren*, dat in geenen deele zijn eerste werk kon evenaren. Reeds van dien tijd af had hij met de publieke opinie te kampen, en vele Haarlemsche vrienden spanden alles in, om hem op te beuren door hem werk te bestellen enz., doch hij heeft zich nimmermeer op de gewenschte hoogte kunnen verheffen. Van lieverlede nam zijn kwijnende staat toe; werd hij tot last zijner familie, ja raakte zelf in hulpbehoevenden toestand, zoodat hij, door vereenigde bijdragen van kunstliefhebbers en beoefenaars, omstreeks 1846 te Haarlem in het R. C. Weeshuis besteed en op het einde van 1850 overleden is.

Zie van Eynden en van der Willigen; Immerzeel; Kramm. Zijn portret bij van den Eynden.

MOL (Henri de), een der bekwaamste bouwkundigen van zijn tijd, die mede den bouw der St. Gedule te Brussel heeft daargesteld. Hij voerde den naam van Cooman, was van 1448—1461 raad der gemeente, en in 1468 burgemeester te Brussel.

Zie Le Comte de la Borde, *les Ducs de Bourgogne*, T. II. B. II. *Introd.* p. XLII; Kramm.

MOL (Robertus de), kunstgraveur, waarschijnlijk verwant aan Pieter van Mol, in 1650 te Parijs overleden. Kramm vermeldt twaalf bladen van verschillende groote naar P. de Cortone, waarbij *de triomph van Alexander den Groote op Darius*, met de latijnsche opdragt aan Urbano Sachetto, etc. plaat in de breedte, geëtst door Rob. de Mol. Deze plaat wordt ook vermeld, in den *Catalogue d'Estampes et de Dessins de feu M. Pierre Wouters, chanoine de St. Gomer à*

Lierre etc. Bruxelles 1797 p. 32, en is in de verzameling J. Ph. van der Kellen te Utrecht.

Zie Kramm.

MOL (GELLE LE), mogelijk de vader van Henri de Mol (hier boven), komt tusschen 1387—97 als bouwmeester voor in de oude grafelijke rekenkamer der Hertogen van Bourgondie.

Zie Le Comte de la Borde l. c., T. I. p. II. p. 10; Kramm.

MOL (PIETER VAN), den 17 November 1599 in de O. L. V. kerk te Antwerpen gedoopt, was van 1622—1623 meester van het St. Lucas gild een verdienstelijk kunstschilder, van wien verschillende kerken in Belgie vele voortreffelijke stukken voorkomen. Het museum te Antwerpen heeft van zijne hand eene *Aanbidding der Wijzen*, de galerij der Louvre een *Doode Christus met de heilige Vrouwen, Johannes en Joseph van Arithmathea.*

Hij schilderde ook portretten, o. a. dat van *David Teniers, den Oude*, voorkomende in De Bie's *Gulden Cabinet*, gegraveerd door P. v. Leysebetten, en dat van *Anna van Oostenrijk*, gesneden door P. de Iode, in het *Theatrum Pontificum Inperatorum etc.* Antv. 1652, 4°.

Zie Immerzeel; Kramm.

MOLANUS (JOHANNES) of VERMEULEN, zoon van Hendrik Vermeulen van Schoonhoven, werd te Rijssel, waarheen zich zijne ouders op dat pas bevonden, in 1553 geboren. Daar deze echter te Leuven woonden, zoo schreef hij achter zijn naam *Lovaniensis.* Hij legde zich aldaar op de philosophie en theologie toe, verwierf in 1571 den rang van magister in het laatste vak, vervolgens werd hij pauselijk en koninklijk censor, hoogleeraar in de godgeleerdheid en kanunnik van St. Pieter. Hij bragt den tijd, die hem van zijne ambtsbezigheden restte, door met het beoefenen der kerkelijke oudheden. Heerlijk is het getuigenis dat Baronius, *Praefat. ad Martyrol. Rom.* Cap. IX. van zijne verdiensten ten dien aanzien heeft afgelegd. Vooral maakte hij groote naam door zijne uitgaaf van het *Martyrologium* van Usuard. Hij overleed den 18 September 1585, werd in de St. Pieters kerk begraven. Op zijn tombe leest men zijn grafschrift dat in verschillende werken is opgenomen.

Hij schreef:

Annales Urbis Lovanii, et obsidionis illius historia. Lov. 1572, 4°.

Usuardi Martyrologium, Annotationibus auctum. Lovanii 1573 *et* 1577, 8°., *typis Hier. Wellaei, cui adhaeret Tract. de Martyrologiis.*

Indiculus et Chronicon Sanctorum Belgic., cum Calendario Belgico.

Calendarium Ecclesiasticum Antv. Plant. 1574, 12°.

De Canonicis libri tres. Lovan. 1587, 4°.

Natales Sanctorum Belgii; a morte editi Petri Louwii curâ, e Molani scedis cum Chronici Sanctorum Belgii recapitulatione. Ibid. 1595. *Duaci.* 1616, 8°., met een Supplement van Arnold de Raisse. Ibid. 1626.

Diarium de medicis sanctis. Ibid. 1595, 8°.

Cum Praef. Henr. Cuyckii de Molani vita.

Militia sacra Ducum ac Principum Brabantiae cum Notis Petri Louwii, typis Plant. 1592, 8°.

De historia Sacrarum imaginum et picturarum, pro vero earam usu contra abusus. Lib. IV. Lov. 1570, 1594, 8°.

Driemaal werd dit belangrijk werk in den loop der XVIe eeuw te Antwerpen herdrukt, en in 1771 gaf Paquot er te Luik een nieuwe uitgaaf van in 4°. met vele aanteekeningen en supplementen. Vooral verdient het gedeelte de aandacht, dat handelt over de dwalingen van kunstenaars in het voorstellen van heilige zaken. Het gaf den abt Mery aanleiding tot het schrijven der *Theologie de peintres, Sculpteurs et Dessinateurs.* Emile Nève schreef: *Des travaux de J. Molanus sur l'iconographie Chrètienne.* Louv. 1850.

De Canonicis libri III. — De fide haereticis servandâ, libri IIII. — De fide rebellitus servandâ, lib. I. — De fide et iuramento, quae a tyranno exiguntur. Colon. 1585, 8°.

De piis Testamentis et quacumque piae voluntatis dispositione. Colon. 1584, 8°.

Orationes de Agnis Dei.

De decimis dandis et de decimie recipiendis. Colon. 1587, 8°.

Theologiae practieae compendium. Ibid. 1585, 1590, 8°.

Bibliotheca Theologica. Colon. 1618, 4°. P. I.

Deel II is niet gedrukt.

Hij arbeidde ook aan een uitgaaf der werken van Prosperus (Antv. 1574), en van Augustinus (Antv. 1577). Men schrijft hem ook, doch ten onregte, een historisch gedicht *Antverpua* L. B. 1615, door Joh. Molanus te Bremen (niet te Breda, zoo als de steller van het artikel *Molanus* in *Nouv. Biogr. génér.* wil) vervaardigd toe.

Zie Val. Andreas, *Farti Acad. Lovan.* en *Bibl. Belg.* p. 539 seqq.; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 70; H. Cuyckii, *Elogium* voor het *Diar. Med.*; C. Loos, *Illustr. Germ. Script. Catal.*; Miraei, *Elog. Belg.*; Sweertii, *Ath. Belg.*; Sanderus, *Script. Flandriae*; A. Teissier, *Eloges des hommes ill.* T. II. p. 49 suiv.; Niceron, *Mém.* P. XXVII; *Biogr. Univ.*; *Dict. Univ.*; *Nouv. Biogr. génér.*; Jöcher; Rotermund; Kobus en de Rivecourt.

MOLANUS (Johannes) werd in Vlaanderen geboren, studeerde te Leuven, was tien jaren rector te Diesthem,

maakte zich door een Epigram verdacht en werd te Gend als ketter aangeklaagd. Hij ontvlood in 1553 naar Bremen, werd door eenige jonge Vlaamsche edellieden en door den Magistraat met geld ondersteund, en in hetzelfde jaar leeraar bij het Paedagogium. In 1559 verliet hij ten gevolge der Ubiquistische twisten zijn standplaats, trok naar Duisburg, doch in 1560 wederom te Bremen tot rector van het paedagogium beroepen, keerde hij derwaarts terug en overleed er in 1585.

Hij was een aanhanger van Alb. Hardenberg. Zijn Confessio en brieven aan Hardenberg, Albert Lang, Daniel van Buren, Joh. Wier en anderen vindt men in Phil. Cassels *Bremensia* p. 556—563, 564, 616. Een latijnsch gedicht van hem op het wapen van Bremen, komt voor in Chr. Nic. Rollers, *Gesch. der Stadt Bremen*, Th. II. p. 74.

Zie Gerh. Meier, *Orat. I de scholá Brem., natalibus, progressiu et incremento*, p. 43 seqq.; Dan. Gerdesii, *Hist. Motuum*, p. 54, Phil. Cassels, *Brem.* T. II. P. III. p. 554 seqq.; Jöcher en Rotermund.

MOLART of MOULART (Mattheus), abt der abdij van St. Gislain, gelegen tusschen Bergen in Henegouwen en Valenciennes, eene der oudste en aanzienlijkste abdijen van geheel Nederland, reeds in het midden der X^e^ eeuw gesticht. Hij was een man in staatszaken ervaren, en van wiens bekwaamheden de algemeene Staten een nuttig gebruik maakte. Als hun afgevaardigde naar Gend gezonden, onderteekende hij, in hun naam, den Gendschen vrede; hij onderhandelde van hunnentwege met Don Jan; als een der voornaamste Geestelijke, teekende hij in 1577 de Unie van Brussel, en hij was een dergenen, die Don Jan tot het verleenen van het Eeuwig Edict overhaalden.

Met de overige geestelijken keerde deze Abt, in dien tusschentijd tot Bisschop van Atrecht verheven, tot de gehoorzaamheid des konings terug. Bij Bor komt hij voor als een der onderteekenaren van het verdrag tusschen Parma en Artois in het jaar 1579.

Zie *Not. der Algemeene Staten* 1576—1578; Bor, *Ned. oorl.*, D. II. bl. 101; J. C. de Jonge, *Unie van Brussel*, bl. 98.

MOLANUS (Lucas), predikant te Woubrugge, doch door de Deputaten Synodi niet werkelijk beroepen, zonder consent der kerk in den dienst ingedrongen, en meermalen voor de synode te Leyden (1619) gedaagd en niet verschenen, werd door deze van zijn dienst ontzet. Hij was de gevoelens der Remonstranten toegedaan.

Zie Brandt, *Hist. der Ref.*, D. IV. bl. 37; Kist en Royaards, *Kerk. Archief* (eerste serie) D. VII. bl. 65; Tideman, *de Rem. Broederschap*, bl. 337.

MOLD (JOHANNES VAN), in Vlaanderen geboren, ging vroeg naar Spanje, en werd te Sevilla, leerling van Ignacio Iriarte. Hij schilderde landschappen in den trant van zijn meester en overleed er in 1706.

Zie Kramm.

MOLDE (FERDINAND DE), dichter uit de tweede helft der 17e eeuw.

Men heeft van hem:

D'Edelmoedige Harder, of geluckige ongevallen, blijsp. gesp. op d'Amsterd. Schouwb. Amst. 1663, kl. 8°.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.*, D. IV. bl. 445; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.*, D. 1 *b.* bl. 147.

MOLE (WILLEM VAN) van Brugge, deelde in het vertrouwen van keizer Karel V, die hem dikwerf als secretaris gebruikte. Hij volgde hem naar St. Just, en Karel luisterde vaak met genoegen naar de gesprekken tusschen hem en zijn geneesheer Dr. Matthys over historische en krijgskundige onderwerpen.

Zie Vehse, *Gesch. des Ostr. Hofs und Adels.*, Th. II. S. 11, 14.

MOLEMANS (W.). Op Cat. der handss. van J. van Voorst, bl. 88, komen voor:

Dyckboeck des Landes Vollenhove, 1731 in 4°. 58 pag.

Dyckregister van de groote Schouwe van Vollenhove, 1724 in 4°. 78 pag.

Resolutien v. 1661, 1730—34, *daarbij behooren* 4 st. fol., gekopieerd door W. Molemans, voor Is. de la Planque, burgemeester van Vollenhove.

MOLEN (REGNERUS VAN DER) was eerst rector der latijnsche school op de Jouwer, werd in 1692 predikant te Hoornsterzwaag, Jubbega, Schurega, Oude- en Nyehorne, in 1703, 1705, 1711 was hij veldprediker en is in 1727 gestorven. Hij had een eenigen zoon Bernhardus Lemstra van der Molen, candidaat tot de H. dienst in 1720, rector der latijnsche school te Workum en aldaar overleden. De vader heeft een werk *over de Openbaringen* uitgegeven.

Zie Jac. Engelsma, *Volgl. d. predik. onder de Cl. v. Zevenw.* bl. 145, 146; Abcoude, *Naaml. v. boeken. Aanh.* bl. 142.

MOLEN (S. VAN DER) schreef:

Verkl. v. h. gebr. d. Schuyfschael. Amst. 1704.

Zie *Cat. Bibl. J. G. de Crane*, bl. 49.

MOLENAAR (CORNELIS), in de wandeling *Scheele Neel* genoemd, leefde in de laatste helft der XVIe eeuw, ging, even als de kleermakers op het platte land van Holland, op daghuur uit schilderen en werkte naar zeker tarief, voor een groot fraai landschap dat hij in een dag afpenseelde ontving hij een

daalder en voor een grondje of verschiet zeven stuivers. Voor Aegidius Coignet en andere meesters bedienden zich dikwerf van zijn hulp. Volgens Immerzeel was hij een uitstekend landschapschilder, warm koloriet, toon en penseelsbehandeling, bijzonder de boomslag waren prijselijk en hij slaagde bijzonder in de stoffaadje. Hij arbeide zonder meetstok en met vrije hand, en is te Antwerpen overleden.

Zie van Mander; Houbraken; Jacob Campo Weyerman; Immerzeel; Kramm.

MOLENAAR (Ninolaas) schilderde landschappen, gehuchten en stadswallen, meestal bij wintertijd en besneeuwd voorgesteld, en van beeldjes en paarden wemelende ijsbanen. Vele dezer voorstellingen zijn fraai van schildering en schier koudmakend van natuurlijke voorstelling.

Zie van Eynden en van der Willigen; Immerzeel.

MOLENAAR (Jan) was zeer bedreven in het voorstellen van boerengezelschappen bij trouwpartijen, gezelschaps spelen, drinkgelagen en daarvan voorkomende gevechten. Er is veel waarheid in zijne karakterschildering; zijn ordonnantien zijn rijk en gevarieerd een meestal zeer uitvoerig.

Zie van Eynden en van der Willigen; Immerzeel.

MOLENAAR (Jan Miense) schilderde nog veel voortreffelijker dan zijn voorganger: zijne voortbrengselen zijn nog fijner, kunstiger van behandeling, beter van koloriet en harmonieuser van toon. Sommige zijner boerengezelschappen hebben een zweem van A. van Ostade. In 1827 werd te Amsterdam op de verkooping van Muller een *Boerenbruiloft* van hem voor *f* 670 verkocht. Niet altijd hielden de beide laatste Molenaars de kieschheid in het oog. Kramm meldt dat een der drie Molenaars te Haarlem werd geboren en huwde met de schilderes Judith Leister, en in 1647 te Amsterdam woonde. Bartsch beschrijft van Molenaar slechts een geëtste prent, namelijk *de kroeg*, die door de Hollandsche liefhebbers aan Jan Steen wordt toegeschreven. Nagler maakt melding van *de koekebakster en hare kinderen.* Ook gaat er een boekje uit met den volgenden titel: *Eenige boeren, uitgegeven door Justus Danckaerts, J. Molenaer inv. C. Danckerts fec.* smalle prenten in 4°.

Zie de vorige aangeh. schrijvers.

MOEENAAR (Jan Jansz. de) of MULLENAER, schipper op het schip Mauritius op den togt van Cornelis Houtman van Alkmaar in 1595 naar Oost-Indien. Hij overleed zeer schielijk den 25 Dec. 1596 voor 't eiland Luboo. Men hield Houtman verdagt hem vergiftigd te hebben, en zette hem in de boeijen, doch hij werd den 20 vrijgesproken, schoon velen hem nogtans voor schuldig hebben gehouden.

Zie Valentijn, *O. en N. O. I.*, D. I. bl. 172, 174; *Eerste schipvaert der Holl. natie naer O. I. waerinne verhaelt wordt al wat haer sonderlings onder wegen bejegend is, als ook de conditien, religien, zeden ende huyshoudingse der volkeren enz. in Begin en Voortg. der O. J. C.* D. I.; 2°. *Voyage* fol. I.; *Oost- en West-Ind. voyagien*, bl 369, 370, 371; *Rer. et urbis Amstel. Hist. auct. Joh. Isaac. Pontano*, p. 187; Moll. *Verhand. over eenige Zeetogt. der Nederl.* 1849; *Ned. Reizen* (Amst. en Haarl. 1784) D. I. bl. 117—344. Bennet en van Wijk, *Ontdekkings Reizen*, D. III.; *Levens. der Nederl. Mannen en Vr.*, D. VIII. bl. 389—320; *Chr. v. h. Hist. Genoots.* D. VIII. bl. 189—320.

MOLENAAR (SIMON), zoon van Gerrit Semonze Molenaar en van Femmetje Bosch, werd 15 Oct. 1682 geb. te Amsterdam, studeerde te Leyden, werd predikant te Tienhoven 1712, Lantsmeer 1715, bedankte in 1724 voor Dirksland, nam in 1727 het beroep te Vlaardingen aan en overleed aldaar 29 Sept. 1738. Hij huwde in 1712 Margaretha van Zuylen, die hem 8 kinderen schonk.

Hij schreef:

Redelijke en onvervalste melk, getrokken uit den Catechismus, Amst. 1735, 1764, 8°.

Kortbegrip, Amst. 1725, 1732, 8°.

Leerredenen.

Bijbel-Merg. ofte Kort Begrip der waare Godgeleertheid over den Heydelbergschen Catechismus, bij wogen van vragen en antwoorden, 2 D. 8°., Amst. 1723, 1725, 1742, 1743, 1751, 5e d. 1752, 1764.

Nuttige Mengelstoffen, uyt de schriften zoo des Ouden als des Nieuwen Testaments enz. Amst. 1716, 8°, 1729, 8°., Leeuw. 1750, 3de dr. 8°.

Zie van Alphen, *Prol. dec. Cathech. Palat.* § XLI plag. f. 3; Koecher, *Hist. v. d. Heidelb. Catech.* bl. 320, 343; van Alpen, *Gesch. v. d. Heidelb. Catech.*; Schotel, *Gesch. v. d. Heidelb. Catech.*; Sprenger van Eyk, *Gesch. en Merkw. der stad Vlaardingen*, bl. 222; Brans, *Kerk. Reg.* bl. 37; Abcoude, *Naamr.*; Arrenberg, *Naamr.* bl. 358; Maurik, *Naaml. der Godgel. Schrijv.*; *Boekz. d. Gel. Wer.*, 1716 *b*, bl. 107, 1724 *a*, bl. 723, 1727 *a*, bl. 364, 498, 617, 1738 *b*, bl. 634, 1764, 1 bl. 217.

MOLENAAR (   ), luitenant ter zee. Toen in 1787 door de te Woerden en te Amsterdam gevestigde Commissie twee gewapende vaartuigen werden uitgerust, die post vatten op de Zuiderzee werd aan Molenaar het bevel over het eene, en den kapitein ter zee Laurens Hendrik van Pelt, dat over het andere, en tevens het gebied over al de op de Zuiderzee kruisende Amsterdamsche gewapende vaartuigen opgedragen. Toen hij uit de dienst der Admiraliteit tot dien van de Commissie van het Defensie-wezen was overgegaan, werd hij ter verantwoording opontboden, doch zonder gevolg.

MOLENAAR (ISAAK) werd den 3 van Herfstmaand 1776, te Crefeld in Kleefsland, waar zijn vader het leeraarsambt bij

de Doopsgezinde gemeente bekleedde, geboren; bezocht de latijnsche scholen zijner vaderstad, en werd student bij de kweekschool der Doopsgezinden te Amsterdam, waar hij den lateren hoogleeraar Matthijs Siegenbeek nog als student vond, met hem kennis maakte en met hem Pope's *Essay on man* las. Na een vijftal jaren te Amsterdam te hebben doorgebragt, keerde hij naar de moederlijke woning (zijn vader was vroeg gestorven) terug en zette vervolgens zijne studien te Jena voort. Hier genoot hij het minzaam huisselijk verkeer van den hoogleeraar Griesbach, en den omgang van Schiller. Van Jena keerde hij naar Amsterdam terug, voltooide er zijne stuidien, en was naauwelijks in 1804 tot proponent bevorderd, of werd predikant te Zutphen, twee jaren later te Groningen, in 1808 te Zaandam, en in 1814 te Leyden, waar zijn voormalige vriend Siegenbeek hem als ambtgenoot begroette. Hier bleef hij tot 1818, toen hij te Crefeld werd beroepen, waar hij 19 April 1835 overleed. De hoogleeraren Sack, Siegenbeek en Swart hebben zijne verdiensten uitvoerig vermeld. De laatste in een afzonderlijke redevoering, den 2 Maart 1837 te Amsterdam in *Felix Meritis* uitgesproken, de beide eerste voor de door hen, na zijn dood uitgegeven bundels zijner leerredenen. Hij huwde Judith Allier.

Men heeft van hem:

Leerredenen van Isaac Molenaar: laatst predikant bij de Doopsgezinde gemeente te Crefeld, *uitgegeven door de Hoogleeraren van der Palm*, *Siegenbeek en Muller.* Amst. 1836.

Predigten von Izaäc Molenaar etc. Meurs 1836.

Zie Siegenbeek, *Brief aan S. Muller* vóór de *Leerred.*; N. Swart, *over I. M.* in *Vad. Letteroef.* (Mengelw.) 1837 bl. 381 volgg.

MOLENAAR (Dirk), zoon van Anne Molenaar en Johanna van Wageningen, werd 28 Januarij 1786 te Amersfoort geboren, en ontving zijne eerste opleiding te Utrecht, waar zich zijne ouders sedert 1 Junij gevestigd hadden. Na er twee jaren onderwijs in de oude talen genoten te hebben, werd zijne verdere opleiding aan H. J. van Laar, rector te Gouda, toevertrouwd, en keerde hij in 1804 naar Utrecht terug, waar hij als student werd ingeschreven, en de gehoorzalen zoo van anderen als inzonderheid van den hoogleeraren Royaerds, van Oordt en Huisman bezocht. Den 9 Aug. 1809 legde hij voor de classis van Utrecht zijn eerste, en naar gebruik dier dagen, dus 13 Sept. van dat zelfde jaar voor die van Amersfoort zijn tweede proponents examen af. Den 1 October daaraanvolgenden werd hij aan De Vuursche, door A. Kok, predikant te Utrecht tot de bediening des Evangelium ingeleid. Hier bragt hij 5 jaren door, en vertrok, na ook aanzoeken en beroepen om elders werkzaam te zijn ontvangen te hebben in Nov. 1814 naar Nieuw-Loosdrecht. Van daar in 1817 naar

Doetinchem, in 1821 naar Middelburg en in 1822 naar 's Hage, waar hij, die zich reeds in 1819 door zijne door het Haagsche Genootschap tot verdediging van de Christ. godsdienst bekroonde verhandeling over *de ingeving der Heilige Schrift* had bekend gemaakt, als schrijver optrad door een drietal Catechisatienboekjes, die later door eene *Handleiding voor mijne leerlingen en voor Christelijke huisgezinnen* werd gevolgd. In 1827 verscheen zijn bekend *Adres aan alle mijne Hervormde geloofsgenooten*, waarin hij, en niet gelijk sommigen meenen de separatisten eerst in 1835, het eerst de dubbelzinnigheid in het formulier van onderteekening der belijdenis schriften onzer hervormde kerk, in 1816 door de Synode gemaakt, aan het licht bragt [1]). Hij zelf schetst in zijn *Aandenken* de onaangename gevolgen van dit schrijven, en de pogingen der vrijzinnige partij om hem in een ongunstig daglicht te stellen. Hij wist echter den laster zijner vijanden niet beter te logenstraffen dan door de uitgaaf van een bundel zijner leerredenen, die welhaast door meer anderen gevolgd werd. Hierop verscheen zijn *Praktikale Bijbelbeschouwing* voor Christen-huisgezinnen tot eene dagelijksche handleiding geschikt. Hij ving den 1 Jan. 1833 met dezen arbeid aan, gaf om de veertien dagen een blad, en voleindigde het in 13 jaren.

Veel nuts stichte hij zoo door dit als door zijne overige werken, zoo als het *Zaligmakend geloof; De kern der geloofsleer; Over de Gemeenschap met Christus* en zoo ging hij voort door woord en pen nut te stichten tot zijn laten levensavond. In 1834 vierde hij zijn 25-jarige evangelie-dienst in de Nieuwe kerk te 's Hage, sprekende over 2 Cor. IV : 13, en in 1847 zijn 25-jarige dienst als predikant te 's Hage in de Groote kerk aldaar met eene leerrede over 2 Cor. II. : 14—17. In Oct. 1847 werd hij voor de eerste maal door eene beroerte aangetast, doch hij herstelde en mogt den 22 Maart 1857 wederom voor de gemeente optreden en den 3 October 1859 zijn 50-jarige Evangeliedienst vieren met eene leerrede over 1 Cor. XV : 10. Een jaar hierna werd hij voor de tweede maal door een beroerte getroffen, waarop hij zijn emeritaat nam en den 9 Oct. 1865 overleed. Molenaar is tweemaal gehuwd 1. 14 Mei 1812 met Johanna Verschuur, den 31 Aug. 1819 overleden; 2. 21 Sept. 1826 met Elisabeth Jacoba Erissmann, wed. L. de Vijver. De koning benoemde hem tot Commandeur van den Nederl. Leeuw. Zijn portret vindt men vóór zijn *Aandenken*. 's Gravenhage 1863.

Werken van D. Molenaar:

Verhandeling over de Ingeving der H. Schriften, (met zilver bekroond bij het Haagsch Genootschap), 's Hage 1819.

Adres aan alle mijne Hervormde Geloofsgenooten, Ald. 1827.

---

[1]) Zie 's mans *Aandenken*, bl. 81, 82.

Leerredenen over verschillende onderwerpen, 6 dn., Ald. 1829—45.

Handleiding voor mijne leerlingen en Christenhuisgezinnen, Alb. 2 dn., 1829, 1830.

Noodige Aanwijzing van Bijbelplaatsen voor de kennis der gewijde geschiedenis, vraagboekje.

Godsdienstleer, hoofdzakelijk uit de Bijbelgeschiedenis ontleend, ibid.

Schets der Christelijke Godsdienstleer voor de Catechisatien, ibid.

De roede Gods over Nederland in de thans heerschende en verwoestende ziekte, 4 leerred., 1832.

Praktikale Bijbelbeschouwing, 13 dn., Ald. 1833—45.

De Formulieren van Eenheid bij de Hervormde Kerk in Nederland gebruikelijk, zuiver Bijbelleer, Ald. 1837.

De Formulieren van Doop en Avondmaal in derzelver Evangelische waarde en kracht beschouwd, Ald. 1838.

Noodzakelijke zelfsverdediging, 1841.

De genadeleiding Gods in de bekeering van zondaren, 2 dn., Ald. 1843, 1844.

Nieuwe Leerredenen over verschillende onderwerpen, 3 dn., Ald. 1845—52.

Het zaligmakend geloof in eenige overdenkingen voorgesteld, 1846.

De Evangelische gezangen in de Gereformeerde Kerk gebruikelijk; vóór en tegen onpartijdig en gemoedelijk beoordeeld, 1847.

Gedachtenis tot een dankbaar aandenken aan en voor de gemeente de Vuursche, Nieuw Loosdrecht, Doetinchem, Middelburg en 's Gravenhage, 6 leerred., Ald. 1847.

De Rijkdom des Bijbels beknoptelijk voorgesteld en aangewezen, (uitgegeven, door de Vereeniging ter bevordering van Christelijke Lectuur).

De Kerk des Heeren overeenkomstig het woord van God, 3 dn., 1650—54.

De kern der Christelijke leer, 1850.

Noodig onderrigt voor de Hervormde Gemeente van 's Gravenhage en geheel de Ned. Herv. Kerk naar aanleiding van het Woord van Prof. Hofstede de Groot over de Groninger Godgeleerden, 1851.

De Heidelbergsche Catechismus in Leerredenen, 2 dn., 1852, 1853.

Huis- en Handboek voor Christenen. Stichtelijke morgenoverdenkingen voor iederen dag des jaars. Met een voorwoord van D. Molenaar, 1853. In dit werk, door onderscheidene predikanten zamengesteld, komt de maand Februarij voor van de hand van D. Molenaar. Zoo ook in

Dito dito *Avondoverdenkingen*, Ald. 1854.

Feest- en Lijdensstoffen in Leerredenen. 3 dn., 1853, 1854.

Leerredenen naar aanleiding der behoefte van onzen veelbewogenen tijd op Kerkelijk gebied, Ald. 1854.

In den jaargang van de Vereeniging, Christelijke Stemmen, 1854, komt voor: *Openbrief van Ds. D. Molenaar aan .....*

Leerredenen over den strijd des geloofs bij al de bedreigingen onzer Belijdenis, Ald. 1856.

Beknopte opgaaf van de verschillende gevoelens der onderscheidene Kerkgenootschappen onder de Christenbelijders in ons Vaderland, Ald. 1856.

De waarheid. Bijbelsch Geschrift ter bevordering van kennis en Godzaligheid, 2 dn., Ald. 1858, 1860.

Laatste Leerredenen, 2 dn., Ald. 1858, 1860.

Dankbare hulde aan Gods genade gebragt bij gelegenheid der 50-jarige Evangeliebediening, 2 October 1859.

De eenige weg des heils, overdenkingen over Joh. XIV, Marc. VIII en Matth. XVIII. Ald. 1860.

De Zaligsprekingen van onzen Heer, overdenkingen over Matth. V. Ald. 1860.

Leerredenen, vroeger uitgesproken, Ald. 1861.

Het woord Gods is niet gebonden. 12 Toespraken (Leerredenen), Ald. 1862.

Aandenken. De allereerste en allerlaatste leerrede van den Weleerw. Zeer Gel. Heer D. Molenaar, benevens een afscheidswoord aan de gemeente van 's Gravenhage. 's Grav. 1863, met portret.

Na 's mans dood is een gedeelte van zijn werk, tijdens zijne verlamming met de linkerhand geschreven, uitgegeven in:

Gedachten van een bijna tachtigjarigen grijsaard over sterven en sterfbedden naar den Bijbel, Ald. 1866.

Behalve deze bundels komen er nog verschillende min of meer beknopte verhandelingen van Molenaar voor in *de Zaadzaaijer* (over *de Samaritaansche vrouw*), *de Vereeniging*, *Christelijke Stemmen* en andere godsdienstige periodieke werken.

Zie Molenaar, *Aandenken; Part. berigt.*

MOLENHOFF (   ) bloeide in 't midden der 17e eeuw. Men kent van hem alleen een kluchtspel, getiteld:

De Krollende Ritzaart, met de Gulden Legenden van Jan van Tongeren, (m. d. Spr.): Suegt over al den besten zin, Gelyck de By, niet als de Spin. Amst. 1659, kl. 8°.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.*, D. IV. bl. 444; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.*, D. I *b.* bl. 146.

MOLENTIEL (JOHANNES) kwam in 1750 als proponent te Goedereede en Stellendam, vertrok in 1753 naar Sommelsdijk, waar hij in 1755 in verschil kwam met Wilhelmus à Brakel van der Kluit, die aldaar voorheen predikant was geweest, maar toen oud van dagen aldaar een eervolle rust genoot. Molentiel, een man van zeer oppervlakkige

Theologische kundigheden was gewoon in zijn leerredenen te drijven: "dat de geloovigen ten aanzien van de regtvaardiging niet alleen, maar ook ten aanzien der heiliging in Christus volmaakt waren; dat zij volmaakte onderhouders der wet van God waren, dewijl Christus voor hun de wet volmaaktelijk had onderhouden." Deze leer, die een lijdelijk christendom bevorderde, ergerde Kluit zóó, dat hij zich verpligt gevoelde er kennis van te geven aan de deputaten der klassis van Schouwen en Duiveland, doch de klassis verklaarde hem, na zijn kerkeraad gehoord te hebben, regtzinnig, en ontzegde van der Kluit en de klagende ledematen allen verdere eisch.

Zie *Neerl. Jaarb.* 1757, bl. 128, 162; Ypey en Dermout, *Gesch. d. Ned. Herv. Kerk*, D. III. bl. 605, 605 en *Aanteek.* (830 en volgg.); Brans, *Kerk. Reg.* bl. 137; *Kralingiana* I, bl. 35.

MOLEWATER (Bastiaan), zoon van Adriaan Molewater en Johanna Cornelia van Alphen, werd den 16 Augustus 1813 te Rotterdam geboren, genoot eerst het onderwijs van den heer van Beer, vervolgens dat van den ouden heer de Raadt, op wiens advies hij op 13-jarigen leeftijd naar het instituut van den heer P. de Raadt te Noordhey werd overgeplaatst. Voor zijn leeftijd buitengewoon ontwikkeld en zich door wetenschappelijken zin en fijnen kunstsmaak onderscheidende, kwam hij in 1830 te Leyden, en beoefende aldaar, behalve zijn hoofdvak, met groote voorliefde de Natuurwetenschappen, Philosophie, Oude- en Nieuwe litteratuur en vakken van kunst, werd op den 1 Julij 1840 bevorderd tot doctor in de geneeskunde, en zijn proefschrift *de Typho abdominali sive febre typhoidea*, gaf de doorslaanste bewijzen zijner grondige studie en veelomvattenden blik. Na zijne promotie vestigde zich Molewater in zijn geboortestad. Al spoedig opende zich aldaar voor hem eene ruime baan van praktische werkzaamheid, terwijl van zijne talenten in menigen kring partij getrokken werd, zoo o. a. in de Maatschappij tot bevordering der Nijverheid, waarvan hij een tijd lang secretaris was, en in de Academie van Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen, waarvan hij een geruimen tijd mede-bestuurder was, en in de Hollandsche Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen, waar hij verscheidene voordragten hield, uitmuntende door zaakrijkheid en geestige bewerking. Verder behoorde hij onder de eerste hoofdbestuurders der Maatschappij ter bevordering der Geneeskunst en onder de oprigters van het Wetenschappelijk Instituut, te Rotterdam in 1850 tot stand gebragt, doch dat door gebrek aan belangstelling, in 1856 ten gronde ging. In dit jaar werd hij benoemd tot lid der Provinciale Geneeskundige Commissie, residerende te Dordrecht. Toen was hij reeds sedert eenigen jaren geneesheer en inwonend Directeur van het door hem opgerigte Rotterdamsche Ziekenhuis. In 1856 werd hij er dirigerend geneesheer

van, en sedert 1851 was hij Lector van de Klinische school. Ook stond hij sedert 1353 aan het hoofd der inrigting voor doofstommen onderwijs te Rotterdam. Hij was ridder van de Nederl. Leeuw, lid van het Provinciaal Utrechtsch genootschap, van het Bataafsch Genootschap te Rotterdam, en Eerelid van het Geneeskundig Genootschap: *Disce Docendus Adhuc* te Rotterdam. Hij overleed den 9 December 1864, bij zijn echtgenoot J. G. L. Rose vier kinderen nalatende (een vijfde was in jeugdige leeftijd overleden), zijn verdienste zijn door Dr. F. J. J. Schmidt, in *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde*, *tweede reeks*, *eerste jaarg.*, Amst. 1865, bl. 65 volgg. in het licht gesteld.

MOLHEM (GILLIS VAN), waarschijnlijk een monnik uit de abdij van Affighem, niet verre van Molhem, mogelijk zijne geboorteplaats.

Hij zette de 96 eerste strophen van een gedicht van den Rinclus (Reclus, kluizenaar) de Moliens uit het fransch over. Zekere Heinric vertaalde het vervolg er van, en van zijnen arbeid kwamen 25 strophen tot ons. De overzetting dagteekent waarschijnlijk uit de XIIe of de eerste jaren der XIIIe eeuw, en is diensvolgens van veel vroeger tijdvak dan waarin Maerlant bloeide. Mone deelden in den *Anzeiger* de 6 eerste strophen van Gillis van Molhem, en de eerste van Heinvlo mede. Willem nam in zijn *Museum* nog eene der drie eerste strophen op en wederlegde te regt Mone, die voor Molhem, in het hands. bij verkorting Molhē geschreven, aan het dorp Mol in de Brabantsche Kempen, wilde doen denken. Dr. Snellaert heeft ook de eerste strophen in zijne bekroonde verhandeling als proeve gegeven. Serrure liet den geheelen *Rinclus* naar den Hulthemschen codex in zijn *Vaderl. Museum* afdrukken, voorafgegaan door een uitvoerige verhandeling over dit dichtstuk.

Zie Willems, *Belg. Nuseum*, D. I. bl. 344; de *Middelaer*, D. I. bl. 77—81; Mone, *Anzeiger für Kunde des teutschen Vorzeit fünfter Jahrgang*, 1836, bl. 209—211; *Alt-Niederl. volks. lit.* *S* 252 Sanderus, *Bibl. Belg. ms.* T. II. p. 143; Snellaert, *Korte schets*, bl. 129; Serrure, *Vad. Mus.* D. III. bl. 225 volgg., D. V. bl. 267, 268.

MOLHUYSEN (P. C.). Zie hier achter.

MOLIN (PETRUS DU). Zie MOULIN (PETRUS DU).

MOLINAEUS (PETRUS). Zie MOULIN (PETRUS DU).

MOLINAEUS of VAN DER MEULEN (JOHANNES) werd omstreeks 1525 te Gend geboren, oefende zich te Leuven in de wijsbegeerte en fraaije letteren, legde zich vervolgens op de regtsgeleerdheid toe, werd licentiaat in de regten en was waarschijnlijk reeds priester toen hij Petrus Ximenes als hoogleeraar in het kanonnieke regt opvolgde (1557). Ook werd hij vroeger

of later, in plaats van Cornelius Jansenius, deken van St. Jacob tezelfde stede. In 1558 werd hij rector der hoogeschool, en in 1559, te gelijk met Johannes Ramus en Petrus van der Aa, doctor in de regten. Margaretha van Parma benoemde hem tot haren aalmoezenier en Philips II, in plaats van Martinus Rithovius, tot deken van St. Pieter te Leuven. Ook werd hij kanunnik van St. Pieter te Cassel in Vlaanderen, en eindelijk pastoor te Eyne in het kersspel van Gent. Niet te vreden met al deze titels, zocht hij ook het dekenschap der hoofdkerk te Gent te erlangen.

Hij verzette zich tegen de instelling van nieuwe bisdommen en de vereeniging van zekere abdijen met deze, en begaf zich met Johannes Latomus in 1573 voor deze zaak naar Rome, doch zonder gevolg. Naauwelijks te Leuven weêrgekeerd, werd hij (1574) voor het concilie der bisschoppen te Mechelen geroepen om rekenschap te geven van zijn hun beleedigend schrijven uit Rome aan de monniken van Afflighenm. Hij trok zich dit zoo aan dat hij krankzinnig werd en in het Cellebroedersklooster te Leuven werd opgesloten, waar hij stierf 29 September 1575, in den ouderdom van omstreeks 50 jaren. Volgens Val. Andreas was hij ervaren in het latijn en grieksch en legde hij op twintigjarige leeftijd de zedekunde van Aristoteles uit.

Men heeft van hem.

Decretum B. Jvonis, e Praeposito Fani Quintini (Bellovacorum Ecclesiae) Carnotensis Episcopi; septem ac decem Tomis, sive partibus constans, omnium, quotquot extant hujus argumenti, voluminum amplissimum, ut non immerito, Thesaurus totius Ecclesiasticae disciplinae appellari possit. Opus, cum laboranti et afflictae Ecclesiae plurimum serviens, tum omnibus sacrarum ac Pontificarum rerum studiosis comprimis necessarium, scriptum quidem concinnatumve ante annos amplius quadringentos, sed antehac nunquam editum; nunc vero demum divulgatum curâ ac studio J. M. Gandensis. Lovanii 1561, fol.

Volgens Sweertius hield Molinaeus een redevoering voor Gregorius XIII en de kardinalen, doch meldt niet of ze gedrukt is.

Franciscus Molinaeus, raadsheer in de provincialen raad van Vlaanderen, was zijn broeder.

Zie Sweertii *Ath. Belg.*, p. 455; Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 542; *Fasti* pp. 43, 61, 156, 195; Foppens, *Bibl. Belg.*, T. II. p. 696; Paquot, *Mém.* T. III. p. 546, 547.

MOLINAEUS (JOHANNES) de jonge, dichter van *Hollands dank- en bedeoffer aan den Alm. op den dank- vast- en bededag gehouden* 5 *van Julij* 1673. Alkmaar 1673 in plano en *Ter uitvaart van Maria Koningin van Engeland.*

Zie Muller, *Cat. v. Pamfl.* D. III. bl. 61 en 83.

MOLINAEUS (Johannes), werd in 1667 proponent bij de Remonstrantsche broederschap, en, na eerst de dienst te Buren waargenomen te hebben, nog in hetzelfde jaar predikant te Zegwaart en Zoetermeer, van daar vertrok hij naar Alkmaar, welke plaats hij in 1683 met Rotterdam verwisselde, waar hij 15 November 1702 overleed.

Hij gaf in het licht:

Merg des N. Verbonds voorgestelt in verscheide predikatien over bijzondere schriftuurplaatsen des Nieuwen Testaments, waar bijgevoegt is een Predikatie over de doodt van D. Gerard Brandt de Jonge, uitgesproken voor de Remonstrantsche Gemeente tot Rotterdam. Amst. 1703, 4°.

Heilige Keurstoffen, op nieuw uitgegeven, met den titel: *Aanteekeningen over het Heilig Evangelium van Lucas door Christiaan Hartzoeker, over de 16 eerste capittelen en over de 8 laatste door J. M.* Amst. 1687, 4°.

Het geestelijk Wapenhuis of onderwijzing in de Christelijke Godsdienst, Rotterd. 8°. 2°. dr. *de helft vermeerdert in 2 stukken.* Rott. 1694, 8°.

Leere der Waarheidt, naar de Godzaligheid, of onderwijs in den Christelijken Godsdienst bij Vragen en Antwoorden gestelt. Rott. 1696, 8°.

De recht gereformeerde Christen, beztraffende alle en allerlei pauselijke eer en heerschzucht, tyrannie en consicientie-dwang, als mede de Liefdeloose en beklaachelijke tweedragt die in 't Christendom in swang gaen; En aanwijzende het rechte middel om de gesplitste deelen van het Gereformeerd Christendom weder bij een te brengen. Nevens een Aanhangsel, vervattende eenige gewigtige redenen, die een opregt Christen moeten bewegen om de Roomsche Kerk te verlaten, nevens eenige vragen de Roomsche priesteren in deze landen voorgestelt. 's Gravenh. 1669, 8°.

De betoverde werelt van Balthasar Bekker, handelende van den aart en 't vermogen, van 't bewind en bedrijf der goede en quade Engelen, onderrigt en wederlegt in twee Predicatien over Coll. II : 8 en Hebr. I : 14, de eerste van 't gebruik der philosophie, de tweede van den aart en bedrijf der goede Engelen, en laastelijk in een verhandeling van de booze Geesten, of van den Duivel en zijne Engelen. Rott. 1692, 4°.

Paraenesis aan P. Rabus. Rott. 1692, 4°.

Predikatie over Ps. CXXIV toegepast op het streng en benaauwt beleg en wonderbaar ontzet der stadt Leyden. Rott. 1694, 4°.

Biddagspredikatien over 2 Tim. II : 1, 2, 3. Rott. 4°.

Lijkpredikatie over den heer O. Pesser, predikant bij de Remonstrantsche gemeente te Rotterdam, over Genes. V : 24. Rott. 1694, 4°.

Sleutel des Hemels ofte Christelijk gebedeboek behelzende ge-

beden voor allerlei soorten van Christenen in allerlei voorvallen en gelegentheden, vermeerdert met een ziekentroost. Met koperen platen gedrukt te Rotterdam (meermalen) in 12°, 8°. Amst. 1727.

De ware wijsheid, die van boven is, vertoont in drie Predikatien over Jac. III : 13, 14, *met een voorreden, waar in de groote onbescheidenheit van de Heer Jutrieu, en het groot ongelijk den Heer Episcopius en alle voorstanders der vreedsame waarheit en ware wijsheit bij hem aangedaan geleet wert.* Rott. 1691, 12°.

Voorbruiloft des Lams, of de pligt des H. Avondmaals nevens de noodzakelijke voorbereiding etc. Rott. 1689, 12°.

Zie Cattenburch, *Bibl. Rem.*, p. 108 seqq.; J. Tideman, *Rem. broeders.* bl. 58, 177, 142, 368; Ypey, *Geschied. d. Chr. Kerk in de 18e eeuw*, D. IX. bl. 226; Glasius, *Godgel. Nederl.* o. h. w.; Kobus en de Rivecourt; Arrenberg, *Naaml.* bl. 358;

MOLINARIS, MOULIN of VAN DER MEULEN (JOANNES), in het midden der XVe eeuw te Doornik geboren, studeerde waarschijnlijk in Frankrijk in de letteren, en kwam in kennis met Germain de Genay, kanunnik aan de Cathedrale te Bourges, later bisschop van Cahors en Orleans, en diens neef Jean de Genay, president bij het parlement te Parijs, en kanselier van Frankrijk, die Karel VIII in 1494 en 1495 naar Italie volgde. Mogelijk was Molinaris in zijn gevolg. Men vindt ten minste van dezen:

Compendiana Italiae descriptio, ad Joannem Ganayensem, Franciae cancellarium, in ms.

Ook liet hij na:

Trium Marci Tullii Ciceronis librorum de legibus Synopsis . . . Praemittitur ejusdem ad Germanum de Ganaio Epistola, in ms.

Zie *Catal. des Mss. de la Bibliotheq. du Roi de France*, T. IV. p. 7 et 261; *Moreri, verbo Ganay;* Paquot, *Mém.* T. II. p. 403.

MOLINET (JEAN), omtrent in het midden der XVe eeuw nabij Boulogne sur mer in Frankrijk geboren, begaf zich in dienst van Margaretha van Oostenrijk, dochter van Maximiliaan I en van Maria van Bourgogne, die hem tot boekbewaarder en historieschrijver of indicarius benoemde. Later werd hij kanunnik der L. V. Kerk te Valenciennes. Hij verwierf onder zijn tijdgenooten grooten roem als Fransch dichter, ofschoon sommigen hem een zonderlingen stijl en het najagen van gezochte spreekwijzen verwijten. Hij bragt ook het bekende oude Fransche rijmwerk den *Roman de la Rose* in Fransch proza over. Hij overleed te Valenciennes in 1507, en werd begraven in de hofkapel aldaar, naast zijn leermeester Georges Ghastelles. Hij schreef ook eene geschiedenis van zijn tijd, eerst sedert 1828 uitgegeven door

Buchon te Parijs in zijne *Collection des Chroniques nationales Françaises.* Zij voert den titel van *Chronique de Jean Molinet depuis* 1476 *jusqu'en* 1566 en beslaat ten minste 5 boekdeelen der gemelde *Collection.* De abt de Nelis, die het plan had deze Chronijk uit te geven, merkte op dat zij reeds daarom belangrijk is, wijl zij over hetzelfde tijdvak handelt als de *Mémoires de Philippe de Comines* die eenigzins partijdig over Lodewijk XI en dus welligt niet altijd even billijk ten aanzien onzer vorsten is.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 541; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 667; de Nelis, *Prodrom.* p. 77 seqq; Reiffenberg op *Van der Vyncht*, *Ned. Ber.* D. IV. bl. 530 volgg.; de Wind. *Bibl. v. Geschiedk.*, bl. 110, 111; *Chronique Metrique de Chastelleau et de Molinet*, Brux. 1836, p. 9—41, zijnde een complete notitie van Reiffenberg over Molinet.

MOLKENBOER (JOHANNES HERMANNUS), te Amsterdam 5 Mei 1773 uit deftige burgerouders geboren, verloor reeds vroeg zijne ouders, doch vond in zijn tweeden vader Gerard van der Loo een trouwen helper en verstandigen raadgever. Van de natuur begaafd met een helder verstand, welwikkend oordeel en vooral met een fijn gevoel voor het schoone en edele, deed de meerdere ontwikkeling van het laatste in hem dien zuiverre smaak geboren worden, waardoor hij vooral in het gebied der beeldende kunsten onder de meest bevoegde beoordeelaars mogt gerangschikt worden. Op een der voortreffelijke leerscholen van ons vaderland geplaatst, ontving zijne verstandelijke beschaving aldaar eene leiding, waar door zucht naar kennis, ten aanzien der meeste wetenschappelijke onderwerpen, zoo bij hem gevestigd werd, dat hij naderhand, zoo ver zijn staat en beroep zulks gedoogde, tot de verdere beoefening daarvan menig uur van zijn bezetten tijd afzonderde, en inderdaad op eene welgevestigde algemeene kennis roem mogt dragen.

Spoedig echter ontvlamde zijne geestdrift voor de kunsten en wel voornamelijk voor de teeken- en schilderkunst. Die geestdrift vond ook niet weinig aanmoediging in het voorbeeld en in de opleiding van zijnen aangehuwden vader, die hem niet alleen aanmoedigden, zijn oordeel en gevoel een juiste rigting gaf, maar vooral in zijn belangrijk kabinet van schilderijen hem de beste vaderlandsche, en uitheemsche talenten deed kennen en hunne verdiensten opmerken en bewonderen.

Hij zelf bragt een belangrijke collectie schilderijen en teekeningen bijeen, werd in plaats van Versteegh medebestuurder van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten. Ook was hij lid der vierde klasse van het Kon. Ned. Instituut. Hij overleed den den 2 April 1824. Zijne uitmuntende en allezins belangrijke verzameling van gekleurde en ongekleurde teekeningen der meest beroemde meesters van de oud-

Hollandsche school, alsmede van eenige fraaije prenten, werden 2 April 1825 in het Huis met de Hoofden te Amsterdam verkocht.

Zie van Eynden en van der Willigen; Kramm, t. a. p. bl. 1138, 1139; *Verslag van de vijfde openb. vergad. in de vierde Klasse van het Kon. Ned. Instit.*, bl. 50—52; *Kunst- en Letterbode*, 1824, d. I. bl. 216, 1825, d. II. bl. 315, 317, 320.

MOLKENBOER (JOHANNES HENDRIKUS) werd in 1816 te Leyden geboren, genoot grondig elementair onderwijs en studeerde vervolgens aan de hoogeschool zijner geboortestad in de medicijnen. Als student vatte hij een bijzondere liefde op voor de botanie, en hield zich, ook nadat hij zich te Leyden als med. doctor gevestigd had, hier mede bezig. Hij vormde met dr. F. Dozy het plan eene beschrijving uit te geven der minst bekende mossen, die op Java, Borneo, Sumatra, Amboina en Japan aangetroffen worden. Het eerste stuk van dezen arbeid zag in 1840 het licht onder den titel van: *Musci frondosi inediti Archepelagi Indici*. Door dit werk verwierf hij een Europeesche vermaardheid als musciloog. Toen hij later met zijn medearbeider van plan veranderde, en hun arbeid zich over alle mossen, welke in den Indischen Archipel voorkomen, zou uitstrekken, werd de voortzetting van eerstgenoemd werk overbodig. In 1851 zag een gedeelte van hunnen veelomvattenden arbeid het licht onder den titel van: *Bryologia Javanica s. descriptio muscorum frondosorum Archepelagi Indici, iconibus illustrata*. De verdere voortzetting van dezen arbeid was voor anderen weggelegd. Hij overleed 17 September 1854, in den ouderdom van 38 jaren.

Zie Nieuwenhuis (uitg. Sythoff, o. h. w.).

MOLL (J.). Door de Bast en Nagler een hollandsch historie- en portret-schilder genoemd, doch volgens Kramm dezelfde met J. Woutherus Mol.

Zie Kramm.

MOLL (ANNA), echtgenoote van Gerrit Moll, moeder van den beroemden hoogleeraar van dien naam, beoefende de Nederduitsche poëzij. Men vindt een gedicht van haar bij de *herstelling der Utrechtsche Academie in* 1815 in *Ann. Acad. Rhen. Traject.* T. I. p. 79—81.

Zie van der Aa, *N. B. A. Woordenb.*; Visscher, *Orat. de Ger. Moll*, p. 9.

MOLL (ANTHONIJ), zoon van Everardus Moll, werd 8 Maart 1786 te Maassluis, waar zijn vader toen predikant was, geboren. Later verhuisde hij naar Nijmegen, en werd (1797) daar op de latijnsche school voor het academisch onderwijs voorbereid. In 1806 werd hij te Leyden tot med. dr. gepromoveerd en vestigde hij zich als zoodanig te Nijmegen.

In weerwil zijner groote kunde en de ervaring, door hem al spoedig in de betrekking van tijdelijk geneesheer bij het groot militair hospitaal en van stads doctor opgezameld, vond hij daar slechts weinig praktijk, „ten deele misschien wel, omdat hij geheel vreemd was aan alles wat in de verte slechts naar kunstenarijen of kwakzalverij zweemt." In 1827 besloot hij naar Arnhem te verhuizen, waar op dit oogenblik behoefte was aan geneeskundige hulp. Ook daar werd hij stadsgeneesheer en zag zich al spoedig met het vertrouwen van velen vereerd, zoodat hij eene uitgebreide praktijk verkreeg. In de laatste jaren van zijn leven nam zijne gezondheid zeer af en hij bezweek den 16 Junij 1843.

Jaren lang stond hij aan het hoofd der geneeskundige Commissie van Gelderland en was ook in die betrekking met ijver en trouw werkzaam. Van zijnen wetenschappelijken arbeid bood hij het publiek menige vrucht aan. Zijne Dissertatie handelde over de *Theoria sic dicta incitationis* (1806). In 1815 gaf hij te Amsterdam in het licht: *Proeve eener theorie van de werking der Contagio acuta op het menschelijk ligchaam, en de behandeling der daaruit voortvloeijende ziekten*, 8°., in 1819 *Het Zeebad of overzigt over den oorsprong en de nuttigheid der baden*, gr. 8°., door zijnen vriend G. Swartendijk Stierling met een aanhangsel over de Zeebad-inrigting te Scheveningen. Van 1821—1823 verscheen te Amsterdam in 3 deelen zijn *Handboek tot de leer der teekenen van gezondheid en ziekte*, waarvan in 1826 een 2de druk met *Aanhangsel* verscheen.

Voorts verschenen:

Brieven over het Scheveninger Zeebad, ten nutte van lijders, half-lijders en niet-lijders. Met afbeeldingen. Amst. 1824, 8°.

Leerboek der geregtelijke geneeskunde. Amst. 1826, 3 dn. gr. 8°.

Beknopte beschrijving van den Aziatischen braakloop. Amst. 1832, gr. 8°.

Een aantal stukken van zijne hand vindt men in het *Practisch tijdschrift voor de geneeskunde in al haren omvang* van 1821—1843, terwijl hij nog in dit laatstgemelde jaar een *Tijdschrift voor de Staatsgeneeskunde* uitgaf, waarvan twee stukken in het licht verschenen, zijne verdienste werden door verschillende binnen en buitenlandsche geleerde genootschappen erkend.

Zie *Kunst- en Letterb.* 1843, D. II. bl. 1; Holtrop, *Bibl. Med. et Chir.* p. 231, 232; van Cleef, *Alph. naaml.*; Brans, *Naamreg.*

MOLL (Gerard), zoon van Gerard Moll en van Anna v. Diersen, werd den 18 Januarij 1785 te Amsterdam geboren. Zijn vader was een deftig koopman, zijne moeder eene zeer begaafde vrouw, beoefenares der poëzij. Voor den koophandel bestemd, werd hij, zoodra hij genoegzaam ervaren

was in de Fransche, Duitsche en Engelsche talen, in een voornaam handelshuis zijner geboortestad geplaatst om zich aldaar voor zijn toekomende betrekking in de Maatschappij voor te breiden; doch hij had geen neiging, voor den koopmanstand, en begon zich op de oude talen en wiskunde toe te leggen.

Intusschen had de zorgvuldige vader de zucht tot wiskunde bij zijn zoon opgemerkt, en gaf hem den heer Keyser tot leermeester. Spoedig waren de beginselen der Meet- en Stelkunde doorloopen en werden nu op de Sterrekunde toegepast. Reeds in 1801 hield de zestienjarige knaap zich, onder de leiding van zijne leermeester, met sterrekundige waarnemingen onledig, hij besteedde aan deze oefeningen al den tijd, die hem van zijne gewone bezigheden overbleef. Nog meer werd zijne lust tot de sterrekunde aangewakkerd, toen hij zich in het voorjaar van 1804, wegens handelszaken in Londen bevindende, aldaar in kennis kwam met den beroemden kunstenaar Troughton, en in diens werkplaats de volkomenheid leerde bewonderen tot welke de vervaardiging der sterrekundige werktuigen gebragt was. Hij voorzag zich hier van een tienduims sextant, waarschijnlijk het eerste werktuig dat hem in eigendom heeft toebehoord.

Intusschen was, met den klimmenden nood der tijden, de vrees voor de Fransche conscriptie op den Franschen voet meer en meer toegenomen. Men hoopte echter dat deze maatregel niet tot de studerende jeugd zoude uitgestrekt worden. Het was deze omstandigheid die de vader van Moll bewoog zijn zoon als student aan het Athenaeum te Amsterdam te doen inschrijven, doch geenzins met bedoeling dat Moll den geleerden stand zou kiezen; het bezoeken der collegiën was in den beginne bijwerk, handel en kantoor bleven de hoofdbestemming. Spoedig echter bleek het dat Moll zich niet ten halven op de studie kon toeleggen. Zijn verlangen om zich geheel aan de wetenschappen over te geven, werd steeds levendiger, hij waagde het eindelijk dat aan zijn leermeester van Swinden te openbaren, door wiens bemiddeling hij eindelijk van zijn vader verlof ontving om den handelsstand vaarwel te zeggen.

Sedert bezocht hij niet alleen de collegiën van van Swinden, maar ook die van Cras en van Lennep. De wis- en natuurkunde bleef zijn hoofddoel, maar was geenszins zijne eenige studie, en terwijl hij onder van Swinden, snelle vorderingen maakte in den geheelen omvang der natuur-wetenschappen, verrijkte hij tevens zijnen geest met een schat van letterkundige kennis.

Onder de belangrijke personen, die Moll toen ten tijde leerde kennen, behoorde de Utrechtsche hoogleeraar van Beeck Calkoen, van wien hij de vereerende uitnoodiging ontving om benevens Keyser mede te werken aan eene nauw-

keurige bepaling van het Meridiaan-verschil tusschen Amsterdam en Utrecht, door middel van vuurseinen op den toren te Loenen afgestoken. Deze gemeenschappelijke arbeid werd in November 1806 met gunstig gevolg volbragt.

Na eenige jaren op het Athenaeum doorgebragt te hebben, gedurende welken tijd hij in Junij 1809 te Leyden tot kandidaat in de faculteit der wijsbegeerte bevorderd werd, besloot Moll zijne studiën te Parijs te voltooijen, waar hij, vooral voor de beoefening der praktische sterrekunde, ruimere hulpmiddelen vinden zou. Hij vertrok in Junij 1810 derwaarts en bezocht er de lessen der beroemde wis-, natuur- en sterrekundigen, die toen te Parijs waren, vooral die van den grooten sterrekundige Delambre, wiens genegenheid hij spoedig gewonnen had. Hij zette te Parijs zijne oefeningen onafgebroken voort, tot dat in Februarij 1812, de gevaarvolle toestand zijns vaders, die kort daarop stierf, hem naar Holland terug riep.

Intusschen was, door het overlijden van van Beeck Calkoen de leerstoel in wis- en natuurkunde te Utrecht opengevallen, welke hoogeschool echter door de Franschen willekeur van haren ouden luister beroofd en tot eene *école secondaire* verlaagd was, zoodat er vrees bestond, dat die leerstoel niet weder zou vervuld worden. Moll bezat echter in van Swinden en Delambre werkzame vrienden, wier aanbeveling voldoende was om hem nog in 1812 eerst tot Directeur van het observatorium, en weinige maanden later tot hoogleeraar in de wis- en sterrekunde te doen benoemen. Bij de herstelling der Hoogeschool, in 1815, nam hij, in plaats van den emeritus hoogleeraar Rossyn, de lessen in de natuurkunde op zich. Van nu af aan begon voor Moll een nieuwe loopbaan. Een zijner eerste zorgen wijdde hij aan de verbetering van het observatorium, zoodat het weldra een ander aanzien verkreeg en geschikt werd tot het doen van waarnemingen, die aan den tegenwoordigen toestand der wetenschap beantwoordden. Vooral in de eerste jaren van zijn hoogleeraarsambt, hield Moll zich bij voortduring met praktische sterrekunde onledig; later werd hij, door zijne veelvuldige bezigheden, verhinderd daarmede geregeld voort te gaan. Van zijne waarnemingen zijn slechts die van de Komeet in 1818 en van den overgang van Mercurius over de Zon, den 5 Mei 1832, in het licht verschenen. Buitendien deelde hij aan de astronomische Societeit te Londen een uitvoerig verslag mede van de in Holland gedane waarnemingen der Zon-eklips van 7 September 1820, op welken tijd Moll zelf zich in Engeland bevonden had.

Bij het nederleggen van het rectoraat der hoogeschool in 1819, schetste Moll, in eene latijnsche redevoering, den weg, welken de Sterrekundige, ter volmaking zijner wetenschap te volgen heeft, en drong met kracht op eene naauwkeurige en

onvermoeide waarneming des hemels aan. Van zijne bekendheid met het werktuigelijke gedeelte dier wetenschap kan ten bewijze strekken zijne *Verhandeling over de Spiegel-Telescopen*, in de werken des Instituuts geplaatst. Niet minder ijverig legde Moll zich toe op het ander vak zijner studie, de Natuurkunde; zijne lessen over deze wetenschap waren van den beginne af aan, hoogst belangrijk.

Na den dood van den hoogleeraar Ekama in 1826, ontving Moll, wiens roem toen algemeen gevestigd was, van Curatoren der Hoogeschool te Leyden het vereerend aanzoek om den opengevallenen leerstoel te vervullen, doch hij besloot Utrecht niet te verlaten. De stedelijke regering, beseffende hoe naauw de welvaart der stad met den bloei der Hoogeschool te zamen hing, besloot aan Moll een blijk harer erkentelijkheid te geven. Moll verlangde niets voor zich zelven, maar verklaarde, dat al wat men voor de wetenschap doen wilde, hem aangenaam zou zijn; weshalve door den Stedelijken raad met eenparigheid van stemmen een som van *f* 10.000 tot aankoop van instrumenten ter zijner beschikking gesteld werd.

Ons bestek gedoogt niet al de Verhandelingen door Moll over natuurkundige onderwerpen in het licht gegeven te doorloopen. Eene korte opgave zal voldoende zijn om de verdiensten te doen kennen, welke hij zich omtrent de wetenschap heeft verworven.

De ontdekking van Oerstedt, in 1815 gedaan, wegens de werking des Galvanischen geleiddraads op de magneetnaald, had een nieuw veld van onderzoekingen voor de natuurkundigen geopend, hetwelk zij allen als om strijd betraden. Ook Moll bleef niet achter. Weldra deelde hij, in het *Journal de Physique* de uitkomsten mede, door hem verkregen, bij herhaling en uitbreiding dier proeven, zoo wel met eenen enkelvoudigen toestel als met den zamengestelden trogapparaat volgens Wollaston, en wees hij het verschil in werking aan, dat tusschen die twee soorten van toestellen, zoo in scheikundige als in magnetische werking bestaat. Het was bij deze gelegenheid dat het potassium het eerst in ons land, door middel van het Galvanismus uit deszelfs oxyde werd afgescheiden. Een nog grooter trogapparaat, door van den Bos te Utrecht vervaardigd, en uit vier honderd paren platen bestaande, diende Moll, om de verschillende werkingen van het Galvanismus nader toe te lichten.

Gedurende een reeks van jaren, hield hij zich met de voortzetting dezer proeven bezig en gaf hij bij herhaling de uitkomsten zijner bevindingen in het licht; waarbij de wetenschap steeds met nieuwe en belangrijke daadzaken verrijkt werd. Geene echter wekte de belangstelling der Natuurkundigen in hoogere mate op dan zijne proeven over de intensiteit der magnetische kracht, welke men, door den galvanischen stroom,

aan het ijzer kan mededeelen. De Engelsche geleerde Sturgeon had in 1826 eenige proeven bekend gemaakt, bij welke een hoef van week ijzer, met eenen draad van rood koper spiraalsgewijze omwonden, sterk magnetisch werd, zoodra de uiteinden van den draad in aanraking gebragt werden met de polen van eenen enkelvoudigen Galvanischen toestel. In eene proef welke Moll in Engeland bijwoonde, droeg die voorbijgaande magneet 9 ponden. Moll besloot deze proeven op een grootere schaal te herhalen. Hij gebruikte een zinkplaat van 11 vierkante voeten werkende oppervlakte, geplaatst in een smallen roodkoperen bak. Het hoefijzer was omringd met een koperen spiraal van 83 windingen en woog 5 ponden. Zoodra de Galvanische verbinding daargesteld was, droeg het hoefijzer 50 ponden, welk gewigt tot 70 ponden vermeerderd kon worden. Hiermede nog niet tevreden, deed Moll nu uit week ijzer een tweeden hoef vervaardigen, welks gewigt 29 ponden bedroeg. Met denzelfden electromotorischen toestel verbonden, droeg hij nu niet minder dan 295 ponden. Maar, even snel als de magneet-kracht in het weeke ijzer werd opgewekt, werd deze ook vernietigd, en werden de polen des magneets omgekeerd, zoodra de pooldraden, in omgekeerde orde, met de uiteinden des spiraals verbonden werden.

Deze proeven deden aan de Natuurkundigen het verbazende vermogen kennen, tot welke de electromagnetische kracht kan worden opgevoerd, en toonden de ongeschiktheid aan, om die kracht in het groot tot beweging te doen dienen. Zij zijn voor de toepassing niet onvruchtbaar gebleven. Reeds aanvankelijk zijn door Stratingh, Jacobi en anderen, toestellen uitgedacht geworden, bij welke het Magnetismus van eene voorbijgaanden Magneet als beweegkracht dient.

Onder de belangrijke bijdragen, met welke Moll de Natuurkunde verrijkte, behoorden ook vooral de proeven door hem gemeenschappelijk in 1823 met van Beek over de snelheid van het Geluid genomen. In het vorige jaar had eene Commissie, door het *Bureau des Longitudes* te Parijs benoemd, en uit Arago, Gay Lussac, Humboldt enz. bestaande, eene reeks van proeven omtrent dit onderwerp in het werk gesteld. Het verslag er van in het licht verschenen, had echter niet beantwoord aan de verwachting, welke de vereenigde werkzaamheid dier geleerden had opgewekt. Overtuigd, dat eene grootere naauwkeurigheid te bereiken was, vereenigde zich Moll met van Beek om die proeven in ons land te herhalen. Door de hooge regering met de noodige hulpmiddelen voorzien, kozen zij, als uiteinden der standlijn, die het geluid moest doorloopen, den Kooltjesberg bij Naarden en de hoogte, genaamd de Zeven Boomen, bij Amersfoort. De afstand dier twee punten is meer dan 17.000 Ned. ellen. Na afloop van al de voorbereidende werkzaamheden; werden zes

nachten aan de eigenlijke waarnemingen gewijd, die niet alleen door haar getal, maar vooral door grootere naauwkeurigheid, die der Fransche geleerden verre overtreffen, en door onpartijdige buitenlanders als zoodanig erkend werden, zoodat de daaruit afgeleide bepaling der snelheid van het geluid thans nog algemeen aangenomen wordt.

Indien deze waarnemingen het bewijs opleveren dat het aan Moll, ter bereiking van een wetenschappelijk doel, niet aan geduld en ijver ontbrak, zoo vinden wij hiervan de bevestiging in zijne proeven omtrent den warmtegraad, bij welken het water zijne grootste digtheid heeft, en vooral in zijne vergelijking van de kilogramme met het Hollandsche en Engelsche, Trooisch en andere gewigten. Slechts zij, die zich met naauwkeurige wegingen hebben bezig gehouden, kunnen de moeite en tijdsopoffering waarderen aan dezen laatsten arbeid besteed.

Intusschen bepaalde zich Moll niet tot de zuivere wetenschap, maar strekte de kring zijner studiën en nasporingen verder uit tot al wat betrekking had tot fabrijken en trafijken, tot werktuig- en bouwkunde, tot zeevaartkunde en waterstaat. Hij bezat in al deze vakken uitgestrekte kundigheden en sloeg met belangstelling hare vorderingen gade. Het is aan deze strekking van zijn geest, dat men vooral zijne bijzondere liefde voor Engeland moet toeschrijven. De gestadige ontwikkeling en voortgang van nijverheid en kunstvlijt, de uitvindingsgeest der Engelschen, hunne geschiktheid voor mechanische kunsten, de praktische deugdelijkheid hunner maatschappelijke inrigtingen, leverden een schouwspel op dat hij met welgevallen gadesloeg. De Engelsche geleerden schatte hij hoog; hunne algemeene kennis en hunne harmonische verbinding van theorie met practische toepassing, kwamen met zijnen aanleg meer overeen dan de dikwijls bloot theoretische en meer onzijdige ontwikkeling der Franschen. Toen in 1831 de Engelschman Babbage, in een openbaar gemaakt geschrift, trachtte aan te toonen dat de wetenschappen in Engeland in verval en minachting waren, nam Moll de pen op om dezen in zijn eigen taal te bestrijden. In zijn eigenaardigen en luimigen stijl, maar tevens met kracht van redenen toonde hij aan, dat de Engelschen voor geen andere natie behoorden onder te doen, en dat bepaaldelijk de zoo hoog geroemde bescherming door Napoleon aan de Fransche geleerden verleend, meestal gekocht was geworden door de slaafsche onderwerping aan den wil van dezen. Wederkeerig werd Moll door de Engelsche geleerden hooggeschat. Hij genoot de vriendschap van eenen Young, Herschel, Wollaston, Kaler, Brewster, en onderhield met hen eene gestadige briefwisseling. Bij de algemeene jaarlijksche vergaderingen dier geleerden, was hij steeds welkom, en de bijzondere eer hem te

Edinburgh en te Dublin ten deel gevallen, strekt ten bewijzen van de hooge achting welke men hem in Engeland toedroeg. Ondertusschen bleef Moll met hart en ziel Nederlander: de roem van zijn vaderland ging hem boven alles ter harte.

Zijn verhandeling over de *Vroegere Zeetogten der Nederlanders*, schijnt voornamelijk geschreven te zijn met het doel om de groote daden der voorouders meer algemeen te doen kennen, en hunne verdiensten omtrent aardrijkskunde en zeevaart in het ware daglicht te plaatsen. Hij ontveinst niet dat Holland niet meer op denzelfden trap van grootheid staat als weleer, en dat traagheid en stilstand bij velen was doorgedrongen. Deze te bestrijden achtte hij pligt. Overtuigd dat gebrek aan natuurkundige kennis en onbekendheid met de vorderingen in andere landen, de voornamen oorzaken des kwaads waren, stelde hij bij voortduring zijne pogingen in het werk om bij zijne landgenooten meerdere kennis te verspreiden en hun de vorderingen elders gemaakt, voor oogen te stellen. Zoo gaf hij eene beschrijving van zijnen overzeeschen togt en de duikerklok te Plymouth, berigten omtrent stoombooten, het gebruik van brandvrije gebouwen, de verwarming van stookkasten door stoom of warm water, de invoering van Artesiaansche bronnen. Ook bepleitte hij de nuttigheid der bliksemafleiders tot afwending der noodlottige gevolgen, welke het inslaan des bliksems in openbare gebouwen en kerktorens kan met zich voeren.

Onder alle vakken van toegepaste natuurkunde waren er echter geene, die voor Moll eene grootere aantrekkelijkheid had, dan het zeewezen en de waterstaat. Reeds vroeg had het hooge belang dezer vakken voor ons land zijne studiën derwaarts gerigt, en hij vond in zijne betrekking als lid des Koninklijken Nederlandschen Instituuts meermalen gelegenheid, om, door grondige rapporten over onderwerpen daartoe betrekkelijk van zijne bedrevenheid er in te doen blijken. Geen wonder derhalve dat, toen in 1821 door Willem I eene Commissie werd bijéén geroepen tot onderzoek der beste rivierafleidingen, ook Moll hiertoe benoemd werd. Gedurende de vier jaren, welke de Commissie met den haar opgedragen arbeid doorbragt, wijdde hij zijnen vrijen tijd bijna uitsluitend aan de daartoe vereischte nasporingen, en het was ook aan hem dat de Commissie bij het eindigen der beraadslagingen, het stellen van het rapport aan Z. M. opdroeg. Dit rapport dat in 1827 in druk verscheen, is een model van helderheid en oordeel. In 1826 als lid der Commissie tot het verbeteren der zeekaarten en het examineren der zeeofficieren benoemd, was Moll in deze steeds ijverig werkzaam om de belangen van het zeewezen te bevorderen. Hij drong vooral aan op grondig onderwijs bij onze aankomende zeelieden, ten einde zij met vreemden zouden kunnen wedijveren. Toen in 1835

onze regering besloten had om deel te nemen aan eene reeks van waarnemingen, strekkende om de voortgang der getijen langs de kusten der Noordzee met naauwkeurigheid te bepalen, wist zij het bestuur dezer werkzaamheid aan niemand beter toe te vertrouwen dan aan Moll. Hare verwachting werd niet te leur gesteld. In korten tijd had Moll de kusten bezocht, en een algemeen plan van waarnemingen ontworpen, welke, onder zijne leiding door de daartoe benoemde zeeofficieren in het werk gesteld werden, en in Engeland den wel verdienden lof van naauwkeurigheid en doelmatige inrigting verwierven.

Bij zoo veel verdiensten omtrent de wetenschap en het vaderland, kon de eer niet achterblijven. Reeds in 1821 zag hij zich met de ridderorde van den Nederlandschen leeuw versierd. Bijna alle inlandsche en vele vreemde geleerde genootschappen beijverden zich om hem onder het getal hunner leden op te nemen. De universiteiten van Edinburgh en Dublin reikten hem honoris causa het diploma in de beide regten uit, terwijl de stedelijke raad der eerstgemelde stad, bij zijn verblijf aldaar in 1835 hem plegtig met het burgerregt vereerde. Den 11 December 1837 vierde Moll het 25-jarige feest der aanvaarding zijner betrekking als hoogleeraar, en den 17 Jan. 1838 bezweek hij ten huize van zijn vriend Mr. F. A. van Hall te Amsterdam aan een hevige zinkingkoorts; zijn stoffelijk overschot werd te Amerongen nevens het lijk van zijn moeder bijgezet. Zijne afbeelding gaat op onderscheidene wijzen uit.

Hij gaf in het licht:

Waarnemingen van de Komeet van 1819, in *Kunst- en Letterb.* 1819, D. II. bl. 59.

Rapport op de beschouwing van de instrooming der Opper-Rijn- en Maaswateren door de Nederlandsche rivieren tot in zee, door den Inspecteur Generaal Blanken, opgenomen in zijne Verhandeling over dit onderwerp. Uitgegeven door de eerste klasse van het Koninkl. Ned. Instit., 1819.

Sur l'imitation de la proposition d'une mesure invariable prise dans la nature, in *Journal de physique*, T. 89. p. 388.

Oratio de vitandi in astronomiae studio fingendi temeritate, et coeli observatione quam diligentissime instituenda, dicta publice die XXVIII m. Martii a 1819, *quum Academiae regundae munus solemniter deponeret*, in *Annal. Acad. Rh. Traj.* 1818—1819.

On the solar Eclipse which took place in September 7. 1820. *Communicated in a Letter to J. F. W. Herschel Esq., from Prof. Moll of Utrecht.*

Sur une expérience d'électricité, in *Journal de physique*, T. XC. p. 396.

Beschrijving van eenen nieuwen Scaphander, verbeterd door A. Schierboom te Amsterdam, in *Natuurk. Verh. v. d. Holl. Maats. der Wetens. te Haarlem*, D. X. bl. 163.

Buitengewone hoogte der barometers in Jan. 1820, in *Kunst- en Letterb.* 1826, D. I. bl. 47.

Lage barometerstand den 2 Maart 1820. Ald. 1820, D. I. bl. 190.

Beobachtung des ausserordentlich hohen und tiefen Barometerstandes im J. 1821. *Nachrichten aus den Niederlande*, in *Gilberts Annalen der Physik*, B. XIII. S. 405.

Berigt aangaande de duikelaarsklok en eenen togt met denzelven gedaan, in *Kunst- en Letterb.* 1821, D. II. bl. 259.

Sur des expériences électromagnétiques, in *Journ. de Phys.*, T. XCII. p. 295.

Sur les nouvelles expériences électromagnétiques. Ald. p. 309, 311.

Au redacteur du Journal de Ph. sur l'invention des lunettes d'approche. Ald. T. XCIII. p. 150.

Over den lagen barometersstand van 25 *Dec.* 1821, in *Kunst- en Letterb.* 1822, D. I. bl. 30.

Over een zeer gevoeligen Galvanischen toestel: vervaardigd door den heer J. van den Bos, en eenige Galvanische proeven met denzelven. bl. 292.

Iets over stoombooten, en een berigt aangaande die, welke aan den Moerdijk zal worden aangelegd. Ald. 1822, D. II. bl. 53.

Verdere berigten aangaande de stoombooten en derzelver gebruik. Ald. bl. 211.

Brandvrije gebouwen. Ald. bl. 311.

Bedenkingen over het werktuig ter verbeteringen der vaart in kanalen enz. Ald. bl. 372.

On some electromagnetical experiments made by Mr. van Beek, van Rees, and Moll, in *Edimb. Philos. Journ.* T. IX. p. 167. Een uittreksel staat in de *Biblioth. Universelle*, T. XX. p. 123.

Redevoering over Jan Hendrik van Swinden, uitgesproken in de vierde openbare Vergadering der eerste klasse van het Kon. Instituut, 26 *Aug.* 1823, in *Verslag der vierde Openb. Vergadering der eerste klasse.* Ook afzonderlijk uitgegeven, Amst. 1824, 8°.

Iets over den onlangs overledenen Sterrekundige Delambre, in *Magazijn van Wetenschappen, Kunsten en Letteren, verzameld door* N. G. van Kampen, D. II. bl. 29.

Eenige berigten (omtrent Stoombooten enz.), in *Kunst- en Letterb.* 1823, D. I. bl. 334.

De Treeradmolen in de gevangenis van Coldbathfield te Londen, met eene afbeeld. Ald. D. I. bl. 291.

Het hellend scheeprad door een stoommachine gedreven. Ald. D. II. bl. 98.

Proefneming aangaande de snelheid van het geluid door G. Moll en A. van Beek, in *Verh. d. eerste klasse van het Kon. Nederl. Instit.* D. VII. bl. 281; *Phil. Transact.* 1823; *Bibl.*

Univers. T. XXX. p. 470, Poggendorff, *Ann. de Phys.* T. V. p. 351, 469.

Berigt omtrent de werken te Plymouth met de duikelaarsklok uitgevoerd, in *Kunst- en Letterb.* 1823, D. II. bl. 329.

Berigt aangaande J. F. Keyzer, in *Kunst- en Letterb.* 1824, D. I. bl. 354.

Berigt aangaande den onderaardschen weg, welke in het bed van den Theems zal gegraven worden, met afbeelding. Ald. D. II. bl. 276.

Over de electrische proef van den ridder de Nobili. Ald. 1824, bl. 364.

Verhandeling over de verwarming der stookkassen door stoom, door W. Burley, uit het Engelsch vertaald, met bijvoegselen, in *Natuurk. Verh. van de Holl. Maats. der Wetensch. te Haarlem*, D. XIII. bl. 201.

Verhandeling over eenige vroegere zeetogten der Nederlanders. Amst. 1825, 8°.

Bleibtreu, Beschrijving des sterrenhemels, vertaald door A. de Wit, met eene voorrede en aanteeken. van G. Moll. Amst. 1825.

Over de uitgaven van de handschriften van Huyghens, in *Kunst- en Letterb.* 1825, D. I. bl. 358.

Voorrede voor de *Bijdragen tot de Natuurkundige Wetenschappen* (1826).

Over eene verbeterde bereiding der olie voor horologiemakers. Ald. D. I. bl. 1.

Verschuur, Beschrijving der gewigten, met aanmerkingen van G. Moll. Ald. D. I. bl. 7.

Over eene vermoedelijke nieuwe ontdekking in den Oceaan. Ald. D. I. bl. 84.

Account of the discovery of an inhabited island in the Pacific by cap. Elq., in *Edimb. Journ. of Science*, T. IV. p. 278.

Over het stoomschip the Entreprise, uit Engeland naar Indie gestevend, in *Bijdr.* D. I. bl. 176.

Nog iets over het Nederlandsch eiland. Ald.

Proeven over de snelheid des geluids. Ald. bl. 191.

Over twee nieuw uitgevondene Kompassen. Ald. bl. 197.

Over het Amsterdamsche peil en de geschiedenis van hetzelve. Ald. bl. 370.

Recensie van Lobatto's, Jaarboekje over 1826. Ald. bl. 109.

Recensie over *de Jongs werken, getiteld de Amstel enz. voor groote schepen bevaarbaar gemaakt.* Ald. bl. 133, 203.

Bijdragen tot de Geschiedenis der wiskundige wetenschappen in Nederland, in van Kampen, *Geschied. d. Nederl. Letteren*, D. III. bl. 112, 116, 196, 261—263, 289—312.

Pierre Simon de la Place, in *Bijdr.* D. II. bl. 281.

Recensie van Maijer's Handleiding tot het teekenen van landkaarten. Ald. bl. 22.

Rapport aan Zijne Maj. uitgebragt door de Commissie tot onderzoek der beste rivierafleidingen (1827).

Verhandeling over de Spiegeltelescopen, in *N. Verh. van het Kon. Inst. eerste klasse*, D. I. bl. 29.

Over de warmtegraad, waarbij het water zijne grootste digtheid heeft. Ald. bl. 241.

Eenige electro-magnetische proeven, in *Bijdr.* D. II. bl. 372.

Nieuwe berekening van de proeven over de snelheid van het geluid. Ald. bl. 375.

On captain Parry's aud Lieutenant Foster's experiments on the velocity of sound by Dr. G. Moll Prof. Communicated by Captain Henry Katers V. P. R. S. In de *Philos. Transact.*, 1828, p. 97.

Naschrift over de beschrijving van den toestel van Hageman om met stoom te kuipen, in *Bijdr.* D. III. bl. 4.

Recensie van Conrad, Leven van Bruinings. Ald. bl. 1.

Waarneming van een lichtend luchtverschijnsel, in *Kunst- en Letterb.* 1828, D. II. bl. 338. *Astr. Nachr.* Th. VII. S. 49.

Berechnung der Schallversuche von Forster und Parry, in Poggendorff, *Ann.* Th. XIV. S. 371.

Waarneming der Komeet van Encke in 1825 *door South te Kensington*, in *Kunst- en Letterb.* 1828, D. II. bl. 834.

Over de snelheid van paarden, en in 't bijzonder over die onzer harddravers, in *Bijdr.* D. III. bl. 8.

Antwoord van G. Moll, Lid der gewezene Commissie tot onderzoek der beste rivierafleidingen aan Mr. J. G. van Nes, Hoogheemraad van den Lek-dijk bovendams, wegens eene Memorie van het Collegie van den Lek-dijk bovendams, over het rapport door de Commissie tot onderzoek enz. uitgebragt. Amst. 1829, 4°.

De dood van Dr. William Hyde Wollaston, in *Bijdr.* D. IV. bl. 174.

Over het verwarmen van stookkassen met heet water. Uitgeg. door de eerste klasse van het Instituut. Amst. 1829, 8°. m. pl.

Electro Magnetische proeven. Uitgeg. door de eerste klasse van het Instituut. Amst. 1830, 8°. Ook in de *Bibl. Univers.* T. XXXXV. p. 19. *Edimb. Journ. of Science* N°. 6. T. III. p. 289. *Journal of the Royal Institution* 1831, p. 379. Een uittreksel is gegeven in Quetelet, *Correspond. Mathématiq. et Physique* T. VI. p. 327, en overgenomen in de *Ann. de Chimie et de Physique*, T. I. p. 321.

Over diepe putten of kunstbronnen, door de Franschen Artesiaansche genaamd, in *Bijdr.* D. V. bl. 269.

Iets over de zoogenaamde Romeinsche cement, in *Bijdr.* D. V. bl. 400.

Eenig berigt aangaande de Vergadering der Duitsche Natuurkundigen en Artsen, gehouden te Hamburg, in *Kunst- en Letterb.* 1830, D. II. bl. 378.

Brief over de verkiezing van eenen nieuwen Voorzitter van the Royal Society te Londen. Ald. 1830, D. II. bl. 371.

Over de verwarming van stookkassen met warm water, in *Bijdr.* D. V. bl. 121.

Eenige berigten over lange winters in deze landen, in *Bijdr.* D. V. bl. 128.

Geschiedkundig onderzoek naar de eerste uitvinders der Verrekijkers, uit de aantt. van den Hoogl. van Swinden zamengesteld, in *N. Verh. der eerste klasse*, D. III. bl. 103. *Journ. of the Royal Institution*, Febr. 1831, p. 319.

On the alledged decline of science in England by a Foreigner. Lond. 1831, 8°.

Over de kilogramme, en vergelijking van dezelve met het Hollandsch en Engelsch, Trooisch en andere gewigten, in *Bijdr.* D. VI. bl. 119.

Nog iets over de Artesiaansche bronnen. Ald. bl. 334.

Electro-magnetische proeven, in *Bijdr.* D. VI. bl. 349. Poggendorff, Th. XXIV. S. 639.

Over verwarming met heet water, in *Bijdr.* D. II. bl. 554.

Brief aan de redacteur van den Letterbode, behelzende waarnemingen van het Noorderlicht van 7 Jan. 1831, in *Kunst- en Letterb.* 1831, D. I. bl. 44.

Beobachtungen des Nordlichts von 7 Jan. 1831, in Poggendorff, *Ann.* Th. XXII. S. 462.

Brief aan de Redactie van den Letterbode, over de twee Schurnackers te Hamburg, en over de onbrandbaarheid der ligchamen met eene oplossing van aluin bestreken, in *Kunst- en Letterb.* 1831, D. I. 341.

Electro-magnetische proeven, in *Bijdr.* D. VII. bl. 241; Poggendorff, *Ann.* Th. XXIV. S. 488.

Mercurius in sole visus, of overgang van Mercurius over de Zon, den 5 *Mei* 1832 *te Utrecht waargenomen*, in *N. Verh. d. eerste klasse*, D. IV. bl. 71. Ook afzonderlijk. Amst. 1833, 4°. *Astron. Nachr. v. Schurnacker*, Th. X. S. 205. *Letterb.* 1833, D. I. bl. 432.

Iets over eene uitdrukking voorkomende in de Voorrede van Prof. H. W. Tydeman, geplaatst voor het eerste deel der Geschiedenis des Vaderlands, door Mr. W. Bilderdyk, in *Kunst- en Letterb.* 1833, D. I. bl. 195. Het antwoord van Tydeman. Ald. bl. 244.

Brief, behelzende proeven met zeer kleine galvanische toestellen. Ald. 1833, D. I. bl. 275.

Iets betreffende wijlen den Hoogleeraar Jean Henri Pareau. Ald. D. II. bl. 61.

Brief over de verkeerde overzetting van het woord chevretten in de Duitsche Journalen. Ald. 1834, D. I. bl. 297.

Quadratuur van den Cirkel. Ald. 1835, D. I. bl. 104.

Winterkoude. Ald. bl. 176.

Brief over de hoogte van den Dom te Utrecht. Ald. 1835, D. I. bl. 354.

Recensie van Rodens Reize (onder de letter M.). Ald. bl. 137.

Dicta a Ger. Moll, quum A. C. G. Suerman et A. Vrolik, Academiae Rheno-Trajectinae alteris secularibus concelebrandis more majorum Math. Mag. Phil. Nat. Doctores renunciaret, in *Ann. Acad. Rheno-Traj.* 1836.

Over de putboring op de heide tusschen Woudenberg en Zeist, in *Kunst- en Letterb.* 1836, D. I. bl. 82. (Het antwoord van Breda. Ald. bl. 274).

Iets over den Catalogus der Zuidelijke Sterren, opgemaakt door Frederick de Houtman. Ald. D. I. bl. 2.

Over waarnemingen der getijen langs de kusten van Nederland, in *N. Verh. der eerste klasse*, D. VII. bl. 1.

Over de voorgewende ontdekkingen van Sir John Herschel in de maan, in *Kunst- en Letterb.* 1836, D. I. bl. 211.

Brief over den Florentijnschen sprong. Ald. D. I. bl. 224.

Bijdragen over afleiders en het onweder. Ald. N°. 21, 22, 36, 50.

Brief over den toestand der Astronomie in Frankrijk. Ald. D. II. bl. 130.

Over het Palladium. Ald. bl. 116.

Over de luchtreis van Green van Londen naar Weilburg. Ald. D. II. bl. 371.

Over het bestaan van een werk van Sebastiaan Cabot in *Archief van Mulder*, D. V. bl. 214.

Barometerstand gedurende den storm van 29 *Nov.* 1836, in *Kunst- en Letterb.* 1837, D. I. bl. 13.

Over afleiders en onweder. Ald. bl. 82.

Zie *Bericht aangaande het leven en de wetenschappelijke verdiensten van wijlen den hoogleeraar Gerrit Moll, door R. van Rees*, in *Kunst- en Letterb.* 1837, D. bl. 21, 1819, D. II. bl. 59, 1838, D. II. bl. 83—91, 98—107; Dez., *Levensberigt van G. Moll*, in *Utr. Stud. Alm.* 1839, bl. 104: L. G. Visscher, *Oratio de Gerardo Moll, dicta publico die XXVI m. Martii a 1838, cum Academiae regundae munus solemni ritu poneret. Traj. ad Rhen.* 1838, en in *Ann. Acad.* 1837—1838, p. 97; Holtrop, *Bibl. Med. et Chir.; de Verslagen van het Kon. Ned. Instit.; van 't Prov. Utr. Genoots.; der Maatsch. v. Ned. Letterk.* 1838; Heringa, *de Auditorio*, p. 18, 158, 163, 209; Muller, *Catal. v. portr.*

MOLL (PETRUS) of TALPA (PETRUS) een Friesch geneesheer te Sneek, Leeuwarden en elders, tijdgenoot van Suffridus Petrus, een geleerd man en Latijnsch dichter, schrijver van:

Empiricus s. indoctus Medicus et Exilium Empiricorum brevi Elegia Satyrica.

Zie Suffrid. Petrus, *de Script. Frisiae Dec. XV.* 1; Vriemoet, *Ath. Fris.* p. 399.

MOLL (PETRUS), zoon van Johannes Moll, schepen te Sneek en van Bottje Pieters, werd 26 Nov. 1596 aldaar

geboren, bezocht in 1617 de Hoogeschool te Franeker en legde zich vooral onder Timaeus Faber op de regtsgeleerdheid toe. Terwijl hij te Franeker studeerde, overleed Frederik Stellingwerff J. U. D., rector der Latijnsche school te Sneek. Moll werd waardig gekeurd zijn opvolger te zijn en bekleedde dien post, terwijl hij zich op de regten bleef toeleggen, en ontving den 8 Oct. 1625 het meesterschap in deze. Reeds had hij den ouderdom van 51 jaren bereikt, toen hij, in plaats van Christianus Schotanus, die den leerstoel in de godgeleerdheid had verkregen, tot hoogleeraar in de Grieksche taal werd benoemd.

Tweemaal (1648, 1665) bekleedde hij de rectorale waardigheid en overleed den 29 Oct. 1669. Zijn lijkrede werd door Michiel Busschius, hoogleeraar in de geschiedenis en welsprekendheid, gehouden. Hij huwde Ulrica Hannema, die hem eene dochter schonk, Gellia Moll, gehuwd 1. met Joachim Frencelius, hoogleeraar in de medicijnen, en 2. met Joannes Verhel, advocaat, bibliothecaris, later in 1657 voorzitter van het Friesch krijgsgeregt.

Hij schreef:

Longi Pastoralium de Daphnide et Chloë Libri IV cum eius Versione et Notis. Franeq. 1660, 4°.

Hem was de overzetting van Jungermann, schoon door Vossius (*Histor. Gr.* L. IV. p. 111) vermeld, onbekend. Jo. Georg. Graevius schreef aan Nic. Heinsius „in notis nihil novi deprehendi, versio Jungermannianae (Hanoviae 1605) multum cedit.”

Zie Vriemoet, *Ath. Fris.* p. 398 seqq.; de Wal, *de Clar. Frisiae Jurecons.*, p. 44, 108; *Syll. Burm.* T. IV. p. 23; Bader, *Carm. Juven.*, Jöcher; Jac. Engelsma, *Volglijst der Predikanten onder de cl. van Zevenwouden*, bl. 111.

MOLL (Petrus), zoon van Henricus Moll, predikant te Wommels en (1626) te Langweer en Ter Oele, broeder van den vorige, in 1631 overleden; studeerde te Franeker in de regten en werd in 1635, na het verdedigen zijner *Diss. de Sponsalibus et Nuptiis* docter in de beide regten.

Zie Vriemoet, *Ath. Fris.*, p. 398; Engelsma, *Volglijst enz.* bl. 111.

MÖLLER of MÜLLER (Johannes). Hij was wel geen Nederlander, als zijnde in het buitenland, te Frankfort aan den Main, in den jare 1641 geboren; doch door langdurigheid van verblijf in ons vaderland als 't ware inlander geworden. Hij schijnt geruimen tijd elders (misschien te Heidelberg) in de godgeleerdheid zich geoefend te hebben, toen hij ter voltooijing zijner studiën onder J. Coccejus en diens ambtgenooten, op zijn 24ᵉ jaar te Leyden zich liet inschrijven in Sept. 1665. Na geheel volbragten studiën en nadat

hij daar ter plaatse eenigen tijd de dienst als proponent in de aldaar gevestigde Hoogduitsche kerk (vooral voor de Hoogd. studenten die tijdelijk met hunne Duitsche gouverneurs of ephori hier vertoefden) waargenomen had, werd hij er in 1672 als werkelijk hoogd. predikant beroepen. IJverig als hij was voor het kleine hem toevertrouwde kuddeken, wilde hij niet alleen hen, maar ook zijn eigen vaderland in de kennis der H. Schriften beter doen indringen. Daartoe diende hem de destijds in gebruik zijnde *ars mnemonica*, die hij van eenen zijner leermeesters, Prof. J. L. Fabricius van Heidelberg uit diens *Systema historico-chronologicum* had overgenomen en op bijbelsch terrein wilde overbrengen. De Leydsche hoogleeraar in de regten, Böckelman, was aan Möller op juridisch terrein in zijne *ars magna Pandectarum* voorgegaan, die omstreeks dien tijd met 6 bladen vol figuren door Romein de Hooghe verrijkt en fraai gegraveerd te Leyden uitgegeven was. Ds. Möller hieraan kennis gekregen hebbende, gaf in 1681 bij Felix Lopes ter zelfder plaatsen uit, zijn *Erklärungs Schlüssel der Biblischen Figuren, über die 4 Evv., Gesch. der App., und Offenbahrung Joannis*, waardoor hij vooral de hoofdstukken, waarin elke geschiedkündige zaak te vinden was, in 't geheugen wilde inprenten. Daartoe moesten dienen 3 platen met 28 afdeelingen vol figuren over elk der hoofdstukken van Mattheus, 2 dergelijke over Marcus, 3 over Lucas, 3 over Johannes, 3 over de Handelingen, 3 over het Openbaringsboek. Hij voegde hieraan nog eenige hoogd. „rijmen" toe, op ieder der door hem afgebeelde hoofdstukken, aldaar in 't zelfde jaar gedrukt. De platen eenmaal gegraveerd zijnde, en het nut openbaar wordende, was niets gemakkelijker dan dit ook op nederduitschen grond over te plaatsen. In den jare 1682 [1]) verscheen dus, zeker bij denzelfden uitgever, zijn *Sleutel der Bijb. figuren* met dezelfde platen in 't nederduitsch. Maar, o ramp, het naauwlettend oog der nederduitsche theologen vond onder de kleine figuren sommige die bij de gelijksoortigheid der joodsche en roomsche kerkgebruiken, naar de laatstgenoemde schenen heen te wijzen. 't Zij zulks door den graveur R. de Hooghe, die zoo naauw, 't zij in het zedelijke, 't zij in 't roomsch geloof niet zag, buiten des schrijvers weten was ingeslopen, of dat ook Möller de kritische bezorgdheid der heerschende kerk niet deelde, hij en zijn boek werden althans gansch onverwacht het voorwerp eener aanklagt, die zich in den nederd. herv. kerkeraad, waarvan hij blijkt lid te zijn geweest, in het najaar van 1683, lucht gaf. De acten

---

[1]) Hieruit blijkt ten duidelijkste de dwaling in de *Naamlijst van* Abcoude (1741, I. 248), overgenomen in die van Arrenberg (bl. 296), die van eene uitgave van 1662 gewaagt.

aldaar geven van toen af tot in Julij 1686 een zeer uitvoerig en vrij merkwaardig verslag van deze zaak, die ter dezer plaatse niet behoort, doch waarvan 't genoeg zij te melden, dat de betrokkene erkende, gaarne ter vermijding van ergernissen, een ontwerp van verdeediging te zullen inleveren. Dit geschiedde. Doch niet naar genoegen, 't was geene volledige terugneming, en zoo kwam dan de zaak in 1684 tot de provinc. Synode te Woerden, in 1675 tot die te Buren, en in 1686 tot die te Breda. Te dezer plaatse valt eindelijk het besluit dat Ds. Möller den geheelen druk tot zijn kosten en schade zal intrekken en ophalen: gelijk hij in 1684 reeds verklaard had „de platen" te hebben vernietigd. Hier door zijn denkelijk de afgedrukte platen bedoeld; niet de koperen platen. Althans dit is zeker, dat, na 30 jaren een tijd van verkoeling aanbrak (zie 1713). Ja zelfs in 1685 kwamen de plaatjes over het boek der Openbaringen met den daarbij behoorenden tekst te Leyden afzonderlijk met 's mans naam, nemine contradicente, uit. En, toen de graveur R. de Hooghe in 1708 en Ds. Möller in Augustus 1710 gestorven waren; vond een later geslacht geene zwarigheid in de verspreiding, gelijk de aanvrage om 't werk, ook door de gedwongen stuiting daarvan aangewakkerd, te meer zich openbaarde. De titel dier vernieuwde uitgave, Leyden, J. A. Langerak, 1713, 8°. gewaagt trouwens uitdrukkelijk van een ernstig verzoek van velen, waarop het eindelijk in 't licht gegeven werd met koperen platen van R. de Hoog (sic). Deze naam stond op de vroegere uitgave niet en wordt ook in de kerkenraadsacten door Möller, ofschoon hij zelf zich vrijmoedig noemt, zorgvuldig verzwegen; wat des te gemakkelijker was, wijl R. de Hooghe zeer veel zonder zijn waarmerk graveerde en dit ook op deze blaadjes gemist werd; 't zelfde is 't geval met die van bovengemelde *ars magna Pandectarum*. — Doch deze vernieuwde uitgaaf strekt ten overtuigenden bewijze dat Möller in 1683 *niet* de *koperen* platen vernietigd had.

Zoo verre een deel zijner werkzaamheden. Wij keeren terug tot omstreeks den jare 1700. Möller was toen nog geene 60 jaren. En het schijnt dat zijne kleine duitsche gemeente, uit enkele duitsche gezinnen en de hoogd. studenten bestaande, hem geene genoegzame bezigheid gaf. Althans hij wierp zich, daar zijn vroeger plan van werkzaamheid den bodem was ingeslagen, op het stereotyperen. En gelijk men in den vroegsten tijd der drukkunst schoolboeken met vaststaanden tekst, in houten vormen, gedrukt had, zoo begreep hij dat de looden letters even zoo op vaste platen te solderen waren. Zie daar de stereotypie. Zijne belangstelling in de H. Schrift deed hem zulks op het boek der boeken toepassen. — Hij nu had een zoon, mede Johannes genoemd, hier te Leyden in 1687 geboren, in Febr. 1703 als student in de letteren ingeschreven, en bij

hem op het Rapenburg inwonende; en toen deze in den jare 1707 zijne drukkersleerjaren bij eenen Leydschen drukker volbragt had, werd de 20-jarige jongeling nu ook als vrijmeesterdrukker in het boekverkoopers en boekdrukkers gild opgenomen. In vereeniging met dezen zoon en gesteund door geldelijke hulp van eenen der werkzaamste boekhandelaars (Sr. Jordaen Luchtmans, n. 1651 † 1708) goot hij of liet hij onder zijn toezigt gieten alle de platen voor eenen folio- en eenen quarto Bijbel, deels voor kerkelijk deels voor huisselijk gebruik [1]). De zoon zette, zeker na dat zijn vader tusschen 16 en 23 Augustus 1710 overleden was, dit winstgevend bedrijf voort tot dat ook dezen na weinige jaren stierf, tusschen 1718 en 1720 ook de weduwe Möller overleed, en de zoon van Jordaen Luchtmans, Samuel Luchtmans geheten, den geheelen toestel overnam. Deze en zijne zonen S. en J. Luchtmans, drukten hiermede gedurende geheel die eeuw door, tot dat door langdurig gebruik de looden platen vooral in de nootletter, haar dienst weigerden. De laatste druk van den quarto bijbel was van 1785. Zeer enkele dier looden platen zijn nog berustende bij Mr. Bodel Nyenhuis, erfgenaam en laatste lid der boekhandelsfamilie Luchtmans.

Zijne geschriften zijn in den loop van dit artikel alle genoemd.

Uit de mss. acten van den nederd. kerkeraad te Leyden, gekopieerd door de zorg van Ds. van Iterson. — Uit de inscriptieboeken der Leydsche Akademie burgers. — Uit de Gildeboeken van het boekverkoopers en boekdrukkersgilde aldaar; — en uit particuliere berigten.

MÖLLER (A. W. P.) predikant te Duisburg, behaalde viermaal het eermetaal bij het *Genootschap ter verdediging van den Christelijken godsdienst.*

Over de oorzaken, kenmerken en gevolgen van het ongeloof der Joden, omtrent den Zaligmaker, de handelwijzen van Hem en Zijne Apostelen omtrent de ongelovigen, en het voorbeeld daarvan door ons te ontleenen (1795).

Anachrisis of beoordeeling van het werk: Versuch die Wundergeschichte, des N. Test. aus naturliche Ursachen zu erklären von J. C. F. Eck, uit het Latijn vertaald (1797).

Betoog der kracht van het bewijs voor de Waarheid en Goddelijkheid der Evangelieleer, uit de wonderwerken van Jezus en de Apostelen; uit het Hgd. vert. (1801).

Betoog en verdediging van de kracht en het bewijs voor den Goddelijken oorsprong en het verbindend gezag van het Evangelie; ontleend uit den voortreffelijken aard van deszelfs Zede-

---

[1]) In October 1702 was die gieterij reeds aan den gang, waarin men ook de karakters voor C. Schaaf's *Lex. Syriacum in N. T.* goot, wier proeven Ds. Möller corrigeerde.

leer en haren gezegenden invloed op de verbetering van het getal van menschen en volken (1803).

Zie Kist en Royaards, *Archief voor Kerkel. Geschied.*, D. V. bl. 262, 263, 294; *Naaml. van van Cleef*, bl. 629, 630.

MOLLER (Willem) maakte zich als 12-jarige knaap reeds als dichter bekend door zijn *Lijkdicht op den dood van Willem IV* in de *Dichtk. Cypressenblad*.

Zie van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*

MOLLERUS, MOLLER (Hendricus). Zie ZUTPHEN (Hendrik van).

MOLLERUS (Christophorus), rector te Leerdam, beoefende de Latijnsche poëzij, blijkens zijn gedicht:

In Illustr. ac Seren. Principis ac Dom. Uraniae utriusque denati obitum ... Filii nati ex utero matris felicem ingressum. In plano (1650).

Zie Muller, *Cat. v. Pamfl.*, D. II. bl. 37.

MOLLERUS (Christophorus), zoon van Johannes Mollerus, predikant te Hien, Waardenburg en Zalt-Bommel, waar hij overleed, werd in de eerstgemelde plaats in 1661 geboren. Zijne voorouders waren uit de Paltz gevlugt, en hadden zich hier te lande gevestigd. Hij was de oudste van verscheidene kinderen. Zijn broeder Johannes was predikant te Batenburg (1678) en 's Hertogenbosch (1679) waar hij in 169. overleed. Hij bezocht waarschijnlijk de triviale scholen te Zalt-Bommel, studeerde te Leyden onder Spanheim en Trigland, werd predikant bij de Gereformeerde-Nederduitsche gemeente (1685) te Norwich in Engeland, in 1691 predikant te Maastricht, werd al vroeg door jigtkwalen aangetast, verkreeg in 1729 zijn emeritaat en overleed, na een 18-jarige stoel- en bedlegering den 26 Jan. 1747, in 't 86ste jaar zijns ouderdoms en 62ste zijner bediening. Volgens zijn levenbeschrijver was hij een man van groote geleerdheid, doch heeft niets in het licht gegeven. Curatoren van het Gymnasium te Maastricht benoemden hem in plaats van Barthelemy, tot Professor in de philosophie, in welke bediening hij in 1736 door Paul Barbin, oudste predikant bij de Waalsche gemeente werd opgevolgd. Zijne echtgenoot schonk hem een zoon, die als officier en ingenieur het land met ijver diende, en in 1708 bij het beleg van Rijssel sneuvelde.

Zie Keppel, *Naaml. van Predik.*, bl. 107; de Jongh, *Naaml. van Predik. in Gelderland*, bl. 370; *Boekzaal der Gel. Wed.* 1728 *b*, bl. 1729, 1747 *a*, bl. 101, 323, *Navorscher* 1866, bl. 320.

MOLLERUS (Mr. Hendrik) zoon van Adriaan, agent en solliciteur te 's Hage, was in 1754 oudste raadsheer en werd den 23 Oct. 1763 als president van den Hoogen Raad geïnstalleerd.

Zie *Groot placcaatb.*, D. VIII. fol. 45, D. IX. fol. 5; Vreede, *Hoogen Raad*, bl. 56; *Boekzaal der Gel. Wer.* 1747 *a*, bl. 324.

MOLLERUS (Jan Hendrik Baron), zoon van den vorige, in 1750 te 's Hage geboren, werd in 1784 tot Secretaris van den Raad van State benoemd, en bleef tot aan de omwenteling van 1795 werkzaam in dien post. Zoo groot was de lof, dien hij zich in de waarneming daarvan had verworven, dat de toenmalige bestuurders van den Staat hem dezelfde waardigheid bij het committé aanboden, 't welk den vroegeren Raad van State vervangen had; doch zijne gehechtheid aan het Stadhouderlijk huis was te sterk dan dat hij dit aanbod zou aanvaard hebben. Hij bleef derhalve buiten openbare bediening tot het jaar 1802, toen de schikkingen, bij den vrede van Amiens getroffen en de gematigde beginselen, door de toenmalige regering gevolgd, hem veroorloofden op nieuw zijne dienst aan het vaderland te wijden. Nu bekleedde hij, achtereenvolgens den post van Secretaris van het Provinciaal bestuur van Holland en van Lid van den Aziatischen Raad. Koning Lodewijk benoemde hem tot Staatsraad, daarna tot minister van Binnenlandsche Zaken en laatstelijk van Eeredienst. Ook onder de Fransche overheersching bleef hij werkzaam, eerst als Lid van het Wetgevend Ligchaam voor het Departement der Monden van de Maas, later als Directeur-Generaal van Bruggen en Wegen, in welken post, hem geheel vreemd, hij zich weldra de noodige kundigheden verwierf en aan zijn vaderland gewigtige diensten bewees. Willem I toonde Mollerus verdiensten op prijs te stellen door hem, onder den titel van Commissaris-Generaal, het departement van oorlog op te dragen. Hij verkreeg echter nog binnen het jaar, op zijn herhaald verzoek, van deze waardigheid een eervol ontslag, werd tegelijk tot Staatsraad benoemd, en was, in die hoedanigheid, ook lid der commissie, belast met het vervaardigen van een ontwerp van Staatsregeling voor het Koningrijk der Nederlanden. Na de aftreding van G. K. van Hogendorp, als vice-president van den Staatsraad, in 1816, werd hij met die belangrijke waardigheid bekleed en bleef haar tot zijn overlijden met grooten lof en zeldzame kracht van geheugen in zoo hoog geklommen ouderdom, waarnemen. Hij overleed 22 Junij 1834. Hij was o. a. kommandeur en later grootkruis der orde van den Nederl. Leeuw en Lid van de Maats. der Ned. Letterk. Zijn gelaat zag, in steendruk, bij Houtman te Utrecht, het licht.

Zie *Galérie Hist. der Contemporains*, T. VII. p. 113 suiv.; *Nouv. Biogr. génér.*; Siegenbeek in *Handel. d. Jaarl. Vergad. der Maatsch. v. Ned. Letterk.* 1835; *Cour de L. Napoleon* p. 394; *'s Gravenhaagsche Staatsalmanak* 1834; Ypey en Dermout, *Gesch. d. Ned. Herv. Kerk*, D. IV. *Aant.* 59, (324), 372, 376; C. W. Pape, *Leven en Werken van J. D. Janssen*, 's Bosch 1855; Kobus en de Rivecourt.

MOLLERUS (MARTINUS) in 1691 als proponent te Zallik in dienst gekomen, in 1693 te Wageningen, waar hij den 18 Julij 1735 overleed oud 60 jaren.

Hij schreef:

Vreede en Trooster der Ziele. Amst. 1727.

Handboekje. Amst. 12°.

Zie de Jongh, *Naaml. van Predik. in Gelderland*, bl. 370; *Boekzaal der Gel. Wer.* 1735 *b*, bl. 90, 236.

MOLLERUS (JOHANNES) schreef:

Bybelsche figuren van de vier Evangelisten, Handelingen der Apostelen en de Openbaringen van Johannes. Leyd. 1662, 1738.

Zie Abcoude. *Naamr.* bl. 248, *Aant.* bl. 142. De Jongh, *Naaml. van predik. in Gelderl.*, bl. 370

MOLLERUS (MARTINUS), in 1648 als proponent te Waerdenburg c. a. beroepen, in 1673 te Zalt-Bommel waar hij in 1689 overleed, schreef:

Heylsame betragtingh, 1672.

Aandagtige meditatiën, 12°.

Zielen balsem over Ps. 91.

Over 't lyden van J. C. Dordr. 1667.

Zie Abcoude, *Naamr.* bl. 248, *Aant.* bl. 142; *Cat. v. der Groe*, bl. 256.

MOLLERUS (H.) schreef:

Over de Psalmen, fol.

Zie Abcoude, *Aant.* bl. 242.

MOLLERUS (FREDERICUS HENRICUS), doctor in de regten en corrector bij den boekhandelaar Janssonius te Amsterdam, was in zijn tijd als geleerde beroemd en hield briefwisseling met den geleerden Reinerus Neuhusius, rector te Alkmaar (1662).

Zie R. Neuhusii, *Epp.* p. 169.

MOLLERUS (ANNA CORNELIA), vrijvrouw van Dalem en Vuren, zuster van baron Johannes Henricus bovengemeld, huwde Mr. Abraham Perrenot, later Mr. Johan Baron Meerman, heer van Dalem en Vuren. Zij verdient onder onze vaderlandsche dichteressen, die eenigen aanleg hadden, genoemd te worden. Zij gaf van 1810—1816 vier bundels vrijvloeijende *Gedichten*, en in 1819 een dichtstuk in vier zangen *Catharin en Othara* in het licht: ook maakte zij Fransche verzen en leverde vertalingen uit de Noordsche talen. Zij overleed te 's Hage den 10 Aug. 1821 in den ouderdom van 72 jaren.

Zie *Kunst- en Letterb.* 1821, D. II. bl. 90; van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*

MOLLINGER (FRANCISCUS RUDOLPHUS), zoon van Frans Rudolph en van Maria Emerence Clasens, werd den 11 Oct. 1791 te Bergen op Zoom geboren. Hij trad den 19 Oct. 1804 als kadet bij het 13e bataillon infanterie van linie,

daarna 6e en naderhand 7e regiment infanterie in dienst, werd 4 April 1807 overgeplaatst als sergeant bij het 8e regiment infanterie, 12 Sept. 1809 benoemd tot tweeden luitenant bij het 9e regiment infanterie, ging bij de vereeniging van Holland met Frankrijk over in Franschen dienst en werd 22 Sept. 1810 geincorporeerd bij het 125 regiment infanterie, den 12 Julij 1812 benoemd tot eerste luitenant, 2 Sept. 1813 tot kapitein. Uit Franschen dienst ontslagen keerde hij onder de orders gesteld van den majoor Ter Horst der artillerie keerde met een bataillon, zamengesteld uit Hollanders, die zich in de vesting Maagdenburg bevonden, naar het vaderland terug (Mei 1814), werd kort daarna (26 Junij) kapitein bij het 5e bataillon infanterie Nationale militie, en klom vervolgens op tot majoor (1819), werd gedetacheerd bij den krijgsraad te velde (1830—1839), luitenant kolonel (1840), kommandant van de eerste afdeeling infanterie (1841), kolonel en plaatselijk kommandant te Maastricht (1843), gepensioneerd in 1848, waarna hij zich te Kampen vestigde en er den 25 Junij 1866 overleed. Mollinger onderscheidde zich in 1807, 1808 en 1809 bij de belegering van Colberg en overigens in Noord-Duitschland en Pruissen, nam in 1812, 1813, 1814 en 1815 aan de veldtogten in Rusland, Pruissen en Frankrijk deel, en werd den 16 Junij 1815 te Quatre-Bras door een geweerkogel door de regterhand gewond. In 1830 was hij in de vesting Antwerpen en van 1831—1834 lid van den krijgsraad te velde. De Koning benoemde hem tot ridder der Militaire Willemsorde, van de Orde van de Nederl. Leeuw en Kommandeur van den Eikenkroon. Ook ontving hij het eereteeken voor 1813—1815, de St. Helena medaille en het onderscheidingsteeken voor langdurigen Nederlandschen dienst. Hij huwde G. A. Revius. Belangrijk genoeg achtte wij den volgenden brief van 20 Aug. 1854 door den generaal-majoor Menning aan Mollinger geschreven om hier in te vlechten.

„Waarde vriend Mollinger!

Beantwoordende uwen brief van den 12e dezer, heb ik het genoegen u de verzekering te geven, dat ik het mij nog perfect herrinner gij in de jaren 1807, 1808 en 1809 gediend hebt (alhoewel nog zeer jong zijnde) als sergeant bij de grenadiers van het 2e Bon van het 8e regimt Hollandsche infanterie, terwijl ik in dienzelfden tijd de eer had bij dat zelfde korps te dienen als 2e luitenant.

Dat dit regimt in opgenoemde jaren de veldtogt in Duitschland mede makende, een gedeelte uitmaakte der Hollandsche divisie, onder de orders van de luit.-generaal Gratien.

Dat het 8e regiment in de maand Mey 1809 van de divisie gedetacheerd was, en vereenigd met een Westphaalsch kurassier-regiment, te zamen aangevoerd door den Westphaalschen gene-

raal-majoor Dalmignac, een gedeelte van het korps van den beruchten von Schill vervolgende, voor de kleine vesting Dömitz aan de Elbe gelegen, aankwam, waar genoemd onderdeel van het Schillsche korps, zich genesteld had, hebbende de rivier tusschen den vijand en ons.

Dat al de schepen welke zich op de rivier bevonden door den vijand voor de plaats waren vast gelegd, en wij geen ander middel hadden van over te komen dan eene kleine door ons mede gevoerde roeiboot, welke nauwelijks zeven man konde voeren.

Dat de kolonel van het Regiment Morio de l'Isle vrijwilligers vroeg om met dit brooze vaartuig over de rivier te roeijen, en te trachten een schip dat onder het geschut van de vesting was vast gelegd over te halen. Dat ik U met zes officieren en grenadiers, waar onder begrepen de kapitein Scharp, welke deze expeditie kommandeerde, die schuit zag beklimmen, en deze gewaagde ja roekelooze expeditie met ongehoord geluk, het was helderdag, zag ten uitvoer brengen, en een groot schip overhalen, waarin uwe grenadierkompagnie en de voltigeurs van het eerste bataillon geembarkeert zijn.

Op dit gezigt verliet de vijand de plaats, in allerijl vlugtende, zoodat ons slechts eenige traineurs in handen vielen en de stad en vestingwerken door ons bezet werden.

In die zelfde tijd werd het hoofdkorps in Straalzund aangevallen, waarbij Schill sneuvelde, waarmede deeze expeditie geeindigd is.

Ziedaar, vriend, eenige ophelderingen die gij van mij gevraagd hebt, betrekkelijk het voorgevallene voor de vesting Dömitz, en ik geloof, zoo gij uw geheugen raad pleegt, het met de waarheid zal overeen koomen."

Zie Bosscha, *Nederl. Heldend. te land*, D. III. bl. 462; *Dagblad van 's Hage* 28 *Junij* 1866; *Part. berigt.*

MOLLERUS ( ), een priester te 's Hertogenbosch, bloeide omtrent 1534, schreef: *Annales Civitatis Buscoducensis*, door van Heurn gebruikt.

Zie van Heurn, *Hist. der Meyery van 's H. Bosch*, D. I. bl. v, vi; Hermans, *Conspect.*

MOLLO (François), koopman te Amsterdam en resident van Polen, schrander en bekwaam tot bedekte handeling, werd in 1696 door Lodewijk XIV gebruikt tot het banen van den weg tot vrede.

Zie Lamberti, *Memoir.* T. I. p. 11; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XI. bl. 531, XVII. bl. 340.

MOLLYNS (Jan) boekdrukker te Antwerpen in de 2e helft der XVIe eeuw, gaf onder den naam S. Franck in het licht een werk getiteld:

Dat is die afcoemste en de genealogie der Hertogen van Brabant, van Salvius Brabon tot Key (ser) Carolus V. Thantw. Jan Mollyns 1565.

Zie *Cat. J. Schouten*, bl. 4.

MOLYN (C.) zou volgens Nagler een teekenaar zijn geweest, die in de eerste helft der 17e eeuw bloeide. Nolpe graveerde naar hem *een openbare optogt*, zoo als de Amsterdamsche burgers die in 1638 hielden.

Zie Kramm.

MOLYN (PIETER) de Oude, te Haarlem geboren, leefde in de eerste helft der 17e eeuw. Hij schilderde landschappen in de manier van Jan van Goyen, doch minder verdienstelijk. Zeer gezocht zijn zijne etsen die, door de goede verdeeling van licht en bruin, fraai van effect zijn. Zij staan even goed aangeteekend als die van Jan van de Velde, die veel naar Molyn gegraveerd, heeft onder anderen den uittogt der Haarlemmer schutters, in 1622 om de stad Hasselt te bezetten uitgetroeken; 2 bladen, folio. Kramm beschrijft zijne etsen, *landschappen met figuren* voorstellende.

Zie Immerzeel; Kramm.

MOLYN (PIETER) de Jonge, ook Cavaliere Tempesta en Pietro Mullers, zoon van den voorgaande, werd omtrent 1637 te Haarlem geboren. Hij volgde eerst de manier van Frans Snyders en schilderde jagten van onderscheidene dieren, levensgroot, breed en krachtig. Later veranderde hij van stijl en begaf hij zich tot de voorstellingen van Zeestormen, die hij in al hare verschrikkelijkheid wist na te bootsen. Van hier de naam "Peter Tempesta" hem gegeven. Na Rome, werwaarts hij zich, na Holland en Vlaanderen doorreisd te hebben, begaf, ging hij van de Protestantsche tot de Roomsche godsdienst over. Hij geraakte in kennis en gunst bij den adel en inzonderheid bij den graaf Bracciano, werd rijk, ontving den riddertitel en een gouden halskeeten. Na een tweejarig verblijf te Rome, trok hij af naar Genua, werd er op vereerende wijze ontvangen en kreeg zoo veel werk als hij verlangde. In de hoop van eene Genueesche juffer, op welke hij verliefd was, te huwen, liet hij zijne huisvrouw door een gehuurden booswigt ombrengen. Hij werd gevangen en ter galge verwezen, doch op voorspraak van de adel, het vonnis verzacht en hij tot levenslange gevangenschap verwezen. Het bombardement van Genua door Lodewijk XIV gaf aanleiding dat alle gevangenen geslaakt werden. Na een dertienjarige gevangenis ontsnapte hij naar Placentia, nam den naam van Pietro Mullers of de Mulieribus aan en overleed in 1661.

Men wil dat de door hem in den kerker vervaardigde schilderijen schooner van stijl, ordonnantie en koloriet zijn dan

zijne vroegere kunst. Zijne schilderijen waren in Italie zeer gewaardeerd. Graaf Algarotti bezat een kapitaal stuk, voorstellende *Noachs ark* met eene ontelbare menigte van dieren, alle, zoo wel als de figuren, vol uitdrukking en overschoon van teekening.

Zie Immerzeel.

MOLYN (Petrus Marius), werd 9 Julij 1819 te Rotterdam geboren, ontving aldaar van J. H. van Grootvelt zijne eerste opleiding in de kunst, werd vervolgens leerling van den Antwerpschen genreschilder F. de Braekeleer, wiens kunstvak hij met goed gevolg beoefende. In 1842 bekroonde de Maatschappij *Felix Meritis* zijn *Goochelaar in een boeren herberg* met goud. Hij vervaardigde fraaije etsen, van welke Kramm er eene, *eene oude vrouw, bij de tafel zittende* beschrijft. Hij overleed 28 April 1849.

In 1850 werd te Antwerpen, in tegenwoordigheid van een aantal zijner kunstvrienden een gedenkteeken ter eere van den vroeg gestorven verdienstelijken schilder onthuldigd.

Zie Immerzeel; Kramm; *Le Précurseur* 29 *Avril* 1849; *Handelsblad* 4 *Mei* 1850.

MOLQUEREN (Douwe Feddriks van). Zie FEDDRIKS (Douwe).

MOM (Jacob), amptman van Maas en Waal, die aangenomen had om Tiel aan de Aartshertogen over te leveren en zijne medepligtigen, Adriaan van Eynthouts, schout des Over-ampts van den lande Kuik, Elbert van Botbergen, Jan van Mekeren en Gerrit van de Pol, werd, op last van prins Maurits, met advijs en voorweten van eenige leden van de Staten Gen., en wat betreft J. Mom, met medewerking van de Regering van Utrecht (waarvoor men haar akte van non praejudicie verleende, *Res. St. Gen. Jan.* 1621) gevangen genomen en naar den Haag gevoerd. Hier van werd door van Lycklama, als president, op den 25 Jan. aan de Staten Gen. mededeeling gedaan. Tot de voorloopige examinatie der gevangenen werden benoemd van Goch, de Voocht, Muys en Schäffer. Op den 5 Febr. daaraanvolgende ontvingen de Staten Gen. eene missive van den kanselier en raden van het Hof van Gelderland, dd°. 23 Jan. met verzoek dat men de gevangenen alsnog zoude overzenden. Aan dit verzoek werd echter niet voldaan en het antwoord luidde, „dat men hen verzocht, het gepasseerde ten beste te wille verstaan ende affnemen als geschiet ten dienste van tlandt.” Men besloot vervolgens bij de reeds benoemde regters bij te voegen 2 uit het kwartier van Nijmegen, 1 uit Zeeland, 2 uit Utrecht, 1 uit Vriesland, 1 uit Overijssel en 1 uit Brabant. Gelderland verzette zich nog lang, en weigerden de regters te laten overkomen, zoodat de Staten Gen. eindelijk

besloten dat men zonder hen zoude voort gaan. Na een spoedige instructie der zaak werden Mom, v. Eynthouts en v. Botbergen, den 16 April 1621 schuldig verklaard aan het *crimen laesae Majestatis*, en dien ten gevolge ter dood veroordeeld, welk vonnis op den volgenden dag voltrokken werd. Van Mekeren en van de Pol kregen van prins Maurits pardon, met toezegging dat hunne namen in de sententien der veroordeelden niet genoemd zouden worden.

Zie *Sententie over Jacob Mom, gewesene Amptman in Maas en Waal, Amst.* 1621; Baudartius, *Mem.*, B. XIIII. bl. 55 v.; Wagenaar, *Vad. Gesch.* D. X. bl. 109; van Wijn, *Aanmerk. op Wagenaar*, D. X. bl. 109 en volg.; Vollenhoven, *Broeders Gevangenis*, bl. 145, 149; Muller, *Bibl. v. Pamfl.*, D. I. bl. 283. De drie ter dood veroordeelde gaan alle in plaat uit (door de Passe).

MOM (Jonkr) vrijwilliger bij het roemrijk bestormen van het bastion Overijssel, een der zeven bastions van Koevorden in 1672 door Rabenhaupt, waarbij hij met anderen gekwetst werd.

Zie Bosscha, *Neerl. heldend. te land*, D. II. bl. 129.

MOMALIA (Wezelinus de) uit Henegouwen, monnik, later gedurende 21 jaren abt in de Benedictijner abdij van St. Laurentius te Luik, overleed in 1149.

Hij schreef:

De consensu Euangelistarum, Liber ms.

Mabillon schrijft hem toe:

Epistola W. Abbatis ad Florensem Abbatem, de Continentia Conjugatorum aute communionem.

Zie Mabillon, *Analect.* T. I. p. 339; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 1161.

MOMMA (Willem) werd 29 September o. s. 1642 te Hamburg geboren. Zijn vader die denzelfden naam voerde had zich om den oorlog, uit het hertogdom Gulik als handelaar derwaarts begeven. Zijne moeder Anna Boisot was aan de beroemde Karel en Lodewijk Boisot vermaagschapt. Het eerste onderrigt ontving hij te Bremen, en dertien jaren oud ontving hij van den beroemden Edzasd te Hamburg onderwijs in het Hebreeuwsch. Drie jaren later zonden hem zijne ouders naar Leyden, waar hij zich onder Hiedanus, Coccejus en Hoornbeeck op de godgeleerdheid toelegde, vooral hechtte hij zich aan Coccejus, dien hij als een vader lief had, en onder wien hij 1662 opentlijk een dissertatie *de oeconomia temporum* verdedigde. Den 8 Junij 1666 werd hij peremptorisch geëxamineerd en tot leeraar der hervormde gemeente te Lubeck, beroepen, deed hij aldaar den 26 Augustus zijn intrede, zeven jaar arbeidde hij daar met vrucht, tot dat de Calvinisten en ook hij, door de Lutherschen gedwongen werden de stad te verlaten. In 1674 werd hij tot hoogleeraar in de godgeleerdheid en kort daarop tevens tot predikant te Hamm beroepen, waar hij den

13 December zijn intreerede hield, *de Jesu Christo domino et servatore.* Twee jaren later ontving hij een beroep naar Middelburg. In Zeeland hadden toen de Voetianen den boventoon en prins Willem III scheen deze meer gunst dan de Coccejanen toe te dragen. Bij de bestaande vacaturen, in Maart 1676, had deze de classe van Walcheren schriftelijk vermaand om bij het beroep zorg te dragen tegen de nieuwigheden, eene uitdrukking, die ongetwijfeld op de Coccejanen zag. Het collegium qualificatum bragt intusschen het beroep uit op Momma, een bekenden Coccejaan. De klasse weigerde wel hare goedkeuring en beklaagde zich dat men zoo weinig acht op de aanbeveling van den Stadhouder had geslagen, doch de regering van Middelburg, was het met het collegium qualificatum eens. Vergeefs schreef de prins aan de Wethouderschap, vergeefs aan Momma die zaak voor het oogenblik te laten rusten. De klasse van Walcheren hield, ten gevolge der deelneming van den burgerkrijgsraad in het beroep, hare vergaderingen binnen Middelburg niet veilig, en Momma kwam aldaar over om zoowel het professoraat in de godgeleerdheid als het predikambt te bekleeden.

In dezen stand van zaken verbood de Stadhouder den overgekomen leeraar te bevestigen. Men wilde zich echter niet onderwerpen, en in weerwil der dreigende gevolgen had de bevestiging van Momma den 19 Julij 1676 plaats.

De prins hierover misnoegd, beval de handhaving der kerkorde aan de klassis: deze echter kon wel besluiten nemen, doch hare besluiten, daar de magistraat Momma voor de gevolgen had gewaarborgd, niet ten uitvoer leggen en moest zich vergenoegen met den buiten kerken orde bevestigden leeraar niet als predikant te erkennen. Deze verwarring duurde voort tot dat Willem III zich in November na het einde van den veldtogt persoonlijk naar Middelburg begaf. Onmiddelijk besloten nu de Staten van Zeeland Momma af te zetten en den prins te magtigen hen, die de voorname oorzaken van het beroep en van de onbehoorlijken inbreuk op het regt der hooge overigheid, en van den persoon en waardigheid des Stadhouders geweest waren, met afzetting of schorsing in hunnen dienst te straffen.

Momma verliet nu Zeeland en begaf zich naar Delft bij zijn vriend Willem Anslaar, den schoonzoon van Coccejes, waar hij zich geheel aan zijn geleerde studiën wijdde, zoo men wil van een jaarwedde van den Stadhouder leefde en den 9 September 1677 overleed.

Reeds vroeg had Momma de gevolgen zijner gehechtheid aan het Coccejanisme ondervonden. Maresius toch nam reeds de pen tegen zijn *Diss. de Oeconomia temporum* op-wierp een hevigen pennestrijd tusschen de Groninger en Leydschen hoogleeraar volgde. Momma werd er echter

niet door afgeschrikt, tien jaren later te Hamm een grooter dogmatisch werk *De varia conditione etc.*, zamen te stellen, door Abraham van Poot in het Nederd. overgebragt. Van zijn uitlegkunde en predikwijze heeft hij ook proeven nagelaten.

Hij schreef:

Oeconomia temporum divina demonstrata, praeside Coccejo, proposita. L. B. 1662, 4°.

De varia conditione et statu ecclesiae Dei sub triplici oeconomia patriarcharum, ac, Testamenti veteris et denique novi libri tres. Amst. 1673, 8°., 1674, 8°., 1683, 4°., Basi 1718, 4°., door Abraham van Poot in het Hollandsch vertaald met den titel: *Drie boeken van de verscheiden gelegenheid en staat der kerke Gods, onder de drieerlei huishouding der patriarchen en des Ouden en des Nieuwen Testaments.* Amst. 1675, 1681, 1896, 2 dn.

Orat. ausp. de Jesu Christo, 1674, 4°.

Orat. ausp. de apparitionibus Jesu Christi. Mediob. 1676, 4°.

De kennis der waerheid naar de Gotsaligheit. Middelb. 1979, 4°., Amst 1697, 4°.

Meditationes posthumae in Epistolas ad Romanos, ad Galatas. Hagae-Comit. 1688.

Meditationes in Catechesin Heidelbergensem. L. B. 1684, 8°.

Bedenkingen over den Heidelb. Catechismus. Amst. 8°., Leid. 1685.

Bedeeling der tijden, 1682, 8°.

Praelectiones theologicae de adventu Schiloh ad Genes. 49: 10, *et de variis theologiae capitibus.* Amst. 1683, 8°.

Schriftmatige bedenkingen. Middelb. 1678, 4°.

Gods uytcomende Liefde, 1698, 8°.

Predicatien. Middelb. 1679, 4°.

Brieven aan Joh. Coccejus in diens werken.

Zie *Vitae Theol. collecti. a Jo. Geo. Jochio*, Jenae 1707, p. 279 seqq.; Molleri, *Cimbr.* T. I. p. 437; *Acta erud.*, *Lips. m. Jub.* 1706, p. 288; Caroli, *memorab. Eccles. secul. XVII*, T. IV. p. 180 sq.; Saxe, *Onom. lit.* T. V. p. 184; Königii, *Bibl. Vet. et Nov.*; Voc. Crenii, *Animadv. Philoe.* P. IX. p. 128: *Catal. Bibl. Bunav.* T. I. Vol. II. p. 1449; van Alphen, *Prolog. Oecon. Cateches. Palat.* XLI. plag. f. 3; Koecher, *Hist. v. d. Heidelb. Catech.* bl. 320; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XIV. bl. 446 volgg.; *Kort begrip van eenige voorvallen in 't beroep van D. G. Momma.* Middelb. 1676, 4°.; *Historisch Relaas van het Classis van Walcheren over het beroep van Momma.* Vliss. 1677, 4°.; *Regtsinnige leer, leven en oprecht bedrijf van J. van der Waeijen aan de gemeente van Middelburg voorgestelt en gepleegt bijzonder nopens de beroepinge van Wilh. Momma.* Amst. 1678; Ypey, *Systh. Godgel.*, D. II. bl. 78, 134 verv.; Ypey en Dermout, *Gesch. d. Herv. Kerk*, D. II. bl. 501 verv. en de aanteek.; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Kist en Royaards, *Archief* (2e serie) D. I. bl. 272, D. VIII. bl. 51; *Vrije Fries*; Abcoude, *Naamreg.* bl. 148, *Aanh.* 142, *derde Aanh.* bl. 104;

Arrenberg, *Naaml.* bl. 358; Kok; Niewenhuis; Kobus en de Rivecourt; Jöcher; Rotermund; Maurik, *Naamr.*; F. Muller, *Cat. van Godgel. Boek.*, bl. 95.

MOMMAART (Jan) gaf in het licht:
Het Brabantsch Nagtegaaltje. Bruss. 1654, 1698, 8°.
Zijn zinspreuk was: *Naer 't duyster hoop ick 't licht.*

Zie van der Aa, *B. A. C. Woordenb.*; Abcoude, *Naaml.*, *Aanh.* bl. 142.

MOMMER (Aegyd.) uit Limburg, werd 4 Dec. 1550 Jur. Utr. Dr. te Marburg, in 1557 aldaar raad en hoogleeraar in de regten, in 1558 kamergerigtsassessor, keerde naar zijn vaderland terug en overleed er in 1570.

Men vindt van hem een *Epistola de ratione legendi discendique jura*, in A. Matthaei *Notae et Annotationes in Libr. IV Just. Imp. Justin.* Herborn 1600, 8°.

Zie Rotermund.

MOMMERS (Johannes Mauritius) den 8 April 1654 te Meurs geboren, werd 1680 predikant te Gulpen, 1682 te Hemmen, waar hij 26 Aug. 1737 in het 83ste jaar zijns ouderdoms overleed. Hij is bekend door zijne aangewende pogingen om de rust en eendragt in de kerk te bevorderen. In 1729 verscheen zijn *Luther gereformeert; met een aanprijsbrief van T. H. van den Honert.* Leyd. 1729, 4°.

Hier tegen schreef Joh. Ludw. Schlosser, *Lutherus Lutheranus Luthero reformato Jo. Maur. Mommers oppositus, qua argumentum de domini nostri J. C. coena.* Hamb. 1737, 8°., (verm.) 1739, gr. 8°.

In 1738 verscheen zijn *Eubulus of goede raad om de verschillende broederen, de zogenaamde Voetianen en Coccejanen met malkanderen te bevredigen, en de noch durende geschillen tusschen dezelve, op eene bekwame wyze uit de schole en kerk van Christus wech te nemen, aan alle opregte liefhebbers van waarheid en vrede ter onderzoekinge en beproevinge voorgesteld.* Rott. 1738, 4°.

Hij overleed een jaar voor deze uitgaaf plaats vond, maar zijn Johannes-woord was niet te vergeefs gesproken.

Zie Sepp, *Stinstra en zijn tijd*, D. II. bl. 179 volgg.; Rotermund; Ypey, *Geschied. der Chr. kerk in de* 18 *eeuw*, D. IV. bl. 107 verv. bl. 266 verv.; Ypey en Dermout, *Gesch. der Herv. Kerk*, D. III. bl. 195 verv. 270 verv. en de aant.; Glasius, *Gesch. der Christ. Kerk in de Nederl. na de Herv.*, D.II. bl. 172 verv.; Dez. *Godgel. Nederl.*, de Jongh, *Alphab. Naaml.* bl. 371.

MOMPER (Jodocus of Jodocus de), waarschijnlijk een Bruggenaar, ontving zijn opleiding in de kunst van Adriaen Braem, en werd in 1512 als zoodanig in het Register der Schildersbroederschap aldaar ingeschreven. Hij vertrok van

daar naar Antwerpen, waar hij in 1530 als meester in het Gildeboek van St. Lucas staat opgeteekend.

Zie Kramm.

MOMPER (Jodocus de), zoon van Bartholomeus, kleinzoon van den vorige, werd volgens de een te Antwerpen, volgens anderen te Brugge of Amsterdam geboren. Ook verschilt men ten aanzien van zijn geboorten- en sterfjaar. Volgens Kramm was Brugge zijn geboorteplaats en kan zijn geboortejaar op 1559 worden gesteld. Hij vestigde zich te Antwerpen en werd een der beste landschapschilders van zijn tijd. Hij had een goed penseel en bragt door een gelukkige navolging der natuur, veel ruimte in zijne voorstellingen. De meeste zijner zomer en winterstukken werden met rijkheid van beeldjes gestoffeerd door den fluweelen Breughel, somtijds ook door Francs en geretoucheerd door D. Teniers. Zijne vlugheid van werken gaf aan eenige zijner schilderijen den schijn van met te weinig zorg en overleg behandeld te zijn, doch zij voldeden op een weinig afstands nogthans den kenners. Vele andere zijner landschappen zijn bijzonder uitvoerig en werden daarom algemeen gezocht.

Hij huwde 4 December 1590 met Elisabeth Gobyn. Zij overleed in 1622 of 1623, hij in 1634 of 1635. Zijn portret is door Anthonij van Dyck geëtst. Galle, van Panderen en J. Visscher graveerden naar zijne landschappen. Hij zelf behandelde de etsnaald.

Zie Immerzeel; Kramm; Oct. De le Pierre, *Galerie d'artistes Brugeois; Catal. du Musée d'Anvers*, 1857.

MOMPER (Bartholomeus de), zoon van den vorige, bezocht Italie, en verkreeg te Rome den bentnaam Eervrucht. Hij vestigde zich te Antwerpen, waar hij in 1682 meester werd. Hij verliet die stad om den oorlog. In het Museum te Antwerpen berust een zijner schilderijen, een *rotsachtig landschap*, met figuren door François Francken, waarin een hagchelijk voorval uit het leven van den Aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk is afgebeeld. Zijn portret is door van Dyck gegraveerd (*aqua forti* in fol.). Ook heeft men portretten van hem door S. Frisius en Lucas Vorsterman de Oude gegraveerd.

Zie Kramm.

MONACHUS (Franciscus), Minnebroeder te Mechelen, schrijver van

Epistola de orbis situ ac descriptione; quâ de ditione Presbyteri Joannis vulgo dicti, deque Paradisi situ disserit. Antverp. 1565.

Ook gaf hij een *Tabula Regionum Septentrionalium, Antv. apud Sylvestrum à Parisiis* in het licht.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 234; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 302.

MONAEUS (JOHANNES CONRADUS), werd te Creuznach, waar zijn vader rector aan het gymnasium was, geboren. Hier ontving hij zijn eerste opvoeding, en bekwaamde zich verder te Neuhaus. Met de verwoesting van den Paltz verliep ook de school dezer plaats. Hij begaf zich naar Marburg, waar hij de lessen van Rudolph Coclenius, George Cruciger, Herman Vulteus, Ant. Matthaeus en anderen bijwoonde. Voor het voleindigen zijner studien was hij gedwongen naar Bremen te wijken. Hij vond in Matthaeus Martinius een maecenas en vriend, door wiens bemiddeling hij in staat werd gesteld een groote reis door verschillende landen te ondernemen. Hij deed die als Mentor van den jeugdige Rudolf Willem von Innhausen und Kniphausen van Lutzborg, later curator der Groningsche akademie en afgevaardigde ter Staten-Generaal. Zij doorreisden Frankrijk, Zwitserland, Italie, Engeland; inmiddels had Landgraaf Frederik van Hessen zich ook bij hen aangesloten. Kort na zijn terugkeer in 1642 werd hij hoogleeraar in de regten te Rinteln en den 7 Februarij van het volgend jaar doctor in de regten. Den 11 April 1645 zag hij zich in de plaats van Lange tot hoogleeraar in de regten te Groningen benoemd. Men mogt hem niet lang behouden. Hij overleed reeds 12 Junij 1648. Met zijne weduwe Anna Catharina Wipperman liet hij twee dochters na, een derde zag eerst het levenslicht na zijn dood. De op hem door prof. Steinbergen gehouden lijkrede is niet gedrukt.

Zie *Effigies et Vitae* p. 198—203; *Progr. Inaug.* van 1645; *Progr. funeb.*; Muntinghe, *Acta Sec.* p. ; *Gedenkb. v. Gron.* bl. 32, 33; Muller, *Cat. v. portr.*

MONASTERIO (THEODORUS A), te Munster in Westphalen geboren, trad uit de orde der Augustijnen in die der Franciscanen, doorreisde geheel Belgie als concionator apostolicus en maakte zich als prediker beroemd. Toen in 1489 de pest te Brussel woedde, bleef hij, schoon zich aan het verplegen der besmetten wijdende, verschoond. Hij overleed 11 Dec. 1515 als gardiaan van zijn klooster te Leuven. Zijn leven is door Arn. Raissius (Duaci, 1620, 4°.) beschreven.

Hij gaf in het licht:

Kersten Spieghel.

Zie *Martyrol. Francisc. IV non. Febr.*; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 1118.

MONAXYLUS (ARNOLDUS) van 's Hertogenbosch. Zie PERAXYLUS (ANTONIUS ARLENIUS).

MOMBAS (JEAN BARTON DE). Zie MONTBAS (JEAN BARTON DE).

MONCEAU (JEAN BAPTISTE DU), Graaf van Bergerdal, was de zoon van Pierre Dumonceau en van Catherine van der Meiren. Hij werd te Brussel den 7 November 1760 geboren. Na eerst tot bouwkundige te zijn opgeleid, betoonde hij echter later meer neiging voor den militairen stand, en trad in 1787 als vrijwilliger in dienst bij eene der kompagnien dragonders, welke door de Staten van Brabant waren opgerigt. Kort daarna bij de ontwapening dezer troepen door de Oostenrijksche regering, nam hij de wijk naar de Vereenigde Nederlanden. Hij keerde echter in het volgende jaar weder naar België terug, alwaar toen onderscheidene korpsen werden opgerigt om de wapenen tegen Oostenrijk te voeren, en zoo werd Dumonceau dan ook reeds in 1790 als kapitein geplaatst aan het hoofd der kompagnie vrijwilligers, die, door hunne gele uniform, kanarievogels genaamd en later wel bekend zijn geworden. Door zijne dapperheid verwierf hij nog datzelfde jaar den rang van majoor, doch de voordeelen welke de Oostenrijkers daarop behaalden noodzaakten vele Belgen, en daaronder ook Dumonceau, de wijk te nemen naar Frankrijk; en toen in 1792 den oorlog tusschen Frankrijk en Oostenrijk uitbrak, kreeg hij als luitenant kolonel het bevel over het eerste bataillon ligte Belgische troepen, welke in Frankrijk waren bijeen gebragt. Dumonceau streed in de daarop volgende jaren onder de bevelen van de generaals Beurnonville en Dumouriez. Wegens zijne dapperheid te Jemmapes betoond werd hij tot kolonel en den 16 October 1793 tot generaal majoor bevorderd.

In 1794 onder Pichegru nam hij deel aan alle bewegingen van het Fransche leger in België, zette in 1795 den voet op Nederlandsch grondgebied, en werd spoedig daarop belast met het bevel over de troepen te 's Gravenhage. Het is in die betrekking dat hij de gelegenheid had zich bij de Bataven geacht en bemind te maken. Het blijk daarvan ontving hij door het aanbod hetwelk hem werd gedaan, om als generaal in dienst der Bataafsche Republiek over te gaan. Hij nam dit aanbod aan, en, met toestemming van het Fransche bewind, werd hij den 11 Junij 1795 als luitenant generaal bij het Bataafsche leger geplaatst.

Het is hier de plaats niet om in alle bijzonderheden na te gaan, welke groote diensten door Dumonceau aan ons vaderland in die dagen zijn bewezen, zoowel bij de zamenstelling als de vorming van het leger, dat gedurende zoovele jaren daarna meestal onder zijne bevelen heeft deelgenomen aan de krijgsverrigtingen van het Fransche leger. In de eerste jaren na 1795 voerde Dumonceau het bevel over de tweede divisie van het Bataafsche leger, waarvan in Groningen het hoofdkwartier was. Uit die plaats rukte hij naar Noordholland, toen de landing der Engelschen en Russen in 1799 aldaar

plaats had, en bij de indeeling van het leger werd zijne divisie in het centrum geplaatst. Bij den aanval op den 10 September liet hij een attaque doen op den ringdijk tusschen Eenigenburg en Krabbendam, en veroverde den post in laatstgenoemde plaats. In den slag bij Bergen den 18 September was Dumonceau niet tegenwoordig, maar hij heeft niet te min veel bijgedragen tot de gelukkige uitkomst van dien dag. Hij werd daarbij zwaar in de borst gewond, en was genoodzaakt het slagveld te verlaten. Hij werd naar Amsterdam overgebragt, en reeds den 7 October nam hij weder het bevel zijner divisie op zich. Den 10 van dien maand viel hij de Engelschen te Dijkshorn aan, welk dorp vermeesterd werd. Den 18 October echter eene overeenkomst gesloten zijnde met den Hertog van York, ten gevolge waarvan Noordholland door den vijand ontruimd werd, vertrok de tweede divisie kort daarna weder naar Groningen terug.

In het jaar 1800 nam Dumonceau als bevelhebber der Bataven onder den generaal Augereau deel aan den veldtogt aan den Mein, welke met den vrede, te Luneville in Februarij 1800 geteekend, eindigde, en waarin hij den meesten lof inoogste over het gedrag en de verrigtingen van zijne troepen.

In 1803, nadat de generaal Daendels de dienst verliet, werd Dumonceau aangesteld tot opperbevelhebber van het Bataafsche leger, en in die betrekking vooral heeft hij zeer groote diensten bewezen. Het leger werd naar zijne voorstellen geheel nieuw zamengesteld. In 1805 was hij aan het hoofd van de leger afdeeling, welke eerst aan den Helder ingescheept zijnde, met den meesten spoed weder ontscheept en naar Duitschland oprukte, waarna zij vele belangrijke diensten tot dekking der Fransche troepen en tot bewaken van belangrijke punten bewees. In Maart 1806 kwam Dumonceau met zijne afdeeling in het vaderland terug. De verandering die daarop in de regering plaats had, was voor Dumonceau ook van groote beteekenis. Koning Lodewijk schatte hem hoog en heeft hem tot de hoogste rangen verheven en de meeste blijken zijner genegenheid gegeven.

In hetzelfde jaar dat Lodewijk tot koning was uitgeroepen, moest een Hollandsch leger op nieuw naar Duitschland oprukken. Koning Lodewijk aanvaardde het bevel, doch heeft dat niet lang gevoerd, en na zijn vertrek werd Dumonceau aan het hoofd daarvan geplaatst. Aan hem werd het bewaken der kusten aan de Elbe en Wezer opgedragen, en hij was later toegevoegd aan Bernadotte en in Oldenburg en Oost-Friesland geplaatst. In 1808 kwam hij in Holland terug.

Den 21 December 1806 reeds tot Maarschalk van Holland benoemd, werd hem het voeren van dien titel toen eerst vergund. Wegens zijne betrekking bij het groote leger onder de bevelen van eenen Franschen Maarschalk, had koning Lode-

wijk het voeren van den door hem ingestelden titel niet eerder voegzaam geacht. Dumonceau was reeds vroeger door keizer Napoleon benoemd tot ridder van het Legioen van Eer, en koning Lodewijk verhief hem tot Staatsraad in buitengewone dienst en tot Grootkruis der orde van de Unie. Bij brieven van den 30 Maart 1808 werd hij als Hollander genaturaliseerd, voerde verder het opperbevel in de militaire arrondissementen van Amstelland en Maasland, en werd daarenboven tot kommandant en chef van het gouvernement van Amsterdam benoemd. In het door koning Lodewijk ingestelde Groot Comité der artillerie en genie bekleedde ook Dumonceau de betrekking van voorzitter.

Bij de landing der Engelschen in Zeeland, in het jaar 1809, werd wederom het opperbevel over de Hollandsche troepen aan Dumonceau opgedragen, en hij heeft als zoodanig zeer groote diensten bewezen, zoowel aan het leger als aan den koning persoonlijk, wiens stelling tegen over zijnen broeder en de Fransche maarschalken toen reeds zoo moeijelijk, ja zelfs vernederend voor hem was. Het laatste bewijs van Lodewijks genegenheid ontving Dumonceau den 3 April 1810, toen hij in den adelstand van het koningrijk Holland werd opgenomen, met den titel van graaf van Bergerdal.

Bij de inlijving van ons land in het Fransche keizerrijk werd aan generaal Dumonceau eene belangrijke taak opgedragen, betrekkelijk het inlijven van het Hollandsche leger in dat van het Keizerrijk, en den 15 Augustus 1811 werd hij benoemd tot bevelhebber in de 25e en kort daarna in de 2e militaire divisie; de laatstvermelde eene der belangrijkste kommandementen in Frankrijk. In het jaar 1812 werd hij geroepen deel te nemen aan de verrigtingen van het groote leger, en geplaatst aan het hoofd eener divisie, waarmede hij met voordeel tegen de Russen aan de Boheemsche grenzen streed, doch na den slag bij Leipzig krijgsgevangen gemaakt werd. Na den omkeer van zaken, welke spoedig daarop volgde, werd hij ontslagen en bleef hij in Fransche dienst. Koning Lodewijk XVIII vereerde hem wederom met het kommando in de 2e militaire divisie, en benoemde hem tot groot-officier van het Legioen van Eer en tot ridder der orde van den Heiligen Lodewijk. Gedurende de regering van koning Lodewijk over ons land, was hij nog versierd geworden met het grootkruis der Badensche Orde van Getrouwheid. Eerst den 30 September 1815 bekwam hij een eervol ontslag en keerde naar zijn vaderland terug.

De Generaal Dumonceau is echter bij het Nederlandsche leger niet weder geplaatst geworden, en koning Willem I legde hem het pensioen van luitenant-generaal toe. In de Tweede Kamer der Staten-Generaal nam hij echter nog zitting in het jaar 1820, toen de Staten van Zuid-Brabant hem tot

lid dier Kamer verkozen; doch in die betrekking bleef hij slechts kort werkzaam, want op den 29 December 1821 overleed hij op zijn buitengoed te Forêt bij Brussel, alwaar zijn stoffelijk overschot plegtig ter aarde is besteld. Zijn portret in steendruk, is geplaatst vóór zijn leven, hier onder aangehaald.

Dumonceau was twee malen gehuwd; eerst met Maria Apolonia Colinet, waarbij hij verwekte één zoon Jean François, thans gepensioneerd luitenant-generaal der kavallerie in Nederlandsche dienst en chef van het militair huis des konings; en daarna met Agnes Wilhelmina Cremers, die hem vier zonen en drie dochters schonk.

Dumonceau, en dit leert ons de geschiedenis van zijn leven, is geweest een bevelhebber, wiens militaire en burgerdeugden steeds naar waarde zijn geschat door allen die hem gekend hebben, die door de groote en voortreffelijke diensten welke hij aan het Bataafsche, daarna Hollandsche leger, bewezen heeft eene eervolle plaats toekomt onder die mannen, waaraan de herinnering bij ons leger niet mag verloren gaan.

De eernaam, welken hij heeft verworven bij het Fransche leger »Général sans tache" strekt tot bewijs hoezeer hij ook in dat leger in hooge mate is geëerd en geacht geweest.

Zie de Bavay, *Le Général Dumonceau*; Lodewijk Bonaparte, *Geschiedk. Gedenksch.*, D. I. bl. 203, 213, D. II. bl. 321, 312; Vonk, *de Landing der Engelschen en Russen enz.*, D. I. bl. 15, 155; 178, 182; J. W. van Sypesteyn, *het leven en karakter van J. B. Dumonceau, oud Maarschalk van Holl.*; Bosscha, *Neerl. held. te land*, D. III. bl. 163, 182—195, 198—206, 227, 237—249, 254, 292, 309, 419; *Biog. Univ.* T. VI. p. 315—317.

MONCEAUX (JEAN DU) in 1569 te Hannut geboren, studeerde te Leuven, behaalde in 1586 den eersten prijs, trad drie jaren later in de orde der Jesuiten en overleed 28 Oct, 1651 te Namen in den ouderdom van 82 jaren.

Hij schreef:

La vie de St. Adèle, vierge, extraicte d'un ancien ms. Latin d'Orp-le-Grand. Liege 1614, 12°.

Antidote du Péché, ou Traité de la Pénitence, Liege. 1624, 16°.

Zie Sweertii, *Ath. Belg.*, p. 454; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 542; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 697; *Acta S. S.* 30 *Junii* T. VI. p. 588; Paquot, *Mém.* T. II. p. 135.

MONCHY (DE) wordt als kunstschilder door Kramm vermeld. Op een kunstverkooping in April 1846 te Leeuwarden gehouden komt van hem voor:

Een jongeling die bezig is met jonge musschen uit een pet te halen.

Zie Kramm.

MONCHY (SALOMON DE), doctor en professor der geneeskunde te Rotterdam, een der werkzaamste bestuurders van het Bat. Genootschap der proefondervindelijke Wijsbegeerte, in 1760

door de Holl. Maatschappij der Wetenschappen met goud bekroond en mede in het Engelsch vertaald, over *de oorzaken der gewone ziekten van ons scheepsvolk*, *hetwelk naar de W.-I. vaart enz.* Waaromtrent men iets opmerkelijks leest in Boekz. 1764*a*, bl. 447. Hij kwam als hoogleeraar in de geneeskunde te Harderwijk in aanmerking. Zijn oudste dochter Rachel Alida Wilhelmina huwde Mr. Simeon Pieter van Swinden.

Zie Siegenbeek, *Aanspraak bij de Leidsche Maats.* 1855, bl. 24; Bouman, *Gesch. d. Geld. Hooges.*, D. II. bl. 260; Kobus en de Rivecourt.

MONCY (JAN), schoolmeester te Tiel, gaf in 1664 te Gouda bij Fr. Hoola in kl. 8°. en herdrukt in 1735 te Amsterdam bij de Erve van de Wed. G. de Groot, in het licht:

Boersche Theologia, *in forma van een Dialoge*, *van een Paap en Schaap-herder*, *en zijn meester den Pachter met zijn huysvrouwe*, *zijnde met hun vieren in 't Disputeren geraakt. Seer schoon en lieflijk om te lesen voor alle Liefhebbers der Waarheyd. — Hier is nog bijgevoegt een Schaapherders liedeken. De voorreden ingerigt Aan al de Schaapherders van Artoys*, *Mijn lieve Broeders en Mede-Gesellen.* Zijn zinspreuk was: *Laet ons God loven.*

Zie *Cat. der Maats. Ned. Letterk.* D. I. bl. 330, D. II. bl. 557.

MONDE (NICOLAAS VAN DER) boekhandelaar te Utrecht, werd 27 Januarij 1799 te Utrecht geboren, en overleed aldaar den 3 December 1847.

Hij was een ijverig beoefenaar der geschiedenis van zijn geboortestad en uitgever en reducteur van het *Tijdschrift voor Geschiedenis*, *Oudheden*, (*merkwaardige bijzonderheden*) *en Statistiek van* (*de Provincie en Stad*) *Utrecht. Met afbeeldingen.* Utrecht 1835—1843, 9 dn., vervolgd onder den titel van *Utrecht voorheen en thans; met afb.* Utr. 1844—1846. 3 8°. dn.

Voorts gaf hij in het licht:

Utrecht en derz. fraaije omstreken; bekn. overzigt dier stad en provincie, *met kaart. en pll.*, *Fransch en Nederd.* Utrecht z. j. (1841) kl. 8°.

Geschied- en oudheidk. beschrijving van de pleinen, *straten*, *stegen*, *waterleidingen*, *wedden*, *putten en pompen der stad Utrecht*, *met plans en afb.* Utr. 1844—1846, 3 dn.

J. Schellema, *Iets over het huis Brandaa* (*op de Oude gracht*) *waarin paus Adriaan VI in d. j.* 1459 *geboren is. Met een woord van den uitgever N. van der Monde.* Utr. Maart 1835, 8°.

Van der Monde was lid der Maats. van Nederlandsche Letterkunde.

62

Zie Bodel Nyenhuis, *Topogr. lijst*, N°. 2298, 2299, 2301, 2385, 2447; *Cat. d. Maats. van Ned. Letterk.*, D. II. bl. 144, 146, D. III. bl. 352.

MONDE (W. van der), med. d^r^. te Leiden, in den aanvang dezer eeuw, schreef:

Berigt van een zeldzaam geval, waarbij de beenderen van eene vrucht welke drie jaren verborgen zijn geweest, door den aars ontlast zijn. In Rec. ook der Rec. 1816, D. IX. n°. 9, bl. 408.

Zie Holtrop l. c. p. 232.

MONDELAERS (Valrius), te Herenthals geboren, bestuurde eerst, ongeordend of wereldlijk priester zijnde, de parochie van Olem bij Brugge in Vlaanderen, als pastoor. Na zijne professie in de abdij van Tongerlo, deed hij driemaal, gelijk zijn voorzaat, de reis naar Rome, eerst in 1660 om in het Collegie als lector onderwijs in de godgeleerdheid te geven, 't geen hij in 1663 in de abdij kwam doen. In 1665 werd hij wederom president te Rome, en nam tegelijk de bediening waar van professor. In 1671 was hij op nieuw leeraar te Tongerlo en in 1673 president en professor in het Collegie te Rome.

In 1683 in Nederland weergekeerd, stierf hij 6 Aug. 1699 in de abdij. Mondelaers was om zijne geleerdheid en godsvrucht, ook bij de kardinalen te Rome zeer bemind.

Zie van Gils, *Katholijk Meijer Memorieboek*, bl. 143.

MONDRAGON (Christoffel van), een Spanjaard, geboren 1504, was zoo om zijne dapperheid als edelaardigen inborst in de geschiedenis onzes vaderlands bekend. Van zijn beleid gaf hij een proeve in 't ontzet van de stad Goes in Zeeland, in 1572 door de Nassauschen belegerd. Hij, die toen den rang van kolonel bekleedde, ontving van Alva last de stad te ontzetten, ging den 20 Oct. te Bergen op Zoom met zijn regement Walen, waarbij zich nog eenige Spanjaards en Duitschers voegden, zoodat hij in alles 3000 man onder zich had, scheep. Zich gelatende als of hij 't op de Nassausche vloot had gemunt, wendde hij de stevens zeewaarts, doch deed welhaast het meerendeel van zijn volk te water gaan, om, hoewel er twee mijlen verdronken land en drie killen moesten doorwaad worden, te voet naar het eiland Zuid-Beveland te trekken. Zeker Brabander, Dirk Bloemaert, had hem dezen weg gewezen; elk zijner soldaten had hij een zakje met buskruid en tweebak aan den hals gehangen. Mondragon volgde zijn gids en stapte aan het hoofd der zijnen tot de knieën, soms tot de lendenen in 't water, en bragt het, in ruim vier uren, aan de overzijde met verlies van slechts negen man, die in den stroom verdronken. De belegeraars hiervan verwittigd, dreven er den spot mede en gunden daarenboven de Spanjaarden den

ganschen nacht om zich te droogen en te ververschen. Met het aanbreken van den dag trok Mondragon op de stad aan. De belegerden deden hierop een scherpen uitval aan de andere zijde, en gaven hem dus gelegenheid, om door de stad te trekken, waarna hij de belegeraars op 't lijf viel en van voor Goes verdreef. Omtrent zeven honderd Nassauschen sneuvelden. De overigen bergden zich in de vloot, die hier omtrent op stroom ten anker lag. Tot loon van dit en menig ander kloek bedrijf, bekwam Mondragon in het volgend jaar 1573 de waardigheid van stadhouder van Zeeland. In deze hoedanigheid voerde hij het bevel binnen Middelburg, 't welk door prins Willem I zeer nauw werd insloten. Na drie weken besloot Mondragon met dezen in onderhandeling te treden, en de stad over te geven mids men hem en zijne soldaten met pakkaadje, wapens en vliegende vaandels liet uittrekken, en de burgers die zulks mogten begeren, onbeschadigd op vreemden bodem aan land zetten. De prins weigerde zulks en daar hij de belegerden op geen andere voorwaarden dan van genade of ongenade wilde ontvangen, zond Mondragon tot antwoord, eerder, dan in deze voorwaarden te berusten, de stad aan twintig plaatsen te zullen in brand steken en vervolgens zich in een uitval al vechtende in stukken te laten hakken. Toen leende de prins het oor aan eene nadere onderhandeling, bij welke werd bedongen, dat Mondragon en de zijnen met geweer en pakkaadje het eiland Walcheren zouden ruimen, mits de vestingwerken en oorlogschepen onbeschadigd latende; op zijn woord van eer zou hij binnen twee maanden tot den prins weerkeeren of Marnix van St. Aldegonde, Jacob Simonsz. de Rijk en eenige anderen op vrije voeten stellen. Op den 21 Febr. verliet Mondragon de stad en werd te Ter Neuse aan land gezet. Ten aanzien der even gemelde gevangenen, hield hij zijn woord, en sprak, daar 't pas gaf, mannentaal, om hun ontslag te bevorderen.

In de maand Junij 1575 ontmoeten wij Mondragon in een aanslag op de Klundert, de Fynaard en den Ruigenhil, drie polders aan het Hollandsche diep bij Dordrecht. Van eenige Spaanschgezinde ingezetenen de gelegenheid van dit oord vernomen hebbende, bragt hij duizend schutters van zijn Waalsch regiment met twee vaandelen Spanjaarden, deels te scheep, deels te voet en half naakt bij laag water op het eiland, waarvan hij zich meester maakte, daar de Staatsche schepen de wijk namen. In het volgend jaar (1576) werd hij meester van Zierikzee. De stad had zich bij verdrag overgegeven. Zij moest tot afkooping der plundering en voor het behoud harer voorregten tweemaal honderd duizend gulden belooven. De bezetting zou wel met geweer en pakkaadje, doch stille trom, doove lonten en opgewonden vaandels uittrekken.

De hoogbaljuw Gaspar van Vosbergen, die uitdrukkelijk van 't verdrag was uitgesloten, werd nagespoord, gevat en voor Mondragon gebragt. Deze Vosbergen had zich, gedurende dit beleg, met eenige andere stedelingen, in 't Spaansche leger, dat er voorlag, vervoegd, met last, zoo als zij voorgaven, de stad bij verdrag over te geven, niet evenwel zonder er eenige oorlogschepen in te begrijpen, met welker bevelhebbers zij vooraf moesten spreken, weshalven zij vrijgeleide derwaarts verzochten, doch zij hadden het tegendeel bewerkt, de scheepsoversten aanwijzing gedaan welke dijken, ter beveiliging der stad moesten doorgestoken worden en seinen tot wederzijdsche correspondentie beraamd. Geen wonder dat Vosbergen na 't overgaan van Zierikzee het ergste vreesde, doch Mondragon schonk hem edelmoedig vergiffenis. Kort daarna had Mondragon veel moeite met het Spaansche krijgsvolk dat wel twee en twintig maanden soldij ten achteren was en met dreigende woorden betaling eischte. Meer dan eens bragt hij hen met klem van woorden en een achtbaar gelaat tot bedaren, doch op den duur kon hij hen daardoor niet in bedwang houden. Men omsingelde zijn herberg en dreigde hem met den dood. Moedig begaf hij zich in het midden der muitelingen, ontblootte zijne borst en bood aan kogels en spietsen er op te ontvangen om alzoo met zijn bloed eene soldij te betalen, die hij noch betalen kon, noch hij — maar wel de koning — schuldig was. Dit was genoeg om hen met schaamte te doen vertrekken.

In 1579 bevond zich Mondragon voor Maastricht en bevorderde de bemagtiging dier stad. Minder gelukkig slaagde hij vijf jaren later in zijn aanslag op Lillo. Na een beleg van ruim drie weken geen kans ziende om iets van belang te verrigten, brak hij met zijne knechten op, alleen eenige huizen bezet latende. Deze teleurstelling belette hem niet van tijd tot tijd een kans te wagen. In 1591 heroverde hij de sterkten rondom Hulst; vier jaren later noodzaakte hij Maurits het beleg van Grol op te breken, ging vervolgens Philips van Nassau met zijn gansche ruiterij te keer, bragt ze in wanorde en joeg ze op de vlugt. Deze was zijn laatste veldtogt. Hij had nu de ouderdom van 92 jaren bereikt en overleed 3 Jan. 1596 op het kasteel van Antwerpen, van welke stad hij burgvoogd was. Op zijn lijksteen las men in gluden letters zijn grafschrift. Hij huwde Guilielme de Chastelet.

Zie Reyd, *Ned. Gesch.* B. I. bl. 9; Hoynck van Papendrecht, *Anal.* T. I. P. II. p. 454, 833, T. II. P. II. p. 161, 162, 182, 185, 116, 203, 204, 217, 219, 272, 283, 290, 263, 300, 306, 321, 334, 335, 441, 475, 558; *Epp. Viglii ab Aytta* XLVIII. p. 16; Beaufort, *Leven van Willem I*, D. II. bl. 292, 391, 440, 608; Bor, *Ned. Hist.*, B. VIII. bl. 88 (597), B. IX. bl. 73, 137,

145 (667, 673) 147 (681), 303 (897), B. XIX. bl. 12 (466), B. XXVIII. bl. 34, 35, 36 (572, 573, 574), B. XXXII. bl. 23 (43) enz., 104 (129), 103 (131), 112 (140), B. XXXIII. bl. 5 (107); Hooft, *Ned. Hist.* B. VIII. bl. 315, B. IX. bl. 330, 397, 451; Walsingham, *Lettr.* CLIV. p. 236, CLXXXVIII. p. 280; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI. bl. 392, 449, 461, 462, 464, D. VII. bl. 62, 99, 102, 185, D. VIII. bl. 16, 358, 424, 425; van Wijn op Wagenaar, *Nav.* D. VI. bl. 328; Bosscha, *Neerl. heldend. te land*, D. I. bl. 144, 184, 187. 231, 320, 324; 'sGravezande, *Tweede eeuwged. d. Middelb. Vrijh.* bl. 101, 134, 203, 255, 310, 333, 345, 351, 372, 376, 399, 405, 407, 408, 409, 418, 419, 518, 529; J. van de Velde, *Tweehonderj. Jubelfeest*, bl. 73; Collot d'Escury, *Holl. roem*, A. II. 121, 122. A. IV. (2), 592, 593; J. C. de Jonge, *Gesch. v. Neerl. Zeew.*, D. I. bl. 176; Kist en Royaards, *Archief*, D. V. bl. 288 (2de serie); Groen van Prinsterer, *Archives* (Ind.); Bentivoglio; Strada; Ab. Isselt; Cerisier; Bilderdyk; Luiscius; Hoogstraten; Kok; Kobus en de Rivecourt.

MONDTROMMEL (De) gaf:
Een middel tegen de Wurmen, in *N. Vad. Bibl. van Wetens.* in 1803, D. VII. St. 2, bl. 359.

Zie Holtrop l. c. p. 232.

MONE (Johan). In de kerk te Halle is het fraaije altaar, een pronkstuk van beeldhouw- en snijwerk uit de XVIe eeuw, in 1533 door hem vervaardigd.

Zie van Hasselt, *Splendeur de l'art en Belgique*, p. 261; Kramm.

MONENIUS (Arnold). Zie MOONEN (Arnold).

MONETA (C. J. de) gaf:
Een beproefd middel tegen de dollen hondsbeet, in *N. Vad. Bibl. van Wetens.*, 1801, D. V. St. 2, bl. 359.

MONFORT (Pieter Gerritz.) te Delft geboren, was een leerling van Miereveld en beoefende de schilderkunst tot uitspanning.

Zie Immerzeel.

MONTFOORT (Jan van) woonde in de 17e eeuw te Brussel, was een bekwaam stempelsnijder, en heeft ook proeven zijner bekwaamheid nagelaten, zoo als een penning met de beeldtenis van Karel Alexander van Croy, een op het St. Pieters klooster te Gend, andere met de borstbeelden van koning Philips III van Spanje, en van koning Philips IV en zijn gemalin Elisabeth van Bourbon en van de Aartshertogin de Infante Izabelle. De uitvoering zijner penningen is zeer keurig en heeft veel overeenkomst met den trant van Koenraad Blok, zoo dat men vooronderstelt dat deze zijn leermeester zou geweest zijn.

Zie Immerzeel.

MONI (LOUIS DE) in 1698 te Breda geboren, ontving het eerste onderwijs in de kunst van van Kessel en Biset, vervolgens van Philip van Dijk te 's Hage. Dezen volgde hij op zijn eerste reis naar Hasselt, vervolgens oefende hij zich in het teekenen en schilderen naar het leven en het copieren van Gerard Dou. Door het bestuderen van dezen meester verkreeg hij bekwaamheid in het schilderen van huisselijke of zoogenaamde moderne stukjes. Ook schilderde hij eenige portretten. Een zijner verdienstelijkste schilderijen een *Komenijswinkel*, werd bij Braamcamp voor *f* 600, en bij Mr. Johan van der Marck twee *keukens* voor *f* 825 verkocht. In het museum te Weenen vindt men een kabinetstukje van zijn penseel, voorstellende *eene jonge keukenmeid die aan een open venster bezig is met oesters open te maken.* Hij woonde vele jaren te Leyden en overleed aldaar in 1771. Zijn portret vindt men bij van Gool. Kramm bezit drie geteekende portretten van dezen meester.

Zie van Eynden en van der Willigen; Immerzeel; Kramm; Kobus en de Rivecourt.

MONIKS of MONIX (J.) werd in 1606 te 's Hage geboren, schilderde in den trant van Gerarts, doch zijne schilderijen komen zeldzaam voor, daar hij veel buitenslands arbeidde, en 13 jaren in dienst van den paus met teekenen en schilderen doorbragt. Kramm vermeldt van hem:

Een krans met verschillende soorten van bloemen.

Een vogel.

Volgens Kramm is de teekening, voorstellende *de overblijfsels van een tempel, waarbij andere gebouwen op een besloten plein met geboomte*, die op zijn naam, doorgaat van Pieter Mooninx. Hij overleed te Leyden omstreeks 1686.

Zie Immerzeel; Kramm.

MONIN (GILLIS DU), werd in 1565 te Beauraing in het Luxemburgsche geboren. Omstreeks 1592 werd hij kanunnik in de Cathedraal te Namen, en in 1603 liet hij voor zich zelven een gedenkteeken er in oprigten. In hetzelfde jaar verliet hij zijn kanunnikaat, trad in de orde der Jesuiten, en werd rector der collegies te Namen en Luik. Hij overleed te Rijssel, waar hij prefêt spirituel was, den 27 Sept. 1624, in den ouderdom van 59 jaren.

Hij schreef:

Sacrarium Leodiense, 1618 in plano.

Sacrarium perantiqui Comitatus Namurcensis; in quo Antistites, Sancti, Sanctaeque istius provinciae, Canonicorum et Canonicarum collegia, uti et sexus utriusque Coenobia, aliaque avitae in sanctos et verae priscaeque in Deum religionis nostrorum monumenta compendiose recensentur. Leod. 1619, 12°.

Hij hielp Arnold. de Raisse voor zijn *Auctarium ad Natales S. S.*

Zie Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 31; De Raisse, *Praef. ad Auctar. Molani;* Paquot, *Mém.* T. I. p. 622.

MONIER (REMEUS DE) werd in 1590 de eerste predikant 's Heerejansland. Volgens te Water was hij een man van zeldzamen geest. Hij week af van de drie hoofdpunten van 't formulier des doops, predikte zonder tekst voor te lezen, hield een duistere predikatie over Amos V: 2, 3, 4, gaf den zegen vóór 't Psalmgezang enz., 't geen ten gevolge had dat hij in onaangenaamheden met zijn kerkeraad kwam. Hij overleed in 1605 en werd opgevolgd door zijn zoon Jonas de Monier.

Zie te Water; *Ref. van Zeel.*, bl. 254, 256.

MONNAVILLE of MONAVILLE (FRANS), portret- en historieschilder, werd te Brussel, volgens anderen te Antwerpen, geboren, begaf zich naar Rome, werd aldaar lid van het St. Lucas gild, en was o. a. voor prins Livio Odescalchi werkzaam. Zijn Bentnaam was „de Jeught." Hij bloeide in de tweede helft der 17e eeuw. Men heeft van hem teekeningen met de pen met wit gehoogd.

Zie Kramm.

MONNEL (ANTHONIUS) schreef:
Solemnelen Requiem over de versierde Wtvaert der onsterfeliicke Transsubstantiatie die M. Lamb. de Riicke, Pred. der Stadt Bergen op Zoom heeft willen houden, ghesonghen door Antonium Monnel, coster aan St. Michiels tot Antwerpen in sijnen tijdt. Antw..... in de Plantynsche druckerie, 1631.
Tegenschrift van:
Wtvaert ende begravinghe van de Paepsche Transsubstantiatie, mitsg. oock van hare Misse, in 't aensien van Heer Matheus de Beyc, Pastoer tot Halteren. Vertoont ende beschreven door Lambertus de Riicke Bed. des H. Ev. te Bergen op Zoom. Rott. 1630.

Zie Muller, *Cat. v. Pamfl.* D. V. bl. 309, 313.

MONNIER (PIERRE LE), omstreeks 1552 te Pévéle, tusschen Doornik, Orchies, Douai en Rijssel geboren, werd burger in de laatstgemelde plaats, en oefende er lang de betrekking van Notaris uit. Toen hij 56 jaren oud was, deed hij een reis naar Italie. Hij vertrok 10 Maart 1609 van Rijssel, reisde door Champagne, Bourgogne, Savoye, Piedmont en het Milanesche, bleef zes maanden te Rome en Napels. Te Rome hoopte hij een bankier uit Rijssel te vinden, die hem het noodige geld zou geven om naar Jerusalem te

gaan, doch de dood van den bankier deed hem van dit plan afzien. Hij verliet Rome den 10 Maart 1610, bezocht Loretto, vervolgens Padua, Verona en Trente en kwam den 13 Junij te Rijssel terug, waar hij zijn notaris-ambt niet meer bekleedde, maar schoolmeester werd. Hij leefde nog in 1614 toen hij het volgende werk uitgaf:

Mémoires et observations remarquables d'épitaphes, tombeaux, colosses, obèlisques, histoires, arcs triomphaux, oraisons, dictiers, et inscriptions, tant antiques, que modernes, veues et annotées en plusieurs villes et endroits, tant du Royaume de France, Duché et Comté de Bourgogne, Savoye, Piedmont, que d'Italie et d'Allemagne .... Avec une briefve description des lieux d'aspect et inspection oculaire, sans y avoir esté aydé de quelque lecture cosmographique, ny d'autre: qui peut servir de guide et grande addresse à tous voyageurs èsdits quartiers. Lille 1612, 12°. Uit eene elegie door Martin Trezel, med. dr., ter zijner eere gemaakt, en achter dit werkje gevoegd, blijkt dat Monnier nog verscheiden andere werken in poezij heeft geschreven, en een *poeta non vulgaris* moet zijn geweest.

Zie Paquot, *Mém.* T. I. p. 296; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 993.

MONNIKHOFF (J.) was heelmeester te Amsterdam en behaalde in 1760 de eereprijs bij het legaat van J. Stolp voor zijn verhandeling:

Het noodzakelijk bestaan van een Opperwezen betoogt uit het werkelijk bestaan van iet.

Hij gaf in het licht:

Werktuigkundige Samenstelling ter ontdekking van de bijzondere plaatsen, oorzaaken, kenteekenen, toevallen en genezingen der scheurssels of breuken. Amst. 1750, 8°. m. pl. ibid. 1792, 8°.

Hij was een vriend en navolger van W. Deurhoff, wiens leven hij onder anderen beschreef. Op *Cat. der handss. van J. van Voorst* bl. 39 komen voor:

Willem Deurhoff. Het voorbeeld van verdraagzaamheid onder de Godlijke bezoekinge, vertoond in de Uytlegging en Verklaklaring van het boek Jobs, bewerkt in 1708—1715. *Met voorreden betreffende Deurhoffs Leven en Schriften. Na-reden betreffende het beletten der uitgave van het werk en Registers door J. M.* (Amst. 1749). In fol. c. 6000 pag.

*Verklaaringe over 't XVII*e *Hoofddeel des Evang. van Joannes: of 't Hoogepriesterlijk Gebed. Met voorreden van J. M.* (Amst. 1745) in fol. 536 p.

Op *Cat. der handss. van Mr. H. W. Tydeman*, bl. 57 komt voor:

Monnikhoff, Beschrijving v. h. Leeven van Willem Deurhoff. Gedenkschr. van zaaken na desz. overlijden tot aan het einde

van 1744 *weegens zijne schriften voorgev.*, *inzond. de Uitlegging en Verklaaring v. h. Boek Jobs. Uit egte beschijden opmaakt* (1777) (33) en 501 pp., 4°.

Monnikhoff. Beschrijving v. h. leeven van Willem Deurhoff, mitsg. Gedenkschr. v. zaaken weegens zijne Schriften voorgev. (1777) 512 pp. met portr., 4°.

Zie Kist en Royaards, *Archief*, (eerste serie) D. V. bl. 151; *Cat. Bibl. C. H. à Roy*, T. IV. p. 1483, 1585; *Cat. Bibl. de Groe*, p. 196; Arrenberg, *Naamr.* bl. 359; *Boekz.* 1761*a*, bl. 24; *Kunst- en Letterb.* 1852, D. II. bl. 369; Kobus en de Rivecourt.

MONS (JAN BAPTISTE VAN) werd den 11 November 1765 te Brussel geboren. Te Campine leerde hij het weinige latijn dat men toen in Belgie onderwees, en zich daarna bij eenen apotheker op de beoefening der Pharmacie toeleggende, heeft hij zichzelven geheel gevormd. Zijne later uitgegevene werken toonen met welk een gunstig gevolg hij de natuur- en scheikundige wetenschappen beoefend heeft, en uit zijne briefwisseling met zoo veel geleerden in onderscheidene landen blijkt het duidelijk dat hij met schier alle Europesche talen genoegzaam bekend was, om ze niet alleen te lezen, maar er zich ook verstaanbaar in uit te drukken. Het eerste werk door van Mons uitgegeven: *Essai sur les principes de la Chimie antiphlogistique*, zag in 1785 het licht. Hij schreef het nog als apothekers bediende, want het was in 1787 dat hij, na een met roem afgelegd examen den rang van apotheker verwierf.

Het is bekend, hoe in dien tijd de omwentelingsgeest in België heerschte. Hij bleef met zijn levendige geaardheid niet vreemd aan de revolutionaire bewegingen, maar wijdde er zich met zulk een geestdrift aantoe dat hij weldra, van majesteitschennis beschuldigd, in hechtenis werd genomen, en het was alleen aan zijnen jeugdigen leeftijd te danken dat hij het gevaar eener veroordeeling ontkwam. Maar ook bragten hem deze zelfde bewegingen met de Fransche geleerden in aanraking en werden zijne wetenschappelijke verdiensten door deze zóó gewaardeerd, dat toen Roberstot in Januarij 1795 als Fransch afgezant te Brussel aankwam, deze zich dadelijk tot hem vervoegde om zijnen raad aangaande eenige onderwerpen van algemeen nut in te winnen en hem eenige dagen later belastte met een wetenschappelijk onderzoek der Belgische mijnen, ten einde er den aard en den rijkdom van op te sporen.

Toen Roberstot later het onderwijs in België hooger wilde opvoeren, noodigde hij van Mons uit, hem een lijst toe te zenden van zoodanige personen, die zich, volgens zijn oordeel, met een gelukkig gevolg op de beoefening der wetenschap toelegden, en hij, hieraan volgaarne beantwoordende, heeft door de uitkomst doen zien dat deze zaak hem zeer goed was toevertrouwd.

In hetzelfde jaar werd te Brussel de *Société de médecine et pharmacie* opgerigt, onder de zinspreuk: *Aegrotantibus*, en van Mons behoorde tot de vier leden der Commissie met de zamenstelling der wetten belast, terwijl hij tevens tot Secretaris van het Genootschap werd benoemd en de vele Verhandelingen, door hem in zijne vergaderingen voorgedragen, waarvan er sommige in het *Recueil des Mémoires* gedrukt werden, kunnen doen zien, welk een werkzaam en nuttig lid hij bij hetzelve geweest is. Verder werd hij in 1796 benoemd tot lid van het Institut te Parijs, en in 1797 tot hoogleeraar in de Schei- en Proefondervindelijke Natuurkunde aan de Centrale school van het Departement *de la Dyle*, terwijl hij terzelfder tijd de niet minder vleijende uitnoodiging ontving van de voornaamste Fransche scheikundigen om deel te nemen aan de Redactie van de *Annales de Chémie*, destijds geredigeerd wordende door Fourcroy, Pelletier, Guyton, Vauquelin en Prieur. In dezen voor de gemeenschap tusschen Duitschland, Frankrijk en Engeland zoo moeijelijken tijd bragt hij de werken der Fransche scheikundigen naar Duitschland en Engeland, terwijl hij tevens de Franschen met de proeven en ontdekkingen der vreemden bekend maakte. Een geruimen tijd leverde hij in de *Annales de Chémie* vertalingen uit onderscheidene buitenlandsche Tijdschriften, zoo als die van Crel, Brugnatelli, onzen landgenoot Kastelein en anderen. Zijn ijver, wel verre van te verflaauwen, groeide dagelijks aan, en toen zijn voorstel om de *Annales de Chémie* maandelijks met een bijvoegsel te vergrooten niet kon aangenomen worden, besloot hij om zelf een wetenschappelijk Tijdschrift te Brussel uit te geven, waarvan dan ook het eerste nommer onder der titel van *Journal de Chémie et de Physique* in Oct. van 1801 in het licht verschenen is, een tijdschrift, dat al het belangrijke bevatte, wat destijds door de beroemdste geleerden uit onderscheidene landen werd medegedeeld, en dat, schoon zijn uitgave door omstandigheden geheel onafhankelijk van den redacteur, reeds na twee jaren gestaakt werd, een schat van geleerdheid bevat, die het doet bejammeren dat het schier geheel aan de vergetelheid is prijs gegeven, daar sommige opmerkingen in hetzelve den schok tot verdere proefnemingen konden hebben opgeleverd.

Reeds sedert lang had van Mons zich ook op de beoefening der geneeskunde toegelegd, en om zich meer uitsluitend aan zijne geliefkoosde studien te kunnen wijden, zag hij van de uitoefening der artsenijmengkunde af, en gaf hij zich in 1807 bij de Parijsche faculteit als geneesheer aan; bijna tegelijkertijd werd hem door de Universiteit van Helmstad het diploma van doctor in de geneeskunde aangeboden.

Reeds van zijn jeugd af had van Mons zich met een bijzonderen ijver op de cultuur der vruchten toegelegd, en wel

met een zoo gunstig gevolg, dat wij hoogstbelangrijke ontdekkingen in dezen aan hem verschuldigd zijn, zoo zelfs dat hij reeds in 1795 voor zijne gewigtige mededeelingen eene openlijke dankbetuiging ontving, en hem, van wege de *Société d'agriculture* van het Departement *de la Seine* de gouden medaille werd toegekend voor den ijver en goede gevolg waarmede hij zich op de vermenigvuldiging der variëteiten van vruchtboomen had toegelegd. Dergelijke eervolle onderscheiding mogt hij ook van andere landen meermalen wegdragen; terwijl bovendien sommige zijner werken de eer der overzetting in onderscheiden talen mogten ten deel vallen en hij zelf, in het belang der wetenschap, ook vele werken van anderen vertaald en meestal met zijne op- en aanmerkingen voorzien heeft. Toen, na de omwenteling van 1815, koning Willem I de Koninklijke Academie van Wetenschappen en Fraaije Letteren te Brussel, door den inval der Franschen vernietigd, weder herstelde, was van Mons een der eerstbenoemden, en geen wonder, want zijne wetenschappelijke betrekking tot de voornaamste geleerden van Europa, het groote deel, dat hij genomen had in het geheel nieuw scheikundig gezigtspunt en de ijver, met welken hij de Voltaische theorie verspreidde en verdedigde, hadden hem eenen zoo grooten naam doen verwerven, dat toen Pfaff zijne nieuwe electrische proeven aan de geleerde wereld vertoonde, van Mons hem verzocht om over Brussel te reizen, ten einde ze ook voor hem te herhalen; ook vooral aan hem deelde van Marum en Paets van Troostwijk hunne ontdekkingen mede.

Na de wederoprigting der Koninklijke Academie, volgde weldra de organisatie der Universiteiten en nu ook was weder van Mons een der eerst benoemde professoren, daar hem het hoogleeraarambt in de schei- en landhuishoukunde te Leuven werd opgedragen. Deze benoeming had echter voor hem zijne moeijelijke zijde, daar zij hem verpligtte, om zijne boomkweekerijen, waaraan hij zoo vele jaren onvermoeid gearbeid had, en die thans uit 80000 boomen, meestal door hem uit zaad gekweekte pereboomen bestond, aan de zorg van anderen over te laten; en ook had hij waarschijnlijk hiertoe nimmer besloten, zoo niet bijna terzelfder tijd twee hem zeer dieptreffende sterfgevallen hem zijn verblijf te Brussel allertreurigst gemaakt hadden, de dood zijner echtgenoote en van zijn jongsten zoon. Eerst was hij gehuwd geweest met jufvr. Coekelberg, die hij echter spoedig met eene eenige dochter uit dit huwelijk gesproten, door den dood moest verliezen, en zich in 1795 met jufvr. Diellen op nieuw in het huwelijk begeven hebbende, stierf ook deze in 1815, even nadat hij de jongste zijner vier zonen uit dit laatste huwelijk verwekt, had zien ten grave dalen.

Mogten nu deze verliezen hem zijn vertrek naar Leuven

dragelijk gemaakt hebben, zijne nieuwe betrekking aldaar gaf hem ook een voldoende afleiding om zich niet geheel, zoo als anders welligt het geval zou zijn geweest, aan zijn verdriet over te geven, terwijl ook de nabijheid van Leuven en Brussel hem veroorloofde, om zijne bezigheden met de zorg voor zijne geliefkoosde boomen, ten minste gedeeltelijk, te vereenigen. Maar in 1817 ondervond hij andermaal een geweldigen schok, daar hij genoodzaakt werd den grond zijner boomkweekerij ter verfraaijing der stad, het bouwen van huizen en het aanleggen van straten af te staan. Wel nam hij zich nu voor, haar geheel naar Leuven over te brengen, doch, toen men hem gelastte, dat alles binnen twee maanden moest zijn opgeruimd of dat het anders verbrand zou worden, was de tijd, die bovendien in de winter inviel, hiertoe veel te kort, te meer, daar onze geleerde slechts een gedeelte van den Zaturdag met den Zondag ter zijner beschikking had om zich naar Brussel te begeven. Deze tijd liet hem dus niets anders toe dan om de kostbaarste boomen aan te teekenen en beschikking te maken aangaande de overige; naauwelijks kon hij $\frac{1}{30}$ gedeelte redden van hetgeen hij bezat, en nog bestond dit $\frac{1}{20}$ hoofdzakelijk uit entloten; het overige werd verkocht of weggegeven.

Van Mons huurde nu te Leuven een stuk grond van de stedelijke regering, bragt hierin de overblijfselen zijner kweekerij over en zettede op nieuw zijne zaaijingen en kweekingen met allen ijver voort; maar juist toen hij bij den toenemende bloei dezer nieuwe inrigting het vroeger geledene verlies begon te vergeten, werden op eenmaal al zijne vooruitzigten voor de toekomst vernietigd, en aan het weinige levensgeluk dat hem nog overig was, een doodelijke slag toegebragt. Het was namelijk bij de oproerige beweging van 1831 dat zijne toenmalige kweekerij door de ingenieurs als de geschikste plaats werd uitgekozen tot het aanleggen eener militaire broodbakkerij, en onverwijld werd een groot gedeelte der boomen weggehakt en de vruchten der overige aan den moedwil der voorbijgangers prijs gegeven. Intusschen verloor van Mons ook hierbij nog niet allen moed: hij huurde twee andere stukken gronds, om zijn jeugdig plantsoen van de 7de, 8ste en 9de achtereenvolgende voortteelingen te herenten. Maar nog had de vervolging geen einde: in 1833 werd op nieuw de boomkweekerij van van Mons als de eenige geschikte plaats tot aanlegging van eene gasfabrijk opgegeven, en .... thans was haar einde daar.

Ondertusschen zette van Mons zijne wetenschappelijke studiën onafgebroken voort. Reeds in hetzelfde jaar, toen zijne eerste boomkweekerij gesloopt werd, ondernam hij met de heeren Bory de St. Vincent en Drapiez de redactie der *Annales générales des sciences physiques*, in welke door hem een menigte stukken geplaatst zijn vooral ook over de cultuur

der vruchten, met bijvoeging van de afbeelding der nieuwe variëteiten, welke hij had verkregen. Toen hij in 1823, door eene ernstige wonde aan het been het bed moest houden, maakte hij van deze rust gebruik tot de zamenstelling en uitgave van eenen catalogus van vruchten, in welken ongeveer 2000 variëteiten voorkomen, en gaf hij tevens het hoofdbeginsel zijner theorie, met vele zijner handelwijzen van cultuur en zijne wijze van verzending in het licht.

Na de opheffing der hoogeschool te Leuven ontving van Mons zijne aanstelling als hoogleeraar te Gend, waarvoor hij echter bedankte. Hij verkreeg zijn emeritaat en pensioen en werd kort daarna tot ridder van den Ned. Leeuw benoemd. In 1837 verloor van Mons den tweeden zijner zonen, en de smart hem hierdoor veroorzaakt, deed hem zijne overige dagen in afzondering doorbrengen, doch hij verwaarloosde zijne studien niet en tot het laatst van zijn leven hield hij er zich onafgebroken mede bezig. Een maand voor zijn dood keerde hij naar Brussel terug, doch een onweerstaanbare zucht dreef hem weder naar Leuven, waar hij 8 Sept. 1842, in zijn studeervertrek door den dood werd overvallen.

Hij had een werkzaam deel aan de zamenstelling der *Pharmacopoea Belgica* en werd later lid der Belgische Commissie ter zamenstelling eener *Pharmacopée nationale*. In 1821 verscheen zijn *Materiei medicopharmaceuticae compendium*, in 1821—1822 de tweede uitgaaf van zijne *Pharmacopée manuelle*, in 1800 in het licht verschenen met den titel van *Pharmacopée usuelle*, *théorique et practique*. Deze *Pharmacopée manuelle*, vond dadelijk een zoo grooten bijval dat de eerste oplage van 10000 exemplaren na weinige maanden werd uitverkocht, en zij in de Hoogduitsche taal tot driemaal werd herdrukt. Ook van de laatste uitgave van dit werk, de *Pharmacopée universelle* waren in 1842 geen exemplaren meer in den handel te verkrijgen. In 1817 leverde van Mons eene Fransche vertaling der *Pharmacopoea medici practici universalis etc.* van Swediaur, en verrijkte haar met eene menigte aanteekeningen en bijvoegsels.

Wat zijne beoefening der Natuurkunde betreft, zoo hield hij zich in het bijzonder met de leer der electriciteit bezig.

Als voorstander van het gevoelen van Franklin zoo verdedigde hij het in zijne *Principes d'électricité ou confirmation de la théorie électrique de Franklin* 1802, ten aanzien van welk geschrift Liebig getuigde, dat hij er niet alleen de theorie van Franklin in verdedigde, maar ook het gevoelen van hen, die de aanwezigheid van twee elektrieke vloeistoffen aannamen, met krachtige wapenen bestreed. Ook over het onweder en de uitwerkselen, die het bij menschen en dieren kan voortbrengen, vinden wij van hem eene verhandeling in de *Actes de la Société de médicine de Bruxelles*, terwijl zijne

Mémoire sur les brouillards de différentes natures vele opmerkingwaardige zaken bevat. Vroeger maakten wij reeds melding van de *Annales générales des sciences physiques* door van Mons met Bory de St. Vincent en Drapiez in het licht gegeven.

Vooral als scheikundige had van Mons grooten roem. Weldra was hij in den geest van Lavoisier doorgedrongen en nam niet slechts een werkzaam deel aan de verspreiding van het stelsel van dezen grooten man, maar trad ook opentlijk als zijn verdediger en wederlegger van de gevoelens der tegenstanders op, zoo als, onder anderen blijken kan uit zijne: *Observations nouvelles sur la prétendue propriété du gaz azote d'entretenir la combustion.* Hij was de eerste die in zijne aanteekeningen op de *Philosophie Chimique* van Fourcroy, in 1784, de identiteit van het licht en de warmtestof heeft opgegeven, een gevoelen, later ook op de electrieke en magnetische stof door hem toegepast. Hierbij droeg hij eene nieuwe zienswijze voor aangaande den invloed, welken het licht op de planten uitoefent. Veel heeft hij ook geschreven over de voortbrenging van warmte, over den eigenlijken aard der warmtestof en over haren invloed op de eigenschap der ligchamen; voor dien tijd geheel nieuwe, en belangrijke gezigtspunten treffen wij aan in zijne *Théorie de la Combustion* 1802, vooral in zijn *Lettre à Bucholz sur la formation des métaux en général et en particulier de ceux de Davy, ou essai de réformation générale de la théorie chimique* 1810, ten aanzien van welke hij een brief van Berzelius ontving die door Meylink in zijne verhandeling over van Mons is opgenomen.

Van zijn jeugd af legde van Mons zich op de boomkweekerij toe, en reeds op zijn 22ste jaar ontwierp hij de gronden eener hoogst merkwaardige theorie, medegedeeld in *l'Horticulteur Belge*, T. II. p. 203, en waarvan Poiteau getuigt dat zij een der geleerdste en meest nuttige ontdekkingen is, welke het genie in de laatste helft der 18e eeuw heeft aan het licht gebragt. Later leverde van Mons nog menige belangrijke verhandeling in de *Société de Médicine* te Brussel. In de *Annales de physique générale* heeft hij eene beschrijving van de voornaamste varieteiten zijner vruchten mededeeld, in 1823 vervaardigde hij zijnen Catalogus, en in 1835 schreef hij het zoo belangrijk werk: *Arbres fruitiers et leur culture.*

Behalve de genoemde werken heeft men van hem:

Sur les trois nouveaux corps chimiques, les metallofluores, l'iodine et l'huile détonnante de Dulong.

Principes élémentaires de chimie philosophiques, avec des applications générales de la doctrine des proportions déterminées 1818.

Abrégé de Chimie, à l'usage des leçons 1831—1835.

Essai sur les principes de la théorie antiphlogistique 1785.

Conspectus mixtionum Chemicarum, 1827.

Préface et additions aux éléments de philosophie chimique de Davy 1813—1816.

Faits et vues détachés en rapport avec le différend sur certains points de théorie chimique, dont la discussion vient d'être entamée dans l'Academie des sciences de France.

Vele stukken in het *Journal de Chimie et de Physique* en in de *Mémoires de l'Academie de Bruxelles*, o. a.:

Mémoires sur la reduction des alcalis en metal, T. III. 1823.

Mémoire sur quelques erreurs concernant la nature du chlore, et sur plusieurs nouvelles propriétés de l'acide muriatique, T. III. 1823.

Mémoire sur une particularité dans la manière dont se font les combinaisons par le pyrophore, T. VI. 1835.

Memoire sur l'effacité des métaux compactes et pôlis dans la construction des pyrosphores, T. X. 1835.

Acidum Azoto-Carbonicum, in *Schei-, Artsenymeng, en Natuurk. Bibliotheek*, door B. Meylink, 1830, D. IX. N°. 6 bl. 291.

Nieuwe bereiding van het Acidum Chromicum. Ald. 1828, D. V. N°. 3 bl. 139.

Over het Acidum Crotonicum. Ald. 1861, D. III. N°. 3 bl. 128.

Bereiding van het Acidum hydriödicum. Ald. 1828, D. V. N°. 3 bl. 135.

Bereiding van het vloeibare Acidum hydrocyanicum. Ald. 1828, D. V. N°. 2 bl. 138.

Iets betrekkelijk het Acidum lacticum. Ald. 1835, D. XVI. N°. 7 bl. 13.

Acidum melliticum. Ald. 1834, D. XVII. N°. 4 bl. 200.

Over de theorie van den Aether. Ald. 1829, D. VIII. N°. 3 bl. 121.

Iets over de Aether's. Medegedeeld door B. Meylink. Ald. 1820, D. VII. N°. 5 bl. 256.

Iets over de Aether's. Nieuwe enz. 1838, D. III. Junij bl. 82.

Nog iets over de Aethervorming. Ald. 1835, D. I. October bl. 126.

Reägens voor Alcalien en zuren in *Schei- en Artsenijmeng*. Ald. 1831, D. XI. N°. 1 bl. 21.

Iets over de verbinding, welke de beide blaauwstofzuren: acidum cyanicum en acidum fulminicum met water aangaan, in *Nieuwe Schei-Artsenijwerk en Natuurk. Bibliotheek* 1839, D. III. Maart bl. 181.

Over den staat der organische alcalien in de Kina soorten. Ald. 1827, D. IV. N°. 2 bl. 71.

Nieuwe alcaloide in de overblijvende loog na de crijstallisatie

der Quinine. Medegedeeld door B. Meylink. Ald. 1829, D. VIII. N°. 2 bl. 67.

Over het gebruik van den Alcohol, als een preservatief bij overgehaalde wateren. Ald. 1827, D. IV. N°. 2 bl. 67.

Werking van den Alcohol op azijnzuur lood. Ald. 1833, D. XIII. N°. 10 bl. 204.

Ontdekking van eenen nieuwen Alcohol en eenen nieuwen aether, in *N. Schei- enz.* 1836, D. I. Junij bl. 304.

Alcohol bij de gesting van brood-deeg verkregen, in *Schei- enz.* 1827, D. III. N°. 5 bl. 260.

Over de onderlinge werking van Alcoholdamp en Zwaveldamp op elkander. Ald. 1830, D. X. N°. 10 bl. 190.

Over de bereiding der altheïne. Ald. 1827, D. III. N°. 5 bl. 241.

Ontdekking van valschen aluin, *N. Schei- enz.* 1836, D. I. Junij bl. 308.

Aluinaarde-metaal in *Scheik. enz.* 1827, D. IV. N°. 3 bl. 130.

Bereiding en eigenschappen van het Aluminium. Ald. 1828, D. V. N°. 1 bl. 5.

Iets over de zoogenaamde amiden. Ald. 1833, D. XVI. N°. 7 bl. 51.

Bijzondere werking van de zoutzure ammonia op de azijnzure soda. Ald. 1838, D. IX. N°. 1 bl. 5.

Iets betrekkelijk het appelzuur. Ald. 1834, D. VII. N°. 6 bl. 304.

Over het aqua phagadenica. Ald. 1827, D. IV. N°. 3 bl. 231.

Eenige scheikundige bijdragen nopens argylla, hydrargyrum, lapis infernalis, manas ammoniae et murias hydrargyri. Ald. 1831, D. XII. N°. 8 bl. 69.

Een merkwaardig verschijnsel betrekkelijk het arsenik-zuur. Ald. 1833, D. XV. N°. 3 bl. 148.

Bereiding van een zeer sterke azijn. Ald. 1826, D. II. N°. 4 bl. 233.

Iets over den in 48 uren bereiden azijn. Ald. 1832, D. XIII. N°. 4 bl. 1.

Over de werking van de zoutstof bij eene door zwaveligzuur belette azijngesting. Medegedeeld door B. Meylink. Ald. 1829, D. VIII. N°. 2 bl. 64.

Over Dobbereiner's azijnlamp. Ald. 1827, N°. 3 bl. 262.

Bereiding van het azijnzuur-ammoniak. Ald. 1827, D. III. N°. 5. bl. 262.

Zeer geschikt middel om het onzijdig azijnzuur lood van het onder-azijn-zuur lood te herkennen. Ald. 1827, D. III. N°. 5 bl. 238.

Azijnzuur lood voor een zesde met zuur verzadigd. Ald. 1828, D. V. N°. 1 bl. 11.

Over het azijnzuur lood en lood-oxyde. Medegedeeld door B. Meylink. Ald. 1829, D. VIII. N°. 2 bl. 75.
Bereiding van den balsamum opodeldoch. Ald. 1827, D. III. N°. 3 bl. 244.
Bereiding van eenen doorschijnenden balsamum opodeldoch, welke bijna ongekleurd is, en door ouderdom niet troebel wordt. Ald. 1828, D. V. N°. 1 bl. 1.
Iets betrekkelijk het benzoëzuur. Ald. 1834, D. XVII. N°. 6 bl. 305. *N. Scheik. enz.* 1835, D. I. October bl. 122.
Bereiding van een salpeter-zuur bismuth, hetwelk een aanzienlijk praecipitaat levert. Ald. 1832, D. XIII. N°. 5 bl. 243.
Bi-sulphuretum ferri en bi-sulphuretum stanni, Ald. 1834, D. XVII. N°. 5 bl. 255.
Bi-sur-sulphas sodae. Ald. 1832, D. XIII. N°. 5 bl. 246.
Over de bleeking van het was door de zoutstof. Ald. 1827, D. III. N°. 5 bl. 255.
Over de voortteeling der bloedzuigers. Ald. 1827, D. IV. N°. 2 bl. 70.
Middel om gezogen hebbende bloedzuigers van derzelver bloed te ontlasten en ten gebruik weder geschikt te maken. Ald. 1328, D. V. N°. 1 bl. 21.
Over den borax als een huid blank makend middel. Ald. 1827, D. III. N°. 5 bl. 252.
Variëteit van den borax. Ald. 1828, D. V. N°. 1 bl. 19.
Iets over het borax-zuur. Ald. 1834, D. XVII. N°. 3 bl. 142.
Over de werking van den brandewijn op den azijn. Medegedeeld door B. Meylink. 1829, D. VIII. N°. 2 bl. 61.
Over het bromium, zonder aether. Ald. 1827, D. IV. N°. 2 bl. 64.
Middel om al het bromium uit de zout loog te verkrijgen. Ald. 1826, D. III. N°. 2 bl. 59.
Over de vooronderstelde gelijktijdige verbinding van het bromium met het indo-chlorium. Ald. 1826, D. III. N°. 2 bl. 64.
Iets over de ontleding van met bromium bezwangerden aether door kalk of bitteraarde. Ald. 1828, D. V. N°. 5 bl. 242.
Over de bijtendmaking der potasch. Ald. 1826, D. III. N°. 1 bl. 466.
Over de aanwezigheid van olie in den bast en den wortel van den calamus aromaticus. Ald. 1827, D. III. N°. 5 bl. 259.
Over, door deszelfs vlugheid zeer merkwaardig chloruretum manganesium. Ald. 1827, D. IV. N°. 5 bl. 241.
Bereiding van cinnaber langs den natten weg. Ald. 1833, D. XVI. N°. 7 bl. 16.
Beschrijving van eenen colorimeter en hoe men denzelven gebruiken moet. Ald. 1828, D. V. N°. 3 bl. 149.
Bereiding en uitwerkselen van de conine. Ald. 1828, D. V. N°. 3 bl. 144.

Ontdekking van een nieuw alcaloide (cynapin). Ald. 1827, D. IV. N°. 3 bl. 135.

Over de Cyodine. Ald. 1828, D. V. N°. 1 bl. 16.

Nieuw voorschrift ter bereiding van het deutoxydumbarii. Ald. 1827, D. IV. N°. 5 bl. 246.

Voordeelige bereiding van het donderzilver. Ald. 1827, D. IV. N°. 2 bl. 62.

Over de dracine. Ald. 1828, D. V. N°. 1 bl. 16.

Een blaauw gekleurd vocht, zich ontlastende uit de wonden, veroorzaakt door empl. cantharid. Ald. 1832, D. XIII. N°. 1 bl. 4.

Over de gallas chinici. Ald. 1828, D. V. N°. 1 bl. 14.

Nieuw voorschrift ter bereiding van het galnotenzuur. Ald. 1827, D. IV. N°. 5 bl. 251.

Gas-carbonico-sulphuratum. Ald. 1827, D. IV. N°. 3 bl. 129.

Aanmerkingen over de verschijnselen van het galvanismus of de dierlijke electriciteit, in *Nieuwe Scheik. Bibl.*, 1800, D. III. bl. 31.

Over de werking van goud op zilver, in *Verh. d. Maats. v. 't Nut van 't Alg.*, 1833, D. XVI. N°. 10 bl. 205.

Goud-zouten, in *Scheik. enz.*, 1830, D. IX. N°. 6 bl. 393.

Zuivering van den honing. Ald. 1827, D. IV. N°. 3 bl. 129.

Iets over de vorming van den hout-azijn. Ald. 1830, D. X. N°. 11 bl. 241.

Over het hydraat van carbonato-sub-carbonas ammoniae. Ald. 1834, D. XVII. N°. 1 bl. 2.

Bereiding van de hydriödas potassae. Ald. 1828, D. V. N°. 1 bl. 2.

Bereiding van hydrogenium sulpharatum, hetwelk niet tot het minste vrij-waterstof bevat. Ald. 1827, D. III. N°. 6 bl. 299.

Over het hypo-sulphis zinci. Medegedeeld door B. Meylink. Ald. 1829, D. V. N°. 1 bl. 3.

Middel om de blaauwe kleurstof te bepalen, welke de in den handel voorkomende indigo bezit. Ald. 1827, D. IV. N°. 5 bl. 243.

Over de werking van het iödium op het acidum fluo-soleoicum. Ald. 1828, D. V. N°. 3 bl. 133.

Iöduretum arsenici. Ald. 1828, D. V. N°. 3 bl. 137.

Iöduretum hydrargyri nativum, in Amerika gevonden. Ald. 1828, D. V. N°. 1 bl. 11.

Over het geel iöduretum potassii te ontkleuren. Ald. 1827, D. IV. N°. 3 bl. 130.

Iets over de bereiding van het poeder van James. Ald. 1832, D. XIII. N°. 1 bl. 5.

Scheikundige waarnemingen bevattende: een scheikundig onderzoek van jenever; over de werking van zuurstof op indigo; bereiding van oliemakend gas; de werking van kool op eene

oplossing van potasch en azijnzuur; over kermes minerale en kwikzalf. Ald. 1832, D. XIII. N°. 4 bl. 181.

Over de werking van den over-phosphorzuren kalk op rood koper. Ald. 1835, D. XV. N°. 3 bl. 147.

Waarneming omtrent de verbinding van overzuurden zoutzuren kalk, met phosphorzure ammoniak. Ald. 1836, D. II. N°. 4 bl. 231.

Over de bereiding van den zoutstofhoudenden kalk en zoutstofhoudende soda. Ald. 1827, D. III. N°. 5. bl. 271.

Iets over het zwavelzuur-kalk-hydraat, in *N. Scheik. enz.*, 1837, D. II. Maart bl. 123.

Over de kamfer-olie, in *Scheik. enz.*, 1831, D. XI. N°. 5.

Eenige scheikundige bijdragen over kamfer-olie, over de verandering van zuringzure aether en mieren-aether, over twee nieuwe pyrophori enz. Ald. 1833, D. XV. N°. 5 bl. 249.

Over de aanwezigheid der kelpstof in levende dieren. Ald. 1827, D. III. N°. 5 bl. 254.

Over eene nieuwe verbinding der kelpstof. Ald. 1826, D. II. N°. 6 bl. 319.

Over eenen nieuwen verzuringsgraad van de kelpstof. Ald. 1828, D. V. N°. 3 bl. 130.

Iets met betrekking der ontleding van het kelpstofhoudend potasch-metaal, door zwavelzuur-koper oxyde. Ald. 1828, D. V. N°. 5 bl. 243.

Over een ontkleurd kelpstof-tinctuur. Ald. 1831, D. XI. N°. 1 bl. 20.

Iets over de bereiding der kermes minerale. Ald. 1834, D. XVII. N°. 3.

Over de kermes-minerale. Ald. 1830, D. IV. N°. 4 bl. 167; 1831, D. XI. N°. 3 bl. 119, N°. 5 bl. 245; 1832, D. XIII. N°. 5. bl. 241; 1834, D. XVII. N°. 4 bl. 197; *N. Scheik. enz.*, 1838, D. III. Junij bl. 80.

Nog iets over de bereiding van het koolstofoxyde. Ald. 1833, D. XV. N°. 4 bl. 198.

Over de vloeibaarmaking van het koolstofzuurgas. Ald. 1834, D. XVIII. N°. 7 bl. 3.

Iets over het zwavelzuur koper. Ald. 1834, D. XVII. N°. 8 bl. 145.

Eenige belangrijke waarnemingen betrekkelijk den invloed der koude op verschillende bereidingen. Ald. 1830, D. IX. N°. 2 bl. 93.

Iets over den aard der in zeer ouden wijn gevondene kristallen. Ald. 1830, D. X. N°. 7 bl. 4.

Middel om de in water moeijelijk oplosbaar zijnde ligchamen te kristalliseren. Ald. 1827, D. III. N°. 5 bl. 261.

Iets over de kunst-kamfer. Ald. 1830, D. IX. N°. 2 bl. 100.

Over de werking van het kwik op het arsenik-metaal. Ald. 1831, D. XII. N°. 9 bl. 123.

63*

Over de bevriezing van het kwik. Ald. 1827, D. IV. N°. 3 bl. 128.

Iets over het zoutzuurkwik, in *Scheik. enz.*, 1835, D. I. October bl. 124.

Bereiding van het zwavelzuur kwikoxyde, in *Scheik. enz.*, 1832, D. XIII. N°. 5 bl. 244.

Vorming van de kwik-salpeter en kamfer-aether, in *N. Scheik. enz.*, 1837, D. II. Maart bl. 122.

Bereiding van het lactucarium, in *Scheik. enz.*, 1828, D. V. N°. 3 bl. 145.

Bereiding van een laudanum liquidum zonder noacotine. Ald. 1827, D. IV. N°. 5 bl. 250.

Een nieuw scheikundig zamengesteld ligchaam. Ald. 1826, D. II. N°. 6 bl. 322.

Iets over den aard der georganiseerde ligchamen. Ald. 1830, D. X. N°. 10 bl. 183.

Iets aangaande de hygrometische werking van eenige plantaardige ligchamen en van de dierlijke blaas. Ald. 1831, D. XI. N°. 5 bl. 239.

Over de nederploffing van het lood door zwavelzuur en zwavelzure zouten, en de oplosbaarheid van het zwavelzure lood bij eenige ligchamen. Ald. 1828, D. V. N°. 1 bl. 15.

Over de werking, welke het water bij de bereiding der loodpleister uitoefent. Ald. 1823, D. II. N°. 4 bl. 231.

Over de luchtsteen, in *N. Scheik. enz.*, 1835, D. I. October bl. 123.

Bereiding van het manganesas potassae, in *Scheik. enz.*, 1835, D. XVI. N°. 7 bl. 15.

Bereiding van het meconas argenti, in *N. Scheik. enz.*, 1836, D. I. Junij bl. 309.

Iets over het mecomium-zuur, in *Scheik. enz.* 1834, D. XVII. N°. 3 bl. 146.

Gemakkelijke bereiding van het meconiumzuur, en middel om een zeer kleine hoeveelheid heulsap te ontdekken. Ald. 1827, D. IV. N°. 5 bl. 269.

Iets betrekkelijk het mercurius praecipitatus albus. Ald. 1830, D. IX. N°. 6 bl. 287.

Ontdekking van drie nieuwe metalen in de platina van het Ural-gebergte. Ald. 1827, D. IV. N°. 3 bl. 135.

Iets over eenige mierenzure zouten. Ald. 1830, D. IX. N°. 7 bl. 9.

Iets aangaande de bereiding van den murias hydrargyro-ammoniacale. Ald. 1844, D. XVII. N°. 3 bl. 144.

Over eene nieuwe verbinding der naphtaline. Ald. 1828, D. II. N°. 6 bl. 321.

Zeer geschikt kenteeken om de narcotine van de morphine te onderscheiden. Ald. 1828, D. V. N°. bl. 20.

Eenige eigenaardige bijzonderheden, betrekkelijk verschillende

soorten van nevel, uit het Fr. door B. Meylink. Zutphen 1830, 8°.

Over de gelijktijdige bereiding van de nitras strychnine en de nitras brucine, in *Scheik. enz.*, 1828, D. V. N°. 1 bl. 12.

Over het oleum sinapi. Ald. 1833, D. VI. N°. 10 bl. 201.

Iets betrekkelijk de verbranding van het oliemakend gas. Ald. 1130, D. X. N°. 8. bl. 63.

Over de opperhuid (epiderme) van den berkenboom, en over het gebruik dat van dezelve kan gemaakt worden. Ald. 1828, D. V. N°. 1 bl. 21.

Bereiding van een volkomen zuiver oxydum zinci. Ald. 1827, D. III. N°. 5 bl. 246.

Bijzondere kristallisatie van de platina. Ald. 1834, D. IX. N°. 6 bl. 298.

Iets betreffende de phosphor. Ald. 1831, D. IX. N°. 1 bl. 6.

Iets over de herstelling van den phosphor uit den dubbel over-phosphorzuren kalk (bi-sur-phosphate de chaux). Ald. 1830, D. X. N°. 7 bl 1.

Iets over het brandig phosphorzuur. Ald. 1830, D. X. N°. 10 bl. 185.

Middel om planten, welke, doordien zij te lang uit den grond zijn geweest verflensd zijn, weder frisch te maken. Ald. 1828, D. V. N°. 1 bl. 25.

Ontploffende platina. Ald. 1830, D. IV. N°. 6 bl. 295.

Nog iets over het gebruik dat Dobbereiner van het platina maakt. Ald. 1827, D. III. N°. 3 bl. 126.

Over het smeedbaar maken van platina. Medegedeeld door B. Meylink. Ald. 1829, D. VII. N°. 5 bl. 253.

Platina-spons. Ald. 1827, D. III. N°. 3 bl. 127.

Over een bijzondere soort van zwavelzure potasch. Ald. 1828, D. V. N°. 1 bl. 9.

Verbeterd voorschrift ter bereiding van het potasch-metaal. Ald. 1827, D. III. N°. 5 bl. 259.

Purper van Cassius. Ald. 1833, D. XVI. N°. 7.

Iets over den pyrophorus. Medegedeeld door B. Meylink. Ald. 1829, D. VII. N°. 6 bl. 199.

Een nieuw pyrophoor, zonder vuur bereid. Ald. 1830, D. IX. N°. 6 bl. 292.

Middel om te bepalen hoeveel quinine verschillende kina-soorten bevatten en gemakkelijke wijze om kinazure quinine en cinchinine zouten te verkrijgen. Ald. 1827, D. IV. N°. 2 bl. 73.

Iets over de kleursverandering van den rabarber, door vermenging met kreeftsoogen. Ald. 1830, D. X N°. 7 bl. 13.

Verhandeling over het rhus radicans. Naar het Fransch, in *Nieuwe Vaderl. Bibliotheek van Wetenschap, Kunst en Smaak.* 1802, D. VI. St. 2 bl. 70, 106.

Rottekruiddamp werkt niet doodelijk, in *N. Scheik. enz.*, 1835, D. I. October bl. 125.

Over den waren aard der rottekruid kristallen, in *Scheik. enz.*, 1826, D. II. N°. 6 bl. 317.

Verandering van de salicine in een nieuwe soort van benzoëradikaal, in *N. Scheik. enz.*, 1838, D. III. Junij bl. 78.

Bereiding der salicine uit salix alba, in *Scheik. enz.*, 1834, D. XVII. N°. 3 bl. 147.

Nieuwe voorschrift ter bereiding van den salpeterig-aether. Ald. 1827, D. III. N°. 5 bl. 266.

Wederkeerige werking van het salpeterig zuur en het ammoniak. Ald. 1827, D. IV. N°. 3 bl. 126.

Een zeer gevoelig herkenmiddel voor het salpeterzuur. Ald. 1827, D. V. N°. 2 bl. 68.

Iets over het salpeterzuur, in *N. Scheik. enz.*, 1835, D. I. April bl. 33, Julij bl. 105.

Opmerkelijk verschijnsel bij de overhaling eens mengsels van salpeterzure potasch, over bruinsteen-oxyde en zwavelzuur, in *Scheik. enz.*, 1834, D. XVIII. N°. 9 bl. 122.

Wederkeerige werking van de salpeterzure potasch en het zoutzuur ammoniak. Ald. 1827, D. IV. N°. 3 bl. 123.

Bewaring van zure sappen. Ald. 1827, D. IV. N°. 2 bl. 65.

Herstelling van het selenigzuur in selenium, door metalen. Ald. 1827, D. IV. N°. 5 bl. 248.

Nieuwe graad van verzuring van het selenium. Ald. 1827, Ald. 1827, D. IV. N°. 3 bl. 138.

Iets aangaande de bereiding van selenium-stikstof. Ald. 1834, D. XVII. N°. 6 bl. 308.

Bereiding van siroop uit aardappelenmeel. Ald. 1834, D. XVII. N°. 3 bl. 148.

Eene nieuwe stof in de inlandsche slaapbollen. Ald. 1827, D. IV. N°. 2. bl. 69.

Over de kristalvormige stof uit den smeerwortel (*symphytum officinale*). Ald. 1828, D. V, N°. 1 bl. 18.

Over de bereiding van de onzijdige koolstofzuur soda. Ald. 1830, D. X. N°. 10 bl. 187.

Voordeelige bereiding van den spiesglans koning, in *N. Scheik. enz.*, 1835, D. I. October bl. 125.

Bijzonder verschijnsel bij de bereiding van den spiritus nitri dulcis. Ald. 1833, D. XVI. N°. 7 bl. 14.

Bereiding van zuivere stikstof. Ald. 1827, D. III. N°. 5 bl. 243.

Over eenige stikstof-verbindingen. Ald. 1834, D. XVII. N°. 1 bl. 4.

Eene nieuw ontdekte organische stof in den bast des wortels van den appel- en peerboom, in *N. Scheik. enz.*, 1835, D. I. Julij bl. 106, October bl. 121.

Middel ter heldermaking der stropen. Ald. 1827, D. IV. N°. 2 bl. 71.

Iets over het sub-carbonas ammoniae. Ald. 1833, D. XV. N°. 4. bl. 197.

Iets over het zuiverbijtend sublimaat. Ald. 1831, D. IX. N°. 1 bl. 19.

Verandering van suikerzuur in wijnsteenzuur, in *N. Scheik.* 1837, D. II. Maart bl. 121.

Middel om zich van de zuiverheid der sulphas chinini te verzekeren. Ald. 1828, D. V. N°. 3. bl. 144.

Iets over het sulphuretum ammoniae hydrogenatum. Medegedeeld door B. Meylink. Ald. 1829, D. VIII. N°. 2. bl. 66.

Iets over het gekristalliseerd super-tartras aethereum, in *N. Scheik. enz.*, 1836, D. II. Sept. bl. 38.

Syrupus florum persicorum, in *Scheik. enz.*, 1827, D. IV. N°. 2 bl. 67.

Bereiding van syrupus papaveris albi e succo diluto. Ald. 1827, D. IV. N°. 2 bl. 61, N°. 3. bl. 121.

Over de bereiding van de chridate. Ald. 1827, D. III. N°. 5 bl. 231.

Iets over het turbithum minerale. Ald. 1831, D. XI. N°. 2 bl. 74.

Valeriaan aether, in *N. Scheik. enz.* 1838, D. III. Junij bl. 84.

Over het gasvormig vloeispath-chromiumzuur, in *N. Scheik.* 1826, D. II. N°. 4 bl. 127.

Over de werking van de warmte op het zink-oxyde, in *N. Scheik.* 1835, D. I. April bl. 35.

Iets over het in verdunde lucht bevrozen water, in *Scheik.* 1832, D. XIII. N°. 5. bl. 245.

Over Dobbereiners zuiver water-stof. Ald. 1827, D. III. N°. 3 bl. 125.

Onderzoek der zoete wijn-olie. Ald. 1826, D. II. N°. 6 bl. 320.

Raffinering van den wijnsteen-room in Italie. Ald. 1827, D. III. N°. 5 bl. 253.

Iets over het wijnsteenzuur. Ald. 1834, D. XVIII. N°. 8 bl. 61.

Daarstelling van het wijnsteenzure spiesglans. Ald. 1830, D. X. N°. 10 bl. 181.

Nog iets over den vasten staat van het ijs in het luchtledige. Ald. 1833, D. XV. N°. 3 bl. 140.

Eene nieuwe verbinding van het ijzer met goud. Medegedeeld door B. Meylink. Ald. 1829, D. VII. N°. 5 bl. 255.

Scheikundige waarnemingen wegens de verbranding van ijzer. Ald. 1832, D. XIII. N°. 2 bl. 71.

Over de vorming van een bijzonder ijzerzout. Ald. 1826, D. II. N°. 6 bl. 318.

Eenvoudige wijze om zetsels te droogen. Ald. 1834, D. XVII. N°. 4 bl. 199.

Over de werking der zink op het acidum sulphuricum absolutum. Ald. 1830, D. X. N°. 8 bl. 61.

Over de werking van het zout, bij de zoogenaamde inzouting van verschillende ligchamen. Ald. 1831, D. XI. N°. 1 bl. 17.

Over een bijzondere soort van zout-aether, in *N. Scheik.* 1836, D. II. September bl. 86.

Nieuwe bereidingswijze der zout-aether, in *Scheik. enz.*, 1833, D. XV. N°. 4 bl. 198.

Over eenige verbindingen van de zoutstof. Ald. 1827, D. III. N°. 3 bl. 119.

Over de ontleding der onzijdige koolstofzure zouten door gezwaveld waterstofgas. Medegedeeld door B. Meylink. Ald. 1829, D. VII. N°. 5 bl. 258.

Over de werking der zoutstof op den vloeispaatzuren kalk. Medegedeeld door B. Meylink. Ald. 1829, D. VII N°. 2 bl. 76.

Over den invloed van de zoutstof op den alcohol. Medegedeeld door B. Meylink. Ald. 1829, D. III. N°. 2 bl. 76.

Bereiding van den zoutstof aether, en eenige opmerkingen over de aethers in het algemeen. Ald. 1827, D. IV. N°. 1 bl. 25.

Over het zoutstof-hydraat. Medegedeeld door B. Meylink. Ald. 1829, D. VII. N°. 1 bl. 2, N°. 2 bl. 74.

Iets betrekkelijk het zoutzuur. Ald. 1830, D. IX. N°. 1 bl. 7.

Bijzondere uitwerkselen, welke de minerale zuren, onder zekere omstandigheden, bij het koper veroorzaken. Ald. 1828, D. V. N°. 3 bl. 143.

Iets over de vette zuren. Ald. 1834, D. XVII. N°. 4 bl. 201.

Iets betrekkelijk de zurig-aether. Ald. 1834, D. XVII. N°. 6 bl. 301.

Over de oplossing der onder-zoutstofhoudende zwavel in onzijdig zoutstofhoudend en over-zoutstofhoudend arsenik. Ald. 1831, D. XI, N°. 1 bl. 15.

Over het gestold zwaveligzuur. Medegedeeld door B. Meylink. Ald. 1829, D. VII. N°. 1 bl. 1.

Werking van het zwaveligzuur-gas op het halfwatervrij zwavelzuur, in *N. Scheik. enz.* 1837, D. II. Maart bl. 122.

Over de werking van het zwavelzuur op den alcohol, in *Scheik. enz.*, 1827, D. III. N°. 4 bl. 197.

Over de verandering die plaats hebben door de werking van het zwavelzuur op den alcohol. Ald. 1828, D. V. N°. 3 bl. 141.

Over de werking van het zwavelzuur, op een mengsel van arsenikoxyde en zoutzure soda. Ald. 1831, D. XII N°. 9 bl. 121.

Watervrij onzijdig zwavelzuur ammoniak. Ald. 1827, D. III. N°. 3. bl. 127.

Zijn zoon Louis Augustus Ferdinand was generaal in Belgische dienst, zijn broeder Theodore een beroemd regtsgeleerde.

Zie B. Meylink, *Levensb. van wijlen den Hoogl. J. B. Mons, door B. Meyling* in *Kunst- en Letterb.* 1846, D. II. bl. 196, 202, D. II. 218; Holtrop, *Bibl. Med. ac Chir.* 232, seqq.; Liebig, *Hist. philosophique der progrès de la physique*, T. IV. p. 173; L. A. J. Quetelet, *Notice historique sur* S. B. v. M. Brux. 1843 12°; J. S. Stas, *Notice historique sur* S. B. v. M. Brux. 1843 8°. *Annaire de l'Acad. Royal de* Brux. 1843 p. 177 A. Porteau, *Notice nécrol. et huistorisq. sur* Mr. v. M. *Annales de la Société d' Horticult. de Paris* T. XXI, p. 282; *Le Livre d'or de l'ordre de Leopold*, T. II. p. 356, *l'Horiticulteur Belge* T. II. p. 201; *Nouv. Diss. Génér.*

MONS (Thomas) schreef:

Quodlibet magistri Thomae Montis medici et astrologi de significationibus coniunctionum superiorum planetarum que erunt anno MCCCCC et XXIIII in Februario. Per eundem ex diuersis auctoritatibus collectum ac responsum in alma Universitate Louaniensi in scolis artium.

Achteraan:

Impressum est hoc opusculum Antverpie in aureo missali per Adrianum Bergum Anno Domini 1522 *die decima Octobris*, 4°.

MONSENUS of MENSENUS (Johannes) werd omtrent den aanvang der 16e eeuw te Amsterdam geboren, legde zich op de letteren, vervolgens waarschijnlijk te Keulen op de godgeleerdheid toe. Hier werd hij licentiaat in de theologie en bragt er het grootste gedeelte van zijn leven door. Zijne schriften doen hem als een ijverig voorstander der Roomsche kerkleer kennen. Volgens Jöcher was hij hoogleeraar te Douai.

Hij schreef:

De loco ab hac vitâ purgatorio, oratio Coloniae habita. Colon. 1540, 12°.

Obscurorum aliquot sacrae scripturae locorum, per alias ejusdem Divinae scripturae sententias clariores luculenta interpretatio. Colon. 1540, 12°.

Finitiva scriptis e Canonicis Decisio, ab Apostolorum venire consuetudine, populo sub panis tantum specimine sacram syntaxim esse tribuendam. Colon. 1546, 4°.

Zie Sweertii, *Ath. Belg.*, bl. 453; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 542; Foppens, *Bibl. Belg.*, T. II. p. 907; Pontanus *Libr.* II. C. 28 p. 261; Paquot, *Mém.* T. I. p. 659; Wagenaar, *Amst.* D. XI. bl. 202; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Jöcher.

MONSESZ. (Dirk), dapper matroos. Toen schipper Koene in 1691, op de kust van Portugal door drie Algerijnsche roo-

vers werd overvallen, verdedigde hij zich tot dat hij er 't leven bij inschoot. Nu nam Dirk Monsesz., na ook de oppertimmerman gedood en de opperstuurman zwaar gekwetst waren, 't bevel op zich. Immer gereed om eer in de lucht te springen dan zich over te geven, had hij 't geluk den vijand te doen wijken, na een gevecht van een geheelen dag, in 't welk de Algerijnen 100 man verloren.

Zie *Nederl. Helderd. ter zee*, D. II. bl. 737—739; van Wijn op Wagenaar, D. XVI. bl. 62; J. C. de Jonge, *Neerl. Zeewez.*, D. IV *a*. bl. 292.

MONSTER (Frederik Unico, Baron van), Luitenant-generaal in Nederlandschen dienst, onderscheidde zich in de Posten oorlog in Vlaanderen. Hij maakte zich onder anderen van Orchies meester.

Zie Bosscha, *Nederl. Heldend. te land*, D. III. bl. 55, 62.

MONSTER (Gerard van), een Hollandsch Edelman, trok in 1168 met graaf Floris III tegen de West-Friezen te velde, doch, met eenige anderen, tegen 's graven zin, vooruit gereisd zijnde, vielen zij in Schagen en brandden het plat. De Friezen middellerwijl op hunne loer liggende, sneden hun den pas naar het gros des legers af, waardoor een fel gevecht ontstond, in hetwelk onder anderen Gerard van Monster sneuvelde. Dit had plaats den 22 Januarij des gezegden jaars.

Zie Wagenaar, *Vaderl. Hist.*, D. III. bl. 261 en 262.

MONSTRELET (Enguerrand de), in de XVe ceuw te Kamerijk, dat toen tot Nederland behoorde, uit een adelijk geslacht geboren, vervolgde de chronijk van Froisart. De titel van zijn werk is:

Chronique d'Enguerrand de Monstrelet. Gentilhomme, jadis demeurant a Cambray en Cambresis. Contenant les cruelles guerres civiles entre les maisons d'Orleans et de Bourgogne, l'occapation de Paris et Normandie par les Anglois. l'expulsion d'iceux et autres choses memorables advenues de son temps en ce royaume et pays étrangers. Histoire de bel exemple et de grand fruit aux François. Commencant l'an 1400 *ou finit celle de Froissart et finissant en l'an* 1407 *peu outre le Commencement de celle de Messire Philippe de Comine* (titel der uitgaven 1603). Dit werk is eerst uitgegeven te Parijs bij Visard zonder jaartal; daarna in 1512, 1518, 1572 door Denis Sauvage, 1595 en 1603, altijd te Parijs in drie deelen in folio, laatstelijk in de *Collection des Chroniques par* J. A. Buchon, Paris 1824 et suiv., in welke verzameling Monstrelet even als Froissart 14 deelen beslaat. Ook maakt

hij een deel uit van het *Pantheon Litter*. Paris 1842. Ofschoon blijkens den titel dit vervolg tot 1467 loopt, is echter thans het gevoelen aangenomen dat Monstrelet zelf het slechts tot 1444 gebragt heeft, en dat het overige er door eenen andere misschien Jacques de Clercq is bijgevoegd. Volgens de Wind heeft Monstrelet zich vele moeiten gegeven om de gebeurtenissen naauwkeurig te onderzoeken en was daarover in gestadige briefwisseling met de aanzienlijken van zijnen tijd. Hij heeft zijne geschiedenis met vele echte staatsstukken en brieven van vorsten verrijkt. De meeste schrijvers prijzen zijne waarheidsliefde en goede trouw, doch allen komen over een dat hij eenizins partijdig is over het huis van Bourgondie. Zijn stijl is eenvoudig, maar niet vrij van langdradigheid. Volgens Carpentier overleed hij in 1453 te Kamerijk.

Zie *Bibl. Univ.*; *Bibl. Biogr.*; *Bibl. génér.*; Bayle, *Dict. Hist. et Crit.*; Brunet, *Manuel du libraire*, T. II. p. 507; Dacier, *Mém. de l'Acad. des Inscript*, T. XLIII. p. 560; Carpentier, *Hist. de Cambray*, T. II. p. 805; Dewez, *Nouv. Mém. de l'Acad. de Brux.*, T. II. p. 5; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 405; Foppens, *Bibl. Belg.*, T. I. p. 264; Jöcher; Adelung, de Wind, *Bibl. der Geschied.*, bl. 70, 518. M. Dumossan. *Précis Hist. sur M. et sur ses Chroniq.* Paris 1808; Quiterat, *Précis de la Pucelle*, T. IV. p. 360; *Nouv. Biogr. Genér.*; Fabricii *Bibl. Lat. Med.*, T. II. p. 304; Offerhusii, *Compend.* IX, VIII 7 (0); Saxe, *Onom.* T. II. p. 465.

MONT (Paulus de) of Paulus MONTIUS, werd in 1538 te Douai geboren, ontving het eerste onderwijs in de letteren te Kamerijk, onder het opzigt van Christianus Masaeus, vervolgens studeerde hij te Leuven en te Parijs, waar Franciscus Maugré zijn medeleerling was. Hij werd kanunnik en penitentiarius in de cathedrale te Atrecht. Te Douai weergekeerd, verkreeg hij de post van secretaris dezer stad en vervulde haar meer dan 40 jaren. Hij overleed den 29 October 1602 in den ouderdom van 72 jaren.

Hij gaf in het licht:

Commentaires sur l'oraison Dominicale, tirez de divers auteurs. Douai.

La Guerre Chrétienne. Douai.

L'Oratoire des Religieux et l'Exercice des Vertueux; composé par Don Antonio de Guévare, Religieux de l'ordre de S. François, Evesque de Mindoquido, Prédicateur, Chroniqueur, et conseiller de l'Empereur Charles cinquiesme: traduict d'Espaignol en François par Paul du Mont Douaysien. Douay, 1576 8°., 1599 12°.

La grand guide des pécheurs pour les acheminer à vertu, composée en langue Castillane par le R. S. F. Loys de Granade, de l'ordre de S. Dominique; en laquelle est traité fort

anplement des beautez et grandes richesses de la vertu, et ensemble du chemin qu'il faut suivre pour l'obtenir. Traduicte d'Espagnol etc. Douay 1577, 8°. Paris 157. 12°. Revue et corrigée de nouveau. Ibid. 1585, 8°., Lyon 1585, 12°., Douay 1594, 12°.

L'anatomie du Corps Politique comparé au corps humain pour cognoistre la source et origine des maladies d'iceluy, que nous causent pour le jour d'huy taut de trouble parmy la Christienté. Avec le vrai et unicque remède pour le remettre en santé. Livret vrayment politique, et savant d'instruction pour tous Estatz. Le tout traduits du Latin par etc. Douay 1581, 12°.

De la simplicité de la vie Chrestienne, composé en Latin par R. P. F. Hieromme Savanarola, de l'ordre des F. F. Prescheurs, et traduict en François par etc. Douay 1586 (ou environ) in 12°.

Lunettes Spirituelles pour conduire les femmes religieuses au chemin de Perfection; traduites du Latin par Dénys le Chartreux par etc. Douai 1587, 12°.

La verité de la Foy soubz. le Triomphe de la Croix de Jesus-Christ; livre très-excellent pour servir de bouclier et d'espée à chascun à l'encontre des hérétiques, infidèles, et athéistes de nostre temps; composé en Latin par révérend père F. Hieromme Savanarola de l'ordre des frères prècheurs, philosophe chréstien de rare érudition: depuis traduict en François par etc. Douay 1588, 8°.

La science de salut. Traduite de Denis le Chartreux. Douai 1591 in 12°.

Le bref Chemin à la vertu, traduit du même. Ibid. 1591, 12°.

La Semaine Chrestienne, traduite du Latin de Thierri de Herxen. Douai 1582, 12°.

De l'Imitation de Jesus-Christ; composé en Latin par F. Thomas de Kempis — nouvellement traduit sur l'autographe Latin, escrit de la propre main de l'Auteur, trouvé au monastère de S. Martin à Louvain par etc. Douay 1601, 1607 petit in 12°.

Le Thrésor sacré ... de ... Marc Marville. Douai 1604, 8°.

Opuscules de S. Dorothée traduit en Franc. par etc.

Opuscules de Louis de Grénade, trad. en Franç....

Les confessions de St. Augustin, traduites en Franc. Douay 1686, 8°.

Zie Sweertii, *Ath. Belg.* p. 593; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 717, 823; Buselini, *Gallo-Flandria*, p. 183; Gazei, *Bibl. sacrée*, p. 160: Paquot, *Mém.* T. III. p. 568 suiv.

MONT (HANS of JAN), vermaard beeldhouwer, te Gent geboren, leerling van Jan de Bologne. Op aanschrijving

van keizer Maximiliaan zond deze Mont en Bartholomeus Spranger, die te Rome de schilderkunst beoefenden, naar Weenen. Beide verlieten Rome in 1575. Hier werd hem den last opgedragen modellen van was en potaarde te maken. Ook vervaardigde hij voor een groot nieuw gebouw eenige beelden in pleister, ter hoogte van omtrent 8 voet. Na den dood van Maximiliaan in 1576, werd den betaalmeester te Rome aangeschreven, vooral zorg te dragen dat de schilder en beeldhouwer, die men van Rome had doen komen, niet vertrokken, voor de komst van den nieuwen keizer te Weenen, dat men hen wel onthaalde en maandelijks stipt op de betaling pastte. Zes maanden later had de blijde inkomst te Weenen plaats, en Spranger en Mont maakten, op last der stedelijke regering, een groote praalboog, met veel levensgroote beelden. Toen Rudolf, die de kunst niet zeer was toegedaan, met zijn hof naar Praag ging, vergezelde hem Mont, die echter kort daarna zonder verlof van daar vertrok. De laatste berigten die men van hem heeft waren dat hij bij den Turk en Turksch geworden was. Hij was een vriend van van Mander, die hem zeer prees.

Zie van Mander, Immerzeel, Kramm.

MONT (GILLIS DE of DU), te Antwerpen geboren, zette in het midden der XVIIe eeuw zijne studien te Rome voort. Hij was daar in 1674 en had den bentnaam van „Brybergh."

Zie Houbraken, *Lev. d. Schilders*, D. II. bl. 101, D. III. bl. 350.

MONTAGNA (RINALDO DE), door den abt Lanzi een Hollander genoemd, leefde in Italie. Vele zijner kunststukken zijn voor het werk van Tempesta aangezien en er voor verkocht. Montagna had echter meer ruimte in de luchten en was somberder in de wijze der werking van het water. De *algemeene Zondvloed*, in 1668 te Bergamo in de St. Maria Maggiore kerk geplaatst, wordt voor zijn werk gehouden. Kramm oordeelt dat hij dezelfde is met Rinaldo della Montagno, van wien Malvasie getuigde, dat hij bij Guido om zijne zeestukken, zeer in achting was.

Zie Kramm.

MONTAGNE (C.). Van dezen vind ik vermeld:
Sermoen op den H. Bonifacius, 1691.

MONTAGNE (M). Zie PLATTENBERG (MATTHEUS VAN).

MONTANUS (PAULUS), VAN DEN BERCHE, VAN DEN BERGHE, werd den 14 Aug. 1530 uit een deftig geslacht te Utrecht geboren, studeerde te Leuven en Angers in de regtsgeleerdheid, en verkreeg in de laatstgemelde plaats, 9 Julij 1550, het meesterschap in de regten.

Te Utrecht wedergekeerd bekleedde hij aldaar de post van advocaat bij den provincialen raad, en het bisschoppelijk hof. Kort daarop werd hij assessor van den officiaal van het bisdom. Philips II benoemde hem in 1561 tot lid van den raad, welk ambt hij bekleedde tot in 1580, toen de staten het juk afschudden. Montanus verzette er zich tegen, werd den 1 Sept. van dit jaar van zijn post verlaten en leefde sedert in afzondering en gaf adviesen aan hen, die ze van hem begeerden. Hij overleed den laatsten September 1587 in den ouderdom van 57 jaren. Een zijner zonen Daniel, werd heer van Lunenburg, dat hem aankwam door zijne vrouw Henriette Boll.

Hij gaf in het licht:

Tractatus de Jure Tutelarum et Curationum; in quo universa Tutelarum materia, et statuta civitatis Ultrajectinae, cum ampliationibus, limitationibus, quaestionibusque huic cognatis, novè, et planè, tam theoreticè, quam practicè, declarantur et enucleantur. Lugd. Bat. 1595, fol. Francof. 1607, 8°. Hagae Comit. 1656, 8°., 1657, 4°. (Uitgegoven door zijn zoon Balthasar Montanus).

Zie Sweertii, *Ath. Belg.*, p. 596; Val. Adreas, *Bibl. Belg.*, p. 717; Freheri *Theatr.*, *Vir. ill.* P. II. Sect. IV. p. 805; Graevii, *Orat. in L. Acad. Traj. Natal.*; *Bat. S.* T. II. p. 142; Rodenburg; *Dedic. Jur. Conjug.*; Struvii, *Bibl. Jur.* D. VI., D. LXIX; Paquot, *Mém.* T. II. p. 602; Burman, *Traj. erud.*, p. 229, 230.

MONTANUS (ARNOLDUS) VAN BERGEN of VAN DEN BERG, omstreeks 1625 te Amsterdam geboren, werd aan de Leydsche hoogeschool op het Staten Collegie eerst tot theologant gevormd, later was hij daar beoefenaar der wijsbegeerte, en genoot er het onderwijs van J. Trigland, C. L'Empereur, Joh. Coccejus, J. Golius, M. Z. Boxhorn, A. Heereboort en A. Stuartus. Hij werd in 1653 predikant te Schellingwouw, in December 1667 predikant en rector der latijnsche school te Schoonhoven, waar hij in 1683 overleed. Hij was een aanhanger van het Nederlandsche vorstenhuis, getuige eenige zijner schriften. Zijne rectorale werkzaamheden bragten hem tot het herzien van Martinez *Dictionarium* en het uitgeven van Caesar en Erasmi *Colloquia* met aanteekeningen. In zijne geschiedkundige schriften in de moedertaal uitgegeven bezigde hij een korten ja stroeven stijl, waarin hij, gelijk meer nederduitsche schrijvers van dien tijd, den ridder Hooft trachte na te volgen. Hij bragt bij een betrekkelijk kort en bedrijvig leven zeer vele geschriften aan het licht.

Het blijkt uit zijn gedicht ter eere van Hermes Celosse, toen deze zijn *Daemonium meridianum* dat is *de Antichrist* uitgaf, dat hij ook een liefhebber der poëzij was.

Hij gaf in het licht:

Julius Caesar, cum sel. varior. commentariis. L. B. 1651, 8°., meermalen herdrukt.

't Leven en Bedrijf van Frederik Hendrik. Amst. 1652 m. pl.

't Vermeerderde leven en bedrijf van Frederik Hendrik, Prince van Oranjen, 3de dr. Amst. 1659.

Eigentlijk de 2de dr. van 1652 met een nieuwen gedrukten titel.

De wonderen van 't Oosten, ofte beschrijv. van Oud- en Nieuw Oost-Indiën, 3de dr. Rott. 1650, 4°., 1654, 12'.

Leven en bedrijf van den doorl. zeeheldt Johannes van Galen, Admirael der Hollandsche vloot in de Middel. zee, 2de dr. Amst. 1654, 4°.

De beroerde Oceaan, of twee jarige Zeedaden tusschen de vereenigde Nederlanders en Engelsche (1652, 1653) met 14 uitslaande koperen platen van Jodocus Hondius. Amst. 1655, kl. 8°., 2e. dr. Amst. 12°. z. j., 3e. dr. Amst. 1656, 8°., Schoonh. 1662.

Auriaco-Nassovia domus; sive vitae illustrium virorum in illis familiis ac speccatim Guilielmi I, Mauricii, Frederici Henrici, Guilielmi II, Guilielmi III, Principum Auriacorum. Schoonh. 1622, Amst. 1663, 16°. 2t. Midden onder 't bewind van Jan de Witt verschenen. Montanus is slechts de uitgever der verschillende hierin voorkomende Orationes ter eere van Willem I, II, III, Maurits en Frederik Hendrik.

't Leven en bedrijf der Prinsen van Oranje Wilhem de eerste, Maurits, Frederik Hendrik, Willem de tweede, Willem de derde. Aengehecht met de daden der Nassouwsche stam, van 1682 tot dese tijd. Amst. 1664 m. pl.

Beschrijvinge der eerste inwoonders van Amstellandt. — Met een Historisch verhaal van 't leven en dappere krijgsdaden der oude en doorluchte Heeren van Aemstel, behelzende de Doodt van Graaf Floris van Hollandt, door Gerrit van Velzen, met de oorzaken deszelfs, en het gevolge van dien. Benef-fens de Beschrijvingen van de tegenwoordige gelegentheydt van Amstellandt door T. van Domselaer. Amst. 1664, 24°.

Jos. Scaligeri notitia Galliae. ed. A. Montano. Amst. 1670, 8°.

De nieuwe en onbekende wereld of beschrijving van America en 't Zuidland. Amst. 1671 m. pl. fol.

Dit meesterstuk van boekdrukkunst aan Joan Maurits van Nassau opgedragen, bevat eene naauwkeurige beschrijving der inwoners van het land en de geschiedenis van dat gedeelte der wereld. Breedvoerig zijn er de oorlogen der Hollanders in Brasilie tot 1686 in behandeld. Hij volgt vooral het werk van De Laet. Na het vertrek van Maurits is hij zeer verward en gebrekkig in chronologische orde. Het werk in prachtig

geillustreerd en bevat een der beste portretten van Joan Maurits.

Dapper heeft met zijn eigen naam in 1673 te Amsterdam dit werk in het Hoogduitsch uitgegeven onder de titel van: .

Unbekannte Neue Welt etc. Het is letterlijk vertaald, zelfs de platen en de kaart. zijn kopiën.

Het wonderlick Evangelie van Nicodemus. Rott. 1671.

Kerkclijke Historie van Nederland. Amst. 1675. Het handelt over de Vorstianen, Arminianen, Wederdoopers enz.; maar bevat niets, waardoor het op dien algemeenen titel aanspraak mag maken.

Leven en bedrijf van Willem Henrik, Prince van Oragnien etc. etc. Met pl. Amst. 1677, 24°. Abcoude en Jöcher vermelden *Leven, bedrijf en oorlogsd. van* Willem III. Amst. 1703, 2 dn. m. pl.

Aanvang en voortgang der Arminianen door A. Montanus, Ryssenius en Hoornbeek. Schoonh. 1662, 12°.

Ook met dezen titel:

Montanus, Sociniaansche Arminianen, Ryssenius, vuile leere der Nieuwe Remonstranten, en Hoornbeek, oorsprong der Arminiaanscbe Nieuwigheden.

Belijdenis-predicatien over Timotheus III: 15. Amsterdam 1652, 12°.

Geestelijke verlaatingen, 12°.

Berigt van den Sabbath. Utr. 1663, 12°.

Verraedersche moorden des pausdoms tot voortzetting van een afgodische godsdienst, gegrondvest op 't Heidendom. Schoonh. 1666, m. pl. Amst. 1697, 2e dr.

Een heftig geschrift tegen de R. C. Zeer onstichtelijke plaatjes geven het tot stichting geschreven opstel een dubbelzinnig sieraad.

Religionis Christianae catechesis in ecclesiis et scholis Germaniae superioris et inferioris usitata, cum analysi ad marginem subjectisque scripturae locis adornata: ex illustrium ordinum Hollandiae et West-Frisiae decreto in usum scholarum ejusdem provintiae. Editio novissima. Unuiscujusque Dominicae analytico compendio ad calcem locupletata ex Festii Hommii Tabulis. Amst. 1664, 8°.

Korte Catechisatie over den Heidelbergschen Catechismus. Amst. 1659, in 12°. Men heeft een Hoogd. overzetting onder den tytel: *Kinder-lehre über den Heidelb. Catechismus.* Zerbst 1707, 8°.

Vlucht uit Babel.

Over de mirakelen in het Pausdom.

Forbesius contractus. Amst. 1683, 8°.

Diatriba de esu carnium et quadragesima Pontificorum.

Notae in D. Erasmi Colloquia familiaria.

Na zijn dood verscheen:

Dictionarium tetraglotton novum studio et labore M. Martenez. Ed. noviss. aucta, authore A. Montano. Amst. 1698, 8°.

Gedenkwaardige Gezantschappen der Oost-Indische Compagnie aan den keizer van Japan. Amst. 1669 m. pl. fol.

Zeldzaam zijn de volgende geschriften van den Jesuit Cornelius Hazert tegen eenige zijner werken.

Redelicke Handelinghe van P. C. H. met den autheur van den Roomschen Uylspiegel (*Jacobus Lydius*), *ende met Arnoldus Montanus, voorstander ende patroon van Willem Steerlingh, over het ootmoedich versoeck, dat sy onlancx hebben ghedaen, om pays ende vrede te houden.*

Sots-Caproen, met verscheyden bellen behanghen ende gheschoncken voor een Nieuv-jaer aen Arent Montanus, Gheuschen woorden-dienaar tot Schoonhoven, 't Antwerpen 1669.

Sot uyt de Mauw, dat is Arent Montanus, Geushen predicant binnen Schoonhoven, wederom op de been met zijn Japansehe Ghezantschappen, onlanckx ghedruckt tAmsterdam by Jacob Meurs, tAntwerpen 1670.

Borger-Koutje geh. tusschen twee geref. persoone van Schoonhoven, waervan den een 't Utr. woonachtich is, reysende van Utr. na de Vaert, waer in verhaeld wort het grouwelyck ghevoelen van eenighe dwaelgeesten onder de Remonstranten tot Schoonhoven, ende hoe gheleerdelyck de selve bejegent syn van Arn. Montanus. tSamengesteld door den hooch. gel. L. D. J. P. Gedr. in de wijse werelt 1662. (*Schotschrift op Mont. pred. te Schoonh.*)

Zie Fabricii, *Bibl. Lat. edit. Lips.*, T. I. p. 266; Schotel, *Kerk. Dordr.*, D. I. bl. 110, 111; van Alphen, in *Prol. Oecon. Catech. Palat.* 941 *plag.* f. 3; J. F. Reinmanni, *Cat. Bibl. Theol.* p. 421; Jöcher, *Gelehr. Lexic.*; Commelin, *Beschrijv. van Amsterd.*, bl. 866; Pars, *Naamrol*, bl. 106, 147, 148, 302, 424, 645; van Wijn, *Nalez. op Wagenaar*, D. II. bl. 142; Bentheim, *Holland Kirch- und Schulenstaat;* Soermans, *Kerk. Reg.*, bl. 69; Veeris, *Kerk. Reg.* bl. 140; van Berkel, *Beschrijv. v. Schoonh.* bl. 170; Koecher, *Hist. d. Heidelb. Catech.*, bl. 320, 343; van Kampen, *Gesch. der Lett. en Wetens.*, D. I. bl. 395; van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*; de Wind, *Bibl. v. Geschiedschrijv.*; Maurik, *Naamr. v. Godgel. Schrijvers;* Glatius, *Godg. Nederl.*; Netscher, *de Hollanders in Brasil.* bl. XVII; Arrenberg, *Naam. reg.*; Abcoude, *Naamr.*; *Bibl. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 111, D. II. bl. 15, 31, 78, D. III. bl. 232, 233, 248, 249, 378, 609; *Bibl. d. Rem. te Amsterd.*, bl. 92, 93; *Bibl. de Groe*, bl. 256, 260; *Cat. J. Koning*, D. II. bl. 194, 203, 233, 239, 240, 255, 363; Baur, *Bibl. L. R. Supplem.* 3, p. 177; Le Long, *Boekz.*, D. I. p. 347, 486; van Someren, *Uitsp. der vernuft.*, bl. 227; zie ook *Neyn;* van Kampen, *Gesch. d. Lett. enz.* D. I. bl. 395.

MONTANUS (Arnoldus), zoon van den vorige, kwam in 1702 als proponent te Lekkerkerk, waar hij in 1743 overleed. Niet zijn vader, gelijk Glasius wil, maar hij is de schrijver van:

Asafs geestelijke overwinninghe na langen zelfstrijd, aengetoont in eenige Redevoeringen over den LXXIII Psalm. Rott. 1717.

Gulden keeten van de voornaemste deugden der Christenen.

Euthanasia, ofte wel sterven, waer in van den dood in 't gemeen en van alles wat tot het wel en salig sterven behoort. Amst. 1744, 2 dn. 8°. (met W. Eenhoorn).

Zie Brans, *Kerk. Reg.* bl. 77; Glasius, *Godgel. Nederl.*; *Boekz. d. Gel. wereld*, 1718*b*, bl. 39.

MONTANUS (ARNOLD) was omstreeks 1532 Oeconomus in de abdij van Egmond, vriend van de geleerden Allard van Amsterdam, uitgever der werken van den grooten Agricola. Deze zond hem o. a. 1 Jan. 1532 een brief uit Keulen ten geleide van een *encomium hospitalitatis Abrahe.*

Zie *Alg. Letterl. Maand. Mengelw.*, 1847, bl. 116.

MONTANUS (DAVID) of VAN BERGEN, predikant te Sluis, schreef:

Een Bondelke Myrrhe van den lijdende en strijdende Christus. Rott. 1664, 8°.

Gezangen over 't groot Intrest van een Christen. Amst. 1682, 8°.

Geestelijke overwinning, 8°.

Goude appelen in zilveren schalen, 8°.

Het dagelijksch leven van een welgesteld Christen. Amst. 1682, 8°.

Gezangen der H. Schrift, 8°.

Gulde keten der Christelijke deugden. Rott. 1714, 8°.

Thomas à Kempis, Na-volginge van J. C. op duytsche rijmmaet uytgebreydt, 1e *Boeck.* Middelb. 1665.

Bethlehems Stal-licht, voor, in, en na Kersnacht verschenen enz. Middelb. z. j.

And. Rivet, Goede Ouderdom, uitgebeeld in een Latijnschen brief aen de Heer Wilhelm Rivet syn broeder. Met syn laetste uren, den 2en *druck. Oversien en verbetert, beide uit het Frans. Overgezet door D. M. Pred. tot Sluys.* Utrecht J. van Waesberge, 1657, kl. 8°.

Th. Brooks, Gouden Appelen voor jonghmans ende jonghe dochters en oock eene kroone der heerlykheyt voor oude mannen ende vrouwen. Uyt het Eng. door D. Montanus. Uytrecht Joh. Ribbius, 1663, kl. 8°.

Zie Abcoude, *Naam.* bl. 249, *Aanh.* bl. 143; Muller, *Godgel. Werk.* bl. 52, 103; *Cat. J. Nieuwenhuis*, bl. 129; *Cat. d. Maats. van Ned. Letterk.* D. I, bl. 143.

MONTANUS (BALTHAZAR) gaf uit *Tract. nov. de iure Tutel. et Curat.* L. B. 1599, fol. van Paulus Montanus.

Zie Struvii, *Bibl. Jur. select.*, p. 213.

MONTANUS (David), (mogelijk dezelfde als den bovengemelde D. M.) schreef:

Het dagelijksch leeven van een welgestelt christen. Amst. 1745, waar achter *Theol. Keeten van Lofzangen*, Hage 1756.

Zie *Cat. J. de Kruyff*, bl. 14.

MONTANUS (Eusebius) schreef:

Een claer bewijs dat een Christen het Ampt der Overheydt mach bedienen ende dat de wrake ende straffe des quaedts nu niet anders noch scherper verboden en is dan int Oude Testament: oock wat het Ampt ende Officie eender overheyt sy, ende medebrengt. Midtsgaders, Antwoort op dese Vraghe: of de Christelycke onder-Overheden hare hoogher-Overheydt eenichsins moghen teghenstaen, wanneer sy met ghewelt den rechten Godsdienst wil verhinderen en de Menschen tot nieuwe Artijckelen dwinghen. Amsterd. 1616, 4°.

MONTANUS (Frans). Hij noemt zich onder een brief aan Petrus Rabus uit Middelburg, 1694, Fransoys van Bergen, gezegd Montanus. Hij geraakte met dezen Rabus in hevigen pennestrijd, ten gevolge van zijn „geprojecteerde psalmberijming" Rabus noemt hem „den Sluischen verzopen ligtmis," „den slegtberuchten schrijver van zijne eigene ligtmisserijen."

Men heeft van hem:

Gemengelde Parnas-loof. Amst. 1693.

Oorlogh der Philosophen.

Vredezang over Naamen en de Breedasche Klio, 1697, 4°.

Lofrede op Rabus. Middelb. 1699.

Zie Rabus, *Boekz. v. Europa*, 1698 *b*, bl. 378, 553, 554, 556; Abcoude, *Naaml.* bl. 269, *Aanh.* bl. 143.

MONTANUS (Gerardus). Jesuit, te Meenen, in Vlaanderen geboren, onderwees de wijsbegeerte te Madrid en in Vlaanderen en overleed te Villagaraia 19 Sept. 1632 in den ouderdom van 44 jaren. Hij schreef:

Compendium Rhetorices sine dispendio, ex Aristotele, Cicerone, Quinctiliano.

Metaphrasis Poëtica in Cantica Canticorum Salamonis.

Epigrammatum in Martyres S. I. Centuria.

Elegiae II. De victoria, quam Uladislaus Poloniae Princeps anno 1620 *retulit*, in Abrah. Bzovius, *Annal. Eccl. ad an.* 1472.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 381; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 358.

MONTANUS (Guilielmus), van Ath in Henegouwen, een Jesuit die verschillende ascetische werkjes in de Fransche taal heeft geschreven.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 330, 331; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 417.

MONTANUS (J. S.) schreef:
Diss. de lethalitate vulnerum. Hardonov. 1750, 4°.
Zie *Bibl. O. H. à Roy*, T. IV. p. 1942.

MONTANUS (HERMANUS) werd als proponent in 1609 te Loenen beroepen, wegens zijne remonstrantsche gevoelens van zijnen dienst in 1619 ontzet, teekende de belofte van stilstand, die hij echter in 1620 weder herriep. In Julij 1622 te Haarlem predikende was hij in groot gevaar gevangen genomen te worden.

Men heeft van hem een werkje *Over de Nuttigheyd van den Kinderdoop, noyt voor desen zoo overvloedelyck ende klaerlyck bewesen.* Amst. 1647, 1648 (2e dr.) 8°.

Zie Brandt, *Hist. d. Ref.* D. IV. bl. 333, 763; Tideman, *de Rem. Broeders.*, bl. 224, 231; Veeris en Paauw, *Alphab. Reg.* bl. 139; Schijn, *Gesch. d. Menn.*, D. I. bl. 101; Muller, *Godgel. Werk.* bl. 95.

MONTANUS (JACOBUS) gaf in het licht:
Odae Spirituales s. l. et a. 1540.

MONTANUS (JOHANNES). Jacobus Mehrning uit Holstein, „beoefenaar der Heilige Godgeleerdheid" zette de *Doopshistorie* van Johannes Montanus uit het Nederduitsch in de Hoogduitsche taal over en liet dit werk te Dortmond in 1647 en 1648 drukken.

Zie Schyn, *Gesch. d. Menn.* D. III. bl. 375.

MONTANUS (MATTHEUS) kunstschilder, bloeide in het midden der 17e eeuw. Immerzeel noch Kramm vermelden hem; maar Hendrik Bruno vervaardigde een gedicht. *Ad pictorem celeberrimum D. Matth. Montanum*, voorkomende in R. Neuhusii, *Thalia Alecmariana*, p. 305.

MONTANUS (PETRUS) of VAN DEN BERGH, in het midden der 15e eeuw te 's Heerenberg geboren, een der geleerdste discipelen van Hegius, was eerst onderwijzer te Nijmegen, Alkmaar, Zwolle, eindelijk in het Fraterhuis te Amersfoort, werd 1500 rector. Zijne denkwijze was zeer verlicht, en dat zijn onderwijs in dien geest geweest zij, wordt vermoedelijk uit de daadzaak dat de broeders van het paedagogicum te Amersfoort in 1529 bij den bisschop van Utrecht onder zware verdenking van ketterij lagen. In de maand Mei werden zij zelfs uit het convent verdreven. Montanus gaf eenige werkjes over de presodie in het licht en beoefende zelf de latijnsche poëzij, blijkens zijn *Satyrae de Poëtis*, *de discrimine inter divinum Poëtam et versificatorem etc.* Swoleis 1506, Argentorati 1529, 8°. Verhoeven noemt ze *de elegantissimae.* Hij was door nauwe vriendschap aan Erasmus verbonden en overleed in 1507.

Zie Sweertii, *Ath. Belg.* p. 623; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 738; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 993; Paquot, *Mém.* T.

III. p. 281; Verhoeven, *Rer. Amersf. Scrip.* p. 46, 59; Saxe, *Onom.* T. VII. p. 388; Gerardi Noviomagi, *Liber de viris illustr. inf.-Germaniae;* van Bemmel, *Beschrijv. v. Amersf.;* Delprat, *Geert Groote*, bl. 86, 87; Glasius, *Godgel. Nederl.;* Kobus en de Rivecourt.

MONTANUS (PETRUS) van Delft, predikant in den Nieuwen Hoorn, als taalkundige bekend door zijn *Bericht van een niewe konst*, *genaemt de Spraeckkonst*, *ontdekt en beschreven door* P. M., 1635, 4°.; een algemeene spraakleer, ter toepassing op 't Nederduitsch.

Zie Morhof, *Polyh.* T. I. p. 781; Pars, *Naamr.* bl. 353; Siegenbeek, *Bekn. Gesch. d. N. Tale*, bl. 226; van Kampen, *Gesch. der Ned. Lett.*, D. I. bl. 218.

MONTANUS (PETRUS), Latijnsch schoolmeester te Amsterdam. Hij was zijn zwager Jodocus Hondius behulpzaam in 't uitgeven van verschillende boeken en in 't overzetten, zoo als van het *Sledeboeck* van Boxhorn. Ook vertaalde hij:

Beschrijvinghe van alle de Nederlanden, *anderssins ghenoemt Nieuw-Duytslandt door M. Löwys Guicciardyn*, *Eedelman van Florencen — overgheset in de Nederd. Spraecke door Cornelium Kilianum — na wederom met verscheyden Historien ende aenmerckingen vermeerdert en versiert door P. M.* Amst. 1612, 1617, fol.

J. J. Pontanus, *beschryvinghe der seer wyt beroemden coepstadt Amsterdam*, *uit het Latijn vertaalt door P. M.* Amst. 1614, 4°.

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 126, D. III. bl. 334; Pars, *Naamr.* bl. 50.

MONTANUS (Mr. S. D.). Muller vermeldt:

Schriftuurlijcke Disputatie aengaende het wesen en de Godtheyt Jesu Christi. Tuss. Mr. S. D. M. en P. J. Friesch, 1650. In hs. naar de Dantzigsche uitgaaf. Dantzig 1650, 12°.

Dit werkje bestaat eigentlijk in briefwisselingen over dit gewigtigtig stuk tusschen 1625—1627.

Zie Schijn, *Gesch. d. Mennon.* bl. 529, 530; Muller, *Cat. v. Godgel. Werk.* bl. 115.

MONTANUS (PETRUS) werd als proponent in de heimelijke gemeente te Keulen beroepen, in 1658 predikant te Schellingwoude, in 1654 te Utrecht, aldaar emeritus in November 1679 en stierf er 26 December 1679 in den ouderdom van ruim 48 jaren. Hij gaf in het licht:

Opwekkinge om te yveren voor het huys des Heeren. Utrecht 1670, 4°.

Zie Paauw en Veeris, *Kerk. Alphab.* bl. 140: Abcoude, *Naaml.* bl. 249; 'sGravesande, *Syn. v. Wesel*, bl. 199.

MONTANUS (ROBERT) of VAN DEN BERGHE in het eind der 16ᵉ eeuw te Dixmuiden geboren, werd aan een buiten-

landsche hoogeschool doctor in de geneeskunde, zette zich in zijne geboorteplaats neer, en gaf in 't licht:

Diaetema, sive salubris victûs ratio. Lovan. 1637, 12°.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 796; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 1071; Paquot, *Mém.* T. II. p. 30.

MONTANUS (THOMAS) of VAN DEN BERGHE, zoon van den vorigen, werd waarschijnlijk omstreeks 1615 te Dixmuiden geboren, legde zich op het voetspoor van zijn vader, op de geneeskunde toe, zette zich als geneesheer te St. Winoksberge neer, en had aldaar in 1645 de directie over het Koninglijk hospitaal, in 1666 werd hij gewoon geneesheer dezer stad en van het vrije van Brugge.

Hij gaf in het licht:

Qualitas Loimodea, sive Pestis Brugana anni 1666, *Hippocratico-Hermetice discussa per Thomam Montanum' etc. Opus pro hac praesenti peste anni* 1669 *cavendâ et curandâ utilissimum.* Brugis Flardror. Hij overleed in 1685.

Zie Paquot, *Mém.* T. II. p. 30; J. J. de Meyer, *Notice sur T. M. fondateur et primier president de la société de medicine, dite de Saint-Luc de Bruges.* Bruges 1841, 18 parts. *Discours prononcée à l'inauguration du monument de T. Montanum à Dixmude, le* 24 *Juillet* 1845. *Brug. s. c.* (1845) 8°.

MONTBAS (JEAN of JOHAN BARTON DE) of (naar de uitspraak) MOMBAS, Fransman van geboorte, leefde, omstreeks het midden der 17° eeuw te 's Hage op een grooten voet, en werd dikwerf door den jonge Willem III bezocht. Hij werd kort voor het uitbreken van den oorlog in bezending naar het Fransche hof, en toen deze uitgebroken was (1672) als commissaris-generaal der ruiterij met drie regimenten ruiterij en twee regementen voetvolk, ter bescherming der Betuwe (door een schipbrug met het leger van den Prins van Oranje dat langs den IJssel gelegerd was, vereenigd) gezonden. Het is bekend dat hij bij gelegenheid van den vermaarden doortogt der Franschen door den Rijn aan het Tolhuis bij Lobith zijne stelling aan den Rijn verliet en op Nijmegen terug trok. Hij werd daarop gevangen genomen, en eenigen tijd in 't leger te Bodegraven bewaard, doch ontvlugtte en nam de wijk naar Utrecht. Ondertusschen werd hij door den krijgsraad ter dood veroordeeld en in beeldtenis opgehangen. Oorspronkelijk werd hij, over gepleegd verzuim in 't niet genoegzaam verdedigen der Betuwe en 't verlaten van zijn post »inhabiel" verklaardden lande meer te kunnen dienen en veroordeeld tot een gevangenis van 15 jaren, op zoodanige plaats als het den prins zou goedvinden, doch zijn vonnis werd door zijn vlugt naar 'slands vijande verzwaard. Hij verdedigde zich in zijne *Mémoires* met den uitdrukkelijken last, dien hij van een der Gedeputeerden te velde ontvangen had. Deze Gedeputeerde was Hieronymus van Beverninck, 't geen dien staatsman in een schot-

schrift van die dagen door den Geest van Jan de Witt wordt verweten. Montbas zou ook de schuld gelegd hebben op den|Prins van Oranje, die, met voordagt om hem te bederven, hem slechts een klein getal manschappen had gegeven, als behoorende tot de zoogenaamde Louvensteinsche factie, doch zulks is moeijelijk te rijmen met de gunst, waarin hij bij de prins zou hebben gestaan. Behalve zijne verdediging bood hij aan, zich, indien men hem lijfszekerheid verzekerde, voor onpartijdige regters te willen verantwoorden. Ook daagde hij de leden van den krijgsraad, van Zuilenstein, en de graven van Styrum en Flodorp, die in zijne teregtstelling vooral de handen hadden gehad, tot een tweegevecht uit, doch men liet zijn uitdaging beantwoorden door den scherpregter van het leger, en zond dit antwoord aan den Fransche generaal, hertog van Luxemburg. Zijn gedrag is verschillend beoordeeld. Wij geloven met Knoop dat hij geen opzettelijk verraad heeft gepleegd, maar dat hij, in zijn bloode vrees van het slachtoffer eener intrigue zijner vijanden te worden, zich aan een daad heeft schuldig gemaakt, die altijd als een lafhartigheid veroordeeld moet worden. Hij trad na zijn veroordeeling in Franschen dienst, nam deel aan den togt der Franschen naar Woerden en smeedde (1678) een aanslag op Sas van Gent.

Hij was gehuwd met Cornelia de dochter van Hugo de Groot.

Zie Valckenier, *Verward. Europa*, D. I. bl. 455, 459; *Bijl.* D. I. N°. 42, bl. 101; Sylvius, *Vervolg op Aitsema; Ontroerd Nederl.; Franse, Engelse, Keulse en Munsterse enz. oorlogen;* Montanus, *Leven van Willem Hendrik.* bl. 251; Wagenaar, *Vod. Hist.* D. XIII. bl. 478, D. XIV. bl. 31, 63; 64, 126, 261; van Wyn, *op Wagenaar*, D. XIV. bl. 52; *Leven van Wagenaar*, bl. 47; Bosscha, *Neerl. Heldend. te land*, D. II. bl. 57 vlgg.; *Leven van Mr. P. de Groot*, bl. 66; Depping, *Munst. krijg.* Kblwt. 44; Jonkhr. van Sypesteyn en de Bordes, *De verdediging van Nederland in 1672, 1673, eerste gedeelte, Bijl.* V. bl. 116 vlgg.; Knoop, *Nederland in 1672 en 1673*, bl. 193; v. Sypesteyn, *Ned. Helden, Vorsten en Staatsmannen*, D. II. bl. 382; *Iets over Johan Barton de Montbas;* Schotel, *Iets over Beverninck en B. van der Dussen*, bl. 29; Dez., *Brieven van M. v. Reigersbergh;* Samson, *Hist. de Guil. III* T. II. p. 186, 187, 188, 190, 447; Gourville, *Mém.* T. II. p. 1, 11; de Guiche, *Mémoires;* Bilderdijk, *Geschied. des Vaderl.* D. X. bl. 221, 319; *Verscheyde Consideratien over den tegenw. toestand des Lieve Vaderlant, en een Kort Verhaal van sommige Ghedenckwaerdige saecken. Gedruckt voor de liefhebber van Zijn Hoogheydt* 1672; Muller, *Bibl. van Pamfl.*, III. 17, 37, 51; Hoogstraten; Kok; Kobus en de Rivecourt. *Mémoires de Montbas.*

MONTE (Aegidius de) te Perweis geboren, trad in de orde der Minnebroeders, werd gardiaan of overste van hun klooster te Leuven, vervolgens provinciaal over Nederland. In 1570 werd hij door Philips II in plaats van Johannes

Mahusius tot bisschop van Deventer benoemd. Driemaal bezocht hij zijn bisdom en den 26 Mei 1576 overleed hij te Zwolle. Zijn lijk werd naar Deventer gevoerd en in de Cathedrale kerk begraven. Hij was een welsprekend prediker en een man van een regtzinnig karakter, en werd zeer geroemd om zijn milddadigheid.

Zie H. v. Heussen en H. van Rijn, *Bat. sacra*, T. VI. p. 440 volgg.; J. Revius, *Daventria ill.* p. 465, 486, Dumbar, *Kerk. en Wereldl. Deventer*, bl. 331; *Overijsselsche Almanak*, 1843, bl. 139.

MONTE (FRANCISCUS DE), broeder van de vorige, kanunnik en licentiaat, door zijn broeder in 1572 tot aartsdiaken benoemd. Hij was ook zijn gemagtigde om het bisdom in bezit te nemen, en domheer van Deventer.

Zie *Bath. sacra* D. VI. bl. 444.

MONTE DE BURET (PIETER DE) of MONTANUS BURETIUS (PETRUS), derde zoon van Pieter de Monte de Buret en Catharina Nein, werd voor het eind der 15e eeuw te Perweis geboren, studeerde te Leuven, werd er licentiaat in de Godgeleerdheid, volgde in 1539 Christophel van Harebeeck als regent van het collegie de Valk op, werd in 1542 rector der hoogeschool, doch trad kort daarop in de orde van St. Franciscus, en onderwees ten minste tot 1555 de theologie in hetzelfde klooster, waar in hij zijn gelofte had afgelegd: vervolgens werd hij gardiaan te Leuven en op andere plaatsen, en was tot in 1578 te Antwerpen. Hij weigerde den voorgeschreven eed te doen, den aartshertog Matthias te gehoorzamen, hem met goederen en leven te verdedigen en don Jan van Oostenrijk als vijand te beschouwen. Hij werd hierop met 14 monniken die even min als hij tot het afleggen van dien eed konden besluiten, naar Mechelen en van daar naar Leuven vervoerd en onder weg door de Calvinisten van alles beroofd. Hij overleed kort daarna 20 April 1579 te Leuven aan de pest.

Hij was de jongere broeder van Aegidius de Monte, bisschop van Deventer.

Hij schreef:

Dominicae Passionis secundum quatuor Euangelistas delucida eruditaque narratio, ex veterum orthodoxorum commentariis studiose desumpta atque concinnata. Antv. 1555, 1565, 12°. *Multo exactius quam antea ab ipso authore recognita.* Antv. 1571, 12°.

Elucidationes in Septem Psalmos Poenitentiales. Antv. 1569, 16°.

Hij stelde ook een verhaal op van het geweld hem en zijne broeders in 1578 te Antwerpen aangedaan, waarvan de hoofdzakelijke inhoud is te vinden in: *Commentarius rerum in Belgio gestarum a Petro Henriquez Comite Fontano.* Colon. 1611, 4°., van den Jesuit Del-Rio.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 748, 749; *Fasti*, p. 42, 204; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 1180; Vernulaei, *Acad. Lovan*, 2e det. p. 132; Sanderi, *Chron. sacra. Brab. alt. ed.* T. III. p. 147; Wadding, p. 286; Paquot, *Mém.* T. I. p. 526.

MONTE (Jan Baptiste del) ritmeester in Spaansche dienst, vermaard door zijne dapperheid. Wij ontmoeten hem het eerst bij het beleg van Haarlem 1573, toen hij Batenburg, door den Prins afgezonden om Haarlem te ontzetten mede versloeg. Door een kunstgreep, waarvan hem de eer toekomt, beslistte hij, op de Mookerheide de overwinning ten voordeele der Spanjaarden (1574), Toen Parma zich 2 April 1579 voor Antwerpen vertoonde en de stad met een beleg dreigde, overal de doortogt zijner benden, onder Octavio Gorsagon en del Monte, 3000 Staatschen, die te Burgerhout geschanst lagen, en dreef ze van daar tot onder de vesten der stad, daar een vinnig gevecht voorviel, in 't gezigt van den aartshertog en de prins die op de wallen stonden om de vereischte bevelen te geven.

Zie Strade, *de bello Belg. Dec II Libr. 1*, p. 30; Bor, *Nederl. Hist.* B. XIII. bl. 92 (36); van Meteren, *Ned. Geb.* D. IV. bl. 78; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI. bl. 428, VII. bl. 272; Bosscha, *Neerl. heldend. te land*, D. I. bl. 187, 188.

MONTÉ (R.), dichter uit de tweede helft der 18e eeuw. Men vindt o. a. een gedicht van hem vóór de overzetting van J. D. Michaëlis, *Inleiding in de Goddelijke Schriften.* 's Hage 1778.

MONTECUCCOLI (Ernst), uit een aanzienlijk Italiaansch geslacht te Modena geboren, trad in Oostenrijkschen dienst en klom tot den rang van generaal veldtuigmeester op. In 1629, toen de twijfelachtige betrekking van onzijdigheid tusschen de Staten en den Duitschen keizer tot openbare vijandelijkheid van dien laatste was overgegaan, sloot Montecuccoli met een legermagt van 14000 voetknechten en 3000 ruiters, zich aan het leger onder van den Berg bij de IJssel, om met deze vereenigde magt in het hart der Republiek door te dringen, en haar, zoo mogelijk, den doodsteek te geven. Hij viel in de Veluwe en bemagtigde Amersfoort. Naar Duitschland weergekeerd nam hij deel aan den oorlog tegen Zweden, werd voor Brisch gewond, viel in handen der vijanden en stierf eenige dagen daarna. Onze geschiedschrijvers verwarren hem met zijn neef Raimond Montecucoli.

Zie Ludolph, *Schaubuhne; Nouv. Biogr. Gén.;* Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XIII. bl. 97; v. Bemmel, *Beschrijv. v. Amersf.* D. II. bl. 944; Bosscha, *Neerl. heldend. te land*, D. I. bl. 454, 457, D. II. bl. 151, 153; Bouman, *Gesch. d. Geld. Hooges.* D. I. bl. 64.

MONTENS (Godefroy), burgemeester van Breda, bekend

door zijn dappere verdediging van die veste tegen Parma in 1581. Hij werd van het pardon van den koning van Spanje uitgesloten. Hij was tresorier van prins Maurits, zijn dochter Geertruit huwde in Oct. 1606 Mr. Johannes Panhuysen, advocaat te Antwerpen. Hij gaat in steendruk uit.

In 1581 werd zijn zoon Henricus student te Leyden.

Zie Beaufort, *Leven van Willem I*, D. III. bl. 452; van Goor, *Besrhrijv. v. Breda*, bl. 140; *Navorscher*, D. II. bl. 56, D. III. bl. 48, 1864, *Bijblad*, bl. 76, 98.

MONTER (JOHAN JACOB) te Assen, vriend en tijdgenoot van Ludolf Smids en dichter gelijk hij. Hij bezong o, a. zijn *Gallerye*. Gron. 1686, 4°.

MONDRICOURT ( ). Een uit het geslacht van dien naam vindt men onder de verbondene Edelen, bij te Water, *Verb. d. Edelen* D, III. bl. 241.

Zie *Recueil Génér. de familles org. des P.-B.* p. 256 *et suiv.*

MONTFALCON (Baron DE) was een der eersten, die bestellingen ter zee had van den prins van Oranje. Wie van beide, Karel of George de Watergeus was, is niet zeker. Zij waren Bourgondiers, en van Groningen houdt ze voor dezelfde met: *„les deux Barons de Flessy, Bourgoigniers*," die op een lijst van hen, die de sectarissen in 1566 te Antwerpen begunstigden, voorkome. Op een lijst van verbondene edelen, ontmoet men ook de namen van *„George de Montfalcon* en *Charles de Montfalcon, Baron de Flassieu*" (dat met *Flessy*, bij het slechte schrijven der namen, genoeg overeenkomt, om ze voor dezelfde te houden met die van de lijst te Antwerpen).

Zie te Water, *Verbond der Edelen*, D. III. bl. 141, 142, D. IV. 138; Groen van Prinsterer, *Archives*, T. II. p. 352 et suiv.; van Groningen, *Watergeuzen*, bl. 280, 468.

MONTFOIRDE (Heer WILLEM VAN) een burger van Utrecht, koos in de geschillen tusschen David van Bourgondie en Gijsbert van Brederode de zijde des eerstgenoemde en werd dienvolgens in 1456 voor zijn leven lang ter stad uit gebannen; terwijl daarbij tevens bepaald werd, dat hem nooit zou worden toegestaan, met eenen nieuwen bisschop weder in te komen.

Zie Burman, *Utrechts. Jaarb.* D. II. bl. 314.

MONTFOORT (SWEER, Burggraaf VAN), dapper krijgsman, die in 1301 met Hendrik, Burggraaf van Leyden, Dirk van Wassenaar, Simon van Benthem, Floris van Drunen, Jacob van der Woude en andere edelen, Willem bisschop van Utrecht versloegen.

Zie Goudhoeven, *Chronijk* bl. 356; *Kabinet van Ned. en Kleef-*

sche oudh. D. V. bl. 219. Over het geslacht: Goudhoeven, van Leeuwen, Kok, *Navorscher*, D. II. en D. III.

MONTFOORT (JOHAN Burggraaf VAN), Domproost van Utrecht.

Zie *Chr. v. h. Hist. Genoots.* D. II. bl. 71, 72, 73, 76, 77, 83, 85, 90, 91, 97, 111, 113, 114, 139, 141, 146, 209, 220, 223, 268, 287, 289, 292, 334, 336, 374, D. III. bl. 105, 198, D. IV. bl. 143, 152, 261, D. V. bl. 102, 213. 214, 370, 271, D. VII. bl. 14, 76, 356, 358, 392, D. VIII. bl. 210, 213, 215, 225, 229, 232, 389, 399, 419, 423, D. IX. bl. 383, 392, 394, 397, 398.

MONTFOORT (JAN Burggraaf VAN) een Hoeksch edelman, sloeg met Walraven heer van Brederode in 1417 het beleg voor IJsselstein, in handen der Kabeljauwen, en maakte zich meester van die stad.

Zie *Chron. v. Holl. de XXVIII divisie Cap.* 3; Snoi, *Rer. Bat.* p. 135; van Mieris. *Nederl. Vorst.*, D. I. bl. 18.

MONTFOORT (JAN Burggraaf VAN) en zijn oom Zweder van Montfoort, beide Hoeksche edellieden, beklommen en overweldigden, tusschen den 26 en 27 December 1488, het sterke slot van Woerden, de sleutel des lands, dat door den slootvoogd Arent bastaard van Willem van Egmond, heer van IJsselstein, achteloos werd bewaard. Zulks baarde groote ontsteltenis in Holland, wijl zij de bijgelegen landen, tuinen, dorpen plunderden en brandschatten.

Zie Goudhoeveu, *Chronijk* bl. 541; van Mieris, *Nederl. Vorst.* D. I. bl. 213.

MONTFOORT (WILLEM VAN), Drost van Hattum, kwam in 1580, met voorschrijven van Parma in het leger van Rennenberg, en maakte hem bekend dat hij zich, nevens zijn vader Lodewijk had verbonden om het slot te Hattum den koning te leveren. Renneberg zond hierop 40 man van 't slot te Blyenbeek naar Hattum, daar zij, door Lodewijk bij nacht op 't slot gelaten werden, en vijftien staatsche krijgsknechten, die, dronken gemaakt, lagen te ronken, ombragten. Toen vielen zij in de stad en verzekerden zich van de hoplieden, maar de burgers, bespeurende door welk een handvol volks zij overvallen waren en uit Zwol eenige hulp ontvangen hadden dreven ze wederom naar 't slot, 't welk met hulp van vijf vendels, uit vijf der naaste steden, belegerd en beschoten werd. Na de overgave van 't slot werden de drost en zijn vader naar Arnhem gebragt en aldaar als verraders onthoofd en gevierendeeld.

Zie Bor, *Nederl. Hist.* B. XV. bl. 229; Wagenaar, *Vaderl. Hist.* D. VII. bl. 361.

MONTFOORT (JACOBUS), waarschijnlijk een kleinzoon van Jacob van Montfoort, den 17 Maart 1554 te Leyden

overleden. Uit een door Bodecherus Banningins aan hem gewijde Elegie blijkt dat hij een regtsgeleerde was.

Zie Bodecherii Banningii, *Poëmatie*. p. 32, 33.

MONTFOORT VAN BLOCKLANT (ANTHONIE VAN) uit een aanzienlijk geslacht, doch niet verwant aan dat der burggraven van Mon't foort, gesproten, werd in 1532 te Delft geboren, oefende zich aldaar bij zijn oom Hendrik Assuerusz in de schilderkunst, vervolgens werd hij leerling van den beroemden Frans Floris, en een der grootste historie schilders van zijne eeuw. Hij onderscheidde zich door keurigheid van teekening, mannelijke uitvoering en een malsch penseel, meer bijzonder kennelijk in de behandeling der Maria hoofden en andere vrouwebeelden op zijne altaarstukken. Ook muntte hij uit zoo in natuurlijke voorstellingen van gemoedsbewegingen en in gelaatstrekken als in houding, ook in het wel treffen van portretten; maar zijn smaak voor groote en verheven composities en de overvloed der hem bestelde werken waren oorzaak dat hij slechts weinige afbeeldsels vervaardigde.

Toen hij 19 jaren oud was sloot hij eene echtverbintenis met eene dochter van goeden huize en zette zich te Delft neder, waar hij zich bestendig bezig hield met het schilderen van groote werken voor kerken en altaren. In 1572 voldeed hij aan een lang gekoesterden wensch en bezocht hij Italie, waar hij de schoonheden der herlevende kunst beschouwde. De invloed dezer beschouwing bleek in zijn altaarstukken, die hij te Utrecht, waar hij zich, na zijn aankomst vestigde, schilderde. Onder deze munt vooral zijn *Hemelvaart van Maria*, een kapitaal altaarstuk, met twee voorstellingen uit haar leven beschilderde deuren (triptichon), en door van Mander en Kramm beschreven. Deze schilderij werd in 1820 voor *f* 6100, en in 1846 aan den hertog van Nassau verkocht en naar dat hertogdom vervoerd. P. C. La Fargue vervaardigde in 1739 naar dit meesterstuk eene fiksche gravure, in drie groote folio-plano-platen, waaronder op de middenprent staat: *P. C. La Fargue delineavit et aëre incidit, jussu et impensis J. J. van Rheenen Hagiensis, tabulae plus seculi dimidio possessoris.* An°. 1739.

Te Berlijn vindt men van zijn penseel *Maria en Joseph*, nevens hen acht jonge en oude herders, die het pas geboren kind aanbidden, onder een gewelf met een uitzigt op een landschap. Zijne *Twaalf Sibyllen*, kunstig in hare karakters geordonnareerd en onder edele vormen voorgesteld, zijn door Philippus Gallé in koper gebragt.

Tot zijn afbeeldingen behoort dat van *Jacob Muys van Holy*, door Samuel van Hoogstraten gegraveerd, en te vinden bij Balen, *Beschrijv. v. Dordr.* D. I. bl. 124.

Hij overleed in 1583, drie kinderen uit een tweede huwelijk nalatende. Michel Miereveld was een zijner leerlingen. Zijn portret vindt men in de reeks van schildersportretten, 3e uitg. van Hendrik Hondius met verzen van Lampsonius, waar naar dat, 't welk bij van Mander voorkomt is vervaardigd.

Zie van Mander; Immerzeel; Kramm.

MONTFOORT (Pieter Gerritsz.) te Delft geboren, was 17 jaren oud toen hij leerling werd van Michiel Janszen Miereveld. Hij bleef zulks slechts een half jaar. Van Mander meldt van dezen schilder, dat hij "in 1604 omtrent 25 jaren oud, een geest bezat die tot verwondering strekte, dat hij zeer naauwlettend in de kunst was en uitnemend wel schilderde, schoon hij die kunst enkel uit liefhebberij en niet om gewin uitoefende."

Zie van Mander; Kramm.

MONTFORT (Jean de), voornaam stempelsnijder en metaalgieter uit de XVIe en XVIIe eeuw. In de St. Gedule te Brussel ziet men een door hem in 1610 gegoten *Koper vergulden leeuw*, op het praalgraf der Hertogen van Brabant, Jan II en Anthonie van Bourgondie.

Bij van Loon vindt men een door hem in 1623 vervaardigden huwelijkspenning met de afbeelding van *Karel Alexander van Croy*, en een ander van 1629 met de beeldtenis van *Joachim Aarssens*, abt van St. Pieter te Gent, eerste stichter der kerk dier abdij, ten tijde van Karel de Kale, die op de keerzijde wordt gezien.

Zie *Messager des Sciences etc.*, 1858. p. 411; van Loon, *Ned. Hist. Penn.*, D. II. bl. 154; Kramm.

MONTFORT (Petrus a), licentiaat in de regten, te Haarlem geboren, beoefende de latijnsche poëzij. Zijn *Carmen gratulatorium quo gratulatus fuit novum praesulatum Leodicensem, Cornelium a Bergis* verscheen in 1539 te Leyden.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 749; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 994.

MONTI, later jufvr. NIERI, eerste danseres aan het Amsterdamsch tooneel, in de tweede helft der 18e eeuw. Zij werd in 1764 ten halve lijve met een grooten bloemruiker in de hand, onder een boog, en met een Holl. vers van G. D. afgebeeld.

Zie Muller, *Cat. v. Portr.* bl 127.

MONTIGNY (Emanuel de). Zie LALAING (Emanuel de)

MONTIGNY (Floris de). Zie MONTMORENCY (Floris de)

MONTIGNY (GEORGE DE), heer van Noyelles, uit de aanzienlijke geslachten die den naam van Montigny droegen, wiens liefde tot het vaderland, in weerwil van alle smaadheid, hem van meer dan eene zijde aangedaan, niet werd uitgebluscht. Na dat hij zich aan de zijde der verbondene edelen geschaard, en hun smeekschrift onderteekend had, onderhield hij briefwisseling met den prins van Oranje, poogde, schoon het hem niet mogt gelukken, Bergen in Henegouwen te helpen ontzetten, en bevond zich bij het ontzet van Leyden. Noch het vonnis van Alva tegen hem geveld, noch het verbod om in Engeland te komen, maakte verandering in zijne denkwijze. Het is zoo, men vindt onder de krijgsbevelhebbers, die onder don Jan van Oostenrijk dienden, een Noyelles vermeld, 't geen zou doen vermoeden dat deze bondgenoot, zich, gelijk zoo vele anderen, in 1576 bij de Spanjaarden gevoegd heeft; doch het blijkt dat die heer van Noyelles niet de bondgenoot geweest is, maar Jan van Noyelles, heer van Rossignol, die zich in dienst van don Jan begaf, door Parma tot bevelhebber van Mechelen werd aangesteld en een der afgevaardigde was van den koning om met die van Artois en Henegouwen het verdrag te sluiten en ze op nieuw aan 't Spaansche gebied te onderwerpen.

Zie *Recueil de Généal. de Familles orig. des P.-B.*, p. 256 suiv.; Butkens, *Troph. de Brabant*, T. I. p. 183; Carpentier, *Hist. de Cambray*, P. III. p. 84, 805—807, 838; *Nobil. des Pays-Bas*, T. I. p. 165; *Suite du Supplém. au Nobil. des P.-B.*, T. V. p. 237, 261; Christinaeus, *Jur. Her.* P. I. p. 190—192; van Meteren, *Ned. Hist.* B. III. bl. 59; Hooft, *Ned. Hist.* B. IV. bl. 263. B. IX. bl. 391, B. X. bl. 443, B. XI. bl. 454, 458; De Tassis, *Comment. de tum.*, Lib. IV. p. 283, L. V. p. 395, 409; le Petit, *Chroniq.*, Livr. XII. p. 383, *Gendsche Geschied.* D. I. bl. 248, 249; te Water, *Verb. d. Edelen*, D. III. bl. 143—144, D. IV. bl. 423; Groen van Prinsterer, *Archives*, T. II. p. 61, p. 129 suiv., 162.

MONTIGNY (JAN DE), heer van Villers, een der eerste teekenaars van het Verbond der Edelen, woonde hunne voornaamste vergaderingen, zoo als te Breda en Dendermonde bij, sloot, in hunnen naam, het verdrag met de hertogin van Parma, en werd sedert tot de uitvoering van gewigtige zaken gebruikt. De graaf van Hoorne werd het tot een groote misdaad aangetijgd, dat hij, schoon bewust dat Villers van de nieuwe religie was, hem nochtans naar Doornik had gezonden tot demping der onlusten in die stad gerezen, de onroomschen te helpen en de bevelen der Hertogin tegen te gaan. De procureur generaal gaf daaromtrent vele bijzonderheden op, die door Hoorne niet alle werden toegestemd. Het blijkt echter uit 's Graven antwoord op dit punt der beschuldigingen, dat hij zich van Villers in zaken van belang

te Doornik bediend had, zoo wel als de Verbondene Edelen, die hem, kort te voren, naar de graven van Egmond en Mansfeld afzonden om voor de veiligheid en godsdienstoefeningen der hervormde te Valenchiennes te waken.

Een vroegtijdige dood verhinderde hem meer diensten aan vaderland en godsdienst te bewijzen. In de slag bij Daalhem, 25 April 1568, viel hij in 's vijands handen, werd naar Brussel gevoerd, en in die stad, op een vonnis van den raad van beroerten, 2 Junij opentlijk onthalst. Van Meteren en Hooft geven een breedvoerig verslag van de omstandigheden, die zijn dood vergezelden.

Zie Brandt, *Hist. der Ref.* D. I. bl. 478; Kist en Royaards, *Kerk. Archief* D. IV. bl. 154, van der Haer, *De init. tum. Belg.*, p. 204, 313; Harraeus, *Ann. Brab.*, p. 27; Bor, *Ned. Ges.*, B. IV. bl. 137, B. III. bl. 99, B. IV. bl. 147; Viglius ab Aytta, *Epist. ad Hopperum*, p. 474, 475; van Meteren, *Ned. Gesch.*, B. III. bl. 52; Hooft, *Ned. Hist.* B. V. bl. 180; P. Heuterus, *Rer. Belg.* Lib. XVI. p. 438; van Isselt, *Histor. sui temp.*, p. 143; le Petit, *Chr.* Livr. p. 200; *Antiv. Chr.* bl. 164; Strada, *de bello Belgico*, Bentivoglio, *Ned. Geb.* Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI. bl. 270; Scheltema, *Staatk. Nederl.* Bilderdijk; Arend; te Water, *Verb. d. Edelen*, D. III. bl. 145—148, D. IV. bl. 423; Groen van Prinsterer, *Archives*, T. II. p. 38, 58, 62, 327, 240; Kobus en de Rivicourt.

MONTIGNY *dict. de Siry* (LOUYS DE) heer van Méricourt. spruit uit een der jongere takken van het huis Montigny. Hij was Prevôt van Maubeuge, en werd door de algemeene Staten benoemd tot bevelhebber van Charlemont, eene kleine doch sterke vesting in Namen, door keizer Karel gesticht. Op welk een wijze Méricourt door don Jan overgehaald werd om de aan hem vertrouwde stad over te geven, blijkt niet, doch het is zeker dat hij ze in de maand Aug. 1577 ontruimde. Deze daad werd hem evenwel niet ten kwade geduid, daar de algemeene Staten verklaarden, dat dit gedaan was *sans mauvaiise intention*, en dat zij hem dus tot het bijwonen hunner vergadering opriepen.' Hij onderteekende in 1577 de Unie van Brussel.

Zie Christinaeus, *Jurisp. Her.* T. I. p. 191; J. C. de Jonge, *de Unie van Brussel*, bl. 109, 110; Groen van Prinsterer, *Archives*, T. VI. p. 113. 469.

MONTJOYE (ADRIAAN DE), zoon van Adriaan de Montjoye, ridder, heer van Dorent, kastelein van Gent, ontsloeg zich, na zijns vaders dood (1570), zoodra zulks eenigzins mogelijk was, van de voogdij over hem, ging tot het hoofsche leven over, voegde zich in 1566 bij de bondgenooten en onderteekende het smeekschrift. Om die reden werd hij gedagvaard om zich te zuiveren, verscheen, ontving vergiffenis en deed vervolgens een rijk huwelijk te Gend.

Meerdere levensbijzonderheden van dezen onstandvastigen bondgenoot zijn niet bekend.

Zie de Carpentier, *Hist. de Cambray*, P. III. p. 104, 239, 807, 808; Viglius ab Aytta, *Epist.* CCXIII *ad Hopperum*, p. 775, 776; te Water, *Verb. d. Edelen*, D. III. bl. 149—151.

MONTMORENCY (PHILIPS VAN). Zie HOORN (Graaf VAN).

MONTMORENCY (FLORIS VAN), baron van Montigny, zoon van Joseph van Montigny, heer van Nivelles en van Anna van Egmond, broeder van Philips van Montmorency, graaf van Hoorne, werd in 1528 geboren. Kort nadat Philips II het bewind had aanvaard, werd hij tot stadhouder over Doornik en het Doorniksche gesteld, en in 1561 door de landvoogdes naar Spanje gezonden om den koning van den toestand des lands te onderrigten en geld te vragen, en kwam in het volgende jaar in 't vaderland terug, met moed van hoop en ijdele geloften. Ofschoon geen stellig deel nemende aan 't verbond der Edelen, werkte hij toch in den geest der bondgenooten door de inquisitie en de plakaten tegen te staan. Ook was hij vijand van Granvelle en men wil dat hij hem zwart zou gemaakt en verspreid hebben dat de koning zich de Nederlandsche zaken weinig aantrok. In 1566 hield men hem voor den geschiksten man om met J. van Glimes, markgraaf van Bergen, den koning tot gematigder denkwijze te bewegen. Hij nam tegen zijn zin de reis aan, kwam na lang dralen in Spanje, werd minzaam ontvangen, doch met allerlei schoone beloften gepaaid en om den tuin geleid. Merkende dat zijn taal geen ingang vond, verzocht hij meermalen, schoon vruchteloos, naar Nederland te mogen wederkeeren. Naauwelijks was het berigt dat de graven van Egmond en Hoorn gevangen waren te Madrid gekomen, of ook Montigny werd gevangen genomen en op het kasteel Segovia gezet. Onder voorwendsel dat hij wilde ontsnappen vervoerde men hem naar 't kasteel van Salamanca. Hier werden zijne gewone dienaren verwijderd en hem aangekondigd dat hij zich ter dood had te bereiden, doch hem niet medegedeeld welken dood hij te wachten had, ook werd het hem niet toegestaan zijn laatste wil te beschrijven, wijl zijne goederen waren verbeurd verklaard: alleen mogt hij den staat zijner schulden opgeven. In den nacht van 15 Oct. 1570 trad een beul, monnik en notaris zijnen kerker binnen, en na gebiecht te hebben sloeg de beul een touw om zijn hals en verworgde hem. Hierop stak men het lijk, om de sporen der verworging te bedekken, in een monnikspij en liet men de volgenden dag getuigen komen, die den Vlaamschen edelman erkenden en zijne identiteit bevestigden. Hem, die het vonnis had voltrokken en den notaris, die er bij tegenwoordig was geweest, werden op dood straf verboden het geheim te openbaren, terwijl de koning het gerucht liet verspreiden dat hij uit ver-

driet, wijl zijne plannen tot ontvlugten niet gelukten, was gestorven. Men hield Montigny voor een wijs en bekwaam man, doch weiflelende in zijne godsdienstige beginselen. Zijn lot en dood heeft den dichter Klyn aanleiding gegeven tot het schrijven van zijn treurspel *Montigni*.

Montigny was ridder van het gulden vlies, zijn afbeelding bestaat.

Zie Gysius, *Ned. Ber.*; E. Eremundus, *Orig. et Histor. Belgic. Tumlt.*; Hopperus, *Rec. des troubles*, Livr. I. Ch. I. p. 19, Livr. II. Ch. VII. p. 58, 62, 63, Livr. III. Ch. II. p. 76, Ch. III. p. 77, 78; Viglii *Vita*, N. LXXVIII p. 37; Burgundii, *Hist.* L. I. p. 53; Bor, *Ned. Hist*, B. II. bl. 44 (62), 45 (62), 77 (109), B. IV. bl. 120 (170); Hooft, *Ned. Hist.*, B. III. bl. 80; van Meteren, *Ned. Hist.*, B. II. bl. 38, B. III. bl. 53; Strada, *de bello Belg.*, Dec. I. Lib. V. p. 262; *Proces van Egmond*, bl. 648; Cerisier, *Tafereel der Algem. Geschied.*, D. III. bl. 168; Wagenaar, *Vad. Hist.*, D. VI. bl. 42, 72, 121, 131, 155, 157, 161, 195, 196, 246; van Wijn, *Bijv. en Nal. op D. VI. van Wagenaar*, bl. 35, 266, 266, 267; van Mieris, *Nederlandsche Vorsten*; te Water, *Verbond der Edelen*, D. I. bl. 14, 117; Beaufort, *Leven van Willem I*, D. I., D. II.; Bilderdijk, *Geschiedenis des Vaderlands*, D. VI. bl. 28 v., 56, 81, 235, 240; van der Vijnckt, *Nederl. ber.*; Scheltema, *Staatkundig Nederland;* Schotel, *Floris I en II van Pallant;* van Vloten, *De dood van Montigny, volgens de oorspronkelijke in Spanje gevonden papieren*, in *Vad. Lett.*, 1852, D. II. bl. 357; Dez., *Montigny's leven en dood in Spanje*, Amsterd. 1853; L. B. Gachard, *La mort de Floris de Montmorency exécuté dans le Chateau de Simancas* in *Bull. Ac. R. Br.* XIX. 3. p. 105; *Over den dood van Montigny* in *Hist. Gen. Kron.*, 3 Jg., bl. 59; Groen van Prinsterer, *Archives*, T. I. p. 17, 35, 116, 139, 137, 173, 179, 279, 416, 426, 443, T. II. p. 359; *Kunst- en Letterb.* 1861, N°. 13; Hoogstraten; Kok; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt.

MONTMORENCY (NICOLAAS DE), heer van Verdegies, zoon van François de Montmorency, heer van Wastines en Beuvry en van Helena Villain. Hij was in zijn jeugd in bediening aan het hof van Philippus II en in 1583 benoemde deze hem, in plaats van zijn oom Maximiliaan Villain, tot hoofd der finantiën bij Albertus en Isabella, die hem ook lid van den staatsraad maakten. Na het overlijden van zijn neef Philip van Stavele, heer van Glayon, en van zijn broeder Floris van Stavele, graaf van Herlees en gouverneur van Cassel, werd hij heer van Haverkerke, Estaires en Suyd-Berquin, die 8 Aug. 1611 tot graafschappen werden verheven. Meermalen werd hij wegens zijne uitstekende kennis der regtsgeleerdheid in verschillende commissien gebruikt en overleed den 16 Mei 1617 te Gend. Hij huwde 1. Anne de Croy, van Bermeraing en Pamele, dochter van Jacob de Croy, heer van Saimpy, van Tou-sur-Marne en Sluis, 2. de zuster van Philip de Croy, graaf van Solre.

Hij schreef:

Manuale Principis. Duaci 1597, 12°.

Flos Campi, in quo exercitia et meditationes quotidianae. Lovanii 1604, 12°.

Exercises quotidiens et meditations en l'honneur de glorieux S. Joseph, Espoux de la Mère de Dieu. 1609.

L'Amour de Marie, divisé en trois parties, faict et composé à l'honneur de Dieu et de la vierge Marie etc. Brux. 1614, 12°.

Manna absconditum, seu spiritualis dulcedinis pars prima (en vervolgens *pars secunda*) *piarum meditationum, selectissimarum precationum, aliaque ad res divinas contemplandas accommodata complectens.* Lov. 2 vol. 12°. Colon. 1616, 12°.

Diurnale pietatis in quatuor partes repartitum. Antv. 1616, 12°. 2 vol.

Solemne convivium bipartitum: de praecipuis solemnitatibus D. N. Jesu Christi, B. Mariae et sanctorum. Antv. 1617, 12°.

Le Chapelet Spirituel. Brux.

La Fontaine d'Amour.

Zie Du Chesne, *Hist. Général de la Maison de Montmorency.* Paris 1624, p. 340, 341; *Généal. des Maisons de Guines, d'Ardres.* Ibid. 1631, fol. p. 432, 435; Sweertii, *Ath. Bat.*, p. 579; G. Colvenerii, *Kalendarium S. V. Mariae*, T. I. p. 207; Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 693; Sanderi, *Flandr. ill.*, T. III. p. 99; Paquot, *Mém.* T. I. p. 262.

MONTMORENCY (Frans de), neef van den vorige, oudste zoon van Louis de Montmorency, heer van Beuvry en van Jeanne de S. Omer, werd omstreeks 1578 te Aire in Artois geboren. Hij trad in den geestelijken staat, werd terstond protonotarius apostolicus, voorts prevoost der collegiale kerk van S. Pieter van Cassel, vervolgens kanunnik en groot deken der kathedrale van Luik. Toen hij veertig jaren oud was, trad hij in de orde der Jesuiten, en overleed 5 Februarij 1640.

Hij schreef:

Poëtica Sacrorum Canticorum expositio. Duaci 1629, 4°. Antv. 1629, 4°. Viennae 1630 4°. en 12°. It. *Cum accessione XV Psalmorum lyricis modis expressorum.* Antv. 1638, 12°.

Paraphrasis poëtica Psalmi XLI in immaturo funere Pomespis Robiëani. Duaci 1637, 4°.

Parta de Batavis ad Antuerpiam victoria Epicedion. Antv. 1636, 4°.

Pietas Victrix, Psalmis VII Qricis expressa, additâ lucubratiuncula de artificio Poëtico Davidicorum hymnorum. Antv. 1639, 12°.

Zie Paquot, *Mém.* T. I. p. 263.

MONTMORENCY (B.), portretschilder in het midden der 18e eeuw. Hij schilderde o. a. het portret van *Mr. Johan*

Pieter Recxstoot, *Raadpensionaris van Zeeland* (1742). J. Pothoven vervaardigde er een teekening naar, waar naar J. Houbraken de gravure heeft gemaakt voor de bijprenten van Wagenaar's *Vad. Hist.*

Zie Kramm.

MONULPHUS, uit een der adelijkste huizen van Neder-Austrasie gesproten, werd omstreeks 570 bisschop van Tongeren. Bijna dertig jaren bestuurde hij de kerk. Hij stelde zijnen bisschoppelijken stoel in de door hem gestichte kerk van St. Servatius te Maastricht, en rigtte er eene nieuw kapittel op. Hij besteedde zijne erfelijke goederen tot godvruchtige werken, zoo liet hij aan zijne kerk zijn landgoed of sterkte Dinant, later een stad aan de Maas boven Namen, welke tot het einde der verledene eeuw aan het bisdom van Luik is gebleven. Hij wilde ook de verwoeste stad Tongeren weder opbouwen, doch het einde zijner levensdagen voelende naderen, zag hij van die onderneming af. De meeste schrijvers zijn van meening dat hij omtrent het jaar 609 is overleden. Hij werd in zijn hoofdkerk aan de voeten van den H. Servatius begraven. Zijne overblijfsels werden in 1137 in de St. Servaas-kerk in een marmeren graftombe diep onder de aarde geplaatst en zijn in 1623 weder ontdekt geworden. Zijne gedachtenis wordt den 16 Julij gevierd.

Zie van Gils, *Kath. Meyer. Memorieb.*, bl. 10; van Gils en Foppens, *N. Beschrijv. van het Bisdom v. 's Bosch*. D. I. bl. 14; *Levens der Voorn. Heyl.*, D. III. bl. 87 volgg.; *Acta S. S. Belg.*, T. II. p. 187—203.

MONTPENSIER. Zie BOURBON (CHARLOTTE DE).

MOOCK (S. J. M. VAN), kostschoolhouder te Delft, schreef:

Verzameling van opstellen ter verbeteriug van de daarin voorkomende Spel- en Taalfouten voor Kinderen. Zutphen 1811, kl. 8°.

Thèmes pour ceux qui commencent à traduire du Français et Hollandais. Zutphen 1812.

Aanleiding tot het zamenstellen en ontbinden van volzinnen, gemeenlijk bekend onder den naam van construeren en analyseren. Zutphen 1811.

Chronologische tafel van de merkwaardigste gebeurtenissen uit de Nederlandsche geschiedenis. Delft 1817, plano.

Nouveau Dictionnaire Français-Hollandais et Hollandais-Français. Zutphen 1825, 2 vol.

Zie *Naaml. van van Cleef; Cat. d. Bibl. v. d. Maats.* v. Ned. Letterk.*, D. I. bl. .

MOOK (Mr. JOAN), Schout van Enkhuizen. In 1650 ontstond tusschen hem en de Wethouders der stad geschil, wijl

hij eenige lieden, die verklaard hadden dat hij, schoon gehuwd, met een andere ongehuwde vrouw onbetamelijke gemeenschap hield, had doen vatten, en te weeg had gebragt dat zij, bij schepenen-vonnis werden gebannen. Zij beriepen zich op 't Hof, en de regering oordeelde, dat hij zich zelve voor 't Hof had te zuiveren en zich middelerwijl te onthouden van 't waarnemen van zijn ambt, zelfs besloot de meerderheid hem van zijn ambt te ontzetten, en aan de Grafelijkheids rekenkamer Frederik Siewertszoon Lakeman in zijn plaats voor te stellen. De staten zochten beide partijen te bevredigen, zonden gemagtigden naar Enkhuizen, doch vruchteloos. Ondertusschen brak er te Enkhuizen een hevig oproer los, de schout Mook nam er deel aan, werd te 's Hage, waar hij zich bevond, geligt en op de gevangenpoort geleid, doch wederom ontslagen. Sedert deed de Wethouderschap van Enkhuizen veel moeite om hem te bewegen van 't schoutambt afstand te doen en zich buiten de stad te onthouden. Eindelijk besloot hij daartoe, nadat door bemiddeling van Govert van Slingelandt was vastgesteld dat de stad hem *f* 8000 zou betalen. Hij eischte daarna nog iets van de stad 't geen zij echter oordeelde buiten de overeenkomst te zijn. Ondertusschen had hij zich, zoo 't schijnt, naar Overijssel begeven, waar ook oneenigheden uitbarstten. Die van Kampen en Hassel zochten hem in 1357 in Holland te doen bevorderen tot rentmeester der Beijerlanden, doch de Graaflijkheids rekenkamer maakte zwarigheid hem met dit ambt te voorzien.

Zie *Holl. Merc.* 1653, bl. 53; Thurloe's *Papers* Vol. I. p. 294, 295, 300, 301, 307, 315, 316; Wagenaar, *Vad. Hist.*, D. XII. bl. 286 volgg.; Muller, *Cat. v. Pamfl.*, D. I. bl. 361.

MOOLEN (S. VAN DER),
schreef:
De nieuwe eclipswijzer. Amsterd. in plano.
Planetarium of Planeetwijzer. Als boven.
Over het maken en gebruik der pleinschaal. Amst. 1699, 4°.
Astronomia of Hemelloopkunde. Amst. 1702.
Meetkunstig afbeeldsel van eene verduistering der zonne. Amst. 1765, 4°.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 360.

MOONEN (ARNOLD) werd den 12 Augustus 1664 te Zwolle geboren, in 1688 op vier en twintigjarigen leeftijd predikant te Hardenberg, vertrok van daar in 1689 naar Deventer waar hij den 17 December 1711 overleed.

Hij maakte zich als Bijbeluitlegger en Kerkelijk redenaar in de Cocceaansche rigting beroemd, en deed door leer en voorbeeld veel tot verbetering van de kanselwelsprekendheid. Niet minder was hij als dichter en taalkundige bekend. Hij

behoorde in zijn tijd onder de dichters van den eersten rang, en was de vriend van Brandt, Vollenhove, Francius, Broekhuizen, Hoogstraten, Poot, Botgans en andere, die alle zijn dichtvermogen hemelhoog verhieven; zelfs Vondel, die voor zijne dood nog eenige verzen van hem onder het oog kreeg, prees die zeer, en getuigde van zekeren Herderszang »dat die rustig was en staen mogt tegens d'ouden." Ook Bidloo prees zijne Herderszangen, die hij bij hem zag, hoog, ja verhief hem boven de eerste Italiaansche dichters in dit genre, en oordeelde:

» . . . . dat Dante noch Guarien
Petrarche of Casa ons zulk Pastorel doen zien."

Latere beoordeelaars stemmen hier mede niet in, doch erkennen dat zij onderscheiding verdienen. Van Kampen heeft Moonen's Herderszangen zeer oordeelkundig gekarakteriseerd. »In al zijne schilderingen," schrijft hij, »ziet men Nederlandsche landschappen, die echter, ongelukkiglijk, voor het Herdersdicht veel minder geschikt zijn dan de bekoorlijke, afgewisselde bergen van Griekenland, Sicilie, Italie of Zwitserland, terwijl de zeden onzer boeren of veehoeders ook volstreks niets idiaals hebben. Vele der Herderszangen van Moonen zijn zinnebeeldig, en verheerlijken Bijbelstoffen of vrienden des dichters. De herhaalde toespelingen op oorlogs en andere staatkundige voorvallen hinderen het zuiver dichterlijk genot dezer veldzangen."

Wellekens, Schermer, de Haes en andere latere dichters hebben Moonen in dit dichtvak overtroffen. Zijn overige gedichten zijn van onderscheiden waarde en gehalte, naarmate van de onderwerpen die hij behandelt; somwijlen weet hij zelfs den toon van Antonides te treffen. Met Moonen begint, volgens Witsen Geysbeek, het verval onzer vaderlandsche poëzij. Blijkbaar heeft hij zijn beide tijdgenooten, Brandt en Antonides, willen navolgen, doch zijn dichtvermogen schoot daartoe werkelijk te kort. Na zijn dood gaf Poot de poëtische nalatenschap van Moonen met een voorrede, waarin hij hoog van 's mans talenten opgeeft, in het licht.

Peerlkamp heeft een ongunstig oordeel over zijn Latijnsche poëzij geveld, en beschuldigt hem van geen genoegzame kennis der taal en prosodie te hebben gehad.

Ypey roemt hem daarentegen zeer als beoefenaar der Nederduitsche taal. Nu eens noemt hij hem een zeer voortreffelijk kenner en beoefenaar er van, dan eens zegt hij van zijn in 1706 in het licht gegeven *Nederduitsche Spraakkunst*. »Menigvuldige malen is dit voortreffelijk werk herdrukt, als zijnde, meer dan drie vierde deelen der 18e eeuw tot handboek gebleven voor alle taalminnaren, die regelmatiglijk wenschte te schrijven. Zeker altoos werd die arbeid niet verbeterd door

Willem Sewel, die ten jare 1708 eene *Nederduitsche Spraakkunst* uitgaf, maar daarin toonde op verre na niet dat wijsgeerig hoofd te hebben als zijn naaste voorganger Moonen." Verschillende dichters, o. a. K. v. Arkel maakte lijkdichten op hem. Hij huwde Katharyna Aleida Osieius. Hij gaat ook in zwarte kunst uit, naar C. Kelder, door J. Boonen gegraveerd, en daarna in de Overijss. Alman. voor 1854.

Moonen gaf in het licht:

Paulus te Athenen, of XV Predikatien over Hand. XVII. 1634, Deventer 1692, 8°., Delft 1720, 8°.

Zie Rabus, *Boekz. v. Europa*, 1693, D. I. bl, 176 volgg.

Stephanus de Diaken, of zijn leven, bedrijf, dood en begrafenis, beschreven van Lukas in het zesde, zevende en begin van het achtste hoofdstuk van de Werken der Apostelen, en in openbare kerkredenen verklaard, door enz. Deventer 1696, 8°., 1699, 2 dn. 8°.

Zie Rabus t. a. p., 1696, D. I. bl. 235, 414.

De lijdende Christus, of Historie van het lijden en sterven des Verlossers, uit de overeenstemming der vier Evangelisten ontvouwd en toegepast in een een en dertig doorwrogte predikatien. Delft 1718, 2e dr., 4°., ook in het Hgd. overgezet.

Zie *Boekz.* 1764 *a.* bl. 216.

Abrahams roeping uit Ur der Chaldeen enz. (in Predikaatsien). 's Hage 1715, 8°., Delft 1717, 8°.

Paulus onder de Heidenen. 's Hage 1715, 4°.

Paulus onder de Heydenen. Delft 1715, 8°., door Emanuel Meyer, predikant te Winterfingen in het Hgd. overgebragt.

Lijkpredikatie over koning Willem III.

Davids Trapzangen of de liederen Hamaaloth. Delft 1700, 8°.

Naamketen der predikanten enz. Dev. 1709, 1789.

A. Moonen, B. G. Noordbeek en J. Hoogewal, Naemketen der Predikanten, die, van de Herv. aen tot 1709 *toe, in de gemeenten en onder de vier classen van het Overijss. Synode behooren het Euang. bedient hebben.* Dev. 1807, 8°.

Evangelie-Dienst. Delft 4°.

Nederduytsche Spraekkunst ten dienste van in- en uitheemschen uit verscheidene schrijveren en aentekeningen opgemaakt en uitgegeven. Amst. 1706, 12°, 1719 2e. dr. Op de *Bibl. der Maats. v. Ned. Letterk. te Leyden* is een exemplaar van dezen druk met papier doorschoten en geschrevene aanteekeningen van W. O. Reitz in 1725. Amst. 1740, (6e. dr.) 12°. [1]). Hier toe behooren:

De Spelling van A. Moonen in eenen Brief verdedigt, benevens een Naschrift van eenige behulpselen der Nederd. taele

---

[1]) Volgens Abcoude verscheen de vijfde druk te Amst. 1750.

door eenen Minnaer dier Spraeke, *'s Graevenh.*, *J. van Ellinkhuizen*, 1708.

W. Séwels, *Aanmerkingen op het boekje* genaamd: *De Spelling van A. M. in eenen Brief verd. enz.* Amst. 1708, de schrijver van dit tweede stukje onderteekent zich onder aan zijnen brief P. H. P.

Korte Chronijke der stad Deventer tot den j. 1648, 2e verb. en verm. druk. Deventer 1714, kl. 8°.

Poëzij. Leyden 1700, 4°.

Vervolg der Poëzij. Leyden 1720, 4°.

Orat. Panegyrica de Pace Brittannica, habita Hagae Comit. in celeberrimorum eruditorum hominum consessu XII kalend. April 1674. *Hagae Comit.* 1674.

A. M. Zwollani, Verbi divini ministri dum viveret Daventriensis Poëmata Latina. Gron. 1716, 12°.

In bezit der Maats. van Ned. Letterk. te Leyden:

Jo. Lindeborn, Historia, sive notitia Episcopatus Daventriensis Colon. Agripp. 1673. Met wit papier doorschoten en met vele aanteekeningen of van Lindeborn zelven of van Moonen.

Hollandsche Rymkronyk van M. Stoke 's Gravenh. 1620, *verrijkt door het bijschrijven van zeer vele verbeterde lezingen en enkele toelichtingen van de hand van A. M., en sommige dergelijke van die van Ann. Ypey, volgens het exempl. van den laatstgen.* Huydecoper heeft deze Aanteeken. van Moonen bij zijne uitgave niet gebruikt.

Zie Ypey, *Gesch. der Chr. Kerk in de* 18e *eeuw*, D. VIII. bl. 402, 572, 681; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Hoeufft, *Parm. Lat. Belg.* p. 204; Peerlkamp, *de poët. Lat. Neerl.*; J. Bronckhusii, *Poëm.* p. 35: P. Francii, *Poëm.* p. 70; Hoogstratini, *Poëm.* p. 201, Bidloo, *Panpoetic. Bat.* p. 117 volgg.; Siegenbeek, *Gesch. der Ned. Letterk.*, bl. 183, 184, 220, 320; Ypey, *Gesch. d. Ned. Tale*, bl. 507, 536, 537; van Kampen, *Gesch. d. Nederl. Lett. en Weters.*, D. I. bl. 363, 387, II. 191, 205; G. Brandt, *Leven van Vondel*, bl 82; de Vries, *Gesch. d. Ned. Dichtk.*, D. I. bl. 262; *Voorr.* van Poot voor het *Vervolgh der Poëzy van M.*; Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.*, D. IV. bl. 444 volgg.; Snellaert, *Schets eener Gesch. der Ned. Letterk.*, bl. 167, 172; Huberts, *Chron. Hand. tot de beoefening der Geschied. van Nederl. Letterk.*, bl. 172; *Overijss. Alm.*, 1854, bl. 102, 1855, bl. 224; Hinlopen, *Gesch. der Bijbeloverzetting*, bl. 1; Pars, *Naamrol*, bl. 136, 137, 414, 418, 419; Collot d'Escury, *Hollands roem in Kunsten en Wetenschappen*; Kist en Royaerds, *Kerk. Arch.*, 2e Ser., D. VIII. bl. 186; P. C. Molhuysen, *Iets over A. Moonen* in *Overijss. Alm.* 1854, bl. 102; Vier *Brieven van A. M.*, ibid. 1855, bl. 344; J. van Harderwijk, *Iets over A. M., bijzonder als Latijnsch dichter*, in *Vad. Lett.*, 1829, D. II. bl. 546; Rabus, *Boekz. van Europa*, 1693 *a*, bl. 179; 1694, 1696 *a*, bl. 235, 415, 1700 *b*, bl. 372; *Boekz. der Gel. Wereld*, 1720 *a*, 393, 395; Abcoude, *Naamr.*; Arrenberg, *Naamr.*; *Cat. der Maats. van Ned. Letterk. te Leyden*, D. I.

bl. 93 (hs.), 92, 127, D. II. bl. 500, 553, D. III. bl. 226, 363, 365; *Cat. Musschenbroek*, bl. 110; *Cat. Schouten ms.*, bl. 47; Hoogstraten; Kist; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; *Navorscher*, D. VIII. bl. 358, IX. bl. 90, 182, D. X. bl. 285.

MOONEN (N.), pastoor bij de R. C gemeente te Soerabaija. De Javasche *Oostpost* wijdde eenige regelen aan de nagedachtenis van dezen waardigen herder, die te Samarang in 1856 overleed. Hij was een der geestelijken, die, na het bekend geval met den bisschop in partibus Grooff, in 1846, over den landweg naar Java gezonden werd, voor het geestelijk opzigt te Soerabaija. Ongeveer negen jaren achtereen was hij in zijn ambt ijverig werkzaam, niet alleen te Soerabaija, maar in den geheelen Oosthoek van Java en op Madura. Zijne assche heeft geene rustplaats mogen erlangen binnen den kring zijner gemeente, voor wier zielenheil hij getrouw arbeidde.

In een volgend nummer wijdde een *protestant* de volgende dichtregelen aan zijne nagedachtenis.

Ik was hongerig, gij hebt mij gevoed; naakt en gij hebt mij gekleed. Beërft het Koningrijk.

Het was genoeg een mensch te wezen,
En weigring had men niet te vreezen
Van hem, die, waar de armoê schreide,
Door ruime gift het hart verblijdde.
Geen armen liet hij ledig gaan,
Maar bood hem spijs en kleeding aan.
Die vrome helper, mild in 't geven,
Ging over tot een beter leven.
De Hemel telt een Engel meer.
God geve een anderen Moonen weêr!

Pasoeroean, 22 Mei 1856.

Zie *Indiër* 9 *Augustus* 1856.

MOONINX (Cornelis), kunstschilder in 1606 te 's Hage geboren. Zijn naam komt voor in het *Gildeboek der Haagsche confrèrie van Pietura*, in 1656 aldaar opgerigt. Hij was daarbij tegenwoordig. Hij overleed in 1686 of 1687 na zijne terugkomst van Rome.

Zie Houbraken; Immerzeel; Kramm.

MOONINX (Pieter), broeder van den vorige, was met dezen in 1656 medeoprigter der Haagsche *Cenfrèrie van Pieture.* Hij wordt als landschap- en gebouwenschilder van den Paus opgegeven, en heeft waarschijnlijk met zijne broeder te Rome gewoond, waar hij, na het vertrek van dezen naar 's Hage welligt in dienst van den Paus bleef en aldaar stierf. Zijn schilderwerk komt zeldzaam voor. Kramm vermeldt eene

teekening van hem, voorkomende op de *Catalogus van C. Buys*, Amst. 1828 bl. 16: *een boer met een dansenden hond*, en gist dat de *overblijfselen van een tempel* enz. in dien Catalogus op S. Moncks vermeld, ook van zijne hand is.

Zie Kramm.

MOONS (J. JACOBUS), kanunnik der Premonstratenser orde uit de abdij van St. Michiel te Antwerpen en pastoor te Ronsbeek, bloeide in de eerste helft der 17e eeuw en schreef onderscheidene zedelijke rijmwerken, behelzende fabelen en zinnebeelden met Latijnsche en Nederduitsche zedespreuken. 's Mans rijmtrant is eenvoudig en niet ongeestig. Hij leefde nog in 1689. Willems vermeldt van hem:

Het sedelijk vermaek tooneel.
De sedelijke Lustwarande.
Den sedelijken vreugden berg.
Vreugde perk.
Vermaek-spiegel.
Vermaek veld en *Vermaek troost*, 7 dn. in 8°. m. plat. Antw. bij P. J. Parijs, z. ja.

Zie Willems, *Verhand. over de Ned. Tael en Letterk.* D. II. bl. 178; *Antw. Alm.*, 1820, bl. 75; Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.*, D. IV. bl. 451; Snellaert, *Schets eener Geschied. d. Nederl. Letterk.*, bl. 160.

MOONS (WOUTER) of MONSIUS, pastoor te St. Nikolaas en Kanunnik der Cathedrale te IJperen, was Latijnsch dichter. Men vindt van hem in Joan. Sluperii, *Herzelensis Flandri Poëmata.* Antv. 1575, p. 56—59, een *Hymnus de coelorum gaudiis*, *Ave Maria* en *Ave Maris Stella.*

Zie Paquot, *Mém.* T. V. p. 320.

MOONS (JOHAN), Advocaat en Fiscaal, deed 14 Sept. 1653 den eed als lid van den Hoogen Raad. Groenewegen legt deze getuigenis van hem af: „Joannem Moons, Hollandiae, Zelandiae et West-Frisiae fisci Advocatum et Procuratorem Generalem, cujus exactum judicium solidamque theoriae et praeneos scientiam magni facio, aliosque fori nostri coryphaeos in dubiis saepe in consilium adhibui."

De Hollandsche consultatien zijn met zijne adviezen vervuld. Men heeft er reeds van den jare 1614. Over den fiscaal Moons en zijne beweringen aangaande Margaretha Moons is lezenswaardig: Mr. H. W. Tydeman, Opheldr. en Bijvoegs. op Bilderdijk's Gesch. d. Vaderl. D. VI. bl. 277 volgg. Hij overleed 6 Maart 1669.

Zie Groenewegen, Voorr. v. zijn *Tractaat de legibus ab rogatis;* Vreede, *Hoogen Raad*, bl. 45.

MOONS (MAGDALENA, volgens anderen MARGARETHA) van vaders zijde uit eene deftige Hollandsche familie, en van moe-

ders zijde uit een adelijk Brabantsch geslacht. Haar vader was Pieter Moons, ten tijde van Karel V ontvanger-generaal van 's keizers beden over Holland en tevens keizerlijk raadsheer. Haar oudste broeder bekleedde onder Philippus II het ambt van Raadsheer in den Hove van Holland nevens meer andere waardigheden, en was een man van groot gezag en achting. Zij woonde nevens haar moeder en nog een broeder en zuster te 's Hage, gedurende het beleg van Leyden 1574, alwaar de Spaansche bevelhebber don Francisco de Valdez haar ten huwelijk verzocht. Hare familie maakte veel zwarigheden om dit verzoek toe te staan, wegens de omstandigheden des tijds, doch de jonkvrouw, omtrent dertig jaren oud, liet zich eindelijk door het aanhouden van Valdez bewegen in zijn huwelijks aanzoek te stemmen, doch de voltrekking van het huwelijk werd uitgesteld om de belemmeringen door het beleg van Leyden veroorzaakt, dat Valdez bezig hield. Toen deze bevelhebber zich langer dan hij gedacht had, door de dapperheid der Leydenaars opgehouden zag, nam hij voor de stad door een algemeenen storm te dwingen. Daags te voren verzocht hij zijne bruid, hare familie en andere aanzienlijke lieden ter maaltijd. Getroffen door hare ongewone treurigheid, vroeg hij haar er de reden van. Zij hernam dat zijn voornemen om Leyden, waarin ze vele vrienden had, te bestormen daarvan de oorzaak was, dat zij een afschuw had van bloedstorting en geweld, en dat hij, indien hij haar waarlijk beminde, moest afzien van 't bestormen eener stad, die hem toch weinige dagen later van zelve moest in handen vallen, en eindelijk dat hij nimmer hare hand zou verwerven, indien hij de stad niet verschoonde. Hij liet zich door haren aandrang en tranen bewegen en zag van zijn voornemen af. Dit verhaal, dat zij namelijk Leyden zou gered hebben, door de meeste geschiedschrijvers bevestigd, werd door den hoogleeraar Tydeman voor een legende gehouden, en strijdende tegen alle gronden van uit- en inwendige kritiek.

Valdez begaf zich na het opbreken van het beleg, eerst naar Utrecht en vervolgens naar Brabant, en hield van daar met brieven aan, dat zijne bruid, daar hij niet naar Holland kon wederkeeren, mogt gebragt worden ten huize van hare gehuwde zuster te Antwerpen, waar haar huwelijk plegtig voltrokken werd.

Na het overlijden van de Valdez, in 1580 of 1581, heeft zij zich wederom naar Holland begeven, en is, na eenigen tijd weduwe geweest te zijn, weder gehuwd met Jonkheer Willem de Bye, eertijds edelman van Willem I. Ten tweeden male weduwe geworden, is zij weder in het huwelijk getreden met Jonkheer Juriaan van Lennip, een aanzienlijk Kleefsch edelman met wien zij op het huis te Werve, hem aanbestorven, en gelegen te Voorburg bij 's Hage, eenige

jaren heeft gewoond, en daarna met haar gemaal te Utrecht haar verblijf genomen hebbende is zij aldaar in hoogen ouderdom overleden zonder kinderen na te laten.

Men vindt hare en Valdez afbeeldingen in het Treurspel: *Het Beleg der stad Leyden*, 1774, 4°, van L. W. van Merken, gegraveerd naar de platen, die voorheen door Cornelis Visscher naar oorsponkelijke schilderijen gesneden en in het jaar 1649 door Petrus Scriverius met zijne Bijschriften uitgegeven zijn.

Bontius, gewaagt in zijn *Treur- blij-end spel, zeer levendig afbeeldende de belegering en ontzetting der stad Leyde*, van „*Amelia, een edele Juffrouw, boel van Valdez* (*Baldeus*)." Bilderdijk noemt haar Margaretha.

Zie Strada, *de bello Belgico*; Butkens, *Trophées de Brabant*, T. III. p. 456; *Bijvoegsel* achter de *Korte Beschrijving van de Belegering van Leyden, door Frytiers*, Haarlem 1739; Johannes Alderkerk, *de Wonderdaden des Allerhoogsten, gebleken in het Beleg en Ontzet van Leyden*, 3e dr. 1734, bl. 183—191, L. W. van Merken, Voorb. voor *Het beleg van Leyden*; W. Greeven, *Redev. over Magdalena Moens* in *Mnemos.*, D. XVI. (VI). bl. 339; *Derde Mnemosyne*, D. I. bl. 258; Orlers, *Beschrijv. van Leyden*, bl. 504; Roemer, *Het vijfde halve eeuwfeest enz.*, bl. 27; Bilderdijk, *Gesch. d. Vaderl.*, D. VI. bl. 175, 178, 271—280; D. X. bl. 296 v; Arend; *Quatuor personae, quibus Leyda debent et Hollandia inintium reductorum feliciorum temporum* (F. de Valdez (!), M. Moons, J. Dousa, L. Boisot). *Quibus adjunctae sunt effigies celeberrimi historiographi P. Scriverii, ac ingeniosi admodum sculptoris et pictoris H. Goltzii, nec non et expertissimi quondam medici Paracelsi, omnes aëri incisae. Auctore et directore P. Soutmanno, Harlemensi, pictore quondam regio.* Op *Cat. C. van Alkemade en P. van de Schelling*, bl. 10 komt voor ms. *Huwelijk van F. Baldus* en Juffr. *Catharina Moons*, *verhaal van het ontzet van Leyden.*

MOONS (Louis Adrien François) werd 11 Mei 1769 te Antwerpen geboren, legde onder A. B. de Quertenmont de gronden der teeken- en schilderkunst, behaalde in 1792 de gouden medaille naar het levend model aan de Academie van Antwerpen, en werd later daaraan als hoogleeraar verbonden. Tusschen 1798 en 1817 hield hij zich te Dresden, Parijs en Petersburg op. In zijn vaderland teruggekeerd, werd hij achtereenvolgenden lid der Academien van beeldende Knnsten te Amsterdam, Antwerpen en van de Commissie tot aanmoediging der Schoone Kunsten. Eenige tijd daarna vertrok hij naar Italie, keerde over Zwitserland en Duitschland naar zijn vaderstad terug en vestigde zich daar voor goed. Sedert 1819 zond hij kapitale schilderijen naar de Amsterdamsche, Brusselsche, Gentsche en andere expositiën.

Tot deze behooren:

De aanbidding der herders.

De Emmausgangers (Antw. 1822).

De H. Maagd met het kind Jezus op den schoot.

De dichter Eschylus bezig zijnde verzen te maken (Mechelen 1822).

Alexander en zijn geneesheer Philippus.

Izaäk Jacob zegenende (Gent 1823).

Job en zijne vrienden.

Hagar en Ismaël in de woestijn (Brussel 1824).

Een Engel den herders de geboorte Zaligmakers verkondigende.

De ongeloovigheid van Thomas (Antw. 1825).

Jacob met het bebloede kleed van Joseph (Amst. 1826).

Rust der H. Familie in Egypten (Antw. 1828).

Saulus op den weg naar Damascus (Gent. 1829).

Noach en zijn familie in de ark, op het oogenblik dat de duif den olijftak brengt.

De Engel die den Zaligmaker gedurende zijn zielenlijden in den tuin der olijven versterkte.

Moons overleed 2 Oct. 1845 te Antwerpen. Zijn portret vindt men in de *Collection de Portraits des Artistes etc.* van J. J. Eeckhout, in fol.

Zie *Antwerpsche Précurseur van 2 Oct.* 1845; Immerzeel en Kramm.

MOOR (Bartholomeus de) werd den 11 Febr. 1649 te Kapelle in Zuid-Holland uit een zeer geachte familie geboren. Daar was zijn vader Bernardinus de Moor, Doctor der Wijsbegeerte, destijds predikant, later te Benschop en Kuilenburg, laatst te Gouda, waar hij in 1680 stierf. Zijne moeder Adriana van Vollenhoven was van Utrechtsche afkomst. Na de latijnsche scholen te Kuilenburg en Gouda, later de akademiën van Utrecht, Harderwijk en Leyden bezocht te hebben, waar hij zich niet uitsluitend op de geneeskunde maar op allerlei vakken van geleerdheid toelegde, verdedigde hij, pas 17 jaren oud, onder de Utrechtsche hoogleeraren Leusden en van Mansveld eenige theologische stellingen *over de schepping der wereld* en het *Nieuwe Verbond*, en na voor zijn twintigste jaar tot doctor der geneeskunst bevorderd te zijn, zette hij zich als arts te Gouda, later te Amsterdam neer. In dien tijd gaf hij twee geleerde boeken in het licht, die, bij alle wisselingen der studie voor de geschiedenis der geneeskunst belangrijk zullen blijven, het een over het herstel der geneeskunst het ander over de ziekte der hersenen. Amst. 1704, 4°.). Hierdoor verkreeg hij zulk een grooten naam van geleerdheid dat hij 1 Mei 1706 tot hoogleeraar in de geneeskunde te Groningen werd aangesteld „nadat hij vooraf over deze en gene onderstelling in de wetenschap eene redekaveling gehouden had.” Hij aanvaardde den 31 Mei 1713 zijn post met eene redevoering *de amoenitatibus medicis*, en legde in April 1716 het rectoraat neder met eene rede *de piscium et*

avum creatione. Reeds in de eerste dagen van zijn professoraat was hem eershalve de graad van doctor der wijsbegeerte verleend. In 1721 raakte hij in onmin met de verzorgers der hoogeschool, die hij zelfs bij de Staten aanklaagde, meenende dat zij hem grootelijks verongelijkt hadden door trage betaling der voor den Hortus besteden gelden, door onthoudene verhooging van inkomen en door onderscheidene, niet vervulde beloften. Hij werd door de Staten in het ongelijke gesteld. Tegen het einde van zijn leven verliep zijne school. Hij overleed den 23 Junij 1724, ruim 75 jaren oud.

Hij gaf in het licht, behalve de genoemde verhandelingen:

Cogitationum de instauratione Medicinae, ad sanitatis tutelam, morbos proflangandos nec non vitam prorogandam Libri III. Amst. 1695, 8°.

Veris oeconomiae animalis, seu potius humanae, principiis innixae Pathologiae cerebri delineatio practica, in quâ morborum soperosorum per notas characteristicas distinctorum, nec non spasmorum accuratior distributio traditur. Amst. 1704, 4°.

Praeloquiam, quum in theatro anatom. novo Acad. quae est Harderovici corpus virile cultello anat. subjiceret. Ibid. 1715, 4°.

Diss. priv. de partu numeroso Lansdunensi resp. D. de Paitz. Ibid. 1716.

Instituti Med. compendium. Amst. 1720.

De genuino sensu quarti praecepti Decalogi in *Bibl. Brem. Cl. VII.* p. 381--422.

Zie Bouman, *Gesch. d. Geld. Hooges.*, D. II. bl. 63 volgg.; *Gedenkboek van Gron.*; *Bibl. à Roy*, T. I. p. 173, 261, 468, T. III. p. 1130; *Bibl. Emtinck*. T. II. p. 180; Rabus. *Boekz. v. Europa*, 1695, II. bl. 420; Sewel, *Tweemaand. Uittreksel*, 1704, D. I. bl. 422; *Boekzaal*, 1706 *a*, 551; Kobus en de Rivecourt; Glasius, *Godgel. Nederl.*

MOOR (Bartholomeus de), zoon van den vorige, werd te Harderwijk geboren, was predikant te Maaslandssluis, vertrok in 1712 naar Gouda, en is aldaar in 1743 gestorven. Hij was een geleerd man, wien het hoogleeraarsambt in de Godgeleerdheid werd aangeboden, 't geen hij echter afsloeg.

Zie Vriemoet, *Athen. Frisiaec*, p. 580; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Soermans, *Kerk. Reg.*, bl. 42, 67.

MOOR (Berhardinus de), zoon van den vorige, werd den 28 Januarij 1709 te Maaslandssluis geboren. Hij ontving zijne academische opleiding te Leyden en te Utrecht. Aan de eerstgenoemde leverde hij een proeve zijner studien in eene *Disputatio de justitia vendicativa Deo essentiali*, L. B. 1730, en verkreeg aldaar later in 1736 het doctoraat in de Godgeleerdheid na het verdedigen eener *Disputatio ad Act. III : 9.*

In 1732 werd hij predikant te Ingen, twee jaren later te Broek in Waterland, van hier vertrok hij in 1738 naar Oost-Zaandam. De intrêe- en afscheidsredenen, door hem op deze verschillende plaatsen uitgesproken en later met anderen tot éénen bundel vereenigd, zagen alle het licht. Groot was toenmaals de verwachting die men van hem koesterde, te Harderwijk kwam hij als hoogleeraar in de Godgeleerdheid, in plaats van Ens in aanmerking. In 1743 ontving hij een beroep naar Enkhuizen, in het volgende jaar als hoogleeraar naar Franeker; doch voor hij er zijn inwijdingsrede uitsprak, werd hij (8 April 1745) in die betrekking te Leyden beroepen. Hij aanvaarde den 21 Junij 1745 zijn ambt aldaar met eene *Oratio de imperfecta ecclesiae militantis felicitate.* In het volgende jaar nam hij ook een halve predikdienst op zich, in welke laatste betrekking hij in 1752 den voorzittersstoel op de Zuid-Hollandsche Synode bekleedde. In 1757 hield hij bij het aftreden als rector magneficus een *Oratio de eo, quod nimium est in scientia theologica*, op zeventigjarigen ouderdom verkreeg hij een eervol emaritaat, en bragt de laatste maanden van zijn leven te Gouda door, waar hij den 18 Julij 1780 ontsliep. Hij vermaakte aan de Leydsche hoogeschool *f* 4000 ten einde uit de inkomsten daarvan eenige Lithausche studenten in de Godgeleerdheid te ondersteunen. Hij is in mannelijken leeftijd door P. Tanjé en in zijn ouderdom door P. de Mare in plaat gebragt.

Hij gaf in het licht:

Inwijdings redevoering over den onvolmaakten Gelukstaat der strijdende kerk op aarde. Leyden 1745.

Afscheids-rede in de Gorcumsche Synode. Gorcum 1737, 4°.

Disputationes de justitia vindicativa Deo essentiali. Leidae 1730.

Orationes duae. Leidae 1745—1757, 4°.

Commentarius perpetuus in Johannis Marckii Compendium theologiae Christianae Didactico-Elencticum Pars Prima. Complecteus Cap. 1—17. L. B. 1761, 4°. (Zie *Boekz.* 1701 *b*, bl. 585). *Pars II.* L. B. 1763, 4°. (Zie *Boekz.* 1765 *a*, bl. 589—554). *Pars III.* L. B. 1765. Zie (*Boekz.* 1765 *b*, bl. 12—30).

Epimetrum Suppl. Comment. perpet. in J. Marckii Compend. theol. Christ. L. B. 1778, 4°.

Intree- en Afscheids-redenen (van welke eenige Amst. 1744, 4°. Franek. 1744, 4°., afzonderlijk in het licht waren gegeven) *en van des Heeren oordeelen en zegeningen over het land of bijzondere steden.* Leyd, 1752, 4°.

Gedagtenis van zijnen dienst in verscheyde gemeentens bewaard enz. Leyd. 1752, 4°.

Twee Leerr. over 2 Cor. XII: 2 9; van Paulus opgetrokken in den derden Hemel, en van den Satan met vuysten ge-

slagen enz. met een Voorberigt van Jacob Groenewegen. Leyd. 1753, 4°.

Kort begrip en de zekere vastigheid der Apostolische Leere van Petrus, voorgesteld in het I Hoofdstuk van zijn II Zendbrief. Leyd. 1756, 4°.

Leerredenen. Leyden, 4°.

Leydens ontzet gevierd op den jaarlijksche Dankdag in 't jaar 1746 en herdrukt ter gelegenheid van den twee honderdsten verjaardag dier gebeurtenis. Leyd. 1774, 4°.

Aanmerkingen op de orde des Heils door D. Kleman. Leyd. 1773.

Oude en nieuwe dingen of Leerredenen uit het O. en N. Testament. Leyd. 1779.

B. Hulsius, Een Christelijk gebed tot God Almachtig voor het vaderland in de kerke in deze oorlogstijden, ter gelegenheyd van weekelijksche Bede-uuren met een aanprijzing van den heer B. d. M. Leyd. 1747, 4°.

Zie Vriemoet, *Ath. Fris.*, p. 850; Bouman, *Geld. Hooges.*, bl. 68, 149; te Water, *Narratio*, p. 221, 222; Siegenbeek, *Gesch. der Leydsche Hoogeschool*, D. I. bl. 317, D. II. bl. 156, 200, 201; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Schotel, *Gesch. der Leids. Bibl.*; Muller, *Cat. van Portr.*; Kobus en de Rivecourt.

MOOR (Jan de), een Vlissinger, werd met Jacob de Swyger, Gilein Gielesz. Leert en Jacob Langestraate, door de burgerij dier stad tot kapitein verkozen, toen deze zich verklaarde tegen den koning van Spanje. In dit zelfde jaar (1572) werd hij aangesteld tot vice-admiraal der Vlissingers, onder admiraal Ewout Pietersz. Worst, met wien hij in 1573 de vloot, die onder Sancio d'Avila Middelburg trachtte te ontzetten, groot nadeel toebragt, bij welke gelegenheid hij ook met den vice-admiraal der vijanden omtrent Borselen in een scheepsgevecht raakte. Eindelijk stierf hij op het bed van eer, want toen hij ten tweedenmale met Boudewijn Ewoutsz., na den dood van Worst, admiraal geworden, tegen Sancio d'Avila ten strijden zou gaan, werd hem, zoo als hij met andere kapiteinen in de kajuit des admiraals den krijgsraad bijwoonde, door een kogel uit het schip van Sancio d'Avila gekomen, de hersenpan of de helft van het hoofd weggeschoten, zoodat hij nog sprekende dood neer viel.

Zie van Meteren, *Ned. Hist.* fol. 71, 589; *Leeven en Daaden der Doorl. Zeehelden*, bl. 219, 220, 223; G. Brandt, *Leven van de Ruyter*, bl. 5; de la Rue, *Heldhaftig Zeeland*, bl. 194; J. C. de Jonge, *Neerl. Zeewez.*, D. V. bl. 138, 177, 378; *Kronijk v. h. Hist. Gen. te Utrecht*, D. IX. bl. 479 en volgg. met 3 *Geneal-Tabellen* daar achter.

MOOR (Joos DE), zoon van de vorige, werd te Vlissingen geboren, was eerst kapitein ter zee en klom tot den rang van vice-admiraal op. Toen de Lissabonsche vloot, in 1572, naar de Nederlanden kwam, was ze even als die van den hertog Medina Coeli, onbewust van de omwenteling te Vlissingen. Toen ze voor die stad was, werd haar van daar met een schot, naar oude gewoonte, een sein gedaan, waarop haar admiraal Willem Antonisz. van Antwerpen, met drie schepen de Honte opliep. Joos de Moor, toen nog kapitein, zond zijn boot met een deel volks naar een dezer schepen, een Hollandsch schip met specerijen geladen, om de manschappen naar Vlissingen te brengen, doch die het meenende te ontzeilen naar Rammekens, was de Moor genoodzaakt met zijn klein oorlogscheepje het aan boord te klampen met dit gevolg dat hij het nam. De Lissabonsche vloot, dus geankerd, viel geheel door die welgelukte list in handen der Vlissingers. Men begrootte hare waarde op omtrent 6 tonnen gouds en ruim tweemaal zoo veel aan suiker, specerijen, paarlen en gesteenten. Die van Vlissingen kozen de beste schepen om hen in den oorlog te dienen.

De Moor joeg in den strijd tusschen den Zeeuwschen admiraal Worst met Sancio d'Avila, admiraal van Philips II, een Spaansch schip, *'t land van beloften* geheeten, tegen een aarden bolwerk, daaromtrent opgerigt, aan, en klampte het aan boord. Ondertusschen vielen die van Vlissingen dit bolwerk te lande aan, waardoor 's konings volk genoodzaakt zijnde het te verlaten, en het door de Moor werd prijs gemaakt. Als kapitein woonde hij ook den slag van Louis Boisot tegen Glimes bij Roemerswaal bij, en den togt door hem tot het ontzet van Leyden ondernomen.

Als vice-admiraal werd hij in 1588, toen de onoverwinnelijke vloot op Engeland en Nederland afkwam, onder Justinus van Nassau, toen admiraal van Zeeland, met 35 welbemande schepen in zee gezonden, met bevel om te beletten dat de hertog van Parma uit de Vlaamsche havens kwam, 't geen hij ook deed.

Frederik Spinola, overste der galeijen te Sluis, nam in 1603 voor, de Zeeuwsche schepen voor Sluis liggende te veroveren, dies roeide hij, den 26 Mei, 's morgens voor het aanbreken van den dag, met acht galeijen uit het Sluische gat, naar de plaats, waar de Nederlandsche schepen, onder bevel van den vice-admiraal de Moor, op hun gewone wacht lagen. Toen de Zeeuwsche schepen met hunne twee galeijen Spinola met zijne galeijen en fregatten zagen uitkomen, gingen zij onder zeil en laveerden tegen wind oostwaards aan. De Spaanschen hadden, behalven het bootsvolk, een groot getal, volgens sommigen 1500 muskettiers op, die op het aankomen zich dapper lieten hooren en een hagel van kogelen op de

Zeeuwen schoten, en daar zij den oostenwind en de rijzende zon tot hun voordeel hadden, voeren zij dwars door de Zeelanders noordwaarts heen, en kwamen alzoo over den Franschen polder in de Uzelingen. Hier schikten zij zich, 's morgens ten vijf uren, in smaldeelen, ieder van vier, en vielen in goede orde onder luid geschreeuw op de Zeeuwsche schepen aan. Twee galeijen klampten de Moor aan boord, vier andere kapiteins, Legier Pietersz. en de zoogenaamde Hollandsche zwarte galei werden van de overige Spaansche galeijen besprongen. Na eenigen tijd elkander beschoten te hebben, vielen twee dezer galeijen, die aan Legiers boord lagen, ook de Zeeuwsche galei aan. Een der laatste twee de Hollandsche galei verlatende, kwam die, welke aan boord van den Zeeuwschen vice-admiraal lagen, te hulp. Toen dit gevecht tusschen acht vijandelijke galeijen en vier fregatten tegen twee Hollandsche schepen en twee galeijen een geruimen tijd had geduurd, roeiden Spinola's galeijen, beducht dat de Zeeuwen ontzet zouden krijgen, ziende dat ze groote schade hadden geleden en dat ze geen zege konden bevechten, geheel in verwarring naar 't Sluische gat terug. Onder hunne dooden was don Frederik Spinola. Thysius schreef: „dat hij, ijverende naar de overwinning, in 't midden van den strijd, op een Nederlandsch schip overspringende, na verscheiden wonden ontvangen en ook eenen arm verloren te hebben, zijne lafhartige ziel tevens met zijn bloed uitblies." Acht honderd (anderen zeggen duizend, weer anderen drie honderd) muskettiers, krijgsvolk, schippers en slaven bleven van de vijanden dood en zeer velen werden gekwetst.

Aan de zijde der Zeeuwen sneuvelden er 36 en werden er omtrent 60 gekwetst, dewijl hunne vaartuigen beter voor musketschoten beveiligd waren. Onder de dooden van naam vond men kapitein Jacob Michielsz. met zijn luitenant van de zwarte galei, en onder de gekwetsten den vice-admiraal de Moor „met drie wonden" en Fleming voegt er bij: „gevaarlijk gekwetst," en kapitein Legier Pietersz. doch beide herstelden van hunne wonden.

Men dankte God voor deze overwinning, zingende den 34ste Psalm, en in Zeeland werden ter gedachtenis zilveren en koperen legpenningen geslagen, op wier voorzijde men onder het Zeeuwsch wapenschild, de schepen der vereenigde gewesten, die tegen de galeijen gevochten en de overwinning behaald hadden ziet, met dit randschrift:

Cedunt triremes navibus 1603.

Op de regterzijde vindt men de galeijen van Spinola in slagorde, onder 't wapen van Middelburg, en binnen den zoom deze woorden:

Victa peremto Spinola 26 *Maji.*

In 1573 was de Moor ook korten tijd baljuw van Middel-

burg, doch hij legde dit ambt vrijwillig neder onder beding dat hij *f* 200 's jaars zijn leven lang van den lande zou hebben.

Zie *Leeven en daaden der doorl. Zeehelden*, bl. 144, 220; E. van Meteren, *Nederl. Hist.*, bl. 104, 105, 289, 500; G. Brandt, *Leven van de Ruiter*, bl. 5; Hooft, *Nederl. Hist.*, bl. 251, 347; A. Thysius, *Histr. Navalis*, p. 67, 151; *Leven en Bedrijf van Prins Maurits*, bl. 281; P. Fleming, *Beschrijving en beleg van Oostende*, bl. 382—384; van Loon, *Nederl. Historiep.*, D. II. bl. 5; de la Rue, *Heldh. Zeel.*, bl. 194—198; Balen, *Beschrijv. v. Dordr.*, D. II. bl. 867; H. Grotii, *Hist.* Lib. IX. p. 575; *Nassausche Lauwerk.*, fol. 160; Wagenaar, *Vad. Hist.*, D. IX. bl. 91, 92; Cerisier, *Gesch. der Ned.*, D. IV. 2 St. bl. 500, 501; Scheltema, *Onoverwinlijke vloot;* Schotel, *de zwarte galeije van Dordrecht* in Schull en van der Hoop, *Bijdr. tot Boeten en Mensche kennis*, D. IV. St. IV. bl. 382 volgg.; Bilderdijk; Cerisier; J. C. de Jonge, *Geschied. v. het Nederl. Zeew.*, D. I. bl. 177, 198, 299, 333, 378; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portr.; Kronijk van het Hist. Genoots.*, D. IX. bl. 183.

MOOR (ANTONIE) werd te Utrecht geboren, ontving onderwijs in de schilderkunst van Schorel, bezocht Italie, bootste de natuur op uitstekende wijze na, en schilderde in een kloeke en krachtige manier. Hij vervaardigde een menigte portretten aan de hoven van Spanje en Portugal, die duur betaald werden, zoodat hij zeer rijk werd. Ofschoon hij zich vooral op het portret toelegde, schilderde hij ook van tijd tot tijd historiestukken. Er was er een in het kabinet van de prins van Condé, voorstellende de *opstanding des Heeren*, tusschen de beide Apostelen Petrus en Paulus; een stuk van groote kracht en waarheid was. Hij overleed te Antwerpen in de ouderdom van 56 jaren. Zijn portret bestaat op een penningplaat.

Zie van Mander, *Levens der Schilders;* Descamps, *Vie des peintres Hollandois*, T. I. p. 58, 59; de Piles, *Abrège de la vie des peintres*, p. 372, 373; *Leven der schilders*, bl. 341; W. Burges, *Exhibition des trésors de l'art à Manchester en ce siècle, Mai* 1857; *Catalogue du Musée du Louvre; Biogr. Univ. Nouv. Biogr. génér.*

MOOR (JOSIAS DE), zoon van den vice-admiraal Joos, uit zijn tweede huwelijk, kapitein ter zee, die in 1624 een Duinkerker veroverde. Nog worden vermeld de scheepsbevelhebbers Govert Pieterse, Symon Cornelisz. en Evert de Moor.

Zie de Jonge, *Neerl. Zeew.*, D. I. bl. 378.

MOOR (KAREL DE) werd den 23 Februarij 1656 te Leyden geboren. Zijn vader, volgens Immerzeel een koopman, volgens Kramm een schrijnwerker [1]), had aanvankelijk het

[1]) Zijn grootvader was Karel de Moor, gehuwd met Anna Vineron. Deze liet twee kinderen na: 1 Gerard de Moor, gehuwd doch zonder kinderen overleden. 2 Maria de Moor, gehuwd met Anneke Robbaerts, die drie kinderen naliet: 1 Maria de Moor, gehuwd met Jeremias le Fèbre; 2 Jan Baptist de Moor, gehuwd, laat na een kind; 3 Karel de Moor,

plan hem een geleerde opvoeding te doen geven, doch de besliste neiging van zijn zoon voor de schilderkunst ontdekkende, bestelde hij hem bij Gerard Dou. Later nam hij Abraham van den Tempel tot leermeester, en toen deze hem door den dood ontvallen was genoot hij nog eenig onderwijs van Frans van Mieris en Godfried Schalken. Onder de leiding dezer mannen muntte hij welhaast uit als schilder van protretten, geschiedkundige onderwerpen en moderne binnenhuizen. Het werk vloeide hem toe en zijn roem verspreidde zich welhaast buiten 's lands. De keizer van Duitschland verhief hem tot ridder van het Roomsche rijk, tot belooning voor de beeldtenissen van prins *Eugenius en den hertog van Marlborough* te paard, met veel bijwerk, volgens het verlangen van den keizerlijken ambassadeur met diens, door hem vervaardigd portret, naar het keizerlijk hof opgezonden.

De Groothertog van Toscanen schonk hem een gouden medaille met zijn portret er op, voor zijn eigen afbeeldsel, dat hij in 1702 hem had toegezonden om in zijn galerij van portretten bewaard te worden. Vroeger vervaardigde hij voor den Magistraat der stad Leyden een kapitaal stuk, voorstellende de *regtsoefening van Brutus over zijne beide misdadige zonen*, een tafereel, aldaar voor den schoorsteen in de Schepens kamer geplaatst, dat zich door rijkdom van ordonnantie en juistheid van teekening onderscheidt en, volgens Immerzeel, met de beste kunstwerken van G. de Lairesse wedijvert. Groot is het aantal portrette dat hij vervaardigde, onder welke de *Portretten ten voete uit en half levensgrootte van den Magistraat van 's Gravenhage*, in 1719 voltooid en geplaatst in Burgemeesters kamer. Het Museum te Amsterdam bezit van hem het *Portret van den schilder en dichter Joost van Geel*, van *Salomon van Til* en anderen. Kramm noemt ook eenige zijner etsen op, zoo als de portretten van *A. van Goyen*, *G. Dou*, *Buste van een jongman* en *van eene vrouw*. Nagler vermeldt er eenige. Op de verkooping van den graaf von Fries waren 14 stuks, doch Kramm betwijfelt of ze allen van hem zijn. Zijn portret door hem zelve geschilderd was op de verkooping van J. van der Marck te Leyden. Naar dit portret is dat van Houbraken gegraveerd, dat in het werk van van Gool voorkomt.

Hij overleed in 1738 te Warmond op zijn buitenplaats. Tweemaal was hij gehuwd: 1 met Hildegonde de Wael, 2 met Johanna Louisa Molenschot. Uit het eerste huwelijk had hij zes kinderen: Anna Magdalena, Karel

---

geboren te Leyden in 1624, huwde Margaretha de Ridder, dochter van Jacques de Ridder, schipper op Zeeland, en van Anna Sasier of Casier, van zijne 10 kinderen overleden er 7 jong. Uit dit huwelijk sproot Karel de Moor.

Joseph, Maria Magdalena, Magdalena Hillegonda, Sara, Magdalena, en uit zijn tweede huwelijk Anna de Moor, gehuwd met Jan van Soest.

Zie J. C. Weyerman; Houbraken; Immerzeel; Kramm; Charles Blanc, *Hist. des peintres de l'école Holl.*; Pilkington, *History of Picture*; Descamps, *La vie des peintres Holland.*, T. III. p. 7—10; *Nouv. Biogr. génér.*; *Dict. Univ.*; *Navorscher.*

MOOR (Karel Izaak de), zoon van den vorige, was een goed portret schilder, blijkens het portret van den hoogleeraar *Albinus*, door de gravure van Houbraken bekend. Ook heeft hij geëtst. Zijn etsen onderscheiden zich zeer van die van zijn vader. In het prentkabinet des graven von Sternberg-Manderscheid komen twee bladen voor, waarschijnlijk door hem vervaardigd, als een *Buste*, half figuur, *van een meisje met ontbloote borst*, houdende in de linkerhand een geldstuk, en een *kwakzalver*. Volgens Nagler hield hij zich langen tijd te Parijs op, en met de kunst bezig. De ets die hij vermeldt is echter niet bewezen van hem te zijn. Zijn portret komt voor in de kunstverzameling van J. van der Marck te Leyden, onder N°. 431 van de *Catalogus.*

Zie Nagler, *Monogram. u. s. w.*, Munchen 1858; van Gool, *Lev. d. Schilders*, D. II. bl. 434; Kramm.

MOOR (J.)
gaf in het licht:
Koning Williams zielzuchtingen omtrent het H. Avondmaal. 's Hage 1704, 8°.

Zie Abcoude, *Naaml.*, *Aanh.* bl. 250.

MOOR ( ), kolonel in Staten-dienst, sneuvelde in het gevecht bij Steenkerke in 1692.

Zie Bosscha, *Neerl. Heldend. te land*, D. II. bl. 248.

MOOR (de), luitenant in Staten-dienst, onderscheidde zich in het beleg van Rijssel in 1793. Toen de prins van Oranje, daags na het openen der loopgraven, de Franschen uit een post, dien hij in het dorp Hiouw had laten drijven, en een versterkte kapel buiten de Magdelena-poort had veroverd, liet hij deze door den luitenant de Moor met 100 man van de Hollandsche garde bezetten, doch Bouflers, voor wien deze kapel van groot gewigt was, viel ze met zoo groote hevigheid aan, dat de helft der manschappen en Moor zelve het leven verloor.

Zie Bosscha, *Neerl. Heldend. te land*, D. II. bl. 429, 430.

MOOR (Hendrik), van hem zijn alleen de volgende tooneelspelen bekend:
Hel- en Hemelvaart van Theodore en Constancy, 1630.

Ghemaeckte Geck, 1630.
Olympia, 1635.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.*, D. IV. bl. 453.

MOOR (THOMAS DANIEL). Van deze bezitten wij een berijmde topographie, in 1777 te Gouda in het licht verschenen onder den titel van *Schoonhovensche Arkadia*, in 8°.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.*, D. IV. bl 453.

MOORBEECKEN ( ). Volgens Bosscha, een Chirurgijn uit 's Hage, die met zijn ambtgenoot Alexander Courtmans, gedurende het beleg van Oostende door Albertus (1601), zeer vermaard is geworden. „Medicijnen en Chirurgijnen leerden daar meer in eene week dan elders in een jaar.''

Zie Bosscha, *Neerl. Heldend. te land*, D. I. bl. 380.

MOOREELSEN (PHILIP). Zie MOREELSEN (PHILIP).

MOORJAANSHOOFD (G.). dichter uit de tweede helft der 18e eeuw. Van hem bestaat:
Historische Aandacht op Jezus getrouwe Bloedgetuigen van Abel af, tot 's Waerelds einde, kortelijk nagevolgt. Leyden 1771.

Zie van der Aa, *B. A. C. Woordenb.*

MOORE (T.) schreef:
Onderzoek over des Zaligmakers zielangst in den Hof. Rott. 1759.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 361.

MOORE (J.) schreef:
Beschouwing der Maatschappij en Zeden in Frankrijk, Zwitserland en Duitschland. Amsterdam 1780, 7 dr. 8°.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 361.

MOORMAN (Mr. JOHAN) werd in 1691 te Hulst geboren, studeerde te Leyden onder Noodt, werd in 1717 Jur. utr. dr., in 1719 schepen, in 1726 burgemeester te Hulst, waar hij in 1743 stierf.

Na zijn dood gaf de Zeeuwsche dichter Boddaert zijne *Gedichten* (Middelb. 1745) in 8°. in het licht. Vrolijkhert noemt hem een beroemd regtsgeleerde en dichter. Als regtsgeleerden schreef hij eene *Verhandeling over de Misdaden en derzelver straffen; vervolgd door Mr. J. J. van Hasselt.* Dordr. 1770, 2e. dr.

Zie Vrolijkhert, *Vliss. Kerkhemel*, bl. 242, 243; Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.*, D. IV. bl. 454; Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. V. bl. 288; *Boekz. der Gel. Wereld*, 1746, bl. 272 volgg.; *Cat. d. Bibl. v. Nederl. Letterk. te Leyden*, D. III. bl. 85; Arrenberg, *Naamr.* bl. 361.

MOORS (JOHANNES), was van 1608—1615 pastoor te Bok-

hoven, in 1615 te Berlicum, in 1621 abt van Berne. Hij was een man vol ijver, bezorgde voor zijne religieusen, die uit de verbrande abdij verdreven waren, een bekwame woning in het Fraterhuis (nu Ganzenpoort genoemd) op het Hinthamereinde te 's Bosch, welke woning Moors tot een volkomen klooster opbouwde, maar bij de herovering der stad in 1629 werd hij ook met de zijnen daaruit verjaagd. Hij teekende met den bisschop, den koordeken J. Hermans, en met den magistraat de capitulaire-artikelen der stad voor de burgerij. In die onrustige tijden had Moors bij den bisschop Ophovius het innigst vertrouwen, en bewees hem gewigtige diensten, hulp en raad, in voorvallende moeijelijkheden. Alvorens Ophovius de stad verliet, stelde hij Moors, den 5 October 1629, tot algemeen vikaris in al de zaken, die de priesters zijner abdij in dit bisdom aangingen. Hij vertoefde doorgaans onder Heeswijk, zijne geboorteplaats en overleed in 1641.

Zie van Gils, *Cath. Meyer. Memorieb.*, bl. 242; van Gils en Coppens, *N. Bisdom van 's Hertogenbosch*, D. IV. bl. 212.

MOORTAL of MOORTEL (JAN). Zie MORTEL (JAN).

MOORTELE (GHEEROLF VAN DEN), een kunstschilder, die in de XVe eeuw in Vlaanderen bloeide. Hij vervaardigde o. a. in 1461 met Lieven van den Bossche, een altaarstuk voor kerkmeesters van St. Christoffel in de parochie kerk van Everghem.

Zie *Messager der Sciences etc.* 1859, p. 195; Kramm.

MOOY (CORNELIS DE). Kramm vermeldt van dezen kunstenaar een *Kabbelend water aan een hoofd, gestoffeerd met zeilende oorlog- en andere schepen.*

Zie Kramm.

MOOYER (PIETER JANSZ.) of MOYER, doopsgezind leeraar was bij de vredehandeling tusschen de Vlamingers te Dordrecht 21 April 1632, en met Abraham Dirksz., Tobias Govertsz. van den Wyngaard en Dirk Dirkszoon in 1626 en 1627 opsteller van *Olijf-takje, of Schriftuurelijke Aanwijzing over wat Lieden de Vreede Gods staat, ook hoe dezelven tot Vreede en Eenigheid verpligt en verbonden zijn enz.* Hierin komt voor de ook door hem geteekende *Geloofsbelijdenisse der Vlaamsche Mennonieten. Voor de eerste reis gedrukt* Amst. 1629 *by Jacob Aertsz. Colom.*

Zie Schyn, *Gesch. d. Menn.*, III. 169, 170.

MOOYMAN (C.), Rotterdamsch dichter uit de 2^{e} helft der 18^{e} eeuw, vereerde o. a. de nagedachtenis van P. Hofstede met een lijkvers.

Zie van der Aa, *B. A. C. Woordenb.*

MOQUET (J.). Volgens Arrenberg gaf hij eene *Beschrijving van Barbarijen*, 's Hage 1733 in het licht.

Zie *Naamr.* bl. 362.

MOR (JOHAN), tresorier van Willem I, prins van Oranje te Keulen.

Zie Groen van Prinsterer, *Archives*, T. III. p. 280, 381, T. V. p. 61.

MORAAZ (J. A. DE), med. doct., studeerde te Harderwijk, en schreef:

Diss. de Herniis et praesertim de femorali incarcerata citra Kelotomiam reposita. Harderov. 1770, 4°.

Verhandeling over eene zonderlinge geneeskundige waarneming, betreffende eenen gesloten aars bij een kind. Middelb. 1817.

Raad aan den landman over de inenting der kinderpokjes. Amst. 1791 (3de dr.).

Geneeskundig onderzoek, of de inënting der koepokken boven de gewone inënting der kinderpokjes te verkiezen zij, en J. S. Vaume, nieuwe bewijzen van de gevaren der koepok-inënting. Uit het Fransch vertaald door C. Broer. Amst. 1801, 8°, en in *N. Verh. d. Holl. Maats.*, 1817, D. II.

Over de cicuta ter geneezing van den kanker in *N. Verhand. v. d. Holl. Maats.*, 1779, bl. 287.

Antwoord op de vraag: wat is de reden, dat de kinderpokjes (variolae) op bijzondere tijden en plaatsen, somtijds onverwacht zich openbaren en zeer geweldig woeden; terwijl anderen, zelfs in de nabuurschap, daarvan op denzelfden tijd geheel bevrijd zijn.

Zie Holtrop, *Bibl. med. et chir.*, p. 243; *Bibl. a Roy*, T. IV. p. 1821, 1998.

MORAEUS (PETRUS), Waalsch predikant te Delft, in 1600 in den ouderdom van 45 jaren overleden, had tot zinspreuk: *Petra mea Christus.* Hij is door W. J. Delff in 't koper gebragt.

Zie Muller, *Cat. v. Portr.*

MORASIÈRE (JOHANNES COSTARD DE LA), werd omstreeks 1668 in Frankrijk geboren, en nam, toen Lodewijk XIV het edict van Nantes had herroepen (1685), de wijk naar Holland. Hij bezocht als student de hoogescholen te Franeker en te Leyden, maar oefende zich vooral te Dordrecht onder Salomon van Til. In 1698 werd hij, als proponent, te Wassenaar, vier jaren later (1702) te Dordrecht beroepen, in 1709 sloeg hij een beroep naar Utrecht af, doch nam dat van Amsterdam in 1715 aan. Hij was een zeer godvruchtig en geleerd man, aan wien de Nederlandsche kerk groote verplig-

ting heeft, en overleed den 13 October 1758, in den ouderdom van 90 jaren. Zijn adjunct Gherardus Schierhout, Theodorus van Schelluyue en Winoldus Budde hielden lijkredenen op hem.

Zie *Negenentwintig Eerekransen, door de Ned. Herv. Gemeente te Amsterdam, voor hunne leeraars gevlochten; Eerekransen, ten spijt der Lasteraren en hunne verfoeijelijke schen-tytels*; Soermans, *Kerk. Reg.*, bl. 233; Brans, *Kerkelijk Naamr.*; M. Veeris, *Verm. Kerkelijk Alphabeth van Zuid-Holland*; Wagenaar, *Amsterd.*, D. VII. bl. 423; *Abrahams dood, volgens Gen. XXIV*: 8, *in eene lijkreden toegepast op het zalig afsterven van den Wel-edelen Welgeboren, zeer geleerde en Godvruchtige Heer J. C. de la M. enz.*; Ypey en Dermout, *Gesch. d. Ned. Herv. Kerk*, D. IV. bl. 8; Schotel, *Kerk. Dordr.*, D. II. bl. 277—274.

MORASIÈRE (Theodorus Martinus de la), zoon van den vorige, was predikant te Molenaarsgraaf (1738), Nieuwpoort (1734) en Oudewater (1741) waar hij in 1768 ontsliep. In de geschiedenis van Nederland staat een trek zijner verdraagzaamheid opgeteekend.

Zie *De beroerten van de Vereen. Nederl.*, D. III. bl. 195 (waar hij met zijn vader wordt verward); Brans, *Kerk. Naamr.*, bl. 23, 69, 70; Kinschot, *Beschrijv. van Oudewater*, bl. 49, Schotel, *Kerk. Dordr.*, D. II. bl. 274.

MORAND (Philibertus), med. dr. te Amsterdam, gaf in het licht:

Lexicon Anatomicum ofte ontleedkundig wonderboekje, vervattende in een Alphabetische order een kortbondige beschrijving van de onderscheidene naamen van alle de deelen van 't Menschelijk lighaam, nevens verscheide voornaame en korte in de ontleedkunde gebruikelijke spreekwijze, in 't licht gegeven. Amst. 1762, 1770, van welk werk men een verslag vindt in *Boekzaal* 1662 *b*, bl. 755.

Verhandeling over het kolijk van Piston. Amst. 1762, beoordeeld in *Boekzaal* 1762 *b*, bl. 759.

Zie Arrenberg, *Naamr.*, bl. 862.

MORAQUIN (P. H. J.), kapitein in dienst van den lande, onderscheidde zich in het beleg van Breda door de Franschen 21 Febr. 1793, overviel buiten de Boschpoort eene voorpost van een officier met tien man, nam de helft daarvan krijgsgevangen, doch trok, op het naderen van meerdere vijanden met overhaasting terug.

Zie Bosscha, *Neerl. heldend. ter land*, D. III. bl. 19.

MORBEKA (Petrus), geneesheer en dichter te Antwerpen, gaf in het licht:

Prognostica futuri saeculi, aliquando igne perituri.

Exercitatio contra Turcas et Epigrammata varia. Antv. 1546, 8°.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 749; Foppens, *Bibl. Belg.*, T. II. p. 401.

MORCK ( ). Van dezen schilder, wiens leeftijd onbekend is, komt alleen voor, *eenige vruchten met een sperwer en duif.*

Zie Kramm.

MORDACH (George), den 8 Maart 1801 te Hackenstadt bij Maagdenburg geboren, werd door Vogler en Schrader in de toonkunst onderwezen, legde zich op het bespelen der fluit, klarinet, violon, violoncel, bas en piano toe, en ontving te Wolfenbuttel lessen van den uitstekenden Eerfeldt.

In 1821 nam hij dienst in een hollandsch regiment en werd in 1827 directeur van het muziekcorps van het 10 regiment. Hij was bij het beleg van het kasteel van Antwerpen, en werd na de inneming er van naar St. Omer vervoerd, waar hij 27 maanden bleef. In 1833 werd hij op nieuw bij zijn regiment dat te Utrecht lag, aangesteld, en bestuurder van het muziek der St. Maartens kerk. In 1848 vestigde hij zich te Eindhoven als directeur der Harmonie, doch bleef er slechts kort, wijl hij benoemd werd tot leeraar aan de muziekschool te Deventer. In 1853 vestigde hij zich, na het vertrek van J. Boers te Nijmegen en werd er directeur der Maatschappij Caecilia.

In 1824 huwde hij te Altona... Raud. Zijn zoon George Hendrik Mordach, den 18 Mei 1836 te Deventer geboren, is te Nijmegen organist en zijne dochter Wilhelmina geeft er onderwijs in de muziek.

Zie Gregoir, *Biogr. des aut. mus. Neerl*, p. 132.

MORE (P. de) graveur, die met Robert Muys verscheiden prenten sneed voor het *Museum anatomicum* van Prof. Sandifort. L, B. 1793, 2 vol. fol.

MOREAU (Boudewijn), omstreeks 1570 in Henegouwen geboren, nam het kleed der Cisterciënser orde aan, studeerde te Douai en werd er achelier, later doctor in de godgeleerdheid, secretaris van den abt van Citeaux, en in 1618 abt van Rosieres in Franche-çomté. Nicolaas Boucherai, abt van Citeaux, zond hem als procureur-generaal der orde naar Rome. Hij kwam er in het eind van December 1621 en overleed er tegen paschen van 't volgende jaar.

Men heeft van hem:

Regula S. Benedicti, ad XXX plus minus tum Veterum, tum mss. codicum censuram fidemque revocata; cum aliis ejusdem Sancti Opusculis, vitâ et historiâ. Duaci 1318, 12°. Colon. 1620, 12°.

Historia Cisterciensis.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 101; Sweertii, *Ath. Belg.*, p. 152; Foppens, *Bibl. Belg.*, T. I. p. 119; Le Waitte, *Hist. Camberinae*, T. II. p. 550, 553; Brasseur, *Ill. Hamoniae sidera*, p. 44; Paquot, *Mém.* T. II. p. 593.

MOREAU (PIERRE), geboren te Paray-le-Monial, ging uit zucht naar avonturen naar Holland, leerde er de taal des lands en trad in 1644 als secretaris in dienst van den nieuw benoemden gouverneur van Brasilie. Na een verblijf van vier jaren in Amerika, kwam hij in Europa terug, reisde vervolgens door Turkijen, waar hij in groote gevaren kwam. Hij overleed omstreeks 1660 te Paray.

Hij schreef:

Histoire des derniers troubles du Brésil entre les Hollandais et les Portugais, depuis 1644 *jusqu'en* 1648, uitgegeven in de *Relations veritables et curieuses de l'isle de Madagascar et de Brésil.* Paris 1651, 4°. Ook in het Holl. overgezet. Amst. 1652, 4°. Ook vervaardigde hij een Fransche overzetting van de

Relation du voyage de Roulox Barò, interprète, et ambassadeur ordinaire de la Compagnie des Indes d'occident, au pays des Tapuies dans la terre-ferme du Bresil.

Zie Haag, *La France protest.*

MORDOSINIUS of MURDISINIUS (JOHANNES), een Schot, werd in 1600 te Leyden lector in de natuurkunde, in 1609 hoogleeraar in de redeneerkunde en is als zoodanig in 1615 door Jachaeus opgevolgd.

Zie Soermans, *Acad. Reg.*, bl. 61; Siegenbeek, *Gesch. d. Leyd. Hooges.*, D. I. bl. 70, D. II. bl. 83, 266; *Navorscher*, D. IV. bl. 319.

MOREELS (JACOB). Zie MOREL (JACOB).

MOREELS (MAURUS), te Mechelen geboren, trad aldaar in 1570 in het schildersgild. Hij muntte uit in het schilderen van groote ordonnanties. Rubens had veel achting voor het talent van dezen meester, van wien o. a. bekend is een altaarstuk voor de St. Katharina-kerk, in zijne geboorteplaats, voorstellende de *aanbidding der koningen*, uitvoering van schildering en gloeijend van koloriet. Men heeft dit stuk schoongemaakt en bedorven.

Zie Immerzeel.

MOREELSE (PAULUS), zoon van Marten Moreelse, in 1571 te Utrecht geboren, werd in de schilderkunst door M. Miereveldt onderwezen, vervolgens bezocht hij Italie en oefende zich te Rome in het schilderen van historiestukken, doch legde zich later alleen op het portretschilderen, waarin hij uitmuntte, toe. Te Utrecht weergekeerd had hij

volop werk als schilder en ook als bouwkunstenaar. Hij had o. a. het bestuur over de bouwing van de Catharyne poort en men schrijft hem ook het eerste denkbeeld eener uitbreiding van Utrecht, later door zijn zoon opgevat en uitgewerkt, toe. Als raad en kameraar of bestuurder van openbare werken, bewees hij aan Utrecht gewigtige diensten, en bevond zich in 1634 onder de afgevaardigden om de middelen voor te bereiden tot vestiging der illustre school.

Te Amsterdam zijn nog verscheidene stukken van dezen meester aanwezig, o. a. in het rijks museum de portretten van *Maria van Utrecht*, weduwe van Jan van Oldenbarneveld en de beeldtenis eener bevallige schoone, voorgesteld als eene herderin met een bloemkrans om het hoofd, in 1817 op de verkooping van pastoor Ocke te Leyden gekocht voor *f* 2150. Het Haagsche museum bezit van zijn penseel de portretten van Catharina Christina van Nassau en dat eener prinses van Hanau. In het museum Boymans berustten zes stuks portretten, waaronder *Johan van Oldenbarneveld*, twee *herderinnen*, de *H. Maagd met het kind Jezus* en *Jozef en Maria met het kind Jezus*. De kunstgalerij te Dresden heeft van hem een levensgroot portret, borststuk van *eene jeugdige Vrouw, in het zwart gekleed met witte muts en halskraag, in de regterhand eene zwarte vederbos houdende*. Noch Bartsch noch Basan vermeldde Moreelse als graveur. Hubert noteert vijf prenten naar hem gegraveerd, doch in den *Catalogue raisonné d'estampes de feu* Mr. Winckler, *par* Michel Huber *et* J. G. Stimmel vindt men nog andere naar zijn kunstwerk gesneden prenten aangehaald. Van het meesterstuk afkomstig van den pastoor Ocke te Leyden vervaardigde J. A. Dawaille een fraaije lithographie. Immerzeel vermeldt twee door Moreelse zelve gegraveerde platen, *Lucretia, een dolk in haar hart wringende* en een *Amor tusschen twee dansende jonge meisjes*.

De baron van Heeckeren van Brandsenburg te Utrecht bezit zijn levensgroot door hem zelven geschilderd portret, waarnaar de gravure der 8e uitgave van van Mander is genomen. Muller en Kramm vermelden nog anderen portretten van dezen meester.

Hij huwde Antonia van Wyntershoven, die hem kinderen schonk, en overleed 8 Dec. 1638 te Utrecht, waar hij toen raad en schepen was.

Zie van Mander (8e uitg.; Jacob Campo Weyerman; Houbraken; Immerzeel; Kramm; Muller, *Cat. v. Portr.*; Kok; Hoogstraten; Kobus en de Rivecourt; J. van Dijk, *Beschrijv. v. het Stadhuis van Amsterd.*, bl. 139, 143; Fokke, *Beschrijving van het Stadhuis te Amsterdam*; Wagenaar, *Amsterdam*; Descamps, *Voyage pittor.*, p. 117; *Vie des peintres Holl.*, T. I. p. 163; *Cat. raisonné etc.*, T. III. p. 600; *Nouv. Biogr. génér.*; *Dict. Univ.*

MOREELSE (HENRICUS), zoon van den vorige, werd den 17 December 1615 te Utrecht geboren, bezocht daar de Latijnsche school, en studeerde vervolgens onder Joannes Isaacus Pontanus en Antonius Matthacus te Harderwijk. Toen de laatste te Utrecht was beroepen om aan de nieuw gestichte hoogeschool het burgerlijk regt te onderwijzen, volgde Moreelse zijnen leermeester derwaarts. Later hoorde hij te Leyden Salmasius, Heinsius en Vinnius, vervolgens reisde hij door Frankrijk, bezocht de hoogescholen te Parijs, Genève en Bourges, en werd aan de laatste door den beroemden Edmund Merillius tot doctor in de regten gepromoveerd. In zijn vaderstad teruggekeerd, hield hij eene lofrede op den magistraat voor de stichting der hoogeschool, waarvoor hij met een prachtig boekwerk met de wapens der stad werd vereerd. Hij werd vervolgens (1643) tot buitengewoon lid der schepensbank benoemd, en in het volgende jaar tot hoogleeraar in de regten, welk ambt hij aanvaardde met eene *Oratio de jurisprudentiae Romanae usu hodierno*. Tien jaren bekleedde hij dit ambt met lof en werd inmiddels door de stadsregering voor hare belangen gebruikt. Bij den fellen twist tusschen de eerste leden der Staatsvergadering en de stad in 1645 en 1646 werd hij naar den Haag gezonden en in 1652 tot lid van het hof benoemd, doch bleef hoogleeraar tot dat zijn opvolger gereed was zijne collegien te openen, hetgeen in 1654 geschiedde. Vervolgens werd hij lid van de Chambre-mi-partie en geraakte eerlang meer in de staatkundige werkking, waarin hij door het wel waarnemen van zijne ambten, als lid der Generaliteits kamer, Burgemeester en Raadsheer, veel lof verwierf.

Burgemeester zijnde, legde hij zich bijzonder toe om de stad te verfraaijen. Zijn smaak voor het schoone, een erfenis van zijn vader, bleek uit een boek, dat hij over de verfraaijing van Utrecht schreef. Men had reeds handen aan het werk geslagen, doch het ongeluk der tijden en de Engelsche oorlog in 1665 deed het voornemen verijdelen. Hij overleed als raadsheer den 26 Mei 1666. Burman deelt zijn grafschrift mede, de hoogleeraar Graevius hield eene lijkrede op hem.

Behalve het bovengemelde in het Hollandsch geschreven werken zijne *Oratio inauguralis* gaf hij nog eene *Dissertatio de Legatis* en eene andere *de Manuductione studiosi juris*, voorkomende in Vossii *Dissertationes*, Traj. 1658, in het licht. Zijn portret is in steendruk door N. van der Monde uitgegeven, 8°.

Zie Burmanni. *Traj. erudd.*, p. 231 seqq.; van de Water, *Utrechts Placaetb.*, D. II. bl. 1054, D. II. bl. 186; *Syll. Epist. Burnianus*, T. IV. p. 44; Rodenburg, *Praef. de Jur. Conjug.*; Matthacus, *de Auctionibus*, *Praef.*; Lipenii, *Bibl. Phil.*, p. 1431; Graevii, *Orat.*, p. 171; Scheltema, *Staatk. Nederl.*; v. Hoogstraten, *Pr. eener geschiedenis der Chambre-mi-partie*, p. 111; Kobus en de Rivecourt; Kramm.

MOREELSE (PIETER). Op *Catal. Verstolk van Soelen*, Amst. 1847 komt onder N°. 188 en 393 van hem voor *Een oud deftig heer en eene dame in rijke kleeding*, en twee deftige personen, met potlood geteekend. Kramm gist dat men in plaats van Pieter, Paulus moet lezen.

Zie Kramm.

MOREELSE (WILLEM), uit hetzelfde geslacht, was ook kunstenaar te Utrecht en den 12 Augustus 1667 reeds overleden. Hij huwde Geertruida van Melanen.

Zie Kramm.

MOREL (J. VAERSON), in 1803 te Amsterdam geboren, werd eerst door J. Andriessen, en na diens overlijden door J. U. Pieneman in de kunst onderwezen. Vijf jaren was hij zijn leerling en nam tevens de lessen aan de Academie waar. Aanvankelijk legde hij zich op het figuur- en portretschilderen toe, later hield hij zich meer bezig met het schilderen van vruchten en wild. In 1830 werd hij tot onderwijzer aan de Stads teekenschool benoemd en overleed in 1854. Op het paviljoen te Haarlem vindt men van zijn penseel eene schilderij voorstellende *eene doode faizant.*

Zie Immerzeel; Kramm.

MOREL (JACOB) of MAEREL. Volgens Nagler was hij een Utrechtsch schilder, leerling van G. Flegel te Frankfort, waar hij met de weduwe van Merian den Oude, huwde, en volgens Sandrart, in 1683, in den ouderdom van 59 jaren overleed. Huigen daarentegen stelt zijn geboortejaar in 1611, zijn sterfjaar in 1685.

Kramm toonde uit authentieke stukken aan dat hij niet Moreels of Marrel, gelijk sommigen beweerden, heette, maar Morel; dat hij te Frankfort geboren was, te Utrecht zijne studien verder voltrok en huwde met Catharina Elect.

Morel etste in medaljons *een grooten vliegenden adelaar; het afbeeldsel van keizer Leopold met de zeven Keurvorsten; een gezigt op den Römerberg*, er onder geplaatst, is door A. Grau gegraveerd. Hij schreef:

Reisebüchlein für die ankommende Jugend zu lehren, insonderheit für Mahler u. s. w. A°. 1661.

Zie Kramm.

MOREL (MIQUIEL), kunstschilder te Rijssel, komt voor op de rekeningen van de hertogen van Bourgondie 1424—1525.

Zie Kramm.

MOREL (NICOLAAL), in 1664 te Antwerpen geboren, was leerling van Verendael, schilderde, gelijk zijn meester,

bloem- en fruitstukken en muntte uit in het afmalen van vazen met basrelieven en andere onbezielden voorwerpen, waarmede hij zulk een naam maakte dat hij naar het Hof van Brussel werd geroepen, waar hij gebruikt werd om de paleizen te versieren en van de voornaamste bestellingen ontving. Hij zou in 1732 te Brussel overleden zijn.

Zie Immerzeel; Kramm.

MOREL (JAN EVERT), in 1777 te Amsterdam geboren, leerde het bloem- en fruitschilderen bij Jacob Linthorst, oefende zich verder onder D. van der Aa te 's Hage en studeerde te Amsterdam nog naar de schilderijen, in de verzameling van den rijtuigschilder D. van Dijl, bij wien hij werkzaam was.

Onder zijne werken vindt men keurige teekeningen naar J. van Huysum. Hij overleed te Amsterdam in 1808. R. Vinkel Jz., hield bij zijn graf een lijkrede.

Zie Immerzeel; Kobus en de Rivecourt.

MORELLE (PAUL). Zie MOREELS (PAUL).

MORETUS (BALTHASAR) of MOERENTORF, zoon van Johannes Moretus en van Maria Plantinus, dus van den schoonzoon van Christoffel Plantyn, werd 23 Julij 1574 te Antwerpen geboren. Hij was een man van veel vernuft, oordeel en geleerdheid en geen ongelukkig dichter, wiens gedichten echter hier en daar verspreid zijn. Hij was leerling en vriend van Lipsius en wijdde hem zijn *Fama postuma memoriae J. Lipsii, Belgarum ocelli.* Hij voegde bij het *Theatrum orbis* van Abraham Ortelius, kaarten en geographische en historische aanteekeningen (*Abrahami Ortelii Parergon Theatri orbis, sive vet. Geographi ac Tabb. commentariis Geograpticis et Historicis*) 1624, fol Hij overleed 8 Julij 1641.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 102; Foppens, *Bibl. Belg.*, T. II. p. 307; Moreri; Hoeufft, *Parn.*, p. 108.

MORETUS (JOHANNES), Latijnsch dichter, wiens poëzij men o. a. aantreft in *Typo mundi, emblemate exposito a R. K. C. S. J. A.* (*Rhetoribus Collegii Societatis Jesu Antverpiensis*) op nieuw uitgegeven. Antv. 1627.

Zie Hoeufft, *Parn.*, p. 109.

MORETUS (THEODORUS) van Antwerpen, bloedverwant van den vorige, geb. in 1602, een Jesuit, hoogleeraar in de mathesis aan de hoogeschool te Praag, gaf onder anderen in het licht:

Propositiones Mathematicae de celeri et tardo naturae et armorum. Pragae 1635, 4°.

Hij overleed te Breslau in 1667.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 829; Foppens, *Bibl. Belg.*, p. 1125 seq.

MOREYS (SAMPSON), timmerman te Middelburg, substituut en plaatsbekleeder van den predikant Ghelein in zijne predikatien (1566), door Alva gebannen.

Zie *Sententien van Alva*, bl. 62, 69; te Water, *Ref. v. Zeel.*, bl. 89; 'sGravesande, *Tweehonderdj. bestaan der Middelb. vrijheid*, bl. 47, 55.

MORGAN (CAREL) ridder, treffen wij het allereerst in 1600 als kapitein eener compagnie aan in den slag bij Nieuwpoort. In Augustus 1602 werd hij voor Grave gewond, en lange jaren diende hij aan het hoofd van een Engelsch regiment, eerst weder onzen Staat, daarna in den dertig jarigen oorlog den koning van Denemarken en wel met den rang van Luitenant-generaal der infanterie en artillerie. Hij kwam in 1629 met een regiment in Nederlandschen dienst terug en werd in 1632 te Maastricht zwaar gewond, later werd hij gouverneur van Bergen op Zoom. Het is onzeker of hij dezelfde is met den kolonel Morgan, wiens plaats (hij was kolonel van een regiment) na zijn overlijden in 1642 door John Cromwell vervuld is.

Hij huwde Elisabeth van Marnix, dochter van Marnix van St. Aldegonde (in 1608 overleden), tot wier nagedachtenis hij een graftombe oprigtte in de St. Hippolytus of Groote kerk te Delft. Hij voerde tot wapen *d'or au griffon de sable.*

Zie Bor; v. Meeteren; Wagenaar, *Vad. Hist.*, D. XI. bl. 154; *Verzamelde berigten omtrent de krijgsbevelhebbers bij Nieuwpoort*, Utr. 1836, bl. 34; *Verzameling van Gedenkstukken door P. Timareten*, D. I. bl. 14; J. Faure, *Hist. abregée de la ville de Bergen op Zoom;* Aitsema, *Zaken van Staat en Oorlog*, D. I. bl. 648; *Navorscher*, D. IV. bl. 8—10; W. Steven, *History of the Scottish church in Rotterdam*, p. 372.

MORGAN (THOMAS), bevelhebber der Engelsche vrijwilligers in 1572. Hij verdedigde in 1586 Rijnberk, en in 1588 Bergen op Zoom tegen Parma. Hij was van 1586 tot 1596 gouverneur van Bergen op Zoom, wanneer hij door Paulus Bax werd vervangen. Volgens de lijst de gouverneurs van Bergen op Zoom bij Faure, zou hij in 1587 Ph. Sidney zijn opgevolgd. In 1589 huwde hij Anna, de dochter van den baron van Merode, na haar te Dordrecht geschaakt te hebben. Zij huwde later met Justinus van Nassau.

Zie Bor, *Nederl. Oorl.*, B. XXV. bl. 340, 380; 'sGravesande, *Tweede eeuwgedachtenis der Middelb. vrijheid*, bl. 197; Wagenaar, *Vad. Hist.*, D. VIII. bl. 134, 290; *Berigten over de Krijgsbevelhebb. bij Nieuwpoort*, bl. 12; Wierszbitzky, *De tachtigjarige Oorlog*, D. I. bl. 609; *Navorscher*, D. IV. bl. 9—11.

MORGAN (WALTER) sneuvelde in 1572 in een gevecht onder Hieronymus Tseeraerts tegen de Spanjaarden bij Zoutelande.

Zie 's Gravesande, *Tweede eeuwgedachtenis*, bl. 250: *Navorscher*, D. IV. bl. 9.

MORGAN (Robbert), kapitein ten dienste dezer lande, huwde Elisabeth van Valkenborg, weduwe de Veer.

Zie Schotel, *Kerk. Dordr.*, D. II. bl. 107; *Navorscher*, D. IV. bl. 9.

MORGENSTER (J.) schreef:

Werkdadige Meetkonst, m. pl., 's Hage 1757, *tweede en vermeerderde druk.*

Zie Arrenberg, *Naamr.*, bl. 362.

MORIACQ (de), kolonel bij het voetvolk dat den 23 Mei 1662 in den Munsterschen oorlog zich van de Dijlerschans, aan de Eems meester maakte.

Zie *De Engelschen en Munsterschen oorlogh tegen de vrije en Vereenigtde Nederlanden*, Amst. 1670; Bosscha, *Neerl. Heldend. te land*, D. II. bl. 19.

MORIAN (Anna), dichteres, omstreeks 1650 te Zwol geboren, vriendin van den predikant A. Moonen, die haar dichtvermogen zeer roemde en een klinkdicht op de eerstelingen harer Muse, en haar dood in een leidenzang betreurde.

Men heeft van haar:

De Dichtkunst van Joffrou Anna Morian, op het verzoek van goede vrienden bijeen gezamelt en ten geneeren der eerste uitgegeven. Amst. 1698, 8°.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.*, D. IV. bl. 454; Moonen, *Poëzij*, bl. 146, 629; *Cat. der Maats. v. Ned. Letterk.*, D. III. bl. 80, 84.

MORINGUS, MORNICK of MORINCK (Gerardus), werd in het laatst der 15e eeuw te Bommel geboren. Hij bekwam in 1513, onder 154 mededingers de eerste plaats aan de hoogeschool te Leuven, zich op de godgeleerdheid toeleggende, verkreeg hij den graad van licentiaat en daarna leeraarde hij deze wetenschap eerst in de abdij van St. Geertruid te Leuven, en later in die van St. Truien, in het land van Luik. Hij is ook kanunnik en pastoor in laatstgenoemde stad geweest, in welke hij in 1556 overleed. Moringus heeft verscheidene werken, zoo over de godgeleerdheid als geschiedenis nagelaten.

Foppens geeft de volgende op:

Oratio panegyrica de paupertate ecclesiastica. Lovan. 1528.

Oratio in laudem temperantiae et vituperium intemperantiae. Antv. 1530.

Commentarius in Ecclesiastem. Antv. 1533.

Vita S. Augustini. Antv. 1533.

Vita S. Trudonis, Liberii etc. Lovan. 1540.

Vita Hadriani VI. Lovan. 1536.
Men schrijft hem nog drie handschriften toe:
Vitae S. Antonii et Gubertii.
Praecepta vitae honestae.
Chronicon Trudonense.

Zie Sweertii, *Ath. Belg.*, p. 215; Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 872; Foppens, *Bibl. Belg.*, T. I. p. 168; *Catal. primor. Lovan.* 22. Mech. 1824; *Beschrijv. v. Bommel*, bl. 87; van Gils, *Cath. Meyer*, *Memorib*, bl. 252; van Gils en Coppens, *Bisdom van 's Bosch*, D. III. bl. 16.

MORILLON (Maximiliaan), prevoost van Aire, vertrouwde van Granvelle, die briefwisseling met hem hield.

Zie Groen van Prinsterer, *Archives* 1e *serie* (Index).

MORIN (Etienne) of MORINUS (Stephanus), behoorde tot die leeraars, welke onder Lodewijk XIV hun vaderland moesten verlaten. Hij werd in 1624 te Caen geboren en aldaar predikant en hoogleeraar in de Oostersche talen. In 1685 week hij naar Holland, vertoefde eenigen tijd te Leyden tot hem in 1686, op aanbeveling van den Waalschen predikant Louis Wolzogen, het hoogleeraar ambt in de Oostersche talen te Amsterdam wierd aangeboden, welke betrekking hij aanvaarde met eene *Oratio de utilitate linguarum orientalium*, die later het licht zag. In 1688 beriep hem de Waalsche gemeente aldaar tot haren leeraar, en den 17 Augustus van dat jaar werd hij als zoodanig bevestigd. In Julij 1699 ontving hij zijn eervol emeritaat. Hij overleed den 7 Mei 1700. Morin was een uitstekend oosterling, waarvan de volgende werken blijken dragen.

Explanationes sacrae et philologicae in aliquot Veteris et Novi Testamenti loca, L. B. 1698, 2°., waaraan zijn zoo even gemelde oratie is toegevoegd.

Exercitationes de linguâ primaevâ, ejusque appendicibus, in quibus multa S. Scripturae loca, diversae in linguis mutationes, multiplices nummorum Israelitarum et Samaritanorum species, atque varia veterum consuetudines exponuntur. Ultraj. 1694, 4°.

Zie Saxe, *Onom.* T. V. p. 278; Francii, *Orat. in obitum Morini in Orat. Francii*, n°. 33; Lennepii, *Memor. Ath. Amstel.*, p. 154 sq.; Koenen, *Geschied. der fransche vluchtel.*, bl. 400; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Kobus en de Rivecourt; Commelin, *Beschrijv. van Amsterd.*, bl. 648; Wagenaar, *Beschrijv. van Amsterd.*, D. VII. bl. 278; Rabus, *Boekz. van Europa*, 1694*a*, bl. 465 volgg., 1699*b*, bl. 529 volgg.

MORIN (Pierre Auguste), in 1746 in Normandie geboren, was de zoon van een talentvol muzikant, die zich in dienst van den hertog van Orleans bevond, en die zijnen zoon van zijne prilste jeugd af in de grondbeginselen zijner kunst, waarvoor hij ook hem bestemde, onderwees. De jonge Morin leerde eerst de piano en daarna het fluitspel, aan welk laatste

hij de voorkeur bleef geven. Hij begaf zich op zeer jeugdigen leeftijd met een rondreizenden Franschen tooneeltroep naar de Nederlanden; spoedig werd hij als 1e fluitist bij het fransche tooneel aangenomen, eene betrekking die hij gedurende meer dan 25 jaren onafgebroken heeft waargenomen. Morin was eigentlijk gezegd geen solo speler maar hij was een goed muzikant en een zedig en beschaafd man. Hij stierf den 5 Junij 1819.

Zie Gregoir, *Biographie des Artistes Music. Neerlandais.*

MORIN (Pierre Auguste), zoon van den voorgaanden, werd te Amsterdam in 1795 geboren. Van den ouderdom van 6 jaren ontving hij van zijnen vader lessen op de viool, en M. R. Merlen was verzocht de musicale opvoeding van den jongen Morin op zich te nemen. Deze gaf zich met nieuwen ijver aan de beoefening van zijn instrument over, speelde twee jaar later op een openbaar concert en oogste een daverend applaudissement in. Hij verkreeg weldra eene plaatsing als violist aan het orkest van het Fransche tooneel, daarna aan het Hollandsche en eindelijk aan het Duitsche. Zijn telkens hooger gewaardeerd talent, verschafte hem spoedig de medewerking in het orkest van Felix Meritis, van de Zondags concerten en van de Eruditio Musica, waarin hij gedurende eene reeks van jaren werkzaam was. Morin had zijne theoretische kennis van Navoigille ontvangen, wiens lessen in de welluidendheid hij zich zoowel wist ten nutte te maken, dat hij reeds vroeg aanspraak maken kon, om onder de goede componisten geplaatst te worden. Hij was begaafd met een gemakkelijke scheppingskracht en met eenen kunstkeurigen smaak. Onder zijne werken halen wij bij voorkeur aan: *Quelques études de violon; deux ballets pour le théatre subsidié par la ville; un pot-pourri pour la Zauberflöte*, en eindelijk *la partition du mélodrame Pygmalion.* Deze werken munten vooral uit door een overvloed van schitterende figuren en krachtige grepen, eene gelukkige en afwisselende verdeeling der instrumenten, alles het kenmerk dragende van eene diepe kennis der kracht van ieder instrument. Hij bezat eene uitgestrekte, algemeene muziek-kennis. Zijn vioolspel onderscheidde zich door eene opmerkenswaarde vlugge behandeling, krachtige streken, eenen zuiveren zilverachtigen en diepen toon, door netheid en vastheid in de dubbele nooten, alle hoedanigheden die door eene onberispelijke manier (méthode) nog verhoogd werden. Morin stierf te Amsterdam in 1826. Hij had een goeden inborst, was gedienstig, vrolijk en zedig.

Zie Gregoir, als voren.

MORIS (R.), volgens Immerzeel een niet onverdienstelijk figuurschilder uit de school van Godfried Schalcken. Door zijnen vroegen dood zijn zijne werken hoogst zeldzaam, en heeft zijn talent zich niet volkomen kunnen ont-

wikkelen. Kramm deelt ons mede slechts één zijner schilderijen te kennen, voorstellende: "een oud mannetje met een uil in de hand," hetwelk behoorde tot de verzameling van Seger Tierens, advocaat voor 't hof van Justitie, en te 's Hage in Julij 1743 (n°. 166 van den Catologus) verkocht is.
Zie Kramm.

MORITZ (Anna), geb. Reyermann, echtgenoote van Louis Moritz, was, blijkens den catalogus der Amsterdamsche tentoonstelling van 1813, 1814, 1815 en 1818, eene verdienstelijke bloem- en vruchten schilderes.

De maatschappij Felix Meritis vereerde haar, in 1817, plegtig eene eereprijs voor harer fruit en bloemstukken.
Zie Kramm.

MORITZ (Louis), geboren te 's Hage den 29 October 1773, was een verdienstelijk portret- en historie-schilder. Ofschoon hij eerst eene literarische opvoeding genoot en later voor den krijgsdienst werd opgeleid, toch was in de loopbaan der kunst zijn uitslag uitnemend. Zijn uitgebreid en ongemeen talent ontwikkelde zich verbazend snel, onder de leiding van Dirk van der Aa (Haagsch kunstschilder) en door zijne vlijtige studie der natuur en gezette navolging van goede modellen. Niet alleen echter in de schilderkunst muntte hij uit; zijn talent en zijne kennis waren veelzijdig, hij was een goed werktuigkundige en heeft als zoodanig in het toezigt over de tooneelwerktuigen en sieraden, den Amsterdamschen schouwburg belangrijke diensten bewezen; boetseerde en vervaardigde beeld- en snijwerk uit hout, steen en ivoor. Hij muntte vooral uit in het schilderen van paarden, en bragt ze soms in natuurlijke grootte op het doek. Men vindt van hem vele portretten en portretstukken te Amsterdam en te Leyden, stallen met paarden, in verschillende kabinetten. Zijne *Gevangenneming van Cleopatra door Proculus*, werd door Felix Meritis met een prijs bekroond, en het pendant van die schilderij, *de dood van Marcus Antonius* behoort even als *De overwinning bij Nieuwpoort in* 1600 tot zijne verdienstelijkste kapitale historie stukken. Een zijner stukken: *De berouwhebbende Petrus*, werd in 1820 door Forsell in koper gegraveerd. Een *portret van hem*, door hemzelve geteekend, vindt men in den *Catalogus der Portretten van* F. Muller vermeld. Volgens Nagler bevind een zijner marmeren beelden zich te Munchen. Zijn *dood van Marcus Antonius* en *een Kozakken nachtleger* in het Paviljoen te Haarlem zijn uitstekende stukken, die door krachtige behandeling van 't penseel en goede ordonnantie uitmunten.

Hij was lid van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, honorair lid van de Koninklijke Academie der Schoone Kunsten te Brussel en lid van de Koninklijke Societeit van Schoone Kunsten en Letterkunde te Gent. Hij overleed den 22 November 1850 te Amsterdam, in den ouderdom van 77 jaren.

Een zijner vrienden J. L. Kesteloot, professor bij de medische faculteit te Gent, schreef zijne biographie: eene korte levensbeschrijving vind men ook in de *Konst- en Letterbode* van 1851, n°. 1. bl. 2.

Zie verder Immerzeel en Kramm.

MORKS (Barthol. Joh.), luitenant in dienst van den lande, werd bij Bergen krijgsgevangen genomen.

Zie Bosscha, *Neerl. heldend. te land*, D. III. Bijl. 5.

MORLOT, ritmeester in Staten dienst, was bij de verrassing van Wezel in 1629.

Zie Bosscha, *Neerl. heldend. te land.*

MORO (Antonis) werd omstreeks 1512 te Utrecht geboren, en spoedig een der beste leerlingen van Johan Schoorl, een der grootste portret schilders zijner eeuw. In vroegen leeftijd begaf hij zich tot de voortzetting zijner studie naar Rome, om de werken der groote mannen aldaar, tot volmaking zijner kunst, zich eigen te maken. In zijn vaderland weêrgekeerd werd hij hofschilder van den kardinaal Granvelle en daarna van Karel V, door wien hij in 1542 naar Portugal werd gezonden, om het portret van prinses Catharina, dochter van den koning van Portugal, de bruid van Philips II, en andere afbeeldingen van het vorstelijk geslacht te vervaardigen, (voor vier portretten, van koning Johannes, zijne gemalin Catharina, zijne jongste zuster en dochter, donna Maria, ontving hij 2400 dukaten en daarenboven heerlijke geschenken). Hier werd hij deftig onthaald, met een gouden keten van duizend gulden, ringen, medailles enz. beschonken, terwijl hij tevens tot den ridderstand verheven werd.

Vele edelen maakte van zijne aanwezigheid gebruik zich te doen afbeelden. Sommigen betaalden hem 100 dukaten voor één portret en gaven hem gouden ketenen. Na een reeks van jaren onafgebroken aan het hof werkzaam te zijn geweest, werd hij in 1554 naar Engeland gezonden om het portret van koningin Maria te vervaardigen, waarvoor hem een gouden keten van honderd pond sterling en nog honderd pond als jaarwedde geschonken werd. Na het sluiten van den vrede tusschen Spanje en Frankrijk, vertrok Moro met den koning van Spanje, en ging in dienst van Philips zelven over, die hem zoo veel bewijzen zijner gunst schonk, dat de jalouzij der hovelingen er door werd opgewekt; zelfs lichtte men de inquisitie in, dat door de meer dan gewone gemeenzaamheid van den koning met Moro, „deze laatste, te goed bekend met de Nederlandsche zaken, er hem kundig van zou maken." Eens zelfs ging het zóó ver, dat toen Moro aan het schilderen was, de koning hem op den schouder klopte. Deze lei hem uit boert den maatstok op de schouders en wel in het bijzijn van drie grandes. Dit

stout bestaan zou voor hem de jammerlijkste gevolgen hebben gehad, indien een der edelen hem niet gewaarschuwd had. Onder een versierd voorwendsel en belofte van weder te komen, keerde hij naar Utrecht terug. Moro vertrok niet weêr naar Spanje terug, ofschoon Philip hem verscheidene malen door brieven liet ontbieden en hij zich zoo veel mogelijk een tijd lang wist te verschoonen, »tot dat de hertog van Alba, in de Nederlanden zijnde, die brieven ophield en Moro te Brussel in zijne dienst gebruikte ook tot naar het leven afmalen zijner bijzitten of speelmeisjes.”

Behalve een menigte portretten vervaardigde hij ook vele historische stukken, die van hooge waarde en zeer zeldzaam zijn en alleen de vorstelijke gallerijen versieren. Kramm beschrijft eene schilderij van hem, in 1817 in bezit van den graaf van Brabeck op Soder bij Hildesheim. Dodt vermeldt zijne *Afneminge des Heere van den cruyce by Maria Magdalena* en *De begroetenisse van den Engel aan Maria*, door Johan van Renesse, deken van St. Jan te Utrecht in 1618 aan het kapittel van St. Jan vermaakt. Moro schilderde het portret van zijn leermeester Jan Schoorl (1558) en wederkeerig deze dat van zijn leerling. Dit laatste was in het kabinet van van der Marck te Leyden. Het koninklijke kabinet te Berlijn bezit van hem drie schilderijen, o. a. een, voorstelende niet, gelijk op den Catalogus vermeldt wordt, dat van Schorl, naar dat van Mr. *Cornelis Arendsz. van den Dussen*, *Secretaris van den Dussen.* In het koninklijk museum te Madrid zijn 13 portretten van zijn penseel, niet vermeld bij Rathgeber, die 21 stukken van hem opsomt. In het paleis te Hamptoncourt in Engeland bevinden zich de door hem vervaardigde afbeeldingen van *Maria de Katholijke*, *Karel V* en *van den hertog van Ala.* In de verzameling van Karel I was het portret van *Philips II*, *Maria*, en van *de grootouders van den hertog van Savoye.* Het laatste zijner werken was eene besnijdenis van Christus voor de L. V. kerk te Antwerpen, doch hij heeft dit sierlijk stuk niet mogen voltooijen, daar hij in 1581 overleed.

Moro was een statig, eerlijk en welsprekend man. Hij beeldde zich zelve af, en dit stuk versiert de portretten-gallerij van Europesche schilders te Florence. Kramm vermeldt nog andere portretten, van welke een bij zijne verhandeling over dezen schilder, in den *Utrechtschen Volksalmanak* 1848. Er is ook een zilveren medaille te zijner eere geslagen met het omschrift: *Antonio Mor Trai Pictor*, op de keerzijde een staande vrouw, verbeeldende de schilderkunst, rondom haar zijn eenige beelden, vaten en andere werktuigen tot de kunst dienende, geschetst.

Koning Philips overlaadde de kinderen van Moro met heerlijke geschenken en bedieningen. De hertog van Alva maakte den man zijner dochter tot ontvanger van Westvlaanderen.

Zie van Mander, Houbraken, Immerzeel, Kramm, ook in *Utr. Volksalm.* 1848; Fiorillo; *Beschrijving van Delft* (1729) bl. 26; van Mieris, *Historie van de Nederl. Vorsten*, D. III. bl. 348.

MORO (Philips), of MOR, ook MORUS van Dashorst, zoon van Moro van Dashorst, door Philips II tot kanunnik van Oudmunster te Utrecht benoemd. In 1559 verzocht hij verlof en ondersteuning om zijne studien voort te zetten. Hem werd zulks toegestaan, mits hij niet naar Italie ging. Hij was echter in 1579 in het gevolg van Sebastiaan, koning van Portugal, bij Tanger in Africa. Hij beoefende, behalve de schilder-, ook de latijnsche dichtkunst.

Onder anderen schreef hij:

Trimphus pecuniae, sive Ode annalis, quam feriis Martinianis modulabantur pueri. Traj. 1577, 4°,

Naboth, Tragi-comoedia sacra. Traj. 1570—1580.

Lipsius vermeldt nog van hem een comoedia, *Vinea* getiteld, waarschijnlijk dezelfde met *Naboth.*

Zijn *Carimen ad Janum Dousam*, vindt men in *Delic. Poëtar. Ital.* T. III. p. 674.

Voorst zijn er verschillende gedichten van en aan hem in verschillende dichtbundels te vinden: o. a. in Janus Dousa *libr. V. Epigramm*, p. 129; *libr. Hendecasyll*, p. 192, 193, 164, 200, 202, en in *Lib. II Epodon Carm. III* en *Epist. IV*, 4 en 8. In de *Epistolae* van Gabbema vindt men een brief van H. Junius aan hem.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 786; Foppens, *Bibl. Belg.*, T. II. p. 1039; Burman, *Traj. erund*, p. 234, 235; Hoeufft, *Parn. Lat. Belg.;* Peerlkamp, *de Poëtis Neerl.*; van Mander, *Lev. d. Schild.*, p. 230; Graevii, *Orat. in Acad. Traj. natalem;* H. Junii, *Epist.*, p. 639 seq.; van Heussen en van Rijn, *Beschrijv. v. h. Utr. Bisdom*, D. I. bl. 561; Kramm.

MOROCOURT (Jan de), verkeerdelijk Johannes Marocurtius genoemd, was een Carthuiser, te Doornik geboren, en lang prior van een Carthuiser klooster bij Valenchiennes, en overleed er den 12 October 1546. Hij beoefende de Latijnsche poëzij.

Men heeft van hem:

Fratris Joannis de Morocourt, Nervi, Threnodia adversus Lutheranos, 1534, 4°.

Jo. Morocurtii Brunoniados libri quatuor, in quâ divi Brunonis, Carthusianorum Patriarchae, vitam, juxta narrationem Rev P. Domini Francisci a Pateo (prior van het groot Carthenser klooster, gest. 17 Sept. 1521) *carmine non contempto persequitur: in quâ quoque nihil fabulosum aut vanum reperies, sed Christiano pectore carmen dignissimum.* Antv. Petr. Crinitus 1540, gr. 4°.

Hugoniados libri quatuor. Antv. Petr. Crinitus 1540, 4°. (bevat het leven van St. Hugo, bisschop van Grenoble). -

De Nativitale Domini.
De rebus gestis S. Laurentii.

Zie Petreii, *Biblioth. Cartus.*, p. 206; Sweertius, *Ath. Bat.*, p. 454; d'Oultreman, *Hist. de Valenciennes*, p. 810; Valerius Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 542; Paquot, *Mém.*, T. I. p. 646; Peerlkamp, *de Poëtis Lat. Neerl.*, p. 55; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 698.

MORRE (Pieter) werd 21 van Herfsmaand 1780 te Zwol geboren, 5 Oct. 1798 soldaat bij het tweede bataillon der vijfde halve brigade Holl. infanterie, woonde de veldtogten in 1800 en 1801 in Duitschland bij, en behoorde in het kamp te Zeist onder het leger van den Franschen Maarschalk Marmont, later onder de garde van koning Lodewijk, onder wien hij in 1806 den veldtogt in Pruisen mede deed. Van de garde verplaatst bij de linie, bevorderd tot adjudant-onderofficier, woonde hij in 1809 den veldtogt in Zeeland bij. In 1810 verliet hij, na het eindigen zijner dienstverbindtenis, den krijgsmansstand, doch in 1813 kwam hij, in zijn vorigen rang, bij de gewapende burgermagt te Leyden, om de burgers met de behandeling der wapenen bekend te maken. Den 29 Aug. 1813 werd hij luitenant-adjudant, vervolgens eerste luitenant, was bij de ontruiming van Breda tegenwoordig, woonde het beleg van Naarden bij, en in 1815 den veldslag bij Waterloo, bij welke gelegenheid hij met de militaire Willemsorde vereerd werd. Inmiddels was hij tot eersten luitenant-adjudant bevorderd, en in 1829 werd hij als kapitein bij de 10e afdeeling infanterie ingedeeld. In 1830 nam hij deel aan den veldtogt in Belgie, werd hij bij het kasteel van Antwerpen op het glacis van de lunet St. Laurent door een kogel getroffen en overleed den 12 van Wintermaand 1833.

Zijn portret en biografie vindt men in *Bijdragen tot Boeken en Menschenkennis*, verzameld door Schull en van der Hoop, D. II. St. IV.

MORRHE of MORRHEUS of DESCHAMPS (Gerardus), geboren te Kampen, tijdgenoot van Petrus Ramus aan de universiteit, schijnt, na zijne promotie, tot magister artium, nog een tijd lang gebleven te zijn als docent te Parijs. Als zoo veel andere geleerden, uit het Noorden en Oosten opgedaagd, heeft ook Morrhe zich in zijne oude academiestad gevestigd, en als typographus krachtig medegewerkt om de in Frankrijk achterlijke taalstudie, vooral die van het grieksch, op te beuren. Blijkens het jaartal zijner werken, was hij daar in 't zelfde jaar met den beroemden Sturm, die eerst in compagnie met Resius te Leuven grieksch had gedrukt. Op de lijst der gevierde namen van buitenlanders, als Joh. Badius, Chr. Wechelus, figureert ook die van Morrheus in de Jaarboeken der Fransche typographie, en behoorde hij als degelijk geleerde en uitgever tot de Orelli's en

Krüger's zijner eeuw. In zijn lange lijst van drukwerken, chronologisch en naauwkeurig beschreven, geeft Maittaire een reeks van geschriften in 1530 en 1531 door onzen Kamper geleerde bewerkt en gedrukt. Het op den duur met de theologen der Sorbonne niet kunnende vinden, begaf hij zich naar zijn geboortestad, waar hij in 1537 in de gezworene gemeente, en van 1538 tot 1548 in den raad zat. Hij was nog in 1556 in leven.

De bibliotheek van het archief te Kampen bezit een *Lexicon Graeco-Latinum* van *Gerardus Morrheus Campensis. Parisiis apud Collegium Sorbonne a* 1530.

Onder de brieven aan Erasmus (*Ep.* p. 1751) vinden wij er één van Morrhe, gedagteekend, *ex vico Sorbonico* 30 Martii a 1532.

Zie verder Maittaire, *Annales Typhograph.*, Hagae Com. 1722; *Nederl. Spect.* 1863, n°. 39.

MORRIS (THOMAS), notaris te Vlissingen, vertaalde uit het Engelsch:

John Andrews, *Hemelsche Spieghel toegesygent allen uytverkoren Kinderen Godts, inhoudende voertreffelycke Leeringen soo van de H. Oudtvaders even als vermaerste Philosophen en de geleerdste mannen der werelt.* Middelb. 1645, 8°.

John Hayward's, *Heyligdom der benaude Ziele.* Middelb. 1733, 8°.

Zie La Rue, *Gel. Zeel.*, bl. 126; Paquot, *Mém.* T. II. p. 5.

MORSCH (PIETER CORNELISZ. VAN DER), bijgenaamd PIERO. In het laatst der 16e en begin der 17e eeuw Kameraar bij de Leydsche rederijkers, werd in 1570 stadsbode en ziende dat hij zou worden afgezet, bedankte hij in September 1620. Hij was ook lid der Kamer der *Witte Accoleyen* aldaar. Op het stadhuis te Leyden wordt een boekje met zijne gedichten en zijn portret bewaard.

Zie van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*; Schotel, *Gesch. der Rederijkers*, D. II. bl. 267.

MORT (JAKOB LE), zoon van een apotheker te Haarlem, werd den 13 October 1650, in die stad geboren. Acht jaren oud bezocht hij het gymnasium te Leyden, dat toen 7 klassen had. Tot zijne leermeesters aldaar behoorden Buchius en Rampius, die na eenigen tijd conrector en hoogleeraar in de poëzij geweest te zijn, in 1664 Cornelius Schrevelius als rector opvolgde. In het volgend jaar werd hij student aan de hoogeschool, en genoot vooral het openbaar en afzonderlijk onderrigt in de philosophie van de Raet en Stuart. Zich naar den wensch van zijn vader schikkende, studeerde hij vervolgens onder Coccejus, Heidanus en Hoornbeek in de godgeleerdheid, doch drie jaren later verliet hij de hoogeschool en begaf hij zich naar Amsterdam,

waar hij zich onder een Duitscher, doch bekwaam chemist, op de chemie toelegde, met plan, gelijk zijn vader, apotheker of wel geneesheer te worden. Na den dood van dezen vertrok hij wederom naar Leyden, waar hij zich op de genees- doch vooral op de kruidkunde en chemie toelegde. Van tijd tot tijd bezocht hij ook het laboratorium van Karel Lucas de Maets, en hulp hem bij het verrigten zijner operaties, doch in 1672 raakte hij in onmin met dezen hoogleeraar en stichtte zelf een laboratorium, dat door de studenten druk bezocht werd. Drie jaren later opende hij een winkel van artsenijen, (boutique de pharmacie) en werd door een menigte zieken, die hem wenschten te raadplegen, bezocht. Ook begon hij in hetzelfde jaar (1675) bijzonder onderwijs in de chemie, pharmacie en theoretische en praktische geneeskunde te geven. Dit verdroot de geneesheeren, die hem, die geen doctorale graad had, het praktiseren en onderwijzen trachtten te beletten, met het gevolg dat hij in een boete verviel, doch zes dagen later (1676), verkreeg hij den graad van med. doctor te Utrecht. In Leyden weergekeerd, wijdde hij zich op nieuw aan de praktijk en aan zijne geliefde studien, verkreeg den 28 December 1694 magtiging tot het houden van openbare lessen over de scheikunde en werd in 1702 tot gewoon hoogleeraar in dit vak benoemd. Hij aanvaardde deze betrekking met eene redevoering *De concordantia operum naturae, chymiae et medicinae*, en overleed den 1 April 1718.

Hij schreef:

Compendium chemicum (omstreeks 1680 gedrukt).

Christophori Love Morley Collectanea chymica Leydensia, id est, Maetsiana, Marggraviana, Lemortiana: trium chymiae Professorum Leydensium Opus, quingeniis et amplius processibus adornatum, ordine alphabetico. L. B. 1684, 4°.

Chemia Medico-physica, rationibus et experimentis instructa, brevi et facili viâ processus Spagyricos ritè et artificiosè ad finem perducendi normam exhibens. Cui annexa est Metallurgia contracta, succinctam Metallorum cognitionem demonstrans. L. B. 1664, 4°. fig. 1699, 4°. In 't Ned. vert. door Jacob Romain; Amst. 1696, 12°.

Metallurgia contracta, rationibus et experimentis instructa. L, B. 1696, 4°. en achter *chemia Medico-physica.*

Pharmacia Medico-Physica, rationibus et experimentis instructa, accuratiore methodo adornata, nec non observationibus medicis illustrata. L. B. 1684, 12°. Ook met den titel: *Pharmacia rationibus et experimentis auctioribus instructa, methodo Galenico-Chymicâ adornata. Seneca Epistolâ* 33. *Ego utar viâ veteri, sed si propiorem planioremque invenero, hanc muniam. Qui ante nos noverunt ista, non Domini nostri, sed Duces sunt.* Ibid. 1688, 12°. Opgedragen aan Gaspard van Els, heer van Swanenborg.

Chymia, rationibus et experimentis auscioribus, iisque demonstratisis superstructa, in qua malevolorum calumniae modeste simul diluuntur. L. B. 1688, 12°. Opgedragen aan Mr. Dirk van Hogendorp, heer van Steenbergen, raadsheer van den Prins van Oranje, en aan Willem van Hogendorp, Schepen van Rotterdam, Bailluw van Prinsland.

Idea Actionis corporum, motum intestinum, praesertim fermentationem delineans. L. B. 1693, 12°.

Chymiae verae nobilitas et utilitas in Physicâ Corpusculari, Theoriâ Medicâ, ejusque materia et signis, ad majorem perfectionem deducendis.

Fundamento nova-antiqua Theoriae Medicae ad Naturae operas revocata, superstructa fluido corporum exercitio, Chymiae nobilioris experientiâ suffultâ. L. B. 1700, 12°.

Oratio de concordantiae operam naturae chymiae et medicinae. L. B. 1702, 4°.

Facies et pulchritudo Chymiae ab affictis maculis purificata, ad veras naturae et suae artis leges exornata. L. B. 1712, 12°.

Een Lat. brief aan Hendrik Snellen, aan het hoofd van diens *Theoriae Mechanica, Physico-Medica Delineatio.* L. B. 1705, 12°. Zijne afbeelding is onder de affagies bij P. van der Aa.

Zie Mercklini, *Lindenius renovatus*, p. 487; G. Matthiae, *Synopsis Hist. Medic.*, p. 773; Paquot, *Mém.*, T. VX. p. 136—145; Te Water, *Narratio*, p. 199; Siegenbeek, *Gesch. der Leyd. Hooges.*, D. II. bl. 164, 165, 274; Soermans, *Acad. Reg.*, bl. 98; Collot d'Escury, *Holl. roem;* Poggendorff, *Handwörterb. zur Gesch. der exact. Wissenschaft.;* Jöcher; Rotermund; Abconde, *Naamr.;* Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. van Portr.*

MORTAIGNE (Gurard, een der nederlandsche vlugtelingen, ouderling te Emden; onderhield briefwisseling met Jan Utenhoven (1557, 1558).

Zie Gerdesii, *Hist. renov. Evang.*, T. III. p. 269; *Docum*, p. 137—142; Harkenroth, *Oostvr. Oorspr.*, D. I. bl. 466; Brucherus, *Gesch. v. d. Opk. d. Kerkhervorm. in de Prov. Gron.*, bl. 125.

MORTAGNE (Hans Diderik de). Zie ORLEANS (Catharina van).

MORTEL (Jan), in 1656 te Leyden geboren, muntten uit in het schilderen van bloemen en vruchten, doch hij was niet oorspronkelijk, en hield zich nagenoeg alleen bezig met het copiëren der kunstwerken van de Heem en Mignon. Hij overleed in 1719 in zijne geboortestad.

Zie Immerseel.

MORTEL (P.). Ook deze (indien hij niet dezelfde is met

Jan bovengemeld) schilderde vruchten en bloemen. Op eene verkooping te Amsterdam 1826, komt van hem voor, *verschillende vruchten*, die op een steenen tafel leggen.

Zie Kramm.

MORTELE (Hendrik Maertsz. van de), schepen van Middelburg werd, na den overgang van Zierikzee aan de Watergeuzen, door 't Spaansche bewind tot verschillende belangrijke commissien gebruikt.

Zie 's Gravesande, *Tweede eeuwg. d. Middelb. vrijheid*, bl. 259, 261.

MORTELEQUE (Ferdinand Henri) werd in 1775 te Doornik geboren, vormde zich waarschijnlijk zelf tot kunstenaar. Hij vond de kunst uit, om op Lava van Auvergne en Volvic te schilderen en wendde deze uitvinding ook op glas, porcelein enz. aan. Op die wijze schilderde hij voor den Hertog van Berry het *inwendige eener kerk* op glas, en voor Karel X, insgelijks op glas, *een Evangelist* en een *zeestuk*.

Zie Kramm.

MORTERA (Saul), Rabbi te Amsterdam, schrijver eener Verhandeling *Over de waarheid der Mozaïsche Wet en over de Wonderdadige Voorzienigheid Gods jegens zijn Volk.* Deze Verhandeling is gericht tegen Protestanten en tegen Roomschen elk afzonderlijk, daarin wordt staande gehouden, dat gene zoowel als deze bij de volmaakte wet van God voegden, weshalven geen hunner verdiende te worden gehoord, en alleen Mozes en de Profeten moesten in eere worden gehouden.

Zie Da Rozzi. *Dizzionario Storico* Art. *Mortera;* Koenen, *Gesch. d. Jod.*, bl. 336.

MORTIER (Hieronymus du), zoon van Bruno du Mortier en Agnes de la Lacherie, werd omstreeks 1520 te Rijssel geboren, legde zich op de regtsgeleerdheid toe, kreeg een weerzin in deze studie en wijdde zich aan de fraaije letteren. Hij huwde in 1547 N. de la Capelle, geboren te Brugge, in 1562 gestorven; 2 eene jufvrouw uit Rijssel uit het geslacht van Lannoy. Hij overleed omstreeks 1580, in den ouderdom van 60 jaren aan de pest.

Zijn devies was: *Mors omnia solvit, foedera, amicitias et connubialia jura.* Na zijn dood verschenen zijne *Poëmata posthuma* in 8° (Atreb. 1620). Bij zijn leven verscheen:

De victoriâ per comitem Egmundanum, apud Gravelingam oblenta.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 389; Foppens, *Bibl. Belg.*, T. I. p. 483; Paquot, *Mém.*, T. I. p. 114; Hoeufft, *Parn. Lat. Belg.*, p. 35, 36.

MORTIER (Rumoldus du) van Douay, gaf te Parijs in het licht:

Oratio de querimoniis professionis literariae ad Aug. Thuanum.

Zie Foppens, *Bibl. Belg.*, T. II. p. 1089.

MORTIER (PETRUS) was groot-kaartenhandelaar te Amsterdam in den aanvang der 18e eeuw. Zijn portret wordt bij Muller vermeld.

Zie *Cat. van portr.*, p. 178.

MORTIER (C.) beoefende te Amsterdam de teekenkunst in den aanvang der 18e eeuw. Men heeft o. a. van hem:

De Haven en Straat van Gibraltar (*met krijgsverrigtingen van* 1704), *geteekent en in 't licht gebragt door J. Covens ex C. Mortier.* Amst. z. j. (na 1704) folio.

Zie *Cat. v. Ned. Letterk.*, D. III. bl. 528.

MORTON (G.), gezant van het Prinsdom Oranje aan Willem I, hield briefwisseling met Graaf Jan van Nassau.

Zie Groen van Prinsterer, *Archives*, T. V. p. 57, vv.

MORUS (ALEXANDER), van Schotschen afkomst, werd 25 Sept. 1616 te Castres in Languedoc geboren. Twintig jaren oud, begaf hij zich naar Genève, om in de theologie te studeren. Hier ontwikkelde hij reeds vroeg ongemeene kennis, zoodat hem het onderwijs in de grieksche taal werd opgedragen. Drie jaren daarna werd hij er tot hoogleeraar in de godgeleerdheid en predikant bij die gemeente benoemd. Zijne buitengewone welsprekendheid wekte aan de eene zijde den naijver van sommigen op, doch aan de andere zijde berokkende hem zijn gedrag omtrent de andere sekse en zijne ligtzinnige godsdienstige denkwijze vele verwijtingen. Dit belette niet dat hij veler achting genoot en men te Genève in twee partijen, een voor en een tegen den hoogleeraar, werd verdeeld. Ondertusschen vond hij een beschermer in den beroemden Claudius Salmasius, die, vermoedt men, om den Leydschen hoogleeraar Spanheim, met wien Morus reeds te Genève in onmin was geraakt, te kwellen, al zijne pogingen inspande om den laatsgemelden een leerstoel in de theologie te Harderwijk te doen erlangen. Die voorspraak zou tot het beoogde doel hebben geleid, doch de ongunstige geruchten, die omtrent Morus in omloop gingen, werkten het tegen. Spanheim zelf riep den invloed van Joannes Smetius bij de Geldersche Curatoren ter tegenwerking in, en noemde hem: „ingenium ferox, turbulentum, et nova curans, quod vix Genevensi disciplina arctissima in officio contineri potest." Schoon het beroep te Harderwijk niet slaagde, gelukte het hem zich te Middelburg tot predikant bij de Waalsche gemeente en tot hoogleeraar in de godgeleerdheid te doen beroepen. Hij kwam met de uitstekendste getuigschriften van regtzinnigheid en aanvaardde in 1648 zijn ambt. Groot was de lof, dien hij als prediker mogt inoogsten, en dat hij, in weerwil der tegenwerking, die hij ondervond, in veler achting mogt deelen, bleek reeds bij zijne komst in Holland, toen hem een professoraat in de ge-

schiedenis aan het Athenaeum te Amsterdam werd aangeboden. Zijn verbintenis met Middelburg moest hem van dien aanbieding doen afslaan, doch drie jaren later aanvaardde hij het hem op nieuw aangeboden professoraat te Amsterdam, ofschoon hij zich vroeger ongunstig over de regering dier stad had uitgelaten. Ook hier was zijn gedrag verre van onberispelijk, en zijne handelwijs zonderling. Meer en meer werd hij als onregtzinnig bekend, zelfs zóó, dat, toen het gerucht liep, dat hij in 1653 tot hoorgleeraar in de godgeleerdheid te Leyden in aanmerking kwam, de klassis van Dordrecht een vertoog tegen zoodanige benoeming bij de Staten van Holland inleverde. Ee eerste onaangenaamheid, die hem te Amsterdam trof, was de aanval dien hij van Milton moest verduren. Die vermaarde Engelsche dichter, welke de partij van het Parlement tegen Karel I was toegedaan, meende dat Morus de maker was van een geschrift, in 1652 te 's Hage in het licht verschenen en getiteld: *Clamor regii sanguinis ad coelum adversus paricidas Anglicanos*, waarin Morus zeer werd beledigd, die het echter alleen aan de pers had gegeven, daar Petrus Molinaeus, den zoon (du Moulin) er de autheur van was. De beledigde Brit tastte Morus met een in gal gedoopte pen aan, en zóó zwart was de teekening, die hij van hem ontwierp, en de tegen hem ingebragte beschuldigingen waren zoo zwaar, dat Curatoren van het Amsterdamsch Athenaeum het zich tot pligt rekenden hunne aandacht er op te vestigen. Morus verkreeg van hen gunstige getuigschriften, en met deze en die, welke hij in vroeger tijd bekomen had gewapend, gaf hij in 1656 te Amsterdam zijn bekend geschrift *Alexandri Mori fides publica* in het licht.

Tegen het eind van 1654 verkreeg hij voor vier maanden verlof naar Frankrijk te reizen, doch hij bleef een jaar op reis en bezocht Italie. Met moeite was hij in staat deze eigendunkelijke verwaarlozing van zijn ambt te verontschuldigen, en onbegrijpelijk zou het zijn, dat hij, in weerwil daarvan de gunst der Curatoren — die zelfs zijn jaargeld, toen hij voor het beroep naar Charenton bedankte, ondervond, zoo het niet zeker was, dat hij, na zijn terugkomst, zijn professoraat met den meesten ijver had waargenomen. Zulks was echter van geen langen duur. In October 1657 schreef hij uit Middelburg aan de Amsterdamsche regering, dat hij zich, ingevolge een geheimen last, hem door den Franschen gezant du Thou opgedragen, naar zijn vaderland, begaf. Zeker is het, dat hij zich door eene redevoering, bij het vertrek van dezen Ambassadeur uitgesproken, en door andere diensten in diens gunst had gedrongen. Daniel Heinsius, die deze redevoering gehoord had, schreef aan Gronovius: »Morus discedentem (Thuanum) oratione panegyrica prosecutus est, in qua adulationis multum, nec parum sane eloquentiae."

De meeste aanleiding tot dit plotseling vertrek lag in het scherper onderzoek naar zijne zeden en godsdienstige denkwijze, door het Waalsche Consistorie en de Synode ingesteld. Bevreesd voor den uitslag, zocht hij eerst een geheime lastgeving van du Thou, en had hij het uitzigt te Parijs als predikant geplaatst te worden. In weerwil van den tegenstand van velen en ook van Synodale vergaderingen, mogt hij die betrekking erlangen. Ook hier verloochende zich zijn onrustig en zonderling karakter niet. Het berokkende hem veel verdriet, zelfs werd hij in zijn bediening geschorst, doch er weder in hersteld. Hij overleed den 28 September 1670 ten huize van de hertogin van Rohan. Zijn krankbed zou dat van eenen vromen, zijn sterfbed christelijk zijn geweest.

Bayle, die 's mans verdiensten op prijs stelde, legde deze getuigenis van hem af:

„Mr. Morus a beaucoup d'érudition et d'ésprit: peu de religion et de jugement. Il est malpropre, anbitieux, inquiet, changeant, hardi, presomptueux et irresolu. Il scait le Latin, le Grec, l'Hebreu, l'Arabe et ne scait par vivre."

„Fuere (schreef d'Orville) in hoc viro multae et elegantes literae, vena poëtae non proletarii, facundia admirabilis."

Hij is nimmer gehuwd geweest. Hij schreef:

De necessariâ Dei gratiâ et libero arbitrio Disp. IV sub praesidio A. Mori. Genev. 1644, 4°.

Oratio de pace. Genev. 1647 et 1654, 4°. Vert. in 't Fr. Genèv. 1647, 4°.

Calvinus, Orat. hist. et apol. Genevae hab. in qua Hugo Grotius refellitur. Gen. 1648, 4°.

Oratio de gratia et libero arbitrio contra Dion. Patavium. Mediob. 1652 (nieuwe uitgaaf van N°. 1 met vermeerderingen). 4°.

Oratio de duobus Genevae miraculis Sole et Scuto. Mediob. 1652, 4°.

Causa Dei, seu de Scriptura S. exercitationes Genevenses. Mediob. 1653, 4°.

Fides publ. contra calumnias Joh. Miltoni scurae. Hagae Comit. 1654, 12°.

Supplementum, ibid. 1655, 12°.

Notae ad quaedam loca Novi foederis. Paris. 1658, 8°. Londini 1661, 8°. Ook in *Crit. sacr. Angl.* T. X. der eerste uitg. en in *Observatt. select. in varia loca N. T.* Hamb. 1712, door Fabricius uitgegeven 8°., en met het *Myrothecium evangelicum* van Cameron. Saumuri 1677, 4°.

Eusebii Episc. Caesar. Chronicon cum aliis ejus continuatoribus, Graec. Lat. cumque notis Jos. Scaligeri. Amsterd. 1658, fol.

Ad Es. LIII de perpessionibus et gloria Messiae notae ac deatribae. Middelb. 1653, 4°. Amst. 1658, 4°.

Victoria gratiae et liberi arbitrii etc. Midiob. 1652.

Sermons sur la naissance de Jean Baptiste. Gen. 1658, 1682, 8°.

Soteria laus Christi nascentis, gedicht in 't Fr. overgezet door Pérachon. Paris 1665, 1609, 12°. Ook gedrukt met

Epicinia super Venetorum de Turcis victoria. Paris. 1663, 4°. 1673, 4°.

Poëmata. Paris. 1669, 4°.

Axiomata theologica, ook in *Myrothecio evangelico.*

Fragmens des sermons de Morus avec ses dernières heures. La Haye 1685, 12°.

Derniers Discours. Amst. 1680, 12°.

Sermons et Fragmens de sermous. Gen. 1686, 4°.

Sept Sermons sur divers textes. Amst. 1688, 8°:

Sermons sur le VIII Chapitre aux Romains. Amst. 1691.

Sermons choisis sur divers textes. Gen. 1694, 8°.

Sermons sur le catechisme. Gen. 1695, 2 vol 8°.

Sermon prinoncé à la Haye sur la mort du prince d'Orange an 1650, in het Eng. vert. door Daniel la Fite. Lond. 1694, 4°.

Lettre à Mestrezat.

Histoire de Genève. Ms.

Causa Dei, id est de scriptura sacra exercitationes. Mediob. 1653, 4°.

Fides publica contra Cl. Salmasium.

Zie van Lennep, *Memor. Amst. Ath.*, p. 51, 122, 147, 150, 166; Cocceji *Anecdota*, T. II. Ep. 176, 305; *Syloge Burm.*, T. III. p. 389; *Vita Clerici*, vóór de *Quaestiones Sacrae D. Clerici.* Amst. 1685; Miereclius, *Syntagma Hist. Eccl.*, p. 771; *Panegyrique d'Alex. Morus*, Amst. 1693; *Hist. de l'Edit de Nantes*, T. III. p. 315, 453, 454; Sorbiere, *Lettres LXIV.* p. 442; Tanaquil le Fèvre, *Lettres*, Liv. II. p. 157; Cottiby, *Réplique à mr. Daillé*, p. 17; *Nouv. de la Républ. des Lettres. Mars.* 1685, p. 533)edit 2e); Daillé, *Replique au P. Adam*, P, II. p. 127; Colomiés, *Biblioth. chois.* p. 19; Milton, *Defensio pro se*, p. 23, 25, 132; Ludov. Molinaeus, *Paraen. ad aedificat.*, p. 433; *Menagiana*, p. 153; *Suite du Menagiana*, p. 82; Senebier, *Hist. litter. de Genève;* Haag, *La France protest.*, T. VIII. p. 543, 549, Symmons, *Life of Milton; Oeuvres mèlees de Mr. Chevreau*, p. 40, 50, 48, 49, 409; Bayle, *Dict.*, T. III. p. 20, 22 suiv.; *Biogr. Univ.; Nouv. Biogr. génér ;* Siegenbeek, *Gesch. der Leydsche Hooges.*, D. I. bl. 172 verv.; Bouman, *Geld. Hooges*, D. II. bl. 134 verv.; Kist en Royaards, *Archief*, D. IV. bl. 211, D. X. bl. 316; Wagenaar, *Amsterdam*, D. XI. bl. 318; *Comp. Gelehr. Lex.*, S. 1397; Jöcher; Rotermund; Moreri; Hoogstraten; Kok; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Glasius, *Godgel. Nederl.;* Muller, *Cat. v. portr.;* Francii *Poëm.;* Broeckhusii *Poëm.;* Hoogstratani *Poëm.*

MORUS (PHILIPPUS). Zie MORO (PHILIPPUS).

MOSA-TRAJECTO (Barth à). Zie MASTRICHT.

MOSANAS (Gerard), of van der MAESEN, in 't midden der 16e eeuw te Roermonde geboren, trad te Keulen of elders in Duitschland, in de orde der Dominikanen, vervolgens ging hij naar Frankrijk leefde sedert 1599 meer dan 15 jaren in zijn klooster te Lyon. Hij gaf uit:

Bibliotheca Homiliarum et Sermonum priscorum Ecclesiae Patrum: in quâ Euangeliorum, quae tam in officio tempori accommodato, quam in omnibus Sanctorum festis toto anno in Missâ leguntur, prout in Missali, decreto sacro-sancti Concilii Tridentini restituto, habentur: plurimaeque eorumdem Patrum de iisdem conciones continentur; in quatuor partes digesta. Laurentii Cumdii, Itali, primum operâ collecta, et post ejus obitum a F. Gerardo Mosano, Dominicano Germano, ad finem usque perducta. Lugd. Officina Junctarum 1588, 4 vol. fol.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.*; Foppens, *Bibl. Belg.*, T. II. p. 602; Paquot; *Mém.* T. II. p. 466.

MOSANDER (Jacobus) of Maesman, Carthuiser monnik te Keulen. Hij voleindigde na den dood van Laur. Surius deel VII der *Vitae Sanctorum.* Ook bezorgde hij een vermeerderde en verbeterde editie van het *Martyrologium Adonis.* Colon. 1581, fol. Volgens Theod. Petreius, overleed hij 1589 in Moravie.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 423; Foppens, *Bibl. Belg.*, T. I. p. 536.

MOSCOSO (Jan Lopes), Spanjaard, ontmoet men in het beleg van Middelburg 1573. Toen er velerlei goederen, als zout, brasiliehout, aluin, wol en andere koopmanschappen uit Spaansche schepen aldaar gelost werden, beval de gouverneur dat deze alle zouden worden aangegeven in de herberg de Goude Leeuw in den Langendelft aan Moscoso, om door hem te worden opgeteekend enz.

Zie 's Gravesande, *200-jarige ged. der Middelb. vrijheid*, bl. 351, 352.

MOSCHUS (Francois), MOUSQUET of MOUSKE, in het midden der 16e eeuw te Nivelles geboren, werd in het latijn en grieksch onderwezen, omhelsde den geestelijken stand, en legde zich op de regtsgeleerdheid toe, werd licentiaat, vervolgens doctor in de beide regten. Daarna werd hij kanunnik bij de Cathedrale van Alrecht, en in 1590 was hij officiaal van dit Kerspel. Kort daarna of ten laatste in 1596, werd hij pastoor van Armentières. In 1600 was hij nog in deze bediening en kanunnik van het kapittel Seclin. In 1613 leefde hij niet meer. Moschusi was welsprekend en vervaardigde gemakkelijk latijnsche verzen.

Men heeft van hem:

Jacobi de Vibriaco ...... libri duo, quorum prior orienta-

lis, sive Hierosolymitanae: alter occidentalis Historiae nomine inscribitur. Omnia nunc primum studio et operâ Franc. Moschi ...... e tenebris et situ in lucem edita. Duaci 1597, 12°.

Coenobiarchia Oigniacensis, sive Antistitum Monasterii Oigniacensis catalogus, cum Elogiis. Duaci 1598, 8°. verm. door Arnold de Raisse. Ibid. 1636, 8°.

Beatorum Arnulphi Villariensis, et Simonis Alisensis, Cistertiensis Ordinis Ascetarum, nondum quidem in Apotheosin ab Ecclesiâ relatorum, mirâ tamen sanctitate suo tempore celebrium, Vitae, e situ et tenebris erutae, ac emendatae, et jam primum in gratiam pietatis studiosorum in lucem editae a Franc. Moscho. Abreb. 1600, 8°.

Apologia pro Sanctorum Reliquiis.

Eden, sive Paradisus B. Mariae Virginis.

Het is twijfelachtig of de beide laatste het licht zagen.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 234, 235; Loerii, *Chronicon Belg.*, p. 683, 684; Sweertii, *Ath. Belg.*, p. 248; Paquot, *Mém.*, T. I. p. 522.

MOSER (GASPARD), te Maastricht geboren, op de zevende plaats te Leuven gepromoveerd, licentiaat in de godgeleerdheid, professor in het seminarie te Antwerpen, werd in 1791 president van het Bossche Collegie, kanunnik in de hoofdkerk en hoogleeraar in de faculteit der theologie. In 1794, werd hij, na alle gewoone proeven en blijken van geleerdheid, door gemelde faculteit bevorderd tot den rang van hoogleeraar. In 1797, bij de vernietiging der Universteit, uit Leuven verjaagd, werd hij hoogleeraar in de godgeleerdheid in het seminarie van het bisdom te 's Bosch. Hij overleed in 1820.

Zie *Godsdienstvriend*, 1821, D. VI; Van Gils, *Meijer. Memorieboek*, bl. 254, Hermans, *Consp.*, p. 27.

MOSCH (TOBIAS), van 1643—1671 predikant bij de Luthersche gemeente te Woerden, was een bekwaam en geleerd man. Na zijn overlijden verscheen: *Lyck-tranen gestort over het over-lyden van den wel-hooch-geleerden eerwaerdigen en vroomen Heer Tobias Mosch, in syn leven bedienaer des Goddelycken woorts van de onveranderlycke Augsborgse confessie tot Woerden, na dien hy aldaer de Gemeente Gods woordt heeft trouwelyck voorgedragen den tydt van 28 jaren, godsalich in den Heere gerust op den 20 Januari 1671, door D. Westveen.* Woerden 1671. Uit dit gedicht blijkt, hoezeer men reden had zijn verlies te betreuren. Zijn zoon was Michael Mosch, geb. te Woerden 2 Nov. 1644, in 1667 te Enkhuizen en in 1672 te Woerden beroepen. Hij huwde Maria van Hogerschyn. Zij, en eenige andere familie-leden vereerden de Luth. kerk te Woerden met een nieuwen predikstoel. Hij overl. 1689.

Zie Schultz Jacobi en Domela Nieuwenhuis, *Bijdr. tot de Gesch. d. Evang. Luth. Kerk*, St. III. bl. 130 volgg.

MOSSCHER (JACQUES DE), volgens Carel van Mander een Delfsch kunstschilder, „wel geschikt tot, en ervaren in alle deelen der kunst."

Zijn portret komt in de uitgave van diens *Levens* der schilders voor.

Zie Kramm; Muller, *Cat. van portr.*

MOSSEL (JAKOB), werd te Enkhuizen geboren, kwam in 1720, in nog jeugdigen leeftijd, met het schip de Haringtuyn in O. I., werd in 1724 provisioneel assistent later assistent, in 1730 boekhouder, in 1732 tweede kommies, in 1736 kommies, in 1738 eerste kommies, in 1740 gouverneur van Corimandel, in 1744 buitengewoon-, in 1746 gewoon raad van Indie, vervolgens directeur generaal, den 1 Nov. 1750 gouverneur-generaal ad interim (na den dood van Imhoff). Hij werd den 24 van Zomermaand 1752 als gouverneur-generaal geinstalleerd, den 25 van Grasmaand 1754 door Hun Hoog Mog. tot generaal over de infanterie aangesteld, en overleed den 15 van Bloeimaand 1761 te Batavia.

Onder zijn bestuur stegen de actiën der O. I. C. van 500 tot 600. Hij beteugelde de oostersche pracht en weelde; spaarde zijn eigene schatten niet om landbouw, nijverheid en industrie aan te moedigen, ten gevolge waarvan de suikermolens (zoo noemt men daar de fabrieken wanneer men van suikerplantaadjes spreekt) aanmerkelijk vermeerderden. Hij verlevendigde ook den handel op China, en deed diens bloei en welvaart toenemen. Hij liet de hazen, patrijzen en de musch naar Java overbrengen. Zijn portret bestaat o. a. bij Du Bois, *Hist. des Gouv. gener.*, bij wien men ook een uitvoerige levensschets van dien gouverneur-generaal vindt.

Zie *Lev. v. ber. mannen en vrouwen*, D. VIII; Martinet, *Vereen. Nederl.*; Vervolg op Wagenaar, D. VII. bl. 135; Onmiddelijk vervolg op Wagenaar, D. XXII. bl. 17, 356; *Post van den Nederrijn*, D. IV. bl. 346; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. van portr.*

MOSSEL (W.), schreef:

Tegennatuurlijke vergrooting des levers, bij de runderen in 1828 in *Vee-Artsenijkundig Magazijn door A. Numan* 1830, D. II. St. II. bl. 635.

Mededeeling omtrent de jaarlijks in Friesland heerschende varkens-ziekte, zoo als dezelve, in de zomers van 1827 *en* 1828, *in de Grietenijen Oost- en West-Dongeradeel, heeft plaats gehad*, t. a. p. bl. 419.

Beschrijving van een verloskundig werktuig voor het vee, en deszelfs gebruik, t. a. p. bl. 635.

Zie Holtrop, *Bibl. med. et chir.*, p. 244.

MOSSEL (KAAT). Zie MULDERS (CATHARINA).

MOSSELMAN (CORNELIS JANSEN), zeekapitein, behoorde tot het collegie ter Adm. van Zeeland, diende vele jaren op 's lands vloot, onder anderen in 1689 bij de expeditie naar Torbay. Hij bragt Willem III naar Engeland over en verkreeg daarvoor eene gouden medaille; bevond zich in 1690 weder in Staatschen dienst en streed dapperlijk in den zeeslag tegen de Franschen in dat jaar. Zijn schip was geheel reddeloos geschoten, en nogtans hield hij niet op zijn volk aan te moedigen, met den brandenden lont betuigende liever den brand in het schip te steken dan het over te geven aan den vijand. Dit was van zulk eene uitwerking, dat hij eenige vijandelijke schepen, waaronder dat van den admiraal, in den grond schoot. Bij zijne komst op de rivier van Londen genoot hij de eer dat de koning en de koningin zijn wrak kwamen zien en persoonlijk hem dankbetuigden voor zijne betoonde dapperheid, die hij nog in eene reeks van gevechten ten toon gespreid heeft. Zijne eenige dochter Jacobina was gehuwd met Marinus Jasper Warkier te Veere.

Zie *Boekzaal der Gel. Wereld* 1746*a*, bl. 584—592; de Jonge, *Neerl. Zeew.*, D. IVa. bl. 522.

MOSSELMANS (JAN WILLEM NIKOLAAS), studeerde te Leyden en was candidaat in de regten, toen hij den 3 October 1863, in den ouderdom van 27 jaren, overleed.

In 1858 viel hem de eer te beurt zijne verhandeling over den toestand van Frankrijk in het jaar 1678, beschreven in den trant van het derde hoofdstuk van Macaulay's *History of England*, met den gouden eereprijs bekroond te zien. In 1862 gaf hij eene vertaling van de *Gullivers Travells*, door Jonathan Swift (Haarlem bij A. C. Kruseman), een werk dat om de humoristische wendingen, in de Engelsche letterkunde, naast Sterne steeds eene plaats zal blijven bekleeden. De biographie van Swift, vóór gemeld werk van de hand des vertalers geplaatst, getuigt van zijne kennis der geschiedenis van Engeland, in het bijzonder der staatspartijen, Whigs en Torys.

Zie H. E. Moltzer, achter het slot van Mosselman's verslag der *Memoirs of the Reign of George the second*, in *Gids*, Nov. 1863.

MOSTAERT (GUILLIAUME of WILLEM), zoon van Joseph Mostaert, een diamantslijper te Antwerpen en Barbara van Trier. Onbekend schijnt het, wanneer hij Antwerpen verlaten heeft: mogelijk dat hij, die, terstond door Alva uitgebannen, tot de ijverige protestanten behoorde en dus welligt iets vroeger uit Antwerpen naar het noorden is geweken. Althans in de merkwaardige lijst der protestanten, die in Maart 1567 in laatstgemelde stad van ketterij verdacht wer-

den, komt zijn naam niet meer voor. In 1568 werd hij met verscheiden Alkmaarsche burgers, waaronder Guilliaume van Trier, door Alva uit deze landen gebannen. Waarschijnlijk keerde hij in 1572 te Alkmaar terug, waar hij in 1573 huwde met Marijtje Hanna Paling. Reeds in het vorige jaar was hij door Sonoy tot gouverneur van Alkmaar (luitenant der stede Alkmaar) aangesteld, en den 16 Julij 1573 (toen hij bruidegom was) werd Alkmaar door des prinsen troepen bezet, en bij die gelegenheid door hen, die tegen het bezetten waren, in 't been geschoten, zoodat hij altijd daarvan mank ging.

In 1575 werd hij door Sonoy geplaatst in den zoogenoemden raad van beroerte, in Noord-Holland, waarin hij zich echter minder wreed dan de overige raden schijnt gedragen te hebben. Dat Mostaert in 't bijzonder vriendschap met Joost Huegesloot, schout van Hoorn, gehouden heeft, blijkt uit zijn testament, dat hij, in December 1576 ten huize van dien schout passeerde. Volgens Wagenaar, verliet Mostaert die regtbank, vermits hij tot ontvanger der geestelijke goederen in 't Noorderkwartier werd aangesteld; deze gevolgtrekking rust waarschijnlijk op het gezag van Hooft; doch uit de praemissen van de commissie door Leycester aan Mostaert gegeven, schijnt het dat toen eerst de administratie der geestelijke goederen onder één rentmeester is gebragt geworden, en er te voren verscheiden rentmeesters van dezelve geweesr zijn. Misschien was Mostaert een van die laatste geweest; doch dan is het opmerkelijk, dat hij in 1586 op hetzelfde tractement, dat hij voorheen genoten had, is aangesteld geworden.

In 1586 werd hij notaris, en twee jaren later zond Sonoy, wiens vriend en vertrouweling hij was, hem naar Engeland, om bijstand te vragen tegen het leger des prinsen Maurits, die hem, die den eed aan Leycester getrouw bleek, in Medemblik belegerd had. Zijn sterfjaar is onbekend, doch bekend dat hij een zoon heeft nagelaten en ééne dochter, door hem Barbara genoemd, naar zijne eigene moeder. Zij huwde Jacob Coren, raadsheer in den hoogen raad van Holland en West-Friesland en schrijver van *Observationes et Consilia*, 1633.

Het portret van Willem Mostaert en zijn huisvrouw, berustten omstreeks 1820 bij den raadsheer J. Schonck te 's Gravenhage.

Zie Marcus. *Sententien van Alva*, bl. 118; Eikelenberg en Boomkamp, *Beschrijv. v. Alkmaar*, bl. 179, 210; Hooft, *Nederl. Historien*, bl. 422; Wagenaar, *Vad. Hist.*, D. VII. bl. 59. D. VIII. bl, 275, Mr. Bodel Nyenhuis, in *Zuid- en Noord-Holl. Volks-Alm.* voor 1845, bl. 166 volgg.; Schotel, *Kerkel. Dordr.*, D. I. bl. 112.

MOSTAERD, MOSTERD of SINAPIUS (Christianus), ook Christianus Sinapius, en »Corstiaen de predikant" genoemd, waarschijnlijk te Venlo geboren, komt voor onder de eerste predikanten te 's Hertogenbosch, waar hij, met Hermanus Moded en George Sylvanus diende. Vervolgens ontmoeten wij hem, na Jacobus Michael en Petrus Bloocius, als leeraar te Obermormpter. Van daar begaf hij zich naar Wesel, waar hij, in Nov. 1568, de kerkvergadering bijwoonde en hare handelingen onderteekende. Van Wesel vertrok hij naar Venlo, waar hij in 1572 den dienst waarnam. In 1573 kwam hij te Dordrecht. Eene maand na zijne aankomst was hij scriba der classis van Zuid-Holland, die toen (20 en 21 April 1573) hare eerste vergadering hield te Bommel, en den 27 October van dat zelfde jaar, der vergadering te Gorcum gehouden. In 1574 diende hij eenige maanden te Geertruidenberg. Den 8 Maart 1575 was hij voorzitter der classicale vergadering te Dordrecht, en in 1576 begaf hij zich naar Wesel om zijne vrouw en kinderen, die hij, vóór hij naar Venlo vertrok, veiligheidshalve had achtergelaten, af te halen. Bij deze gelegenheid verzocht hem de kerkeraad, om naar een vroom en godvruchtig predikant om te zien, wijl de gemeente een derden predikant behoefde. Den 21 April 1577, reisde Christianus naar Gouda om de vergadering der classis bij te wonen, en in Maart 1578 naar Oudewater, waar hij te gelijk met Laurentius Copicanus beroepen was. Volgens Kinschot zou hij slechts weinige maanden te Oudewater in dienst zijn geweest, maar, volgens van Bemmel, tot het jaar 1587, toen hij naar Medemblik werd beroepen. In 1589 vertrok hij van daar naar Amersfoort, en in 1590, bij leening, naar Leeuwarden, waar men hem in 1591 beriep, doch werwaarts hij niet vertrok, wijl de regering te Amersfoort hem weigerde te ontslaan. Hij overleed in den nazomer van 1595. Te Water noemt hem een »welbeproefd en godvruchtig man." Hermannus Moded en Petrus Dathenus waren zijne vrienden. Zijne vrouw heette Geert Jacobs.

Zie Ypey en Dermout, *Geschied. der Ned. Herv. Kerk*, D. II. bl. 24; Brandt, *Hist. der Ref.*, D. I. bl. 529; Beverwyck, *Beschrijv. v. Dordrecht*, bl. 352; Balen, *Beschrijv. v. Dordrecht*, bl. 667; I. van Nuyssenberg, *Beschrijv. v. Geertruidenberg*, bl. 188; Kinschot, *Beschrijv. v. Oudewater*, bl. 44; van Bemmel, *Beschrijv. v. Amersf.*, D. I. bl. 155; Kist en Roynards, *Kerk. Archief*, D. V. bl 459; *Nederl. Archief*, D. II. bl. 17; van Rheenen en Voet, *Naaml.* bl. 59; Laurman, *Naaml. d. Cl. v. Leeuw.*, bl. 6; Soermans, *Kerk. Reg.*; Schotel, *Kerk. Dordr.*, D. I. bl. 111 volgg., D. II. bl. 756; A. Rutgers, *Naaml. der Predik.*, achter zijn *Tweede eeuwgetijde van Amersfoorts hervorming;* Te Water, *Tweede Eeuwg. geloofsb.*; Ens, *over de Formul.*, bl. 289, 290; Veeris, *Verm. Kerkelijk Alphab.*; de Jong, *Naamlijst*

v. Gelderl.; Bor, *Ned. Oorl.*, B. XXII. fol. 35; M. Schookius, *de Canon. Ultraj.*, p. 451; *Repertorium Consistoriale Dordracenum*, Ms.

MOSTAERT, MOSTERD of SINAPIUS (Mr. Daniel), doctor in de wijsbegeerte, werd in 1619 onderregent van het Staten Collegie, en in 1635 tevens buitengewoon hoogleeraar in de zedekunde te Leyden. Hij overleed 22 Oct. 1638. Boxhorn hield op hem een lijkrede, die, onder anderen, bij wijze van uittreksel, te vinden is vóór D. Sinapii, *Dissertt. Ethicae*, *L. B.* 1645, 12°.

Zie Siegenbeek, *Gesch. der Leyds. Hooges.*, D. I. bl. 113, 149, D. II. bl. 120, 121, 287; Schotel, *Kerk. Dordr.*, D. I. bl. 121; Kist en Royaards, *Hist. Archief*, Ser. I, D. VII. bl. 125, Sec. II, D, IV. bl. 176.

MOSTAERT of MOSTERT (Reinier), burger te Amsterdam, maakte zich door zijne dapperheid beroemd in den oorlog met de Gelderschen.

Zie Wagenaar, *Beschrijv. v. Amsterdam*, D. II. bl. 545, 447.

MOSTAERT, MOSTAERT, MOSTERD (Daniel), secretaris van Amsterdam, in de eerste helft der 17e eeuw, vriend van Vondel, die hem zijn fraai dichtstuk *De Roomsche Lier* heeft toegewijd. Niet minder bevriend was hij met Reael, Barlaeus en anderen zijner beroemde tijdgenooten, vooral met Hooft, wiens geschiedkundige werken hij met Baak nazag. Meermalen ontmoeten wij hem in den vriendenkring op het slot te Muiden.

Hij was ook zeer ervaren in het latijn en Vondel behulpzaam bij het overzetten der Classici. Hij was een liefhebber en beoefenaar der Nederduitsche poëzij, en gaf in 1640 een treurspel, *Marianne* getiteld, in het licht.

Ook verscheen er van hem een werkje getiteld: *Nederduytsche Secretaris oft Zendbriefschrijver*, Amst. 1635, 24°. *Met het tytelboexken*, Amst. 1649; *verm.* Amst. 1656 m. portr. 24°. In de door van Vloten uitgegeven brieven van Hooft, komen twee brieven van dezen aan hem voor, en meermalen wordt in de brieven van en aan den drost loffelijke melding van hem gemaakt. Uit een brief van Vondel aan Hooft, d. 26 Julij 1646, blijkt dat hij toen gestorven en in de Nieuwekerk te Amsterdam begraven was. Er bestaat nog van hem in hands.:

Handvesten der stad Amsterdam, waar agter een Alphabeth op de oudste previlegieboeken ter secretarie berustende.

Zie Witzen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.*, D. IV. bl. 454; Vondel's *Werken*, (uitg. van v. Lennep) (Reg.); *Bloemkrans van verscheid. gedichten*, bl. 105; G. Brandt, *Leven van Vondel*, D. I. bl. 321; Hooft, *Brieven*, (uitg. van Vloten), D. II. bl. 337, 378, D. III. bl. 542, 610, D. IV. bl. 205 volgg.; Koning, *Slot van Muiden*, bl. 76; Koning, *Catal.;* Kobus en de Rivecourt.

MOSTART (FRANS), te Hulst, in Vlaanderen, geboren, wiens vader uit Holland afkomstig en kladschilder was, woonde te Antwerpen. Hij schilderde landschappen en kwam in 1555 in het schildersgild. Hij overleed echter vroegtijdig.

Men vindt van zijn penseel voortbrengselen in de kunstgalerij te Weenen.

Zie Immerzeel en Kramm.

MOSTART (GILLES), tweelingbroeder van den eersten, op wien hij zóó geleek, dat zij niet te onderscheiden waren. Ook hij werd in 1555 te Antwerpen lid van het gild.

Hij vervaardigde vele kunstige werken van historiëlen aard, ook wel eens potsige voorstellingen, daar hij geestig en van een kortswijligen aard was. Onder anderen schilderde hij eens een hel, waarin hij zich zelven voorgesteld had, met een zijner bekenden op het tiktakbord spelende.

Hij had geen vermogen, en bij het naderen van zijn einde, zeide hij, dat hij zijne kinderen de geheele wereld met al haren overvloed naliet, en zij dus maar handen uit den mouw hadden te steken. Hij overleed den 28 Dec. 1598 in hoogen ouderdom. Kramm stelt de geboorte van beide broeders tusschen 1520 en 1525. Hij schijnt een zoon te hebben gehad, ook Gilles geheeten, in 1612 als meesters zoon in het gild te Antwerpen ingeschreven. In het Museum te Antwerpen is een stuk van hem, voorstellende acht portretten, waarvan er zeven in het zwart, met geplooide halskragen en het achtste in misgewaad. Kramm beschrijft een door hem geschilderd triptikon. H. Hondius, P. de Jode, Jan en Raphael Sadeler en H. Wierix hebben naar hem gegraveerd. Zijn portret, door Hondius naar S. Frisius, is met een Lat. gedicht van Lampsonius versierd. Naar dit is het portret, in de 8e uitgave van van Mander, vervaardigd.

Zie van Mander, Immerzeel en Kramm.

MOSTART (JAN) of SINAPIUS, werd in 1474, en niet, gelijk sommigen beweerden, in 1499 te Haarlem, uit een aanzienlijk geslacht geboren. Daar oefende hij zich onder Jacob van Haarlem, en verder naar de natuur in de teeken- en schilderkunst, werd een bekwaam portretschilder, edelman en hofschilder van de landvoogdes Margaretha. Daar hij zeer gelukkig in het treffen van gelijkenissen was, verkreeg hij overvloedig werk, inzonderheid van den hoogen adel. Doch zijn geest wist een hoogere vlucht te nemen, en hij gaf meermalen proeven van ongemeene verdiensten in het bewerken van onderwerpen uit de H. S., die meest alle voor altaren bestemd waren.

Ten tijde van Carel van Mander berustten bij zijn kleinzoon Nicolaas Suiker, schout van Haarlem, menig belang-

rijk stuk van zijn penseel, zoo als het *Banket der Goden; een West-Indisch landschap met naakte figuren; de portretten van Jacoba van Beijeren en Frank van Rinsche*, en zijn eigen levensgroot portret (doch zie Kramm). Op het koninklijk Museum te Berlijn berusten twee fraaije stukken van zijn penseel, *Maria voor een tapijten behangsel gezeten, houdende het kind op haren schoot*, en *Eene rust op de vlugt naar Egypte*. In den grooten brand te Haarlem, zijn vele zijner werken verloren gegaan, daar zijn huis met al wat er van hem was overgebleven, door de vlammen werd verteerd.

Hij overleed te Haarlem omstreeks 1555. Maarten Heemskerk getuigde van hem dat hij alle oude meesters, die hij gekend had, verre overtrof.

Zie van Mander, Immerzeel, Kramm en aangeh. schrijvers.

MOSTART (Michel). Alex. Pinchart zag, bij Dr. Stevens te Antwerpen, een lief klein gebeeldhouwd statuetje van ivoor, voorstellende de H. Maagd, afkomstig uit een godsdienstig vrouwengesticht, waarvan het wapen op het voetstuk, mede van ivoor, is afgebeeld. In het binnenste der kroon, die zij op het hoofd draagt, leest men den naam van den kunstenaar Michel Mostart, en het jaartal 1671.

Zie *Messager des Sciences*, 1858, p. 99; Kramm.

MOSYN, MOZYN of MAZYN (Michael), omstreeks 1630 te Amsterdam geboren, werd een bekwaam graveur, wiens werken zeer geacht zijn, doch weinig voorkomen.

Hij gaf in het licht:

Het Driekoningenfeest, naar J. v. d. Velde; in fol.

St. Fiacre, Belijder, in 4°. P. Mariette exc.

St. Thomas de Villeneuve, aalmoesen uitreikende, in 4°. idem, idem.

Eene slapende Venus, naar J. A. (?) Backer, in fol. obl.

Venus op de wateren, door de Liefde vergezeld; naar den zelfden in fol. idem.

Ariadne zit verlaten op een rots, op het eiland Naxos; naar J. de Backer, in fol. idem.

Een groep Saters of Bacchanten; naar C. Holsteyn, gr. in fol. idem.

Een Sater-familie in een bosch, naar denzelfden, gr. in fol.

Twee Nymphen, aan den kant eener rivier gezeten, waarin zij zich willen baden; naar Guil. Poelenburg, kl. 8°. obl.

Zes stuks kindergroepen, naar G. van Eechout, in 8°.

De vier hoofdstoffen, door groepen kinderen voorgesteld, naar C. Holsteyn; gr. in fol. 4 stuks.

De vergoding van den vice-admiraal Marten Harpertsz. Tromp; daaronder een zeeslag, die aan R. Nooms, gezegd Zeeman, wordt toegekend, gr. in fol.

Portret van J. Cats, naar Moorinx, in fol.

J. Cats, door Geniussen gedragen, naar A. van der Venne, in ovaal. Titelplaat vóór Cats' *Werken*, bij Schipper, 1654, in fol.

Jan van Galen, vice-admiraal, in ovaal, naar H. van Aldewereld, in fol.

Dezelfde; kniestuk, met historisch bijwerk, naar J. Livens, in fol.

M. A. de Ruyter; naar H. van Aldewereld, in fol.

Dezelfde; naar G. van Eeckhout, gr. in fol.

Dezelfde; naar Rembrandt, in fol.

Cornelis Tromp, vice-admiraal, naar C. van Eeckhout, in fol.

Jacob van Wassenaar, vice-admiraal, in fol.

Jan en Cornelis de Witt; naar H. van Aldewereld, in fol.

Zie Immerzeel en Kramm.

MOTE (JEAN DE LA), dominikaan, overste van het klooster te Valenciennes, leefde in den aanvang der vorige eeuw.

Men heeft van hem:

Recueil des indulgences, privilèges, et statuts de la confrèrie de Notre-Dame au Sainct Rosaire, Mons 1609. 12⁰.

Zie Paquot, *Mém.* T. II. p. 670.

MOTMAN (G. W.), drossaard der vrijheid Rozendaal, en rentmeester van de domeinen van Willem V te Breda, ijverig Oranjeman, die in 1787 te Breda plegtig des Prinsen verjaardag vierde, en de patriotten tegenwerkte. Hij werd beschuldigd van een som van ƒ 100,000 genoten te hebben voor het beloven van protectie aan de geëmigreerden uit de Oostenrijksche Nederlanden (1792). Van de Spiegel noemt hem »den befaamden Motman," en voegt er bij: »bekend is het, dat deze door zijne frequente apparitie ten deezen tijde in Brabant, de aandagt van allen, en zelfs van het ministerie tot zich getrokken heeft; zelfs werden, toen ter tijde, de wissels op hem geëndosseerd, onder voorwendsel, dat het penningen waren uit de administratie der domeinen van zijn hoogheid, profluëerende."

Zie *Verzameling van stukken in de zaaken van L. P. van de Spiegel*, bl. 37; R. L. Bouwens, *aan zijne committenten*, bl. 328; *Vervolg op Wagenaar*, D. XIX. bl. 357, 358; D. XXIII. bl. 268, volg.

MOTMAN (GERRIT WILLEM CASIMIER VAN), administrateur van 's compagnies provisie-magazijnen te Batavia 1803—1807, vervolgens onder het bestuur van Daendels, prefect of resident der Jakatrasche bovenlanden, en gedurende de eerste jaren na de wederovername onzer Indische bezittingen, in 1816, resident van de Preanger regentschappen, overleden te Buiten-

zorg den 25 Mei 1821, oud 49 jaren. Zijne weduwe was R. J. Bangeman.

Part. berigt.

MOTTE (VALENTIN DE PARDIEU, genaamd heer DE LA), graaf van Ekelsbeke, in Vlaanderen, een Franschman van geboorte. In 1553, nog zeer jong zijnde, begaf hij zich reeds met zijn vader in het leger. Van sergeant opgeklommen tot den rang van kapitein, ging hij in Nederlandsche dienst over. Hij stond in Nederland in groot aanzien en werd den 1 Sept. 1577 tot generaal van de artillerie benoemd. In die betrekking was hij bij het leger dat voor Gemblours geslagen werd, week daarop naar Vlaanderen, en ging, om welke redenen dan ook, over naar de Spanjaarden. Hij gaf in 1579 Grevelingen, waarvan hij gouverneur was, aan de Spanjaarden over, en trachtte in 1585 Oostende te verrassen, doch werd met groot verlies en zelf zwaar gewond, terug geslagen. In 1587 werd hij voor Sluis zeer zwaar gekwetst, en in de belegering van Douslens, in het jaar 1595, werd hij door een musketkogel in het hoofd zoodanig gekwetst, dat hij spoedig daarna overleed.

Hoewel hij door zijne dapperheid en schranderheid van geringen stand tot de hoogste waardigheden was opgeklommen, zelfs tot den grafelijken stand verheven werd, wordt hij gezegd in eene groote mate trotsch en wreed te zijn geweest. Als zeer ijverig Roomschgezind, beging hij vreeselijke wreedheden op de Gereformeerden. Hij liet eene dochter na, die ongehuwd overleden is. Hij teekende de Unie van Brussel in 1577.

Zie *Vorst.*, *Held.*, *Staatsm.*, D. II. bl. 85; de Jonge, *Unie van Brussel*, bl. 77—79.

MOTTE FOUQUÉ (Baron HEINRICH AUGUST DE LA), zoon van een Franschen refugé uit een oude familie in Normandië, die, ten gevolge van de herroeping van het edict van Nantes, Frankrijk had verlaten, werd in 1698 te 's Hage geboren. Hij was bij Frederik de Groote, toen hij als kroonprins te Rheinsberg resideerde, en lid van den „geheimen Ritterbund," door Frederik gesticht, waarin 12 der vertrouwdste vrienden waren opgenomen. Fouqué droeg den bondsnaam van *le Chaste*. Hij bleef tot zijn dood toe een der geliefdste vrienden van den koning, onderscheidde zich in den 7-jarigen oorlog, vooral te Landshut.

Zie Dr. E. Vehse, *Gesch. d. Preuss. Hofs und Adels. u. d. Preuss. Diplomatie.* T. III. S. 202.

MOUBACH (ABRAHAM), vertaalde:

Naauwkeurige beschrijving der Godsdienstplegtigheden van alle volkeren (van B. Picart.) Amst. 1727. 6 d. m. pl.

Jean Labadie, *Zegepraal van den Godsdienst*, *m. aanm.* Amst. 1726.

C. G. Zorgdrager, Bloeijende opkomst der Aloude en Hedendaagsche Groenlandsche visscherij — Met bijvoeging van de Walvischvangst, in haare hoedanigheid, behandelingen, 't scheepsleven en gedrag, beschouwt. 's Hage. 1727. 4°. m. pl. 2e dr.

Verhandeling over de kanary-vogels. Amst. 1717. 8°.

Zie Abcoude, *Naaml.*; Arrenberg, *Naamr.* bl. 364; *Navors.* D. VI. bl. 296; Rotermund.

MOUBLET (J.), gaf in het licht:

Verhandeling over de afzetting der Dye in het gewrigt. 1760. 8°.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 364.

MOUCHE ( ), een schilder te Amsterdam. Kramm vermeldt van hem een teekening, voorstellende: *Een schilder met palet op een ezel gezeten*, die hem, als de waarheid, naar den tempel der verbeelding voert; achter hem een schrijver, door figuren omgeven, onder aan staat *Le Triomphe du vengeur d'Homère.*

Zie Kramm.

MOUCHERON (PIERRE), zoon van Jean de Moucheron, vrijheer van Boulac, Moucheron, Corbu en Limiere, gelegen in het voormalig gouvernement van Isle de France, en van Margaretha de Cononos, werd in 1508 geboren in Normandië, vestigde zich te Middelburg, en huwde aldaar in 1534 met Isabeau de Gerbier, dochter van Antoine de Gerbier, mede geboren te Middelburg in 1518. Zij schijnen zich uit Middelburg naar Antwerpen verplaatst te hebben, en stierven beide aldaar, hij vóór 1567, zij in 1568, achttien kinderen nalatende, waaronder:

MOUCHERON (BALTHASAR DE), ook genaamd Bernard de Moucheron, voornaam koopman in het laatst der 16e eeuw te Middelburg en Veere gevestigd, die zich in 1594 met Jan Jansz. Carel en Dirk van Os vereenigde, om een noordelijken weg naar de O. I. te zoeken. Gezamentlijk droegen zij de kosten der reis van Willem Barentsz.

Zijn wapen vindt men afgebeeld op eene afbeelding van *Annabon* in de *Eerste reyse van Joris Spilbergen*, voorkomende in *Begin en Voortgangh v. d. O. I. Compagnie*, D. I. bl. 12. Van hem stammen o. a. af de hertogen van Dorset, Graven van Middlesex enz.

Zie Kist en Royaards, *Arch. voor kerkel. gesch.* D. IV. bl. 164; *Inleid. tot de O. I. Voyagien; Kort verhaal der reize van Willem Barentsz. getogen uit het journaal van Gerrit de Keer;* Valentijn, *O. en N. O. Ind.*; Dodt van Flensburg, in *Verhandel. en berigt. van het zeewezen*; Scheltema, *Peter de Groote in Zaandam*;

J. Bouman, *Gesch. v. d. Beemster*, Kramm; *Navorscher*, D. IV. bl. 159, 344, D. VII. bl. 81; 's Gravesande, *Tweeh. jarige ged. der Synode van Wesel*. bl. 71; J. C. de Jonge, *Opkomst v. h. Ned. gezag in O.-I.* D. I. bl. 109—120, 143, 220, vv.

MOUCHERON (Pierre de), broeder van den vorige, behoorde tot het gezantschap naar Engeland, en had vier vrouwen, bij de derde, Catharina Segillom, Balthasar, geb. te Arnemuiden 1587, trouwde 3 April 1619 te Amsterdam Cornelia van Broekhove of van Brockhoven, die hem 6 kinderen schonk, onder welke

MOUCHERON (Frederik de), in 1633 niet te Edam (zoo als Immerzeel wil) maar te Emden, waarheen zijn vader, om de religie gevlucht was, geboren. Te Amsterdam werd hij voor de kunst door Jan Asselyn opgekweekt, en tot een uitmuntend landschapschilder gevormd.

Toen hij den ouderdom van 22 jaren had bereikt, begaf hij zich, tot voorbereidiug zijner studien, naar Parijs, waar hij zich vooral bezig hield met het afteekenen van boomen, planten, gebouwen, gedenkteekenen, fonteinen en soms geheele landstreken, waarvan hij partij trok in zijne keurige landschappen, die door Theodorus Helmbreker, Adriaan van de Velde en Jan Lingelbach zijn gestoffeerd. Immerzeel schrijft: „Zijn kunstwerk is lieffelijk van koloriet, zijn voorgronden zijn helder, zijne verschieten nevelachtig; zijn boomloof is teeder en los behandeld; zijn penseel is vrij en aangenaam, soms echter is zijn kleur wel wat te geel of te groen."

Het Haagsche Museum bezit twee landschappen van zijn penseel, het een door Lingelbach, het ander met jagers, door A. v. d, Velde gestoffeerd.

Op de verkooping van Goll werd voor een *Landschap* met figuren van den laatsten *f* 1400 op die van Muller, een door den eersten gestoffeerd, *f* 2,620.— betaald. Er is slechts een door hem geëtst prentje bekend, voorstellende een *Boomrijk landschap*, een allereerste druk gold bij den Grave von Fries, *f* 57,— en een nieuw opgewerkte druk *f* 30.—.

Na eene langdurige afwezigheid vertrok Moucheron naar Antwerpen, van waar hij zich naar Amsterdam begaf, en in 1686 overleed. Hij huwde in 1659 Maria Joudreville, die hem elf kinderen schonk.

Zie Immerzeel en Kramm.

MOUCHERON (Izaak de), zoon van den vorige, werd in 1670 te Amsterdam geboren, en door zijn vader voor de kunst opgekweekt. Den ouderdom van 26 jaren bereikt hebbende, vertrok hij naar Italië, en het was bijzonder te Rome, en hare omstreken, dat hij de schilderachtigste voorwerpen voor zijn teekenpen vond. Te Amsterdam teruggekeerd, beschilderde hij de zalen der aanzienlijken in het ronde met Italiaansche landschappen, die door hemzelven, Jacob de

Wit of Verkolje werden gestoffeerd. Hij schilderde ook kabinetstukjes met dergelijke onderwerpen. Op de verkooping van de Haas gold er een, *gestoffeerd met een drift beesten*, *f* 270.— en op die van Cremer, *een Italiaansch landschap*, *f* 400.—. Volgens Immerzeel was hij vindingrijk in 't ordonneren, en verkreeg hij dientengevolge te Rome den bentnaam van *Ordonnantie*. Zijn kleur en penseelsbehandeling zijn prijsselijk, en hij was bijzonder ervaren in de regels der bouw- en voortzigtkunde. Zijne teekeningen zijn fraai en worden duur betaald. Zoo gold op de verkooping van Eyl Sluyter 2 *Gezigten te Rome*, met inkt, *f* 131.—. Ook etste hij eenige *Arcadische landschappen*.

Kramm vermeldt:

Verscheyde schoone en vermaakelyke gezigten van Heemstede, gelegen in de provincie van Utrecht, door J. M. Amst. bij de wed. Visscher.

Eenige landschappen naar G. Poussin. 10 st. fol.

Zaalstukken, in het huis van den heer D. B. Mesquita enz. (een stel van vier stukken.)

Tuingezigten met figuren en gebouwen. fol.

Idem in fol. oblong.

Gezigt te Amsterdam met de opgerigte illuminatien bij den ontvangst der Moscovitische gezanten in 1698.

Een landschap met een groote slak in het midden (zeldzaam.)

Zijn portret gaat uit in zwarte kunst, in 4°. Naar dit portret is dat bij van Gool, Descamps en Immerzeel voorkomt. Er kwam een geschilderd portret van hem voor bij J. van der Marck te Leyden, door J. M. Quinchard geschilderd. Hij huwde te Amsterdam in 1713 Anna van Bockum. Hij overleed aldaar 20 Julij 1744.

Zie Immerzeel, Kramm, van Gool, *Lev. d. Schild.* D. I. bl. 362 enz.; Wagenaar, *Amsterd.* D. XI. bl. 436; Kobus en de Rivecourt, Kok, Muller, *Cat. v. portr.*

MOUCHERON (Henricus de), vriend van Bodecherus Banningius, studeerde te Leyden, en verdedigde onder Jacobus Maestertius een *Disputatio de natura feudorum*. Hij leefde in de eerste helft der 17e eeuw. Banningius wijdde hem twee latijnsche zangen.

Zie zijne *Poëm.* L. B. 1637, p. 86, 140.

MOULIN (Pierre du), of Molinaeus, zoon van Joachim du Moulin en Françoise Gabet, weduwe du Plessis, werd den 18 October 1568 op het kasteel van Buhy geboren. In den Bartholomeus-nacht werd hij, die toen slechts 4 jaren bereikt had, en zijne broeders, door een oude dienstmaagd van zijn vader gered. Na te Sedan en Parijs gestudeerd te hebben, begaf hij zich naar Engeland, waar hij vier jaren de lessen der hoogleeraren te Cambridge bijwoonde.

Van dáár begaf hij zich naar Leyden om Franciscus Junius te hooren. Op reis leed hij schipbreuk, en verloor hij al zijne boeken, 't geen hem aanleiding gaf tot het vervaardigen van een gedicht, *Votiva tabella* getiteld, waarmede hij den grondslag van zijn toekomenden roem legde. Vier en twintig jaren oud, werd hij hoogleeraar in de wijsbegeerte te Leyden, en opende zijne lessen over het *Organon van Aristoteles*, die door Grotius werden bijgewoond. Zeven jaren later in 1599, werd hij tot predikant te Charenton beroepen, doch volgde kort daarna de prinses Catherine, als hofprediker, naar Lorraine. Na haar overlijden vatte hij zijne betrekking te Charenton weer op en vervulde ze 21 jaren, schoon hij daar menige vervolging moest doorstaan, en zijn huis tweemaal werd geplunderd, en sloeg het beroep als hoogleeraar te Saumur en (tweemaal) Leyden af. Moulin nam, gelijk de meeste predikanten, geen deel aan de staatkundige twisten onder Hendrik IV en Lodewijk XIII. Slechts éénmaal werd hij (1605) naar eene staatkundige bijeenkomst te Châtellerault afgevaardigd, doch speelde er geen belangrijken rol. Hij liet ook niet van zich spreken op de nationale synode van Gap, en het was eerst op die van Privat, in 1613, dat hij invloed op de vereffening van godsdienstige geschillen begon uit te oefenen. Met de predikanten L'ouis, La Fayette en te Frauchein belast om de redenen vóór en tegen de doopsbediening bij of zonder de predikatie te bedienen, stelde hij een uitvoerig rapport op, door Aymon, met de *Actes du Synode, à l'abrogation de l'article du Synode national de Saint-Maxent*, is uitgegeven.

Niemand verlangde meer naar eene vereeniging der verschillende protestantsche kerken dan koning Jacobus, die in 1615 du Moulin uitnoodigde naar Engeland over te komen. Hij werd er met veel eer ontvangen, men schonk hem eene prebende van 2000 livres, en de universiteit van Cambridge gaf hem den titel van doctor. De vrucht dezer reis van drie maanden was een plan van vereeniging, dat Blondel in zijne *Actes authentiques* heeft opgenomen. »On y remarque (schreef Haag) une modération si eloignée du caractère de Moulin, qu'on doit necessairement y reconnaître l'influence du roi Jacques.

De kerken van Frankrijk wenschten du Moulin in 1618 naar de Synode te Dordrecht te zenden, doch Lodewijk XIII verbood hem er zich heen te begeven. Hij vergenoegde zich een memorie in te zenden, waarin hij verklaarde Arminius en zijne leerlingen te verachten. Geen wonder dat de Gomaristen hem een leerstoel te Leyden aanboden. Du Moulin poogde van zijn tijde de Dordtsche Canons in de kerken van Frankrijk in te voeren, en hij liet ze in de daad door de nationale synode van Alais, van welke hij voorzitter was, doch niet zonder hevigen tegenstand, bevestigen. Kort na zijn terugkomst

uit Engeland werd hem te Parijs berigt dat Buckingham een brief, door hem aan den koning van Engeland geschreven, waarin hij hem schreef dat de protestantsche kerken het oog op hem gevestigd hielden, aan Lodewijk XIII had ter hand gesteld. Hij vlood naar Sedan, waar hij door den hertog van Bouillon en de akademie met open armen werd ontvangen en terstond tot hoogleeraar in de godgeleerdheid werd benoemd.

Toen Lodewijk XIII in 1623 zijne toestemming niet wilde geven dat hij naar Parijs mogt wederkeeren, deed hij een tweede reis naar Engeland, op verzoek van koning Jacobus, die hem wilde gebruiken om den kardinaal du Perrin te antwoorden en hem een verblijf en een jaarwedde schonk. Ook werd hij tot leeraar bij de Fransche gemeente te Londen benoemd. Na den dood van Jacobus (1625) keerde hij naar Sedan terug, waar hij op nieuw den koning verzocht naar Parijs te mogen komen. Zijn verzoek, door de synode nationaal van Chartres ondersteund, werd hem toegestaan. Bij het uitbarsten van den oorlog in 1628 verwijderde hij zich, hetzij op bevel van het Gouvernement hetzij uit eigen beweging. Uit een brief, voorkomende in de *Mémoires de la Force*, blijkt, dat hij in de maand November van dat jaar te 's Hage was. Later keerde hij naar Sedan terug, waar hij 11 Maart 1658, in den ouderdom van 90 jaren stierf.

In hetzelfde jaar gaf een anoniem schrijver in het licht:

Les dernières heures de M. du Moulin, ensemble le recueil de plusieurs vers faits à sa mémoire. Charenton 1658. 4°.

Spanheim noemde hem: „*Acutissimus et eruditissimus theologus.*" John Bates prijst hem ook zeer „*mirum* (zegt hij) *ingenii acumen: severum nonnunquam irâ aut impatentiâ oblustatum.* Hij was een onvermoeid kampvechter, niet slechts tegen de Roomsch-Catholijke, zoo als Cayet, Coëffeteau, Cotton, J. Journé, Gondier, du Perrin, la Milletière en anderen; maar ook tegen zijn geloofsgenooten, zoo als Tilenus, Amyraut, Testard, Grotius en anderen.

Hij gaf in het licht:

Elementa Logices. L. B. 1596. 8°.

Dit boekske heeft 13 uitgaven gehad en is in het Fransch overgezet. Paris 1624, in 12°. Sedan 1628. in 8°. Gen. 1631. in 8°., en in 't Engelsch. Lond., 1624. in 8°.

De relatis. L. B. 1597. 4°.

De indote et virtute. L. B. 1597. 4°.

Narré de la conférence verbale et par écrit tenue entre M. M. du Moulin et Cayet, par Archibault Adaire, gentilhomme écossais 1602. 8°. Gen. 1633. 8°.

Nouvelles briques pour le bastiment de Babel, c'est-à erreurs nouvellement forgez pour establir la grandeur de l'évesque de Rome. La Roch. 1664. 8°. Sedan. 1624. Gen. 1637. 8°.

Accroissement des eaux de Siloë pour èteindre le feu du purgatoire et noier les satisfactions humaines et les indulgences papales. La Roch. 1604. 8°. 1608. 8°. Gen. 1614, 1628, 1631. 8°.

Défense de la foy catholique contenue au livre du roy Jacques I contre le réponse de Coëffetau. La Roch. 1604. 8°. Paris. 1612. 8°. *Nouv. édit. revue et augm.* Gen. 1624, 1631 8°. in 't Eng. vert. Lond. 1610 in fol. in 't Lat. Lond. 1614. 8°.

Tractatus de peregrinationibus, altaribus et sacrificiis Christionorum cum Gregorii Nysseni epistolâ du euntibus Ierosolyma, latinè versa et notis illustrata. Paris 1606. 8°. Hanov. 1607. 8°. Jenae. 1719. 4°.

Trente-deux demandes proposées par le P. Cotton avec les solutions; item soixante quatre demandes proposées en contre-échange. La Roch. 1607. 8°. Lond. 1614 en 1615. 4°. Gen. 1625, 1659. 8°.

Apologie pour la saincte Cène du Seigneur contre la présence corporelle et la transubstantiation; item contre les messes, sans communicans et la communion sous une seule espéce. La Roch. 1607, 1609. 8°. Gen. 1608, 1610, 1660, 8°. in het Hgd. vert. Francf. 1644, in 't Eng. Lond. 1612. 4°.

Les eaux de Siloë pour éteindre le feu du purgatoire et noïer les traditions, les limbes, les satisfactions humaines et les indulgences papales, contre les raisons d'un cordelier portugais défendues par trois écrits intitulés, le 1er le Torrent de feu, le 2e la Fournaise ardente, et le 3e le Feu d'Hélie. La Roch. 1608, 1610, 8°.; Vert. in 't Eng. Oxon. 1642. 8°. Antwoord op de aanvallen tegen *l'Accroisement* enz.

Véritable narré de la conférence entre les sieurs Du Moulin et Gontier, secondé par Mme la baronne de Salignac 1609. 8°. Gen. P. Aubert, 1635. 8°. Gen. 1660. 8°.

Response aux lettres du sieur Gontier. 1609. 12°. Gen. 1635. 8°.

Theophile ou traité de l'amour divin. La Roch. 1609. 12°. 1610. 12°., met het volgende. Gen. 1624. 1652, 8°.

Heraclite, ou de la vanité et misère de la vie humaine. Volgens Aymon 3e edit. 1610. 12°. meermalen te Genève herdrukt, in 't Hoogd. vert. door de prinses van Anhalt in 1617, door Jacobi in 1621, en door Besoldus. Straatsb. 1627. 12°. in het Eng. door Darcy, Lond. 1624 8°. en door l'Estrange, Lond. 1652. 8°.

Anatomie du livre du sieur Coëffetau, intitulé: Refutation des faussetez, contenues en la 2 édition de l'Apologie de la Cène. Sedan. 1610. 8°. Gen. Aubert 1610. 12°. 1625, 1633. 8°.

Lettres à M. M. de l'église romaine 1611. 4°. Vert. in 't Eng. Lond. 1623. 12°.

De l'accomplissement des prophéties où est montré que les prophéties de Saint Paul, de l'Apocalypse et de Daniel touchant les combats de l'Eglise sont accomplies. La Roch. 1642. 4°. Gen. 1612. 8°. Sedan 1624. 8°. Gen. 1634. 8°., in 't Eng. Oxon. 1642. 8°.

Actions de grâces du P. Gontier au R. P. Viseur pour avoir entrepris sa defense contre le sieur Du Moulin et répondu à ses demandes touchant l'antiquité. 1612. 8°.

Copie de la lettre écrite contre Tilenus, aux ministres de France. Paris 1613. 8°.

De monarchia temporali pontificis Romani liber, quo imperatoris, regum et principum jura adv. usurpatores papae defenduntur. Lond. 1614. 8°. (Gen.) 1644. 8°. Francof. 1716. 8°.

Défense de la confession des églises reformées de France par les quatre ministres de Charenton, Montigny, Durand, Du Moulin et Mestrezat, contre les accusations du sieur Arnoux Jésuite. Char. 1617. 8°. Gen. 1625. 8°. Oxon. 1620. 4°. met een

Sermon sur Rom. I: 16, prêché à Greenwich par Du Moulin en présence du roi Jacques.

De la juste providence de Dieu, traité auquel est examiné un écrit du sieur Arnoux par lequel il prétend prouver que Calvin fait Dieu auteur du péché. La Roch. 1617. 8°. herdrukt met *le Sainct réveil spirituel* en *La Copie d'une lettre à un sien ami en Hollande.* Gen. 1624. 8°. Gen. 1632, P. Aubert, 8°. Gen. 1659. 8°.

De la toute-puissance de Dieu et de sa volonté, traité auquel est exposé comment la toute-puissance de Dieu et sa volonté doivent régler notre foy au point du saint Sacrement. La Roch. 1617. 9°.

Fuites et evasions du sieur Arnoux Jésuite. Charent. 1618. 8°.

Véritable narré de la conférence tenue entre les sieurs du Moulin et de Raconis. La Roch. 1618. 8°. Gen. P. Aubert. 1637. 8°.

Bouclier de la foy, ou défense de la confession de foy des églises réformées du royaume de France contre les objections du sieur Arnoux Jésuite. Char. 1618. 8°. Sedan 1622. 8°. Gen. 1630, 1670, 8°. Paris 1846. 8°. in 't Hgd. Kleef 1620. Basel 1628.

De la vocation des pasteurs. Sedan. 1618. 8°., *Nouv. edit. rev. et corr.* Sedan 1618. 12°. Gen. 1631, 1672. 8°. in 't Hgd. Franckf. 1619.

Anatome arminianismi, seu enucleatio controversiarum, quae in Belgio agitur, super doctrina de providentia, de praedestinatione, de morte Christi, de natura et gratia et de conversione. L. B. 1619. 4°. in 't Eng. Lond. 1620. 4°.

Conseil fidèle et salutaire sur les mariages entre personnes de contraire réligion. Charent. 1619. 12°.

69

Des traditions et de la perfection et suffisance de l'Ecriture Sainte. Sedan 1621. 12°. 1631. 8°. In 't Eng. Lond. 1632. 8°.

Suite du Juge des controverses. Sedan 1630. 8°.

Theses Theologicae de naturâ Ecclesiae. Sedan 1624. 4°.

Lettre escrite à un de son troupeau, sur la calamité présente. 1621. 8°. Gen. 1637. 12°., achter *Nouvelles briques etc.*

Prière et meditation de l'ame fidelle sur l'affliction présente de l'Eglise ensemble les prières de matin et de soir. Sedan 1622. 12°.

Mogelijk hetzelfde werk met

Saintes prières plus divines traités. Gen. 1624. 24°.

Du combat Chrestien ou des afflictions à MM. de l'Eglise reformés de Paris. Sedan 1622. 12°., 4e edit. *revue et augm.* Gen. 1632. 8°., *revue et augm.* Quevilly, 1671. 18°., in 't Eng. Lond. 1636. 2 vol. 8°.

De ecclesiae visibilis dignitate. Sedan 1622. 4°.

De notis verae ecclesiae. Sedan 1622. 4°.

Theses theologicae de peccato mortali et veniali. Sedan 1622. 4°.

De obidientiâ et potestate, nec non de voto obedientiae monasticae. Sedan 1623. 4°.

Ode dedié à la mémoire de feu mll. le duc de Bouillon. Sedan 1623. 4°.

Réponse à quatre demandes faites par un gestilhomme du Poitou. Sedan 1623. 8°. Gen. 1624, 1633. 8°.

Sermon sur Daniel IX: 1—9. Sedan 1623. 16°.

Elementa philosophicae moralis. In 't Fr. door Moulin zelven vert. Sedan 1621. 12°. Rouen 1629. 12°. Gen. 1627. 12°. Gen. 1627. 8°. Paris 1634. 12°.

Sermons sur quelques textes de l'écriture sainte. Gen. 1625, 1636. 8°.

De cognitione Dei tractatus. L. B. 1625. 24°. 1629. 16°. Vert. in 't Fr. Charent. 1625. 16°. Ook door Simon Goulart, 1637. 12°. In 't Hgd. door Jacobi. Leipz. 1694.

Familière instruction pour consoler les malades. Gen. 1628. 8°. 1636. 8°.

Nouveauté la papisme opposée à l'antiquité du vray Christianisme. Sedan 1627. fol. Gen. 1627. 2 vol. 4°., 1633. 4°. Vert. in 't Hgd. door Stutzing, Wesel 1632, en in 't Eng. Lond. 1662. fol. De uitg. van 1633 is de beste.

L'anti-barbare ou du langage étrange et incognue tant ès prières des particuliers qu'au service public. Sedan 1629. 8°. Gen. 1629. 8°. Vert. in 't Eng. Lond. 1630. 8°.

Oratio de laudibus theologiae. Sedan 1622. 12°.

Thesium theologicarum de peccato originali pars tertia, in quâ disseritur quo pacto peccatum originale transeat ad posteros, nec non de poenâ originalis peccati etc. Sedan 1629. 4°.

Enodatio gravissimarum quaestionum de providentiâ Dei, statu innocentiae, peccato originali, libero arbitrio, praedestinatione et perseveratione electorum. L. B. 1632. 8°.

Lettre a M. de Balzac. Gen. 1633. 12°. 1637. 8°. met den brief van Balzac.

Réponse à la lettre de M. de Balzac. 1633. 8°. Gen. 1637. 8°.

Iconomachus, seu de imaginibus et earum cultu. Sedan 1635. 8°.

Lettre à M. de la Milletière. Sedan 1635. 12°. met de brieven van Rivet en de la Milletière.

Jugement sur le livre du sieur de la Milletière. 1636. 12°.

Anatomie de la Messe ou est montré, par l'Escriture-Sainte et par les tesmoignages de l'ancienne Eglise, que la Messe est contraire à la Parole de Dieu. Gen. 1636 2 vol. 8°. Gen. 1638. 8°. Leyde, Elzevir, 1638 12°. Vert. in 't Lat. door Louis du Moulin. L. B. 1637. 8°.

Hyperaspistes seu defensor veritatis adv. calumnias et opprobria ingesta in veram religionem a Sylvestro Petrâsanctâ jesuitâ. Gen. 1636. 8°.

Oppositions de la parole de Dieu, avec la doctrine de l'Eglise romaine. Gen. 1637. 8°.

Collection of some romish tenets contrary to the word of God. Lond. 1640. 4°., door Watt aangehaald.

Seconde lettre à M. de la Milletière. Sedan 1638. 8°.

Lettres au Synode d'Alençon, en 1637, touchant les livres d'Amyraut et Testard, ou examen de leur doctrine. Amst. 1638. 12°.

Deuxième partie de l'Anatomie de la Messe, contenant la messe en franç. et en latin, avec un commentaire, ou sont décrites les diverses espèces de Messes, avec les mystères et cérémonies et origine de chaque pièce de la Messe. Sedan 1639. 12°. Vert. in 't Eng. Lond. 1644. 2°. De beide deelen vereenigd 5e edit. Charent. 1647. 8°. Gen. 1655. 8°.

Vates seu de praecognitione futurorum et de bonis malisque prophetis, lib. IV. L. B. 1640. 8°. 2e edit. *augm. d'un livre.* Gorinch. 1672. 8°.

Justification contre les impostures de Léonard le Maire, dit Limboury. Charent. 1640. 8°. Gen. 1659. 8°.

Strigel adversus (H. Grotii) *commentationem ad loca quaedam N. T. de antichristo.* Amst. 1640. 8°.

Dit boek, door Barbier verkeerdelijk aan den zoon van du Moulin toegeschreven, verscheen onder den pseudoniem van Hippolytes Frouton Caracotta.

Le Capucin, traité auquel est descrite l'origine des Capucins et leurs voeux, règles et disciplines examinées. Sedan 1641. 8°. Gen. 1641. 8°. In 't Hgd. vert. Bazel 1642. Deze satyre, door beulshanden verbrand, is zeer zeldzaam.

Réponse au livre du Cardinal Du Perron, intitulé: Replique à la réponse de Jacques I, roy de Bretagne. Gen. 1641. 8°.

Trois sermons faits en présence des pères Capucins, sur Rom. XII: 1 *et Matth. XVIII:* 15—17. Charent. 1641. 8°. Gen. 1641. 8°.

Méditation pour se préparer à la sainte Cène. Charent. 1643. 12°. *Item edit. augm.* Charent. 1655. 8°.

Dix décades de sermons. Gen. 1645—1654. 10 vol. 8°.

Elementa Logicae, Physicorum et Ethicorum. Amst. 1645. 8°. In 't Fr. vert. Gen. 1660. 8°.

Eclaircissement des controverses salmuriennes ou défense de la doctrine des églises reformées. Leyd. 1648. 8°. Gen. 1649. 8°.

Judicium P. Molinaei de Mosis Amiraldi libro adv. Spanheimium, seu pro Dei miscericordia et sapientia et justitia apologiae lib. III. Rot. 1649. 8°.

La vie et la réligion de deux bons Papes, Leon I et Grégoire I, où est montré que la doctrine et réligion de ces pontifes tant célèbres est contraire à la réligion romaine de ce temps. Sedan 1650. 8°. Gen. 1659. 8°.

De poenitentiâ et clavibus liber. Sedan 1652. 8°.

Sermon sur Rom. VIII: 15. Sedan 1661. 8°.

Exhortation faite à ses enfans peu de temps avant sa mort. Charent. 1651. 8°. in 't Hgd. Zurich 1663. 12°.

Sermons sur divers textes. Gen. 1661. 8°.

Méditation sur la grande maladie qu'il eut les années 1625, 1626. Sedan 1662. 8°.

Réponse à Samuel Langle (de l'Angle), *ou est contenue la doctrine de M. Amyrault* (zonder jaar of plaats).

Nog worden hem toegeschreven:

Meditationes in Ps. CXXIII adv. J. Perronium, episc. Eburoniensem (volgens Meursius geschreven gedurende zijn verblijf te Leyden).

Dialogues rustiques pour ceux qui sont dans des pays éloignés de la prédication de la parole de Dieu. Charent. 1627. 8°. Rotterd. 1711. 8°.

Lettres de réconciliation à M. Amyraut.

Examen du livre du R. P. L. Joseph de Morlais, capucin.

Testament d'une mère a son fils à naître.

Lettre à M. Drelincourt sur l'imposture découverte du prétendu ministre Villeneuve.

Distiques de Caton en vers latins, grecs et franc., suivis des quatrains de Pibrac, en prose grecque par du Moulin, le tout avec des trad. interlineaires, par Boulard Paris an II. 8°.

Aymon schrijft hem het *Journal du Capucins* toe, doch dit is van Clouet. Ancillon noemt hem den schrijver van *l'Anticotton*, doch men is het vrij eens, dat César de Plaix, sieur de l'Ormoye, advocaat van het parlement te Parijs, er de autheur van is.

Jöcher vergist zich door du Moulin de verhandeling *de*

fide justificante toe te schrijven, waarvan zijn zoon de autheur is. Haag twijfelt of hij ook wel de schrijver zou zijn van *l'Appellation d'Angleterre* en der verhandelingen *de ultimis temporibus contra Bellarminum* en *Du vray amour, consistant en aumone et charité.* Haag vermeldt nog andere geschriften van hem op de artikels *Bouju*, *Bourguignon*, *Cappel*, *Dreincourt.*

Brieven van M. berusten in het Britsche Museum (mss. Burney, Vol. 369—371). In *Bulletin de la société du Prot. Franç.* komt voor:

Lettre inédite de P. M. à André Rivet (1621) *et de Balsace etc.*

In het Nederd. werden vertaald:

Nieuwigheid des Pausdoms. Utrecht 1658. 2 d. 4°.

Vreede der ziele. Amst. 1723—1740.

Tien stigtelijke predicatien. Amst. 1657. 8°.

Overdenkingen en Gebeeden. Amst. 1726. 8°.

Schat des geloofs. Delft 1670. 8°.

Toetssteen der bezwaarden conscientie. Amst. 8°.

Bijtend zout op den Slekkenhoorn der Jesuiten. Dordr. 1650. 8°.

Onderwijzinge van 't Sacrament des H. Avondmaals. Arnh. 1609. 8°.

Van de ijdelheid des menschelijken levens. Leyd. 1710. 8°.

Verscheidene aandagtige Godzalige tractaten. Amst. 1622. 12°.

Tegen de onbekende taal. 12°.

Afgrond van Gods Barmhartigheid. Utr. 1607. 12°.

Van de Christelijke strijd en van de kennisse Gods. 's Gravenh. 1667. 12°.

Merg des Nieuwen Verbonds. 4°.

Seekere weg tot saligheid. 4°.

Ontleeding der misse. Amst. 1659. 8°.

Van de vrije wille. 8°.

Balsem Gileads. 8°.

Overdenkingen of gebeeden op elken dag van de week. Amst. 1694. 12°.

Raad voor een ongelijk huwelijk. 12°.

Kort begrip der reeden-konst. 12°.

Waare wijsheid die van boven is, over Jacobus III: 13 *en* 14. 12°.

Troost der zieke zielen, of weg des Hemels. Amst. 1670. 12°.

Drie sermoenen of predicatien gedaan in tegenwoordigheid der vaderen Capucijnen. Hoorn 1650. 12°.

Geestelijke Leydsman. 12°.

De schat der liefde Gods. 1644. 12°.

Noodzakelijkheid des gebedts. 12°.

Den Capucyn, zijnde een tractaet, in 't welcke den oirspronck van de Capucynen, ende haerlieder beloften, regels en disciplines beschreven en geexamineerd worden. Rott. A°. 1654.

Sleutel des Hemels. 12°.

Nieuwejaars geschenk. 12°.

Goddelyke Aanspraak in 't klaaghuis tot troost der zieke zielen op den weg des Hemels. Amst. 1682. 12°. m. kap. pl.

Verhandeling van de vreede der ziele, ende vergenoeging des geestes; mitsgaders overdenkingen en gebeden op elken dag van de weeken. Neffens eene voorbereiding tot het H. Avondmaal, in 't Nederd. overgezet door H. Dullaert. Amst. 1680. *De laatste druk verbet.* Amst. 1700. 8°. *"een overkostelijk gerigt voor vrome zielen."*

De *Dict. de la Noblesse*, en Toustain-Frontebosc, schrijver eene genealogie van de familie Toustain, door de vrouwen aan die der Moulins verbonden, meldt, dat P. d. M. in 1599 huwde met Marie de Colignon, en dat hij, als weduwnaar, in 1623 hertrouwde met Sara de Geslay, dochter van Louis de Geslay en Martha de Bussy. Zijn tweede vrouw schonk hem een zoon, Daniel, die zich in Bretagne vestigde, zich de heerlijkheid van Brossay, bij Vannes aanschafte, en gedurende vele jaren gouverneur van het kasteel Josselin was. In 1672 huwde hij Esther Uzille, dochter van Jan, heer van Kervelher, die hem verscheidene kinderen schonk, o. a. Pierre Daniel en Etienne. Hij ging, bij de herroeping van het edict van Nantes, tot de R. K. kerk over.

Uit zijn eerste huwelijk zijn drie kinderen bekend, Pierre, Louis en Cyrus.

Cyrus werd te Parijs geboren, studeerde te Leyden, en werd in 1637 predikant te Châteaudun. Hij gaf een paar werken in het licht. Zijne dochter Susanna huwde Basnage. Pierre werd in 1660 geboren, studeerde te Sedan en te Leyden, vertrok van daar naar Engeland, waar hij zijne studien voortzette, werd gouverneur van Richard Boyle en diens broeder, keerde naar Holland terug, promoveerde er tot doctor in de godgeleerdheid, keerde wederom naar Engeland, en vestigde zich, schoon kort, in het graafschap Cork, in Ierland. Vervolgens werd hij predikant te Oxford, werd door de universiteiten van Oxford en Cambridge tot doctor benoemd. In 1660 benoemde hem Karel II tot hofkapellaan en prebendarius van Canterbury, waar hij 20 Oct. 1684 overleed.

Haag geeft een lijst zijner schriften.

Zie *Vitae select. aliquot virorum, qui doctrinâ, dignitate aut pietate inclaruerunt*, p. 697—716; *Alma Acad. Leid.;* Meursii, *Ath. Bat.* p. 175; *Ill. Acad. Leyd. icones*, p. 44; Pope Blount, *Cens.* p. 958, 959; *Anti-Molinaeus;* Morhofius, *Polyh. Litt.* VI. C. IV. § 17; p. 545, 546; Crenii, *Animadv. Philol.* P. I. p. 70, 71; P. II. p. 55; P. VIII. p. 130 seq. P. XIII. p. 115; J. Fabricii, *Hist. Bibl.* P. III. p. 394, 395; Freheri, *Theatr.* P. I. Sect. III. p. 401, 402; Gottl. Kranzius, *ad Conringium Saec.* XVII. C. I. p. 191; *Cat. Bibl. Bunav.* T. I. V. II. p. 1448; B.G. Struvii, *Bibl. libr. rar. Theca* II. ap. 239, 288; *Imagines Boissard.* P. VI, T. XVIII; Saxe, *Onom.* T. IV. p. 179; *Anal.* p. 582; *Bibl.*

Brem. Cl. V. p. 337, 338; *Recit des dernieres heures de P. d. M.* Sedan 1658. 8°. Gen. 1666. 12°.; *Legende dorée de P. d. M. contenant l'histoire de sa vie et de ses écrits*, Paris 1641. 8°. (une diatribe très virulente dont l'anteur est resté inconnu); Haag, *La France Protest.* vv.; Ancillon, *Mélang. Biogr. Univ. Nouv. biogr. génér. Le Protest.* N°. 4, 5, 7, 10; *Bibl. rais.* T. XIII. p. 372; *Cat. de la Bibl. Wal. à Leide*, 1e supplem. p. 36, 2e supplem. p. 49; *P. d. M. oder Molinaei Vaters und Sohnes, auserlesene zur Andacht und Erbauung dienliche geistreiche Schriften, sämtlich aus denen originalen ins Teutsche grösten theils zum ersten mahle, theils aber auffs neue mit möglichster Accuratesse übersetzt, auch mit nöthigen Anmerkungen, ausführlichen Register, und glaubwürdiger Lebensbeschreibung derer beyder Herren du Moulin versehen von M. Joh. Daniel Jacobi.* Leipz. 1721. 4°. Baur, *Handwb.*; Jöcher; Rotermund; Brandt, *Hist. d. Ref.* D. II. (Reg.); Siegenbeek, *Gesch. d. Leyds. Hooges.* D. I. bl. 91, 114, 115; D. II. bl. 78, 79; Schotel, *Floris I en II van Pallant*, bl. 141; Glasius, *Godgel. Ned.*; Rabus, *Boekz. v. Europa* 1694, bl. 171; 1700, bl. 545; *Cat. v. Godgel. boeken* van F. Muller, bl. 96; Abcoude, *Naaml. v. boek.*; *Aanh.* 3e Aanh. Arrenberg, *Naamr.* bl. 364, 365; *Cat. de Crane*, p. 30, 35; *Cat. J. van Voorst*, T. I. p. 142, 148, 203; Niceron, T. XXXIII; Moreri; Kok; Hoogstraten; *Woordenb. der Zamenl.*; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portr.*; A. M. à Schurman, *Opuscula*, p. 277; Muller, *Bibl. v. Pamfl.* D. I. bl. 166, 167, 171, 172, 176.

MOULIN (MARIA DU), dochter van P. du Moulin, de oude, gehuwd met Simon de Bohé, was zeer ervaren in de wijsbegeerte en hebreeuwsche taal, en hield met A. M. van Schurman briefwisseling. Zij werd door de prinses van Oranje tot directrice aangesteld van een pensionaat vau »demoiselles refugiées sans fortune."

Zie Jöcher; Rotermund; Haag; A. M. à Schurman, *Opuscula*, p. 309; Schotel, *A. M. à Schurman*; Niceron, *Mém.* T. XXXIII. p. 97.

MOULIN (WOLFGANG DU), werd in 1728 uit Hessen-Cassel als predikant bij de Waalsche gemeente te Leyden beroepen, en overleed den 4 Maart 1745.

Haag schreef: »W. d. M., de Hessen-Cassel, pasteur des églises Wallonnes de Delft et de Leyde."

Hij schreef:

La Religion revelée, ou Recueil de Passages de l'Ecriture Sainte, sur les vérités et les devoirs du Christianisme, à l'usage des Catéchumènes. Leide 1742. 12°. 2 Part.

Hij was gereed de laatste hand te leggen aan eene *Histoire des projets qui ont été formés, pour reunir les Calvinistes avec les Lutheriens*, toen hij stierf.

Zie Haag, *La France Protest.*; *Bibliothèque Raisonnée*, T. XXXI. p. 150, suiv.; *Lijst van predikanten te Leyden*, achter de *Orde de Feest- en Lijdensteksten* (Leid. 1857) bl. 142; *Cat. de la Bibl. W* *à Leide*, p. 35: Jöcher.

MOULIN (PIETER DU), bediende van den graaf van Arlington, deelde Willem III, uit Londen, in 1674, het hof- en staatsnieuws mede. De Staten van Holland verstonden dat hem *f* 1600 uit de secrete correspondentie-penningen behoorden te worden toegelegd, sommigen noemen hem secretaris van Willem III. In 1676 werd hij gouverneur van Suriname. Hij overleed een jaar daarna.

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XIV. bl. 342, 343; Koenen, *Gesch. d. Joden*, bl. 287, 288.

MOULIN (ANDREAS DU), was notaris en schreef:

De lichtmis of mal mortje mal kindje, klsp. Amst. 1687. kl. 8°.

Polyxena, trsp. in hs. op de Bibl. v. Letterk. te Leyden.

Volgens Witsen Geysbeek, ook een *herderspel op muzyk.*

Zie Witsen Geysbeek, *A. B. C. Woordenb.* D. IV. bl. 456; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk. te Leyden,* D. I. b. bl. 147; D. II. bl. 479.

MOULIN (DU), leermeester van Willem I, die veel bij hem vermogt, werd in 1562 door hem naar Rome gezonden om het invoeren van nieuwe bisdommen te beletten. De prins en de markgraaf van Bergen op Zoom, gaven hem brieven mede aan de voornaamste staatsdienaren van het pauselijk hof, voorzagen hem van een goede som geld, en het uitzigt op een goede belooning, zoo zijne zending gelukte. Doch de gouvernante, hiervan kennis gekregen hebbende, deed in allen spoed den Spaanschen gezant te Rome waarschuwen, ten gevolge waarvan zijne zending mislukte.

Volgens anderen, zonden de Staten van Brabant hem naar Rome, en later naar Parijs om met de regtsgeleerden te raadplegen over hetgeen hun te doen stond.

Zie Beaufort, *Lev. v. Willem I*, D. I. bl. 266, 267; van Groningen, *Kort Verh. van de invoering der Bisdommen in Nederl.*, bl. 28.

MOULIN (C. D. DU), geboren in den jare 1728, werd, na verschillende opklimmingen, luitenant-generaal der infanterie, in 1744 directeur-generaal der fortificatien en chef van het geniewezen in de Vereenigde Nederlanden. Hij overleed te Dordrecht den 21 Maart 1793.

Zijn gesteendrukt portret, naar M. J. de Man, door J. Z. Mazel, bestaat in folio.

Zie Bosscha, *Ned. Held. te land*, D. II, bl. 381; van Hall, *Lev. en karakter van den L. Adm. van Kingsbergen; Nederl. Jaarb.* 1793, D. I. bl. 594.

MOULIN (FERDINAND JACOBUS DU), zoon van den vorige, geboren te 's Hage den 13 October 1776, werd luit.-gen. in Pruissischen dienst, en generaal der infanterie, en overleed te Luxemburg 16 Junij 1845.

Zie *Herinnering aan Ferdinand Jacobus Du Moulin, koninklijk Pruissisch generaal der infanterie*, 's Bosch 1848. Zijne biografie vindt

men ook in de *Rec. ook der Recens.* 1850, bl. 428—430, door A. J. P. Storm de Grave.

MOULIN (EVERT), lakenhandelaar en ijverig naspoorder der oude geschiedenis te Kampen; hiervan getuige zijne *Historische Kamper kronyk*, eerst achter den *Kamper Almanak*, later afzonderlijk (Kampen 1839 12°.) gedrukt. Hij was vader van een zoon en vier dochters.

Zie *Konst- en Letterb.* 1856, N°. 28.

MOULIN (JURIAAN), zoon van den vorige, werd in 1798 te Kampen geboren, bragt door eigen oefening het, in de kennis van vreemde en eigene taal en letterkunde, tot een merkwaardige hoogte. Zoowel de beide beschaafde talen der oudheid en de hoofdwerken harer schoone letteren waren hem bekend en door ijverige studie eigen geworden, als ook genoegzaam alle, zoo Noord- als Zuid-Europeesche talen en haar schoonste geschriften door hem beoefend en gelezen waren. Onder al de schrijvers van alle die talen was er echter geen, die een ijveriger lezer en grooter bewonderaar in hem vond, dan de groote dichter, van wien hij ook zelf meerdere stukken, in getrouwe en gelukkige vertolking, op Nederlandschen bodem heeft overgebragt. Ook zelf beoefende Moulin de poëzij met gelukkig gevolg, getuige, behalve zijne reeds vermelde vertalingen van Shakespeare, zijne beide geestige hekeldichten, de *Rotsgalmende Rekelzang* en *Opgerakelde Navonkeling*, waarin hij de overdreven staats- en kerkbegrippen van Bilderdijk, te gelijk met de in het oog loopende zwakheden zijner dicht- en schemp-manier treffend deed uitkomen. Ook in verschillende onzer jaarboekjes en maandschriften vindt men verdienstelijke dicht- en prozastukken van hem, zoo als in *de Muzen-*, *Overijsselsche Volks-almanak* enz. in het *Athenaeum*, *Tijdschrift voor wijsbegeerte*, *Rec. o. d. Rec.* (1831 N°. 2 *en* 3 *over de voortgang der zedelijke beschaving des menschdoms*) in de *Navorscher*, onder de letteren J. M. Twintig jaren was hij de redacteur van de *Kamper Courant*. Hij overleed te Kampen 24 Junij 1856.

Hij gaf in het licht:

Spiritus Lenis (*J. M.*) *Rotsgalmende Rekelzang of Minneklagt, uitgeboezemd door eenen Ridder van den Domper.* Kampen 1827, eerst geplaatst in het *Mengelwerk* van de *Arnhemsche Courant.*

Mijn leeftijd, eene opgerakelde navonkeling. Ald. 1829.

Op de uitgetrokken schutterij. Kampen 1831. 8°.

Macbeth, treurspel van W. Shakespeare uit het Eng. in de versmaat v. h. oorsp. vert. en opgeh. Kampen 1825. 8°. 2e dr. 1845. 8°. 3e dr. Haarlem 1858. 8°.

Othello, de Moor van Venetiën, u. h. Eng. van W. Shakespeare. 3e dr. Haarlem 1857. 8°.

Proeve eener metrische vertaling van W. Shakespeares tooneelspel, de Storm. Kampen 1836. 8°.

De Storm, Romeo en Julia, n. h. Eng. van W. Shakespeare, 2e dr. Haarlem 1858. 8°.

(Met de laatste uitgaven der Macbeth en Othello uitgegeven onder toezigt van Dr. J. van Vloten.)

Remonstranten te Kampen, eene geschiedk. schets. Kampen 1853. 8°. (*Alg. Konst- en Letterb.* 1854. n°. 43.)

Voorts een stukje over *Shakespeare tegen A. van der Hoop*, een eerste deeltje *Bibliografische aanteekeningen*, beide bij van Hulst te Kampen, en een *Inleiding* en *Aanhangsel* op de vertaling van *Hamlet*, door Roorda van Eysinga.

Zie *N. Amsterd. Courant* 28 Junij 1856: *Levensschets*, door Dr. J. van Vloten, in *Konst- en Letterb.* 1856, N°. 28; *Navorscher*, D. VI. bl. 360; D. VII. bl. 92; D. VIII. bl. 270; *Cat. d. Maatsch. v. Ned. Letterk.* D. I b. bl. 183; D. II. bl. 7; D. III. bl. 106, 168, 365.

MOULLART (Matthijs), geboren te St. Martin bij Aire in Artois, trad in de orde der Benedictijnen, studeerde te Leuven in de godgeleerdheid, werd licentiaat, keerde naar zijn klooster terug, van hetwelk hij eerst prior, later abt werd (1565). Toen hij in 1577 met Querin Douillet, abt van Liesses, als gezant der Waalsche provinciën in Spanje was, benoemde hem Philips II tot bisschop van Arras (1575). Hij wilde die betrekking echter niet aanvaarden, tenzij hij ontslagen werd van een aanzienlijke jaarwedde die de laatste bisschop Frans Richardot aan den kardinaal Granvelle moest betalen. Zulks werd hem toegestaan, en hij in 1577 gewijd. Hij overleed 11 Julij 1600, in den ouderdom van 80 jaren, te Brussel, waarheen hij zich begeven had om eene vergadering der Staten bij te wonen. Zijn lijk werd naar Arras overgebragt en onder een prachtige tombe begraven.

Hij gaf in het licht:

Statuta Synodi Dioecesanae celebratae Atrebati, praesidente in eâ Reverendissimo in Christo patre ac D. D. Matthaeo Moullartio, anno 1584. Atrebati 1585. 4°.

Breviarium ad usum Atrebatensis Ecclesiae, jussu reverendissimi in Christo Patris etc. emendatum Regiaci Atrebatum.

Zie Locrii, *Chron.* p. 691; Raessii, *Belg. Christ.* p. 322—324; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* i. v.; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 868; *Gallia Christ.* T. III. p. 98, 126, 349, 350; Paquot, *Mem.* T. I. p. 210, 211.

MOULINGHEM (J. B.), in 1754 te Haarlem geboren, was als violonist aan het orchest der *Comedie Italienne* te Parijs verbonden, kreeg in 1809 een pensioen voor zijn lange en goede diensten, en overleed in 1812.

Men heeft van hem:

Nymphes de Diane, représenté à Paris.

Six Quatuors, Par. chez Louis.
Symphonie à gr. orch. Paris, chez Beyer.

Zie Gregoir, *Biogr. des Art. Mus. Neerl.* p. 134.

MOULINGHEM (Lodewijk), broeder van den vorige, in 1753 te Haarlem geboren, was eerst als violonist verbonden aan de muziek van den prins Karel van Lorraine, te Brussel, werd orchestmeester aan verschillende theatres in Frankrijk, en vestigde zich in 1786 te Parijs.

Men heeft van hem, in de provincien ten tooneele gevoerd:
Les amants rivaux.
Le mari Sylphe.
Les deux contrats.
Le vieillard amoureux.
Les ruses de l'amour.
Le manege malheureux.
Alle in ms. Hij overleed in het eind der 18e eeuw.

Zie Gregoir, l. c. p. 134.

MOUMALE (Wazelin van) stamde af van een aanzienlijke familie te Henegouwen, en werd waarschijnlijk in het dorp Moumale, twee mijlen van Luik, geboren, trad in de orde van Benedictus, werd prior van St. Jacob, voorts in 1128 abt van St. Laurentius, beide in Luik. Hij overleed den 30 October 1149.

Hij schreef o. a.:

Rescriptum ad Reimbaldum, *Leodiensem*, *Praepositum S. Johannis* in *Thesaurus Anecdotarum* van Martene en Duras, T. I. p. 340. In dit zelfde werk vindt men (p. 349, 350) twee brieven van Reimbauld aan Wazelen.

Epistola ad Floriensem Abbatem, *de continentia conjugatorum ante communionem*, in de *Analecta* van Mabillon; T. I. p. 339, der eerste uitg. en p. 471, 472 der tweede uitg.

Een verhandeling *de consensu Euangelistarum*, in ms. te St. Laurentius te Luik, waar men nog eenige andere werken van Wazelin bewaart.

Zie *Voyage littér. de 2 Bened.* T. II. p. 188; *Gallia Christ.* T. III. p. 990; Paquot, *Mém.* T. I. p. 81.

MOUNIER (J. J.),

Gaf in het licht:

Bewijs, dat de Philosophen, *Vrije-Metselaren en Illuminaten geene oorzaaken waren van de Fransche omwenteling; behelzende niet alleen veele onbekende en wetenswaardige bijzonderheden betrekkelijk de Fransche omwenteling*, *maar dient inzonderheid ter wederlegging van Barruel*, *Robyon en anderen*, gev. n. h. Fr. Franeker 1802.

MOUNIER (Pierre), afkomstig uit een aanzienlijk Fransch geslacht, waarvan zijn grootvader, bij de herroeping van het edict van Nantes, de stad Rochelle verliet en zich met zijn gezin vestigde te Amsterdam. Zijn vader, Pierre Mounier, was aldaar handelaar, en hij zelf werd aldaar den 9 Aug. 1774 geboren, studeerde aan het Athenaeum te Amsterdam, werd 20 April 1796 proponent bij de Waalsche synode te Utrecht, den 6 Aug. 1797 predikant te Nijmegen, den 23 Dec. 1798 te Utrecht, den 3 Nov. 1799 te Delft, en den 20 Nov. 1803 als predikant te Rotterdam bevestigd. Hij werd den 1 Julij 1842 emeritus, en begaf zich ter woon naar Nijmegen, waar hij overleed.

Hij gaf in het licht:

Kort begrip van de Bijbelsche Geschiedenis en van die der Christelijke kerk. Uit het Fr. Rott. 1823.

Elémens des Doctrines et des Préceptes de la Réligion Chrétienne, pour l'instruction de la jeunesse. Rott. 1826. 8°.

Toespraak aan zijne Geloofsgenooten, Leeraren, opzieners en leden der Ned. Herv. Kerk. Rott. 1843. 8°.

Zie Harderwijk, *Naaml. en Levensbijz. der pred. te Rotterd.* bl. 141, 142; Stevon, *History of the Scott. Church at Rotterdam*, p. 246, 247.

MOURAND ( ), paruikenmaker te 's Hage, berucht door zijne deelneming in de volksbeweging van 1786. Hij was het die de teugels der paarden voor de koets, waarin Geraerts en de Gijselaer zich bevonden, greep, om de laatste te doen keeren, en alzoo het rijden door de stadhouderspoort te beletten. Hierop werd hij gevat, en door gecommitteerde Raden ter dood verwezen, doch op voorspraak der genoemde heeren werd zijn vonnis verzacht en hij tot een eeuwigdurende gevangenis verwezen, waarop hij naar het tuchthuis te Gouda werd vervoerd. Bij de omwenteling van 1787 werd hij, ten gevolge der amnestie, den 27 September van dat jaar verleend, ontslagen.

Zie *N. Nederl. Jaarb.* 1786 bl. 185—199; *Verv. op Wagenaar*, D. XII. bl. 7—19 (met een plaat); *Gedenks. van Mr. C. L. Vitringa*, D. I. bl. 127; A. Loosjes vervaardigde een *Treursp.* waarin dit oproer werd voorgesteld. Haarl. 1786.

MOURCOURT (Johannes de), te Amsterdam geboren, in 1619 predikant bij de Ned. Herv. kerk onder het Kruis, en ziekentrooster te Keulen. Van daar werd hij in 1623 naar Waverveen, in 1626 naar Weesp, in 1630 in de Gasthuiskerk te Amsterdam beroepen, waar hij 16 Aug. 1667 emeritus werd, en in 1674 overleed. Men vindt een brief van hem bij Kist en Royaards, *Arch. voor Kerk. Gesch.* D. X. bl. 389, 390.

Zie 's Gravesande, *Tweeh. jarige gedacht. der syn. te Wesel*,

bl. 199; Wagenaar, *Amsterd.* D. bl. ; Vooris, *Verm. Kerk. Alphab.* bl. 142; Rotermund.

MOURIK (Bernardus), boekverkooper te Amsterdam, gaf, met zijn collega, Gerrit Noordbeek, in het licht:

Naamlijst der godgeleerde schrijvers, welke over het Nieuwe Testament, ofte bijzondere boeken, epistelen en versen, uit dezelve in het Nederduitsch geschraven hebben, zo Gereformeerden, Lutherschen als Remonstranten en Mennoniten, zijnde een handleiding voor proponenten, predikanten, studenten en alle liefhebbers der Godgeleerdheid. Amst. 1738. 12°. (twee drukken) 4° dr. z. j. in 4°. vóór den vijfde dr., 2 d. 4°. z. j. staat Noordbeeks naam niet meer. Amst. 1753. 4°.

Naamrol der Rechtsgeleerde en Historische schrijvers, welke over Rechtzaaken en voorvallen in Holland, in 't Nederduitsch geschreven hebben enz. Amst. z. j. (met priv. van 1740) 2 d. 4°. 1751. 4°.

Naamrol der Medicinaale en Chirurgiale, Chemische en Natuurkundige schrijvers, welke over alle Medicinale voorvallen en Doctooren, Apotheekers, Chirurgijns en Natuurkunde, opgesteld door R. M. Amst. 1752. 4°.

Als tooneeldichter is hij bekend door:

De slagt-tijd of de verkeerde huyshousters, blsp. Amsterd. Voor den Aut. z j. (1752).

De wintersche vermaakkelijkheden; en de kunstige schaatserijders, klsp. Amst. bij Bern. Mourik, z. j. (1752).

Het Yvermaak op het ijs, in de Arresleeden, klsp. Ald. z. j.

Het Buiten Amstels vermaak op het ijs, klsp. Ald. z. j. (1752).

Alle zeldzaam en onbeduidend.

De Heidelbergsche Catechismus, door meenigvuldige schriftuurplaatsen bevestigt, waarvan een groot getal woordelijk zijn uitgedrukt, alsmede de overeenstemming der tien geboden uyt Exodus XX en Deuternomium V, en van het Gebed des Heeren uyt Mattheus VI en Lucas XI, geschikt om bij de Gereformeerde Psalmen te kunnen binden. z. j.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* D. IV. bl. 455, 456; *Cat. d. Bibl. v. Ned. Letterk.* D. I b. bl. 147; D. II. bl. 245 tot 255; Abcoude, *Naaml. Aanh.* bl. 144; 3 *de Aanh.* bl. 3.

MOURIK (Reinier van), burgemeester van Zevenbergen, en lid van het dichtgenootschap *Prodesse Canendo.*

Hij gaf in het licht:

Oorsprong van Zuid-Holland, met de veranderingen door stormwinden en hooge watervloeden aan het land en de rivieren veroorzaakt. Rott. 1775. 8°.

Beschrijving der gedaante van peilpalen, en hoe en waar dezelven behooren geplaatst, mitsgaders hoe op dezelven de waarnemingen gedaan moeten worden. Rott. 1776. 8°.

Zie Abcoude, *Naaml.*; Arrenberg, *Naamr.* bl. 365; Rotermund.

MOURONVAL (Jan de), was pastoor der Cathedrale- en parochiale kerk van O. L. V. te Doornik, toen hij in het licht gaf:

Bastiment de Receptes Spirituelles contre les plus dangereuses maladies des humains, asiavoir contre toutes maladies en général, représentées par la Lèpre: puis contre l'inflation d'esprit, réprésentée par l'Hydropisie contre l'Alteration d'icelny: contre la puante haleine du Charnel, représentée de mesme par Hydropisie: contre Lugurgitation, réprésentée par Fiebvre contenue: contre Eschauffement de sang, représenté par chaude maladie: contre Défection d'esprit, représentée par Paralysie, contre Malcontentement de félicité d'autruy, rêpresenté par palle couleur de face. Paris. 1574. 16°.

MOUROT (Jan François Michel), zoon van Joseph Quentin Mourot, drijver en vergulder, die, onder anderen het bronzen werk aan het monument van Guyot, te Groningen gedreven heeft, en van Jeanne Marie Oubert, die zich op het vervaardigen van schilderijen met den naald, toelegde, werd den 11 October 1803 te Metz geboren. Hij genoot het onderwijs van den heer Portman te Amsterdam. Hij was bijzonder ervaren in de regelen der bouw- en doorzigtkunde, waarvan zijne werken het bewijs dragen. Hare Majesteit de koningin, echtgenoote van koning Willem I had twee kapitale stukken van zijn penseel, voorstellende *landschappen.* In het kabinet van Mendez de Leon berustte een *Staande hond* van hem.

Hij vestigde zich te 's Hertogenbosch, waar hij een steendrukkerij oprigtte, doch verliet spoedig die stad, en vestigde zich te 's Hage als teekenaar, later landde hij te Amsterdam, en eindelijk te Utrecht aan. Hier huwde hij den 25 Dec. 1844 met jufvrouw A. van de Weijer, die aldaar een prentwinkel had, en schilder- en teekenbehoeften verkocht. Hij overleed 27 Junij 1847.

Zie Immerzeel; Kramm.

MOUSKES of MUS, MEUSE, MUSSCHE (Philippus), werd in de XIIIe eeuw te Gend geboren, voor den geestelijken stand opgeleid, en ten laatste in 1242 kanunnik en kanselier der Cathedrale van Doornik. Toen Jan van Enghien, bisschop dezer stad, in 1274 tot den bisschoppelijken stoel van Luik was verheven, veroorloofde Philip de Stoute, koning van Frankrijk, aan het kapittel van Doornik een anderen bisschop te kiezen. Hij bestuurde zijn bisdom met veel wijsheid, en overleed den 24 Febr. 1282.

Men heeft van hem een geschiedenis van Frankrijk, die

aanvangt met de schaking van Helena door Paris en eindigt met 1242. Volgens Labbe berustte er een hands. van in de bibliotheek van den koning van Frankrijk, en hieruit zou Charles du Fresne getrokken hebben hetgeen hij achter *l'Histoire de l'empire de Constantinople pour les Empereurs François... écrite par Geoffroy de Ville Hardouin*, Paris 1657, fol. heeft uitgegeven.

Zie Buzelini, *Gallo-Flandria*, p. 231, 332; *Annales Gallo-Flandr.* p. 294, 297; Le Long, *Bibl. hist. de la France*, p. 356 n°. 7104; *Gallia Christ.* T. III. p. 221; *Summa Statut. Tornacens*, *Collectore* J. le Groux, p. CXIII, CXIV; Paquot, *Mém.* T. I. p. 227.

MOUTHAEN (B.), was in 1599 student te Leyden, en maakte zich als lat. dichter bekend achter *de Theses logicae de substantia* van Nicolaas ab Otten van Yperen, en vóór de *Dissert. logica de Praedicamente quantitatis*, van zijn neef, H. N. Mouthaen, van Utrecht 1599.

MOUTON (J.), ervaren apotheker en chemist, overleed den 17 Mei 1850 te Groningen, in den ouderdom van 74 jaren.

Zie *Konst- en Letterb.* 1850, D. I. bl. 337.

MOUWERIJN ( ), goudsmid te Haarlem, die o. a. in 1428 het zegel voor de stad sneed of graveerde.

Zie Kramm.

MOUWICK (Pieter van), komt onafgebroken op de regeringslijsten te Deventer, in den eersten rang, voor van 1493 tot 1538. Hij werd in vele bezendingen gebruikt, dikwijls tot 's lands klaringen beschreven, en vooral vermeld in de geschillen tusschen Zwol en Kampen, waarbij Deventer de zijde der laatste koos. Bij het oproer in Deventer, in 1521, na de nederlaag der Overijsselschen tegen de Gelderschen werd de woede jegens hem opgewekt, als zou hij aan die van Zwol buskruid bezorgd hebben. Zijn huis werd geplunderd. Toen de zaken zich door het bijeenroepen van alle burgers, die iets te verliezen hadden, eenigzins tot rust schikten, kwam hij opentlijk voor den dag, en daagde een ieder uit, die iets ten zijnen laste zoude kunnen inbrengen. Hij bood zich ten straf aan, indien er schuld was. Deze cordaatheid ontwapende de muitelingen, elk zweeg, en hierop volgde eene verzoening.

Zie Revii, *Davent. illust.* p. 213, 214; Scheltema, *Staatkund. Nederl.*

MOVET (Jacobus), dichter uit het laatst der 17e eeuw. Men vindt o. a. van hem een Klinkdicht, bij gelegenheid der 25-jarige predikdienst van Lambertus Teeringh, predikant te Ridderkerk, in *Boekz. der Gel. Wer.* 1761 b. bl. 755.

MOVILLERIE ( ) komt voor onder de edelen, die het smeekschrift onderteekende. Wie deze was, bleef aan te Water onbekend. Hij gist Anthonis van Lalaing, heer van Movillerie, die in 1584 naar Frankrijk is gezonden, om met den hertog van Anjou te handelen.

Zie Hooft, *Ned. Hist.* bl. 896; Bor, *Neerl. oorl.* B. XIX. bl. 469; te Water, *Verb. d. Edel.* D. III. bl. 151.

MOY (DANIEL). Onder de hands., nagelaten door Prof. H. W. Tydeman, vindt men:

Reis naar 't H. Land, in 1519. *Dit es der wech om te reysen van Antwerpen tot Jherusalem. Dien wij M. Lieven Jans zoen* (Gillissen, burgemeester van Zierikzee) *ende Heer Daniel Moy voeren in 't jaer* 1519. 70 bl. Het hands. is nu in 's Hage op de Koninkl. Bibliotheek.

Zie *Cat. der hands. enz. van Mr. H. W. Tydeman*, 1865 bl. 19.

MOY (JACOBUS), een voormalig roomsch priester van Bunschoten, werd, met goedvinden der Staten van Holland, den 18 van Oogstmaand 1581, onder voorwaarde, dat vooraf zijne bekwaamheden in een kerkelijk onderzoek, moesten blijken, aangesteld tot predikant van eenige dorpen van het Gooiland, in de nabijheid van Bunschoten, waar hij, roomsch katholijk priester zijnde geweest, met zijn gemeente tot de kerk overgegaan was, en mede den dienst bleef waarnemen, ook zijn woonplaats schijnt gehouden te hebben. Van Rhenen meldt dat Moy te gelijker tijd de zorg was aanbevolen voor de gemeente van Barneveld.

Zie Ypey en Dermout, *Gesch. d. Ned. Herv. kerk*, D. II. bl. 78, en aanteek. bl. 41; van Rhenen, *Lijst, enz.* bl. 131; de Jongh, *Alphab. Naaml. van alle predik. te Gelderl.* bl. 373.

MOYAERT (NICOLAES), werd omstreeks 1600 geboren, en zette zich in 1624 te Amsterdam neer. Hij schilderde historiestukken, landschappen en dieren.

Zijn schilderwerk komt zeldzaam voor. In de galerij te Dresden vindt men van hem:

Silenus, op een bok gezeten, door oude en jonge Saters en Faunen van beiderlei kunnen omgeven, waarvan er een hem druivensap in den mond drupt.

Het is bekend dat de platen, voorkomende in *De blijde inkomst van Maria de Medicis, te Amsterdam, enz.* door hem geteekend en door Pieter Nolpe zijn gesneden. Zijn geëtste bijbelsche landschappen zijn in den trant van Rembrandt behandeld, als:

Hagar wordt door Abraham weggezonden.
De offerande van Izaäk, de Engel verschijnt links.
Hetzelfde onderwerp, Abraham houdt den ram vast.
Tobias verlaat het ouderlijk huis.

Tobias keert naar zijne ouders terug.

Nagler vermeld 15 stuks zijner etswerken, meest naar zijne eigene teekeningen.

Berchem, van der Does, Salomon Koninck en J. B. Weininx, waren zijne leerlingen.

Zie Immerzeel en Kramm.

MOYAERT (ZEGER) was in het midden der XVIIe eeuw lid van de rederijkerskamer te Sluis in Vlaanderen. Men vindt van zijne poëzij in *Vlissings Redenr. Lusthof.*

Zie van der Aa, *N. B. A. C. W.*

MOYET (C.), te Amsterdam, bezat een uitmuntende verzameling van schilderijen uit de oude en hedendaagsche Hollandsche en Vlaamsche school, keurige teekeningen, onder welke van oude Italiaansche en Fransche meesters en een fraaije collectie onixen en andere zeldzaamheden.

Zie Immerzeel en Kramm.

MOYET (J.), broeder van den vorigen, en erfgenaam van diens verzameling, welke hij zelfs nog vermeerderde. Hem is het vaderland verschuldigd, dat de afteekening van den beroemden schuttersmaaltijd van B. van der Helst, door H. W. Couwenberg ondernomen en voltooid, ten dienste der gravure, door J. W. Kaiser uitgevoerd, belangloos is afgestaan. Kort daarop is hij overleden en de bovengemelde collectie werd in April 1859 in het Huis met de Hoofden te Amsterdam geveild. De gemelde teekening is voor *f* 1630 aan Teylers Genootschap, te Haarlem verkocht.

Zie Kramm.

MOYNE (STEPHANUS LE), in 1624 geboren, studeerde te Sedan in de godgeleerdheid onder du Moulin, bezocht vervolgens de Leydsche Hoogeschool, waar hij zich vooral op het Oostersch en de gewijde oudheden toelegde. In Frankrijk teruggekeerd, werd hij in 1650 predikant te Geflosse. Kort daarop werd hij te Rouaan beroepen. Beschuldigd van, schoon onwetend, de vlucht eener dochter van een raadsheer van het parlement naar Engeland, waar zij tot de Protestantsche kerk overging, bevorderd te hebben, werd hij in den kerker geworpen. In 1675 was hij vice-president der synode van Normandië, te Caën bijeengeroepen. Volgens Niceron verliet hij in 1676 Frankrijk, liet zich te Oxford tot doctor promoveren, en aanvaardde in Julij van dat jaar de betrekking van hoogleeraar in de godgeleerdheid en predikant bij de Waalsche gemeente te Leyden, waar hij den 3 April 1689 overleed.

Hij schreef:

Varia sacra seu sylloge variorum opusculorum graecorum ad

rem ecclesiasticam spectantium. L. B. 1685. 2 vol. 4°., 1694. 2 vol. 4°.

(Het derde deel is niet verschenen.)

Epistola de methaphoris, door H. Cuper uitgegeven. Traj. ad Rhen. 1687. 4°. en herdrukt in de *Thesaurus antiq. Graec. et Roman. J. Poleni.* Venet. 1737. 5 vol. pl.

Diss. theologica ad locum Jeremiae XXIII: 6, de Jehovah Justitia nostra. Dordraci 1700 (door van Til uitgegeven).

Fragmentum ex libro de universo, sub Josephi nomine quondam a Dav. Hoeschelio edito, cum versione, uitgegeven in den *Josephus*, te Oxford 1700. fol. in het licht gegeven.

Orationes.

De Jesu vero Messia. L. B. 4°.

Le Moyne was van plan *Josephus* uit te geven, toen hij vernam dat Bernard hem in Engeland uitgaf.

T. XIV der *Collect. Conrart.* bevat twee onuitgegeven stukken van hem:

Eclaircissemens sur quelques passages du Pentateuque, en

Histoire de Cyrille, patriarche de Constantinople, en in T. XVII een brief door hem aan *Bochart* geschreven.

Zie Niceron, *Mém.;* Saxe, *Onom.* T. V. p. 341; *Cat. Bibl. Bunav.* T. I. vol. II. p. 1441; Knibbe, *Manud. ad Orat. S.* L. B. 1691; J. G. te Water, *Orat. de Theol. erud.* L. B. 1790, p. 67, 77; *Clar. Belg. ad Ant. Magliab. Epist.* T. I. p. 14—15; T. II. p. 180, 183; P. Burmanni, *Syll. Epist.* T. IV. p. 171, 429, 438, 439, 570, 589; T. V. p. 165, 236, 239; Soermans, *Acad. Reg.* bl. 82; Siegenbeek, *Gesch. d. Leyds. Hooges.* bl. 196, 229, 230, *Toev. en Bijl.* bl. 151, verv.; Schotel, *Kerk. Dordr.* D. II. bl. 46, 47; Glasius, *Godgel. Ned.;* Haag, *La France Protest.; Eloge de sur le Moyne*, in *Hist. des Ouvrages des Savans par Mons.* *** *B. Mois d'Avril* 1689 (*edit. sec. Roterod.* 1696 p. 134—136); Muller, *Cat. v. portr.*

MOYT (Jan Jacobsz.), gesworen boekprenter en figuursnijder in 1573 te Leyden. Hij prentte toen een in hout gesneden kaartje *»zijnde de afbeeldinge van de forteresse of starcte van die vrome en vermeerde stadt Haerlem in Hollandt.*

Zie *Ned. Spectator* 1867, n°. 19.

MOZYN (Michiel). Zie MOSYN (Michiel).

MOZZO d'ANVERSA. Zie LECKERBETJEN (Vincent).

MUCIDUS (Aegidius), MUISIS (Gilles) of LE MUISIS, nam het kleed der Benedictijnen in de abdij van St. Maarten te Doornik aan, en werd er, omstreeks 1326, prior van. Den 18 April 1331 werd hij tot abt gekozen. Paus Johannes XXII verklaarde de verkiezing van geen waarde, doch bevestigde haar, *motu proprio* in 1332. De nieuwe abt werd den 25 October v. d. j. in de abdij van Eeckhout bij Brug-

gen. Hij overleed in 1352. De volgende handschriften, die in deze abdij bewaard werden, nalatende:

Liber primus Chronicorum Aegidii li Muisis, Abbatis XVII hujus Coenobii post restaurationem. Dit deel vangt aan met de geboorte van J. C.

Liber secundus Chronicorum Aegidii le Muisis. Dit deel eindigt met 1348 en loopt over de geschiedenis van Frankrijk, den Nederlanden en voornamelijk van het Doornetsche.

De rebus gestis anni 1349, 1350, 1351 *et* 1352. Dit is het vervolg. De schrijver is breedvoerig over de vervolging der Joden en de secte der Geeselaars of Flagellans.

Uittreksels uit de twee eerstgemelde Kronijken zijn uitgegeven in de *Notices et Extraits des Manuscrits de la Bibliothèque du Roi.* T. II. p. 213—230.

Tractatus de his, quae temporibus suis, ante et post promotionem suam, in Coenobio S. Martini acciderunt.

Tractatus de Consuetudinibus approbatis, antiquitus in coenobio S. Martini observari solitis.

Le Livre des Conplaintes de Gilles li Mussis, gelijk de volgende in dichtmaat.

Traité des divers états des Séculiers, des Ecclesiastiques et des Réligieux.

Des Papes qui ont vécu de son temps. Martinus IV, Honovius IV, Nicolaas IV, Petrus Celestinus, Bonifacius VIII, Benedictus XI, Clemens V, Johannes XXII, Clemens VI, Innocentius VI.

Zie *Voyage Litter. de deux Benedictins de S. Maur*, T. II. p. 105; *Gallia Christ.* T. III. p. 278; Paquot, *Mém.* T. VI. p. 320; *Prodromus* van de Nelis, p. 66; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 356; de Wind, *Bibl. v. Neerl. Geschieds.* bl. 512.

MUDA (Walterus de), of MUYDEN (Wouter van), waarschijnlijk te Muiden geboren, monnik in de abdij Doest, van de Cistercienser orde, in Vlaanderen, leefde omtrent het eind der 13e eeuw. Hij schreef in Latijnsche poëzij een verkort leven van Torphimus, bisschop van Noorwegen, die, uit dit koningrijk verbannen, zijn verblijf nam in de abdij van Doest, en er in 1284 overleed. Karel de Visch heeft dit leven opgenomen in zijne bibliotheek van de orde der Cisterciensen, p. 316, 317.

Zie Paquot, *Mém.* T. I. p. 497, 498.

MUDAEUS (Gabriel), te Brecht bij Antwerpen in 1500 geboren, legde zich van zijne jeugd af op de letteren toe, studeerde te Leuven, waar hij, gelijk ook aan verschillende hooge scholen in Frankrijk, vriendschappelijk met Adriaan Florisz. Nic. Clenardus, Alardus Amstelodamensis, vooral met Erasmus omging. Na te Parijs zich als een welsprekend

regtsgeleerde bekend te hebben gemaakt, keerde hij naar Leuven terug, waar hij in 1539, te gelijk met Hieronymus Blioul Laurenszoon, doctor in de regtsgeleerdheid, werd en in 1544 den eersten leerstoel in de regten verkreeg.

Hij was een beroemd regtsgeleerde en leermeester van Mattheus Wesenbecius. Hij overleed te Leuven 21 April 1560.

Na zijn dood gaf zijn schoonzoon, Mr. Jacobus Roelantius, in het licht:

De media quadam via legum interpretandarum.

Commentarii de contractibus quattuor, ad Tit. Digest. I. Pro Socio II. De contrahenda Emptione et Venditione.

De actionibus Empii et Venditi IV.

De Pignoribus et Hypothecis. Lovanii 1563. fol. Francof. 1586, waarbij

Commentarii in Tit. D. de Petitione Haereditatis en

In Tit. de actionibus, ex Institut. lib. IV, vroeger (Paris. 1583. 8°. Francof. 1585. 4°.) afzonderlijk in het licht gegeven.

Comment. in Tit. XXI priores lib. VI. Cod. de Testament. Spirae 1604. 4°.

Cod. in Titulos omnes Cod. De restitutionibus, met andere schrijvers over hetzelfde onderwerp in fol. te Frankfort in het licht gegeven.

De meeste zijner werken verschenen gezamentlijk Francof. 1568.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 253—255; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 325, 326; Petrus Vanderanus, *Encherid. Judic.* l. III. C. VII; Struvii, *Bibl. Juris Select.* p. 164, 168, 192, 263; Suffridus Petri, *Scriptores Frisia*, Dec. XII. § 9 p. 274, seqq.; P. Freheri, *Theatrum*, P. II, S. IV. p. 843, 844, *C. Icone;* Schoock, *de Canonicatu Trajectino*, p. 448; Heineccius, *Praef. ad Tom. I Jurisprud. Romanae et Atticae;* Saxe, *Onom.* T. IV.; *Anal.* p. 609.

MUDEN (Rudolf Dier de), broeder van het gemeene leven te Deventer.

Clarisse maakt melding van een handschrift, welks inhoud dus luidt:

In hoc libro continentur. Primo scripta Domini Rodolphi de Muden, (1459) *quae scripsit de Gerardo Groet et de Domino Florentio et de multis aliis devotis fratribus. Et haec scripta tendunt usque ad vitam Godfridi Toorn, quarti prioris nostri fol. 65. Cujus vitam conscripsit Dominus Petrus Hoorn cum sequentibus, usque ad vitam suam ipsius Petri Hoorn. Inter quos continetur vita istius Domini Rodolphi de Muden fol. cum multis aliis devotis fratribus et clericis et laicis.*

Zie Kist en Royaards, *Kerk. arch.* D. I. bl. 395; D. II. bl. 265; *Bibl. mss. Mr. H W. Tydeman*, p. 45; Delprat, *Verhand. over de Broeders van G. Groete*, p. 345; Dumbar, *Anal.* T. I.

MUELEMAN (Adriaan) werd waarschijnlijk in de omstreken van Brugge geboren, en monnik in het Bernardijner klooster van Dunes. Zijn abt liet hem te Donay in de godgeleerdheid studeren. Nadat hij den titel van licentiaat had verworven, vertrok hij naar de abdij van Altenberg, om er de theologie te onderwijzen. In 1629 begaf hij zich met Karel de Visch naar Duitschland, en was eenigen tijd als lector in de godgeleerdheid in het klooster Eberbach bij Mentz werkzaam. Te Dunes wedergekeerd, hield hij zich bezig met het schrijven der Annalen van deze abdij. In den aanvang van 1649 werd hij naar den Haag gezonden om eenige moeijelijkheden tusschen het huis van Oranje en zijne abdij te vereffenen. Hij overleed er den 7 Maart van dat jaar. Zijn lijk werd naar zijn abdij vervoerd en aldaar begraven.

Men heeft van hem:

Deductio difficultatis, quae est inter Religiosos B. Mariae de Dunis et dominum Principem Orangiae, occupantem bona dicti monasterii sita in territorio Hulstensi. Hagae Com. 4°. z. j.

In handschrift:

Tractatus morales de justitia et jure.

Tractatus de censuris Ecclesiasticis.

Annales Monasterii Dunensis, waarvan Jacob Malbranck voor het 3de deel *de Morinis eorumque rebus* heeft gebruik gemaakt.

Het oorspronkelijk handschrift is in 1740 met de bibliotheek der jesuiten te Rijssel verbrand.

Zie Visch, *Script. Ord. Cist.* p. 6, Paquot, *Mém.* T. II. p. 481.

MUCHLER (K.), schreef:

Zakboekje tot gezellig tijdverdrijf. Amst. 1810.

Zie *Alph. Naaml. der Gebr. van Cleef*, bl. 412.

MUELEN (L. van der), schreef:

Handleiding in de artillerie, bestemd bij het onderwijs op het Kadetten-Instituut der Marine, van Z. M. den Koning van Holland, m. 2 pl. Rott. 1807. gr. 8°.

Iets over de veldverschansing en het aanleggen van batterijen; bestemd tot het geven van onderwijs op het Kadetten-Instituut der Marine van Z. M. den Koning van Holland, m. 4 pl. Rott. 1807.

Zie *Alph. Naaml. der Gebr. van Cleef*, bl. 413.

MUELEN (Andries van der), Vlaamsch dichter, gaf in het jaar 1545 te Gent in het licht:

Van der Ketyvigheyt der menschelicker naturen. Eerst ghe-

maeckt in Latyne by Paus Innocentius de III, ende es daerna overgheseit, uten Latyne in Vlaemschen dichte.

Het is merkwaardig om de zuiverheid van taal.

Zie Lelyveld *op Huydecopers Proeve van Taal en dichtk.* D. I. bl. 316; Willems, *Verh. over de Ned. Taal- en Dichtk.* D. I. bl. 242; Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* D. IV. bl. 456.

MUELEN (JOHANNES ANDREAS VAN DER). Zie MEULEN (JOHANNES ANDREAS VAN DER).

MUELEN (Mr. WILLEM VAN DER). Zie MEULEN (Mr. WILLEM VAN DER).

MUEREN (D. VAN), laatste president van het bisschoppelijk seminarie te 's Bosch. Den 10 Oct. 1630 deed hij zijne laatste rekening van het seminarie vertoonen aan den bisschop Ophovius, die toen te Geldorp in ballingschap was. De president behield in stilte zijn verblijf in het nonnenklooster op den Uilenberg te 's Bosch, waar hij denkelijk overleed.

Zie van Gils, *R. C. Meyer. memorib.* bl. 249.

MUEVEN (JACOBUS) of MUEVIN, kapellaan, vervolgens prior, eindelijk abt van de abdij van St. Maarten te Doornik (11 Mei 1355). In dit ambt volgde hij Muisis op. Hij overleed 5 Julij 1367. In de abdij berustte van hem in hands.:

Chronicon de rebus, quae Tornaci potissimum atque in Flandriâ contigerunt ab anno 1297—1339.

Cantulaires divers de l'an 1340, *ou se trouvent quelques mémoires ou chroniques de dom Jacques Muevin, prieur du temps de l'abbé Ly Muisis et son successeur l'abbé Mueven lui-même.*

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 423; Foppens, *Bibl. Belg.*; *Messager des Sciences hist.* T. IV. p. 495.

MUHL (JACOB). In 1747 werd te Amsterdam een dichtersgezelschap opgerigt, dat nog een 25-jarig feest gevierd heeft, waarvan leden waren L. Paters, B. de Bosch, D. Willink, N. S. van Winter, A. Hartsen, P. van Winter Jr., H. J. Roullaud en J. Muhl.

Elk was verpligt om elke maand een eigen gedicht te leveren van minstens 14 regelen.

Zie Heringa, *Lijst van Dichters*, bl. 66.

MÜHLEN (C. J. P. VON), van Nijmegen gaf in het licht:

Eerste en tweede schoolboek der aardrijkbeschrijving met 17 *gekleurde kaarten.* Amst. 1806. 2 d. 8°.

Eerste schoolboek der wiskunde. Zalt-Bommel 1813. 2 d. m. pl. 4°.

Derde schoolboek der wiskunde. Amst. 1813. 4°.

Vergelijkende tafelen van verschillende maten, gewigten en munten. Zalt-Bommel 1813. 4°.

Nadere berigten en aanmerkingen nopens zijne schoolboeken en leermethode. Amst. 1815. 3 stukjes 8°.

Zie *Alph. Naaml. der Gebr. van Cleef*, bl. 414.

MUHLENFELD (CHARLES), talentrijk pianist en violonist, werd in 1797 te Brunswijk geboren, ontving onderwijs van Koelber en Kelb. Groote vorderingen op de piano gemaakt hebbende, reisde hij door Duitschland en gaf vele concerten. Eindelijk vestigde hij zich in 1819 te Rotterdam, waar hij uitstekende kweekelingen vormde, bij welke hij den smaak voor de klassieke muzijk bevorderde. Ook bestuurde hij er een aantal jaren de concerten. In 1850 liet hij zich te Parijs hooren, doch met minder toejuiching. Hij vertrok in hetzelfde jaar naar Londen, waar hij den 3 Sept. 1852 overleed.

Men heeft van hem:

Concerto de piano, op. I. Bonn. chez. Simwik.

Deux trios pour piano, violon et violoncelle.

Sonate pour piano en ut mineur Polonaise p. piano. Vienne chez Harlinger.

Quinteti pour 2 violons, 2 altos et violoncelle. Bonn chez Simwik.

Variations sur le menuet de Don Juan. Brunswick, chez Spher.

Trois sonates p. piano et violon. chez Simwik.

Rondo à 4 mains, chez Simwik.

Gentil Hussard, chanson variée p. piano. op. 27. Rotterd. Plattner.

Air varié sur le Chaperon rouge, op. 28. Ald.

Weemoed, lied. Amsterd. Theune.

Bij 't Scheidig lied. Ald.

's Konings verjaardag, volksgezang, paroles de H. Tollens à 4 voix. A la Haye *chez Weygand.*

De Koning leev', volksgezang. Ald.

Rondo, op. 49.

Zie Gregoir, *Biogr. des Art. Neerl. Music.* p. 134.

MUYCKENS (BERNARDUS), zoon van Arnoldus Muyckens, en daarom gewoonlijk Bernardus Arnoldi genoemd. Hij was eerst predikant te Brussel met Daniel Stangius, later superintendant van het graafschap Oldenburg. Aldaar verkondigde hij, onder zware vervolgingen van de Spaansche inquisitie, en zelfs met levensgevaar, het evangelie, en vlugtte naar Aken. Hij kwam met zijn huisgezin te Woerden, en bediende hier als Luthersch predikant tevens de gemeente van Bodegraven. Hij vertrok van hier naar Rotterdam en werd vervolgens te Leyden beroepen. Te Leyden staande, nam hij tevens den predikdienst waar te Haarlem, alsmede te Bodegraven, alwaar hij om de veertien dagen predikte, totdat hij, door ouderdom daarin verhinderd, na 16 jaren de gemeente

te Bodegraven getrouwelijk gediend te hebben, zijnen dienst aldaar nederleide. Hij overleed te Leyden ten jare 1612, in den ouderdom van 74 jaren. Na zijnen dood werd door zijne weduwe en kinderen een werkje van hem uitgegeven, opgedragen aan de predikanten, ouderlingen en diakenen der gemeente te Amsterdam, die zich de belangen van dit gezin schijnen aangetrokken te hebben, met eene voorrede van M. Arnoldus Glaserus, predikant te Woerden, geteekend: Woerden 2 Maart 1613, en getiteld:

Passie, ofte het lyden ende sterven onses Heeren Jesu Christi, naar de ordening der historien, uyt de vier Euangelisten te samen getrocken, oock der selvigher passi uytlegging, in seven sermonen; oock een Christelycke uytlegging der verrysenis Jesu Christi, in vier sermonen. Ghedaen door den geleerden Bernhardus Arnoldi, minister der Augsborgsche confessie der stadt Leyden. Joan. 6 Ondersoeckt de schrifluere, want sy gheeft ghetuygenis van my. Tot Leyden. By Diderick Cornelisz. ende J. Abramsz. A°. 1613.

Zie Manné, *Hist. d. Reform.* bl. 337; Schultz Jacobi en Domela Nieuwenhuis, *Bijdragen tot de Geschiedenis der Evang. Luth. kerk in de Nederlanden*, St. II. bl. 45; St. III. bl. 106, 107; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Kobus en de Rivecourt.

MUILMAN (Wigbold) werd als proponent beroepen te St. Anna parochie op de Bild (1699), voorts als predikant te Muiden (1707), den Briel (1708), Enkhuizen (1709), 's Hage (1712). Hij werd in 1735 emeritus en overleed den 29 Maart 1746. Hij huwde Debora Ursinga, dochter van Sextus Ussinga, en nam met zijn zoon Willem Muilman de revisie en correctie op zich van de Bijbeluitgave, die in 1757 te 's Gravenhage en Middelburg het licht zag.

Zie *Boekzaal* 1780 b. bl. 739; de Paauw, *Verv. van Veeris*, *Verm. Kerk. Alphab.* bl. 142; Brans, *Kerk. Regl.* bl. ; Glasius, *Godgel. Nederl.*; W. Muilman, *der Christenen sterke troost, enz. met portr.*; Muller, *Catal. v. portr.*

MUILMAN (Petrus), zoon van den vorige, werd in 1735 als proponent te Uitwijk en Waardenburg beroepen, vertrok in 1744 naar Lexmond en Lakersveld, werd emeritus in 1780 en overleed in 1793. Hij schreef:

Geroep tot Godt om hulpe uyt Oorlogsbenauwtheid, onder verpligtinge van hem, deswegens te eeren of

XXXII Redevoeringen en Gebeden ter gelegenheid der wekelyke bedestonden in het jaar 1747 *gehouden.* 's Hage 1749. 4°.

Leerrede over Openb. XIII, ter opening van de synode te Dordrecht 1764. 's Hage 1764. 4°.

Zie Abcoude, *Naaml. Tweede Aanh.* bl. 108; Arrenberg, *Naamr.* bl. 365, 366; Brans, *Kerk. Reg.* bl.

MUILMAN (Willem), broeder van den vorige, werd den

27 December 1697 te Franeker geboren, studeerde aldaar onder de beide Vitringa's, Muijs, Alb. Schultens, Bos, Hemsterhuis en Andala, werd in 1720 theol. dr., in 1721 predikant te Heemstede, in 1722 te Voorschoten, in 1730 te Alkmaar, en in 1735 te 's Hage, waar hij den 7 Febr. 1759 overleed. Als latijnsch dichter is hij bekend door zijn *Carmen heroïcum de Christi passione*, Franeq. 1715 en anderen. Ook vervaardigde hij Nederd. gedichten, die echter niet verzameld zijn uitgegeven. Bekender is hij als godgeleerde, door zijne *Exegesis illustris Prophetiae Zach. III*: 9. Franeq. 1719, onder Andala verdedigd; *Dissertatio Theologica de libro Dei Ad. Exod. XXXIII*: 32, 33. Franeq. 1720, onder Vitringa verdedigd, en

Dissertatio Theol. de libro vitae. Franeq. 1720, onder Andela verdedigd.

Der Christenen sterke troost tot matiginge van hunne droefheid over het afsterven van hunne geliefde vrienden, weleer uyt I Thess. IV: 13, 14 *voorgesteld bij gelegenheid van het zalig overlijden zijns vaders* (23 *Maart* 1746). m. portr.

Leerrede over 1 *Thess. IV*: 13, 14. 's Hage 1726.

Op verzoek van den kerkeraad te 's Hage belastte hij zich met de revisie en correctie van den Bijbel, in 1757 te 's Hage en Middelburg uitgekomen. Hij begon dit werk met zijn vader en voleindigde het met zijn broeder Mr. Hendrik Muilman.

Hij huwde Elisabeth, dochter van Albert Seba, bekend door zijn *Rerum naturalium thesaurus*.

De Maatschappij van Ned. Letterk. bezit van hem *Carmina*, *Hagae Comit.* 1713. lang 4°.

Zie Glasius, *Godgel. Ned.*; Bouman, *Gesch. d. Geld. Hooges.* D. II. bl. 114; Schotel, *Kerk. Dordr.* D. II. bl. 389; *Boekzaal* 1759a bl. 242; Paauw en Veeris, *Verm. Kerk. Alphab.* bl. 77; Abcoude, *Naamr. Tweede Aanh.* bl. 108; Arrenberg, *Naaml.* bl. 155; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I a. bl. 88; Bruin, *Kerk. Reg.* bl. 65, 144; v. d. Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*; Muller, *Cat. v. portr.*

MUILMAN (Mr. Hendrik), broeder van den vorigen, nam met dezen deel aan de revisie en correctie van den bijbel, te 's Hage en Middelburg in het licht gegeven.

Zie Glasius, *Godgel. Ned.*

MUILMAN ( ) was als predikant te Enkhuizen, in 1787 het voorwerp van den haat van 't prinsgezinde graauw van die stad, en werd met ophangen bedreigd. Hij ondervond zooveel dadelijken moedwil er van, dat hij den dienst te dier stede moest nederleggen, en die standplaats voor Wieringen verwisselde, waar hij overleed.

Zie *Vervolg op Wagenaar*, D. XVII. bl. 96, 97.

MUILMAN (Wigbold), zoon van Willem Muilman, werd in 1756 als proponent beroepen te Hippolytus en Wes-

terland op Wieringen, in 1757 te Edam, in 1759 te 's Hage waar hij in 1793 overleed. Hij onderscheidde zich door zijne patriottische denkwijze, en haalde zich den haat der Hagenaren zóó op den hals, dat hij zijn ambtsbediening niet kon volbrengen en zich buiten 's huis niet veilig rekende. Hij en zijn ambtgenoot, Johannes Heringa, leverden een verzoekschrift in aan den hove van Holland en den Magistraat te 's Hage om in bijzondere bescherming te worden genomen. Ofschoon zulks geschiedde, werd hij echter door het graauw, nadat de godsdienstoefening, waarin hij voorganger was, was gestoord, schreenwende het geliefde woord van den dag in de hofplaats: *Keer de stal uit!* naar zijn woning gevolgd. De onderschout en zijne dienaren konden hem niet beschermen, en men was verpligt hem en zijn huis door een wacht van krijgsvolk te bewaken.

Zie *Verv. op Wagenaar*, D. XX. bl. 349 v.; *N. Nederl. Jaarb.* 1787 bl. 5161, 5211; 1788 bl. 621; Brans, *Kerk. Reg.* bl. 144; *Roekz. d. Gel. Wer.* 1756 a, bl. 795; b, bl. 250; 1767 b, bl. 377, 620; 1759 a, bl. 523, 795; Muller, *Cat. v. portr.*

MUILMAN (PETRUS), schepen te Amsterdam. Hij was het, die, toen in 1787, ten gevolge van het oproer op de beurs aldaar over het oranje-dragen ontstaan, de heeren Hope, Williams en Pye, voorname kooplieden, haar niet meer bezochten, hen met E. A. van Muiden plegtig afhaalde en ter beurze geleidde. Hij hield bij die gelegenheid, onder toevloed van een groote menigte, eene redevoering tot de ter beurze gebragte kooplieden.

Zulks had het genoegzaam algemeen dragen van Oranje op de beurs ten gevolge.

Zie *Verv. op Wagenaar*, D. XVII. bl. 246, 247.

MUILMAN (PETRUS). Zie SCHOUT (PETRUS).

MUINCK of MUNCQ (Mr. ALEXANDER DE), zoon van Alexander de Muinck en Johanna Stalius, werd in 1655 te Middelburg geboren. Hij was heer van Wertsenburg, op verschillende tijden hoogbaljuw en rentmeester-generaal bewesten Schelde, meermalen burgemeester, schepen en raad zijner geboortestad, en bewindhebber der O. I. compagnie. Onder Willem III was hij een der voornaamste regeringsleden; doch bedreef zoo vele buitensporigheden, dat hij een brief van absolutie noodig had en zijn gedrag door velen werd veroordeeld. Uit deze acte van absolutie, met aanwijzing van de nulliteiten uit de verantwoording van de wettige regering van Middelburg, in 1702 uitgegeven, kan het best zijn handel en bedrijf worden opgemaakt. Na het overlijden van den stadhouder uit de regering gezet, bleef hij buiten alle betrekking. Hij beoefende de Nederduitsche poëzij en overleed op zijn prachtige buitenplaats *het Hof niet altijd zomer*, in Mei 1719. Hij was

gehuwd met Henriette Thibaut. Zijn portret, door Philip van Dijk geschilderd, is tweemaal door P. van Gunst in plaat gebragt, met onderschriften van L. Boeck en N. van Brakel.

Men heeft van hem:

Wintervrugt, gewasschen op het hof niet altijd zomer, bestaande in schriftmatige uitbreidingen van verscheidene uitgelezene versen van de Zendbriev Pauli aan de Philippensen, bedagt en in rijm uitgewrogt. Middelb. 1712. 4°.

Het boek Ecclesiastes ofte Prediker, in 't Hebreeuws genaamt Koheleth, in Duytse vaersen overgeset. Amst. 1716. 4°. 2e dr.

Eerzaame bezigheden, waarin des waerelds ydelheid door Maatgeschriften, zinbeeldig word vertoond. Amst. 1716. 4°. 2e dr.

Zie Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XVIII. bl. 151; Smallegange, *Chr. v. Zeel.* bl. 665; Scheltema, *Staatk. Nederl.; Register der Magistr. v. Middelb.;* La Rue, *Gel. Zeel.* 1e dr. bl. 74, 75; Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* D. IV. bl. 457; *Republiek der Gel. van Jan. en Febr.* 1713, bl. 76; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 246; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. portr.*

MUIR (William), was lord provoost van Glasgow, toen hij om de geloofsvervolging zijn vaderland verliet en zich te Rotterdam verbergde. Hij werd daar in 1643 de eerste ouderling der Schotsche kerk, en overleed in Dec. 1679.

Zie Wodrow's *History*, Vol. I. p. 428; Veitch's *Mémoirs* p. 48; Steven, *History of the Scott. Church. at Rotterdam*, p. 368.

MUIS (Petrus), in 1697 een der oudste wondheelers te Rotterdam, schreef ten dienste zijner leerlingen:

Oeconomia animalis, of huishouding des menschelijken lichaams, uitgegeven door een liefhebber der Genees- en Heelkunde. Amst. 1697. 8°.

Hij komt ook voor in de *Historie van overzeldzame genezingen* bij P. Rabus, *Boekzaal van Europa*, 1697 a bl. 67 vv.

Zie Rabus, t. a. p. bl. 176, 177.

MUIS (J.) Zie MUYS (J.)

MUISIS (Gilles le). Zie MUCIDUS (Aegidius).

MUISSART (Antoine), uit een aanzienlijk geslacht van Rijssel afkomstig, komt in de *Not. der Algem. Staten*, 20 Julij 1577 voor met den titel van *Licentie et droictz, conseiller Pensionaire de la ville de Lille.*

Hij teekende de Unie van Brussel 1577.

Zie J. C. de Jonge, *Unie van Brussel*, bl. 121.

MUKRON (A.), een der edelen, die met den hertog van Aarschot, in 1577, door de Gentenaars gevangen genomen werden. Deze omstandigheid schijnt hem tot de zijde des Spaanschen konings gebragt te hebben, want wij vonden hem

in 1582, als bevelhebber van Aalst van 's konings wege, toen die stad bij verrassing door de Nederlanders werd ingenomen. Hij teekende in 1577 de Unie van Brussel.

Zie de Tassis, in *Anal. van Hoynck van Papendrecht*, T. IV. p. 282; van Meteren, *Ned. Hist.* bl. 195; Haereus, p. 337; J. C. de Jonge, *Unie van Brussel*, p. 91.

MULART (GERARD), MULERT of MULERTUS (GERARDUS), tot den Marsch, zoon van Zeino en Lutgard van den Marsch, werd in 14.. te Utrecht geboren. Hij was zeer rijk en door regtsgeleerdheid en kunde van krijgs- en staatszaken vermaard. In 1516 werd hij lid van het hof van Friesland, en in 1522 hoofd of eerste raad, meester van de requesten en 's keizers secreten raad. In 1527 was hij lid van den Hoogen Raad van Mechelen en teekende, namens dezen, de overdragt van Utrecht aan Karel V. In 1528, toen Groningen bij de staten van keizer Karel V gevoegd werd, werd hij aan George Schenck van Tautenburg, die tot stadhouder van dat gewest werd gesteld, toegevoegd, en had sedert 1527 en 1528 de voorzitting bij de regtspleging (*voorzitter in de hoofdmannen kamer te Groningen*). Vroeger nam hij vele bezendingen voor den keizer en de landvoogdes waar, o. a. tot het sluiten van het driejarig bestand met Christiaan III, koning van Denemarken, en met die van Lubek 3 Mei 1557.

Hij was een uitstekend regtsgeleerde. Sweertius noemt hem *»vir exactae doctrinae"*; Viglius, met wien hij briefwisseling hield en bij wien hij in hoog aanzien stond: *»vir, qui in Rep. summo loco constitutus est.* Zijn sterfjaar is onbekend, doch men gist in 1540 of 1541. Hij huwde Cornelia Poth. Viglius droeg hem zijne *Commentaria in decem titulos Institutionum juris civilis* op (1533). Hij zelf gaf te Parijs, waar hij in zijn jeugd vertoefde, in het licht:

Additiones in Flores ultimarum voluntatum Bollandini Bononiensis.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 282; Sweertii, *Ath. Belg.* p. 282; Graevii, *Orat. in 4°. Acad. Traj. natulem;* Burman, *Traj. erud.* p. 237; Hoynck van Papendrecht, *Anal.* T. I. p. 113—115; T. II. p. 150; T. III. p. 20; *Supplem. de Butkens*, T. II. p. 317; Hortensii, *Rer. Ultraj.* l. VI; Ponti Heuteri. *Rer. Austriae* l. IX. C. VIII. seqq.; S. van Leeuwen, *Bat. ill.* p. 1481; Suffrid. Petri, *Append. ad Hedam.* p. 2; Scheltema, *Staatk. Ned.* D. II. bl. 128, 129,

MULDER, MULLER (CATHARINA), ook wel Caat Vermeulen, in de wandeling *Kaat Mossel*, wijl zij keurvrouw der mosselen was, volgens Bilderdijk »een ruw, gemeen wijf, maar bij wie geenerlei erg was," speelde, benevens Ceet of Cornelia Swenk, of *Ruige Keet*, hare zuster, te Rotterdam, een groote rol als hoofd van 't oproerig gepeupel in 1784

tot 1786. Een van de meest gerucht makende processen van Mr. W. Bilderdijk was dat van deze Catharina Mulder, die hij, nevens andere van hare denkwijze tegen de aanklacht van oproerigheid wegens Oranjeleuzen en kreten even gelukkig als manmoedig verdedigde.

Een menigte pasquillen, gedichten, platen, enz. kwamen, haar betreffende, in den handel, zoo als:

Echte en ware Levensgevallen van de befaamde Kaatje Vermeulen, alias Kaat Mossel, en haar medecomplize Keetje Zwenken, alias Zwarte Keet of Ruige Keet; benevens eenige verdere befaamde oproermakers of oproermaaksters, verrijkt met haar welgelijkend portrait, enz.; Aan Catharina Mulder, anders Kaat Mossel, m. p. (ged.) *Leve de Prins. Oranje boven* (m. portr.)

Kaat Mossel voor den throon van Beëlzebub (Tooneelspel). Utrecht z. j.

Echt berigt wegens de Receptie van Kaat Mossel op de militaire parade te 's Hage, op Zondag den 13 *Junij* 1784. Rotterd. 1784.

Zie Bilderdijk, *Gesch. des Vaderl.* D. XII. bl. 62; *Verv. op Wagenaar*, D. VIII. bl. 357, 366, 368, 369; D. X. bl. 192, vlg.; *N. Nederl. Jaarb.* 1784, bl. 331, 357; v. d. Aa, *N. B. A. C. Woordenb.* D. I. bl. 144; Muller, *Cat. van portr.; Cat. der Bibl. van Ned. Letterk.* D. I. b. bl. .

MULDER (JOHANNES) werd den 15 Mei 1769 te Franeker geboren, waar hij ook vooral in de natuur- en geneeskundige wetenschappen studeerde. Hij promoveerde in 1790 tot Art. Lib. Mag. et Phil. doctor, na de verdediging eener *Dissertatio de calore et modo, quo specifice corporibus inest.* Met het voornemen zich in den geheelen omvang der geneeskunde, en meer bepaald in de heel- en verloskunde, verder te bekwamen, zette hij zijne studien te Leyden voort. In 1792 vertrok hij, op raad van Georgius Coopmans en Dupuy, naar Engeland, waar hij in grootere hospitalen de verschillende handelwijzen van voortreffelijke mannen in elk vak wenschte gade te slaan. Te Londen vond hij in Orme, Lowder, Lucas en meer anderen, uitstekende leermeesters. In 1793 te Leyden teruggekeerd, begon hij te werken aan zijne door J. W. Schlegel ook in het Hgd. vertaalde verhandeling, getiteld: *Historia litteraria et critica forcipum et vectium obstetriciorum*, waarop hem, den 6 Febr. 1794, te Franeker de doctorale waardigheid werd verleend. Den 15 Maart reeds ontving hij zijne benoeming tot landsoperateur en lector in de anatomie, chirurgie en vroedkunde te Leeuwarden, en trad in Junij d. v. als zoodanig op met een voorlezing *over de beenbreuken.* In 1797 werd hem het hoogleeraarambt in de ontleed-, heel- en verloskunde te Franeker aangeboden, dat hij den 16 November van

dat jaar aanvaardde met eene redevoering *over de redenen, waarom de Nederlanders in het algemeen zeer weinig tot verbetering en uitbreiding van de heel- en verloskunde hebben toegebragt.* (Leeuw. 1797). Mulder was de eerste, die de koepokinënting in Friesland bewerkstelligde, en wel aan zijn vriend, den beroemden schilder van der Kooi. Zijn antwoord op de prijsvraag, *over het afhalen der nageboorte*, door het genootschap ter bevordering van heelkunde uitgeschreven, werd met den zilveren eereprijs bekroond.

Te Groningen, in plaats van van Maanen, beroepen, hield hij den 15 Junij 1808 eene *oratio de meritis Petri Camperi in Anatomiam comparatam* (*Accedunt annotationes biographicae et literariae atque descriptio Musei Camperiani* Gron. 1808, 4°. in 't Ned. vert. door G. H. Pz. Wachter Gron. 1809. 8°.) waarmede hij het hoogleeraarambt in de anatomie, chirurgie, obstetrie en physiologie aanvaardde. Zijn kabinet van natuur- en ontleedkundige voorwerpen (*Museum Mulderianum*) bood hem een rijke stof om zijne lessen over de natuurlijke geschiedenis en ontleedkunde der dieren met voorbeelden op te helderen. Als voorwaarde zijner benoeming had hij gesteld het oprigten van een zelfstandig heel- en verloskundig Nosocomium. Bij zijne lessen over de Zoölogie gebruikte hij zijn *overzigt over de gewervelde dieren* (Frank. 1807).

Hij overleed den 18 Nov. 1810. Den 7 Dec. 1794 was hij gehuwd met Hyka Sophia Saagmans, die voor hem, gelijk ook zes zijner kinderen, overleed. Andere geschriften van zijn hand vermeldt Holtrop, *Bibl. med. et chir.* p. 251.

Zie *Prog. inaug.*; Muntinghe, *Orat.* p. 115 seqq.; *Levensberigt van Joh. Mulder*, te vinden in het *Overzigt van de voornaamste gevallen, welke in het heel- en vroedkundig Academisch ziekenhuis te Groningen, van* 1809 *tot het einde van het Academiejaar* 1810 *zijn waargenomen door Joh. Mulder, uitgegeven door deszelfs zoon, prof. Cl. Mulder*, Amst. 1824; Nieuwenhuis, *Woordenb.*; *Gedenkb. der Gron. Hooges.* bl. 117, 118; *Konst- en Letterb.* 1810, D. II. bl. 337; 1811, D. I. bl. 83, 106, 388.

MULDER (Claas), zoon van den vorige, werd den 6 Oct. 1796 te Leeuwarden geboren. Te Franeker en te Groningen, waar zijn vader het hoogleeraarsambt bekleedde, door verschillende leermeesters onderwezen, keerde hij, na den dood zijns vaders naar Franeker terug, om door prof. Ekama, in wiens woning hij werd opgenomen, verder te worden opgeleid. Den 7 Jan. 1811 werd hij als student te Franeker ingeschreven, en volgde, na de opheffing der hoogeschool, Ekama naar Leyden. In den aanvang was de geneeskunde zijne hoofdstudie, doch de beroemde Brugmans ontvonkte zijne liefde voor de natuurkunde, van welker gelukkige beoefening hij een bewijs gaf, in de beantwoording van de Leydsche prijsvraag: *Qua desideratur Elenchus, sive catalogus earum Plantarum, quae prope urbem Leiden nascuntur*, welke de gouden medaille werd toegewezen.

Den 13 Julij 1818 promoveerde hij in de geneeskunde, na het verdedigen zijner *Dissert. de functione Hepatis, in disquisitione Zoötomica illius viscera nixa.* Vervolgens vestigde hij zich als practiserend geneesheer te Makkum, vanwaar hij in 1821 naar de Joure vertrok, terwijl hij inmiddels tot doctor in de vroedkunde was bevorderd. Den 2 April 1822 tot hoogleeraar in de botanie, chemie en pharmacie te Franeker benoemd, aanvaardde hij dien leerstoel den 1 Oct. d. v. met eene *oratio de meritis Davidis Meese, cum Botanicis, tum aliis.* Den 18 September bevorens had de senaat der Leydsche hoogeschool hem *honoris causa* tot doctor in de wis- en natuurkunde bevorderd. Tijdens hij te Franeker was geplaatst, gaf Mulder een tal van werken en verhandelingen, zoo afzonderlijk als in tijdschriften uit, in de vakken van wetenschap, welke hij doceerde. Bij de overdragt van het rectoraat, sprak hij den 7 Junij 1826, *de emolumentis, quae ex rerum creatarum copia et varietate scientiae naturali accesserunt et etiam nunc accedunt.* Na den dood van prof Stratingh werd hij hoogleeraar te Groningen, en hield den 30 Junij 1841 eene *oratio de Chemiae usu in illustrandis vitae phaenomenis.* Tot aan het academiejaar 1852—1853 onderwees hij uitsluitend de scheikunde in haren uitgebreiden omvang, doch sedert vervulde hij de plaats van van Swinderen in de natuurlijke geschiedenis tot in 1866 toen hij emeritus werd. In 1846 werd hij ridder van den Nederlandschen Leeuw. Hij huwde, 1 Janke Blomberg, 2 Henderika Wiersma.

Hij overleed 4 Mei 1867 op eene reis naar Amsterdam, en werd te Franeker begraven. Zijne afbeelding komt voor in het photogr. album der Gron. akademie, 1864.

Behalve zijne rectorale *Oratio de nostra naturae cognitione efficacius investigationis diligentia, quam inveniendi studio augenda et perficienda* (Gron. 1847) en vele wetenschappelijke opstellen in den *Konst- en Letterbode*, *Natuurk. Bijdragen*, *Tijdschrift van Natuurl. Geschied.*, *Schei- en Natuurk. Bibliotheek*, *Vaderl. Letteroef. enz.* gaf hij in het lichi:

Handleiding tot de scheikunde. Amst. 1824, 1825. 2 d.

Overzicht van de voornaamste gevallen, welke in het Algem. ziekenhuis te Groningen in 1809—1810 *zijn waargenomen door Joh. Mulder, uit de nagel. papieren uitgeg.* Amst. 1824.

De vergiftk. tafelen, door W. Stobe, Frank. 1825. Amst. 1830.

A. Richard's Nieuwe Beginselen der kruidkunde en plantennatuurleer, met aanteek. Frank. 1830.

Ook vervolgde hij sedert 1828 *Vosmaers Woordenboek.*

Zie *Gedenkb. der Hooges. v. Gron.* bl. 154; *Verslag van het verhandelde in de Algem. vergad. v. h. Prov. Utr. Genoots. van Kunst. en Wetens. gehouden den* 25 *Junij* 1867; Holtrop, *Bibl. med chir.* p. 245—247. De Hoogl. J. W. Ermerins gaf een levensberigt van Mulder in de *Jaarboek. v. d. Kon. Academie van Wetenschappen voor* 1867.

MULDER (Johannes of Jan) werd in 1704 te 's Gravenhage geboren, studeerde eerst te Hamburg, onder Richey, Wolf en Fabricius, in de voorbereidende wetenschappen, te Wittenberg onder Wernsdorff, vervolgens te Helmstad onder Mosheim in de godgeleerdheid. Hij aanvaardde in 1732 het predikambt bij de Luthersche gemeente te Kampen, in 1740 te Groningen, in 1741 te Leyden, en in 1748 te Amsterdam. Mulder was een geleerd theologant. Reeds in zijne jeugd toonde hij veel aanleg voor de beoefening der Oostersche talen te bezitten, en indien de dood zijner moeder het niet had verhinderd, zou hij zich er geheel aan hebben toegewijd. Als kunstredenaar werd hij in zijn tijd zeer geroemd. Als zoodanig had hij zich geheel naar zijn leermeester Mosheim gevormd, van wien hij, gedurende twee jaren, huisgenoot en vertrouwde vriend was geweest. Zijn lijkredenaar Vorstius noemde zijne leerredenen „schoone, doordachte en beblokte (een regt goed woord voor de omslagtige en geleerde preken van dien tijd) redevoeringen." Hij was geen onverschillig toeschouwer van hetgeen in zijn tijd op het gebied der godgeleerde wetenschap omging. Met belangstelling sloeg hij den twist over de algemeene en bijzondere genade, gade, en toen Johan van den Honert het geschrift van Johann Friedrich Hochstetten: *Schediasma philosophico-theologicum contra particularismum* bestreden had, nam Mulder de partij op van den Duitschen godgeleerde. In 1731 gaf hij een *Brief uit aan den heer J. van der Honert, waarin bewezen wordt, dat de leerstukken van de vrijmagtige voorbeschikking, noch met de gezonde reden, noch met de ingeschapen denkbeelden van God overeengebragt kunnen worden*, waarop de hoogleeraar antwoordde in *Aanmerkingen op den brief van den heer Mulder*, waarop deze nog een *Zedig antwoord* liet volgen.

Ook buiten ons vaderland was zijn naam met eere bekend. „De grootste vernuften van onze eeuw ('t zijn de woorden van Vorstius) onderhielden met hem eene geleerde briefwisseling over welke gewigtige onderwerpen, kan men beoordeelen, wanneer ik van velen, slechts den alom vermaarden Abt Jeruzalem, en het sieraad der Gottingsche Hoogeschool, den geleerden Walch noeme. Nog maar weinige jaren geleden, werd hem, uit eerbied voor zijne erkende verdiensten, de eer van medelid der beroemde Zweedsche societeit *Pro Fide et Christianismo* opgedrongen."

Men heeft van hem:

De invloed en de handelwijze der goddelijke Voorzienigheid in en bij het sterven van veele en veel belovende jonge menschen; verhandelt, verklaart en verdedigt: over de woorden van David in de CIII Psalm, in het 15, 16 *en* 17 *vers; in eene lijkrede ter gedachtenisse van F. Cappelen Graan, in zijn leven leeraar der Ev. Luth. gem. te Saandam.* 1760.

Aenspraek aen de Ev. gemeenten, die in deze Vereenigde Ne-

derlanden noch op heden bloeien en Godts alleenzaligmakend woort met hart en monde bekennen, geplaatst voor zijne vertaling van *Mosheim's leerrede over de eigenschappen der ware belijders van het Evangelie.* 's Hage 1735.

Voorrede vóór *Luthers volkomen kerkpostil.* Leid. 1744.

Absolutum decretum of tegen de leer der gereformeerden van 't volstrekte raadsbesluit. Amst. 1741.

Catechetische vragen.

Grondig onderzoek van den oorsprong des Pausdoms enz. 's Hage 1731. 8°.

Zie, behalve de *Lijkrede* van Vorstius; Ypey, *Geschiedenis der Christel. kerk in de 18e eeuw*, D. VII. bl. 139; Domela Nieuwenhuis, *Gesch. d. Luth. gemeente te Amsterd.* bl. 152; Dezelfde met Schultz Jacobi, *Bijdragen*, D. I. bl. 55; D. V. bl. 40 volg.; D. VII. bl. 38 verv.; Glasius, *Godgel. Ned.*; Kobus en de Rivecourt; Arrenberg, *Naamr.* bl. 366; *Boekz.* 1732 a. bl. 68.

MULDER (Johannes), den 29 Januarij 1775 te Veendam geboren, voltooide zijne academische studien te Groningen, werd in 1797 proponent, en in Januarij van het volgend jaar predikant bij de Hervormde gemeente te Rolde, in Drenthe. Van daar vertrok hij in 1806 naar Vlagtwedde, en van hier in 1809 naar Groningen, waar hij den 28 Maart 1832 overleed. Behalve eene leerrede ter gelegenheid van het eeuwfeest der hervorming in 1817 en een paar verhandelingen, door hem in 't Groninger departement der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen uitgesproken, heeft men van hem een *twaalftal leerredenen* door J. P. A. Wintgens en P. Hofstede, na zijn overlijden, te Groningen en Delft in het licht gegeven. Hij was lid van het Zeeuwsch Genootschap.

Zie *Boekzaal* voor 1832, D. II. bl. 134 verv.; Glasius, *Godgel. Ned.*; Kobus en de Rivecourt.

MULDER (Johannes), dichter uit den aanvang der 18e eeuw, schreef verzen in de *Dichtkundige Cypressenbladen*, en gaf afzonderlijk in het licht:

Geestelijke gezangen van Christus. Amst. 1707.

Geestelijke verkwikkende uren. Enkh. 1700.

Zie v. d. Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*

MULDER (Joannes), gaf in het licht:

Leerredenen op alle de Zondagen van het jaar. Leiden 1772. 5 d. 8°.

Meditatien of Leerredenen over het lijden van Jesus Christus. Leiden 1775. 8°.

MULDER (Jan Andreas), werd den 25 Mei 1807 te Utrecht geboren, waar zijn vader de heelkunde uitoefende. Na de Hollandsche en Fransche scholen en het Gymnasium te hebben doorgeloopen, liet hij zich in 1826 als student te Utrecht

inschrijven, en bezocht de gehoorzalen der hoogleeraren Suerman en Schroeder van der Kolk. In 1829 verkreeg hij den titel van stads heelkundige en in 1830 dien van stads verloskundige, en gaf privaat-onderwijs, zoowel aan de studenten der hoogeschool als aan jonge lieden, die zich uitsluitend voor de uitoefening voor heel- en verloskunde bestemden. Toen de studenten der Utrechtsche hoogeschool zich als dapperen schaarden onder de banieren van Oranje, stelde zich ook Mulder beschikbaar. Het aanbod werd aangenomen, en hij werd als officier van gezondheid der 3e kl. bij het hospitaal te Utrecht aangesteld, en weldra tot officier van gezondheid der 2e kl. bevorderd. In 1832 verkreeg hij zijn eervol ontslag, en trad in de burgermaatschappij terug, werd in 1834 lid der plaatselijke, en in 1835 der provinciale geneeskundige commissie. Ook werd hem het lidmaatschap van het Prov. Utr. Genootschap, en van het Genootschap voor Genees- en Heelkunde te Amsterdam aangeboden. Na den dood van den jeugdigen hoogleeraar Suerman werd hij tot lector in de heel- en vroedkunde, en in het volgende jaar (1842) *honoris causa* tot doctor in de heel- en vroedkunde, en in 1846 tot buitengewoon hoogleeraar benoemd. Hij aanvaardde den 4 Junij v. d. j. zijn ambt met eene *Oratio de conjungendis variis artis medicae partibus, ratione habita studii praxeos et institutionis.*

Hij overleed den 4 Mei 1847 aan een kwaadaardige typhus.

Onder zijn onmiddelijk toezigt verschenen in het Nederduitsch:

E. C. J. von Siebold, *Handleiding tot de beoefening der werktuigelijke verloskunde.* Utr. 1835.

Dr. W. Kramer, *Raad en waarschuwing omtrent doofheid* enz. 1843 (welke beide hij van eene voorrede voorzag).

Dieffenbach, *Leerboek der operatieve heelkunde* 1846.

De aanteekeningen en waarnemingen van Rècord, door hem zelven in het Nederduitsch overgebragt, verrijkte hij met eenige nadere opmerkingen.

Een zeer nuttig werk volbragt Mulder met het uitgeven van *Tabulae arteriarum.* Traj. ad Rhen. 1838.

Zijn belangrijkste arbeid was zijn

Specimen inaugurale de Strabismo ejusque curandi ratione, inprimis per myotomiam ocularem, observationibus probatam. Traj. ad Rhen. 1840, 't welk kort daarnaar door

Dr. J. P. T. van der Lith, onder den titel van:

Verhandeling over het scheelzien en deszelfs behandeling, vertaald werd uitgegeven.

Voorts leverde Mulder nog twee uitvoerige opstellen over misvorming in de *Organa Uro-poietica et genitalia*, met afbeeldingen, beide in het *Nederlandsch Lancet* 1845 en 1846.

Zie *Levensberigt van den Hoogl. J. A. Mulder, door F. C. Donders*,

in *Utr. Studenten-alm.* 1848; *Verslag van 't Prov. Utrechts Genootsch.* 1847.

MULDER (Caecilia). Zie VINKELES (Caecilia).

MULDER (David), omtrent 1746 te Utrecht geboren, zou kunstonderwijs genoten hebben van den beroemden Franschen beeldhouwer Falconet, en later van zijn stadgenoot W. H. van der Wall. Men vindt kunstwerken van dezen beeldhouwer, in verschillende Roomsche kerken, aan orgels, aan de vischmarkt te Woerden enz. Hij teekende goede academiebeelden, en was medebestuurder van het Utrechtsch teekengenootschap. Hij overleed in 1826.

Zie Immerzeel.

MULDER (J.), een graveur, die in het laatst der 18e en het begin der 19e eeuw bloeide. Er bestaat van hem o. a. een gravure naar Jan Steen.

Zie Kramm.

MULDER (Joseph), een Amsterdamsch teekenaar en graveur. Men heeft van hem boekplaten, o. a. vóór Commelins *Amsterdam*, en de ontleedkundige werken van Ruysch.

Ook heeft men:

Vues de Gunterstein, Dediées à Madame de Gunterstein et de Tienhoven, à Amsterdam, par Nicolas Visscher, J. Mulder ad vivum del. et fecit.

Zie Immerzeel en Kramm.

MULDER (Samuel Israel), werd den 2 Junij 1792 te Amsterdam geboren. In zijne jeugd teekende hij zich Samuel Israel Salomon, of Samuel Israel Schrijver, daar de geslachtsnaam Mulder door zijne familie eerst in 1811, tijdens de Fransche overheersching, werd aangenomen. Zijn grootvader Salomon, van beroep diamantsnijder en juwelier, was tevens niet onbedreven in de H. S. en de Hebreeuwsche letterkunde. Zijn vader, Israel Salomon, was in de latere jaren zijns levens boekhouder en correspondentievoerder bij eenige voorname handelshuizen. Zijne moeder heette Maria Boas. Zijn vader gaf hem eene voortreffelijke opvoeding, en onderwees hem zelf in de gewijde taal en letterkunde. In zijne jeugd werd hij tot het beroep van diamantslijper bestemd, en hield hij zich, werkelijk van zijn 8e tot zijn 15e levensjaar, met het aanleeren en uitoefenen van dit vak onledig. Toen het diamantslijpen meer en meer begon te kwijnen, begon hij zich met vrucht op studie en onderwijs toe te leggen. Waren zijne eerste leerlingen die op de banken eener vergetene school, hij kon er later hebben, die de hoogste staatsambten bekleedden; zag hij zijne taalkennis op prijs gesteld, eerst als *beëedigd translateur* (1817), zij steeg, door eigen oefening veelal, tot

die van den philoloog, die bij een van der Palm, Wijers, Juynboll, een Cohen, en menig anderen orientalist, binnen en buiten 's lands hoog werd gesteld. Behalve door eigen studie kwamen twee kringen aan Mulder, tot zijn hoogere opleiding in zijne geliefkoosde vakken van Oostersche en nieuwere letterkunde, zeer te stade.

De eene was een gezelschap van geestverwante jongere en oudere lieden, te Amsterdam opgerigt onder den naam van *Togneleth* (tot Nut), met het doel door onderlinge oefening de zucht voor de Hebr. letteren aan te kweeken. Twee bundels met bekroonde en andere gedichten zijn door dit gezelschap uitgegeven, waaronder men uitstekende voortbrengsels van Mullers dichtvermogen in de Hebreeuwsche taal aantreft, o. a. zijne beroemde romance *Beroerja*, in vier zangen, de lichtzinnigheid der vrouwen tot onderwerp hebbende, naar een verhaal, voorkomende bij een der oudste metaphrasten van den Talmud en zijne bekroonde, fraaije, dichterlijke bewerking, van Psalm VIII. Deze twee stukken droegen zeer veel bij tot Mulders vermaardheid in het buitenland. Van de romance *Beroerja* bestaat in ms. eene vertolking der 12 eerste coupletten in Hgd. verzen door Dr. L. Levysohn, opperrabbijn te Stokholm, schrijver van de zoölogie des Talmuds. De andere kring was die van het letteroefenend genootschap *tot Nut en Beschaving*, in 1807 opgerigt, waarin hij vele voortreffelijke verhandelingen uitsprak. In 1822 gaf dit genootschap eene prijsverhandeling uit over de *Kunst van vertalen*. Mulder behaalde den lauwer met zijn antwoord, dat in het 2e deel der werken van dit genootschap is opgenomen. Een andere verhandeling *over de waarde der psalmen* verwierf hem geen minderen lof.

Sedert lang deed zich de behoefte aan een *Hebreeuwsch-Nederduitsch Woordenboek* gevoelen. Hij aanvaardde deze taak met zijn boezemvriend M. Lemans, en het verscheen, van 1825 tot 1831, in drie stukken, groot formaat in twee kolommen, voorafgegaan door een *Spraakkunstige Handleiding* en een lijst van woorden, wier *stamwoorden* den eerstbeginnenden niet wel bekend zijn, en gevolgd door een dubbel register der eigen namen. Omstreeks denzelfde tijd begon hij aan een nieuwe nederduitsche overzetting van den Bijbel, en met name van den *Pentateuch* bepaaldelijk voor de Israëliten. Dit werk verscheen dan ook weldra in vijf deelen, sierlijk gedrukt, Hebr. en Nederd. in twee kolommen op ééne bladz. met eene verbeterde uitgave der verklaring van Rassi. Bij herhaling werden de door Mulder vertaalde Bijbelboeken herdrukt. In 1859 zag daarvan een vierde uitgaaf, eenigzins vermeerderd, het licht.

Afzonderlijk verscheen het *Iets over de vertalingen der H. S. en bijzonder van den Pentateuchus, door Israelieten van den vroegsten tijd tot op dezen dag.*

Bij de eerste uitgave dezer bijbelverklaring, voegde hij een opstel *over de verdiensten van Rassi*, die in de 11e eeuw, in Frankrijk, te midden van de hevigste verdrukking voor de Bijbelkennis, uit Juda's boezem een licht deed opgaan, dat hem nog bij uitnemendheid den naam van den *Commentator* doet dragen. Deze verhandeling werd later in zijne *Verspreide lettervruchten* opgenomen.

Daar Mulder, bij 't klimmen zijner jaren, en de vele hem opgedragene ambtsbezigheden, de hand der voltooijing zijner bijbelvertaling, waaraan de profetische boeken nog ontbraken, moest opgeven, kwam hij voor eenige jaren op de gedachte, een prijsvraag uit te schrijven, om eene nieuwe Nederd. vertaling te vervaardigen van het boek *Jesaia*, ten gebruike van Israëlieten, met eene voorafgaande beknopte inleiding over dien profeet en den inhond zijner Godspraken.

Behalve de reeds gemelde, gaf Mulder nog een talrijke reeks van grootere en kleinere geschriften in het licht: als eene beschrijving, in 't Hebr. en Ned., van een aantal grafzerken met opschriften, op de Ned. Israel. begraafplaats te Muiderberg. Voorts *Rudimenta*, of *Gronden der Hebreeuwsche taal*, oorspronkelijk van M. Lemans, in 1840 door Mulder omgewerkt en vermeerderd. *Handleiding voor eerstbeginnenden tot het leeren vertalen der Heilige Schrift* met (bij wijze van aanhangsel) een beknopte *Beschrijving van 't Heilige land*, een onderwerp meer bepaald, hoewel ook nog elementair, door den schrijver behandeld in 1840 (*Aardrijkskundige beschrijving van het Heilige land* 1e stuk).

De *Handleiding* verscheen te Amsterdam in 1861. In 1846 gaf Mulder een *Leerboekje voor de Israelitische jeugd*, en elf jaar (1843—1854) besteedde hij aan het bearbeiden een *Bijbel voor de Israel. jeugd*, op het voetspoor van van der Palm. Asscher noemt het zijn meesterstuk. Het werd door I. I. Peres te Philadelphia in het Engelsch vertaald.

In 1855 verscheen zijn *Iets over de Misna, de Gamara en de Mythologie des Talmuds*, uit de beste bronnen bijeengebragt. In de *Israelitische jaarboeken* (1835—1838) gaf hij *Iets over den Prediker*, geschiedkundige schetsen over de *Joden in de Barbarysche Staten*, als ook over die in *Denemarken*, *iets over den Prediker*, een verhandeling *over de Dichterlijke schoonheden van het IIIe hoofdstuk van Job*, verhandeling over *Izaäc Reggio*, voormalig hoogleeraar in de humaniora aan het K. K. gymnasium te Gortz en anderen. In de *Ned. Israelitische jaarboeken* gaf hij een *Levensschets van Salomon Munk*, een *Bijdrage tot de Levensgeschiedenis van Manaseh ben Israel*, den beroemden Amsterdamschen rabbijn, die zich naar Londen tot Cromwell begaf, om van den protector te verkrijgen, dat zijne geloofsgenooten, sedert meer dan zeven eeuwen uit Engeland verbannen, zich weder aldaar zouden mogen neder-

zetten, voorts *Johannes Reuchlin*, *de verdediger der Joodsche letterkunde;* over een *zeldzame medaille*, tot inwendige joodsche aangelegenheden betrekking hebbende, een in 1735 te Amsterdam vervaardigde medaille, welke noch bij van Loon, noch bij Jer. de Vries bekend is. In de *Israel. Alm.* voor 1830 gaf hij een populair opstel over *Mendelsohn*, en in dien van 1838 een levensschets van *Josef Salomo del Medico*, beroemd Israëlitisch geneesheer, die te Amsterdam met Hugo de Groot en Barlaeus omgang had. In de jaarboekjes van 1859, door L. Borstel, met een weldadig doel in het licht gegeven, gaf hij een belangrijk stuk over den hoogbegaafden *R. Isaac Graanboom*, uit Zweden afkomstig, in 1797 tot hoofd eener afgescheidene of nieuwe gemeente, te Amsterdam geboren, die, na zijn dood (in 1807) met de k. z. Ned. Israël. gemeente weder werd zamengesmolten. In de *Alg. Konst- en Letterbode* van 1847, vindt men van Mulder's hand eene levensschets van den beroemden geneesheer *David Heilbron Cz.* in 1762 te 's Hage geboren, en in bijna 85-jarigen ouderdom te Amsterdam overleden.

Toen eene halve eeuw in de staatkundige gelijkstelling der Israëliten in Nederland verstreken was, herdacht Mulder die, voor zijne geloofsgenooten, gedenkwaardige gebeurtenis in een bondig geschrift: *Het eerste jubilé der Emanticipatie van de Ned. Israeliten.*

Op 't gebied van meer algemeen onderwijs kunnen wij vermelden, zijne

Beknopte Handleiding tot de kennis der Hoogduitsche Taalregelen, of verzameling van opstellen, door Scherber, naar de derde uitgave voor Nederlanders omgewerkt, aanmerkelijk vermeerderd en meerendeels naar Heyse's spraakkunst ingerigt (Amst. 1845).

Verspreide lettervruchten (*Verhand. over de kunst van vertalen; Proeve eener algemeene beschouwing over de Psalmen; De Joden in de Barbarijsche Staten, van hunne eerste nederzetting in die landen tot op onzen tijd; Over de verdiensten van R. Salomo Ben Izak, bij verkorting genaamd Rassi, als verklaarder der H. S. en Talmudische werken; Over de dichterlijke schoonheden van het derde hoofdstuk van Job; Vertoog over het verband tusschen de huisselijke opvoeding, en het onderwijs op de scholen; Vertoog over het getal zeven.* Leyd. 1844. gr. 8°.

Kort overzigt van de geschiedenis der Nederlandsche letterkunde, naar aanleiding van het grootere werk over dit onderwerp van den Hoogleeraar Matthijs Siegenbeek. Haarlem 1847. kl. 8°.

Bekr. prijsvraag over de kunst van vertalen. Amst. 1825.

Chronologisch handboek voor de geschiedenis der Israeliten, van de schepping der wereld tot op onzen tijd; uit de geloofwaardigste bronnen bearbeid. 2 st. Amst. 1837.

Over de verdiensten van R. Salomon Ben Izak, als verklaar-

der der Heilige Schrift en Talmudische werken. Amsterdam 1828. gr. 8°.

Voorts:

Gebeden der Nederlandsche Portugeesche Israeliten. Op nieuw in het Nederd. vertaald. Amst. 1837. Vermelding verdienen ook zijne fraaije *Ode* (in 't Hebr.) aan den heer Loomstein bij gelegenheid van diens huwelijk, en zijne eigenaardige *epigrammata.* Ook getuige nog van zijn echt klassieken Hebreeuwschen stijl de door hem vervaardigde *Cantaten* en *Gebeden voor de inwijding der synagoge te Zaandam* in 1824. Verschillende geleerde redacteurs van Hebr. tijdschriften, beijverden zich Mulders medewerking in te roepen, om door de voortbrengselen zijner pen, hunne bladen op te luisteren. Zoo vindt men van hem onderscheidene uitmuntende gedichten en andere dergelijke stukken in den *Magged*, den *Karmel* en andere bladen.

Zijne innige zucht tot opheldering en nasporing van al wat de Joodsche oudheden, en in het bijzonder die der Israëlitische gemeente te Amsterdam betrof, wekte bij hem den lust op tot het stichten eener herinnering voor alle opperrabijnen dezer gemeente, die, na hunne ambtsbetrekking hier eenigen tijd te hebben vervuld, naar elders vertrokken, en ook elders begraven werden. Ter bereiking van dit doel plaatste hij in n°. 50 van het blad *Hamaggid* eene uitvoerige Hebreeuwsche uitnoodiging tot mededeeling van al hetgeen over dit onderwerp licht kon verspreiden. Dit was het laatste Hebreeuwsche stuk dat van Mulder het licht zag.

In 1849 werd hij adjunct-secretaris, en na den dood van A. Tall, secretaris der N. I. hoofdsynagoge te Amsterdam, en vroeger was hij tot docent in het Hebreeuwsch aan het stedelijk gymnasium te Amsterdam benoemd. In 1823 werd hij lid van verdienste van *Togneleth*, in 1856 honorair lid van het *Onderwijzersgenootschap*, afd. *Amsterdam*, in 1853 lid der *Godsd. Amsterd. schoolcommissie*, in 1826 secretaris van het *Nederl. Israelitisch seminarium* (collegie *Saädalh Bacharim*), en toen dit seminarium later tot een rijksinstelling werd verklaard, werd hem levenslang de betrekking van *Regent-secretaris* opgedragen. Een reeks van jaren fungeerde hij als secretaris van de *Alg. commissie van examinatoren voor Israel. Godsdienstonderwijs* en het *Rabbinaal collegie.* Voorts was hij *Inspecteur der Ned. Israel. Godsd. Armenscholen* in dit rijk. In 1843 benoemde hem de hoogeschool te Giessen tot *Phil. mag. et art. lit. doct.*, en in 1860 de koning tot *ridder van de Ned. Leeuw.*

In 1822 huwde hij Carolina Harting, dochter van Jacob Harting. Hij overleed te Amsterdam den 30 Nov. 1862 in den ouderdom van 76 jaren.

Zie Dr. E. B. Asscher, *Levensschets van Samuel Israël Mulder, voorgedragen in het Letterk. Genoots. Tot Nut en Beschaving* 19 *Maart*

1833; (J. J. Belinfante) in *Ned. Spectator* 1863; (N. S. Calisch) in *Amsterd. Courant van* 31 *Dec.* 1862; *Rotterd. Courant van* 30 *Dec.* 1862; *Jaarboeken voor Israeliten* (1835—1838) passim.; *Recensent ook der Recensenten* 1826 N°. 5; *Letterk. magazijn van wetenschap, kunst en smaak van* 1828 N°. 5; *Israel. weekblad van* 9 *Junij* 1854; Franz Delitsch, *Zur Geschichte der Jüdischen Poësie*, Leipzig 1836; *Hamaggid* N°. 6, 50.

MULDER (G. C.), bereikte als hoofdonderwijzer der 1e stadsschool te Nijmegen, meest door eigen studie en vlijt, een zoodanige hoogte, dat hij een eervolle plaats onder de taalkundigen bekleedde, zoo als zijne uitgegeven werken getuigen.

Van zijn *Spraakkunst* verscheen de 7e druk. Hij had ook deel aan de bewerking van het *Nieuw Nederl. Woordenb.* en overleed 28 Nov. 1859.

Zie *N. Amst. Handels- en Effectenblad*, N°. 18.

MULDERS (A. T.) werd in 1773 geboren. In 1796 begon hij reeds als armverzorger zijne publieke loopbaan. Op 22 Aug. 1797 werd hij, door de keuze zijner medeburgers, tot kapitein der gewapende burgerwacht benoemd, en door de directie dier burgerwacht in Bataafsch Brabant ingedeeld als kommandant der 4e fuselier-kompagnie van het 1e bataillon. Den 28 Junij 1798 werd hij door het intermediair bestuur van het voormalig gewest, Bataafsch Brabant, benoemd tot lid der municipalen en schepenen der stad 's Hertogenbosch. Bij de reorganisatie van het gemeentebestuur, werd hij, bij decreet van koning Lodewijk van 20 Januarij 1808, op nieuw als lid der regering benoemd; bij keizerlijk decreet van 15 Mei 1810 in zijne betrekking bevestigd; bij de omwenteling in 1813 voorloopig door de commissarissen-generaal als lid van den gemeenteraad gehandhaafd, in 1815 bij kon. besluit van 19 December andermaal als raad der stad benoemd, en, bij besluit van 6 Aug. 1824, nogmaals in die betrekking bevestigd. Na ruim 36 jaren door de moeijelijkste tijdvakken heen, te weten, gedurende de republiek, het koningrijk Holland, het Fransche keizerrijk, het herstel van Neerlands onafhankelijkheid, het koningrijk der Nederlanden, en den Belgischen opstand, als een der werkzaamste leden der stads regering, namelijk als majoor-kommandant der schutterij, bij de eerste organisatie in 1815, als lid en voorzitter der commissie van inkwartiering en cazernering, als lid en voorzitter van opperbrandmeesters, alsmede oprigter en medebestuurder der kon. school van nuttige en beeldende kunsten, enz. enz., de belangen der stad en harer ingezetenen belangloos te hebben gediend, werd hij, bij kon. besluit van 27 December 1834, tot wethouder benoemd, welke betrekking hij tot zijn dood bekleedde.

Den 19 December 1840 werd hij door den raad benoemd tot lid der provinciale staten van Noord-Brabant, welke betrek-

king hij vervulde tot de invoering der nieuwe provinciale wet van 1850. Den 6 December 1847 werd hij door Z. M. koning Willem II benoemd tot ridder der orde van den Nederlandsche leeuw, en sedert 1848 tot in 1862 werd hij telkens tot lid van den gemeenteraad herkozen. Hij overleed te 's Hertogenbosch 11 April 1863.

Part. berigt.

MULERIUS (Nicolaus), zoon van Pierre des Muliers of Mulier en van Claudia le Vettre, werd den 25 December 1564 te Brugge geboren, genoot aldaar het onderwijs van den geleerden Cruquius, vestigde zich vervolgens in 1582 te Leyden, waar hij het onderwijs van Lipsius, Vulcanius, Snellius en Heurnius genoot. Den 24 Maart 1589 werd hij doctor in de geneeskunde, en vestigde hij zich als stads geneesheer te Harlingen, waar hij 13 jaren de praktijk uitoefende. In 1603 vertrok hij naar Amsterdam. Kort daarop werd hij als medicus provincialis te Groningen beroepen. Vijf jaren later (1608) zag hij zich aan het hoofd van 't gymnasium te Leeuwarden geplaatst. In 1614 werd hij hoogleeraar in de genees- en wiskunde te Groningen en oefende tevens als geneesheer de praktijk uit. Na de oprigting der O. I. Compagnie werd hij lid der kamer te Groningen, die hem meermalen tot de vergadering der negentienen afvaardigde. Tweemaal bekleedde hij het rectoraat (1620—1621 en 1627—1628) en den 20 Julij 1626 werd hem de zorg voor de bibliotheek toevertrouwd. Hij overleed den 5 September 1630 in den ouderdom van 80 jaren; zijne echtgenoote, Christina Six, den 16 November 1645. Zijn oudste dochter huwde professor M. Winsemius te Franeker; zijn oudste zoon, Petrus, werd zijn ambtgenoot. Hij schreef:

Kort onderwijs van 't gebruyck des Astrolabiums. Harlingen 1615.

Ephemerides van 1609—1626.

Tabulae Frisiacae Lunae-solaris, quadruplices. Alcmar 1611.

Korte Tafelen van sinus, tangentes, secantes etc.

Institutionum astronomicarum lib, II, in queis Geographiae principia et pleraque ad artem nauticam facientia. Alcm. 1616. 8°.

Calendarium romanum vetus, forma Juliana, cum Isagoge et examine temporum. Alcmar. 1611. 4°.

Nicolai Copernici astronomia instaurata. 1617.

Hemelsche trompet, Morgenwecker ofte comeet des jaers 1618.

Ubbonis Emmii elogium Groening. 1628. 4°. Ook in Witten, *Memor. philos.* Dec. V. p. 31.

Judaeorum annus Lunae-solaris et Turco-Arabum annus mere lunaris, recens uterque e suis fontibus deductus et cum anno romano facili methodo connexus. Groning. 1630.

Mensonis Altingii, Pastoris Emdani — Vita, descripta per Ubbonem Emmium, nunc pr. ed., et Litterae. Acc. H. Altingii Historia de Ecclesiis Palatinis: nec non A. M. Isinck brevis hist. de Reformatione in urbe Groninga et Omlandia: Item Ubbonis Emmii Vita per N. Mulerium, Cura A. M. Isinck. Sump. editoris. 1728. Gron. 4°.

Zie *Effigies et Vitae* p. 65, 68; de *Programmata funebr.* van hem en zijne weduwe; Muntinghe, *Acta Secul* 1814, p. 111; Brucherus, *Gedenkb. van Stad en Lande*, bl. 329; Hofstede de Groot, *Gesch. der Broederen kerk*, bl. 140; *Gedenkb. d. Gron. Hooges.* bl. 11, 12; *Cat. d. Maats. van Nederl. Letterk.* D. II. bl. 161; Kobus en de Rivecourt; Benthem, *Holl. Kirchen- und Schulenstaat*, Th. II. S. 203; Jöcher, Rotermund; Poggendorff, *Handwörterbuch zur Geschichte der exacten Wissensch.;* Muller, *Cat. v. portr.*

MULERIUS (Petrus), zoon van den vorigen, werd den 11 Maart 1599 te Harlingen geboren, ontving zijne opleiding voor de latijnsche school te Groningen, vervolgens te Leeuwarden, waar Edo Neuhusius toen rector, en zijn vader gymnasiarcha was. Hij werd vervolgens een der eerste kweekelingen der hoogeschool te Groningen, waar hij zich in de genees- en wiskunde oefende. In 1621 bezocht hij de Leydsche akademie, om zich onder Everhard Vorstius op de botanie toe te leggen. In 1622 vertrok hij naar Engeland, en doorkruiste vervolgens bijna geheel Frankrijk, om er botanische kennis op te doen. Na een tijdlang te Montpellier vertoefd te hebben, verkreeg hij in 1624, onder het rectoraat van Julius Pacius, te Valence, de doctorale waardigheid. Te huis, waar de oude Mulerius zich reeds jaren onledig had gehouden met het schrijven van kalenders, nam hij in 1626 die taak op zich, en ging er mede voort tot 1636. Na bedankt te hebben voor de benoeming tot hofarts van den prins van Oranje en voor het rectoraat te Appingadam, nam hij in 1628 het hem opgedragen professoraat in de physica en botanie te Groningen aan.

Hij overleed den 14 Februarij 1647. Onder de geleerden, met welken hij een gestadige briefwisseling hield, behoorde de kruidkundige Otto Sperling, hofarts van den koning van Denemarken.

Hij huwde in 1626 met Machtilda, dochter van Gellius Johannes Beth, schepen te Amsterdam, en Cornelia van den Bosch, die hem twee dochters schonk en een zoon, bij zijn overlijden kandidaat tot de H. dienst.

Zie *Vita Prof. Gron.* f. 65 sq.: *Programm. funeb. Effigies et vitae* p. 112—114; *Gedenkb. d. Gron. Hoog.* bl. 8, 9, tevens bl. 19—20; Brucherus, *Gesch. d. Kerkh. te Gron.;* Poggendorff, l. c.; Muller, *Cat. v. portr.*

MULERIUS (Carolus), woonde in 1631 te 's Hage en gaf in het licht:

Eene korte — onderwijsinge van de Spaansche Tale. — door een liefhebber der Sp. taal in de Nederd. sprake overgeset —

verbetert en geaugmenteert — Vocabulaer in Spaansch ende in Duytsch. Amst. 1648. kl. 8°.

Linguae Italicae compendiosa institutio. L. B. 1631. 8°. opgedr aan Lodewijk van Nassau van der Lek, heer van Beverweerde enz.

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. II. bl. 293; D. III. bl. 509.

MULERT was gedeputeerde van Overijssel ter vergadering der Algem. Staten, en lid der groote vergadering van 1651. Hij was president bij gelegenheid dat er over 't punt der religie gedelibereerd werd.

Zie van Wijn, *op Wagenaar*, D. XII. bl. 86 volg.; *Overijsselsche Volksalm.* 1836, bl. 68.

MULERT (Zie MULART).

MULIER (CLAUDIA) of LE VETTRE, echtgenoot van Nicolaas Mulerius, omhelsde met haar man te Brugge de hervormde leer; maar sedert maakte de inquisitie hun verder verblijf aldaar zóó onaangenaam dat zij de wijk naar Meenen moesten nemen. Spoedig wachtte hun hier ook hetzelfde gevaar. Ter naauwernood ontsnapte de vader met drie zijner kinderen in een bosch, de moeder viel met haar zuigeling de vervolgers in handen, ja, zij onderging, een jaar daarna, met groote moed te Yperen den marteldood.

Zie *Gedenkb. d. Gron. Hooges.* bl. 11.

MULIER (Mr. G.), studeerde te Utrecht, waar hij in 1755 in het licht gaf:

Dissertatio de mercibus illicitis, in commissum cadentibus, vulgo contrabande — goederen.

Zie *Register der Acad. Dissert. en Orat.* bl. 16; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. II. bl. 454.

MULIER (Mr. D.), schreef eene *Specimen philos. juris de jure homini in animantia bruta competente.* Traj. ad Rhen. 1776. 4°.

Zie *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. II. bl. 452.

MULIERS. Zie MULERIUS (PETER).

MULKE (JULIUS), een kunstenaar, die waarschijnlijk in het midden der XVII eeuw te Amsterdam bloeide. Men vindt van hem op de helft een zeer aardig en geestig geëtste en bijgegraveerde voorstelling van een ziekbed, waar een patient gelaten wordt, met veel figuren en een laboratorium op den achtergrond. Op den titel van 't vierde deel van *Des wyse jaer beschrijver, of wonderlycke Genees- en Heelkonst, door d'overleden Heer J. C.* Amst. 1665. 4°.

Zie Kramm.

MULLER (CHRISTIAAN). Ofschoon het niet bewezen is, dat hij een Nederlander was, blijkt het toch dat hij hier te lande de schilderkunst heeft beoefend.

Men heeft o. a. van zijn penseel het portret van *Joan Gott. Heineccius*, *Janss. Waesbergh excud.*, volgens Kramm, vrij goed geschilderd, en door J. Houbraken gegraveerd.

Zie Kramm.

MULLER (GERRIT), een landschapschilder en kunstliefhebber te Amsterdam, wiens verzameling, na zijn overlijden, den 3 April 1827 aldaar is verkocht.

Zie Kramm.

MULLER (HARMAN JANSZOON), bloeide in het begin der XVI eeuw te Amsterdam, en was een goed houtgraveur. Men vindt o. a. een goede houtsnede van zijn hand in *Die Passie ons Heere Jhesu Christi*, *alsoo Nycodemus ende die vier Evangelisten ons beschrijven. Ghedruckt tot Amsterdam aen die oude Side*, *in die Warmoesstraet*, *bij mij Harman Janszoon Muller. Figuersnyder*, *in den vergulden Passer.* kl. 8°. z. j.

Zie Kramm.

MULLER (HARMAN), omstreeks in het midden der 16e eeuw te Amsterdam geboren, zou een leerling van H. Goltzius geweest zijn, en zijne opleiding in de kunst in Italie genoten hebben. Hij hield zich lang op in Antwerpen, en arbeidde met Cornelis Kort, de Galles, de Sadelers en anderen, veel voor Jeronimus Kock, naar J. Stradanus, M. de Vos en andere meesters.

Nagler vermeldt 30 stuks zijner gravuren, meest alle onderwerpen uit de gewijde en ongewijde geschiedenis, onder welke een *Allegorie op de aankomst der aartshertogin Anna van Oostenrijck te Antwerpen* 1570, naar C. van den Broeck. Zeer fraai is zijn portret van *Cornelius Schonaeus*, rector te Haarlem.

Zie Immerzeel en Kramm.

MULLER (HENDRIK LEONARD) werd den 27 Mei 1805 te Amsterdam geboren, door A. G. van Schoone en J. W. Pieneman in de schilderkunst onderwezen, en schilderde breede en meesterlijke portretten, die een volkomen gelijkenis hebben. Op de Amsterdamsche tentoonstelling van 1840 zond hij *Een kluizenaar*, die aller goedkeuring wegdroeg. Kort daarna overleed hij.

Zie Immerzeel en Kramm.

MULLER (J.), een schilder, van wien Kramm *Een bergachtig*, *boomrijk Landschap*, in de manier van van Heus geordonnaneerd, vermeldt.

Zie Kramm.

MULLER (JAC.), zoon van Robert Muller, kunstschilder te Utrecht, in het midden der 17e eeuw. Hij huwde Elisabeth van Doorn.

Zie Kramm.

MULLER (JAN), volgens sommigen omtrent 1570, te Amsterdam geboren. Kramm gist dat zijn geboortejaar vroeger moet gesteld worden, en dat hij, gelijk Immerzeel meent, geen leerling van Hendrik Goltzius was, maar de kunst bij Coornhert heeft geleerd.

Hij was een uitstekend graveur, had een stoute hand van werken, sneed het koper met de meeste gemakkelijkheid en was een uitmuntend teekenaar, [doch niet vrij te spreken van gemanierdheid, even als Barth. Spranger, waarnaar hij veel werkte. Bartsch geeft een catalogus zijner prenten, 85 stuks. Van zijn graveerwerk wordt zijn eigen portret het hoogste gesteld. Hij sneed ook het portret van Maurits, naar Michel van Mierevelt, in 't koper, waarvoor de Staten hem ƒ100 toelegden en dat van den Spaanschen gezant, Jan Neijen. Kramm bezit van hem *de Schepping in zes dagen*, met den titel, in rond formaat in f°. naar de teekening van H. Goltsius, 1589.

Zie Immerzeel en Kramm.

MULLER (J. F.), teekenaar uit het laatst der 18e eeuw. Kramm vermeldt van hem:

Gezigt van het op strand jagen der Vlaardinger vischhoeken, door drie Engelsche kapers, bij het dorp Scheveningen, op den 7 Januarij 1781; *J. F. Muller inv. it delin.; A. Fokke Wilms. sculps.*

Zie Kramm.

MULLER (O.), zilversmid, bloeide te Amsterdam in de 17e eeuw, en muntte uit door zijn voortreffelijk drijfwerk en goed bewerkte gedenkpenningen, o. a. die op den admiraal de Ruyter, Tromp, Evertsen, van Galen en den keurvorst van Brandenburg.

Zeventien stuks gedenkpenningen van hem, vindt men beschreven in *Revue de la Numismatique Belge*, 2e Ser. T. III. p. 52 tot 62. Zijn eerste werk dagteekent van het jaar 1653, het laatst van 1688. Als eene bijzonderheid wordt aangeteekend, dat de opschriften van al de medailjes door Muller gegraveerd, in platte hollandsche verzen, waarschijnlijk van zijn eigen maaksel, vervat zijn, eene bijzonderheid, die zoo uitsluitend bij geen andere medailjeurs voorkomt. Hij heeft alleen in goud en zilver gewerkt, ten minste men vindt geen exemplaren van zijn werk in koper. Van de gedenkpenningen, door hem aan

Tromp en de Ruyter gewijd, komen enkele gouden exemplaren voor.

Zie Wap, *Astrea*, 1854, bl. 65, 66; Immerzeel en Kramm.

MULLER (SALOMON), graveur, bloeide omtrent 1610. Waarschijnlijk werd hij in de school van Wierixen opgeleid, wier nette manier van werken hij niet ongelukkig navolgde, schoon zijne teekening niet naauwkeurig is. Hij sneed een stel kleine voorstellingen uit de gewijde geschiedenis, waarschijnlijk eigen compositie.

Zie Immerzeel.

MULLER (ABRAHAM), med. doct., lid van het Zeeuwsch genootschap, schepen en raad te Vlissingen.

Men heeft van hem:

Theses medicae. L. B. 1764.

De Thoracibus hodiernis foeminarum.

Beschrijving van den loop eener ziekte eens achtjarigen lijders, wiens beide voeten door de koude verstorven waren. Rotterdam 1776. 8°.

Meteorologische waarnemingen te Vlissingen in den jare 1769, 1769, 1770, in *Werken v. h. Zeeuwsch Genootschap.*

Bijzondere en schielijke geneezing van een, bij poozen, wederkomende pijnlijke kramptrekking in de maagspier, in *N. Vaderl. letteroef.* 1769, d. 2 St. II, bl. 565.

Zie Holtrop, *Bibl. Med. Chir.* p. 252; *Bibl. Hagana*, T. II. p. 613; T. V. p. 636; *Cat. d. Bibl. v. h. Zeeuwsch Genoots. der Wetens.* bl. 357, 375.

MULLER (CHRISTIAAN), letterkundige uit de XVIIe eeuw. Rötermund roemt zeer zijn *Satura observationum philologicarum maximam partem sacrarum.* L. B. 1752. 8°.

Zie Rotermund.

MULLER (C.), een Duitscher van oorsprong, orkestmeester en stichter der voormalige Zondags-concerten te Amsterdam. Gregoir zegt van hem: »Il a constamment pris à coeur les progrès de l'art musical, et par son talent il s'était fait un rang honorable parmi les premiers musiciens à Amsterdam."

Zie Gregoir, *Biogr. des art. Music. Neerl.* p. 135.

MULLER (CAREL FREDERIK), werd in 1796 te Nijmegen geboren. Hij wijdde zich reeds vroeg aan de muziek, onder de leiding zijner moeder, eene in der tijd beroemde zangeres en voortreffelijke pianiste. Reeds op zijn 16e jaar gaf hij de meest voldoende concerten als pianist, later was hij muziekdirecteur bij het tooneelgezelschap van Leuve, tot het jaar 1813, toen hij als vrijwilliger, in den bevrijdingsoorlog in

dienst trad. Na den vrede vestigde hij zich in Berlijn, legde zich met vernieuwde krachten op de muziek toe, en gaf onderwijs op de piano en in den zang, in welke hij voortreffelijke leerlingen vormden. Nu en dan leverde hij der muziekale wereld verscheiden compositien, en gedurende vele jaren de muziekale pers eene menigte van zijne werken van allen aard. Deze zijn in alle rijken van Europa met den meesten bijval bekroond. De voormalige koning van Frankrijk, Karel X, beschonk hem met eene groote gouden medaille, eene dergelijke als Lodewijk XVIII aan van Beethoven schonk. Eene gelijke onderscheiding bewezen hem de koningen van Denemarken, Beijeren en Griekenland. De keizer van Rusland schonk hem eenen diamanten ring van groote waarde, en de keizer van Brazilië benoemde hem tot ridder der orde van de Roos, en te gelijk tot kapelmeester en hof-componist, welke betrekking hij echter niet aannam, daar hem eene gelijke betrekking te Berlijn werd aangeboden. In het jaar 1830 gaf Muller menigvuldige blijken van zijne vaderlandsliefde, door van zijne muziekale werken over te zenden, ten einde die ten voordeele van het vaderland te verkoopen, hetwelk aanzienlijke sommen opbragt. Aan het collegie Zeemanshoop zond hij den diamanten ring, van den Russischen keizer ontvangen, ten einde de opbrengst te doen strekken ten voordeele van het fonds tot oprigting van een gedenkteeken voor J. C. J. van Speyk, en aan vele steden in ons vaderland, en in het bijzonder aan zijne geboortestad Nijmegen, schonk hij onderscheiden van zijne muziekale werken, als een blijk van gehechtheid aan zijn vaderland en zijne vaderstad.

Zie Gregoir, l. c.

MULLER (Dirk), plaatste als student in de regten een vierregelig vers vóór J. W. Kumpel, *Vaderl. Gedenkst.* Leyd. 1783.

Zie Heringa, *Naaml. v. Dichters*, bl. 66.

MULLER (Gerrit), raad van bestuur der koninklijke akademie van Beeldende kunsten te Amsterdam, onderscheidde zich als voorstander en beoefenaar der schilderkunst. Hij overleed te Amsterdam, 25 October 1826, in den ouderdom van 47 jaar.

Zie *Konst- en letterb.* 1826, D. I. bl. 28.

MÜLLER (George), werd den 8 Junij 1790 te Mentz geboren. Hij bezocht aldaar de Latijnsche scholen en kwam in 1803 op het gymnasium te Aschaffenburg, waarheen zijne ouders zich in dat jaar met der woon vestigden. Van den beginne af, dat hij de school bezocht, wedijverde bij hem rus-

telooze en onvermoeide vlijt met den gelukkigen aanleg van zijnen levendigen geest, die zijne jaren en ligchaamskrachten te boven ging en hem overal de eerste plaats onder zijne medeleerlingen verzekerde. Met deze schitterende vorderingen in de klassieke studiën hield echter de ontwikkeling van zijn ligchaam geen gelijken tred. Hij bespeurde dit, en, misschien reeds met een zeker voorgevoel van zijne toekomstige loopbaan, wijdde hij ook daaraan met het gunstigst gevolg de oplettendste zorg. Hierbij kwam hem de evenredigheid en leenigheid van zijn ligchaam, dat, ofschoon niet sterk, echter gezond en voor eene krachtige ontwikkeling vatbaar was, bijzonder te stade. Gymnastische oefeningen werden zijne uitspanning: kleine kunstwerken, die hij met eene zeldzame handigheid in de werktuigkunde, waarvoor hij bijzonderen aanleg had, vervaardigde, hielden zijnen rusteloozen en van zijne kindschheid af alle ledigheid schuwenden geest bezig, en de natuurkundige verzamelingen, die hij met onvermoeiden ijver bijeenbragt, gaven voedsel aan zijne levendige verbeelding. Terwijl hij zich het werktuigelijke van alle belangrijke handwerken eigen maakte, was vooral bouwen zijne liefhebberij. Dikwijls wanneer hij, op zoogenaamde vacantiedagen, zijnen geest door de studie der oude schrijvers verrijkte, bragten zijne handen intusschen onwillekeurig en, als het ware, zonder dat hij het zelf wist, door zijn scheppend vernuft bestuurd, zinrijk gevormde en geheel eigenaardige kunstwerken in miniatuur voort.

Terwijl hij met deze werkzaamheid naar ziel en ligchaam tot de jongelingsjaren naderde, werd de school allengs te eng voor zijnen ver vooruitzienden blik. De bespiegelingen der wijsbegeerte kwamen hem, in hare geheimzinnige inkleeding en afgetrokkene stelsels, niet vruchtbaar en nuttig genoeg voor, om hem te doen besluiten daaraan het grootste gedeelte van zijnen tijd te besteden. Aan de zuivere bron van een rusteloos leven vol gevaren en moeijelijkheden, die den sterken nieuwe krachten verleent, terwijl zij den krachteloozen verzwakt, geloofde hij voor verstand en hart meer kracht en tevredenheid te kunnen scheppen. Hij trad daarom, in plaats van naar de hoogeschool te vertrekken, in 1807 als kadet in keizerlijk-Oostenrijksche dienst. Te Weenen aangekomen, werd hij door den toenmaligen intentant-generaal der gezamenlijke keizerlijke legers, den heer von Fassbinder, allervriendelijkst ontvangen, en aan de hartelijke voorspraak van dezen bevelhebber had hij de bijzondere oplettendheid en zorg te danken, waarmede men in die hoofdstad op zijne verdere vorming acht gaf. Hoogere wis- en werktuigkunde, aardrijks-, volken- en teekenkunde waren vooral de vakken, waarop hij zich hier bij voorkeur en met het gunstigst gevolg toelegde, terwijl hij de studie der oude en nieuwe talen ijverig voortzette. Hij genoot daarbij het onmiddelbaar opzigt en de

leiding van den verdienstelijken en achtenswaardigen kapitein, vrijheer von Stentz, in wiens huis hij, tot op zijn ontslag uit Oostenrijksche dienst, met liefde ontvangen en als een zoon behandeld werd. De uitstekende bewijzen van bekwaamheid, welke hij bij zijne examens aan den dag legde, en de stiptste naauwgezetheid in de dienst deden hem, nog geruimen tijd voor den aanvang van den voor Oostenrijk zoo noodlottigen veldtogt van 1809, tot officier opklimmen. Na den vrede van Weenen, die tegen het einde van dit jaar gesloten werd, vaardigde Napoleon een bevel uit, dat allen, die op den linker Rijnoever geboren en in dienst van vreemde mogendheden waren, bij het Fransche leger moesten overgaan. Müller meende aan deze magtspreuk te moeten gehoorzamen, misschien des te eerder, dewijl zijne ouders nog eenig grondeigendom aan de overzijde van den Rijn bezaten. Het moest hem intusschen hoogst smartelijk vallen een regiment te verlaten, welks hoofdofficieren hem zoo genegen waren en zich genoopt voelden, om in verscheidene brieven zijn vader dringend aan te sporen om hem tot eene verandering van zijn besluit over te halen. Maar in weerwil van de bij Wagram welverdiende onderscheiding van een eervol schriftelijk getuigenis omtrent zijn gedrag in den pas geëindigden veldtogt, in weerwil van de achting en liefde zijner kameraden, die hij in de ruimste mate bezat, en niettegenstaande hij zich verzekerd kon houden, dat zijne verdiensten ook van hooger hand zouden erkend worden, waren alle pogingen vruchteloos om hem van zijn eenmaal genomen besluit af te brengen. Hij werd op de eervolste wijs uit den Oostenrijkschen dienst ontslagen en ging als eerste luitenant bij het Fransche leger over, met last om zich naar Spanje te begeven. Naauwlijks echter bij zijn korps aangekomen, ontving hij tegenbevel om naar Niemen te vertrekken en deel te nemen aan den Russischen veldtogt. Hij onderscheidde zich hier in vele gevechten, werd door Napoleon zelf opgemerkt en door hem in persoon tot ridder van het Legioen van Eer benoemd. Van alles ontbloot en met eene zware en nog niet genezene wond aan den arm, behalve nog zes andere gevaarlijke kwetsuren, die hij in vorige veldtogten bekomen had, keerde hij uit Rusland terug en wachtte hij in het ouderlijke huis, waar hij liefderijk verpleegd werd, zijne herstelling af. Gedurende zijn kort verblijf te Aschaffenburg werd hij door den edelen en onvergetelijken groot-hertog van Frankfort, Karel van Dalberg, in wiens dienst zijn vader als hof-controleur stond, op de eervolste wijze ontvangen. Door de hartelijkste zegewenschen van de zijnen begeleid, spoedde hij zich vervolgens naar Frankrijk, om het kader van zijn regiment, dat inmiddels derwaarts terug gekeerd was, te bereiken. Kort daarop werd hij tot kapitein bij de genie, en nog vóór de eerste abdicatie van Napoleon tot majoor benoemd. Spoedig tot den

rang van luitenant-kolonel bevorderd, zag hij, na de zoogenoemde honderd dagen, zijne vertrouwdste vrienden en wapenbroeders aan alle de noodlottige gevolgen van eene zoo geweldige ontknooping ten prooi. Het waren dagen van beproeving, waarin partijhaat hem al de bitterheid liet smaken, welke zijne gehechtheid en trouw aan de door het ongeluk op het wreedst vervolgden hem berokkenden.

In deze geheel veranderde en droevige stelling, ging hij, na een kort bezoek bij zijne familie, dat het laatste was, op aanbeveling van zijnen voormaligen chef, den generaal Anthing, als kapitein der infanterie in Nederlandsch-Indischen dienst over. Zijn oogmerk daarmede was, om onder dit opperhoofd, aan wien ondertusschen het opperbevel over het Nederlandsche leger in Oost-Indie was opgedragen, zich in de koloniën een' ruimeren werkkring te openen, waarheen hij tegen het einde van het jaar 1816 afzeilde. Hevige stormen wierpen hem bij Eggraag op de kust van Noorwegen. Den tijd, tot het herstellen van het schip vereischt, besteedde hij tot het doen van eene reis door dat land, van waar hij zijne bloedverwanten den 4 Maart 1817 uit Christiaansand zijn spoedig daarop gevolgd vertrek berigtte. Aanhoudende stormen belemmerden op nieuw den voortgang van het schip en noodzaakten het om in de maand April het anker op de reede van Lissabon te laten vallen. Den 11 Mei van daar afgezeild, ging de vaart zonder bijzondere voorvallen om de Kaap de Goede Hoop voorspoedig tot Java, waar men te Batavia aan wal ging. Ook hier gevoelde Müller zich nog te beperkt in zijn' krijgmans werkkring. Verre reizen door den Indischen archipel geloofde hij dat beter zijne zucht naar uitgebreide werkzaamheid zouden bevredigen. Ook bedroog hij zich niet in zijne verwachtingen. De Indische regering benoemde hem tot inspecteur der binnenlanden van Borneo, met den last om verscheidene tot dus verre onbekende landen te onderzoeken en de onderwerping van sommige inlandsche opperhoofden aan het Nederlandsch gezag aan te nemen. Hij volvoerde deze vereerende zending met den gelukkigsten uitslag voor de regering, noodzaakte verscheidene dier inlandsche vorsten om haar gezag, door het sluiten van verdragen, te erkennen, en plantte de Nederlandsche vlag op vele plaatsen, die nooit te voren door een Europeaan betreden waren. Bijna aan het einde van een moeijelijken en gevaarvollen togt naar de onbekende binnenlanden van Borneo verliet hem zijne gelukster. Hij werd in Januarij 1826 onverhoeds door een volkstam der Daijakkers overvallen en verraderlijk door sluipmoord om het leven gebragt.

Zie Dr. E. Muller, *Levensber. van G. Müller*, Leyden 1843; *Frankf. Oberpost amts Zeitung v. d. 4 April* 1827; *Courier de la Meuse 5 Mei; Tijdschrift voor Indie.*

MULLER (Franciscus Xaverius) en WILLEM HOSMAN, verdienen in Nederlands geschiedrollen eene plaats naast de Claassens en van Speyk; want liever dan levend in de handen des vijands te vallen, verkozen zij den heldendood te sterven, en dien dienstbaar te maken aan hunne krijgsbroeders.

Na de landing der Engelschen op Java, den 4 Augustus 1811, en twee dagen vóór de bestorming van het versterkt retranchement te Meester Cornelis, den 26 Augustus daaropvolgenden, hadden majoor Muller en kapitein Hosman daarvan de verzekering en belofte gegeven, en zij hielden woord, want nadat hunne redoute n°. 2 voor de overmagt des vijands had moeten zwichten en de Engelsche kolonel Gibs met een gedeelte van de grenadier-kompagnien van het 15e, 59e en 69e Engelsche regiment zich voor en binnen de redoute n°. 2 bevonden, staken de twee helden den rooden haan in het kruidmagazijn, waardoor drie kapiteins der Engelschen benevens een aantal manschappen den dood vonden en vele officieren en soldaten zware wonden bekwamen.

Majoor Muller en kapitein Hosman waren oude officieren van het Indische leger.

In het jaar 1802 vinden wij den eersten als kapitein van eene kompagnie veldartillerie, en den tweeden, als 2e luitenant bij hetzelfde wapen.

Het lijdt geen twijfel, dat, indien de opperbevelhebber Janssens slechts eene magt had gehad eenigzins in kracht evenredig aan die der Engelschen, in plaats van die zoo slecht zamengestelde, voor negen, tiende gedeelten uit inlanders bestaande armée, in dat geval de heldendood van Muller en Hosman tot eene overwinning der onzen, en eene verdrijving der Engelschen zou geleid hebben, doch het echec bij de redoute n°. 2 geleden, scheen als voor een oogenblik hun aanval geparalyseerd te hebben.

Part. berigt.

MULLER (Hugo), zoon van Joan George en van Cornelia Geertruid In de Betou, werd te Nijmegen 31 Mei 1769 geboren, en overleed te Gorinchem den 10 Januarij 1837. Als kadet bij de artillerie in dienst getreden, werd hij achtervolgens tot 2e en 1e luit. benoemd. Na de omwenteling in 1795 nam hij zijn ontslag, doch werd 9 Nov. 1804 met den rang van majoor bij het depart. van oorlog geplaatst.

Hij had den veldtogt in Vlaanderen in 1793 mede gemaakt, was tegenwoordig bij de belegering van Nijmegen in 1794, en als luit.-kolonel was hij in 1809 bij het leger van Brabant.

Hij ging als grootmajoor, na de inlijving in Franschen dienst, over, en werd 8 Jan. 1814 bevorderd tot kolonel, in welke betrekking hij bij het leger in Spanje werd ingedeeld. Den 26 Junij 1814 werd hij door koning Willem I tot kolonel

directeur der oostelijke artillerie directie benoemd. Kort daarna van de 3e directie en den 21 Julij 1822 tot generaal-majoor bevorderd. Hij was directeur in de 1e artillerie-directie en van de rijks gieterij van metalen geschut, toen koning Willem I hem den 8 Nov. 1830 aanstelde tot opperbevelhebber te Gorinchem, welke betrekking hij bij zijn overlijden bekleedde. Hij was ridder der militaire willemsorde 3e klasse, en ridder der orde van den ned. leeuw.

Part. berigt.

MULLER (JOACHIM FREDERIK), geboren te Amsterdam 19 Dec. 1791, werd in 1804 als kadet op de militaire school te Zutphen geplaatst en in 1808 bevorderd tot 2e luitenant. In 1809 maakte hij den veldtogt in Zeeland tegen de Engelschen mede. Ook dien van Rusland in 1812, in Saksen in 1813, toen hij 2e kapitein was, en benoemd werd tot ridder van het legioen van eer. Na de omwenteling van 1813 werd hij als 1e luitenant ingedeeld bij de rijdende artillerie en in 1830 tot majoor bij de veldartillerie bevorderd. Hij was toen te Bergen in Henegouwen en door de Belgen gevangen genomen, en werd eerst in 1831 uit die krijgsgevangenschap ontslagen. Hij werd daarna kommandant der artillerie in de Willemstad, en overleed te 's Gravenhage 17 Junij 1832. Het vaderland verloor in hem een ijverig dienaar, en het wapen der artillerie een kundig en verdienstvol officier.

Zie *Ned. Spectator*, D. I. bl. 16.

MULLER (G. E.), schreef:

Drie Philologische verhandelingen tot opheldering van eenige merkwaardige plaatsen der Lijdensgeschiedenis van Jezus Christus. Rott. 1746.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 366.

MULLER (G.), schreef:

Waarnemingen van een omgekeerden bodem der baarmoeder, weggenomen en gelukkig genezen, in *Verhand. d. Holl. Maats. v. Wetens. te Haarlem.* D. IV. 1760. bl. 257.

Zie Holtrop, *Bibl. Med. et Chir.* p. 252.

MULLER (H.), schreef:

Hemelsche Liefdenskus of Goddelijke liefdevlamme. Amst. 1736, 1740.

Geestelijke verkwikkende uuren. Enkh. 1700. 12°.

Absolutum Decretum of tegens de leer der Gereformeerden van 't volstrekte raadsbesluit. Amst. 1741.

Zie Abcoude, *Naamr.* bl. 252, 3e *Aanh.* bl. 106; Arrenberg *Naamr.* bl. 366.

MULLER (H.), schreef:
Adams eerste ontwaking en eerste zalige naakte of Adam huislijk, natuurlijk en geestlijk beschouwd, door den val van Eva, en na den val met hunne kinderen. Amst. 1784.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 367.

MULLER, dichter uit de 17e eeuw, bekend door zijne *Geestelijke gezangen Christi.* Amst. 1607. 8°.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 145.

MULLER VAN HOORNBACH (Johannes Pieter), dichter, leefde in de XVIIe eeuw. Men vindt poezij van hem vóór C. Wagtendorps *Rijmkronijk.*

Zie v. d. Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*

MULLER (J.), gaf in het licht:
Verhandeling over de verstoppingen des onderbuiks, en de wijze om dezelve te genezen. (*Getrokken uit het werk van den Hoogleeraar Kämpf*) *ten nutte van lijders. Uit het Hoogd. met eene voorrede, en eenige ophelderende aanmerkingen omtrent de leere van Kämpf door E. J. Thomassen à Thuessink.* 's Hage 1790. 8°.
Over het afhalen der nageboorten in *Prijsverh. v. h. Genoots. ter bevord. der Heelk. te Amsterd.* D. VI. bl. 96.

Zie Holtrop, *Bibl. med. et chir.* p. 252.

MULLER (J. F.), schreef:
Verhandeling over de oorzaaken en behoedmiddelen, ter voorkoming van de tegenwoordig meerdere sterfte van het volk op onze O. I. scheepen, in *Werken van het Bat. Genoots. van Proefonderv, wijsbeg.* 1777. D. III. bl. 87.

Zie Holtrop, l. c.

MULLER (J. F.), burger te Amsterdam, wiens verhandeling op de vraag: *Zoude men zich, ter verbeetering der bouw- en weilanden in onze provinciën, van de hout- en turfasch met nut kunnen bedienen? voor welk soort van gronden, en op welke wijze zoude men dezelve tot het meeste voordeel kunnen gebruiken?* door de *Maatschappij ter bevordering van den landbouw met goud bekroond.* Bij deze gelegenheid ontving A. Vos, predikant te Briels Nieuwland, de zilveren medaille. Zij komen voor in *Verhandel.* dier Maatsch. Amst. 1778. 8°. 1 stuk.

MULLER (Johan George), zoon van Christophorus Antonius Muller [1]), werd in 1754 predikant der Luthersche

---

[1]) Zoon van Andreas Muller, predikant te Esens in O. Friesland, en van Anna Hedewich Altena, werd 20 Jan. 1698 te

gemeente te Leeuwarden. Nog geen drie jaren was hij daar werkzaam geweest, toen hij te Curaçao werd beroepen. Twee maal wees hij dit beroep van de hand, maar voor de derde maal beroepen, vertrok hij in Julij 1757 naar de kolonie, waar hij de eerste predikant van de nieuwe Luthersche gemeente was. Zijne *Intreé-rede te Curaçao over Ps. CXXII vs.* 6—9 verscheen te Leeuw. 1759 en zijne rede bij de inwijding der nieuwe kerk. Amst. 1764.

Zie J. Hering, *Beschrijv. van het eiland Curaçao*, bl. 44; *Bijdr. van Schultz Jacobi en Domela Nieuwenhuis*, D. V. bl. 220; Glasius, *Godgel. Nederl.*

MULLER (Johan Willem Statius), werd in 1767 te Maastricht geboren, en, na aldaar zijn eerste wetenschappelijke opleiding genoten, en twee jaren aan de hoogeschool te Helmstad gestudeerd te hebben, in 1792, door het Amsterdamsche consistorie tot proponent bij de Evangelisch-Lutherschen aangenomen. In October 1793 werd hij predikant te Gouda, in Maart 1794 te Alkmaar, sloeg aldaar het op hem uitgebragt beroep naar Arnhem af, doch nam in 1795 dat naar Haarlem aan. Veertien jaren bleef hij hier, bedankte in dien tusschentijd voor Utrecht, vertrok in 1809 naar Amsterdam, waar hij tot 1835 arbeidde, toen een gezigtsverzwakking hem het emeritaat deed verkrijgen. Hij vestigde zich toen te Wageningen, waar hij, na een hevige ziekte, den 12 December 1836 overleed. Hij huwde 1 met Anna Dorothea Rueb, 2 met Johanna Elisabeth Poolman. Hij was een man van fijnen smaak, helder oordeel en buitengewone werkzaamheid, die als prediker en door zijne schriften en onderwijs groot nut in zijn kerkgenootschap stichtte.

Esens geboren. Hij verloor vroeg zijn vader, doch Dr. Brondel, Dr. Callenberg en Rector Muller namen hem als zoon aan en zorgden voor zijne opvoeding. Hij zette zijne studiën te Gotha, op het Illustre gymnasium, onder den rector Voccerodt en professor Reichardt voort. In den ouderdom van 19 jaren vertrok hij naar Halle, waar hij het onderwijs van professor Michael in de oude talen genoot. Niet lang daarna werd hij praeceptor in 't weeshuis te Glaëucha, en zette onder Franke, Lange, Dr. Anton en Freilinghausen, zijne studien voort, keerde in 1722 naar zijn vaderland terug en ontving van Georg Albrecht, in 1723, de collatie van Dunum, een dorp bij Esens. Den 5 Mei 1726 werd hij bij de Luthersche gemeente te Leeuwarden beroepen, waar hij den 13 Mei 1749 overleed. Zijn zoon P. L. Statius Muller, hield zijne *Lijkrede* over II Timoth. IV: 7, 8, die in 1749 te Leeuwarden in 4° is uitgegeven. Achter dezen leest men een Hoogd. *Sterf-gezang* door den overledene vervaardigd, vooraan een gedicht van J. Buma.

Als kerkelijk leeraar onderscheidde hij zich door netheid, eenvoudigheid en populariteit blijkens zijn

Leerrede over de onsterfelijkheid der dieren. Haarl. 1796.

De krachtdadige ondersteuning van openbare liefde-gestichten en armen-inrigtingen in het algemeen en van de Maatschappij van weldadigheid, onlangs in ons vaderland opgerigt, in het bijzonder, als van de beste soort van weldadigheid aangetoond in eene Leerrede over Joh, VI vs. 1—15. Amst. 1819.

Een woord aan mijne gemeente, op Zondag den 21 *September* 1834, — *zijnde een dag der Godsviering mijner vijf-en-twintig jarige ambtsbediening bij dezelve.* Amst. 1834.

Leerredenen, twee tientallen. Amst. 19 5 en 1836.

Van zijne belangstelling in het godsdienstig onderwijs getuigen:

Eerste onderwijs in de godsdienst. Een leer- en leesboekje voor kinderen. 2 st. Haarl. 1804.

Bijbelsche geschiedenis. Haarl. 1805.

Uitvoerig onderwijs in de Chr. godsd. Haarl. 1807.

Beknopt onderwijs in de Chr. Godsdienst, voorafgegaan door een kort begrip der Bijbelsche Geschiedenis. Haarl. 1808, herdrukt met een *Korte schets der kerkelijke geschiedenis* 1826, op nieuw uitgegeven 1834.

Onderwijs in de Christ. Godsdienst, voor de jeugd. Amst. 1812.

Tot bevordering van Christelijken zin, gaf hij in het licht:

Drie verhandelingen over den zelfmoord. 1794.

Handboek voor alle leeftijden, een nieuwejaarsgeschenk voor alle vrienden van waarheid en deugd, oorspronkelijk uit het Indiaansch. Amst. 1818.

Brieven van een menschenvriend aan lijdenden en ongelukkigen (zonder zijn naam). Amst. 1832. 2 d. 8°.

Het leven en karakter van den beroemden Engelschen Godgeleerden D. G. P. Doddridge, na zijn dood uitgegeven door den hoogleeraar J. Nieuwenhuis, Nijm. 1837, en de twee werken, die insgelijks na zijnen dood door zijnen zoon bearbeid, het licht zagen:

Stemmen uit het graf van een Christen. Dordr. 1839. 2 d.

Stemmen van gene zijde des grafs. Dordr. 1843.

In 1799 bekroonde de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen zijn antwoord op de vraag, *of, en hoedanig men de kinderen behoort te leeren bidden en danken.*

Tien jaren later viel hem, met N. G. van Kampen dezelfde eer ten deele bij Teylers Genootschap voor zijne verhandeling *Over de verbreiding der Evangelieleer.* Haarl. 1809. 8°. (in D. XXIII der *Verhand. van Teylers Genootschap.*)

In 1696 werd hij met Heringa, van der Palm en Kops benoemd tot beoordeelaar van de antwoorden, ingekomen op de door een gezelschap godsdienstvrienden te Leyden uitgeschreven vraag:

Welke de oorzaken waren van den verflaauwden en vervallen ijver voor de openbare Godsdienstoefeningen in ons vaderland, en welke de middelen om dezen weder op te wekken en aan te vuren?

Op verzoek van de Nederlandsche Bijbelcompagnie nam hij de zorg op zich voor de *Verbeterde uitgave van het N. Testament, in klein formaat* (1830). Ook was hij lid der Commissie voor den herdruk van den Nederduitschen Lutherschen Bijbel, 1823, en van die tot de zamenstelling van het *Algemeen gezangboek voor de Ev. Luthersche kerk in de Nederlanden*, 1826. Van 1833 was hij, gedurende drie jaren, lid der Luthersche synode, en werd hem door deze opgedragen het vervaardigen van nieuwe inleidingen tot de Bijbelboeken, van nieuwe inhoudsopgaven der hoofdstukken en verbeterde aanwijzing van gelijkluidende plaatsen. Hij plaatste onderscheidene bijdragen en verschillende maandwerken, en was lid der Holl. Maatschappij te Haarlem en van het Zeeuwsch Genootschap.

Zie *Boekzaal* voor 1837, D. I. bl. 402 verv.; *Bijdragen* van Schultz Jacobi en Domela Nieuwenhuis, D. I. bl. 135; D. V. bl. 163 verv., D. VII. bl. 159 verv.; Domela Nieuwenhuis, *Geschied. d. Luth. gemeente te Amsterdam*, bl. 131; Glasius, *Godg. Nederl.*; Kobus en de Rivecourt; van Kampen, *Bekn Gesch. d Lett. en Wetens.* D. III. bl. 220; C. Sepp, *Proeve eener Pragm. Gesch. d. Theol. in Nederl.* bl. 49 vlg bl. 123; Muller, *Cat. v. portr.*

MULLER (L. R.), schreef:
Dissert. Med. de febre intermittente. Gron. 1809.

Zie Holtrop, *Bibl. Med. et Chir.* p. 252.

MULLER (L. S.) gaf een
Advys over de verhandeling van J. Taylor over het leerstuk der verzoening. Leeuw. 1754.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 366.

MULLER (Martinus). Abcoude vermeldt zijn boekje
Van de voorbereydinge ten doode. 12°.

Zie *Naaml.* 3e *Aanh.* bl. 106.

MULLER (M.). Men heeft van hem:
Proeve van Wijnroeikunde. Gron. 1780.

Zie Arrenberg, t. a. p.

MULLER (M. J. E.). Van hem vindt men een
Kort verslag aangaande de Cholera morbus op Java, met afb. in *Verhand. v. h. Batav. Genoots.* 1832. D. XIII. bl. 1.

Zie Holtrop, l. c. p. 252.

MULLERIUS of MULERIUS (Nicolaus), als proponent in dienst gekomen te Zuidzijpe in 1658, te Harderwijk in Augustus 1674, overleden in Januarij 1692.

Hij schreef:

Vaticinia Pathmi elucidata, sive Revelationum Propheticarum Divinae Apocalypseos S. Johannis Explicatio plana ac facilis. Harderov. 1687. 4°.

Zie H. de Jongh, *Naamr. d. pred. v. Gelderl.* bl. 373.

MULLERIUS of MULERIUS (NICOLAUS), geboren te Brugge. Men heeft van hem:

Het Testament enz. Noch is hier bijgevoegd de copye van een Brief, geschr. van syn Hoogheyt, aen Graef Herman van den Berg enz. (*in d. Apr.* 1607). *Noch .... een warachtig ende ghenoechlick discours van D. D. Nicolaus Mullerium enz.* A°. 1508.

MULLER (PHILIPPUS LUDOVICUS STATIUS), zoon van Christoph. Anton, werd in 1745 als proponent bij de Luthersche gemeente te Amersfoord beroepen. Van hier vertrok hij in 1750 naar Leeuwarden, waar hij gedurende zijn vijfjarigen dienst met vele onaangenaamheden had te worstelen. Muller, een man van wijsgeerige denkbeelden, stond in godsdienstige denkwijze en begrippen verre boven zijn tijd, doch was tevens van een scherp en driftig karakter, dat zich niet naar de vatbaarheid van het grootste gedeelte zijner gemeente wist te schikken. Geen wonder dat hij weldra van onregtzinnigheid verdacht, en door zekeren keurslijfmaker, Frederik Lentz, lid van den kerkeraad, den 5 April 1750, beschuldigd werd, hoofdzakelijk in de leer van B. Bekker, over den duivel, in te stemmen. Muller verdedigde zich echter, en de kerkeraad nam genoegen in zijne verklaring. Lentz begaf zich nu met zijne klagten tot het Amsterdamsche consistorie, dat den verlichten man wel niet volkomen vrij sprak, doch een vergelijk tusschen hem en zijn beschuldiger bewerkte. Deze was echter niet te vreden, en verlevendigde in het volgend jaar met Johannes Karssen, wieldraaijer van beroep, mede lid van den kerkeraad, de zaak met nieuwe hevigheid. Het meerendeel van den kerkeraad, verontwaardigd over deze nieuwe beschuldiging, riep de tusschenkomst van het Amsterdamsche consistorie in. Dit sprak den predikant wel vrij van ketterij, maar toch zóó, dat het bleek, dat het hem inderdaad daarvan verdacht. Die kerkelijke handeling bragt dan ook de gemoederen te Leeuwarden niet tot bedaren. In 1753 werd er een klassikale commissie, uit tien predikanten en ouderlingen bestaande, gezonden om Muller te hooren en te oordeelen. Zij verklaarden hem schuldig aan ketterij, ofschoon zij aannam dat zijne schuld niet uit boosheid, maar uit onkunde ontstond. Zijne heterodoxie betrof voornamelijk de leer van Adams val, de erfzonde, 's menschen oneindig bestaan, de magt en onmagt der menschen, den vrijen wil, de regtvaardiging, het wezen des geloofs, de wedergeboorte en de zaligheid der heidenen.

Hij en de handhavende kerkeraad verdienden wel van hun ambt ontslagen te worden, doch uit toegeeflijkheid werden zij opgeroepen zich binnen zes weken voor het Amsterdamsche consistorie en afgevaardigden van Deventer te komen zuiveren.

Deze echter achtten zich ongehouden aan deze oproeping te voldoen, en noodigden van hunne zijde de klassikale afgevaardigden naar Leeuwarden om hunne beschuldigingen te bewijzen. Deze stelden alles in het werk om aan de zaak een andere gedaante te geven, doch Muller en den kerkeraad ongehoord veroordeeld hebbende, waren zij onbevoegde regters geworden, en geen hooger kerkelijke regter kon beslissen, zonder dat de kerkeraad van Leeuwarden zulks verlangde. Ondertusschen namen de moeijelijkheden in de gemeente te Leeuwarden toe, totdat er eindelijk den 3 Jan. 1754 in de Luthersche kerk aldaar, in het openbaar, een twistgesprek tusschen Muller en zijne aanklagers Lentz en Karssen, door Johannes Datz, een passementwerker, en Hendrik Meijer, een rijtuigverhuurder, ondersteund, werd gehouden, waarin de laatsten een beslissende neêrlaag kregen.

Het twistvuur, niet gedoofd, zou ligtelijk weêr in laaije vlam zijn uitgebarsten, indien Muller niet in 1756 tot hoogleeraar te Erlangen was beroepen. Hij aanvaardde zijn ambt met eene *Dissertatio inauguralis de justa probabilitatis valore* (Erl. 1757), werd lid der keizerlijke akademie van natuuronderzoekers te Weenen, en van het koninklijk genootschap te Berlijn, en overleed in 1776.

Hij gaf, behalve eene kostbare overzetting van G. W. Knorr, *Deliciae naturae of uitgelezen kabinet van natuurlijke zeldzaamheden welke de drie rijken der natuur aanbieden.* Dordr. 1771. 2 d. fol.

De Zedenmeester der kerkelijken. Amst. 1750 (z. n.)

Lijkreden over het smartelijk afsterven van .... C. A. Muller. Leeuw. 1749. 4°.

Tranen eenes volks over het verlies van een eminent opperhoofd. Leeuw. 1751.

Kort ontwerp der zedelijke oogmerken Gods bij de schepping en regeering der weereld. Amst. 1762. 8°.

Veel hoofden veel zinnen, of wijsgerig onderzoek over het verschil der gemoederen. Amst. 1765. 2 d. 8°. 1780 (4e dr.)

Het belang der Souvereinen en des volks in het vieren van den dank-, vast- en bedendag. Leeuw. herdr. Amst. 1768. 4°.

Eenzame nachtgedagten over de wereld. Amst. 1769 (2e dr.) 1770 3 d. 8°.

Bedenkingen betreffende den dierlijken oorsprong der koraalgewassen, waar achter gevoegd is een Akademische redevoering over den oorsprong en aanwas der Natuurlijke historie, uit het Latijn. Dordr. 1775. 8°.

Uitbreiding over de vier eerste Hoofdstukken van Salomons Spreuken. Amst. 1785.

Zie Ypey, *Gesch. d. Chr. kerk in de XVIIIe eeuw*, D. IV. bl. 383; *Missive der Luth. kerkenr. v. Leeuw. aan de kerkenr. der Luth. Gem. in Nederl.; Tweede Missive enz. Grondige en bondige Nederl. der zoog. classik. Decisie; Hist. en onpart. verh. van de verschillen, in de Luth. Gem. te Leeuw.; De Theologie van Ds. P. L. S. Muller en die van A. Meijer; de Wereld tot een onpart. oordeel geroepen over de brieven, enz. gevallen bij het E. Consist. d. Luth. Gem. te Amsterd.; Onmidd. verv. op Wagenaar*, D. XXIII. bl. 525; *Ned. Jaarb.* 1753, 1754; Schultz Jacobi en D. Nieuwenhuis, *Bijdr.* D. I bl. 105, D. V. bl. 220, D. VII. bl. 108, verv.; Glasius, *Godgel. Nederl.*; Kobus en de Rivecourt; O. Sepp, *J. Stinstra en zijn tijd*, D. II. bl. 239, 240; Arrenberg, *Naamr.* bl. 366; Muller, *Cat. v. portretten.*

MULLER (Stoffel), die zich omstreeks 1828—1830 aan het hoofd eener secte plaatste, die zich naar hem Mullerianen of Stoffelianen noemden. Zij bewoonden een soort van ark te Zwijndrecht, hadden gemeenschap van goederen en in hunne gevoelens veel van de oude herdoopers.

Zie Kist en Royaards, *Arch. v. Kerkel. Gesch.* D. IX. bl. 112.

MULOCK (G.), schreef:

Geestelijke en Wereldlijke Meditatien over saaken onlangs voorgevallen, met overweginyen der fataliteyten, reflecterende op den persoon van Sijn Kon. Hoogh. enz. Leiden 1689.

Opgedragen aan Nic. Witsen.

Zie Muller, *Cat. v. Pamfl.* D. III. bl. 238.

MUMME (Gerard), leefde in de XIVe eeuw, was vicaris te Zwolle, en schonk het klooster van Windesheim 200 Rh. guldens, met een handschrift van Thomas over de Evangelien.

Zie Delprat, *Verh. v. d. Broeders. v. G. Groete* (2e uitg. bl. 217.)

MUMMEN (Bernhard), een der voornaamste herdoopers ten tijde van het oproer te Munster.

Zie *Nav.* 1864, bl. 201.

MUNCHE (G. W.), schreef:

Verhandeling over het sterker bevorderen van den groei der planten door den regen dan door het begieten, in *Natuurk. verhand. van de Holl. Maats. v. Wetens.* 1817. bl. 1.

Zie Holtrop, *Bibl. Med. et Chir.* p. 259.

MUNCKERUS (Philippus), beroemd taalkundige, rector te Deventer, Haarlem en Arnhem.

Hij gaf in het licht:

Hermes Grammaticus; s. supplementa in Grammaticam Lathocomo-canucianam cet. Acc. Promulsis Grammaticae philosophicae,

conscriptae a Pascasio Grosippo (C. Scioppio) *et Introd. in gramm. graec.*) Daventr. 1652. 4°.

Pandaesia Grammatica, cet. Acc. ejusdem Introd. in Gramm. Graec. ut et Doctrina Scioppiana de Ellipsi. Arnhem 1662. 4°.

De intercalatione variarum gentium et praesertim Romanorum. Libr. IV. L. B. 1686. 8°.

Hij hield briefwisseling met Nicolaas Heinsius.

Zie Saxe, *Onom.* T. IV. p. 563; Königii, *Bibl. Vet. et Nov. voc.*; Burmanni, *Syll. Epist.* T. II. p. 657, seqq.; Schotel, *Kerk. Dordr.* D. II. bl. 142; *Cat. d. Maatsch. v. Ned. Letterk.* D. II. bl. 263.

MUNCKERUS (THOMAS), zoon van Johannes Jacobus Munckerus, in 1640 predikant te Makkinga, overl. 1 Sept. 1652, broeder van den vorigen, een leerling van Christ. Schotanus, was prorector te Gouda en rector te Delft, en, volgens Saxe „cathedra Academica dignissimus.” Hij wisselde, gelijk zijn broeder, geleerde brieven met N. Heinsius en Nic. Blancardus, en overleed in 1680 in den ouderdom van omstreeks 41 jaren.

Hij gaf in het licht:

Antonini Liberalis Metamorphoses cum vers. Guil. Xylandri. Amst. 1677. 8°.

Na zijn dood verscheen:

Mythographi Latini duobus codd. editi. Amst. 1681. 8°., waarvoor zijn zwaar gepruikte afbeelding.

Zie J. Alberti, in *Praef. ad Hesych.* p. 38; P. Burmannus, *Praef. ad Anthol. Lat.* p. XLII; Saxe, *Onom.* T. V. p. 243; Baillet, *Jugem. des Scavans*, T. II. p. 276, N°. 590; P. Burmanni, *Syll. Epp.* T. II. p. 657, T. V. p. 348; Schotel, *Kerk. Dordr.* D. II. bl. 143; Engelsma, *Volgl. d. Pred. onder de cl. v. Zevenwouden*, bl. 307, 243.

MUNCKERUS (SAMUEL), zoon van Thomas, werd, na aan de scholen te Utrecht en te Gouda onderwezen te hebben in 1691, in plaats van Caspar Rombergius, rector te Leeuwarden, en in 1697 te Dordrecht, welke laatste betrekking hij in November van dat jaar aanvaardde met een *Oratio inauguralis de literarum cum in pace tum in bello necessitate*, eene wel gekozene stof, want men was toen in oorlog met Frankrijk, maar onderhandelde te Rijswijk. Zij is, gelijk het bij die gelegenheid door Michael de Man, toen conrector te Vlissingen, vervaardigd Carmen bij J. van Braam te Dordrecht in het licht gegeven. Munckerus werd in dien tijd voor een uitnemend latijnsch en nederduitsch dichter gehouden, Arntzenius, professor en gymnasiarch te Zutphen noemt hem een uitstekend man, en Janus Broekhusius zong:

„*Aonidum Munckere et Phoebi cura Latini.*”

Latere letterkundigen gaven een minder gunstig oordeel over

zijne poezij, en die de moeite neemt zijn *Artis poëticae periculum, trigesimum ante annum aetatis suae factum in libro Elegiarum, Silvarum et Epigrammatum*, en *Rijmproeve in allerleihande stijl en stoffe*, beide in 1688 te Gouda uitgegeven, te doorbladeren zal hem waarlijk niet nevens de Franciussen, Broeckhusiussen, Antonidessen en Hoogstratens stellen. Het jubeljaar 1700 gaf den latijnschen en nederduitschen zangers, ruime stof tot dichten.

Hunne *Carmina secularia* en *Eeuwgetijden* vormen een bundel. Ook Munckerus kon niet zwijgen. Den 21 Jan. 1700 schonk hij burgemeesteren, wethouders en curatoren eene mythologische allegorische plaat, waarop de Dordsche Maagd met het Pallasbeeldje op de hand, eene vrij duistere verklaring er van, en een *Carmen seculare Coronis* met den titel:

Festivitas XVII a Salute parta etc. Cal. Jan. repraesentata a Samuele Munckero Gymnasiarcha. Hierbij behoorde: *Onderhoud tusschen Philomusus en Philopragmon over Prent en Gedicht van den geleerden en beroemden heer S. M. op 't jubeljaar* 1700, *na de Geboorte onzes Heilands, als ook omtrent de stigtingen van d'Aloude Bataviesche Moederstad Dordrecht, opgestelt door Dirk Heringa.*

Men heeft ook van hem:

Vreedezang aan de Ed. Groot Achtb. Heeren van Dordrecht eerbiedigd toegeëigend door Sam. Munckerus, op den vierdag zijnde den 6 *van Sluchtmaand des jaars* 1697; *te Dordrecht anno* 1698.

Hij overleed den 1 Oct. 1700.

Zie J. Arntzenii, *Orat. de natalit. et increm. Gymnas. Leovard.*, p. 40; Hoeufft, *Parn. Lat. Belg* p. 196; Peerlkamp, *de Poëtis Lat. Neerl.* p. 441; J. C. G. Boot, *Historia Gymnasii Leovard.*, p. 28, 29, 71; Brouckhusii, *Carm.* p. 123; Schotel, *Kerk. Dordr.* D. II. bl, 143; Dez. *Illustre school te Dordr.* bl. 95, 96, 97; Tydeman, op *Bild. Gesch. v. h. Vaderl.* D. XIII. St. I. bl. 207, 208; *Cat. d. Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 245; D. II. bl. 269; J. Engelsma, *Volglijst der Predik. onder de cl. van Zevenwoude*, bl. 207, 208.

MUNCKERUS (George), zoon van Johannes Jacobus Munckerus, predikant te Makkinga, broeder van Johannes Jacobus Munckerus, predikant van Ureterp c. a. studeerde hij te Franeker, en defendeerde, onder prof. Arnoldi, in 1667 een *Disput. Anti Ermanniana*, werd in 1667 candidaat in de Franeker classis, in 1669 predikant te Beetgum, n 1678 te Schingen, den 7 Sept. 1705 emeritus en overleed in 1715. Hij was ook kanunnik.

Zie Engelsma, *Volglijst der Pred. onder de Cl. v. Leeuwarden*, bl. 207; Groydanus, *Naaml. der Pred. in de Cl. v. Franeker*, bl. 100, 101.

MUNCK (C. H. D.), bij Nagler MUNCK (JOHANNES), Nederlandsch kunstenaar, bloeide in het midden der XVII[e] eeuw. Op *Catal. Ploos van Amstel* bl. 30 n°. 56 wordt van hem vermeld:

Een capitale ordonnantie, verbeeldende een aanval van krijgslieden op eenige legerwagens, over een brug rijdende, in de rivier ziet men zwemmende paarden en lieden, meesterlijk met de pen en sapverw.

Zie Kramm.

MUNCK (JAN DE), geboren te Hulst den 12 Sept. 1687, in 1728 aangesteld tot examinator der landmeters, bij de grafelijkheid van Zeeland, in 1730 tot erfscheider, in 1731 tot generalen brandmeester, en stads architect te Middelburg, in 1747 tot sterrekundige van prins Willem IV, overleed in 1760 in den ouderdom van 73 jaren. In 1739 had hij het opzigt over den bouw der nieuwe Luthersche kerk te Middelburg, na alvorens die te Rotterdam bestudeerd te hebben. Hij schreef het volgende werk over de kometen:

Bericht aangaande de waarnemingen gedaan door ... in zijn observatorium te Middelburg in Zeeland enz. op de lang verwachte verschijning van Venus met de Zon; voorgevallen op den 6 Junij dezes jaars 1761. Dit observatorium is ook in plaat.

Zie *Ned. Jaarb.* D. II. bl. 363; Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. II. St. I. bl. 247; Schultz Jacobi en Domela Nieuwenhuis, *Bijdr. tot de Gesch. d. Ev. Luth. kerk*, St. V. bl 93; Verwoert, *Handb. d. Vad. Gesch.*; Kobus en de Rivecourt, *Nav.* D. II. bl. 118; D. III. bl. 193, 104; *Bijbl.* bl. XCVII. 1864, bl. 174; 1866, bl 316; Muller, *Cat. v. portr.*; *Boekz.* 1761 b. bl. 86.

MUNCK (LAURENS DUNEWEY DE), zoon van den vorigen, sedert 1752 examinateur der landmeters bij het hof en den raad van Vlaanderen.

Zie *Middelb. Naamwijzer* voor 1755; *Nav.* 1864. bl. 174.

MUNNEKEMOLEN (ADRIANUS), zoon van Theodorus Munnekemolen, predikant te Oost-graftdijk en Edam, waar hij 19 Jan. 1734 overleed, te Edam geboren, werd in 1739 te Vreeland, in 1745 te Edam en in 1748 te Leyden beroepen. In 1762 benoemden curatoren hem tot onderregent van het Staten collegie. Hij overleed in 1787.

Zie Siegenbeck, *Gesch. d. Leidsche Hooges.* D. II. bl. 290; Paauw en Veeris, *Verm kerk. alphab.* bl. 143; Brans, *Kerk. Reg.* bl. ; *Boekz. d. Gel. Wer.* 1787, D. . bl. ; *Reg. v. pred. achter de orde, volgens welke de Feest- en Lijdensteksten enz.* bl. 136.

MUNNICK (P.). Van dezen dichter is alleen bekend:

Hulde aan Jezus heilig Avondmaal, in twee zangen. Edam 1826. gr. 8°.

Zie *Alph. Naaml. v. boek. bij gebr. van Cleef.*

MUNNICK (Kapitein DE), van Rotterdam, dapper zeeheld, diende den lande in den aanvang der 18e eeuw. Hier werd o. a. het bevel opgedragen in Zeeland, met zijn uitleggers, ondersteund door een fregat, 't welk nabij de Willemstad ging liggen, om den vijand, ingeval hij uit Bergen op Zoom of elders mogt doordringen, het hoofd te bieden en terug te drijven, te nemen of te vernielen, en aldus de provintie Holland van dreigende gevaren te bevrijden (1747).

Zie J. C. de Jonge, *Ned. Zeew.* D. V. bl. 170.

MUNNICKHUYSEN (JOHAN VAN), werd in 1661 in Friesland geboren, was een goed plaatsnijder van portretten. Hij sneed o. a. het portret van *Hendrik Dirksen Spieghel*, *burgemeester van Amsterdam* „een meesterstuk van graveerkunst" in 1685 in f°. naar de schilderij van M. Limburg; dat van *Franciscus Burman*, *Theol. Prof.* naar C. Maes; van den *admiraal Cornelis Tromp*, naar D. van der Plas in f°.; van *Anna Maria Schurman*, naar dez. in 4°.; van *Pieter van Staveren*, van Amsterdam, naar W. van Mieris; van *Hendrik van der Graft*, in f°.; van *Abraham Jan Ouffeler*, van *Daniel Gravius*, *Pastor te Middelburg*, naar Blyhooft, 1685; van *Petrus Zurendonck*, naar D. van der Plas in f°.; van *Abraham Heyseus*, naar A. Stegh, in f°.; van *Gijsb. Voetius*, naar Maes, gr. f°.; *G. Brandt de Jonge*, naar Musscher, 1685 4°.; *F. Episcopius*, ovaal, kl. 4°.; *J. van Neercassel*, f°. Hij werkte ook in zwarte kunst, waarvan proeven op de kunstverkooping van Moyet te Amsterdam, 1859, voorkomen.

Zie Immerzeel en Kramm.

MUNNICKS (Mr. GERARDS), eenig kind van Mr. Isaduck Munnicks en Anna Hillegonda Thiers, burgemeester van Utrecht. Hij was beoefenaar der Vaderl. geschiedenis en bezat o. a. belangrijke handss. die weleer Prof. Ant. Matthaeus toebehoorden, ook den degen, waarmede J. van Oldenbarneveld door den koning van Frankrijk tot ridder was geslagen. Hij overleed in Mei 1804, nalatende Anthonia Elisabeth Munnicks, gehuwd met Mr. Nicolaas Cornelis van Cleeff.

MUNNICKS VAN CLEEFF (Dr. G.), vroeger practiserend geneesheer te Utrecht, later lid der Provinciale Staten en van den Raad der stad Utrecht, was een groot voorstander der nationale nijverheid, waartoe zijn aanzienlijk vermogen veel heeft bijgedragen. Hij huwde P. J. C. van der Meulen, en overleed den 4 Mei 1860 te Utrecht. Hij was lid van het Prov. Utr. en het Hist. Gen. Hij was ook zeer bekend door het groote muntkabinet dat hij bezat, zeker een van de voornaamste particuliere muntverzamelingen uit ons land, en dat

na zijn dood is verkocht geworden. Hij bezat o. a. de gouden penning door Willem V na den slag bij Doggersbank aan Zoutman vereerd, afgebeeld in le Francq van Berkhey *Zeetriumph*, welk stuk 1204 wigtjes aan goud woog, en naar wij meenen, door het koninklijk kabinet is aangekocht geworden. Zie de hoogst belangrijke catalogus van zijne verzameling, door Bom te Amsterdam verkocht.

Zie *Utr. Cour. van* 3 *Mei* 1860; *Chr. v. h. Hist. Genoots.* D. VIII. bl. 189.

MUNNIKS (Hendrik), werd in 1627 als kunstschilder in het St. Lucasgild te Utrecht ingeschreven, en was in 1638 nog werkzaam met het schilderen van een *aandachtig manshoofd.*

Zie Kramm.

MUNNIKS (Wynoldus), zoon van Bernhard Munniks secretaris der gemeente Haskerland, werd den 4 December 1744 te Joure geboren, ontving daar onderwijs in de oude talen, en vertoefde twee jaren te Bolbec, in het Normandische, ten einde zich verder in het latijn te oefenen en de Fransche taal te leeren. Na nog eenigen tijd bij een apotheker te Amsterdam werkzaam geweest te zijn, werd hij in 1764 student te Groningen, waar hij zich aan de geneeskundige wetenschappen wijdde. Te dien einde bezocht hij ook de hoogeschool te Leyden en Parijs, waar hij in de gehoorzalen van beroemde leermeesters en in de hospitalen zijne ervaring aanzienlijk vermeerderde. Te Lyon maakte hij kennis met de vermaarde chirurgen Ponteau en Fleurandt en in de provincie Languedoc deed hij waarnemingen betrekkelijk de luchtgesteldheid en de geneeskundige bronnen, waarna hij, in zijn vaderland teruggekeerd, den 28 April 1769 te Leyden den doctoralen graad in de geneeskunde verwierf, na het verdedigen eener *Dissert. de lue venerea eiusque praecipuis auxiliis, inter quae Illustr. Swietenii et Cl. Plenckii remedia examinantur.*

In verbinding met Camper en van Doeveren beijverde hij zich in het zoeken van middelen voor de veepest. Den 5 Julij 1769 begon hij te Dijkseinde, in Doniawerstal de inenting te beproeven, en zette ze op het Blaauwhuis in dezelfde grietenij voort. Onkunde en vooroordeel der meest belanghebbenden noopten hem om zich van hier naar Terband te begeven, waar de hutten, ter berging van het vee, spoedig opgeslagen en de inenting op een getal van 108 beesten werd ondernomen. Doch ook hier had hij met dezelfde kwalen te worstelen. Bij nacht werd hij geweldadig met het zieke vee verjaagd, en was verpligt bij Galama-dammen een schuilplaats te zoeken, waar hij verder ongestoord zijn proeven voortzette.

In hetzelfde jaar werd hij tot hoogleeraar te Groningen beroepen; eene waardigheid, die hij den 19 Junij van dat jaar met eene *Oratio de summis, quos Anatomia habet deliciis*, aanvaardde. Hij onderwees

nu anatomie en chirurgie, en toen Camper de hoogeschool verliet, volgde hij hem in 1774 ook in dien overige vakken op. Redenen van gezondheid deden hem in 1778 en 1780 besluiten een buitenlandsche reis te ondernemen, waarop hij telkens te Zurich een geruimen tijd bij Lavater doorbragt. De akademie van kunsten en wetenschappen te Amiens, schonk hem in 1784 het eermetaal, wegens zijne verhandeling *over de reden, waarom de breuken in het Picardijnsche zoo menigvuldig zijn en de beste middelen om daaraan te gemoet te komen.* Niet alleen genoot hij de eer van tot medelid dezer akademie benoemd te worden, maar de koninkl. maatschappij van geneeskunde te Parijs bekroonde ook zijn antwoord op de vraag *over het verbeteren der gebreken van de ligchamelijke opvoeding der kinderen.*

In 1778 sprak hij bij de overdragt van het rectoraat *de Botanices praestantia eiusque cum ceteris medicinae partibus connubio;* in 1786, *de corporis humani et plantarum fabrica, fatalem coecamque debellante necessitatem, intelligentiae autem et sapientis consilii teste;* in 1802, *de insigni utilitate, quae ex natura fabricaque, qua homo ceteris animantibus praestat, contemplanda profluit, optimo ad eam ulterius indagandam incitamento.*

Hij begaf zich in 1780 in den echt met Antonia Haasbaart van Amsterdam in 1806 gestorven. Hij overleed 8 September van hetzelfde jaar. Zijn portret bestaat in profil.

Zie Muntinghe, *Acta Secul.* p. 113; *Gedenkb. d. Hooges. te Gron.* bl. 94, 95; J. Munniks, *Levensschets van W. Munniks*, Gron. 1812 in het Fr. *Notice Biogr. sur W. M.* Gron. 1812; A. G. Camper, *Levensschets van P. Camper*, bl. 20, 21; *Kunst- en Letterb.* 1806, D. II. bl. 242; *Woordenb. d. Zamenl.;* Kobus en de Rivecourt.

MUNNIK (J. DE), catechiseermeester en lid van het genootschap *Vlijt is de voedster der wetenschappen.* In een bundel gedichten door dit Genootschap uitgegeven, komen proeven zijner poezij voor.

Zie Heringa, *Naaml. v. dicht.* bl. 66.

MUNNIK (DIRK DE), dapper zeeman, die zich als brandercommandeur onderscheidde in de krijgsverrigtingen der Nederlanders tegen de vereenigde vloten van Groot Brittannie en Frankrijk, in den jare 1673. Hij smeet o. a. een groot Engelsch schip aan boord, dat zich echter nog tijdig wist te redden.

Zie J. C. de Jonge, *Nederl. Zeew.* D. III a. bl. 242.

MUNNIKS (JOHANNES), werd den 16 October 1652, waar zijn vader apotheker was, geboren, studeerde te Utrecht in de geneeskunde, werd er den 29 October 1677 lector in de anatomie, den 11 December 1678 buitengewoon, en den 9 Februarij

1680 gewoon hoogleeraar in de anatomie, medicijnen en botanie. Hij huwde Helena Meulemans, en, na haar overlijden, Maria de Graaf. Na zijn dood, 5 Junij 1701, liet hij de laatste kinderen na. Hij schreef:

Oratio inauguralis de praestantia rei herbariae. Ultraj. 1678. 4°.

Oratio inauguralis de utilitate anatomiae et fine. Ultraj. 1680. 4°.

De urinis, earundemque inspectione. Traj. 1674. 12°. *Edit. sec.* Ibid. 1688. 12°.

Hij zou dit werkje, volgens het er tegen geschreven stukje, *Urimanticus castratus*, uit het Fransch hebben overgezet.

Chirurgia ad praxim hodiernam adornata, in qua veterum et Neotericorum dogmata dilucide exponuntur. Traj. 1686. 4°. Ib. 1689. 4°. Francof. 1691. 8°. Amst. 1715. 4°. Door Cornelius Havart, med. dr. te Utrecht overgezet met den titel:

De praktijk der heelkonst, volgens de stellingen der oude en hedendaagse genees-oeffeningen. In het Latijn beschreven .... en door denzelven op vele plaatsen vermeerderd .... en verbeterd, alsmede met verscheidene aanmerkenswaardige voorvallen verrijkt. Alles uit de Latynse in onze Nederlandsche taal, ten dienste der heelmeesters naauwkeurig overgezet enz. Utrecht 1693. 4°.

De re anatomica Liber. Traj. 1697 8°.

Ook bezorgde hij in 1683 en 1685 het vierde en vijfde stuk van den *Hortus Malebaricus* van *Henric. van Rheede*, in fol.

Oratio de indiscorde hominum concordia. Ultraj. 1693. 4°.

Oratio de morte. Ultraj. 1700. 4°.

Alle de genees- en heelk. werken van J. M. verschenen te Amst. bij IJntema en Tiboel in 4°. m. pl.

Zie Draekenborch, *Series Profess. Traject.* N°. 4; Burmanni *Traj. erud.* p. 237, 238; *Lips. Act. erud.* Nov 1689, 1697; Paquot, *Mem.* T. III. p. 371; *Dict. Univ.;* Kobus en de Rivecourt; Rabus, *Boekz. v. Europa*, 1693, bl. 559, 560; 1697, bl. 610, volg.; Arrenberg, *Naamr.* bl. 367.

MUNNIKS (J.), advocaat, gaf in het licht:

Handleiding tot de Rechtsgeleerdheid der Vereenigde Nederlanden. Amst. 1777. 2 d. 8°.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 367; *Boekz. d. Gel. Wer.*, 1776 bl. 407.

Mogelijk dezelfde met:

MUNNIKS (J.), die schreef:

Nederlandsch verbeterde Land- en Akkerbouw. Amst. 1780.

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 367.

MUNNIKS (J.), schreef:

Dissertatio de atropa belladona. Gron. 1803.

Zie Holtrop, *Bibl. med. ac chir.* p. 253.

MUNNIKHUYSEN (ANTHONY), gaf in 1782 te Amsterdam bij A. E. Munnikhuysen in 8°. in het licht: *Zangwijsen der Psalmen en Liederen ten gebruike der gemeente toegedaan de onveranderde Augsburgsche geloofsbelijdenis.*

Zie Arrenberg, *Naamr.* bl. 367.

MUNNYNCK (HENDRIK), burger van Amsterdam, werd in 1570 ten laste gelegd een brief te hebben aangenomen van Lancelot van Brederode, ten einde die aan den burgemeester van het Westervlie te overhandigen. Hij doorstond de hem aangedane pijniging, bleef volstandig het hem ten laste gelegde feit ontkennen, en werd weldra ontslagen en in vrijheid gesteld.

Zie Koning, *Lijfstr. regtsoef. te Amsterd.* bl. 10.

MUNSTER (DIRK VAN), dichter van *Der Kerstenen spieghel, ghemaect ende wtgegheven bi den eervaerdighen ende seer devoten broeder Dierick van Monster van Sint Augustijns oerden* (op een exemplaar zijn de laatste woorden doorgestreken en leest men: *de minder-broeders orden*) *tot heyl ende salicheit alre kersten menschen* m. houtsn. zonder paginering, waarschijnlijk tusschen 1486—88 bij Gerhart Leeu te Antwerpen in 12° gedrukt.

De bibliotheek der Maats. van Ned. Letterk. bezit een exemplaar, getiteld: *Den Kerstenspiegel van broeder Diederick van Munster enz. Aemstelr. by Jan Ewoutzoon in den Vergulden Passer*, z. j. goth. lett. 16°.

Zie J. F. Mone, *Uebersicht der Niederl. Volks-Literatur*, S. 259, 260; van Wijn, *Hist. Avondst.* D. I. bl. 362; Willems, *Verh. over de Ned. tael- en letterk.* D. I. bl. 203; Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* D. IV. bl. 257; Snellaert, *Schets eener Gesch. der Nederl. Letterk.* bl. 83; *Cat. d. Maats v. Ned. Letterk.* D. III. bl. 62.

MUNSTER (HENDRIK VAN), een der uitgevers van de *Werken der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen*, leverde een paar dichtstukjes in de *Volksliedjes*, door die maatschappij in het licht gegeven.

Zie v. d. Aa, *N. B. A. C. Woord.*

MUNSTERUS (CHRISTOPHORUS), zoon van Quirinus Snel of Christophori en van Catharina Hermans, werd den 13 Julij 1614 te Leeuwarden geboren, bezocht aldaar de Latijnsche school onder Edo Neuhusius, en verwisselde den naam Snel met dien van Munsterus, naar de plaats, van waar hij afkomstig was. Den 21 October 1632 liet hij zich als student te Franeker inschrijven, bezocht de scholen van Daniel van Dam, Johannes Coccejus en Arnold Verhel, later die van Johannes Maccovius, en waarschijnlijk die van Meinardus Schotanus en van

Johannes Bogerman, in de godgeleerdheid, en werd den 20 Maart 1639 tot proponent aangenomen. Een jaar later werd hij predikant te Hemelum en Mirns. Terwijl hij aldaar in dienst was, hield hij vele twistgesprekken met missionarissen en R. C. priesters, en was in 1649 lid der synode te Sneek. In 1651 werd hij, op voorspraak van Johannes van Aylva, heer van Hemelum, in plaats van Joannes Phocylides, door de Staten van Friesland tot hoogleeraar in de redeneerkunde en wijsbegeerte benoemd, en kort daarna verkreeg hij den titel van doctor en meester in de vrije kunsten. Hij overleed den 15 (24) Maart 1660, en werd den 3 April te Leeuwarden begraven. Petrus Mollius, hoogleeraar in de Grieksche taal, hield een lijkrede op hem, die niet in het licht is gegeven, doch het *Epicedium* en *Vitae delineatio*, door zijn bloedverwant Joannes Terentius vervaardigd, vindt men vóór zijne *Disputationes Metaphysicae.*

Hij liet bij zijne echtgenoote geen kinderen na.

Men heeft van hem:

Commentarius analyticus in Isagogen Porphyrii et Libros Aristotelis de Categoriis et Interpretatione. Praemissis Disput. de Natura Disciplinarum et Logices. Franeq. 1635. 4°.

Disputationes Metaphysicae de Ente ejusque distinctionibus. Franeq. 1661. 4°.

Zie Vriemoet, *Ath. Fris.* p. 410 seqq.; Saxe, *Onom. litt.* T. V. p. 26, 27; Paquot, *Mém.* T. III. p. 663, suiv.; Glasius, *Godgel. Ned.*; Kobus en de Rivecourt, Klio's *Kraan* 2e *opening*, bl. 165, volgg.

MUNSTERUS (Assuerus), voorheen om het geloof uit het land geweken, was Latijnsch schoolmeester te Groningen, en nam aldaar in de eerste tijden der hervorming eenigen tijd de predikdienst in de Walburgs kerk waar.

Zie Brucherus, *Gesch. v. d. opkomst der kerkherv. te Groningen*, bl. 224.

MUNSTER (Johannes van), stads operateur, heel- en vroedmeester te Nijmegen, gaf in het licht:

Een zestal verloskundige operatien en waarneemingen, zo omtrent het verlossen van vrouwen door de Sectio ossis pubis, of doorsnijding der schaambeensvereeniging, als wegens het openen eener toegegroeide baarmoeder. Met een aanprijzenden brief van wijlen Prof. P. Camper, benevens een andere onlangs bekomen brief van G. J. van Wij, lector in de ontleed-, heel- en verloskunde te Arnhem. Amst. 1804.

Verslag ter beantwoording der belangrijke vraag, of namentlijk, J. van Roggen, heel- en stads vroedm. en S. Monroy, wed. Vleeschhouwer, vroedvrouw te Nijmegen, in het geval op den 2 *en* 3 *Februarij* 1805, *aan hunne verpligting al of dan niet hebben beantwoord? Geschikt voor vroedkundigen en allen,*

die belang in het behoud hunner dierbare panden stellen. Nijm. 1805. 8°.

Berigt van eene Synchondrotomie met goed gevolg verrigt te Nijmegen in *Algemeene Konst- en Letterb.* 1807. D. II. bl. 66; 1808, D. I. bl. 23.

Verlossing door middel van de doorsnijding der schaambeenderen. T. a. p. 1812. D. II. bl. 339.

Zie Holtrop, *Bibl. med. et chir.* p. 253.

MUNSTERUS (OTTO), was in 1706 praeceptor, in 1715 conrector aan de latijnsche school te Dordrecht. Hij aanvaardde de laatste betrekking met eene lat. redevoering *de nimia Romanorum scriptorum assentatione*, die met een Latijnsch gedicht van zijn vriend Janus van den Broucke het licht zag. Hij was een buitengewoon geleerd man, en, naar het oordeel van van den Broucke, een uitnemend dichter. In 1720 vertrok hij als rector naar Deventer, waar hij overleed.

Zie Schotel, *Ill. school*, bl. 121; v. d. Broucke, *Poëm.* p. 48, 49.

MUNTE (AUGUSTIJN VAN DER). Joos van Liesvelt, die de Remonstrantsche gevoelens aankleefde, had gedurigen twist met zijne vrouw, die den contra-remonstrantschen predikant Festus Hommius naliep. Om dit verschil bij te leggen, werd Festus, zoo 't schijnt, door eenige vrienden der vrouw, ten huize van Joos geroepen. Daar had hij, in 't bijzijn van verscheidene getuigen, en een notaris, een gesprek met Joos, waarvan de notaris dispositie gaf. Tegen deze dispositie, die achteraan wordt medegedeeld, is de volgende

Defensie ende waerachtige verantwoordinge tegen de gene die ten onrechte beschuldigt hebben voor valsche getuygen Augustijn van der Munte, Fusteynwercker, ende Joos van Liesvelt, tafellakenwercker (te Leiden), *waerinne betoont wert dat se de waerheyt betuycht hebben* enz. A°. 1613.

Zie Muller, *Cat. v. Pamfl.* D. I. bl. 139.

MUNT (JAN), predikant te Brugge, werd door eenige Spanjaarden, inwoonders dier stad uit de predikatie weggerukt en grooten overlast aangedaan; »was in 1566 in de vergadering, toen Godt, door den dienst, raad en arbeid van Junius, de diepe wond der Gentsche kerken, door onvoorzigtigheid gegeven, eenigermate wilde heelen." Hij stelde den jammerlijken toestand der brugsche gemeente voor, en »verzocht dat hem iemand mogt worden toegevoegd, die aldaar de Fransche kerk vertroostte en bijstond." Die van Gent verontschuldigden zich met de schaarschheid hunner kerkdienaren, doch op aanhouden van Munt ging Junius naar Brugge, doch werd niet in de stad gelaten.

Zie Brandt, *Hist. d. Ref.* D. I. bl. 374.

MUNTENDAM (JOHANNES), studeerde te Groningen, werd in 1818 kandidaat in de godgeleerdheid, waar hij wegens een akademische prijsverhandeling met goud werd bekroond, in 1819 predikant aan de Bilt, in 1821 te Baflo Rasquest, in 1823 te Noorddijk, in 1827 te Uithuizen, in 1829 te Nijmegen en 1833 te Amsterdam, waar hij den 25 Februarij 1859, in den ouderdom van 63 jaren, overleed.

Zijne kennis was uitgebreid, en zijne doorgaande rigting vrijzinnig, hoewel hij tegen de veel ruimer en stouter vrijzinnigheid van deze dagen conservatief was. Hij onderscheidde zich door lust tot studie, welke hem tot zijne laatste levensdagen is bijgebleven, door eene zich steeds gelijk blijvende minzaamheid en bovenal door een vurigen en werkzamen ijver. Zijne levendige en hartelijke prediking deed hem van het begin tot het einde zijner dienst een meer dan gewonen toeloop erlangen en behouden.

Na zijn dood verscheen:

De Heiland bij den aanvang zijns openbaren levens, herdrukt in het *Christelijk gezin*. Amst. 1860. 8°.

Zie *Algemeen Handelsblad van* 28 *Febr.* 1859. *Part. berigt.*

MUNTENDAM (H.) Zijne:

Verhandeling over de wonderwerken van Elia en Eliza, in vergelijking gebragt met die van Jezus, ter bevestiging van de waarheid der eerste, en betoog van de meerdere voortreffelijkheid der laatste werd door het *Haagsch Genootschap* met goud bekroond, en is te vinden in de *Werken van het Genootschap*, 1819.

Zie Kist en Royaards, *Kerk. Archief* (1e serie) D. V. bl. 262.

MUNTENDAM (S.), schreef:

Viertal leerredenen, betrekkelijk de vier saisoenen des jaars; ter opwekking tot eene aandachtige en godsdienstige beschouwing van de werken Gods in de Natuur. Utrecht 1805. 8°.

MUNTING (ABRAHAM), werd den 19 Junij 1626 te Groningen geboren, bezocht er de latijnsche scholen en sedert 15 Januarij 1645 de akademie, waar hij zich op de natuurkundige wetenschappen toelegde. Zijn vader onderwees hem theoretisch en praktisch in de botanie en landhuishoudkunde. Na onder Schoock diens verhandeling, de *turffis, sive de cespitibus bituminosis* verdedigd te hebben, bezocht hij, na met de beroemdste mannen in zijn vak te Franeker, Utrecht en Leyden o. a. met Adolf Vorstius en Joan de Laet, kennis gemaakt te hebben, in 1659 Frankrijk en oefende zich te Parijs in de vorstelijke kruidtuinen, die hem door hunne bestuurders, William Davison en Vespasianus Robinius werden ontsloten. Na een tweejarig verblijf in Frankrijk en te Angers, tot doctor in de geneeskunde bevorderd te zijn, keerde hij

naar Groningen terug, werd in 1654 adjunct van zijn vader, en den 29 April 1658, in diens plaats, buitengewoon hoogleeraar. In Januarij 1660, werd hij gewoon hoogleeraar, en later magister philosophiae.

Zijn eerste werk, de *Ware beoefening der planten*, verscheen in 1672, waarop in 1681 zijne *Dissert. de vera antiquorum herba Brittannica*, en zijn *Aloïdarium* volgde. Hij overleed kort daarna, den 31 Januarij 1683, en had tot huisvrouw, Elisabeth Gabbema, zuster van den bekenden geschiedschrijver Simon Abbes Gabbema. Hij mogt zijn omvangrijk prachtwerk, *Naauwkeurige beschrijving der aardgewassen*, met ruim 250 koperplaten versierd, voltooijen. Het zag echter eerst in 1696 in groot folio het licht; doch »wijl des autheurs Groeningsche stijl veele leezers onsmaakelijk viel, ook somtijds vrij wat duisterheyd had, zoo hebben de bekostigers deezes druks eenen gesteld, die 't geheele werk verschreeven, op een beeter schrijfwijs gebragt, en de vermeerdering des autheurs t'elkens op zijn plaats getrouwelijk ingelijft heeft." De bewerker was Fr. Kiggelaer, dezelfde welke de latijnsche vertaling, in 1713, later in 1727, onder den titel: *Phytographia curiosa* uitgegeven, bezorgde.

Hij schreef:

Naauwkeurige beschrijving der aardgewassen etc. Leyden 1696. 2 d. fol. m. 243 pl.

Phytographia curiosa, exhibens arborum, fruticum, herbarum et florum icones, ducentis et quadragenta quinque tabulis ad vivum delineatis, varias earum denominationes Latinas, Gallicas, Italicas, Germanicas, Belgicas, aliasque ex probatissimis Autoribus priscis ac neotericis desumptus, collegit et adjecit Franciscus Kiggelaer, Botanophilus. Amsterd. Joan van Leeuwen, 1711. fol. *Duabus tabulis amplificata, cui accessit oratio funebris inobitum Muntingii a Jo Mensinga habita.* Amst. 1713. fol. Tab. icon. 245. Ibid. 1727. Met veranderden titel:

De vera Antiquorum Herba Britannica ejusdemque efficaciâ contra contra Stomacaccen, seu Scelotyrben, Frisiis et Batavis Scheurbuyck, Dissertatio Historico-Medica. Amst. 1681. 4°. 1698.

Hierop schreef Henricus Cannegieter *Notae et observationes* in zijne *Dissert. de Brittenburgo*, p. 149—179.

Aloïdarium, sive Aloës mucronato folio Americanae majoris, aliarumque ejusdem speciei historia. Amst. 1680. 4°. fig.

Waare oeffening der planten, waarin de rechte aart, natuur en verborgene eigensckappen der boomen, heesters, kruiden en bloemen, door een veeljaarige onderzoekingen, zelfs gevonden, als meede op wat maniere zij, in onze Neder- en Hooyduitsche landen gezaait, geplant, bewaart, ende door het geheele jaar geregeert moeten zijn, kenbaar gemaakt worden. Beschreeven

door A. M..... Met 40 *koopere plaaten verciert.* Amst. 1672. Leeuw. 1682. 4°.

Er verscheen een uittreksel van onder den titel:

Groninger Hof-Almanack, getrokken uyt de oeffeningen der planten van A. M. Gron. 1687. 12°.

Extrait du journal d'Angleterre, contenant quelques remarques d'un livre de plantes d'A. M. in *Journal des Savans* 1675, p. 168—170.

Arrenberg schrijft hem nog een *Kerkelijke Historie* in 12°. toe.

Zie Joh. Mensinga, *Or. funeb.... in obitum.... Abr. Muntingii.... habita in choro templi Academici* 19 *Febr.* 1683, ook in J. J. Mangeti, *Bibl. Script. Medic.* T. II. P. I. p. 376—382, in het Ned. vert. vóór de *Beschrijv. d. Aardgew.*; Saxe, *Onom.* T. V. p. 201; A. Haller, *Bibl. Botan.* L. VIII. p. 564; *Cat. Bibl. Bunav.* T. I. Vol. II. p. 564; Bunaldi, *Bibl. Botan.* p. 384; Paquot, *Mém.* T. I. p. 488—489; Niceron, *Mémoires pour servir à l'Hist. des hommes illustres*, T. XXXVIII. p. 1; *Gedenkb. d. Gron. Hooges.* bl. 39, 40; van Kampen, *Bekn. Gesch. d. Ned. Lett.* D. II. bl. 65, 66; Moreri; Kobus en de Rivecourt; Arrenberg, *Naamr.* bl. 176; *In phytographiam curiosam A. M. a Francisco Kiggelario auctam et in ordinem redactam Elegia*; D. Liebergii, *Poëm.* p. 85.

MUNTING (Albertus), zoon van den vorige, werd in 1663 te Groningen geboren, en na vier jaren te Groningen gestudeerd te hebben, bezocht hij in 1684 de Leydsche hoogeschool. In 1686 werd hij, toen med. dr., door de Staten van stad en lande tot buitengewoon hoogleeraar in de botanie aangesteld, welke betrekking hij den 3 Nov. v. d. j. aanvaardde met eene *Oratio de pomis Hesperidum.* Het jaar van zijn overlijden is onbekend, doch 22 Junij 1695 werd Rudolf Eyssonius, med. dr., zijn opvolger. Men schrijft hem den *Gron. Hof-Almanack*, Gron. 1687 toe.

Zie *Lijkreden op Abr. Munting*, vert. door P. Rabus, vóór de *Beschrijv. d. aardgew.*; Muntinghe, *Acta Secul.* p. 50; *Gedenkb. d. Hooges. te Gron.* bl. 50.

MUNTING (Henricus), zoon van George Munting, koopman te Groningen, en Margaretha Loelevinck, werd reeds vroeg naar Middelburg gezonden, om zich daar in de pharmacie te bekwamen, waar hij vijf jaren vertoefde en groote ervaring in de schei- en kruidkunde opdeed. In 1604 vertrok hij, ter vermeerdering zijner kennis, naar Engeland, maakte aldaar kennis met Matthias Lobelius, 's konings botanicus, en liet zich ook door andere mannen van het vak voorlichten. Om dezelfde reden in het volgend jaar naar Frankrijk overgestoken, knoopte hij ook daar met ervarenen kruidkundigen kennis aan, vertoefde een tijd aan de hoven der graven de Riberio en de Lausuin, en zette daarna zijn

reis door dit land voort. In 1666 te Rome gekomen, ging hij dagelijks om met den uitstekenden botanicus Henricus Corvinus, en woonde bij Joh. Fabri »Med. Prof. ac. Pauli V simpliciarius" in. Ook bezocht hij Napels, en bekleedde de betrekking van lijfarts bij den prins van Gonzaga. Later was hij zulks bij graaf Wilhelm van Furstenberg, te Praag, wiens medgezel hij ook werd, toen deze door keizer Rudolph II met eene diplomatieke zending naar den keurvorst van Saksen was belast. Nog drie jaren bleef Munting bij den graaf, een groot beminnaar der natuurkundige wetenschappen, keerde in 1612 in zijne vaderstad terug en vestigde er zich als apotheker. Den 16 Januarij 1633 liet hij zich nog als student inschrijven, en verwierf in 1637 den doctoralen graad in de geneeskunde. In 1642 verzocht hij om de professie der kruidkunde, en werd den 2 November v. d. j. »op een instructie", als provinciaal botanicus met den titel van buitengewoon hoogleeraar aangesteld. In Januarij 1654 werd hij ordinarius. De aanleg van den akademischen kruidhof, was zijne vinding, en de provinciale regering nam al spoedig het onderhoud dezer inrigting voor zijn rekening. Hij huwde Hester, dochter van Jan Reneman, rentmeester der Ommelanden, die hem 6 zoons en 8 dochters schonk. Hij overleed den 16 Maart 1658, in den ouderdom van 74 jaren en 6 maanden.

Men heeft van hem:

Hortus universae materiae medicae Gazophylacium. Gron. 1646. 12°.

Prof. Joachim Borgesius sprak zijne lijkrede uit.

Zie *Progr. funeb.* Muntinghe, *Acta sec.* p. 30; *Gedenkb. d. Hooges. te Gron.* bl. 37, 38.

MUNTING (Willem Nicolaas), geboren den 24 October 1785 te Charlois, waar zijn vader, Dirk Munting (overl. te Leyden 7 Jan. 1836) destijds predikant was, genoot zijn opvoeding te Breda, werwaarts zijn vader zich ten jare 1789 verplaatst zag. Na zes jaren de latijnsche school aldaar bezocht te hebben, verliet hij haar, na het uitspreken eener *Oratio de brevitate et fragilitate vitae humanae*, en werd student in de godgeleerdheid te Leyden. Den 24 Junij 1807 tot de openbare predikdienst toegelaten door de toenmalige classis van Voorn en Putten, werd hij den 14 Februarij 1808 door zijn vader als predikant te Eemnes-Binnendijks ingezegend. Een jaar later vertrok hij naar Bodegraven, en van daar in 1812 naar Wageningen, welke standplaats hij in 1819 met die van Hoorn verwisselde. Een nog uitgebreider werkkring opende zich voor hem, bij zijne beroeping naar Leyden, waar hij 8 April 1827 als jongste bedienaar optrad, en na den 1 Januarij 1849 zijn emeritaat verkregen te hebben, den 13 daaraanvol-

genden overleed. Hij huwde 1 Anna Aleida van der Weide, zuster van den vroeg overleden Dokkumschen predikant Lambert Willem van der Weide; 2 Jacoba Margaretha de Jong, wed. B. J. Weymar. Twee dochters bleven hem uit zijn eerste echt over. De Maatschappij van Nederl. Letterk. te Leyden benoemde hem tot lid.

Men heeft van hem:

Godsdienstige overdenkingen over de kerkhervorming door F. V. Reinhard, gevolgd naar zijne leerredenen. Uit het Hoogd. Leiden 1810.

Wanneer kan het Nederland welgaan? of godsdienstige overdenkingen bij de gebeurtenissen van dezen tijd. Leyden 1814.

Bijzonderheden uit de tijden der Hervorming, betreffende de daden, lotgevallen, gevoelens en het karakter der Hervormers. Utrecht 1815. *Tweede stuk* 1824 (door hem zelven bewerkt).

De Bartholomaeus-nacht van het jaar 1572, beschouwd in deszelfs aanleiding en gevolgen voor de godsdienst der Hervormden in Frankrijk, door K. Kurths. Uit het Hoogd. vertaald en met aanmerkingen voorzien. Dordr. 1827.

Levensgeschiedenis van Jezus, door Joh. Jacob Hess, naar de achtste, door den schrijver op nieuw bearbeide uitgave. Uit het Hoogd. vertaald (met vele aanteekeningen en bijvoegsels) 4 d. Dordr. 1828—1830.

Merkwaardigheden uit de geschiedenis van het Christendom en het Christelijk leven, door Dr. A. Neander. Uit het Hoogd. Leeuw. 1829. Eerste deel (is niet vervolgd).

J. J. Hess, Antistes der kerk te Zurich, voorgesteld in eenige omtrekken van zijn leven en werkzaamheid, door zijnen opvolger G. Gessner. Uit het Hoogd. Leiden 1830.

Geschiedenis van den voortgang en de onderdrukking der Hervorming in Italie, in de 16 eeuw, door Dr. Th. M'Crie. Uit het Engelsch vert. en met aanteekeningen vermeerderd. Dordr. 1832.

Johannes Wessels, een voorganger van Luther, door Dr. C. Ullmann. Uit het Hoogd. vertaald en met aanmerkingen vermeerderd. Leiden 1835.

De waardij van de kerkhervorming der 16 eeuw, in eenige overdenkingen godsdienstig beschouwd, door wijlen Dr. F. V. Reinhard. Met bijgevoegde aanteekeningen. Leiden 1838.

Geschiedenis der uitbreiding en onderdrukking van de hervorming in Spanje in de 16 eeuw, door Dr. Th. M' Crie. 2 d. Amst. 1838, 1839.

Levensberigt van Dr. Th. M' Crie in *Godgel. Bijdr.* 1839. bl. 560—585.

Muntings nagelaten boekverzameling in Oct. 1849 te Leiden verkocht, bevatte o. a. een verzameling van bijna 3000 meest gegraveerde portretten, met bijschriften van zijne hand.

Zie N. Berkhout, *Levensb. van M.* in *Handel d. jaarl. vergad. d. Maats. v. Ned. Letterk.* 1849; *Boekz. d. Gel. Wereld* 1849, D. I. bl. 557, 558.

MUNTINGHE (Herman), zoon van Petrus Muntinghe, ambtman van het Klei-Oldambt, later drost van Wedde en Westerwoldingeland, en Gezina Geertruida Kiers, werd den 27 Augustus 1752 te Termunten geboren. Onder het oog van zijn oom, burgemeester ter Borch, volbragt hij zijne studien aan de latijnsche school te Groningen, en werd, toen hij den ouderdom van 14 jaren had bereikt, in 1766, als student in de godgeleerdheid aan de hoogeschool ingeschreven. Hier ontving hij het onderwijs van Abresch, Chevailier, Berting en Kuypers in de godgeleerdheid en van Schroeder in het oostersch. Onder den laatsten verdedigde hij den 22 Febr. 1775 opentlijk eene *Dissert. philol. critica, exhibens observationes ad quaedam V. T. loca* (Gron. 1775) in welke arbeid hij een grondiger kennis van de semitische talen aan den dag legde dan van zijn jeugdigen leeftijd te verwachten was.

In 1775 werd hij tot proponent aangenomen en kort daarna tot predikant te Buitenpost, en twee jaren later te Zeerijp beroepen. Den 27 November 1780 aanvaardde hij het hoogleeraarsambt in de godgeleerdheid en kerkelijke geschiedenis te Harderwijk en trad tevens als akademie-prediker op. Zijne *Orat. inaug.* handelde *de sapientia et bonitate divina in antiquissima religionis patefactione conspicua* (Harderw. 1781). In 1795 sloeg hij de aanbieding van den leerstoel in de Oostersche talen te Leyden af, doch nam die in de godgeleerdheid te Groningen in 1798 aan, en wijdde zijn ambt in met eene *Oratio inaug. exhibens aliquot illustriora, quae ecclesiae historia suppeditat damnorum religioni Christianae ab amicis suis ac fautoribus illatorum specimina.* Na de rectorale waardigheid in 1807—1808 te hebben bekleed, viel aan Muntinghe, toen de Groninger hoogeschool in 1812 bij de keizerlijke fransche universiteit werd ingelijfd, de betrekking van rector perpetuus ten deel, in welke hoedanigheid hij het geheele collegie van curatoren verving, en met het toezigt over alle inrigtingen van onderwijs in het departement belast was. Met eene plegtige redevoering, die men in den *Almanak der Akademie voor* 1813 vindt, installeerde hij den 3 November 1812 de Faculteiten. Na de herstelling en verlossing van het vaderland, werd hij, in 1813, in het rectoraat bevestigd, en tevens benoemd tot lid van de commissie ter organisatie van het hooger onderwijs. Ter gelegenheid van het tweede eeuwfeest der hoogeschool hield hij als rector, in tegenwoordigheid van den souvereinen vorst en H. D. gemalin, den 10 Oct. 1814 de *Oratio in natalem ducentesimam Academiae Groninganae*, welke met de geschiedenis der hoogeschool en hare hoogleeraren,

opgenomen is in de door hem uitgegeven *Acta Secularia Acad. Groninganae, die X Octobris* 1814. Bij de organisatie van het hooger onderwijs in 1815 op nieuw als rector der herschapen hoogeschool aangesteld, hield hij den 6 November van dat jaar de inwijdingsrede, welke hoofdzakelijk de voortreffelijkheid der door het kon. besl. van 2 Augustus 1815 voorgeschrevene inrigting van het hooger onderwijs ten onderwerp had. Den 10 October eindelijk als rector aftredende, hield hij eene *Oratio de neglecto ingenii cultu primaria corruptae medio aevo religionis Christianae causa.* Ofschoon reeds bij kon. besl. van 27 Augustus 1822, wegens het bereiken van den zeventigjarigen leeftijd, van de verpligting tot het geven van onderwijs ontheven, ging hij niettemin voort der studerende jongelingschap den weg der wetenschap aan te wijzen, tot dat hij den 24 April 1824 te Leeuwarden, werwaarts hij zich ten zijner uitspanning had begeven, overleed. Een gedenkteeken in den oostelijken muur der Martini-kerk te Groningen herinnert ons de nabijheid zijner rustplaats. Hij liet bij zijne weduwe Francina Drijfhout, met welke hij te Harderwijk in den echt was getreden, kinderen na.

Muntinghe's verdiensten werden erkend door de Leydsche hoogeschool, die hem, na weigering van het oostersche professoraat in 1799, doch te vergeefs, den leerstoel in de godgeleerdheid aanbood. Het koninklijk instituut en vele andere geleerde genootschappen telden hem onder hunne leden. Hij was een der eersten die tot ridder van den Ned. leeuw werd benoemd. »Als mensch genoot hij aller achting, en als Christen was hij velen ten voorbeeld. Men wist niet wat meer in hem te bewonderen, zijne uitgebreide en ongemeene kennis of zijne ongemaakte nederigheid, zijnen verdraagzamen zin of de vastheid van zijn geest en zijne opregte liefde voor de waarheid."

Als exegeet was hij een geleerde van de eersten rang, en overtrof als zoodanig van der Palm, ofschoon hij in levendigheid en vlugheid van vernuft, in rijkdom voor vinding, in gemakkelijkheid en sierlijkheid van voordragt voor dezen moest onderdoen. Wat hij als zoodanig zoowel voor het Oude als het Nieuwe Testament vermogt, bewees zoowel zijn systematische arbeid als zijn hoofdwerk *de Geschiedenis der menschheid naar den Bijbel.* Als beoefenaar der kerkelijke geschiedenis was hij ook niet ongelukkig, en als evangelieprediker zeer geliefd." Dat hij ten allen tijde en in alle rigtingen de godgeleerde studien bevorderde, schreef Glasius, behoeft wel niet gezegd te worden. De voortreffelijke kweekelingen zijner school hebben getoond, welk een meester hij hun was. De *Sylloge opusculorum ad doctrinam sacram pertinentium.* L. B. 1794 bewijst het en bekend is het, dat hij in 1780 de hand sloeg aan het oprigten der *Godgeleerde Bibliotheek.*

Hij gaf in het licht:

Psalmen, uit het hebreeuwsch vertaald met taalk. aanmerkingen. Delft 1790, 1822. 3 d.

Twee verhandelingen over den invloed van de Christelijke godsdienst op het volksgeluk. Gron. 1797. 8°.

De spreuken van Salomo; uit het hebreeuwsch vertaald met aanmerkingen. Delft 1797. gr. 8°.

Drietal leerredenen over belangrijke onderwerpen. Gron. 1816. 2e dr. 8°.

Redevoering over de blijdschap van onzen Heer Jezus Christus, bij het vernemen der eerste beginselen der uitbreiding van zijne leer, uitgesproken te Rotterdam in de algemeene vergadering van het Nederlandsche Zendelinggenootschap in 1816. Leeuw. 1816. gr. 8°.

Acta Saecularia academiae Groninganae complectentia Orationes et carmen in natali ejus ducentesimo. Gron. 1817. 4°.

Twee leerredenen. Gron. 1818. gr. 8°.

Historia religionis et ecclesiae Christianae, ad formam compendii Schroeckianii redactae. Gron. 1818. gr. 8°.

Pars theologiae Christianae theoretica. 2 t. 1 vol. Harder. 1800 *edit.* 2a. Gron. 1818. gr. 8°.

Geschiedenis der menschheid naar den Bijbel. 11 d. gr. 8°. Delft 1819. Amst. 1832.

Twaalftal leerredenen. Gron. 1824. gr. 8°.

Leerrede over 2 Kron. XIII vs. 18. Gron. gr. 8°.

Bij het afsterven van A. J. Duymaer van Twist. Gron. gr. 8°.

Vijf en twintig jarige leerrede als hoogleeraar te Groningen. Gron. gr. 8°.

Brevis expositio criticae veteris Foederis; ediderunt B. Nieuwold et C. H. van Herwerden. Gron. 1827. gr. 8°.

Zijne *Dissert. phil. crit.* is herdrukt in *Sylloge dissert. sub Schultensis, Siis. et Schroedeeo defenserum.* P. II. p. 1153.

Zie *Progr. funebre;* J. R. van Eerde, *Oratio de Europa imperiorum jure temperatorum attrice*, p. 16 seqq.; Th. van Swinderen, in *Almanak der acad. van Groningen voor* 1824, bl. 1 verv.; *Konst- en Letterb.* 1826, D. I. bl. 418; Ypey, *Academische leerrede ter gedachtenis van H. M.;* Dez. *Gesch. d. Christ. kerk in de XVIII eeuw*, D. VIII. bl. 249 verv. 462; Ypey en Dermout, *Gesch. d. Herv. kerb*, D. IV. bl. 271 verv.; Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. III. bl. 394; Bouman, *Gesch. d. Geld. Hooges.* D. II. bl. 380, verv. 610, 612, 630; Siegenbeek, *Gesch. d. Leyds. Hooges.* D. I. bl. 345 verv.; Glasius, *Godgel. Nederl.;* Kobus en de Rivecourt; Nieuwenhuis; Bouman, *Memoria Clarissii*, p. 47; Sepp, *Proeve eener Pragm. Gesch. d. Theol. in Nederl.* bl. 5, 9 vlg. 16, 67 vlg., 77, 81, 99, 116, 121, 126, 149, 235, 251 vlg. 255; Kist en Royaards, *Kerk. Archief*, (eerste serie) D. IV. bl. 18, (tweede serie) D. II. bl. 167; van Kampen, *Bekn. Gesch. d. Ned. Letter.* D. II. bl. 544, 545, 576, 580; Siegenbeek, *Gesch. d.*

Ned. Letterk. bl. 319; Fockens, *Godgel. Gron.* bl. 412 volgg.; *Gedenkb. d. Hooges. te Gron.* bl. 106—108; *Gallerie contempor.*; Muller, *Cat. v. portr.*; *Boekz.* 1780, bl. 380;

MUNTINGHE ( ), adjudant-majoor, was bij de veldtogt naar Rusland en werd gekwetst in den slag bij Polotzk op den 18 Aug. 1812.

Zie Bosscha, *Neerl. Heldend. te land*, *Bijv. en verbet.* bl. 39.

MUNTZ (J. H.), bekwaam teekenaar, bloeide in de eerste helft der XVIIIe eeuw.

Op *Cat. Ploos van Amstel*, Amst. 1809 komen de volgende met O. I. inkt geteekende landschappen en boschgezigten voor:

Een omslag met 34 stuks teekeningen met roet en de pen, verbeeldende *Hebreeuwsche en Egyptische Urnen*, *Vazen*, *Kruiken*, *met eene naauwkeurige afbeelding van hunne proportionele lijnen*, *en beschrijving* (bl. 315).

Een omslag met 65 teekeningen van *Kerken*, *Lusthoven*, *Tempelsieraden*, *prachtige gebouwen*, *meetkundige grondberekeningen enz. met de pen in sapverwen geteekend en meetkundig uitgevoerd* (bl. 316).

Op *Catalogus J. de Bosch.* Amst. 1783.

Twee Boschgezigten met O. I. inkt.

Op *Catalogus van J. Stinstra.* Amst. 1823.

Twee stuks landschappen met sapverwen.

Een Italiaansch landschap met O. I. inkt.

Op *Catalogus van Barchman Wuytiers.* Utrecht 1792.

Twee stuks fraaije land- en watergezigten (1760).

Zie Kramm.

MURALT (A. R. DE), klom op tot den rang van generaal-majoor en werd als zoodanig gepensioneerd. Hij overleed te Utrecht 27 December 1859.

MURANT (EMANUEL), werd in 1622 te Amsterdam geboren en had Philip Wouwerman tot leermeester. In de school van dezen, verkreeg hij het helder en zilverachtig koloriet, dat zijn schilderwerk, bestaande vooral in dorpsgezigten met gebouwen, bruggen, hutten, bouwvallen enz. onderscheidt. »Deze zijn allen met de meeste zorg en oplettendheid naar het leven afgebeeld en tot een zoo opmerkelijken graad van uitvoerigheid gebragt, dat men met een vergrootglas de pannen en steenen der huizen zou kunnen tellen, en zulks zonder het stijve en pijnlijke, dat anders diergelijk treuzelwerk eigen is. De beeldjes die hij in zijne ordonnanties te pas bragt, beantwoordden aan het overige in schoonheid. Op de verkooping van van der Linden van Slingeland, gold een landschap van Murant ƒ 190.—. Het was rijk gestoffeerd met

beeldjes, schapen en vogels, en had op den voorgrond boerenhuizen bij een sloot, en in het verschiet een groot gebouw en toren, in de manier van Paulus Potter.

Hij reisde lang in Frankrijk en elders. en zette zich eindelijk te Leeuwarden neder, waar hij in 1700 overleed.

Zie Immerzeel.

MURDISONIUS (Johannes), leermeester van Antonius Walaeus, toen deze in het laatst der 16e eeuw de latijnsche school te Middelburg bezocht. Hij was conrector, Johannes Gruterus rector. Mogelijk dezelfde met den volgenden.

Zie Kist en Royaards, *Kerk. Archief*, D. VIII. bl. 14 (tweede serie).

MURDISONIUS (Johannes), verkreeg, na G. J. Vorstius, van Curatoren der Leydsche hoogeschool vergunning, om over de wijsbegeerte te lezen.

Zie Soermans, *Acad. Reg.* bl. 99; *Toevoegs.* bl. 83; Siegenbeek, *Gesch. d. Leyds. Hooges.* D. I. bl. 266.

MURNER (Thomas), schreef:
Gerechtige oorspronck der keyserl. rechten. 's Grav. 1620.

Zie *Cat. de Crane*, bl. 40.

MURMELLIUS (Johannes), zoon van Theodoricus Murmellius, werd te Roermond geboren, begaf zich in zijn jeugd in den krijgsdienst, maar verwisselden dien weldra met de studie der letteren, ontving het onderwijs in de Grieksche en Latijnsche taal van Alexander Hegius te Deventer, en begaf zich van daar naar Keulen, waar hij meester in de vrije kunsten werd. In 1500 stond hij den rector Timann te Munster, in het besturen zijner school, bij. Toen hij zich echter in 1511 met dezen wegens de uitgaaf van een *Compendium Grammatices* in onmin was geraakt, scheidde hij zich van hem, en nam als rector het bestuur van de St. Lebuinus school aldaar op zich. Drie jaren later begaf hij zich naar Alkmaar, waar hij een nieuwe school stichtte. Vijftien jaren achtereen was hij hier rector, en bestuurde met zulk een voorspoed de school, dat hij op eenen tijd 950 leerlingen in zijn onderwijs zag deelen. Een geweldige brand hem van al zijne bezittingen beroofd hebbende, verplaatste hij zich (1516) naar Deventer, en mogt hier slechts één jaar zich aan het onderwijs overgeven. Hij stierf aldaar in 1517, en wel door vergif, hem uit nijd, door zijn mede onderwijzer, G. Listrius, toegediend. Hij liet zijne weduwe en zoon in armoedige omstandigheden na. Hermannus Busschius vervaardigde een grafschrift op hem. Murmellius werd door zijne tijdgenooten voor een uitstekend taalkundige gehouden en was als beoefenaar der La-

tijnsche poëzij zeer beroemd. Later heeft men vooral zijne verdiensten als dichter, betwijfeld; Peerlkamp had te weinig voortbrengsels zijner muse gezien om er over te kunnen oordeelen.

Hij gaf in het licht:

Versificatoriae artis Rudimenta. Monasterii, 4°. z. j.

Ars componendorum versuum. Daventriae Alb. Pafraet, 1517. *mense Augusto.*

In artem componendorum versuum Tabulae. Daventriae (Alb. Pafraet) 1519. 8°. Colon. Gymnicus. 12°. Paris Christ. Wechelus, 1550. 12°.

Tabulae in artis componendorum versuam rudimenta. Paris. (Simon Colinaeus) 1534. 12°. *Argentinae, Jacobus Jucundus*, 1538. 24°. *Cum Eobani Hessi explicatione.* Norimbergae 1552. 8°.

Tabulae J. M. in artis componendorum versuum Rudimenta. Adjecta sunt Nominum et verborum crementa per Petrum Godefredum. Paris 1560. 4°. z. n. van drukker.

Godefridus Remeus gaf een epitome van dit werk, met den titel:

J. M. Tabularum Opuscularia in Epitomen redacta. Lugd. 1542.

Prudentii Carmen de Martyrio Divi Cassiani, Francisci Petrarchae, carmen de Diva Magdalenâ. Rudolphi Agricolae carmen de Divo Jodoco. In Petrum Ravennatem Sylva Joannis Murmellii. Ejusdem Murmellii Epigrammatum liber. Colon. 1508. 8°.

Prudentii carmen in Romanum Martyrem, cum Jo. Murmellii Commentario. Colon. 1507. 4°. Hanov. 1613. 8°. In *Prudentii Opera*, gegeven door Joh. Weitzius.

Didascali libri duo, in quorum altero agitur de Artibus tum Liberalibus, tum Mechanicis: altero ingenuarum artium studia Paraenesis continetur. Daventriae 4°. z. j.

Elegiarum Moralium Libri quatuor. Monast. 1508. 4°.

Epistolarum et Carminum liber. Cui accedunt famigeratorum aliquot Germaniae virorum Epistolae non illiteratae, ad Ioannem Murmellium scriptae; tum nonnullis carminibus, nempe Joannes Aedicollii, Rudolphi Langii, Joannis Bugenhagii, Hermanni Buschii, Pasiphili, Fr. Humoldi Carthusiani, Hermanni Torrentini, Jacobi Montani, Joannis Caesarii, Ulrici Hutteni, ac aliorum. z. j. en pl.

Opusculum de Discipulorum officiis. D. Hieronymi, ad Nepotianum, de Clericorum et Sacerdotum officiis, Liber cum J. M. commentario, 4°. z. n. van drukker of pl. Waarschijnlijk hetzelfde met het door Sweertius en Valerius Andreas vermelde werk:

Enchiridion Scholasticorum seu de officio scholasticorum. Swollis. Petrus de Breda, 4°.

In salutationes Angelicas M. Virginis dicendas Carmen hecatostichon, cum Hendecasyllabis. In florea D. Virginis, De Matris serta Paean triplex, cum nonnullis aliis carminibus. Liber Eclogarum decem et sex, carminibus constans variis, et moralibus, minimeque impudicis. 4°. z. j. of pl.

Florea Divae Virginis Dei Matris serta, ab Jo. Murmellio variis versuum generibus composita. Ejusdem ad D. Virginem Hendecasylabi, Hymnus, Expositionem continens Angelicae salutationis.... Liber nunquam editus. Impressus Amstelod. apud Joannem Besiekem.... 1481. 4°.

Eclogae XVI. Monast. 1502.

Panegyricon in praeconium Ill. Principis Erici Monasteriensis Episcopi. Sapphica de Vitâ D. Ludgeri. In Praeconium Petri Ravennatis Sylvae. Monast. 4°. z. j.

Antonii Mantinelli Versilogus, optime artem versificandi tradens, cui adjecti sunt breves et utiles commentarii J. M. 4°. z. j. Volgens de *Bibliotheca inquisitissima.* Hag. Comit. 1732 p. 340, is deze uitgaaf omstreeks 1488 verschenen.

Revius vermeldt, in zijn *Daventria illustrata*, een uitgaaf van Keulen bij Gymnicus in 1537, en de volgende: *Antonii Mantinelli Versilogus, jam multis in locis recognitus et auctus per Josephum Hortennium, adjectis brevibus et utilibus commentariis viri undecunque doctissimi J. M.* Antv. Michael Hillenius. 1536. 4°.

Isagoge in decem Aristotelis Praedicamenta. Coloniae 1532. 8°. achter *Joannis Caesarii, Juliacensis, Dialectica recognita et locupletata.* Paris. 1535. 12°. Lugd. 1539. 8°. Basiliae 1559. 8°. Coloniae 1567. 8°. Dit werk is in 1513 opgesteld.

Sententiae, seu versus sententiosi ex Elegiis Tibulli, Propertii et Ovidii decerptae, singulae cum brevi inscriptione argument. Wittenbergae (Georgius Rhau, 1533 in 8°.) Welligt is de volgende uitgaaf iets ouder: *Versus selecti ab J. M. felicis Academiae Coloniensis in Philosophia magistro, ex Elegiis illustrium trium poëtarum, Tibulli, Propertii et Ovidii; qui certe versus sunt magis memorabiles et ex Aldinis jam demum, quia plusculis antea mendis scatebant, literis correcti, Coloniae, ex officina Quentelianâ,* 4°. *Loci communes sententiosorum versuum, ex Elegiis Tibulli, Propertii, Ovidii, a J. M. deligenter collecti.* Hamburgi, Franc. Rhodus, 1536. 12°. Coloniae typis Gymnasii. 1541.

Pappa puerorum, seu Adagia ac Sententiae Latino-Germanicae sub centis capitibus digestae. Colon. 1548, 1560. 8°. Antv. 1551. 4°. *Pappa Puerorum doct. viri J. M. Ruremund. Libellus plane aureus, post omnes alias editiones jam denuo recognitus et auctus.* Antv. Henr. Loeus, 1571. 12°.

Severini Boethii, de consolatione Philosophiae, Libri quinque; luculentissimis J. M. partim etiam Rodolphi Agrycolae commentariis illustrati. Colon. 1516. 4°. 1535. 8°.

De Commentarii van Murmellius zijn ook te vinden in de *Opera Boethii.* Basil. 1570. fol.

Opuscula duo: unum de verborum compositis: alterum de verbis communibus ac deponentalibus. Col. 1504. 8°. Monast.

Persii Flacci Satyrae, cum Ecphrasi et scholiis J. M. Rurem. Item Herm. Buschii Pasiphili Epistola, qua Persiani Prologi et primae Satyrae argumentum explicatur. Col. 1522. 12°.

A. Persii Satyrae, complusculis quibus scatebant mendis repurgatae ac cum Ecphrasi et scholiis J. M. Ruraem. Colon., *Officina Citerana Quentel in Septembri* 1527. Ibid. *Euchar. Cervicomus* 1534, Paris. 1546, 1553. 8°. Antv.

Baptistae Mantuani Bucolica, seu Adolescentia; cum commentariis Jodoci Badii et Notis J. M. Antv. 1540. Colon. 1553. 12°., 1565. 8°.

Nuclei J. M. Rurem. de Nominum, Verborumque Declinationibus, studiose juventuti perutiles, summeque necessarii. Apud Sanctam Ubiorum Agrippinam, in edibus Hieronis Alopecii, 1525. 12°. Ibid apud Gymnicum. De inhoud is in deze regels vervat:

Si cupis laudem, docilis juventus,
Ocium, Bacchum, Veneremque pelle
Consequi toto propera decores pectore mores.

Dictionarium trium linguarum J. M. nuper quam deligentissime correctum. Diationarz trzema Iezyki, opisany pizez Jana Murmeliusa; teraz nowo wydany y pil nie proprawiony. Craccoviae 1616. 12°.

Caroleia, ad Carolum Archiducem. Antv. Theod. (Martinus) Alostensis 1515.

Protrepticon Poetantium. Davent. Alb. Pafraet.

Enchiridion Nominariorum. Neomagi Petrus Elzerius, 1553. 8°.

De generibus Nominum. Colon. *ap.* Gymnicum.

In Epistolam D. Hieronymi ad Niciam, Aquileïensis Ecclesiae hypodiaconum. Colon. 1505.

Epigrammatum liber unus. Monast. 1510.

Descriptio urbis Monasteriensis. Monast. 1502 (in sapphische verzen.

De hymnis ecclesiasticis Liber unus. Ook *Annotationes in Hymnos Ecclesiasticos.*

Commentarius in Rusticum Angeli Politiani et in ejusdem Sylvam.

Commentarius in Epistolas Horatii.

Scoparium ad proflagandam e scholis barbariem. Liber apprime eruditus.

Scholia in (Pseudo) Cypriani carmen de ligno salutiferae crucis.

Alcimi Aviti Viennensis Episcopi, Libri VI a J. M. recogniti. Colon. 1509. 4°.

Ook gaf M. een verzameling van *Epist. selectae S. Hieronymi.*

Paquot deelt van hem mede een

Elegia in laudem S. Brunonis, door Theod. Petreius vóór zijne *Bibliotheca Cartusiana* geplaatst. Men vindt ook een gedicht van hem in Gruteri *Del.* T. III. p. 665—667.

De divi Martini sanctissimi Turonensis ecclesiae episcopi et Trajectensis patroni tutorisque maximi vita, carmen encomiasticum ab J. M. Ruremundensis Scholastisis in celebri eodemque ornatissimo Alcmaria oppidi Hollandorum sane quam amoeni gymnasio editum.

Cur Alcmariensis schola suculenta sit et editissimo loco constituta J. M. Rurem. Epigramma.

Ode dictos in Divorum tutelarium Matthiae Apostoli et Laurentii Martyris Praecenia, edito Anno solaris MDXV.

Zie Saxe, *Onom.* T. III. p. 19; *Anal.* p. 580; Franc. Sweertii, *Ath. Belg.* p. 454—456; Pantaleonis, *Prosopograph.* P. III. p. 33; Jac. Revii, *Daventr. illust.* L. II. p. 138—140; Schurtzfleischii, *Elogia*, p. 56, 57; Jo. Franc. Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 700; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 542—543; Jo. Burc. et Fred. Otton. Menckenii, *Bibl. vir. militia et scriptis illustr.* p. 312—314; J. Hartzheim, *Bibl. Colon.* p. 189; Gesnerus, *ad Isagogen*, § 129, p. 138, T. I; Burmanni, *Traj. erud.* p. 191; Hamelman, *Oratio de doctis Westphal. Viris. Opp.* T. I. p. 99, 100, 102, 105; M. Adam, *Vitae philos.* p. 15; Aub. Miraei, *Elog. illustr. Belgii script.* p. 192, 192; Cornelis Loos, *Illustr. Germaniae Script. Catal.*; Peerlkamp, *de Poet. Lat.* p. 61; Hoeufft, p. 345, *Parn. Lat. Belg.*, *Bibl. Bunav.* Vol. II. p. 1754, Vol. III. p. 2002; *Cat. Bibl. viri ill. P. A. Crevennae*, V. III. P. I. p. 293; *Bibl. Traject.* p. 131; *Append. Cat. Bibl. Traj.* p. 28; Gerhard, *Noviomagus vir. ill. inf. Germ.* L. II.; van Kampen, *Beknopte geschied. der Ned. Letter. en Wetens.* D. I. bl. 447; Boomkamp, *Alkmaar en zijne geschied.* bl. 366; Delprat, *Over de Broeders. van G. Groete*, bl. 77, 2 dr. bl. 76; *Overijss. Alm.* van 1852, bl. 60; *Navorscher*, D. IX. bl. 162, 281; Schotel, *Tilb. Avondst.* bl. 306; Dez. *Ill. school*, bl. 12, 13; Niesert, *Joan Murmellius literarische Verdienste*, in eenige nummers van het tijdschrift *Westphalia*, 1825, door Dr. Tross uitgegeven; Dr. C. A. Cornelius, *Die Münsterische Humanisten*, Münst. 1851; Jöcher; Rotermund; Bauer, *Leipz. Lit. Zeit.* 1804, p. 572 f.; *Biogr. Univ.*; *Biogr. hist.*; *Nouv. Biogr. générale*; Niceron, *Mém.* T. XXXIV. p. 114—126; Paquot, *Mém.* T. II. p. 659, seqq.

MURMULLIUS (Johannes), zoon van den vorigen, was magister, werd general superintendent te Oehringen, en overleed in 1555.

Zie *Samml. von A. und N. Theol. Sachen*, 1743, p. 183; Rotermund.

MURO (Gerard de), minnebroeder te Doornik. Toen de Flagellanten aldaar in 1349 kwamen, weigerde hij, toen hij op Maria hemelvaart in de kerk van het klooster van St. Martijn predikte, voor hen te bidden, 't geen het volk zeer tegen dezen prediker verbitterde.

Zie *Messager des Sciences et des Arts de la Belgique*, 1835 p. 375.

MURRAY (WILLIAM), gaf in 1754 eenigen tijd onderwijs in het Engelsch aan de Schotsche school te Rotterdam.

Zie Steven, *Hist. of the Scottish Church*, p. 349.

MURRAY (GEORGE), 5e zoon van den hertog van Athole, en zijne eerste vrouw, Catharina, oudste dochter van Willem en Anna, hertog en hertogin van Hamilton. Betrokken in de rebellie van 1745, werd hij schuldig verklaard aan hoog verraad en ging hij buitenslands. Hij overleed 11 Oct. 1766 te Medemblik, in den ouderdom van 66 jaren. Men vindt zijn grafzerk in de kerk der hervormden aldaar. Zijne vrouw was Amalia, dochter en eenige erfgenaam van Murray of Strowan en Glencarse. Zij lieten na: John James, George, Amelia en Charlotte.

Zie *Nav.* 1865, bl. 111, 164.

MURRAY (ANDREW), Schotsch kapitein, werd, 2 Julij 1600, in den slag bij Nieuwpoort door de Spanjaarden gevangen genomen en vermoord. Een gelijk lot trof Robert Barclay.

Zie *Verzam. berigten omtrent de krijgsbevelhebbers bij Nieuwpoort*, bl. 72.

MUSAERT (MARTEN), Griffier van Axel, werd in 1578 door Imbize opgeligt en heimelijk vermoord.

Zie Scharp, *B. v. Axel.* D. I. bl. 114, 116.

MUSCH (CORNELIS), heer van Waalsdorp en Carnesse. In 1619 werd hij secretaris van Rotterdam en in 1628 griffier der Staten-Generaal. De regering van Rotterdam (lezen wij in den *Ned. Spectator* 1864 n°. 64) verschilde niet wezentlijk van die der meeste Hollandsche steden. Sedert 1615 bestond er de raad of vroedschap uit 24 voor hun leven aangestelde personen, die hun collegie door coöptatie voltallig hielden. In 1621, onder den invloed van den coup d'état van 1618 en van de daaropvolgende revolutionaire verandering der stadsregeringen, droeg de vroedschap aan den stadhouder het regt op, dat hij in bijna alle steden reeds uitoefende, om bij vacature in haar collegie het nieuwe lid te kiezen uit een voordracht van drie door haar te benoemen personen. Wij vermoeden dat de beruchte Musch, die toen secretaris van Rotterdam was, en die de gunst der stadhouderlijke partij behoefde om den voordeeligen post van griffier der Staten-Generaal, dien hij beoogde, te bekomen, deze gewigtige concessie van de vroedschap zal hebben afgevergd. Hij bleef er ook, na het verkrijgen van het begeerde griffiersambt, zijn invloed behouden, en had er voortdurend, door zijne gunstelingen, de regering op zijn duim, zoo als ons een tijdgenoot verzekert. Wel was

de anti-prins-gezinde minderheid vrij aanzienlijk, maar hij en Aerssens van Sommelsdijk, die ook te Rotterdam veel had in te brengen, hielden de vroedschap in het goede spoor. Het recht aan Maurits toegekend, werd aan Frederik Hendrik en vervolgens aan Willem II opgedragen, hoewel toen niet zonder heftige tegenspraak van de minderheid."

Toen in 1633 gemagtigden der Spaansche Nederlanden te 's Hage waren gekomen om van 's konings wege over het bestand te handelen, wenschten zij een reis door de voornaamste steden te doen; maar Musch, die het gevaar van zulk een reis doorzag, zorgde, dat hun door de Algemeene Staten verzocht werd dit plan te laten varen en te 's Hage te blijven. Hij zelf werd gelast hun dit verzoek mede te deelen en voegde er bij »dat zulk een verzoek, als komende van hen, die de oppermagt van den staat vertoonden, voor een bevel moest gehouden worden," en toen evenwel een hunner zich naar Friesland op weg begaf, werd hem bevolen terstond terug te keeren, wilde hij in geen zwarigheid vervallen, daar hij alleen vrijgeleide had om in den Haag te komen handelen. Twee jaren later werd hij naar Kranenburg gezonden, om daar, gelijk later te Turnhout, met don Martin Axpe, geheimschrijver van den koning op nieuw over vrede te handelen, doch ook nu zonder vrucht. Van wegen het Fransche hof ondervond hij eenige onaangenaamheden, wijl zijn gezant hem verweet, dat Axpe hem 100,000 kroonen had beloofd, indien hij een bestand met Spanje, met uitsluiting van Frankrijk, wist te bewerken.

Niet lang na het sluiten van den vrede van Munster werden hij en de ontvanger Berckel tot kamerraden van Willem II benoemd. De prins, schreef Aitsema, »had de impressie dat hij zoude zijn staat en finantie, die verloopen, vervallen en bezwaard was, redresseren." Musch deed veel moeite om het overnemen zijner schulden door den staat te bevorderen, en trachtte de gecommitteerden, toen deze naar de gewesten vertrokken, door uitzigten op 's vorsten gunst, daartoe te bewegen, en hield hen door deze, en door de hoop op een gunstigen uitslag den prins van hem afhankelijk. »Door dit middel raeckte hij soo wel bij den prince als bij de gecommitteerden in een groot credyt en gaf hem groot aensien, ja, de principale directie in den staet, edoch verweckte oock te gelyck veel afgunst." In het jaar 1650, het laatste zijns levens, was hij de steller van een gewigtig besluit ten behoeve van Willem II, behelzende, »dat men, overeenkomstig met een voorslag van den Raad van State, aan de bevelhebbers der steden zou schrijven, dat men een plegtige bezending doen zou aan de Hollandsche steden, om ze te doen afstaan van het besluit, omtrent de bijzondere afdanking van krijgstroepen, en dat de prins deze bezending als mede de personen, uit welke zij bestaan zou, zou regelen, wordende zijne hoogheid te gelijk verzogt en ge-

authoriseerd, om alle noodige orde te stellen, en die voorziening te doen, ten einde dat alles in goede ruste en vrede werde geconserveerd, en inzonderheid gemaintineert en vastgehouden de Unie, met den gevolge en aankleeve van dien, en integendeel geweerd en te gemoet getreden, dat daartoe zou mogen worden voorgenomen."

Verder was hij een ijverig medewerker tot de gewigtige gebeurtenissen in die dagen en de steller van twee gerugtmakende geschriften op naam van Willem II, *Redenen en Motiven*, en *Klagten over die van Amsterdam*. De secretaris van den prins, Heilersich, en de twee klerken, de griffiers Hulst en Kunes, door gemagtigden der staten van Holland over de opsteller van beide geschriften ondervraagd, noemde Musch als die van beide, zeker van het laatste. Toen dit onderzoek plaats had, was Musch reeds, 15 December 1650, gestorven.

Hij was de regterhand en misschien wel de aanhitser van den prins, en werd ter goeder ure aan de wraak der Loevensteinsche factie onttrokken. Er is zelf, schreef Tydeman, een vermoeden, dat hij zelf hem uit den weg gegaan is.

Zijn naam was niet in den besten reuk. Scheele en anderen lieten zich in de Groote vergadering, over het verkoopen van ambten, knevelarijen enz. ten zijnen laste met stoute taal hooren. Zelfs in openbare plakaten werd hij van excessen oneerlijkheden bij hem gepleegd, na zijn dood beschuldigd. Er bestaan verscheidene scherpe pasquillen en grafschriften op hem, o. a. een van Vondel. Een ander, in plano uitgegeven en geteekend P. L. luidt dus:

GRAF-SCHRIFT

OP DEN HEER

CORNELIS MUSCH.

Hier leijt de Hof-Musch voor en rot,
Sy broeijde slangen in haer pot,
Leycesters en Duc d'Alfs gebroet,
Sij scheet de vrijheijt op den hoet,
De schoonste steden op het hooft;
Sij schond' en at al 't lekkerst' ooft;
En pickte, sonder schrick of schroom,
De schoonste karssen van den boom;
Sij vreesde kluid-boog, klap noch knip,
De Alvloek kendes op een stip;
Sij vloogh den baas van syne hant,
En speelde met de macht van 't Lant.

Sij borst aen eenen spinnekop,
Terwijlse dronck en sprack: dit sop
Bekomt mij seecker niet te wel,
De rest geeft Aertsens en Kapel.
P. L.

Hij huwde Elizabeth, jongste dochter van den raadpensionaris Cats. Zijne dochter Elizabeth Maria huwde met Henry de Fleury de Coulant, heer van Buat. Zij was, even als haar vader en moeder, gehaat bij de partij der de Witten, doch een schrandere vrouw. Een andere dochter huwde den baron van Asperen.

Zie Aitsema, *Saken van Staat en Oorlog*, D. II. bl. 217, 282, 283; D. III. bl. 280; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XI. bl. 172, 214; D. XII. bl. 68, 194; van Wijn, *op Wagenaar*, D. XII. bl. 39, 90; *Resol. Holl.* 1633, bl. 42, 43, 46; 1635, bl. 221, 222; *Holl. Merc.* 1650, bl. 63; *Resol. Stat. Gen.* 16 Dec. 1650; Bilderdijk, *Vad. Gesch.* D. XI. bl. 44, 270; *Brieven van de Witt*, D. IV. bl. 190; *Groot Plakaatb.* D. II. bl. 2400; Burman, *Anal.* T. II. *Praef.* p. XV.; Amelot, *Mém. Hist. et Polit.* T. I. p. 543, 544; Scheltema, *Staatk. Nederl.; Kron. van het Hist. Gen.* (Reg.); Kok, Kobus en de Rivecourt, *Woordenb. d. Zamenl.;* Cats, *Ouderdom*, bl. 98; Vondel, *Poezy*, D. II. bl. 82; *Bloemkrans van verscheide gedichten*, bl. 369 volgg.

MUSENHOLIUS (Abrahamus), predikant te Breda, werd door de synode van Dordrecht 1618, tot een nieuwe overzetting des bijbels bekwaam geacht.

Zie Soermans, *Kerk. Reg.* bl. 27; Kist en Royaards, *Arch.* (eerste serie) D. V. bl. 117.

MUSGHESELLE (Laurentius), een Carthuiser monnik, uit Vlaanderen, overleed 3 Dec. 1477.

Hij schreef:

De amore silentii et solutidinis lib 1.

Tractatus de sertulo D. N. Jesu Christi.

Exercitium spirituale de Parvulo et Agno, *horis canonicis ad morem ordinis carthus.*, *accommodatum*, ms.

Zie P. Dixlandus, *Chron. Carthus.* lib. VII. c. 25; Petrus Sutor, *Vitae Cartus. lib. II. tract.* 3 *c.* 7; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 622; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 576.

MUSICA (Antonie de), in den aanvang der 16e eeuw te Antwerpen geboren, bekleedde aan verschillende hoven onderscheidene, zoo burger- als krijgsbedieningen; volgde Karel V in 1544 op zijn veldtogt als kommissaris der levensmiddelen van 't keizerlijk leger, onder den commissaris-generaal Francois Duarte. Zijn leven was bij het beleg van St. Dizier meermalen in gevaar.

Hij schreef:

Commentariolus rerum gestarum apud S. Digerium ab Imperatore Carolo V, ad Regem Angliae Henricum VIII, voorkomende bij J. B. Mencken, *Script. rer. Germ.* Lips. 1728 fol. T. I. Col. 1289—1314.

Zie Paquot, *Mém.* T. I. p. 128.

MUSIUS (CORNELIUS), werd den 10 Junij 1500 (anderen willen 1503) te Delft geboren [1]). Zijn vader, Johannes Pietersz. Musius was uit het patricische geslacht Muys van Holy te Dordrecht gesproten. Zijne moeder was Elisabeth Woudana (van der Woude?) uit Vlaardingen. Beide zijne ouders waren eerlijke en vrome lieden uit den burgerstand, die hij echter reeds vroeg verloor. Op raad van zijn voogd, Nicolaas Seguerdius Bartholomeuszoon, omhelsde hij den geestelijken staat en vertrok hij met zijn broeder Petrus en zijne zuster Judith, toen reeds Elisabeth genoemd, die ook den geestelijken stand verkoos, naar Leuven, om aldaar in de godgeleerdheid te studeren. Hij oefende zich onder Conradus Coclenius uit Westphalen in het latijn, en onder Rutgerus Roscius in het grieksch. Ook legde hij zich op de wijsbegeerte van Aristoteles toe. Van daar vertrok hij naar Gend [2]), keerde van daar naar Leuven terug, om in de godgeleerdheid te studeren. Hier werd hij bevriend met Johannes Hasselmannus, aan wiens oordeel hij later zijne schriften onderwierp. Van daar ging hij naar Atrecht, vervolgens naar Parijs [3]), waar hij door Coquinius aan Jodocus Badius Ascensius was aanbevolen, en hij met Gulielmus Budaeus, Jacobus Faber Stapulensis, Faustus Andrelinus, en Petrus Rossetus omging. Twee jaren vertoefde hij te Poictiers, waar hij vele geleerde vrienden verkreeg. Hij was ook van plan Italië te bezoeken, toen hij het overlijden vernam van Joh. Colman, prior en biechtvader van het St. Agatha klooster te Delft. Hij keerde daarop naar zijn vaderland terug, liet zich tot priester wijden en bekleedde vijf en dertig jaren

---

1) Volgens sommigen werd hij te Vlaardingen geboren. Plempius schrijft in zijn *Musius:*

> *„Pater erat Flandringamus;*
> *„Pauper, sollers et humanus*
> *„Nec torpens inertia.*

2)
> *„Mox Gandavum veniebam*
> *„Paedagogus hic fiebam*
> *„Patribusque placui.*

3)
> *„Dein Lutetiam profectus*
> *„Et Pictavium provectus*
> *„Mentem libris acui.*

lang met trouw en ijver diezelfde betrekking in genoemd klooster. Hij was een vroom en verdraagzaam man, die zich in de uren van uitspanning met het beoefenen van kunsten en wetenschappen, vooral der poezij, en een geleerde briefwisseling bezig hield. Met de eerste geleerden en dichters van zijn tijd was hij bevriend.

Musius beoefende de latijnsche poëzij. Peerlkamp's oordeel is niet ongunstig over zijne gedichten »pectoris ingenui simplicitas in ... Musii carminibus apparet" »Nec (voegt hij er echter bij) lyrica tamen, nec elegiaca sunt exactae latinitatis. Non pessimum est illud in *Ciconium Delphicum*, dat bij Gruterus, *Delic. poët. Belg.* p. III. p. 677 seqq. voorkomt. Hoeufft noemt het »versus millitissimi de materno amore ciconiae." Ook Marron prijst dit gedicht zeer.

De volgende zijn door hem in het licht gegeven:

Institutio Foemineae Christianae ex ultimo Proverbiorum capite diversa carmine reddita ... ad cognatum suum Jodocum Sasboutium Delphum, in Senatu Holl. consiliarium.

Odae et Psalmi aliquot. Pictavii typis Marneffior. 1536. 4°.

De Temporum fugacitate, deque sacrorum Poëmatum immortalitate. Ibid. 1536. 4°.

Imago patientiae ad Cebetis Thebani Tabulae imitationem, Coquino, Maecenati ac patrono inscriptae, versu elegiaco tumulorum Desiderii Erasmi libellus. Lovanii 1536, apud Rescium.

Solitudo, sive vita solitaria laudata: Cornelio Musio encomiaste. Psalm 54.

»Ecquis dabit columbinas
»Leves alas, alas binas,
»Vt hinc volem propere;
»Hactenus vi impeditus
»In secessu expeditus
»Valeam quiescere?

Antverpiae. Ex Officina Christ. Plantini 1566. 4°. Vooraan gedichten van Wilhelmus Damasus Dordracenus en van Hadrianus Junius, medicus. Achter aan nog andere latijnsche gedichten van Musius, o. a. het gemelde gedicht, getiteld: *Ciconia Delphica sive pietatis parentum in liberos typus. Ad Jodocum Henricum aedituum*, in *Ciconia peregrina sive piëtatis liberorum in parentes typus. Ad Lambertum Guilielmum Pastorem.* Aan het slot vindt men nog eenige dichtregelen van Jacobus Susius aan hem gewijd en de kerkelijke goedkeuring van Wilh. Damasi Lindanus, die deze poëmatia, »praeclara, non minus docta quam pia" noemt.

Hymnus de S. Cornelio, St. Agatha etc.

Monachus et Silvula. Praecationum Regiarum, quas ferunt Guilielmum II. Il. Hollandiae comitem et Rom. Imp. recitare solutum. Cum Musii Precibus horariis, a morte ejusdem

evulgavit Lucas ab Opmeer Delphius J. V. D. L. B. 1582. 16°. *apud Stratium.*

De veri pastoris officio oda, ad Lambertum Guilielmum Delphis ad Pastoritium munus, tunc recens accitus.

Men vindt ook gedichten van hem in Gruteri *Delic. Poet. Belg.* P. III. p. 667—680.

Ook zijne verschillende werken met kantteekeningen in bibliotheken verspreid, o. a. *M. Galeni Origines monasticae.* Dilingae. 1563. 4°.

Gijsbert Lap van Waveren had 8 of 10 epigrammen van zijn hand in hands. Ook bezat ... Medenblick mss. gedichten van hem.

Tot zijn geleerde vrienden behoorden Nicolaas a Castro a Novaterra, J. Strijen, Lindanus, Rumoldus Stenemolen, dien Janus Secundus zijn leermeester noemt, Cornelius Verburch, van Delft, zijn bloedverwant, Balduinus Jacobi, raad te Dort en Mechelen, Martinus Duncanus, Cornelius Adrichemius, Petrus Nannius, Petrus Bosselius, Wolfherd Borsalicus.

Zijn zinspreuk was *non sine fato.* Hij had een onbepaalde hoogachting voor Desiderius Erasmus, van wiens hand hij een afbeelding der *Kruisiging des Heeren* bezat.

Zeer verschillend is, vooral in de laatste jaren, geschreven over zijn leven en uiteinde. Glasius schreef: ongetwijfeld beleefde hij een woelig tijdperk, vooral toen de Nederlandsche vrijheid geboren was, gevaarlijk voor een roomsch priester. Musius had ook het voornemen Delft te verlaten, toen deze stad de Hollandsche zijde had verkozen, doch Willem I bewoog hem, wiens zachtmoedig karakter en verdraagzaamheid achting, en wiens grijze hairen eerbied inboezemden, te blijven. Zelfs wijdde hij zijnen dienst aan de belangen van het vaderland.

Intusschen wekte het 's prinsen misnoegen op, dat de priester zich, zonder zijn verlof, naar 's Gravenhage had begeven.

Hierdoor achtte zich de woeste Lumey, graaf van der Marck, wiens heldenroem zich met onschuldig bloed bezoedelde, geregtigd om Musius na te zetten. Hij achterhaalde en voerde hem naar Leiden. Met ongehoorde wreedheid werd hier de grijsaard, op 's graven last, mishandeld en gefolterd. Ten laatste vond hij een einde van zijn lijden en leven aan de galg, zelfs zijn lijk werd met bitteren smaad bejegend. Te laat toch had Oranje het gevaar van den vromen geestelijken vernomen. Toen 's prinsen renbode met het bevel, om hem in vrijheid te stellen, voor Leiden kwam, hield Lumey de poorten gesloten tot dat de lijst zijner euveldaden, ook met dit schandelijk misdrijf, dat op den 10 December 1572 plaats vond, vergroot was. Algemeene verfoeijing bij roomsch en onroomsch en 's prinsen ongunst was het loon van den dader, te hoog geplaatst, zoo het schijnt, en door zijne inneming van

Brielle te zeer beroemd, om hem met het zwaard der vergelding te kunnen treffen.

Geheel anders luidt het resultaat van van Somerens onderzoek: »Een plegtigen eed werd (te Delft) wederkeerig van iedere priester en monnik vrijwillig afgevorderd de stad niet te verlaten en den vijand niet toe te vlugten, doch Musius, schoon het op doodstraf werd verboden, verliet heimelijk het convent en nam de vlucht, na nog des avonds bij den prins ten maaltijd te zijn geweest, vergezeld van zekeren Franciscaner Comolum Meranus en een geestelijke zuster Charlotte van de Merwede. Deze vlugt schijnt nog eenige uren verborgen te zijn gebleven, want eerst op 's prinsen middagmaal, werd hem dit geboodschapt. Deze, zegt Hooft, toonde zijn misnoegen, en gelastte Lumey, die met hem at, den pater na te jagen. Hij viel, volgens Bor en Bleiswijck, in handen van Lumey's krijgsvolk, dat hem nog dienzelfde avond gevankelijk binnen Leyden bragt.

Lumey stelde Musius in handen van een krijgsraad, en in tegenwoordigheid van deze regters, onderging hij een scherp examen, waarvan Opmeer vele ijsselijkheden verhaalt, en waarvan het gevolg was, dat zijne regters hem tot de strop verwezen, welk vonnis door Lumey bevestigd werd, en hij nog denzelfden avond binnen Leyden onderging.

In weerwil van de verdediging van Lumey door van Someren, en hetgeen er voor en tegen in de *Navorscher* van 1852 geplaatst is, is er nog veel donkers in die treurige geschiedanis, dat een gezettelijk en naauwkeurig onderzoek vereischt. Een monographie van Musius bestaat er niet.

Op den *Catal.* van den hoogl. Kist komt voor een *Verhaal van den oorsprong van het St. Aagten klooster te Delft*, en *Authentieke stukken op de stichting en lotgevallen van dat klooster betrekking hebbende*, en andere merkwaardigheden, dit klooster betreffende, de *Rozenkrans met daarbij behoorend in hout gesneden en verguld doodshoofdje*, *toebehoord hebbende aan Cornelius Musius.*

Zijn afbeelding bestaat met een lat. gedicht er onder van Fr. Raphelengius. Zijn vreeselijk einde is in het *Theatrum Crudilitatis haereticorum* afgebeeld.

Zie *Excursus Gisberti Lapii ex Waveren, civis Ultraj. ad vitam et martyrium B. M. Cornelii Musii ab eximio domino M. N. Estio editum* bij Dodt *Arch.* D. VI. bl. 234; Estius, *Hist. Mart. Gorc.* Libri IV. C. XIII; Plempii, *Musius sive Rythmicum Poëmatiis*, Amst. 1618; P. Opmeer, *Hist. Martyr.* (Col. 1623) p. 66; Junii, *Bat.* C. XVI; Thomas Bozius, *Congr. Orat. presb. de signis Eccl. Dei* lib III. fol. 839; Meursii, *Lib. III. Alb.* p. 104; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 160; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p. 212; Miraei, *Elog.* p. 189; *Ill. et Clar. Viror. Epistol. select.* C. II. p. 575; van Heussen, *Hist. Episc. Ultraj.* p. 429; *Bat. S.* T. I. p. 75; Hoeufft, *Parn. Lat. Belg.* p. 22; Peerlkamp, *de Poët. Neerl.* p. 100, 101;

Opmeer, *Nederl. Martelaarsb.* (Amst. 1656) B. VII. bl. 271; Bor, *Ned. Hist.* B. VI. bl. 39; van Meteren, *Ned. Gebeurt.*; *Leven van Ned. Mannen en Vrouwen*, D. IV. bl. 304; *Claer bewys, dat den Prince van Orangien de oorsake ende eersten oorspronck is gheweest van deze langhduerighe ellende ende tweedrachticheit: oock mede culpabel ende deelachtich gheweest te zyn van den grouwelycken aenslach by den Francoysen op de stadt van Antwerpen voorsz. ghekeert den XVII Jan.* 1583; *Historie Balthazar Gerards, alias Serach, die den Tyran van 't Nederlandt, den Prince van Oraengie, doorschoten heeft, en is daerom door grouwelycke ende vele tormenten binnen de stadt van Delft openbaerlyck gedoodt* 1584; Bleiswijck, *Beschrijv. van Delft*, (Delft 1667) D. I. bl. 444; Hooft, *Ned. Hist.* B. VII. bl. 299; J. J. van der Horst, *Hist. Krit. onderzoek omtrent het huwelijk van Willem van Oranje en Anna van Saksen*, bl. 92; *Verspreide en nagelaten dicht- en proza-stukken — met biographie — van H. H. van Someren*, bl. 256 volgg.; Immerzeel, *Lev. en werk. der Holl. en Vl. Kunstsch.* D. I. bl. 223; Kist en Royaards, *Kerkel. Arch.* (eerste serie) D. I. bl. 232; Collot d'Escury, *Holl. roem*, (A) IV (1) bl. 122; van Kampen, *Gesch. d. Lett.* D. I. bl. 76; Romer, *Gesch. overzigt der abdijen*, bl. 584, 585; Bilderdijk, *Gesch. des Vaderl.* D. VI. bl. 134; van Groningen, *Gesch. der Watergeuzen*, bl. 266; Glasius, *Godgel. Ned.*; Jöcher; Rotermund, *Biogr. Anc. et Moderne* (Paris 1821) T. XXX. *Dict. Univ. hist. et crit.* T. XII; Moreri; Hoogstraten; Kok; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Balen, *Beschr. v. Dordr.* bl. 848, 1140; *Alg. Konst- en Letterb.* voor 1852, N°. 10; *Nav.* D. I. bl. 354; D. II. bl. 272, 324—326; D. III. (*Bijblad*) bl. VIII en volg.; *Cat.* N. C. Kist, p. 1, 98, 148; Muller, *Cat. v. portr.*

MUSKETIER VERGENST (Mr.), studeerde te Leyden, en promoveerde in 1809 met eene *Dissertatio de Burggraviatu Leidensi*, en werd lid der Ned. Maatsch. v. Letterkunde.

MUSQUETIER (JOHAN DAVID), luitenant in dienst van den lande, werd in de actie van den 19 Sept. 1799 gekwetst.

Zie Bosscha, *Neerl. Heldend. te land*, D. III. *Bijl.* bl. V.

MUSQUETIER ( ), luitenant ter zee. Toen de Franschen den 27 Julij 1794 zich in het bezit van het land van Cadzant wilden stellen, drong hij het bij den post van Turkije, een half uur van IJzendijke, binnen. Bij de verdediging van dezen post zag Musquetier al zijne kanoniers gekwetst of gedood, en de ammunitie verschoten, en evenwel, ofschoon zelf gewond, vervoerde hij met de handlangers de stukken naar IJzendijke.

Zie *Orders betreffende de linie van defensie te water in* 1793—1795, *door den zee-officier* J. H. van Olmhausen, Amst. 1797 uitgegeven onder N°. XLIX; Bosscha, *Nederl. heldend. te land*, D. III. bl. 108.

MUSSCHENBROEK (SAMUEL JOOSTEN VAN). Het geslacht van Musschenbroek is oorspronkelijk uit Vlaanderen, waar het reeds in de XIVe eeuw in groot aanzien was, en alom bekend onder den naam van Musienbrouck. Onder de Spaansche vervolgingen, in de 16^e eeuw, om het geloof, deed

het afstand van zijn aanzienlijke bezittingen en waardigheden, verliet zijn geboortegrond, en vestigde zich in Holland, onder den naam van Musschenbroek. Een der afstammelingen was Samuel Joosten, geboren te Leyden, den 23 Junij 1639. Hij was de uitvinder der luchtpompen, en van verscheidene Physische en Microscopische instrumenten, injicieer en anatomische spuiten. Eene zijner beroemdste luchtpompen werd onder het opzigt van den hoogleeraar Bucherus de Volder in 1675 vervaardigd, en berust nog in het laboratorium physicum te Leyden, waar zij, in het laatst der vorige eeuw nog gebruikt werd. Hij overleed in 1682.

Zie *Catal. instrum. P. van Musschenbroek* 1762, p. 49 N°. 479; Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. III. bl. 48.

MUSSCHENBROEK (JAN VAN), in 1687 te Leyden geboren, was een boezemvriend van den beroemden 's Gravezande, met wien hij aanhoudend werkzaam was in het uitvinden en verbeteren der physische instrumenten, door 's Gravezande beschreven.

Hij is door verscheidene koningen aangezocht geworden om aan buitenlandsche hoogescholen als hoogleeraar in de physica onderwijs te geven, doch hij verkoos zijn loopbaan te Leyden te eindigen, waar hij in 1748 overleed.

Zijne *beschrijving der luchtpompen* in 4°. in het Nederduitsch uitgegeven, is in het Fransch en andere talen overgezet. o. a. Augsburg 1765. 8°. (*edit. nouv.*)

Zie Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. VII. bl. 32, 49; *Cat. instrument. P. van Musschenbroek*, 1762; *Lijst zijner eigene werktuigen met de prijzen waarvoor ze te krijgen zijn* (omstr. 1752); van Kampen, *Geschied. d. lett.* D. III. bl. 312; *Nouv. biogr. génér.*; Saverien, *Vier der Philosophen*, T. VI; Rotermund.

MUSSCHENBROEK (PETRUS VAN), broeder van den vorigen, werd den 14 Maart 1692 te Leyden geboren, bezocht de gehoorzalen van Perizonius, Jacobus Gronovius, Albinus de Oude, en Hermannus Boerhaave; verwierf den graad van A. L. M. en med. dr. en bezocht in 1717 Londen, waar hij beroemde mannen leerde kennen en de lessen van Isaack Newton bijwoonde. In 1719 werd hij hoogleeraar in de wijsbegeerte en wiskunde aan de hoogeschool van Duisburg aan den Rijn, in 1721 buitengewoon hoogleeraar in de geneeskunde, welk ambt hij aanvaardde met eene *oratio de conjungenda medicina cum philosophicis scientiis.* Van daar vertrok hij in 1723, in dezelfde betrekking, naar Utrecht, waar hij den 23 Sept. zijn ambt aanvaardde met eene *oratio de certâ methodo Philosophiae experimentalis.*

In September 1726 hield hij eene *oratio de Astronomiâ, post plane restauratam turrim astronomicam*, en den 6 Oct. 1732, toen hij tot hoogleeraar in de astronomie benoemd was,

de Astronomiae praestantia et utilitate, quam aliis scientiis affert. In 1740 werd hij tot hoogleeraar in de wiskunde en wijsbegeerte te Leyden benoemd en wijdde hij zijn ambt in met eene *oratio de mente humana semet ignorante.* Na den dood van 's Gravezande hield hij (1742) bij den aanvang zijner lessen in het *Theatrum physicum* eene rede *de fatis philosophiae naturalis* en twee jaren later (1744) sprak hij *de sapientia divina.*

Musschenbroek was een der uitstekendste natuurkundigen van zijn tijd. Hij deed gewigtige opmerkingen over de magneetkracht. Onder anderen die, dat de zeilsteen niet alleen al het ijzer, maar ook zijn ontbindingen, en alle ligchamen, die ijzerdeeltjes bevatten, aantrekt. Hij vond een werktuig uit, tot proefnemingen wegens de wrijving der metalen, en stelde een nieuwe inrigting voor tot het doen van weêrkundige waarnemingen. Hij bewees, door eene beslissende proef, dat de zamengedrukte lucht niets van hare veerkracht verliest, deed verscheidene proeven over de gekleurde ringen tusschen zamengeperste platen, over de kleuren, door de mengeling van verschillende vloeistoffen veroorzaakt, en over het vermogen, dat mengelstoffen van onderscheidene kleuren bezitten tot inzuiging van het licht. Hij bewees vervolgens, dat de vuur- of warmtestof alleen niet genoegzaam was tot verklaring van het oprijzen der dampen. Met Lulofs en Wolff bepaalde hij het eerst de soortelijke zwaarte van het water, en gaf daarbij te kennen, dat men ook op de temperatuur van den dampkring moest letten. Hij vond den *atmometer* en *pyrometer* uit, en bezigde reeds de *electriciteit* tot verklaring van den regen. Dus bereidden hij en 's Gravezande reeds de groote omwenteling, die Priestley en Lavoisier in het einde der achttiende eeuw zouden bewerkstelligen. De scheikunde werd telkens meer in de natuurkunde getrokken, zoo als de gedane ontdekkingen aantoonen, en men begon in te zien, dat de dampkring als eene groote scheikundige werkplaats moest worden beschouwd, in welke de natuur zich gedurig met vereeniging en ontbinding bezig hield.

Musschenbroek, hoewel een hoog verdienstelijk natuurkundige, bezat echter geensins het scherpzinnig oordeel van 's Gravezande. Zijne sterkte bestond meer in het nemen van proeven, en het in 't werk stellen van waarnemingen. Vooral zijne *metereologische* en *magnetische* proeven verdienen grooten lof en worden nog heden gebruikt. Zijne proeven over de haarbuisjes zijn merkwaardig, en waren toen ter tijd nieuw. Hij ontdekte eenige fouten in de Trigonometrische meting van Snellius, en herhaalde daarop gedeeltelijk zijne graadmeting; doch dit werk kan wegens zonderlinge naauwkeurigheid niet geroemd worden. In de werktuig- en bouwkunde is de kennis van de kracht en sterkte der materialen van het grootste belang, en vele proeven zijn daaromtrent voorheen in Frankrijk,

door Coulomb genomen, en men zette dit onderzoek later, vooral in Engeland, met ijver voort. Aan Musschenbroek komt de eer toe van het eerst hierover nauwkeurig nagedacht te hebben. Ook is hij de uitvinder der handelwijs, om reeksen van waarnemingen, door kromme lijnen, graphisch voor te stellen. Dit middel, door Musschenbroek voor metereologische waarnemingen gedaan, wordt thens op vele anderen toegepast. Humboldt heeft er zich met veel gevolg van bediend. De oratie, in 1730 te Utrecht bij het nederleggen van het rectoraat gedaan, *de methodo instutuendi experimenta physica*, hoewel oneindig minder dan die van 's Gravezande, *de Evidentia*, verdient allezins vermelding.

In de schriften van Musschenbroek, begint men reeds een veelvuldiger gebruik van de *Analytische* methode te vinden. dan bij 's Gravezande plaats had, dit is inderdaad eene opmerking, die wel vermelding verdient.

Musschenbroek heeft de proeven der leden van de Florentijnsche Academie (*del Cimento*) in 't latijn vertaald, en, met aanteekeningen verrijkt, uitgegeven.

Er bestaan van hem nog eene uitmuntende reeks van waarnemingen in handschrift, welke de hoogleeraar Nieuwenhuis vergeefs heeft gepoogd uit te geven.

Musschenbroek was lid der koninklijke academie te Parijs, Montpellier, Berlijn, Stockholm, Petersburg, Felix meritis, enz. Hij werd door den koning van Denemarken in 1732 beroepen naar Koppenhagen, in 1737 door den koning van Engeland, op een zeer aanzienlijke jaarwedde, in 1740 door den koning van Pruissen en de keizerin van Rusland, en eindelijk in 1753, door de koning van Spanje om slechts vijf jaren te komen ad *f* 25,000 's jaars, welke aanbiedingen hij steeds van de hand sloeg. Hij overleed den 19 September 1761. J. Houbraken, en naar hem, J. J. Hayd, hebben ons zijn afbeeldsel nagelaten.

Hij gaf in het licht:

Epitome Elementorum Physico-Mathematica ad usus Academicos. Traj. 1726. 8°. 1734. L. B. 1741. 8°. vert. in het Hgd. Augsb. 1765. 8°. tweemaal in het Fransch, ééns door Pierre Massuet *Dr. en medicine.* (*Essai de Physique — avec une Description de nouvelles sortes de machines Pneumatiques et un Recueil d'Experiences par Mr. J. v. M. Traduit du Hollandais.* (*Natuurkunde en J. v. M. over de luchtpompen.* Leyd. 1736, 1739) 2 T. 4°., waarvan een uittreksel in *Bibl. rais.* 1739. T. XXIII. p. 59 suiv. een tweede overzetting is van Sigaud de la Fond (*Cours de Physique* Leyde et Paris 1769, 3 vol. 4°. fig.) naar de laatste latijnsche uitgaaf: *Introductio ad Philosophiam naturalem.* L. B. 1762. 2 vol. 4°. door Lulofs uitgegeven. „Le plus vaste recueil de ce que'on connoisoit alors de physique."

Dissertationes Physicae experimentales et geometricae de magnete, laborum capillorium vitriorumque speculorum extractione, magnitudine terrae, cohaerentia corporum firmorum: dissertationes ut et ephimerides metereologicae Ultrajectinae. L. B. 1729. 4°.

Tentamina Experimentorum naturalium in Academia del cimento ex Italico sermone in Latinum conversa, quibus commentarios nova experimenta et orationem addidit P. v. M. L. B. 1731. 4°.

Institutiones physicae. L. B. 1734. 8°. 1734. 8°. 1741. 8°. 1748. 8°. 1762. 8°.

Institutiones Logicae. L. B. 1746. 8°.

De aëris praestantia in humoribus corporis humani. Leidae 1739. 4°. Ook in Hallers *Dissert. Anatom.* Vol. IV. p. 590, seqq.

Geschrevene en gedrukte stukken over de watermachine des heeren L. Genneté, achter het Pesthuis te Leyden, in 1754 *opgerigt, met afkeurende advysen der Professoren P. van Musschenbroek en Allemand, en van den heer A. Edens, daarna uitgebragt, met afbeeld.*

Een lijst zijner nagelatene handschriften vindt men p. 180 volgg. der *Bibliotheca Musschenbroekiana* L. B. 1826, van welke vele door de Acad. Bibl. te Leyden zijn aangekocht. Zie *Catalogus Librorum manuscriptorum que in inde ab anno* 1741 *Bibliothecae Lugduno-Batavae accesserunt.* N°. 784.

Zie Saxe, *Onom. Lat.* T. VI. p. 269; *Anal.* p. 679; Drackenborch, *Series Proff.* n°. LXVI et LXXXVIII; Stolle, *ad Heumannum* p. 773; *Par elegiarum ad P. v. M. collegam honoratissimum a...* (ms.) J. Lulofs, *Oratio, de causis Astronomiae promotae* p. 33; Ravii, *Oratio paneg. in natalem centiquessimum et quinquesimum, Acad. Traiect.* p. 19—21; te Water, *Narratio*, p. 37—39, 218; Heringa, *de Auditorio*, p. 145; Siegenbeek, *Gesch. d. Leidsche Hoogeschool*, D. I. bl. 271, 282, 300; D. II. bl. 194; van Kampen, *Bekn. gesch. d. Letter. en Wetens. in Nederl.* D. II. bl. 351—361; D. III. bl. 310—312; *Vrije Fries*, D. VII. bl. 358; Collot d'Escury, *Holl. roem*, D. VII. bl. 31—67; *La vie de Mr. P. v. M. — par son fils J. W. de M. conseillier et Echevin d'Utrecht* (176) ms.; Saverien, *Vies des Philosophes* VI; Condorcet, *Eloges;* Boerner, *Nachr. von Aertzen*, T. I. p. 529—541; T. III. p. 742; *Nouv. Biogr. gener.; Bibl. rais.*, T. XXIII. p. 59, suiv.; T. XXIX p. 187, 202; T. XXXII. p. 48; T. XXXIV. p. 100, 101; T. XXXVIII. P. II. p. 110; T. XLI. p. 443; T. XLV. p. 147; *Biogr. moderne; Petite Biogr. Convent.; Biogr. Univ.; Biogr. histor.;* Rotermund; *Conv. Lex.;* Bauer; *Acta erud.* T. X. p. 770; T. XIII. p. 609; T. XV. p. 2; *Nova acta erud.* 1748, *Aug.* p. 469—471; *Julio*, p. 412, 413; 1742, *Sept.* P. I. p. 515—518; *Cat. Bibl. Bunav.* T. I. Vol. II. p. 1461; A. Haller, *Bibl. Anatomica*, T. II. L. VIII. n°. 846, p. 100, 101; *Cat. Gevers*, p. 38; *Cat. Krijghton*, p. 118, 119; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Verwoert, *Woordenb. d. Zamenl.;* Muller, *Cat. v. portr.; Navors.* D. VII. bl. 95, 252; D. IX. bl. 331; D. X. bl. 56 *Boekz. d. Gel. Wer.* 1721 a. bl. 112; *Naaml. v. d. Proff. van Utrecht*, bl. 84; *Bibl. Bremens Cl.* VII. p. 117; Schotel, *Kerk. Dordr.* D. II. bl. 299, 355.

MUSSCHENBROEK (PETRUS VAN), kleinzoon van den Leydschen hoogleeraar van dien naam, werd den 9 September 1764 te Utrecht geboren, alwaar hij, na zich zeer grondig, vooral in de kennis der beide regten, onder de hoogleeraren Roorda en Bondam, geoefend te hebben, in 1788 den doctoralen graad verkreeg op een *dissertatio, sistens diplomata quaedam Trajectina nondum edita annotationibus illustrata.* Na meer dan eene regtskundige bediening tot den jare 1795 te Utrecht vervuld te hebben, bleef hij door den loop der tijden zonder aanstelling tot 1803, toen hij schepen werd in zijne geboortestad. Vervolgens bragt zijn diep inzien in de verschillende takken der regtsgeleerdheid te wege, dat hij in 1807 door koning Lodewijk benoemd werd tot lid van het wetgevend ligchaam, en tevens met de heeren J. E. Reuvens en C. T. Elout, belast met de vervaardiging van een nieuw ontwerp van het crimineel wetboek; welke commissie na verloop van vier maanden met hare werkzaamheden gereed was, en 's konings hooge goedkeuring ondervinden mogt.

Onder Napoleons bestuur werd hij voorts aangesteld tot lid van de regtbank te Utrecht, van welken post hij, na daarin in 1814 bevestigd te zijn, op het einde van 1820 eervol ontslag verkreeg, als zijnde door eene kwijning naar ligchaam en ziel overvallen, welke eindelijk op den 14 Junij 1823 zijn overlijden ten gevolge had.

De rust, welke zijne ambtsbezigheden hem overig lieten, werd door hem onafgebroken en onvermoeid besteed aan het beoefenen van de geschiedenissen onzes vaderlands, en van zijne oudere en latere regten en letterkunde. Daar Musschenbroek zich gelukkiglijk in staat zag, tot het aanleggen eener belangrijke boekerij, liet hij bijna geene gelegenheid voorbij gaan om deze zijne lievelingsvakken te verrijken, vele handschriften, en oude werken op de verkoopingen der heeren Bondam, Visser, Steenwinkel, van Wachendorff en anderen, vooral voor hetgene zijn vaderstad betrof, opkoopende, doorsnuffelende, en ook, waar het pas gaf, deze aan het licht brengende, gelijk reeds in zijne Inaugurale dissertatie gebleken was. Zoo zijn wij aan zijne mindere bezigheden, na het vertrek van koning Lodewijk, verschuldigd: Eenige stukken betreffende de Utrechtsche geschiedenissen, Utr. 1810, bevattende 1°. stukken over den keizerlijken tol van het kapel van St. Maria te Utrecht, en 2°. een register van charters en papieren, weleer (voor 1795) berust hebbende in de archiven der staten-kamer te Utrecht, gelijk hij mede in hetzelfde jaar met eene voorrede uitgaf, *dat Oestfriesche Lantrecht.* Dat hij ook in latere jaren in dezelfde en andere vakken werkzaam bleef, blijkt o. a. zoowel uit een in 1817 door hem geschreven brief, waarin hij vermeld op de pers te hebben »Zeker Diarium van Arn.

Buchelius, afgeschreven door den heer van Wachendorff, en waarbij hij eenige aanteekeningen zoude voegen," als uit de pogingen door hem, omstreeks denzelfden tijd, aangewend ter uitgave van de weerkundige en magnetische dagboeken, weleer door zijn grootvader Petrus van Musschenbroek, dertig jaren lang gehouden. Het was Jacobus Nieuwenhuis, die aannam zich volgaarne met die taak te willen belasten, welk plan echter van Musschenbroek evenmin als talrijke andere bij zijn leven mogt ten uitvoer zien leggen.

Zijne rijke boekverzameling werd den 4 October 1826 en volgg. dagen bij S. en J. Luchtmans te Leyden verkocht. (*Bibliotheca Musschenbroekiana.* L. B. 1826). Musschenbroek was sedert 1804 lid der Maats. v. Ned. Letterk. en corresp. der tweede klasse v. h. Kon. Ned. Inst.

Zie Mr. Bodel Nyenhuis in *Handelingen van de Jaarl. Vergad. der Maats. van Nederl. Letterk.* 1824. bl. 38 volgg.; Dr. P. J. Vermeulen, *Versl. d. Utr. archiev.*

MUSSCHER (Michiel van), werd in 1645 te Rotterdam geboren, en gaf reeds in zijne jeugd blijken eener onbedwingbare neiging en van den gelukkigsten aanleg voor de teekenkunst. De eerste teekenlessen ontving hij van Martijn Zaagmolen, en later oefende hij zich onder Abraham van den Tempel, Metzu en A. van Ostade in het schilderen. Veelal vertoefde hij te Amsterdam, waar de kunstlievende Jonas Witsen hem tot maecenas en vriend was. Hij muntte in het portret en moderne gezelschapstukjes uit, doch vervaardigde ook verdienstelijke geschiedkundige ordonnanties. Zijn koloriet was helder en waar, zijn penseel malsch en breed, waarvan een zijner stukken op het Haagsch Museum, waarop hij zich zelve, zijne vrouw en zijn zoon afbeeldde, ten bewijze strekt.

Op de verkooping van G. van der Pols, gold zijn *Gezigt op de Prinsegracht bij de Westermarkt te Amsterdam* *f* 325.—, op die van A. Meijnts, *eene vrouw, in oud Hollandsche kleeding, aan naaiwerk bezig*, *f* 455.—, op die van S. Ris, *twee binnenhuizen*, in het eene *een deftig heer voor een tafel met boeken, wien een jager een eendvogel brengt*, en het andere *eene dame, geld gevende aan eene meid met een marktemmer in de hand*, *f* 1,415.—, op die van Vos, *het portret van den beroemden kunstschilder Willem van der Velde, voorgesteld in zijne binnenkamer zittende voor zijn ezel, waarop de aanleg van eene schilderij* (later het eigendom van den baron Verstolk van Soelen) *f* 600.—, Op de tentoonstelling te Manchester, in 1857, was zijn *portret*, en dat zijner vrouw *in zijne schilderkamer*, behoorende aan sir Humphrey de Stafford.

Kramm vermeldt nog andere portretten van hem, in zwarte kunst vervaardigd, ten halve lijve, regts, met palet en schilderstok in de linkerhand, in randwerk, aan de eene zijde de

dood met zijn zeis, en aan de andere het leven, een engel met zeepbellen, een vierregelig Hollandsch vers, beteekend *M. van Musscher*, *fecit. A°.* 1685. Ook bestaat er een portret, dijstuk met halskraag en hoed, Jan Stolker, *sculps.* zwarte kunst, naar J. van Ravensteyn, *pinx.* Ook komt er een in het *Museum Florentinum* voor. Als graveur heeft hij zich o. a. ook bekend gemaakt door een *bejaard manshoofd, met knevels*, in den trant als *de advokaat* van Jan Steen, een ander, dat *Vondel* in jeugdigen leeftijd zou voorstellen enz. Hij overleed in 1705.

Zie *Le Moniteur Universel*, *An.* II. (1794) n. 219, *An.* III. n. 45, 263, *An.* IV. n. 1, 125, *An.* V. n. 186, *An.* VI. n. 15, *An.* VII. n. 181, 206; *Biogr. Moderne*, (1806); *Petite Biographie Convention.*, (Paris 1815); *Gal. des Contemp.*; *Nouv. Biogr. Génér.* (Paris 1863); Immerzeel; Kramm; Kobus en de Rivecourt.

MUSSCHERT (JACQUES VAN), vervaardigde bijschriften op A. Hoogvliet, S. Feitama, M. de Roode, J. M. Quinkhard en B. Huydecoper in het *Panpoëticon Batavum* van A. van Halen (1720).

Zie van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*

MUSSEM (JAN VAN), te Wormhout in West-Vlaanderen, noemde zich magister, vertolkte uit het latijn in het Nederduitsch:

Rhetorica, die edele const van welseggheu, ghenomen uyt de oude vermaerste Rhetorisienen ende Orateuren, als Cicero, Quinctilianus, ende meer andere — overghestelt uyt den Latijnen in ghemeender spraken, bij enz. Nu van nieus oversien enz. Te Gouda, Jac. Migoen, 1607. kl. 8°.

Zie *Cat. der Maats. v. Ned. Letterk.* D. I. bl. 212, 314.

MUSSIS (GILLES LE). Zie MEUSIS.

MUSTON (CHRIST. R.), M. A. werd in 1832 predikant bij de Engelsche presbyteriaansche kerk te Rotterdam, later van New-Chapel te Bedford.

Hij gaf in het licht:

Recognition in the world to come; or, Christian Friendship in earth perpetuated in Heaven, door G. van Reyn in het Nederd. overgebragt.

Zie Steven, *Hist. of the Scottish Church*, p. 335.

MUTS (SIMON), gereformeerd burger te Amsterdam. Zijne begrafenis in de Nieuwe kerk aldaar door de gereformeerden, in 1566 gaf aanleiding tot een hevig oproer.

Zie Wagenaar, *Amsterd.* D. III. bl. 187.

MUTSAERTS (DIONYSIUS), in 1578 te Tilburg geboren, aanvaardde in 1603 de orde van Premonstreit in de abdij van Tongerloo. Nadat hij vervolgens, van het jaar 1616 tot 1625, de pastorij van Calmpthout had bediend, vertrok hij naar

Rome, en nam daar een groot deel aan de oprigting van het Norbertijnsch collegie, uit welke zeer veel nut voor de R. C. kerk in Nederland is gesproten. In 1626 uit Italie wedergekeerd, werd Mutsaerts proost of bestuurder van het nonnenklooster St.-Catharinendaal te Breda, dat door de oorlogsrampen zeer vervallen was, doch door hem, zoo wat de geestelijke levenswijs als de middelen van bestaan betrof, in een bloeijenden toestand werd hersteld. Hij werd hierin door den wijzen raad van bisschop Ophovius geholpen. Men vindt onder anderen vermeld, dat zij, van den 14 tot den 18 November 1630 in de abdij Postel, deswegens met elkander hebben geraadpleegd. Mutsaerts is den 19 November 1635, te St.-Catharinendaal overleden, en in de kloosterkerk voor het hoog altaar begraven. Toen hij pastoor in Calmpthout was, schreef hij eene kerkelijke geschiedenis, van het begin der wereld, welke hij tot het jaar 1628 heeft gebragt. Ook vervaardigde hij toen eene geschiedenis der kerk in Nederland met den volgenden titel:

Generale Kerckelyke Historie van het begin der werelt tot het jaer onzes Heeren J. C. MDCXXIV, vervattende beneffen ende naer de geschiedenissen des O. T., den ouden stant der H. R. Kercke, de onafgebroken successie der Pausen .... verrijkt ende vermeerdert met de Kerckelycke Historie van Nederlandt. Antwerpen by H. Verdussen, 1624, 2 d. fol.

Ofschoon de schrijver wegens zijne geleerdheid en naarstigheid geprezen wordt, is echter dit werk van weinig belang voor onze Nederlandsche geschiedenis, daar men meestal hetzelfde elders vinden kan, en de bijzonderheden, die hij anderen niet zijn geboekt, liggen, als het ware, onder de algemeene zaken bedolven.

Proost van St.-Catharinadaal zijnde, beschreef hij het leven van den H. Norbertus en de plegtigheden der overbrenging van dezen heilige uit Maagdenburg naar Praag. Ook heeft hij de levensberigten van de heiligen der orde van Premonstreit in handschrift nagelaten, welk werk men denkt hetzelfde te zijn, dat later door Joannes Ludolphus van Craeywinckel, kanunnik van Tongerloo, in druk is uitgegeven. Hij had nog een ander werk over de heiligen van genoemde orde opgesteld, waarvan de geleerde Johannes Chrysostomus van der Sterre veel gebruik heeft gemaakt in zijne uitgaaf der feesten van de heiligen uit de orde van Premonstreit, welke in 1625 te Antwerpen plaats had. Mutsaerts heeft wijders eene litanie van den H. Augustins laten drukken, die door den H. Stoel was goedgekeurd, en men gewoon was in de abdij Tongerloo te bidden.

Zie *Necrol. Tongerl.* ms.; Val Andreas, *Bibl. Belg.*, p. 190; Foppens, *Bibl. Belg.* T. I. p 245; *Oudh en Gestichten van 's Hertogenbosch* bl. 475; van Herdegom, *Diva virgo candida* p. 201;

van Heylen, *Histor. Verhandel. over de Kempen* op den Bladwijzer; van Gils, *Kath. Meyer. Memorieb.* bl 504, 505; van Gils en Coppens, *Nieuwe Beschrijv van den Bosch* D. IV. bl. 180, 181; De Wind, *Bibl. van Nederl. Geschieds.* bl. 372, 378, 579; Hermans, *Not. Lit. Brab. Sept.;* Mol, *Kerk. Gesch. v. Nederl.* D. I. Voorw. bl. XXIV.

MUTSAERTS (NICOLAAS) te Tilburg geboren, studeerde te Tongerloo, werd in 1573 pastoor in zijne geboortestad, en had tijdens zijne bediening veel van het protestantsche krijgsvolk, dat hem in den kerker wierp, te leiden. In 1590 werd hij tot pastoor van Tongerloo verkozen. Daar de benoeming des konings van Spanje, die, volgens gebruik, de keus moest bekrachtigen, tot den 12 Augustus 1592 was uitgesteld, werd Mutsaerts eerst den 20 October van dit jaar, door den prelaat van Park, Franciscus van Vlierden, in zijne waardigheid van prelaat bevestigd. Deze plegtigheid had te Brussel plaats, en werd den volgenden dag door zijne wijding gevolgd, die in het maagden-klooster van de H. Elisabeth, in dezelfde stad, in het bijwezen van den prelaat van Park en van die der abdijen Averbode, Heylissem en Diligem, door Levinus van Beeken, bisschop van Antwerpen, werd verrigt. Mutsaerts toonde veel ijver voor de belangen der abdij, liet hare vervallen goederen verbeteren en bevorderde het geestelijke onderwijs bij zijn onderhoorigen. Niet alleen nam hij in 1595 deel in het godgeleerde collegie, dat eenige prelaten der orde van Premonstreit in 1571 aan de universiteit te Leuven tot stand bragten, en beijverde zich de abdij van bekwame leeraars te voorzien.

In 1603 was Mutsaerts genoodzaakt de vlugt te nemen, ten einde zich tegen de vervolgingen van het krijgsvolk in veiligheid te stellen.

Hij vestigde zich te Herlaer, waar hij een geruimen tijd zijn verblijf hield, doch zorgde dat hem in hetzelfde jaar een medehelper werd toegevoegd. Nadat hij in 1607 aan de provinciale kerkvergadering van Mechelen en in 1608 aan de wijding van den prelaat van Berne had deel genomen, overleed hij den 21 November, in den ouderdom van 78 jaren.

Zie van Gils en Coppens, *N. Beschrijv. van 's Bosch*, D. V. bl. 257, 258.

MUZENBECHER (ESDRAS HEINRICH) te Hamburg in 1744 geboren, was akademieprediker te Göttingen, tot hij, op aanbeveling van den abt Jeruzalem, te Brunswijk, in 1773 als predikant der Luthersche gemeente te 's Gravenhage werd beroepen. Den 28 November 1780 beriep hem de kerkenraad te Amsterdam. Hij werd met twee zijner ambtgenooten van onregtzinnigheid beschuldigd; doch vertrok in 1789 als generaal superintendent naar Oldenburg. De kerkeraad zijner gemeente schonk hem bij die gelegenheid een fraaije zilveren thee-vaas, welke op een

folio-blad is afgebeeld. Hij was een welsprekend leeraar en gaf in het licht:

Specimen Illustrationum variorum N. T. locorum ex B. Bielii Thesauro Philologico seu Lexico in LXX et aliis veteris Testamenti interpretis in *Symbolae litter. Haganae Cl. II.*

Drey Predigten 1780.

Predikatie ter gedachtenisse van den Weleerw. en Zeer gel. Heer Jan Hendrik Vorstius, gehouden in de Nieuwe kerk te Amsterdam, op den 26 April 1783.

Zie Domela Nieuwenhuis, *Geschied. d. Ev. Luth. Gemeente te 's Gravenhage* bl. 62; Dez *Geschied. d. Amsterd. Luth. Gem.* bl. 168 vlgg.; Dez. en Schultz Jacobi, *Bijdrag. tot de Gesch. d. Ev. Luth. Kerk* D. VII bl. 122 volgg.

MUYCKENS (Theodorus), zoon van Arnold Muyckens en van Adriana van Adrichem, werd den 27 Augustus 1665 te Amsterdam geboren, studeerde aan de Leydsche hoogeschool in de wijsbegeerte en geneeskunde, en promoveerde den 27 April 1691 in dat laatste vak. Hij vestigde zich te Amsterdam en bleef bij de praktijk, de wetenschap beoefenen. In 1693 verschenen te Leyden zijne *Collectanea Chymica Leidensia contracta*, welken arbeid de Regering dier stad en Curatoren met goud bekroonden. Den 8 Junij 1706 aanvaardde hij het hoogleeraarsambt in de ontleed-, schei- en plantenkunde te Groningen, en den 9 Augustus 1700 verleende men hem aldaar den doctoralen titel in de philosophie. Den 8 Februarij 1721 ontviel hij aan de hoogeschool. Hij was ongehuwd.

Zie *Programma funeb.; Gedenkb. d. Gron. Hooges.* bl. 60.

MUYDEN (Joannes van) studeerde in 1390 aan de hoogeschool te Praag. Hij behoorde tot de bestuurders der hoogeschool als decaan der philosophie faculteit.

Zie Dolprat, *Broeders v. Groete* bl. 278.

MUYDEN (Wouther van). Zie MUDA (Walther de).

MUYDEN (Johannes a), den 26 Januarij 1652 te Utrecht geboren, studeerde in de regten en werd eerst praeceptor der 4de klasse, vervolgens prorector der Hieronymiaansche school. Den 27 December 1680 benoemden curatoren hem tot buitengewoon en den 8 October 1683 tot gewoon hoogleeraar in de regten. Hij overleed den 25 Mei 1729 [1]), en was twee maal gehuwd geweest. Zijne laatste vrouw, met welke hij in 1684 huwde, was Adriana van Benthem. Beide schonken hem kinderen, die allen ongehuwd overleden. Volgens Burman heeft hij slechts twee compendiën, namelijk *Institutionum* (*compendiosa Institut. Justiniani tractatio*, *Ultraj.* 1694, 8°) en *Pandectarum*, in het licht gegeven, die meermalen zijn her-

---

[1]) Volgens Burman. Volgens Heringa 1709.

drukt, het eerste in 1737 *cum Additionibus Everardi Ottonis* 8°. Den 21 Maart 1720 legde hij voor de vierde maal de rectorale waardigheid neder met eene redevoering *de Philosophia et medicis iisque quae ex responsis jurisconsultorum et constitutionibus Principum de illis constituta sunt.*

Zie Burman, *Traj. erud.* p. 238, 239; *Boekz. d. Gel. Wereld*, 1720, bl. 357; Heringa, *de Auditorio* p. 142.

MUYDEN of MUIDEN (Mr. CORNELIS VAN) beroemd advocaat te Rotterdam in het laatst der 17e en begin der 18e eeuw, tijdgenoot en vriend van Alkemade en van der Schelling, die hun behulpzaam was bij hunne oudheidkundige onderzoekingen.

MUYDEN (J. VAN) gaf in 't licht:

Worstelende Christen, getrokken uit de schriften van Daniel Dyke. Dord. 1658, 8°.

Zie Abcoude, *Aanh.* bl. 845.

MUYKEN of MUYKENS (J.) plaatetser, omtrent 1606 geboren. Heller vermeldt van hem:

Abraham buigt voor drie Engelen.

Een knielende Magdalena in een grot.

Venus en Amor, slapende in een grot, waarbij een Sater, 1637.

Zie Kramm.

MUYKERS (THEOD.). Zie MUIKERS (THEOD.).

MUYLWYCK (CATHARINA), waarschijnlijk de dochter van Matthijs van Muylwyck en van Agatha van den Bosch, gehuwd met Nathanael Maasland, predikant te Schiedam. Zij leefde in de eerste helft der 17e eeuw en was als dichteres en zangeres vermaard. Cats droeg haar zijne *Galathea* op. Men verwarre haar niet met haar naamgenoot, op welke Corn. Boey een latijnsch gedicht vervaardigde en dat voorkomt bij Lydius, *Vrolijke uren des doots* bl. 302.

Zie Schotel, *Geschied-, Letter- en Oudheidk. Avondstonden*, bl. 167.

MUYLWYCK (MATTHIJS VAN), zoon van Willem van Muylwyck Willemsz., raad en vroedschap (1558), later burgemeester van Rotterdam (1572), hoogheemraad van Schieland, den 29 Dec. 1574 overleden, en van Catharina van Veenland; vader van de vorige, werd raad en burgemeester van Schiedam, en in 1596 van wegen de Staten van Holland naar den koning van Denemarken, Christiaan VI, om dezen met de aanvaarding zijner regering geluk te wenschen en het voortdurend genot van eenige vroeger verleende voorregten en gunsten, ten behoeve van Amsterdam, Schiedam en Enkhuizen te verkrijgen. Hij huwde Agatha van der Burch Pietersdr., en liet kinders na.

Zie Balen, *Beschrijv. van Dordrecht* bl. 1178; Schotel, *Ill. school* bl. 45; *Schied. Jaarb.* 1852 bl. 60.

MUYLWYCK (MATTHIJS VAN DE MERWEDE heer van). Zie MERWEDE (MATTHIJS VAN DE).

MUYLWYCK (WILHELM VAN), raadsheer in 't hof van Holland. Men vindt een brief van Hooft aan hem in 1638 geschreven.

Zie Hooft's *Brieven* (uitg. van Vloten) D. III. bl. 242.

MUYNERS (BERNARDUS), ook Bernardus Arnoldi genoemd, werd in 1538 of 1539 geboren.

Hij was ten tijde der Reformatie predikant bij de Lutherschen in Zuid Nederland. Te midden der uiterste gevaren had hij de gemeente te Brussel bediend, en was eindelijk genoodzaakt geworden naar Aken te vlugten. In het laatst der 16e eeuw beriep men hem te Woerden, van waar hij later naar Rotterdam vertrok. In 1601 kwam hij te Leyden, waar hij in 1612, in den ouderdom van 74 jaren overleed. Na zijn dood werd, door zijn weduwe en kinderen zeker werkje van hem uitgegeven, opgedragen aan predikanten, ouderlingen en diakenen der gemeente te Amsterdam, die zich de belangen van dit gezin schijnen aangetrokken te hebben, met eene voorrede van M. Arnoldus Glaserus, predikant te Woerden. Het voert tot titel:

Passie, ofte het lyden ende sterven onses Heeren Jesu Christi, naar de ordening der historien uyt de vier Evangelisten te samen getrocken, ook derselver Passi uytlegging, in seven sermonen; oock een Christelycke uytlegging der verrysenis Jesu Christi in 4 sermonen. Ghedaen door den geleerden Bernhardum Aernoldi, Minister der Ausborchsche confessie der stadt Leyden. Joan. 5. Ondersoekt de Schriftuere, want sy geeft ghetuyghenis van my. Tot Leyden. By Diderik Cornelisz. ende J. A. Cranisz., A°. 1613.

Zie de Voorrede van Glaserus; Manné, *Hist. der Reformatie* bl. 337; Schultz Jacobi en Nieuwenhuis, *Bijdragen tot de Geschiedenis der Evangel. Luth. Kerk in de Nederlanden*, Stuk II. bl. 45 (in de noot), Stuk III bl. 107, 108, Stuk V bl. 33; Glasius, *Godgel. Nederland.*

MUYR (HENDRIK VAN DER) rederijker uit den aanvang der XVIIe eeuw. Men heeft van hem:

Vreeds-Triumph gedicht, ghecomponeert ende rhetoryckelyken vertoont by de camer. Vernieut wt Liefden tot Gorinchem 1609 en *Klucht van den Ketelboeter en Frans Joppen en Gerritgen de Licht*, beiden in 1644 gedrukt.

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* D. V. bl. 459; *Cat. d. Maats. v. Nederl. Letterk.* D. I. bl. 221, D. III. bl. 244.

MUYS VAN HOLY (JAN), zoon van Pieter Muys van Holy, schepen en veertig te Dordrecht en van Ermgard

van Alblas Jansdr. »ging den 6 Junij 1573 als volontair naar den Heere prince van Orange, in 't beleg van Haarlem en werd den 16 in zijn been geschoten, te Leyden gebragt, ten huize van Mevrou van Leé, alwaar hij sterft den 24 Junij op St. Jans dag, en in St. Pieters kerk aldaar begraven."

Zie Balen, *Beschrijv. van Dordrecht* bl. 1134.

MUYS VAN HOLY (Mr. JACOB), zoon van Pieter Muys van Holy, ouder broeder van den vorige, was een vurig aanhanger van Willem I, en bragt niet weinig toe tot overgave van Dordrecht aan de Watergeuzen. Den 1 Augustus 1572 werd hij, door den koning van Spanje verklaard, »kapitein der rebellen," »alzoo binnen Dordrecht bevolen en geordonneerd was, alle kelken, ciborien, monstrantien, goud- en zilverwerk, de kerken en kapellen toebehoorende, in zijne handen te brengen." Hij was den 28 Septemner lid van den raad geworden, den 29 October 1572 werd hij schout, den 8 Julij 1577 burgemeester en in 1583 wederom schout van Dordrecht en bailliu van Zuid-Holland. In 1574 en eenige volgende jaren bekleedde hij het ambt van ontvanger generaal van Holland en Westfriesland en van gecommitteerde ter finantiën. »Gedurende deze bedieningen (schrijft Balen) is hij geemploijeerd geweest in de secreetste affaires; heeft ook reizen en commissien zoo binnen als buitenslands waargenomen, volgens de brieven en commissien, daarvan nog aanwezig." In 1573 werd hij tot een der raden van den Prins aangesteld, en in 1577 was hij de eerste afgevaardigde, welke, in naam der Statan van Holland en Zeeland de Unie van Brussel onderteekende.

Hij huwde in 1561 Elisabeth van der Linde, dochter van Hugo Pietersz., heere van de Linde en Voorde en van Kornelia Mols, bij welke hij verscheidene kinderen naliet.

Zie Balen, *Beschrijv. v. Dordrecht* bl. 1135; Muller, *Cat. van portr.*; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VI. bl. 367; Scheltema, *Staatk. Ned.* bl. 399; J. C, de Jonge, *Unie van Brussel* bl. 136.

MUYS VAN HOLY (HUGO), zoon van den vorige, werd te Dordrecht geboren, bekleedde van 1599—1620 het Schoutambt aldaar, werd in dit jaar bailjuw en dijkgraaf van den lande van Stryen, in 1619, 1620, 1621 gecommitteerde in 't Collegie der Staten Generaal, in 1622, 1623, 1624 lid der gecommitteerde Raden der Staten van Holland, in 1624 en 1625 burgemeester van Dordrecht, en kwam den 15 Maart 1626 in den Raad van Staten.

Hij was ook ordinaris gecommitteerde ter vergadering der Staten van Holland en Westfriesland. Hij stond in hoog aanzien bij prins Maurits, en was oorzaak dat ten jare 1618 geen verandering in de regering werd gemaakt. Hij bekleedde

dezen raad met de wijze reden, dat het ongelijk aan weinigen, doorgaans bij allen werd opgenomen.

Hij had een groot deel aan het in hechtenis nemen van Oldenbarneveld, de Groot en Hoogerbeets en werd ook tot het voorloopig hooren en naderhand tot het vonnissen der Staatsgevangenen benoemd. De Groot maakte aanmerking op zijne benoeming, als zijnde deze, vermits hij schout, officier van justitie was, strijdig met 's lands costumen. Het algemeen gerugt wildde dat hij een der doordrijvers van het doodvonnis van Oldenbarneveld was. Van hier welligt 's volks afkeer van hem, die bleek, toen, na zijn overlijden aan een walgelijke ziekte, er naauwelijks burgers te vinden waren, die het lijk ten grave wilden geleiden, en men riep dat de satan het uit de kist had gehaald.

Hij stierf te Dordrecht 28 Mei 1626. Zijn eerste vrouw was Philippote Casenbroot, dochter van Mr. Leonard Casembroot, Raadsheer in den Hove van Holland, zijne tweede Catharina Rataller, dochter van Mr. George Rataller en van Margareta van Loo uit Friesland. Zij schonk hem drie kinderen.

Hugo Muys van Holy was de oom van de beroemde Janus Rutgersius, die hem het eerste boek zijner *Variae lectiones* opdroeg.

Bladz. 237 noemt hij hem: »Vir. cujus magnanimitas ac erga patriam fides et constantia, ut olim bello ita nunc in pace eniteseit," en deelt een gesprek met hem mede over den oorsprong van den naam *Dordrecht*.

Hij was heer van Kethel en Spaland en werd door Gustaaf Adolph, koning van Zweden, tot ridder benoemd.

Zie Balen, *Beschrijv. v. Dordr.* bl. 1137; Brandt, *Hist. der Regtspleging van Oldenb.* bl. 251; De Wall, *Priv. van Dordr.* D. III. bl. 1664; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XI. bl. 114, 138, 281, 296, 341; Vollenhoven, *Broeder's Gevangenisse* bl. 97; Scheltema, *Staatk. Nederl.*; Schotel, *Kerk. Dordr.* D. I. bl. 269; Bilderdijk, *V. G.* D. VIII. bl. 83. 264.

MUYS VAN HOLY (Mr. AREND), jongere broeder van den vorige, werd in 1592, na het overlijden van zijn vader, bij provisie schout en baljuw van Zuid-Holland, in 1620, 1621 schepen en burgemeester van 's Heerenwegen. Hij overleed in 1622 kinderloos.

Hij was de oom van den beroemden philoloog Janus Rutgersius, de zwager van Heinsius, die hem het tweede boek zijner *Variae lectiones* opdroeg.

Zie Balen, *Beschrijv. van Dordr.* bl. 1135.

MUYS VAN HOLY (JACOB), zoon van Hugo Muys van Holy en Katharina Rataller, heer van Kethel, Woude

en Spaland, werd te Dordrecht geboren en volgde zijn vader in 1626 als baljuw en dijkgraaf van den lande van Strijen op. Hij huwde Martina Joachimi, dochter van Albert Joachimi, ridder, heer tot Oost einde van Hoedekens kerk Vinninge, en van Adriana Huyssen, van Rotterdam, die hem geen kinderen schonk. Karel I koning van Engeland, verhief hem tot ridder (baronet). Hij overleed 22 Julij 1653.

Zie Balen, t. a. p. 1137.

MUYS VAN HOLY (AREND), zoon van Simon Muys van Holy Anthony's zoon, secretaris van den Hove en Hooge vierschaar van Holland, en van Janneken van Kortenhoeff, bekleedde van zijn jeugd af vele aanzienlijke bedieningen in zijn geboortenstad. Zoo werd hij in 1660 welgeboren of mansman van den Hove en Hooge vierschaar van Zuid-Holland en penningmeester van den Zuid-polder van Barendrecht en Pernisse, in 1661 Waterschepen, in 1663 commissaris van 't brood en schepen, in 1666 weesmeester ter weeskamer, in 1668 rentmeester van 't H. Geest- en Pesthuis ter Grooten kerk, voorts was hij secretaris, (1668) weesmeester ter weeskamer, superintendent van 't stapelregt, stadhouder en griffier van de leenen en baanderije en heerlijkheid Merwede; kerkmeester, gevolmagtigde ter thesaurie en burgemeesterskamer, en besoignes en bezorging van stads finantien, commercien, politien, colonel en artillerijmeester, grachtmeester, H. Geest- en Pesthuismeester ter Groote kerk en der Regulierissennonnen-goederen, burgemeester van 't gerecht en van de gemeente, en uit dien hoofde gouverneur der stad, stads sleutel bewaarder, representerend baron van de Merwede, en meermalen gecommitteerd ter dagvaard van de Staten van Holland en Westfriesland. In het jaar 1672 was hij secretaris en deed hij ernstige pogingen om Cornelis de Witt, tot het teekenen der acte, waarbij Willem III tot stadhouder werd benoemd over te halen, en de bekende letters *V*(*i C*(*oactus*) te doen doorschrappen. Ook was hij getuige in het berucht proces van de ruwaard, doch geenzins tot bezwaar van dezen. Men wil, dat hij, in dien tijd geen geringe toegevendheid omtrent de prins van Oranje betoonde; later echter nam hij de voorregten en vrijheden zijner geboortestad zoo ter harte, dat hij zich pligtshalven genoodzaakt achtte, van maatregelen te veranderen en zich tegen 's prinsen inzigten te verzetten. Dit bleek vooral in het vernieuwd verschil tusschen de stad en den stadhouder, wegens de nominatie der achten in 1685. Hij moest echter, vermits aan de zijde van den stadhouder, naar men zegt, meer met magt dan met regt werd te werk gegaan, het onderspit delven, werd op bijzondere aanschrijving van den prins als lid van den oudraad, ontslagen. Daar zij, die dezelfde lijn met hem hadden getrokken, hem toen verlieten, verkoos hij zijne overige dagen in stilte en rust te eindigen.

Men zegt, dat hij al die vermogen en begaafdheden had, die konden strekken om niet alleen den meesten invloed te erlangen' maar ook langen tijd te behouden, en dat hij een standvastig, onbeschroomd en moedig verdediger van stads en lands belangen was. d'Avaux schreef: dat hij, bij het hevigst der gemelde twisten zou gezegd hebben, wel te weten, dat de stadhouder voor had om zich van zijn persoon te verzekeren; doch dat dit hem geenszins zou kunnen afschrikken op het begonnen spoor voort te gaan, en' dat hij, voor het belang van zijn vaderland, wel een reis naar Loevestein over had.

Hij huwde 1. Elisabeth de Carpentier, 2. Maria de Witt en overleed in 1700.

Zie Balen, *Beschrijv. v. Dordr.* bl. 1139, 1140; Dez., *Daglijsten of Gedenkboek* (Dordr. 1676); Sylvius, *Verv. op Aitsema* D. II. B. 23 bl. 2 volgg.; van de Wall, *Hando v. Dordr.* bl. 1902 volgg.; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. XV. bl. 259—279, D. XVI. bl. 58; van Wijn, *Bijvoegsels* op D. XIV. bl 57—68, 24, 75, 81, 82, D XV. bl. 53, 54; d'Avaux, *Negoc.* T. IV. p. 200; *Beroerd Nederl.*; Scheltema, *Staatk. Nederl.*; Schotel, *Kerk. Dordr.* D. II. bl. 34; *Nederl. Keurd.* D. III, bl. 272; Hoogstraten, *Gedichten*, D. V. bl. 115; Kok; Kobus en de Rivecourt.

MUYS VAN HOLY (Mr. NICOLAAS) van Amsterdam, was aldaar advocaat en 54 jaren oud, toen hij gevangen werd genomen, en wegens het laten drukken en uitgeven van lasterlijke brieven, requesten en andere seditieuse geschriften, dienende tot affront en calangie van den regter en andere personen, 29 Oct. 1708, werd geconfineerd voor den tijd van 25 jaren op een verzekerde plaats om aldaar gehouden te worden buiten acces, en na expiratie van dien, ten eeuwige dage gebannen uit Holland en Westfriesland. Hij schreef:

Middelen en motiven om het kopen en verkopen van Oost- en West-Indische actien, die niet getranspoerteert werden,... te beswaren met een Impost ten behoeve van het gemeene Land en de stad Amsterdam. Amst. 1687.

In bijzonderheden nopens dit plan en het naar aanleiding daarvan voorgestelde in de vergadering der Staten van Holland, vindt men in een paskwil in 1690 *tegen Muys van Holy uitgegeven, getiteld: Eenige Aenmerckingen op een Pasquil genaemdt:* Vindiciae Amstelaedammenses of Contra-Spieghel der Waerheydt.

Relaes en Contradictie op de motieven, om het koopen en verkoopen van Oost- en West-Indise actien, te beswaaren met een Impost by de Heer N. M. v. H. Advocaat tot Amsterdam onwetend voorgestelt in (1687).

Oplossing van de difficulteiten, die by eenige gemaakt werden tegens sekere Memorie behelsende middelen en motiven. Gedr. tot Amsterd. 1687.

Consideratien enz. (*als 't voorg.*). *Met noodige aanteekeningen. z. a. t.* (*Tegenschrift van het voorgaande*).

Voorstel van zeker faciel middel, waar door men in tijden van nood, onder allerley soort van Regeeringen, een gelijkmatige schatting, van de Ingezetenen, naar proportie van iders capitael, soude kunnen omslaen, sonder fraude onderworpen te zijn of ook eenige hardigheden te gebruiken, Amst. 1691, *opgedragen aan den mysticus F. M. van Helmont.*

Antwoord van Mr. Nic. M. v. H. op sekere so genaemde Remarques, in druk uytgegeven jegens syn ontwerp en consideratien over 't redres van 't Quohier van den 200ste penning (*gedigt* 31 *Dec.* 1691) *Amst. Ph. Rotterdam.*

Zie Koning, *Lijfstr. Regtsoef. te Amsterd.* bl. 176; Tiele, *Cat. v. Pamfl.* D. III. bl. 269.

MUYS (Douwe), leerling van den doopsgezinden predikant Herm. Reynsken, schreef tegen Cornelius van Huyzens.

Zie Rotermund.

MUYS (J.) wij weten alleen van dezen meester dat hij, blijkens een *rookend boertje* (1810), in den aanvang dezer eeuw de graveerkunst beoefende.

Zie Immerzeel, Kramm.

MUYS (Cornelia), in 1745 te Rotterdam geboren, teekende haar portretten naar het leven en schilderijen.

Zie Immerzeel.

MUYS (Nicolaas) werd in 1740 te Rotterdam geboren, ontving onderwijs van zijn vader, die schilder was, en van Aart Schouwman. Hij bragt het zeer ver in het schilderen van binnenhuizen, die zeer uitvoerig zijn, doch kon, daar het les geven veel van zijn tijd wegnam, weinig tijd aan het beoefenen der kunst wijden. Op de verkooping van het kabinet van van der Pot van Groenevelt werd van hem een *Markt gezigt*, met een menigte figuren, rijk van bijwerk en alleruitvoerigst geschilderd, voor *f* 310 verkocht. Hij etsche ook eenige prentjes. Hij overleed in 1808 te Rotterdam.

Zie Immerzeel.

MUYS (Robbert), broeder van den vorige, werd den 2 Mei 1742 te Rotterdam geboren, leerde de teekenkunst van zijn vader, doch legde zich voornamelijk op de graveerkunst toe. In 1761, 19 jaren oud, sneed hij een *Zeegezigt* naar W. van de Velde met het onderschrift *Le salut du Vaisseaux*, dat onder de goede graveerwerken van dien tijd kan worden gesteld. Veel minder zijn zijne *vier gezigten op de stad Dordrecht*, naar de teekeningen van Jan Arends, door hem in 1766—1768 gegraveerd, en bij Blussé uitgegeven. Kramm bezit van hem *Een jongeling, die met een geopend ei in de handen*,

vrolijk naar den aanschouwer ziet, in 1765, door hem, naar eene schilderij van C. Schalken gegraveerd. Hij graveerde ook het *portret van Gaspard Netscher en zijne vrouw* naar de schilderij van dien meester, ook dat van *Maria Godin*, naar Netscher; van *Louis Marie van Welderen* en anderen. Hij vervaardigde ook vele geneeskundige platen voor het *Museum Anatomicum Academiae Lugd. Bat.* van den hoogleeraar Sandifort; den *Titel* voor het werk, *Natuurlijke Historie voor Kinderen* enz. Hij overleed te Rotterdam, den 19 December 1825.

Zie Immerzeel; Kramm.

MUYS (WILLEM), vader van de voorgaanden, werd in 1712 te Schiedam geboren en vestigde zich te Rotterdam. Hij vervaardigde historische onderwerpen, van grooten omvang, en tot kerkstukken dienden, portretten en ook eenige kabinetstukken in den trant der van Mierissen en van Pieter van der Werff. Hij overleed in 1763.

Zie Kramm.

MUYS (JOANNES) Med. doctor en burgemeester te Leyden. Hij schreef:

Praxis Chirurgica rationalis, seu observationes Chirurgicae secundum solida verae Philosophiae fundamenta resolutae Quinque Decades. L. B. 1685, 8°.

Decas Sexta et Septima. Ibid. 1690, 8°.

Podalirius redivivus, sive Dialogus inter Podalirium, in quo juxta normam Philosophiae solidioris mutta medico-chirurgica illustrantur et examinantur. L. B. 1686.

Praxis medico-chirurgica, Decades XII. Amst. 1695, 8°.

Observations on the texture of the muscles in *Philos. Trans. Num.* 339.

Praxis aurea 1657.

Observationes ad Pauli Barbetti chirurgicam et Tr. de Peste.

Podalirius perfectus.

Observat. Chir. Decades VIII.

Zie Vriemoet, *Ath. Fris.* p. 754; C. D. à Roy, *Catal. Bibl. Med.* T. IV. p. 1770; Jöcher; Rotermund.

MUYS (WIGER of WIJER WILLEM), zoon van Jan Muys, med. dr., en van Maria Schulting, werd 5 Jan. 1682 te Steenwijk, in Overijssel geboren, bezocht drie jaren de latijnsche school van Kampen, en mogt vervolgens het onderwijs van zijn broeder Izaak Muys te Vollenhoven, in de beginselen der algebra, meet- en geneeskunde genieten. Toen hij 16 jaren bereikt had, werd hij student te Leyden, studeerde onder de Volder en Senguerdius in de wijsbegeerte, en onder Bidloo, Dekkers en Hotton in de geneeskunde. Van Leyden begaf hij zich naar Utrecht, waar hij in October 1701 doctor in de geneeskunde werd. Te Steenwijk terug ge-

keerd, oefende hij aldaar drie jaren de praktijk uit. Vervolgens vestigde hij zich te Arnhem, en in 1707 boden Curatoren der Groningsche hoogeschool hem den stoel der philosophie en mathesis, door het vertrek van den beroemden Jean Bernouilli vacant geworden, aan; doch dit aanbod had, ten gevolge der twisten tusschen de regering dier stad en de Ommelanden geen gevolg. Twee jaren later (Maart 1709) benoemden Curatoren van Franeker hem, tot plaatsvervanger van Bernard Fullenius, hoogleeraar in de wiskunde. Den 13 Aug. 1711 aanvaardde hij zijn ambt met eene *Oratio de usu Matheseos in perficiendo ingenio et judicio* (Franeq. 1711 fol.).

Den 4 November 1712 werd hij hoogleeraar in de geneeskunde, in 1720 in de chimie, in 1726 in de botanie. Ook kreeg hij later het opzigt over den plantentuin.

Muys overleed den 19 April 1744, in den ouderdom van 63 jaren. Zijn ambtgenoot en vriend Hermannus Venema, hoogleeraar in de godgeleerdheid en kerkelijke historie, hield een lijkrede op hem. Hij was raad van den prins van Oranje en sedert Sept. 1709 lid der Koninklijke Maatschappij van Wetenschappen te Berlijn. In 1710 huwde hij Margaretha van Ruyvers, die hem vijf kinderen schonk, onder welke Johannes Henricus Wilhelmus Muys, med. doctor te Rotterdam.

Hij schreef, behalve de gemelde *Oratio*, eene *de Theoriae Medicae usu atque recta illam excolendi ratione*, den 19 Nov. 1713, toen hij het hoogleeraarsambt in de geneeskunde aanvaardde, uitgesproken, voorts:

Elementa Physices methodo Mathematica demonstrata cum duabus Dissertationibus de causis soliditatis corporum et resistentiae fluidorum. Amst. 1711, 4°.

Dissertatio et observationes de salis Ammoniaci praeclaro ad Febres intermittentes usu. Franeq. 1716, 4°.

Investigatio fabricae, quae in partibns Musculos componentibus exstat. Diss Prima. L. B. 1741, 4°.

De tweede is niet verschenen.

De voorrede van dit werk is in het Fransch (*Diss. sur la perfection du Monde corporel et intelligent.* Leide 1745, 8°) en in het Hollandsch (*De volmaakte eigenschappen en deugden van 't Godlijk opperwezen in de wereldschepping enz.*, vert. door J. de Visser, M. D. Amst. 1747) overgezet.

Disputationes duae, de materia luminis s. ignis, caloris et lucis natura. Franeq. 1721, 1722, 4°.

Opuscula posthuma. s. sermones academici de selectis materiis et diss. de destinctione mentis et corporis. Franeq 1749, 4°., door zijn zoon W. W. Muys uitgegeven. Hierbij is die redevoeringen, door hem gehouden bij gelegenheid dat hij het rectoraat nederlegde.

De fine, quem Deus in hoc mundo habet.

De virtute seminali, qua Plantae et Animalia generi suo propagando sufficiunt.

De studio Partium, cum morbo Melancholico comparando; voorts:

Dissertatio de distinctione mentis et corporis en *Appendix de substantia mentis.* Vooraf gaat de *Oratio funebris* van Venema.

Pr. Diss. de venenis eorumque antidotis. Resp. G. Razenkai. Franeq. 1735, 4°.

Zie Vriemoet, *Ath. Fris*, p. 754 seqq.; Witsen Geysbeek, *Woordenb. der Zamenl.*; Poggendorff, *Handwörterb. zur Geschichten der exacten Wissenchafft*; Paquot, *Mém.* T. I. p. 355; Jöcher; Rotermund; Abcoude, *Tweede aanh.* bl. 108.

MUYS (G) schreef:

Verhandeling over het aderlaten. Enkhuizen 1731, 8°.

Redelijke heelkunstoefening, 1684, 8°.

Twaalftal tientallen der heelkunst, Rotterd., 8°.

Zie Arrenberg, *Naaml.* bl. 567.

MUYSER (Gerard) werd den 11 Maart 1726 te Amsterdam geboren. De dichter Willekens bezong hem bij zijne geboorte en vroeger de fraaije lustplaats Endenhout, dat het rijk en aanzienlijk geslacht, waaruit hij sproot, in bezit had. Sedert 1748 woonde hij te Utrecht, waar hij met J. Stouw, W. Kroon en J. W. Roscam in 1753 het taal- en dichtkundig genootschap tempore et studio stichtte. Hij was een zeer bekwaam dichter, en de verzameling, die hij in 1751 in 4° te Amsterdam, onder den titel van *Mengeldichten* in het licht gaf, bevatten veel schoons en lieffelijks. Hij overleed te Utrecht den 5 November 1757.

Behalve de genoemde bundel, zien nog van hem het licht:

Het gered Venetie, trsp. (*n. h. Eng. van Otway*), *n. h. Fr. gev.* Utr. 1759.

De blyscap, voorspel, ter geleg. van de verjaaring van H. Kon. Hoogh. Mevr. de Princesse Gouvernante enz., 2e dr. 's Gravenh. 1754.

Eduard de derde, trsp. getr. u. h. Fr. van Gresset. Amst. 1761.

Dankzegging van den Schouwburg aan de Ed. Achtb. Heeren Regeerders der stad Utrecht enz. Divertissement Nel sine ertiis.

Nederland verlost, uit de handen der verkrachters der vrijheid.

Na zijn dood bezorgde Philip Zweerts in 1760 de uitgave zijner *Nagelaten Gedichten.*

Zie Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenb.* D. V. bl. 458; J. B. Willekens en P. Vlaming, *Dichtk. Uitsp.* bl. 73; J. B.

Willekens, *Versch. Gedichten* bl. 130; *Tael- en Dichtk. Bijdr.* D. II. bl. 297; *Cat. der Bibl. van Ned. Letterk.* D. I. 6, bl. 147; Arrenberg, *Naaml.* bl. 368; Rotermund.

MUYSSON (JACQUES) heer van Toillon, in 1636 geboren, raadsheer van het parlement van Parijs, werd, wijl hij protestant was, gedwongen afstand te doen van zijn ambt. Zijne kinderen werden hem ontroofd en aan mad. la Sablière toevertrouwd, om in den R. C. godsdienst te worden opgevoed. Om ze terug te erlangen moest hij het catholicisme omhelzen. Hierop week hij, in 1685, naar Nederland. Men heeft van hem:

Avis d'un refugiè sur le celèbre avis aux réfugies, lettre inedite, medegedeeld in *Bulletin de la société de l'Histoire du Protestantisme Franc.* Paris 1863 p. 306. Ook is hij de schrijver van *Requeste au nom des Protestans de France*, gedr. in Holland in 1697, door anderen aan Jaquelot toegeschreven. Hij huwde 14 Dec. 1672 met Anna de Rambouillet, dochter van Antonius, heer van Sablière en van Margaretha Hessein, die hem 4 kinderen schonk.

MUYSSON (PHILIPPE), zoon van den vorige, geboren den 7 Mei 1674.

Op *Cat. d'une Collection remarquable de manuscrits etc.* La Haye 1868 komt onder n°. 621 p. 46 voor *Lettres, memoires, contrats de mariage, testaments etc. etc. touch. Phil. Muysson, Seign. de Touilon et de Rieux, sa femme et ses enfants, refugeés de la France et demeurant à la Haye* 1693 *portef.*

Zie Haag, *La France Protest.*

MY (HIERONYMUS VAN DER) in 1687 te Leyden geboren, ontving onderwijs in de schilderkunst van Willem van Mieris, in wiens stijl hij net en uitvoerig binnehuisjes schilderde. Meer werk maakte hij van het schilderen van portretten, die zich echter minder door een fraai penseel dan door eene gelukkige gelijkenis kenmerken. Men heeft vele portretten van hoogleeraren, regenten van het armhuis ook schoorsteenstukken enz. van hem.

Zie Immerzeel.

MYE (ISAAK VAN DER) in 1603 te Delft geboren, trad in 1623 in de orde der Jesuiten. Na eenigen tijd de oude talen en wijsbegeerte onderwezen te hebben, oefende hij zich in het prediken, en werd als missionaris naar Holland gezonden, waar hij tot zijn dood, die den 7 Junij 1656 te Delft voorviel, bleef. Hij beoefende de latijnsche poëzij en gaf in het licht:

Idyllium de Morte et Apotheosi elegantissimi Poëtae Gasparis Kinschoti sub Daphnidis nomine, in lusus pastoritios quadrifariam discretum. Ad generosum ac pernobilem virum. D. Sebastianum Iperarium, Iperariae etc. dominum. Lugd. Bat. 1650. Delphis 1651.

Musa paraenetica ad juventutem Belgicam. Roterod. 1648, 4°. *Editio altera priori emendatior.* Delphis 1681.

Zie Paquot, *Mém.* T. II. p. 305; Hoeufft, *Parn. Lat. Belg.* p. 164; Peerlkamp, *de Poetis Lat. Neerl.* p. 385.

MYER (M. D.). Slechts ééne schilderij van dezen meester, voorkomende op den *Catal.* van Mr. H. Bosch te 's Gravenhage 1760, en voorstellende *Katwijk op Zee, vol figuren*, was aan Kramm bekend.

Zie Kramm.

MYEROP. Zie MIEROP.

MYL (Nicolaas van der), oudste zoon van Engelbert van der Myl Klaasz. en van Elisabeth van der Byl, werd den 2 Febr. 1619 controleur der artillerie, welke betrekking hij vervulde tot den 9 Nov. 1631, toen zijn zoon Engelbert hem opvolgde. Frederik Hendrik stelde hem, den 13 Aug. 1629, aan tot luitenant-generaal der artillerie. Hij huwde Geertrui van Royen van Payenburg.

Zie Balen, *Beschrijv. v. Dordrecht* bl, 1142; van Sypenstein, *Bijdr. voor de Geschiedenis van het Ned. Artilleriekorps* bl. 30.

MYL (Engelbert van der), zoon van den vorige, werd 9 Nov. 1631 controleur der artillerie, 26 Nov. 1641 controleur der fortificatien, den 12 December 1650 luitenant-generaal der artillerie. Hij was bevelhebber der artillerie van de legerafdeeling onder den prins stadhouder, Willem Frederik van Nassau, en hielp den 4 Junij 1664 de Dylerschans vermeesteren op den bisschop van Munster. In 1672 werd hij luitenant-generaal der artillerie. Hij huwde Catharina Hallincg.

Zie Balen t. a. p.; van Sypenstein, t. a. p. bl. 31, 32.

MYL (Adriaan van der), broeder van Nicolaas van der Myl, was secretaris van Zijne Excellentie, Maurits van Nassau, prins van Oranje, en huwde 1. Petronella Gool, 2. Agnieta van Couthelberg.

Zie Balen, t. a. p. bl. 1143.

MYL (Henrik van der), broeder van den vorige, werd commissaris van de monstering en commies der ammunitie te Rees. Hij huwde Maria van Dale. Een zijner zonen Adriaan van der Myl, was ontvanger der keurvorstelijke goederen en huwde Davida van Valkensteyn.

Zie Balen, t. a. p; bl. 1143.

MYL (Johannes van der) of MILIUS, broeder van de vorige, was eerst rentmeester van Willem, grave van den Berg, heer van Bylant. In 1577 stichtte hij met zijn ambtgenoot Joh. Aerarius de hervormde gemeente van Appingadam, die hij echter, ten gevolge van den afval van Rennenberg, moest

verlaten. In 1589 kwam hij te Embden, doch verliet nog in 't zelfde jaar die plaats, en ging naar Breda, waar hij de verborgene gemeente diende. Toen die stad 't volgend jaar 1590 door Haultepenne ingenomen en onder het Spaansche juk gebragt was, nam hij de vlucht naar Delft, waar hij nog in hetzelfde jaar in dienst kwam. Van daar werd hij in 1591 weder naar Breda beroepen. Hij overleed. Zijne vrouw was Kristina van Wimborg, dochter van Anthonie van Wimborg, uit Nuis, hopman der vorsten van Kleef en van Catharina van N...... uit het adelijk geslacht der Quaden in Westphalen.

Zie Balen, *Beschrijv. van Dordr.* bl. 1143; Brucherus, *Herv. der Prov. Gron.* bl. 211, 224, 234; van Goor, *Beschrijv. van Breda* D. I. bl. 76; Pers, *Ontwaakte Leeuw* bl. 560; Harokenroth, *Nader berigt van den eersten kerkstaat van de gemeente binnen Breda onder het kruis;* Schotel, *Kerk. Dordr.* D. I. bl. 148; Dez. *Dordrecht* bl. 41; Adama, *Naaml. der Pred. van Stad en Lande* bl. 29; Bor, *N. H.* B. XIII, bl. 59; van Spaen, *Inl. tot de Historie van Gelderl.* D. I. bl. 349; *Boekz.* 1731, bl. 344.

MYL (Abraham van der), zoon van den vorige, werd niet, gelijk sommigen willen te Dordrecht, maar te 's Heerenberg, in Gelderland, de residentie der graven van den Berg, den 13 Febr. 1563, geboren, en van zijne jeugd af voor den geestelijken stand opgeleid. Aan de doorluchte school te Gend hoorde hij Jacobus Kimedoncius, later (1581) predikant te Middelburg en hoogleeraar te Heidelberg (1587), en Lambertus Danaeus, vroeger ambtgenoot van Beza te Genève en hoogleeraar te Leyden. Den 12 Febr. 1583 verdedigde hij, onder voorzitting van Kimedoncius, 9 stellingen uit den Brief aan de Hebreën »nopens het priesterdom Christi," waarin hij beweerde »dat Zijn priesterschap en offerande, al andere priesterschap vernietigd heeft, bij gevolge, dat de missie der papisten, eene onzinnige papisten aperij is." Het volgende jaar verliet hij met beide hoogleeraren de stad en vestigde hij zich in Zeeland. Vijf jaren verliepen er, eer van der Myl tot proponent aangenomen, en, in plaats van Arundeaux of Arundeus (van Riet), nadat anderen het beroep hadden afgeslagen, te Vlissingen tot predikant beroepen werd. Hij nam aldaar eenige jaren het predikambt waar, werd meermalen (o. a. in 1597 door de classis van Walcheren), naar de synode gedeputeerd, en voor een regtzinnig evangeliedienaar gehouden. Toen hij echter in de kerkelijke geschillen, die toen het vaderland beroerden, tot de partij van Arminius begon over te hellen, werd hij den magistraat onaangenaam. In het laatst van 1608 eischte deze zijne verplaatsing, en toen zulks niet spoedig genoeg geschiedde, »demitteerde hij hem polityckelyck," en verbood hem het prediken. De reden dier strenge handelwijs ligt in het duister, en kan noch uit de acten des kerkenraads, noch uit die der classis opgemaakt

worden. Uit de acten der synode van Vere (1610) blijkt, dat er "ergerlijke gerugten," van hem uitgestrooid waren; doch het is niet bekend, of ze tot zijn leven of tot zijn leer betrekking hadden. De kerkeraad gaf hem, in 1608, of in den aanvang van 1609 zijn ontslag. De classis van Walcheren en de synode van Vere, waarop van der Myl zich had beroepen, zeer over de handelwijs van den Vlissingschen kerkeraad verstoord, beklaagden zich bij hun Ed. Mog., edoch de kerkeraad verantwoordde zich, naar het schijnt, tot genoegen der Staten, daar de door hem afgezette leeraar niet weder in zijne plaats hersteld werd. Eenige jaren daarna (1614) werd hij predikant te Papendrecht, onder de classis van Zuid-Holland, en bleef daar rustig het evangelie verkondigen tot in 1619, toen hij, volgens Soermans, emeritus, en, volgens anderen, als armeniaansch predikant afgezet werd. Ofschoon van der Myl als Arminiaan, en vooral door zijn *Brief aan een predikant in Holland*, waarin hij het formulier, door de Veersche synode voorgeschreven, tot nader verbindtenis om bij de zuivere leer, de nederlandsche confessie en den catechismus te blijven, "zeer hard, zwaar en onvoorzigtig" noemde, berucht was, genoot hij echter wegens "zijnen christelijcken wandel en buitengewone geleerdheid," de achting van geletterden en ongeletterden. Tot de eersten behoorden Christophorus Stickius, raad van den keurvorst van Brandenburg, stadhouders van Limburg, Bonav. Vulcanius, Daniel Heinsius, Petrus Hondius, Hugo Grotius, Johannes van Beverwyck, Simon van Beaumont, die allen gedichten ter zijner eere geschreven hebben, en, gelijk ook Joh. Uitenbogaert, Gerardus Johannesz. Vossius, Joh. Wouwerus, Justus Lipsius, Adriaan van Blyenburg, briefwisseling met hem hielden. Als godgeleerde had van der Myl een welverdienden roem. Beverwyck prees hem als zoodanig. Of hij, die eenige godgeleerde werkjes in Duitschland uitgaf, de autheur is van het werkje *de Praedestinatione* (Wittemb. 1594) en de *Abrogatione exorcismi in baptismo* (ibid. 1591) is twijfelachtig. Zekerder is hij de schrijver van de *Overlegginghe van den 23 Psalm.* Dordr. 1611, 8°. In het werk van Beverwyck *Epistolica quaaestio de vitae termino fatali an mobili, cam doctorum responsis*, komt ook een geleerd en scherpzinnig antwoord van onzen Mylius voor. Na zijn overlijden is een onvoltooid werk van hem *De migratione populorum* in 12° uitgegeven.

Als taalkundige was hij niet slechts in Nederland, maar ook in Duitschland vermaard. Van zijne tijdgenooten hebben Grotius, Heinsius, Hondius, Vulcanius, Scriverius, Colvius, Lydius, Beverwyck en anderen met grooten lof van zijne taalgeleerdheid gesproken. In lateren tijd deden zulks Eccard, Huydecoper, Moonen, Kluit, Ypey.

Ook werd hij in 1618 tot die predikanten gerekend, welke voor de bijbelvertaling geschikt werden geoordeeld. Van zijne grondige kennis der oude grieksche, latijnsche en nederduitsche talen, bestaan twee gedenkteekenen. Het eene is de *Archeologus Teuto*, in de *Collect. Etymol. Leibnitz.* Hanover 1717, door Grotius geprezen en door Huydecoper zeer geroemd. Het andere is de *Lingua Belgica, sive de linguae illius communitate tum cum plerisque aliis, tum praesertim cum Latinâ, Graecâ, Persicâ; deque communitatis illius causis; tum de linguae illius origine et latissimâ per nationes quamplurimas diffusione; ut et de ejus praestantiâ. Quâ tum occasione, hic simul quaedam tractantur consideratu non indigna, ad linguas in universum omnes pertinentia Additus et est index. Lugd. Bat. pro Bibliopolio Commeliano excudebat anno* 1612, Ulriens Cornelii et G. Abrahami.

Dit werk, door hem, gedurende zijn verblijf te Dordrecht, na zijn ontzet te Vlissingen en vóór zijn beroep te Papendrecht, binnen twee maanden vervaardigd, was aan de Staten-Generaal opgedragen. Gelijk ten Kate vele Cimbrisch-Duitsche woorden, die zoo in klank als beteekenis met grieksche, latijnsche en gallische woorden overeenkomen, uit het grieksch en latijn wilde afleiden, zoo poogde van der Myl, en na hem Jacob Frederik Reinmann het grieksch, latijn enz. van het oostersch te doen afstammen. Zulks deed hij met de grootste scherpzinnigheid en met de uitstekendste blijken van grondige kennis der oude talen; doch hoe hij dwaalde, heeft Ypey, in zijne *Geschiedenis der Ned. tale* grondig betoogd. Bonav. Vulcanius, als taalkundige bekend door zijn belangrijk werkje *De litteris et lingua Getarum s. Gottorum*, Justus Lipsius, Daniel Heinsius, P. Hondius, later Slichtenhorst, Pars, Morhoff en vele anderen, stelden van der Myls werk op hoogen prijs. Ook Ten Kate, Huydecoper, Ypey, Siegenbeek prezen het, in weerwil der menigvuldige dwalingen, die het bevat.

Reeds in zijne jeugd, beoefende Mylius de latijnsche poëzij, blijkens zijne *Consolatio super morte Eilardi ab Alma Frisii*, *Heidelb.* 1587 4°, en later bragt hij te Dordrecht eenige grieksche gedichten van Pindarus en anderen over, en vervaardigde in sapphische verzen een gedicht tot lof der vriendschap, (*Laudi amicitiae*) en een ander *De officio et fidelitate verae amicitiae*, beide te vinden in zijne *Lingua Belgica.* Zijne *Consolatio* en andere gelegenheids verzen bij overlijden, trouwen enz. van sommige zijner stadgenooten, in plano en gr. folio gedrukt, komen zeldzaam voor. Ook zijne nederduitsche poëzij is weinig bekend, ofschoon zij, die er van spreken, haar hoogelijk roemden. In den *Zeeuwschen Nachtegael*, Middel. 1623 4°, komen twee bevallige stukjes van

hem voor: *Aen de deught-, konst- ende geestrycke juffrouw Johanna Coomans*, en *Geestelycke Mey-plantige*. Hoogst zeldzaam is zijn *Slach van Lepanten, in Schotsen dicht beschreven door den allerchristelycxsten coning ende opregten belyder der waerheydt, Jacobus, door de ghenade Gods, coning van Engelandt. In Nederlandschen dichte ghetrouwelyck overgezet door A. v. d. M.* Amsterdam zonder jaartal (1603). Willems en le Francq van Berkhey roemden vooral zijn gedicht vóór de vertaling der *Bucolica* en *Georgica* van Carel van Mander. De laatste noemt het »een dichtkundig bloempje." Van der Myl was één der eersten, zoo niet de eerste, die de wijzen en maten van de grieksche en latijnsche dichtkunst ook op de gedichten onzer taal trachtte over te brengen, en ze, zonder eenig rijm of weêrklank, op het duitsche in te stellen. Eenige niet mislukte proeven vindt men in zijne *Lingua Belgica* en »*Lof der Vriendschap*." Goddaeus heeft in zijne »*Nieuwe Gedichten sonder rijm, naar de Griexe en Latijnse Dichtmaten, op allerhande soorten van versen ingesteld.* Harderw. 1656, lang-form., dit bevallige lied van van der Myl in rijmlooze verzen overgebragt.

Van zijne vorderingen in de natuurlijke historie, gaf hij een blijk in zijn werk *De origine animalium*, waarin hij over de voorteeling der alen en palingen in Holland handelt. Ook als oudheidkundige had hij verdiensten. Hij overleed te Dordrecht den 27 Maart 1637, in den ouderdom van 71 jaren. Hij werd in de Groote-kerk begraven, waar men zijn grafschrift leest. Hij huwde 1. Diencke Hoevijzer, dochter van Mr. Jan Hoevijzer, brouwer in de brouwerij het Hoefijzer te Delft, in wiens huis en mouterij, vóór de verandering van den godsdienst, onder het kruis gepredikt werd, en van Baarte Martensdochter. Zij schonk hem één zoon, Jan, gehuwd met Engeltje Vermij. Den 19 October 1596 hertrouwde hij met Engeltje van Duynen, bij welke plegtigheid de gantsche kerkeraad als getuige tegenwoordig was. Zij schonk hem vier zonen, Abraham, Joachim, Samuel, David, en drie dochters, Dingna, Kristina, Anna. Zijne dochter Anna huwde den vermaarden Andreas Colvius, predikant bij de Waalsche gemeente te Dordrecht.

Op de Leydsche bibliotheek berust een brief van hem aan Petrus Scriverius, een aan Uitenbogaert, twee aan D. Heinsius. Een brief van Stickins aan v. d. Myl, vindt men in de *Ling. Belg.*, en een brief aan G. J. Vossius p. 208 der *Epist. Select.* De andere daar voorkomende brief is niet, gelijk de *Index* meldt, aan Abraham, maar aan Corn. van der Myle geschreven. Vooral was hij bevriend met Johannes Wouwerus. »Non amat, sed deperit. Mylii nutu dicta consultaque mea gubernantur," schreef deze Antwerpsche geleerde aan Dominicus Baudius (Epp. p. 489, 490).

Beide, Wouwerus en Mylius hielden briefwisseling met J. Lipsius. Een brief van dezen laatste is bewaard gebleven in J. Lipsii *Opera omnia* T. II. p. 152, 153.

Zie *Hist. Myliana, de variis Myliorum familiis Ienae* 1751 4°.; Te Water, *Ref. van Zeel.* bl. 165; Balen, *Beschrijv. v. Dordr.* bl. 1161; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 3; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 701; Le Long, *Biblia sacra*, T. II. p. 862; Sweertii, *Ath. Bat.*; Morhoff, *Polyh.* T. I. l. IV. p. 738, T. II. l. II. p. 395; Vrolijkhert, *Vliss. Kerkh.* bl. 41 volgg.; Te Water, *Doorl. School van Gend*, bl. 144; Leidekker, *Eer en trouw van de Syn. van Dordr.* D. I. bl. 155—157; *Hist. Tijdschrift*, Utr. 1851; Schotel, *Kerk. Dordr.* bl. 322; Dez. *Keiz. Stadh. en Koninkl. bezoek in de Gr. kerk te Dord.* bl. 55; Bor, *N. H. B. XIII* bl. 58, D. I. bl. 148; *Boekz.* 1731 bl. 344; Adama, *Naamr. der pred. v. stad en lande*, bl. 22; Soermans, *Kerk. Reg.* bl. 27; *Vlaemsche Chronyck*, bl. 313; D. Heinsii, *Poëm.* p. 256; P. Scriverii, *Poëm.* p. 38; Grotii, *Poëm.* p. 215; Kist en Rogaerds, *Kerk. Archief*, D. V. bl. 117, D. IX. bl. 320, 325, 367; Siegenbeek, *Bekn. Geschied. d. Ned. Letterk.* bl. 223; van Kampen, *Bekn. Geschied. d. Kunst. en Wetens.* D. I. bl. 207; Ypey, *Geschied. der Ned. tale*, D. II. bl. 449; Willems, *Verh. over de Ned. tael en letterk.* St. IV. bl. 297; Le Francq van Berkhey, *Eerb. Proefkusjes*, bl. XII; Witsen Geysbeek, *B. A. C. Woordenboek* D. V.

MYL (Jacobus van der), zoon van Adriaan van der Myl en Davida van Valckesteyn, ontving het eerste onderwijs van zijn oom Johan, en vervolgens te Heidelberg. Hij werd in 1578 predikant bij de hervormde gemeente te Dordrecht. In het begin van Julij van hetzelfde jaar ontsliep hij reeds. Hij stond in naauwe vriendschap met Johannes Vossius, vader van den beroemden Gerardus Johannesz., dien de weduwe van Junius (Barbara) na het overlijden van zijn vader tot zich nam.

Zie Balen, bl. 1042; Schotel, *Kerk. Dordr.* D. I. bl. 147, 148, 204; De Crane, *Oratio de Vossiorum Iuniorumque familiis* p. 11, Vossii *Epp.* p. 276.

MYL (Johannes Nicolaas van der), zoon van den majoor-kommandant van Rouk .... van der Myl en van Paulina Doornebosch, werd 8 Sept. 1769 extraordinair ingenieur, en den 10 Oct. 1771 luitenant-ingenieur. Hij woonde het gevecht te Malacca, den 18 Junij 1784 bij, en sneuvelde er in. Hij huwde in 1782 Christina Petronella Clant-Schatter, dochter van den kapitein ter zee Justus Clant-Schatter.

Zie J. C. de Jonge, *Zeewezen*, D. VI. bl. 198.

MYLE (Aart van der), zoon van Cornelis Cornelisz. schepen (1511) en (1522) burgemeester van Dordrecht, en van Hillegond, dochter van Arend Willem van Crayen-

stein, weduwe van Jan van Slingelandt, werd in 1501 te Dordrecht geboren.

Hij reisde, na de triviale scholen aldaar bezocht te hebben, door Frankrijk, Duitschland en Italie, waar hij met de meest beroemde mannen van zijn tijd kennis maakte, en zijne regtsgeleerde studien voltooide. In zijne geboorteplaats weergekeerd, werden hem de aanzienlijkste betrekkingen, als van raad (1554), schepen (1557) en burgemeester opgedragen, en verwierf hij, zoo om zijn »buitengewone kunde van regts- en staatszaken," als om zijn »goed oordeel en gematigdheid in 't stuk van religie," de achting en vertrouwen zijner medeburgers, die hem een en twintigmaal tot burgemeester herkozen, en hem het beleid der gewigtigste zaken opdroegen. Toen de stad in de eerste helft der 16e eeuw in hoogst moeijelijke en gewigtige omstandigheden verkeerde, bewees hij haar belangrijke diensten, en inzonderheid dankte zij hem het behoud van het stapelregt, dat eenige steden en dorpen haar betwisten en trachten te ontnemen. Ook in den aanvang van den opstand tegen Spanje stond hij aan het hoofd der regering. Schoon ijverig catholiek en opregt koningsgezind, verzette hij zich, zooveel hij vermogt, tegen de gestrenge uitvoering der plakaten, doch tevens trachtte hij het prediken buiten de stad te voorkomen en haar tegen de beeldstormerij te behoeden, 't geen Philips erkende, door hem tot den adelstand te verheffen. Toen de graaf van Bossu, nadat Treslong en Roobol zijne schepen en schuiten verbrand hadden, voor Dordrecht was gekomen, van plan om aldaar zijne afgematte, natte en beslijkte soldaten te verfrisschen, en het volk, in den waan, dat hij met geweld den tienden penning kwam halen, in rep en roer geraakte, en de poort sloot, onder het geschreeuw dat het de Spanjaarden niet in wilde hebben, begaf zich van der Myle naar buiten, en raadde den stadhouder af haar binnen te trekken, met belofte hem van het noodige te zullen voorzien. Bossu, in zijn voornemen gedwarsboomd, barstte in gramschap los, en beet, op den baard van den grijzen burgemeester wijzende, de zijnen toe: »Deze oude is mede ontrouw aan den koning," waarop van der Myle antwoordde: »dat hij de stad, nu ook wel, gelijk hij zoo dikwijls en lang gedaan had, in de gehoorzaamheid aan den koning zou bewaren," en, na belast te hebben, hen van nooddruft en schepen te voorzien om naar Rotterdam te varen, van daar ging. In weerwil het de stad den graaf aan niets liet ontbreken, overvloed van wijn, bier en brood en de noodige vaartuigen verschafte, verlieten zij haar onder het uitbraken van verwenschingen en bedreigingen, verbrandden moedwillig het klooster Eemstein, en kwamen, deels over land, deels over water, te Rotterdam, waar zij listig binnen geraakt," hunnen toornigen moed met het bloed der ingezetenen verradelijk koelden, het-

welk de burgers van Dort niet en deed berouwen, dat zij de Spanjaarden uitgehouden hadden." Kort daarop werd Dordrecht door de Watergeuzen ingenomen, verliet burgemeester van der Myle met andere glippers de stad en zette zich te Delft neder, waar hij later, schoon ten onregte, in verdenking geraakte de staatspartij te zijn toegedaan. Hij stierf in 1580 in den ouderdom van 79 jaren, en werd bij zijne vaderen in de St. Odulphus kapel in de 'Groote kerk te Dordrecht begraven.

Zie de geslachtlijsten van van der Myle bij Balen, van Leeuwen, Kok; *Iets over den afkomst en adeldom van het geslacht van der Myle, overgeleverd ter vergadering der ridderschap van Holland in Mei* 1618; van de Wall, *Priv. v. Dordrecht* D. II. bl. 1322, 1371: van Leeuwen, *Bat. ill.* bl. 1018; Beverwyck, *Beschrijv. v. Dordr.* bl. 72, 73, 348; Balen, bl. 842; van Alkemade en van der Schelling, *Beschrijv. v. d. Briel* D. I. bl. 123 volgg.; Bareuth, *Holl. en Zeel. Jubeljaar* bl. 60 volgg.; Oudenhoven, *Beschrijv. v. Dordr.* bl. 526; *Geuzenliedb.* (1687) bl. 58; Beeldsnyder, *Verb. d. Edel.*; Schotel, *Dordrecht (over het geslacht van der Myle)*; Dez. *Kerk. Dordr.* D. I. bl. 45, 46.

MYLE (CORNELIS VAN DER), zoon van den vorige, ambachtsheer van de Myl, Dubbeldam en St. Anthonij-polder, werd in 1556, door Philips II tot baillluw van Strijen aangesteld en bekleedde, tusschen 1564 en 1571, het ambt van kastelein, bailluw en schout van Gouda, waar hij, gelijk zijn vader te Dordrecht, den beeldenstorm belette. In 1572 zette hij zich te Leyden neder, waar hij in 1605 kinderloos stierf. Hij was tweemaal gehuwd, eerst met Catharina, dochter van Joachim Hoppers, raad der Nederlanden in Spanje, die in 1599 nog leefde, en vervolgens met Adriana van der Does Jacobsdr. Hij legateerde deze een morgengave van *f* 600 en zijne heerlijkheden aan zijn broeder Johan.

Zie De Lange van Wyngaerden, *Beschrijv. d. Heeren en Stad v. d. Goude*, D. II. bl. 103; Balen, bl. 924; Beverwyck, bl. 72; Hoynck van Papendrecht, *Anal.* T. II. p. 98; N. Burgundius, *Hist. Belg.* p. 226; Brandt, *Hist. d. Ref.* D. I. bl. 362; Wagenaar, *v. H.* D. IV. bl. 187, 188; van de Wall, bl. 1323; Schotel, *Dordr.*

MYLE (JOHAN VAN DER), broeder van den vorige, heer van Barendrecht, Bleskensgraaf en Kijfhoek. Deze bleef te Dordrecht wonen, en bekleedde aldaar in 1582 de betrekking van schepen. In 1585 werd hij, waarschijnlijk ten gevolge van een geschil met de regering, na het aanvaarden en eigenen van landen en gronden, die aan hem en zijnen broeder toebehoorden, tot versterking der stad, uit Dordrecht gebannen, en vestigde hij zich te 's Hage. Ofschoon de Staten van Holland, bij welke van der Myle zich beklaagd had, na de zaak onderzocht te hebben »deze uitzetting als niet gedaan achtten," en geboden hadden dat van der

Myle noch buiten noch binnen de stad over deze zaak zou gemolesteerd worden, gelastten kolonellen en kapiteinen der schutterij hem, toen hij zich, den 12 Maart 1589, wegens zijne particuliere zaken binnen hare muren bevond, »haar binnen 's daags zonneschijn te verlaten en niet weder in te komen, zonder acte van den magistraat." Den volgenden dag verzocht van der Myle aan schout, burgemeesters en regeerders der stad, dat de hoplieden hun bevel mogten intrekken, doch zij »approbeerden de uitzetting," waarop hij appelleerde bij den hove van Holland, dat de kolonellen en kapiteinen dagvaarde en in het ongelijk stelde. Ten gevolge hiervan ontstond er een proces tusschen de erven van Arent Cornelisz. van der Myle en de regering voor den hoogen raad, dat eerst in 1595 ten voordeele der eersten werd beslist. Johan overleed te Antwerpen in 1599, bij zijne beide vrouwen Agatha, dochter van Anthonis van den Bosch, burgemeester van Zierikzee, en Christina, dochter van Herman van Blyenborght, schepen te Dordrecht, zeven kinderen nalatende.

Zie van de Wall, *Privil. van Dordr.* D. II. bl. 1453, 1577, 1582; Balen, *Beschrijv. v. Dordr.* bl. 329; van Leeuwen, *Bat. ill.* bl. 1018; De Regt, *Geschied- en Aardrijksk. Beschrijv. v. d. Swyndr. waard.* bl. 98; Schotel, *Dordr.* bl. 10, 29.

MYLE (ADRIAAN VAN DER), ambachtsheer van Blenkensgraaf en Dubbeldam, zoon van Aert van der Myle, werd in 1538 te Dordrecht geboren. Na aldaar op de Groote school zich op de letteren en te Leuven op de regtsgeleerdheid toegelegd te hebben, werd hij, den ouderdom van vijf en twintig jaren bereikt hebbende, raad in den rade van Holland. Daar hij den hervormden godsdienst toegedaan was, verzocht hij, bevreesd voor Alva's komst, om met behoud zijner betrekking in den rade van Holland, een buitenlandsche reis te mogen doen. 's Konings toestemming verkregen hebbende, reisde hij door Italie, en bevond zich in 1572 te Padua en te Venetie, waar hij zich op de letteren toelegde en geleerde betrekkingen aanknoopte. In den aanvang van 1573, vertrok hij van daar naar Heidelberg, waar hij door keurvorst Frederik III minzaam ontvangen, doch aangeraden werd naar zijn vaderland weer te keeren, wijl hij van graaf Jan van Nassau had vernomen, dat het den prins van Oranje aan brave raadslieden ontbrak. Hij volgde 's keurvorsten raad, en keerde naar Holland terug, waar hij met open armen ontvangen en terstond met den prins van Oranje tot raad der staten van Holland benoemd werd. Sedert wijdde hij zich geheel aan de belangen van zijn vaderland, en bevestigde dagelijks zijn ouden roem, van een »excellent regtsgeleerde en hoogst ervaren in materie van Staten" te zijn. Wij ontmoeten hem bij alle gewigtige beraadslagingen en belangrijke besognes; zoo wel bij den vredehandel te Breda (1576), Gend (1576) en

Keulen (1579), werwaarts hij alleen door Holland werd afgezonden, als in het door de Spanjaarden bedreigde Dordrecht (1576) en bij de satisfactie van Amsterdam (1578). Als gecommitteerde in den landraad (1575), in de vergadering der Staten van Holland, in de Staten-generaal te Antwerpen, en in den raad van State van Brabant, diende hij zijn vaderland »met onbesproken trouw, voorzigtig en schrander beleid, goedaardige bescheidenheid." De prins had »groote estime" voor hem, en telde hem »onder zijne wijste, vastberaadste en getrouwste vrienden en raadslieden." Geen opoffering was hem te groot als 's prinsen dienst die vorderde. Goed en bloed had hij voor hem veil, en »had het van hem afgehangen, zijn meester had den graven-hoed verkregen." Zijn naam komt herhaaldelijk voor in de handelingen over het aanbieden der grafelijkheid aan den prins. Hij behoorde tot het gezantschap naar Amsterdam, om die stad daartoe te bewegen, nadat hij Dordrecht reeds gewonnen had. De prins dankte hem voor de goede diensten hem aldaar bewezen in een brief, die als een kleinood bij de familie bewaard is gebleven. Na den dood van prins Willem, werd hij terstond den jeugdigen Maurits als raad toegevoegd, met behoud van het voorzitterschap in den hove van Holland, waartoe hij in het laatst van 1583 was verheven.

Beide betrekkingen vervulde hij met teedere naauwgezetheid, loffelijken ijver, bijzondere voorzigtigheid en gematigdheid. Hij was een vijand van kerkelijke oneenigheden, en »achtte ze pernicieus voor het welzijn van den staat," en noemde ze »een weg, die naar Spanje leidde." Hij zocht de misnoegde partijen te vereenigen, en spoorde de leiders tot eendragt en vrede aan. Mannelijk en krachtig was zijne toespraak op de Haagsche conferentie van 1587. Hij diende Maurits »met de zelfde trouw, ijver en opregtheid als hij zijn vader had gedaan," wedijverde met zijn boezemvriend, Johan van Oldenbarneveld, in het bevorderen van diens belangen; bewerkte zijne verheffing tot prins van Oranje, stadhouder en kapitein-generaal van Holland en Zeeland; fnuikte de magt en invloed en ontdekte de kuiperijen van Leycester; onderrigtte den Engelschen gezant Buckhorst aangaande de oorzaken en den loop van 't misverstand tusschen de koningin en de Staten, en overtuigde hem van de goede bedoelingen der laatsten; zoodat hij Leycester, die toen (1587) alleen het oor van Elisabeth scheen te hebben, zou kunnen en durven weerstaan. Na het vertrek van den laatsten, stelde hem de Staten van Holland terstond van hunnentwege in den raad van State der Vereenigde Nederlanden. Hij liet zich dit welgevallen, »mits dat hij in geen vredehandel met Spanje zou gebruikt worden, voornemens zijnde, als zulks geschiedde, zich naar andere landen te begeven, om niet in zijn eigen gemoed en

van anderen beschuldigd te worden, dat hij een verdrag had helpen bevorderen, dat hij zelf niet betrouwde." Naauwelijks had hij zitting genomen, of de onoverwinnelijke vloot naderde onze kusten. In dit hagchelijk tijdsgewricht toonde hij een verwonderlijke kracht en ijver. Na den 11 van Louwmaand voor de leden der Staten, van den hoogen raad, en den hove van Holland, der rekenkamer en der regering van 's Gravenhage, op verzoek van den raad van Staten, in de vergadering der Staten-generaal, eene plegtige rede gehouden te hebben, die alleen hem den titel van „uitnemend orateur," hem door zijne tijdgenooten gegeven, waardig maakte, begaf hij zich naar de meest bedreigde gewesten, stelde op alles de noodige orde, en nam de geschikste maatregelen om het dreigend gevaar af te wenden. Eerst toen dit geweken was, keerde hij naar 's Hage terug, en hervatte hij zijne gewigtige bedieningen.

Sedert nam hij een werkzaam deel aan alle ondernemingen van Maurits, stond hem met raad en daad ter zijde en was een der ontwerpers van het plan om Breda te verrassen (1590). De blijdschap over het welgelukken dezer onderneming, stortte hem in een gevaarlijke ziekte. Naauwelijks eenigzins hersteld, werd hij op nieuw door deze aangetast. „'s Avonds van den 16 Julij 1590 aan tafel zittende, merkte zijne huisvrouw uit zekere propoosten de haastige verwarring. Hem wat vragende, antwoordde hij: „in Godes naam," en ontsliep daarop terstond in den ouderdom van 52 jaren en 6 maanden." Zijn dood verwekte algemeene ontsteltenis. Hij werd voor een der „hechste steunpilaren der republiek" gehouden; zijne „buitengewone kennis, gevatheid, doorzigt, werkzaamheid" algemeen erkend. Men noemde hem „een man van kloeken moed, wijs beraad, groote scherpzinnigheid, een wakkeren, ongecorrumpeerden voorstander der vrijheid, een opregt patriot; een groot, goed en wel bekend liefhebber van zijn vaderland, der religie en van de beide excellentien, die in de principaalste zaken van 't land en in de ergste benaauwdheid gebruikt is en daarin heeft volhardt tot zijn dood toe." Hij was een beminnaar der geleerdheid, bevorderde den bloei der wetenschappen, hield briefwisseling met Italiaansche en Nederlandsche staatslieden en geletterden. Dominicus Baudius, Justus Lipsius, Adriaan van Blyenburgh, Janus Dousa, Franciscus Nansius, Petrus Scriverius, Franciscus Junius, Floris van Pallant, Cornelis de Koning van Bloys, Willem van Beveren, behoorden tot zijne vertrouwde vrienden, doch aan niemand was hij inniger verbonden dan aan Johan van Oldenbarneveld. Van zijne welsprekendheid zijn slechts weinige, van zijne dichterlijke gave geene proeven voorhanden.

Bij zijn afsterven verschenen vele grieksche en latijnsche elegien. Justus Lipsius, toen hoogleeraar aan 's lands hoo-

geschool te Leyden, vervaardigde ter zijner eere een latijnsch grafschrift, waarvan Bor eene Nederduitsche overzetting heeft gegeven. Zijne echtgenoote Magdalena, dochter van den raadsheer Cornelis van Egmond, schonk hem twee kinderen, Cornelia, die met jonkheer Daniel de Hartaing, heer van Marquette, kolonel en luitenant-generaal der ruiterij [1]), de laatste gouverneur van Ostende, huwde, en Cornelis (die volgt). Er komen brieven van geleerden aan A. v. d. Myle voor, ook zijn er op de Leydsche bibliotheek. A. van Blyenburgh vervaardigde een *Ode ad A. Mylium praesidem Curiae Batav. equitem.*

Zie Brandt, *Hist. d. Ref.* D. I. bl. 548, D. IV. bl. 146; Dez., *Kort verhaal d. Ref.* bl. 59; *Epist. select.* p. 574; Balen, *Beschrijv. v. Dordr.* bl. 952; van Leeuwen, *Bat. ill.* bl. 1019; Wagenaar, *Vad. Hist.* D. VII. bl. 23, 24, 110, 119; Scheltema, *Staatk. Nederl.* D. II. bl. 138; Dez., *Onoverw. vloot*, bl. 120; Beaufort, *Leven van Willem I*, D. III. bl. 643; 's Gravesande, *Unie van Utr.* bl. 165, 166, 167; *Resol. v. Holl.*, 19 April 1587; van Wijn, *Nalez.* bl. 308; Bor, *Ned. Hist.* B. XXIV. bl. 67, B. XXVII. bl. 26, 27, 29, (verg. Balen bl. 208); van Meteren, *N. G.* D. II. bl. 145; Baudii, *Epp.* p. 98, 112; *Poëm.* p. 143; J. Dousae, *f. Poëm.* p. 195; J. van Beaumont, *Gedicht.* (uitg. van Tideman), bl. xxv. en bl. 1; *Epp. ad Ant. Magliabechium*, T. I. p. 172, 174 (over zijne bibliotheek); Van de Wall, *Priv. v. Dordr.* D. II. bl. 1323; *Cat. mss. J. Koning*, bl. 115; Schotel, *Dordr.* bl. 15 volgg.

MYLE (Cornelis van der), zoon van den vorige, werd in 1578 te 's Hage geboren. Na zijns vaders dood, zond hem zijne moeder naar zijn oom Cornelis te Leyden, waar hij eerst de latijnsche school bezocht en vervolgens de lessen van Bonaventura Vulcanius, Paulus Merula, Julius à Beyma en Gerardus Turingius over oude geschiedenis en letteren bijwoonde, en vriendschappelijk met Floris van Pallant, Hugo de Groot, Daniel Heinsius, Petrus Scriverius, Janus Dousa en Simon van Beaumont omging. Baudius noemde hem „den uitnemendsten der jongelingen," „de zon der jongelingschap." Sommigen wijdden hem hunnen zangen, anderen schreven in zijn album. Menig blaadje uit dit laatste is verloren geraakt, doch dat van Dousa en Beaumont zijn bewaard gebleven. Na zijne studien volbragt te hebben, reisde hij, gelijk zijn vader en grootvader, door Frankrijk, Duitschland, Italië en Engeland, bezocht daar de beroemdste hoogescholen en vermaardste mannen, o. a. Jacobus Thuanus, Isaac Casaubonus, Marcus Velserus en Raphael Thorius. Te 's Hage weêrgekeerd, werd hij Raad van prins Maurits en lid der ridderschap van Hol-

---

[1]) Over Hartaing, *Ned. held. te land*, D. I. bl. 431; Scheltema, *Staatk. Nederl.* D. I. bl. 451; Schotel, t. a. p. bl. 30.

land, legde, onder Oldenbarneveld, de gronden van zijne uitnemende kennis van het staatsbestuur, en gebruikte in alles den wijzen raad en de heldere voorlichting van dien staatsman. Ondertusschen wijdde hij menig uur aan de beoefening der letteren, briefwisseling en omgang met zijne geleerde vrienden, en het verzamelen eener kostbare bibliotheek. Tot deze vrienden behoorden Gerardus Johannesz. Vossius, Joachim Hofferus, Hugo Grotius, de van Beverens, de Blyenburgen, de Rutgersiussen, Henricus Henninius, Apollonius Schotte, Martin Opitz, Vincontius Fabricius, Erycius Puteanus, Justus Wilhelmus Zinkgref, Jacobus Lectius, Dominico Molino, Joannes Wouwerius, Johan Balthasar Schupp, Georgius Philippus Harsdörfer, Contarini en vele andere geleerden en staatslieden, van welken sommigen, in hunne uitgegevene brieven en geschriften, met lof van hem hebben gesproken. Van tijd tot tijd bezocht hij Leyden, waar hij Scaliger leerde kennen, en zoo hoogachte, dat hij hem „den God der geleerden" noemde, zijn afbeeldsel liet vervaardigen, en nevens dat van Grotius, die het zag en bezong, in zijn studeerkamer ophing. Te Leyden ontmoette hij ook Dominicus Baudius en Rombout Hogerbeets, Petrus Cunaeus, Johannes Meursius, met wie hij brieven wisselde; Daniel Heinsius en ook andere geleerden en dichters, die met hoogen lof van hem gewaagden, of ter zijner eere de snaren tokkelden. Zulks deden ook Baudius, Grotius en Heinsius op zijn bruiloft (1603) met Maria van Oldenbarneveld, dochter van Johan van Oldenbarneveld en Maria van Utrecht.

Hij stond in hooge gunst bij Louise de Coligny, die dikwerf zijn invloed bij Maurits inriep, en was de vertrouwde vriend van Frederik Hendrik. Hendrik IV verhief hem tot de ridderlijke waardigheid; Maurits benoemde hem (1606) tot curator der Leydsche hoogeschool. Vier jaren later werd hij met Walraven van Brederode en Jacob van Malderée naar Frankrijk gezonden, om met Hendrik IV over de Kleefsche en Gulikscbe zaken te handelen, en hem te verzoeken de fransche troepen in staatschen dienst eenigen tijd te willen bezoldigen. Kort na het sluiten van het twaalfjarig bestand werd hij, op voorstel van Maurits, tot buitengewoon gezant bij de Republiek van Venetie benoemd. Gedurende zijn verblijf te Venetie hield hij briefwisseling met zijne geleerde vrienden in Nederland en vooral met Franciscus Junius. De briefwisseling met dezen is nog gedeeltelijk aanwezig, en uit deze blijkt, dat hij ook Rome heeft bezocht. Van der Myle deelde geheel de staatkundige inzigten van Oldenbarneveld, was even als deze zeer franschgezind, gezien bij Boisise en Maurier, en liet zich in zijne

brieven aan zijne vrienden te Parijs en den ambassadeur van Langerak hoogst onvoorzigtig over Maurits uit. Op den oogenblik, dat Oldenbarneveld werd in hechtenis genomen, bevond van der Myle zich bij den Engelschen gezant. Nog denzelfden dag, begaf hij zich met zijne schoonbroeders, van Veenhuizen en Groeneveld, naar den prins, om hem te verzoeken, dat men hunnen vader om zijn ouderdom zijn huis tot een gevangenis mogt geven. Eenige dagen later vertrok van der Myle, daar op hem, als verdacht van medepligtigheid aan hetgeen zijn schoonvader werd aangetijgd, »scherp gelet werd" naar Rotterdam en van daar naar Parijs. Later te 's Hage weergekeerd, werd hem niet alleen zitting in den raad van State geweigerd, maar ontzette men hem ook van het curatoorschap der Leydsche hoogeschool, en besloot de ridderschap van Holland bij meerderheid van stemmen hem en Veenhuizen niet meer onder de edelen te beschrijven, ja men ging zoo ver van de deugdelijkheid van zijn adel in twijfel te trekken. Van der Myle »weinig genegen zich aan de spionnen zijner vijanden toe te vertrouwen en los van den Haag," vertoefde sedert te Dort bij zijn neef Pompejus de Rovere, of te Antwerpen en te Brussel bij den aartshertog, »in groote ongerustheid over hetgeen hem zou kunnen weêrvaren, daar al zijne actien en gedragingen valschelijk werden verklaard." Zijne vijanden wilden dat men hem in hechtenis zou nemen, doch Maurits oordeelde zulks te gestreng, en verbandde hem naar Goedereede. Later werd hem, die aldaar met ligchaamsongesteldheden worstelde, de Beverwyck tot plaats zijner ballingschap aangewezen, en stond men hem toe »alomme door de provincie van Holland te reizen, waar zijne bijzondere belangen en bezigheden zulks vorderden." Na den dood van Maurits nam zijn lot een gunstiger keer. Frederik Hendrik noodigde hem de begrafenis van zijn broeder bij te wonen; doch het liep nog ettelijke jaren aan eer hij zijn oude plaats en zitting in de vergadering der Staten nam. Hij oefende echter, schoon hij geen zitting in collegien van staat had, grooten invloed op den prins uit, en was dikwerf zijn tafelgast. Eerst in 1640 werd hij als curator der hoogeschool te Leyden hersteld. Van alle zijden ontving hij hartelijke gelukwenschingen en eeredichten. Twee jaren later stierf hij, algemeen betreurd. Ook toen ontbrak het aan geen gezangen, van welke die van Barlaeus, Kinschot en Boxhorn tot ons zijn gekomen. De eerste schreef ook een roerende brief aan Adriaan van der Myle, vol lofspraken op zijn overleden vader. Boxhorn sprak te Leyden in het groot auditorium een plegtige lijkrede over hem uit.

Maria van Oldenbarneveld schonk hem vijf kinderen, Geertruida, die ongehuwd overleed. Margaretha, huwde Charles der Loges, heer van der Loges, kapitein

der garde van Holland, Arnold (die volgt), Adriaan (die volgt), Jan en Cornelia beide jong overleden.

Over zijne bibliotheek heeft men een brief van N. Heinsius aan Ant. Magliabechius. Janus Rutgersius droeg hem lib. IV zijner *Variae Lectiones* op, Damas van Blyenburgh den *Aureolus II* zijner *Veneres Blyenburgicae*. Lectius wijdde hem zijn werk de *Judiciis publicis*, Leid. 1597, 8°. Brieven van Floris van Pallant aan hem vindt men in het *Culenb. Archief* en van Vossius onder de *Epp. select. ex scriniis litt. I Brandtii*, p. 125. De brieven van Barlaus aan van der Myle vindt men onder diens *Epp.* Amst. 1654, Op de Bibl. der Leydsche hoogeschool is een brief van v. d. Myle aan Hoogerbeets van XVII Cal. Febr. 1593. Ook waren er brieven van L. de Coligny à Mr. Vendremille in het familie archief. In dit archief was ook een zeer belangrijke brief van Aitsema aan van der Myle. De brieven van Barlaeus vindt men onder diens *Epp.* p. 178, onder de *Praest. ac erud. Vir. Epp.* p. 625, en op de Leydsche Bibliotheek.

Barlaeus droeg van der Myle zijn gedichten op (*L. dedicat, in priorem poëm. Barlaei edit. nob.* C. v. d. M. 1628 en *in secundam* 1631 *Poëm.* l. II. p. 2) Hooft zond aan v. d. M. zijn *Hendrik de Groote*, waarop v. d. Myle hem, 26 Maart 1626, te Utrecht, uit het sterfhuis van zijn schoonbroeder Marquette, antwoordde. Een brief aan Grotius van hem vindt men in Schotel's *Dordrecht* (*Bijlage*), brieven van Heinsius aan hem in de Bibl. der Leyds. hooges.

Men heeft van hem:

Ontdecking van de valsche Spaensche Jesuytische practycke by een liefhebber van de waerheyt ende van het vaderlandt. Hierop volgt: *Noodige Remonstrantie aen de doorluchtighe hooghe ende moghende heeren die Staten-generael — in 't particulier overghegheven ter vergaderinge enz. opten* 30 *Mey anno* 1618, *door den Heere ambassad. van Aersens;* die beantwoord werd door C. v. d. M. in *Vertoogh aen de hooge Moghende heeren, mijne Heeren de Staten-Generaal der Vereenichde Nederlanden, teghen seker fameus libel, haer H. M. gepresenteert, onder den naem van Remonstrantie, wesende onderteyckent François van Aertsens.*

Iets over den afkomst en adeldom van het geslacht van der Myle, overgeleverd ter vergadering der ridderschap van Holland in Mei 1618.

Zie Boxhornii *Oratio in excessum illustr. viri C. v. d. M. Acad. Lugd. Bat. Curat. L. B.* 1643 *fol.; Alma et ill. Acad. Leid.* (met portret); Siegenbeek, *Gesch. der Leidsche Hoogeschool*, D. II. bl. 7, 8; Scheltema, *Staatk. Nederl.* D. II. bl. 140; Balen, *Beschrijv. van Dordr.*; van Leeuwen, *Bat. ill.*; Wagenaar, *Vaderl. Historie* D. X. bl. 44, 259; van Wijn op W. D. X.

bl. 105; Bilderdijk, *Geschied. des Vaderl.* D. VIII. bl. 102, 103; Brandt, *Hist. der Ref.* D. II. bl. 282, D. IV. bl. 157, 158, 159, 237; *Leven van de Groot* bl. 336; Baudartius, *Mem.* D. X. bl. 64; J. C. de Jonge, *Nederl. en Venetie* bl. 23 volgg.; van Meteren, *Ned. Gesch.* D. X. bl. 322; van de Wall, *Priv. v. Dordr.* D. II. bl. 1323; Carleton, *Lettres et Negociat.* T. II. p. 289, T. III. p. 12, 248, 269; van Olleten, *Leven van Vondel* bl. 70; *Kronyk van het Hist. Genoots.* IX. 1853; 1855 bl. 29; Baudii, *Epp.* p. 112, 238, 251, 177; *Epist. ad Ant. Magliab.* T. I. p. 172, 174; *Epp. Select. ex scriniis Brandtii* p. 125; Grotii *Poëm.* p. 240, 247, 283; Cunaei *Epp. ex edit. Burmanni* p. 201 sqq.; *Syl. Epist. Burm.* T. I. p. 087; Baudii, *Poëm.* p. 4111; Heinsii, *Poëm.* p. 273, 289, 291; *Praest. ac erud. vir. Epp.* p. 753; Huygens, *Mem. desult.* p. 96, 97, 161; Boxhornii, *Poëm.* p. 130, *Epp.* p. 196; Barlaei *Poëm.* T. II. p. 321; C. Kinschot, *Poëm.* p. 13; Schotel, *Dordrecht*; Kok; Nieuwenhuis; Kobus en de Rivecourt; Muller, *Cat. v. Portr.*

MYLE (ARNOLD VAN DER), zoon van den vorige, studeerde te Leyden, en ging, na opentlijke verdediging eener *Dissertatio de loco*, vreemde landen bezoeken. In zijn vaderland weergekeerd, begaf hij zich in 's lands krijgsdienst [1]), doch beoefende tevens de letteren. Hij hield briefwisseling met zijne leermeesters, Baudius en Barlaeus, en was bevriend met Frederik Lodewijk, zoon van den vriend zijns vaders Foppe van Aitsema. Gotfried Hegenitius droeg aan beide jongelingen zijn *Itinerarium Frisio Hollandicum* op. Hij stierf ongehuwd in den bloei zijns levens. Heinsius en Barlaeus beweenden hem in treurgezangen.

Zie Baudii *Poëm.* p. 109, 129, 218; Barlaei, *Poëm.* T. II. p. 113, 323; G. Hegenitii, *Itiner. Frisio Holl. et* Abrah. Ortelii, *Itiner. Gallo-Brab. Ex. off. Elsevir* 1630, 12°.; Schotel, t. a. p. bl. 26, 35.

MYLE (ADRIAAN VAN DER), broeder van den vorige, heer van de Myl, Alblas, Dubbeldam, Bleskensgraaf, St. Anthonispolder en Bacrum, hoogheemraad van Delft en lid der ridderschap van Holland. Hij studeerde te Leyden, trad later in krijgsdienst en werd reeds in zijn jeugd door Frederik Hendrik tot gouverneur der stad en van het eiland Willemstad, de Niervaart en omliggende forten benoemd, en bewees later, als kolonel van het Zuidhollandsche regement en lieutenant-generaal der artillerij, den lande gewigtige diensten. Hij vermeesterde o. a. in 1684 de Dylerschans aan de Eems. Ook beoefende hij de oude letteren en was in briefwisseling met Huygens en Westerbaan, aan wien hij vermaagschap was. Hij huwde 1. Agatha van Raaphorst, vrouwe van Raaphorst, welk huwelijk door Barlaeus en Westerbaan is bezongen; 2. Petronella van Wassenaar, dochter van Johan van Wassenaar van Duivenvoorde. Zijne eerste vrouw

[1]) Baudius noemt hem »ordinum ductor."

schonk hem ééne dochter Cornelia, vrouwe van Raaphorst, den 12 Jan. 1656 gehuwd met Philip Jacob van Boetselaar, baron van Asperen. Ook dit huwelijk mogt Westerbaan bezingen. Hij bezong ook de geboorte van zijne beide zonen Cornelius (1649) en Jan (1651), die beide in jeugdigen leeftijd overleden. Met hem stierf het mannelijk oor der van der Myles uit. Behalve deze beide zonen had Adriaan nog bij zijne tweede vrouw, drie dochters, Klara Elisabeth, jonkvrouw van de Myl, die in 1676 Frederik van Reede van Rendswoude, heer van de Lier en lid der ridderschap en edelen van Holland huwde, Mina Agatha, jonkvrouw van Marquette en Anna Magdalena, jonkvrouw van Alblas.

Hij overleed in 1665.

De familiepapieren zijn 15 Oct. 1855 door den boekhandelaar M. Nyhoff te 's Hage verkocht, en, zoo men wil, naar Denemarken verzonden.

Zie Bosscha, *Neerl. Heldend. te land* D. II. bl. 19; Barlaei, *Epp.* p. 521, 635; *Poëm.* T. II. p. 185; Westerbaan, *Ged.* D. I. bl. 396, 397, 384, 393, 397, 405, 459; Scholel, t. a. p.; Cat. Koning, D. I. bl. 115.

MYLING of MEYLING (H. L.) graveur, bloeide in de 18e eeuw. Volgens Kramm is zijn graveerwerk met zorg behandeld en fraai. Ook was hij een goed teekenaar.

Zie Immerzeel; Kramm.

MYLING of MEYLING (J.) graveur, waarschijnlijk de vader van den bovengemelde. Men heeft o. a. van hem:

Amsterdam van de buiten Amstel af te zien, zoo als het zich vertoonde in den jare 1650, *den* 29 *Julij*, fol.

Afbeelding van den gouden Kop, aan den Heer C. de Witt vereerd, naar de teekening van A. Schouwman.

Zie Kramm.

MYLIUS (Willem) dichter uit het laatst der 17e eeuw. Men heeft van hem:

Veldgezangen van Thyrsis, gesierd met toegepaste zinneminnebeelden. Leyden 1702, 4°.

Zie van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*

MYLIUS (Arnoldus) of MYL werd den 16 October 1540 te Vryemoersheim, in het toenmalig graafschap Meurs, geboren. Zijn vader Herman Mylius was heer van dit dorp en van Bettberg, zijne moeder heette Margaretha van Werdt. Na zich op de letteren te hebben toegelegd, wijdde hij zich aan de boekdrukkunst, en in 1570 was hij nog werkman in de drukkerij der Birckmanns te Antwerpen. Omstreeks 1576 rigtte hij zelf eene drukkerij op, die beroemd is geworden. Hij was ook schepen en opzigter der torens van

Antwerpen. Hij overleed den 16 Nov. 1604; bij zijn huisvrouw, Barbara Birckmann, die hij den 24 April 1596 had verloren, drie kinderen (Arnold, Margaretha en Herman) nalatende. Zijn ligchaam werd in de parochiale kerk van St. Paulus begraven, waar men zijn grafschrift leest.

Hij schreef:

Locorum Geographicorum nomina antiqua et recentia, cum commentario. Colon. Agrip. 1594, fol. Men heeft ook van hem eene geschiedenis der onlusten in zijn tijd in de Nederlanden en omstreken, en een verzameling van brieven aan beroemde mannen.

Zie Sweertii, *Ath. Belg.* p. 143, 144; Val. Andreas, *Bibl. Belg.* p. 48; Foppens, *Bibl. Belg.* T. p. ; Aeg. Gelenius, *de Magnitudine Coloniae* p. 421; Paquot, *Mém.* T. II. p. 270.

MYLLER (JOHAN), praeceptor van prins Maurits, toen deze aan de Leydsche hoogeschool studeerde. Als zoodanig verzocht hij, den 4 Augustus 1583, bij de regering van Leyden vrijheid van stedelijke accijnsen.

Zie *Navorscher* D. IV. bl. 62.

MYN (ANDREAS VAN DER) graveur, zou een der acht kinderen van Herman van der Myn geweest en in 1714 te Amsterdam geboren zijn. Hij vestigde zich eenigen tijd te Londen, en graveerde aldaar o. a. het portret van Richard Leverdige. Hij graveerde ook in zwarte kunst en schilderde portretten.

Zie Kramm.

MYN (AGATHA VAN DER), zuster van Herman van der Myn. Zij schilderde vruchten, bloemen en wild, en bleef in Engeland, waar zij gestorven is. Haar kunst wordt in *den Parnas* van Willem Swaanenburg zeer geroemd.

Zie Kramm, en den aangeh. *Parnas* (Amst. 1724) bl. 119.

MYN (CORNELIA VAN DER), dochter van Herman van der Myn, zuster der vorige, in 1710 geboren, schilderde portretten en bloemen. Hare kunst was te Londen, waar zij zich ophield, zeer geacht. Mogelijk is zij dezelfde met Agatha voormeld.

Zie Immerzeel.

MYN (FRANCIS VAN DER), broeder der vorige, in 1719 geboren, hield zich te Amsterdam op, waar hij zich, gelijk ook te 's Hage en elders, met het schilderen van portretten, in het groot en klein, van aanzienlijke personen, bezig hield. Zijn koloriet was helder en behagelijk. Zijn penseels behandeling in het naakt is malsch en smeltend, zijne draperien zijn breed en fiksch Hij schilderde ook kabinetstukjes, die meestal moderne gezelschapjes voorstellen. In het kabinet van Braam-

camp waren er drie. Een van deze *een heer, die eene dame liefkoost*, werd voor *f* 90 verkocht. Op de verkooping van Johan van der Marck te Leyden, Amst. 1773, komt zijn door hem zelven, frai en uitvoerig geschilderd, portret voor.

Zie Immerzeel; Kramm.

MYN (George van der), broeder van den vorige, werd in 1723 te Londen geboren. Hij vestigde zich, na den dood zijns vaders, te Amsterdam. Hij schilderde portretjes, die goed gelijkende en, zoowel wat koloriet als penseel betreft, kunstig en behaaglijk zijn uitgevoerd. O. a. vervaardigde hij die van D. Muilman, Jan Punt (door de zwarte kunstprent van J. M. Ardeli bekend), van C. Ploos van Amstel en Jac. Cornelisz. Ook schilderde hij moderne stukjes, met uitnemend natuurlijk in satijn gekleede dames. Op de verkooping van Pieter Calkoen Wz. werd een dergelijk kabinetstukje, schoon van teekening, gunstig van ordonnantie en uitdrukking en meesterlijk geschilderd, voor *f* 500 verkocht. Zijn laatste werk was een familiestuk van den heer Hasselaar, naderhand burgemeester van Amsterdam. Hij overleed te Amsterdam in 1763.

Zijn portret werd levensgroot door zijn broeder Francis geschilderd. Kramm bezat er een op grijs papier met zwart en wit krijt.

Zie Immerzeel; Kramm.

MYN (Herman van der), vader van den vorige, werd in 1684 te Amsterdam geboren, en oefende zich in de schilderkunst, onder den bloemschilder Ernst Steuven. Welhaast overtrof hij zijn leermeester verre, en legde zich tevens, met het gelukkigst gevolg, op het historiële vak toe. Vóór 1716 hield hij zich op aan het hof van den keurvorst van den Paltz, en keerde, na diens overlijden, naar Amsterdam terug. Daar verwekte zijn *Jupiter en Danaë* algemeene bewondering, doch de buitensporige prijs, dien hij voor dit kunststuk vroeg, was echter oorzaak dat het niet zoo spoedig verkocht werd, als hij zich voorstelde. De in dien tijd door hem geschilderde stukken, aan de gewijde geschiedenis ontleend, onderscheiden zich door juiste teekening, keurige drapering van kleedingstoffen, nauwkeurigheid van costuum en waarheid van uitdrukking. Alleen acht men zijn koloriet van het naakt wel eens te paarsch of te grijs. Na zich een poos te Antwerpen opgehouden te hebben, vertrok hij naar Parijs, waar hij den hertog van Orleans welkom was, doch hij kon geen opgang maken wegens de ongehoorde prijzen, die hij eischte. Later vestigde hij zich te Londen, en schilderde aldaar familiestukken en portretten van de aanzienlijkste personen, o. a. van den prins en de prinses van Wallis, den hertog en de hertogin van Chandos, den ridder Gregorij Page, een zinnebeeldig stuk

op het huwelijk van prins Willem III op het Loo enz. Doch ook hier stond de hooge waardering zijner kunst zijn fortuin in den weg. In 1736 verliet hij Londen en keerde hij naar Amsterdam terug, doch ging nogmaals naar Londen, waar hij in Nov. 1741 overleed. Hij huwde Susanna Bloemendaal, en liet acht kinderen na, van welke 6 zonen en twee, of, zoo Cornelis, door Immerzeel vermeld, dezelfde is met Agatha, eene dochter de kunst beoefend hebben.

Men vindt zijn portret bij Descamps. Hij graveerde ook in zwarte kunst, zoo als *Een oude woekeraar, die geld telt*, half figuur, naar zijn eigen schilderij.

Zie van Gool, *Levens der schilders*, D. II. bl. 34; Wagenaar, *Beschrijv. van Amsterdam* D. VIII. bl. 448, D. XI. bl. 439; W. van Swaanenburg, *Parnas* bl. 123; Nagler; Descamps; Immerzeel; Kramm.

MYN (N. VAN DER), waarschijnlijk een zoon van den vorige, bloem en portretschilder, in 1716 hofschilder van keurvorst Johann Wilhelm te Dusseldorp. Na 's keurvorst dood, vertrok hij naar Antwerpen. Aldaar schilderde hij o. a. *Een Antwerpsch lakenkooper en zijn huisvrouw, die hem een druiventros aanbiedt enz.* twee levens groote portretten, beide lieflijk gekoloreerd, doch de vleeschkoleur had te veel van rijpe perziken, welk koloriet hem was bijgebleven van zijn vorig beroep, het schilderen van fruiten. Voorts: de *portretten van den kunstschilder Horemans en zijne huisvrouw*, en nog een *bloem en fruitstuk.* Van Antwerpen begaf hij zich naar Parijs, waar zijn kunst geen bijval vond. Van Parijs reisde hij naar Londen, waar hij het portret van den koning schilderde. Nopens deze schilderij schreef Jacob Campo Weyerman. »Hij cierde dat koninglijk konterfijtsel met een zilverlakensche rok, geborduurd met gouden druiven en bloemen, tot een bewijs van het spreekwoord »dat de stoffe week voor den arbeid." Helaas! het zilver laken wierd gekeurd voor blik, en alle die met het penseel geborduurde lente- en herfstschatten veroordeelt als wanstaltige cieraden. Het konterfijtsel bleef berusten in zijn schilderkamer."

In 1737 vertrok hij naar de Nederlanden, en begaf hij zich naar het Loo, waar hij de afbeeldsels van den *Prins en de Prinses van Oranje* vervaardigde. Van hem hangen in de sacristy der kerk *du Sablon* te Brussel de door hem vervaardigde portretten van de *familie de la Tour en Taxis.* Zijn sterfjaar is onbekend.

Zie Jacob Campo Weyerman, *Leven d. Schilders*, D. IV. bl. 353; Kramm.

MYN (ROBERT VAN DER), broeder van den vorige, werd

in 1724 te Londen geboren, waar hij een aantal portretten, landschappen en bloemen schilderde.

Zie Kramm.

MYNDEN (MELIS VAN), een burger van Utrecht, koos in de geschillen tusschen David van Bourgondie en Gijsbert van Brederode, de zijde des eerstgenoemde en werd diensvolgens in 1456 voor zijn leven lang ter stad uit gebannen, terwijl daarbij tevens bepaald werd, dat hem nooit zou worden toegestaan, met eenen nieuwen bisschop weder in te komen.

Zie Burman, *Utrechts Jaarb.* D. II. bl. 314.

MYNDEN (REGNIER VAN), kapitein in dienst van den lande, bewaarde met 50 man Lumei, in 1573, op het slot te Gouda.

Zie van Wijn, *Bijv. en Aanm.* op Wagenaar, *Vaderl. Hist.* D. VI. bl. 105.

MYNSHEERE (JAN), schilder en architect, geboren in Vlaanderen, bloeide omtrent het jaar 1560. Hij was vooral als portretschilder beroemd en portretteerde de voornaamste personen van zijn tijd, o. a. keizer Karel V en diens gezin. Hij werd in het laatst van zijn leven naar Toledo geroepen, om aldaar voor de hoofdkerk de standbeelden der twaalf apostelen te schilderen. Hij zou in 1569 aldaar zijn overleden. Zie HEERE (JAN DE).

Zie Immerzeel; Kramm.

MYRICA (JOH.) een Carthuiser monnik, te Leuven geboren, werd hoogleeraar te Brussel en schreef: *Medicina errantium* in twee boeken; *Enarratio Catholica orationis dominicae* enz., en overleed in 1582 te Rutila aan de Lotheringsche grenzen.

Zie Val. Andreas, *Bibl. Belg.* i. v.; Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 700; Jöcher.

MYRICA (JOH.) of VAN HEYDEN, ook DE LA BRUYERE, te Eindhoven geboren, verklaarde in 1548 de H. Schrift te Leuven, werd daarop doctor in de godgeleerdheid, was inquisiteur, en overleed te St. Omer den 16 Junij 1584.

Zie Jöcher.

MYRICANUS (MARTINUS), te Leuven geboren, een Franciscaner monnik, werd provinciaal van de Nederlanden en vertaalde Christoph. de Capite Fontium. *Defensio religionis avitae* in het Nederduitsch. Hij overleed den 10 Julij 1604 te Mechelen.

Zie Jöcher.

MYRICANUS (SERVATIUS), broeder van den vorige, te Leuven geboren, werd ook eene Franciscaner monnik en provinciaal der Nederlanden. Hij overleed 12 Febr. 1599 te

Brussel, en ligt in het koor der Minnebroeders kerk begraven. Zijn grafschrift vindt men bij Foppens.

Hij gaf in het licht:

Enchiridion F. F. Minorum, complectens regulam S. Francisci cum ejus Testamento, et alia S. Sedis Apostolicae et SS. PP. monumenta, Regulam F. F. Minorum concernentia. Antv. 1590, 12°.

Zie Foppens, *Bibl. Belg.* T. II. p. 1093; Jöcher.

MYRIKE (Hendrik), predikant bij den Hollandschen consul te Constantinopel, deed in 1664 een reis door het H. land. Deze reis werd door Joan Henrik Reits, predikant in de Paltz, uitgegeven, en met aanmerkingen verrijkt, door Wilhelm Otto Reits uit het Hoogduitsch vertaald en vermeerderd met koperen platen, Rotterd. 1725 in 8°. in het licht gegeven, onder den titel van: *Daghregister gehouden door den Heere Henrik Myrike, in zijn Ed. Leven Gereformeert Predikant te Konstantinopelen op zijne reize naar en door het Beloofde Landt Kanaan*, enz.

Zie *Boekzaal der Gel. Wereld*, 1725 *a*, bl. 641.

MYRICINUS, MERECINUS, MIRICENYS, MIRICINUS (Petrus) of Petrus MARTINI, een Vlaamsch graveur, die omtrent 1550 bloeide, sneed verscheiden ongewone en wonderlijke voorstellingen naar Jeronimus Bos, Breughel en anderen. Ook was hij te Antwerpen prentverkooper en men vindt zijn naam onder onderscheidene prenten bij Jeronimus Cock uitgegeven, voerende het jaartal 1567. Immerzeel vermeldt van hem een copij, naar een grootere prent, van het portret van Albert Durer, in zes en vijftig jarigen leeftijd; Kramm, een prent voorstellende *de wijze en dwaze maagden* in fol., naar den *Boeren* Breughel, »eene zamenstelling ernstig, doch tevens zoo wonderlijk voorgesteld, dat, bij de beschouwing daarvan, zeker ieders lachspieren zullen worden aangedaan.”

Zie Kramm; Nagler, *Kunstler-Lex.* op *Miricenys;* Brulliot, *Dict. des Monogrammes.*

MYSBERG (A) schreef:

Over Korijen, die met Kalveren blijven liggen, in *Werken van het Batav. Genoots. der Kunsten en Wetens.* 1786, bl. 1.

Zie Holtrop, *Bibl. med. ac chir.* p. 254.

MYSERUS (Lambrecht) zond, behalve eenige theologische werken, te Middelburg in 1730, mede in het licht: *Eenige Gedichten ter opwekking des Heeren volk.*

Zijne theologische werken waren:

Kinderdeel der vromen. Amst. 3e dr. z. j.

Onderscheiden sterfbedden. Middelb. 8°.

Kabinet des Genade Verbonds. Amst. z. j.

Der vromen ondervinding op den weg naar den Hemel. Rott. 1737, 8°.

Over het H. Avondmaal. Rottera. z. j.

Zie Abcoude, *Naamreg.* bl. ; Arrenberg, *Naamreg.* bl. 468; van der Aa, *N. B. A. C. Woordenb.*

MYTENS (AART) of ARNOLD DE OUDE, in Italie bekend onder den naam van Renaldo, werd in 1541 te Brussel geboren. Na goede vorderingen gemaakt te hebben, begaf hij zich, ofschoon nog jong, naar Italie, en nam te Rome zijn intrek bij den Nederlandschen graveur Anthoni Santvoort, in de wandeling *den groenen Anthoni* geheeten, onder wien hij zijne studien vervorderde. Ook had hij veel omgang met Hans Speeckaart. Van Rome ging hij naar Napels, vervolgde zijne studie onder Kornelis Pijp, huwde en begon zich toe te leggen op het schilderen van altaarstukken, historien en portretten, die zoo wel daar als elders zeer gewild en getrokken waren; ook vormde hij verscheide leerlingen. Uit Napels keerde hij naar Rome terug, waar hem een groot stuk voor St. Pieter werd besteld. »Hieraan wilde hij toonen, wat een Nederlander in de kunst vermogt." Hij overleed aldaar in 1602. Tweemaal is hij gehuwd. Zijne tweede vrouw, de weduwe van zijn tweeden meester, Kornelis Pijp, overleefde hem. Hij had zich echter van haar gescheiden en zich met zijne vier kinderen uit het eerste huwelijk en zijn discipelen een tijd lang »te Aquila in 't Abruzzo" opgehouden. Na den dood zijner eerste vrouw, bezocht hij zijne moeder te Brussel en zijn broeder (waarschijnlijk Daniel de Oude) te 's Hage. Van Mander verhaalt, »dat hij zoo leergierig was om de anatomie van het menschelijke ligchaam goed te leeren kennen, dat hij met zijne medeleerlingen een lijk van de galg stal, om tot onderzoek te dienen. Zijn vader, over die stoutheid verbaasd, wist dit misdrijf, 't geen Aart er niet in zag, bij zijn vriend, den burgemeester te verbloemen. Salvator Rosa zinspeelde hier op in zijn *Satyre* op de schilderkunst. Zijn portret vindt men onder de schilders portretten, met de verzen van D. Lampsonius, waarnaar een kopij door H. Hondius, in klein folio is vervaardigd. Naar dit is de afbeelding bij van Mander.

Zie van Mander; Immerzeel; Kramm.

MYTENS (AART) of ARNOLD, DE JONGE, waarschijnlijk een zoon van Daniel Mytens. Volgens van Eynden en van der Willigen zou hij van 1612—1660 te 's Hage geleefd hebben; doch Kramm heeft tegen dit tijdvak eene bedenking. Hij was namelijk geen lid der in 1650 te 's Hage opgerigte Confrerie-kamer.

Tot zijne schilderstukken behooren:

De Raadpensionaris Jacob Cats met Mevrouw Havius (zijne

huishoudster) *op deszelfs hofstede genaamd Sorgvliet*, vroeger in het kabinet van C. van Heemskerck te 's Hage.

De Huwelijksplegtigheid van den Keurvorst van Brandenburg met de dochter van Frederik Hendrik, Prins van Oranje, vroeger in bezit van Lormier, later in het kabinet van den prins van Oranje op de groote zaal van 't oude hof te 's Hage.

Zie Immerzeel; Kramm.

MYTENS (DANIEL), in het laatst der 16e eeuw te 's Hage geboren. Men weet niet, wie zijn leermeester was, doch waarschijnlijk vormde hij zich naar de werken van Rubens. Reeds vroeg begaf hij zich naar Engeland, en steeg onder de regering van Jacobus I en Karel I tot hoog aanzien. Uit een brief van hem aan Sir Dudley Carleton, Engelsch gezant te 's Hage, blijkt dat hij reeds in 1618 voor het hof werkzaam was. Later werd hij hofschilder. Hij schilderde zijne portretten zóó voortreffelijk schoon, dat zij voor het werk van van Dyck werden gehouden.

Te Hamptoncourt zijn portretten ten voeten uit van prinsen en prinsessen uit het Huis van Brunswijk-Lunenburg en dat van Carel Howard, graaf van Nottingham; te Knowle het levensgroot afbeeldsel van Lionel Cranfield, graaf van Middlessex en lord Schatmeester (op een kleine bel staat het jaargetal 1623); te Kensington zijn eigen portret; te St. James, onder vele anderen, het portret van koningin Maria van Schotland, waarschijnlijk eene door hem vervaardigde kopij, en dat van den beroemden dwerg Jeffery Hudson, die, doch minder gelukkig, in zijne groote schilderij, voorstellende Karel I en zijne gemalin, weleer in bezit van den graaf van Dunmore, voorkomt. In 1808 was het portret van graaf Henry Rich van Holland, levensgroot, in gestreepte kleeding, met een wandelstok in de hand, in bezit van lady Elisabeth Germain te Dragton. Kramm zag in 1827 in het *Britsh Institution* de afbeelding van koning Karel I en koningin Henriette Maria, en van den infant prins Karel, door Mytens.

Hij had in Engeland een groote vermaardheid tot op de komst van Anthonie van Dyck. Zoodra deze tot eersten hofschilder was benoemd, verzocht hij zijn ontslag, doch koning Karel wist hem te bewegen, te blijven, en hij werd de vriend van van Dyck, die zijn portret schilderde. Omstreeks 1630 schijnt hij echter weer naar Holland te zijn vertrokken, en zich te 's Hage gevestigd te hebben, waar zijn zoon Johannes met roem de kunst beoefende. Zijn door van Dyck geschilderd portret is door Paul Pontius uitmuntend gesneden, en komt voor in de kunstzaal van van Dyck. Er waren verscheidene portretten door hem op het huis te Hondselaarsdijk.

Zie Houbraken; de Bie; Immerzeel; Kramm.

MYTENS (Daniel) de JONGE, zoon van Johannes Mytens, werd, volgens van Gool, te 's Hage geboren in 1636, doch volgens Weyerman in 1647. Hij was een leerling van zijn vader, en meermalen in het bestuur der kamer van Pictura. Volgens Kramm is hij waarschijnlijk met W. Doudyns en D. van der Schaar te Rome geweest, waar hij vlijtig studeerde, vrolijk leefde en den bijnaam van *Bonte Kraai* verkreeg. Men heeft ook portretten van hem. Hij overleed te 's Hage in 1688. Men vond ook van zijn werk te Hondselaarsdijk.

Zie Immerzeel; Kramm.

MYTENS (Isaak), waarschijnlijk te 's Hage geboren, zoon en leerling van Daniel Mytens, broeder van den eersten hoofdman Johannes Mytens, was een uitstekend portretschilder naar levensgroote. Hij was een der drie voornaamste contribuanten, en de eerste der beide gedeputeerden tot de oprigting der Confrèrie kamer Pictura te 's Hage. Het jaar van zijn overlijden is onbekend, doch hij was in 1665 nog confrater der confrèrie. Op de kamer was van zijn penseel een *vrouwenportret*. Ook van hem en den volgende waren portretten te Hondselaarsdijk.

Zie Immerzeel; Kramm.

MYTENS (Johannes), zoon van Daniel Mytens, de Oude, werd waarschijnlijk te 's Hage geboren. Hij was een „wakker portret- en historieschilder," en in 1656 een der oprigters, sedert meermalen hoofdman, en van 28 October 1669 tot 27 October 1671 deken der confrèrie van Pictura te 's Hage. In 's Rijks Museum berust van hem de afbeelding van den luit. admiraal Cornelis Tromp en zijne echtgenoot. Kramm vermeldt nog van hem het portret van een *knaapje van drie jaren*, als een jager gekleed, met zwarte baret, door een groene veêr en parelen versierd, op het hoofd, houdende een polsstok, waaraan een haas hangt, op zijn schouder. Waarschijnlijk overleed hij in 1671 of 1672.

MYTENS (Johannes). Zie MEYSSENS (Johannes).

MYTENS (Cornelis). Zie MEYSSENS (Cornelis).

MYTENS (Martinus), zoon van Isaac Mytens, werd in 1639 of 1640 te 's Gravenhage geboren, en leerde de kunst bij zijn vader, werd als hofschilder naar Zweden geroepen, en is aldaar overleden. Hij was een uitnemend portretschilder, doch nog meer roem verwierf zijn zoon Martinus, in 1698 te Stokholm geboren, in 1770 als hofschilder van keizer Frans I te Weenen overleden. Deze keizer schatte hem zeer hoog en overlaadde hem met rijkdommen. Hij was de roem van zijn tijd, en aan bijna alle Europesche hoven, zoo om zijn kunst als persoon, bemind.

Het door hem geschilderde portret van **Frans I**, is door P. **Tanjé** in 1752, fraai in fol. gegraveerd.

Zie **Kramm.**

MODERA (Justin), zoon van **Jean Adrien**[1]) advocaat te Middelburg en van **Cornelia Reitz**, werd den 11 Julij 1803 te Middelburg geboren, en, daar hij, van zijne jeugd af veel neiging voor de zeedienst toonde, den 5 Sept. 1817 tot buitengewoon adelborst aangesteld en op het wachtschip *Braband* te Vlissingen geplaatst.

Na eenige maanden op dat linieschip gediend te hebben, werd hij op de *Lynx* overgeplaatst, om vervolgens naar de Middelandsche zee te gaan, waar hij den 7 Augustus 1818 op het linieschip *Willem de Eerste* overging. Den 21 Junij van dat jaar kreeg hij zijne eerste bevordering, die tot adelborst 2e klasse. In 1820 tot adelborst 1e klasse benoemd, ging hij tevens over op het fregat *Diana*. Zijn verblijf in de Middelandsche zee duurde tot 1823, toen hij naar het vaderland terugkeerde en non actief werd. In December 1824 werd hij, op het wachtschip *Zeeland*, in het Nieuwe Diep liggende, geplaatst nadat hij in Januarij van datzelfde jaar tot buitengewoon luitenant ter zee 2e klasse bevorderd was. In Augustus van het volgende jaar werd hij overgeplaatst op het schip *Triton*, waarmede hij den 13 November uit het Nieuwe Diep zeilde, en den 21 Maart 1826 op de reede van Batavia aankwam. In 1828 vertrok dit schip van Makassar naar Amboina. Het plan bestond toen eene geschikte plaats voor eene vestiging op de Zuidwestkust van Nieuw-Guinea te kiezen, en met die taak werd de kommandant van den *Triton* belast, die tevens den schoener de *Iris* onder zijn bevelen kreeg. Als Commissaris voor de politieke zaken scheepte zich de heer **van**

---

1) De familie van **Modera**, uit Metz afkomstig, verliet Frankrijk om de godsdienst vervolgingen te ontvlugten, en zette zich in den aanvang der 18e eeuw te Hanau neder, waar het hoofd van het gezin een zijden- en kamelotten fabriek oprigtte. Een der afstammelingen, **Pierre Modera**, studeerde te Geneve en werd Fransch predikant te Tholen.

Delden op de *Triton* in, en tevens maakte ook een natuurkundige Commissie de reis mede.

In dien tijd waren de kusten van Nieuw Guinea bijna een onbekend land, en de togt derwaarts een ware ontdekkings togt. Den 21 April werd de baai van Amboina verlaten en den 21 Mei kwamen de schepen binnen de monding der Doerga rivier. Modera vermoedde toen reeds dat deze geene rivier maar een zeearm was, 't geen door later onderzoek is bevestigd, waarna zij den naam van prinses Marianne heeft gekregen. Na op onderscheidene punten de kust bezocht te hebben, werd eene geschikte gelegenheid voor de bevolene nederzetting in eene baai gevonden, die den naam van Tritons-baai ontving. Het fort dat men bouwde, werd, ter eere van den Commissaris-generaal, *Dubus* genoemd. Kort daarop keerde de *Triton* naar Amboina en Modera, die sedert 1827 tot luitenant ter zee 2ᵉ klasse benoemd was, (2 April 1830) naar het vaderland terug, waar hij nog in hetzelfde jaar zijn *Verhaal van eene reize naar en langs de zuidwestkust van Nieuw Guinea, gedaan in* 1828 *door Z. M. Corvet Triton en Colonialen Schoener de Iris*, in het licht gaf. Den 28 November 1831 vertrok hij met de Korvet *Hippomenes* naar onze West Indische bezittingen, en in 1835 keerde hij, wegens herhaalde aanvallen eener zenuw kwaal, naar het vaderland terug. Een jaar voor zijne terugkomst was hij met S. M. L. H. Cores de Vries te Paramaribo in het huwelijk getreden, en tot luitenant ter zee 1ᵉ klasse bevorderd, vijf jaren vervulde hij, in het vaderland, de betrekking van adjudant van den directeur en kommandant der marine in het hoofddepartement van de Maas, en in Maart 1842 werd hij, tot zijne oefening in het stoomwezen, aan de stoomfabriek te Fijenoord geplaatst.

Deze kennis moest hem weldra te pas komen, want den 21 October 1843 werd hij eerste officier op het stoomschip *Merapi*, doch reeds in Mei 1844 werd hem de betrekking van officier der werving te Rotterdam opgedragen. Den 1 Mei 1845 kreeg hij het bevel over het kostschip *Pegasus*, te Rotterdam liggende, en verwisselde dit in Februarij 1847 met het kommando over het transportschip *Dordrecht*. Hij deed met dit schip eene reis naar Suriname en Curaçao, en keerde in October van hetzelfde jaar in het vaderland terug.

Zijne laatste actieve plaatsing (hij was kort te voren tot kapitein luitenant bevorderd) was, in Junij 1850, die als eerste officier op het fregat *Sambre*, doch reeds in Maart van het volgende jaar werd hij, om zijn gezondheids toestand eervol ontslagen, op non activiteit gebragt en den 1 Januarij 1852 gepensioneerd.

Toen de schout bij nacht Enslie, die met Modera op hetzelfde schip had gediend, minister van Marine was geworden, werd hij, op diens voordragt, tot referendaris bij het

Departement van Marine benoemd, in welke betrekking hij zich zoo kweet, dat Z. M. hem in 1853 tot ridder van de orde van den Nederlandsche Leeuw benoemde. Na de aftreding van Enslie, werd ook Modera ontslagen, doch in 1856, na het optreden van Mr. J. S. Lotsy als minister van Marine, mede met de functiën van Referendaris belast. Zijne niet genoegzame overeenstemming in zienswijze met den minister, omtrent zaken het materieel betreffende, was oorzaak van zijn eervol ontslag, en sedert bleef hij ambteloos, doch hield zich tot zijn dood toe bezig met hetgeen op de Marine betrekking had, en bewerkte een aantal bijdragen van onderscheiden aard voor het tijdschrift *Verhandelingen en Berigten betreffende het zeewezen*, zoo als eene Verhandeling *over de krijgskundige bewegingen ter zee* (jaarg. 1841, 1843) een *vergelijking van de Nederlandsche werken over de zeetaktiek* (1856), *over regeling en inrigting van het zeewezen* (1843, 1851, 1861), *eene zeevaartkundige beschrijving van West Indie* en *Aanteekeningen op eene reis naar West-Indie in* 1847 (1844, 1849), *verslag betrekkelijk de schroefstoompakket Napoleon*, *en over het springen van stoomketels* (1845), *over Brown's ankerligttoestel* (1858), *over den waarborg der deugdzaamheid van ankers*, *kabel- en tuigkettingen* (1861).

In 1846 gaf hij in het licht: *Zeilmakers handboek*, *vrijgevolg naar het Fransch van J. F. M. le Lièvre.* Ook gaf hij met A. H. Bisschop Grevelink, vroeger luitenant bij de Marine, een zeevaartkundig werkje uit, dat voornamelijk bestemd was om door vreemde zeevarenden bij het aandoen onzer kusten gebruikt te worden. In het Engelsch geschreven kwam het in 1850 en 1851 in 4 stukken, onder den titel van *Ariel for the Dutsh coast* uit, voor rekening van het college *Tot nut der Zeevaart* te Rotterdam. De technische kennis, die Modera bezat, zijne geschiktheid en lust tot het doen van nasporingen, hieraan gepaard, zijne naauwkeurigheid en opmerkzaamheid van geest, wezen hem als den geschiksten man aan, om den woordenschat onzer taal, wat het zeewezen betreft, bijeen te brengen, beknopt op te helderen, en daardoor mede te werken tot den opbouw van het Nederlandsch taalkundig Woordenboek. Volgens getuigenis van den hoogleeraar De Vries, was hij er een der ijverigste medearbeiders van.

Modera was ridder der derde classe van St. Stanislas en lid der Maatschappij van Nederl. Letterkunde. Hij overleed te 's Hage den 27 Maart 1866 in den ouderdom van ruim 62 jaren. Zijne levensschets door J. M. Obreen, komt voor in *Levensberigten der afgestorven Medeleden der Maats. v. Ned. Letterk.* 1867.

MOLHUYSEN (PHILIP CHRISTIAAN) werd den 2 November 1793 te Maastricht geboren, bezocht in September 1804

de latijnsche school onder de leiding van den rector J. Posthius, en in September 1805 onder diens opvolger C. F. Nagel. Den 18 September 1809 werd hij als student te Utrecht ingeschreven, en den 31 Julij 1814 proponent te Leerdam, onder de classis van Buren. Den 16 Augustus te Vucht als predikant beroepen, bedankte hij in het volgende jaar voor Burgh op Schouwen, werd in April 1816 bij de invoering der nieuwe kerkelijke organisatie scriba van het klassicaal bestuur, en in April 1818 secretaris van het provinciaal kerkbestuur van Noord-Brabant.

Den 8 Maart 1819 kreeg hij een beroep naar Deventer, waar hij den 17 Mei 1830 tot secretaris van curatoren van het Athenaeum werd benoemd. Van 1820—1855 was hij onafgebroken in het kerkelijk bestuur, zoo wel als lid van het klassicaal bestuur van Deventer, als van het provinciaal kerkbestuur van Overijssel. Een vierde eener eeuw nam hij deel aan het examineren der candidaten bij dit bestuur. In 1851 werd hij gedeputeerd bij de algemeene Synode te 's Gravenhage, ook in 1854, en als nu tot voorzitter daarvan benoemd. Den 10 Januarij werd hij tot archivaris der stad Kampen aangesteld, en overleed er den 5 April 1865. Hij was ook de medeoprigter van de „Vereeniging tot beoefening van Overijsselsch regt en geschiedenis" en een van de werkzaamste leden.

Molhuysen had groote verdienste als godgeleerde, doch vooral als oudheidkundige. Van beide zijn uitstekende proeven voorhanden. Het Utrechtsch genootschap, de Leidsche Maatschappij, het Noord-Brabantsch, het Twentsch genootschap, het Thuringer Saksische Verein te Halle, het Historische Verein für den Nieder-Rhein en de Alterthums freunde im Rheinlande te Bonn, erkenden zijne verdiensten door hem tot lid, sommige tot buitengewoon lid te benoemen. De koning schonk hem de ridderorde van den Nederlandschen Leeuw. Hij huwde den 1 Junij 1820 Adelaïde Julie Eugenie Carteret, uit welk huwelijk gesproten zijn twee zonen, Andreas Antonius Adrianus en Henri Emile Auguste, alsmede ééne dochter, Antoinette Benedictine. Zijn portret gaat in steendruk uit.

Hij gaf in het licht:

Aardrijkskundig Leesboek, Deventer 1838, 2e. dr.

Gods Voorzienigheid in menschelijke lotgevallen. Ald. 1826, 1830 2e dr. Zie *Godgel. Bijdr.* 1826, bl. 299, 304.

Fr. Volkmar Reinhard, *Stelsel der Christelijke Zedekunde*, 8 dl. Ald. 1827, 1833 2e. dr.

Leerrede op den twee honderd vijftigsten verjaardag van de stichting der Deventer Hervormde Gemeente. Met eenige historische aanteekeningen. Dev. 1829.

Dr. H. G. Tzschirner. *Protestantismus en Katholicismus van het standpunt der Staatkunde beschouwd.* Dev. 1823.

Dez. *Het stelsel der Terugwerking voorgesteld en onderzocht.* Dev. 1824.

Brieven over Godsdienst en Staatkunde aan de heeren de Chateaubriand, de la Mennaie en Montlosier.

Leerrede over de veranderde betrekking der kerken onzer landen, met een bijvoegsel. Dev. 1826.

Leerredenen over vrije stoffen. Dev. 1842.

Dertien Leerredenen over verschillende onderwerpen. Dev. 1844.

Catalogus Bibliothecae Daventriensis. Dev. 1832.

Charters en Bescheiden in het Oude Archief te Kampen. 1861—1863.

In Nyhoffs, *Bijdragen over Vaderl. Geschiedenis en oudheidkunde.*

Uittreksels uit processen der Hanse steden, ten aanzien der betrekking van de Geldersche steden tot het Hanse verbond, I. 174.

Brief van Joh. Uytenbogaert, II. 192.

De Anglen in Nederland, of Aanmerkingen over de Lex Angliorum et Werinorum hoc est Thuringorum, III. 50.

De Anglen in Nederland, VI. 244.

Het sterfhuis van prins Willem I, VII. 42.

Iets over Carolus Gallus of De Haan.

Maria van Gelre, koningin van Schotland, VII. 77.

Verklaring van de woorden Laak, Leek, Lek, d. i. scheiding, grens, VII. 97.

Procedure over de werken van David Joris, IX. 246.

De Victualie-broeders of Likedeelers, X. 211.

Het Stift ter Hunnepe, I. 103, (Nieuwe reeks).

De Vuurproef en geregtelijke tweekamp in de veertiende eeuw, I. 159.

Bijdrage tot de geschiedenis der Heksen processen in Gelderland, I. 194.

Aanteekeningen uit de Geschiedenis van het strafregt, II. 51.

Public Records, II. 183.

Vervolg van de aanteekeningen uit de Geschiedenis van het strafregt, II. 195.

De visscherij in de Zuiderzee, III. 307.

De vereeniging tot beoefening van Overijsselsch regt en geschiedenis.

Voorts heeft men van zijne hand nog stukken in verschillende tijdschriften, b. v. in de *Letteroef.* van 1837 (December) over *Sanchoniathon*, in het *Tijdschrift voor Staathuishoudkunde en Statistiek*, D. XIV, *over de onveiligheid van vroeger tijd.* Ook treft men vele hoogst belangrijke opstellen van hem aan in den *Overijsselsche Volksalmanak* en de *Deventer Courant*, die hij van 1837 tot October 1860 redigeerde. Ook was hij redacteur van het *Nederlandsch Letterblad* van Julij 1842 tot Julij 1844.

Zie Mr. B. W. A. E. Baron Sloet tot Oldhuis, *Levensberigt van P. C. Molhuysen* in *Handel. der Maats. v. Ned. Letterk.* 1868. *Levensberigt van M. door* P. Nyhoff, in den *Nederl. Spectator* 1865.

MONTYN (Christiaan Gerrit) werd den 29 Augustus 1803 te Bleskensgraaf, waar zijn vader, Johannes Montyn, predikant was geboren. Zijne moeder heette Johanna Kapteijn. In 1819 werd hij ingeschreven onder de burgers der Utrechtsche hoogeschool en voleindigde zijne propaedeutische studiën onder de hoogleeraren van Heusde, Goudoever, Simons en Schröder. In de godgeleerdheid waren Herman Royaards, van Oordt en Heringa zijne leidslieden, en in het laatst zijner studiejaren mogt hij ook de lessen van Bouman en H. J. Royaards volgen. Met welk een vlijt hij als jongeling zich op zijne studien toelegde, bleek uit de in 1823 door hem beantwoordde en bekroonde prijsvraag „over de kracht van het zoogenoemde physico theleogische bewijs."

In October 1826 door het provinciaal kerkbestuur van Utrecht als kandidaat tot de H. dienst toegelaten, werd hij reeds den 11 December als predikant te Middelharnis bevestigd. In 1828 werd hij te Ysselmonde, en in 18 1 te Hoorn en het volgende jaar te Utrecht beroepen. Door en door ervaren in de kerkelijke wetten, kreeg hij spoedig zitting in het klassikaal bestuur, en later in het provinciale kerkbestuur van Utrecht, waarvan hij een geruime tijd secretaris was. Ook was hij hoofdbestuurder van de protestantsche vereeniging Unitas. Bij herhaling werd hij naar de hoogste kerkvergadering afgevaardigd en deze benoemde hem tot lid harer synodale commissie. In 1861 werd hij, bij gelegenheid dat de Utrechtsche hooge school het jubel van haar 250 jarig bestaan vierde, honoris causa tot doctor in de godgeleerdheid benoemd, ook was hij ridder van de Nederlandsche leeuw en lid van het provinciaal Utrechtsch genootschap. Hij huwde Anna Jacoba Cornelia Krayenhoff van de Leur en overleed te 's Hage, waar hij de najaarsvergadering der Synodale Commissie bijwoonde, den 18 November 1864. Zijn stoffelijk overschot werd te Eik- en Duinen ter ruste gelegd.

Behalve eenige *Leerredenen*, in de reeks van *Leerredenen, ter bevordering van Evangelische kennis en Christelijk leven*, geplaatst of opgenomen in de Verzameling van Ds. Albert van Toorenenbergen te Groningen, en eenige stukjes in het *Christelijk Museum* en *Bijbelsch Dagschrift*, bewerkte hij eene *Geschiedenis der Hervorming in de Nederlanden*, voor de *Evangelische Maatschappij*, die onder de schriften harer *Evangelische Bibliotheek* werd opgenomen in vijf deeltjes uitgegeven, die van 1858 tot 1864 zijn verschenen. Na zijn dood (1866) bezorgde de hoogleeraar B. ter Haar een tweede druk met een korte levensschets en portret van den schrijver, bij D. A. Thieme, in twee deelen.

MUNCK (JAN DE) een bekwaam bouw- en sterrekundige, werd den 12 September 1687 te Hulst geboren. Van zijne jeugd en van zijne eerste opleiding tot de wetenschappen vinden wij geene bijzonderheden opgeteekend, maar wel dat hij te Middelburg woonde, en aldaar achtereenvolgens onderscheidene ambten bekleedde. Hij werd in 1728 aangesteld tot examinator der landmeters bij de graaflijkheid van Zeeland; in 1730 tot erfscheider; in 1731 tot generale brandmeester en tevens in datzelfde jaar tot stads-architect. In deze laatste betrekking is te Middelburg onder zijn toezigt gebouwd de nieuwe Luthersche kerk, aan welk gebouw men in 1739 den eersten steen heeft gelegd, en hetwelk in 1742 voltooid is. Aan dit gebouw is 's mans nagedachtenis bewaard op een steen bij den ingang der kerk ingemetseld, welke het volgende opschrift draagt:

Deeze Kerk is voltooid in den Jaare 1742.
Onder het beleid van den Heere Jan de Munck,
beroemd architect dezer Stede Middelburg,
tot wiens eere,
de Luthersche gemeente dit gedenkteken
opricht.

In het jaar 1747 benoemde de stadhouder, prins Willem IV, hem tot zijnen astronomicus en observator, welligt ten gevolge van zijn in het licht gegeven werk over de komeet van 1743. Vijf jaren later (1748) heeft Munck insgelijks waarnemingen gedaan op een te dien tijde verschenen komeet, waaromtrent men een berigt kan vinden in de Nederl. Jaarboeken van dat jaar, D. I, bl. 363. Hij overleed in den jare 1760, hetwelk blijkt uit 's mans portret, dat in Fr. Muller's catalogus der portretten enz., Amst. 1852 aldus omschreven wordt:

„Munck (Jan de) Astronom. van prins Willem IV, ob. 1760 aet. 73. Ter halver lijve, links, zittende in groote leunstoel, voor eene tafel, waarop een boek: Manuscr. der Astronom. Observatien door J. de Munck, dat hij met de regterhand vasthoudt. Naar J. Palthe; door J. Houbraken, fol."

Jan de Munck heeft een zoon nagelaten, met name Laurens Duneweу, die in 1752 aangesteld werd tot examinator der landmeters bij het hof en den raad van Vlaanderen te Middelburg. (Middelburger naamwijzer voor 1755).

Zie *Navorscher* II., bl. 118, III., bl. 104, Bijblad 1853, bl. 97, en jaargang 1864, bl. 174; Collot d'Escury, *Holl. roem*, II. 1e. St. bl 247.

MUYS (JAN GERRITSZ.) dapper zeeman, diende den lande in den tweeden oorlog met Frankrijk 1689—1697, was bij den zeeslag bij La Hogue en Barfleur (1692), doch was reeds

te voren tot Schout bij nacht van het noorder kwartier bevorderd. Hij was een ervaren en moedig zeeman.

Zie J. C. de Jonge, *Neerl. heldend. ter zee* D. IV. *a.* bl. 249, 310, 408, 459, *b.* bl. 77.

MUYT (P. N.) werkte zeer veel tot nut der jeugd, in het eerste vierde deel dezer eeuw.

Hij schreef:

Aardrijksbeschrijving voor kinderen, 2 stukjes, Leiden, 1806, 8°.

Aardrijkskundig leer- en leesboek, 3e dr., 1825, 8°.

Geschied en aardrijkskundige beschrijving der provincie Zeeland, met een kaartje, 1821, 8°.

Spel en leesboekje voor de schooljeugd, 4 stukjes, 1822, 8°.

Korte en nuttige leeslesjes over wetenschappelijke, zedekundige en godsdienstige onderwerpen, 2 stukjes, 1822, 8°.

Leesoefeningen van onderscheiden aard, ter bevordering van den natuurlijken leestoon, 3 stukjes, 1815, 8°

Belangrijke bijzonderheden, ontleend uit de natuurkunde, natuurlijke historie, land- en volkenkunde, 2e dr., 8 stukjes, 1826, 8°.

Karakterschetsen van vermaarde mannen en vrouwen uit de vaderlandsche en algemeene geschiedenissen, 2e dr, 2 stukjes, 1815, 8°.

Nieuw spel- en leesboekje, voor kinderen, 2 stukjes, 1822, 8°.

Raadgevingen en onderrigtingen in verhalen voor kinderen, 1810. 2e en 3e leesboek, 2e dr., 1825, 8° 1839, 8°.

Idem 4e en 5e leesboek.

Ook onder de titel van:

Het 4e leesboek, *Beknopte geschiedenis des bijbels*.

5e. *De geschiedenis van Tobias, of de wegen der Voorzienigheid.*

Nieuw aardrijkskundig schoolboek, 3 stukjes, 1824, 8°.

Handleiding voor onderwijzers ten gebruike van Siegenbeeks kort begrip der verhandeling over de Nederduitsche Spelling, 1824, 8°.

Verzameling van opstellen, waarin de regelen eener goede spel- en taalkunde verwaarloosd zijn, 2 stukjes, 1824, 8°.

Handwoordenboek der meest gebruikelijke Nederduitsche zelfstandige naamwoorden, 1824, 8°.

Geschied en aardrijkskundige beschrijving van het Koningrijk der Nederlanden, benevens de geschiedenis der watervloeden en overstroomingen in hetzelfde, 3e dr., 5 stukjes, met een kaart, 1826, 8°.

De geschiedkundige beschrijving der watervloeden, afzonderlijk, 2 stukjes.

Zedelijke vertellingen voor jonge kinderen, 2 stukjes, 1824, 8°.

Bijzonderheden aangaande de leefwijze, het karakter, de

kleeding, woningen enz. der oudste en hedendaagsche volken, met gekleurde platen, 1825, 8°.

Reizen om de wereld voor de jeugd, 2 deeltjes, met gekleurde platen, 1825, 8°.

De geschiedenis der menschheid.

Mietje en Leentje, of de twee ongelijke zusters en de brave Willem, 2 leesboeken.

Lotje en Gustaaf, of de teruggevonden kinderen.

Karakterschetsen van uitmuntende kinderen, 2 leesboeken.

Pieter en Dirk, de ongelijke broeders en derzelver ongelijke lotgevallen, 1826, 8°.

Algemeene wereldgeschiedenis voor de schooljeugd, 2e dr., 2 stukjes, 1827.

Merkwaardigheden uit de Vaderlandsche geschiedenis, 1829, 1838, 4e dr.

Beginselen der geschiedenis van ons Vaderland, 1839, 5e dr.

Beginselen der Aardrijkskunde, 1839, 5e dr.

Allen, behalve het eerstgenoemde, gedrukt te Zalt-Bommel, bij Joh. Noman.

EINDE VAN HET TWAALFDE DEEL.

AANWIJZING DER PERSONEN

IN DIT DEEL VERMELD.

Blz.

Maaiken (Jansdr.) . . . . . 1.
„ (Het oude) . . . —
„ (De korte) . . . . —
„ (Pieters) . . . . . —
„ (Wouters) . . . . —
Maaldrink (Lambertus) . . —
Maan (Cornelis de). Zie Man . . . . 2.
„ (Jan) . . . . —
„ (C. W) . . . . . . —
Maane (J. de) . . . . . . —
Maanen (Johannes van) . —
„ (Mr. Cornelis Felix van) . . . . 3.
„ (Pieter Jacobus van) . . . . 5.
„ (Florentius Jacobus van) . . . . 7.
Maaren (Luitanant van) . 10.
Maarschalk (Andries) . . . —
Maarsche (Cornelis van der) —
Maarseveen (Gerrit van) . 11.
„ (H. van) . . . —
Maarts (W.) . . . . —
Maarten van Rossem. Zie Rossem . . . . 12.
„ Jansz. . , ... —
„ Pietersz. van Maasland . . . . —
„ . . . . —
„ . . . . —
„ . . . . —
Maartensz. (Arend) . . . . —

Blz.

Maas (Abraham) . . . . . 12.
„ (Adrieaan) . . . . . 13.
„ (A.) met Adriaan Schoonebeek . . . . . . —
„ (Coenraad) . . . . . 14.
„ (Dirk) . . . . —
„ (Engelbregt) . . . . —
„ (Gerrit) . . . . 15.
„ (Gerrit) . . . . —
„ (Godfried Arnold) . —
„ (Gerardt Brandt), . —
„ (Hendrik) . . . . . . —
„ (Hendrik) . . . . . . —
„ (J) . . . . 16.
„ (Jacob) I. U. Dr. . —
„ (Jacob) . . . . —
„ (Jacob) . . . . —
„ (Joan) . . , ... —
„ (Johannes Baptist) . 17.
„ (Johan) . . . . —
„ (Johannes) . . . . . —
„ (Johannes) , ... —
„ (Karel of Carolus) . —
„ (Koster) . . . . . . —
„ (Ludovicus Cornelius) . . . . 18.
„ (Nicolaas) . . . . . —
„ (Peter) of Maes . . 19.
„ (Peter) . . . . —
„ (Pieter) . . . . 20.
„ (Philippus) . . . . . —
„ (Philippus) . . . . . —
„ (Aart van) . . . . . —

Blz.
Maas (Coenraad van der). 20.
" (Evert Krynsz. van der) . . . . —
" (Pieter van der) . . —
" (Willem) . . . . . . 21.
" van Altena . . . . . —
Maasbergen (Kapitein) . . —
Maasdorp (A.) . . . . —
Maase (van der). Zie Masius (Gerbert en Guil). —
Maaseland (A. van). . . . —
Maashoek (Paulus) . . . . —
Maaskamp (E.) . . . . . . 22.
Maaswyck of Maasvicius (Pancracius). . . . . . . —
Maat (Matthaeus van der). 23.
" (Jan). Zie Blanckhof (Jan Theunisz.). . . . . —
Maatelief (Cornelis). Zie Matelief. . . . . —
Maater of Mater (Govert van). . . . . —
Maaijen (Jan) . . . . —
Mabé (Jan Jans) . . . . . —
" (Pieter) . . . . —
Mabuse (J.) . . . . 24.
Mac-intosh (Alexander). . —
Macaré (Jan) . . . . 25.
" (Mr. Pieter Johan Rethaan) . . . . —
" (Jhr. Cornelis Anthony Rethaan) . . . . —
Macarius (Joannes) of l'Heureux . . . . 29.
Maccovius (Johannes) of Makowsky . . . . —
Macharu (Bartholomeus) . 33.
Macheren (Philip van) . . —
Macherentinus (Johannes Theodorus) . . . . 34.
Machet (J. J. en J. G. Klett. —
Machteld van Lancaster . —
" . . . . —
" . . . . —
" of Mechteld . . —
" of Mechteld . . 35.
" van Voorne . . —

Blz.
Machteld van Braband . . 35.
Macht (Gerard Lodewijk de) 36.
Machwits (Melchior) . . . —
Mackwitsch (M. van) of Mackwits . . . . —
Mack (Gerrit Andriesz.) of Mak . . . . —
Mackay (Daniel) . . . . . —
" (Hugh). . . . . . 37.
" (Hugh). . . . . . —
" (Pieter). . . . . . —
Maclaine (Archibald) . . . —
Mac Phail (Mr. William), 38.
Mac Phaill (Alex.) . . . . 39.
Macpherson (Alexander Daniel) . . . . —
Macquelijn (Michiel Jacobus). . . . . —
Macquet (Jan D.). . . . . 40.
Macward (Robert) . . . . 41.
Madan (M.) . . . . 44.
Made . . . . —
Maden (Richard) . . . . . —
Mader (J.) . . . . —
" (Willem) of Maeder. —
" (W. C. F.) . . . . —
Maddersteg (Michael). . . 45.
Madiol (G. L.) . . . . . . —
Maecht (Jan de) . . . . . 46.
Maelcote. Zie Malcotius . —
Maele (Zegter van) . . . . —
Maelen (Jetske Renou van der) of Malen . . . . . —
Maelson (Dr. François). . 47.
Maenhoudt (Josias) . . . . 50.
Maern (Arent van der). . —
Maerlant, Meerlandt of Mierlant, Merlant (Jacob van) . . . . 50.
Maers (T. . . . . 56.
Maersz. (Jan) . . . . —
Maerten (Pietersz.) . . . . —
Maertensz. (Clement) . . . —
Maertense (Willem Simon). 57.
Maertensz. of Martini (Cornelis) . . . . —
" (Walig) . . . . 58.

	Blz.
Maertschalck (De Weduwe van Henrick)	58.
Maertsz. (Willem)	—
„ (Cornelis)	—
Maes (Willem Peterszoon)	59.
„ (Godfried)	—
„ (Godfried)	60.
„ Canini	—
„ (Jan Baptist Lodewijk)	—
„ (Pieter)	61.
„ (Thomas)	62.
„ (Tydeman)	—
„ (J.)	—
„ (Evert van der)	—
„ (Willem)	—
Maesen (M. J. van der)	—
Maes	63.
Maeslant (Johannes van)	—
Maessen (Mauritius)	—
Maestertius (Jacobus)	—
Maets (Carolus de)	64.
„ (Carolus Ludovicus de)	66.
Maetschoen (Gerard)	67.
Maetselaer (Philippus Pelgrimszoon van)	—
Maetsuiker (Jan)	68.
Maeus (Dr. Adamus)	70.
Maflix (Baudewijn van)	—
Magdaleenken	—
Magdalena Jans	—
Magdalius (Jacobus)	—
Magellan (J. H.)	—
Magerus (Nicolaas)	—
Magister (Guil.) of Guillaume le Maistre	—
Magner (Johan Gerard)	71.
Magnet (Jean Louis)	—
„ (Samuel)	—
Magnus (Gerardus). Zie Groete (Geert)	—
„ (Jacob)	—
„ (Roelant Jacobsz.)	72.
„ (Simon Jacobsz.)	—
Magnussen (Pieter)	—
Magus (Ditis zoon)	—
Magyrus (Abraham)	72.
Magwits (J.)	73.
Maheux (Jacobus). Zie Meheug (Jacobus)	—
Mahieus (Andries Matheusz.)	—
Mahieu van Leuse	—
„ (Everrard)	—
Mahne (Willem Leonard)	—
Mahu (Jacobus)	75.
Maheu (Willem)	—
Mahuet (van Laar)	—
Mahusen (Jacob)	—
Mahusius (Johannes) of Mahieu	76.
Mahy (Bernard)	—
Maiden (Joannes)	77.
Maierus (Johannes) of Maier	—
Maigret (George)	—
„ (Anastase)	79.
Maillebois (Yves Marie Desmarets Graaf de)	—
Maio of Maius (Joannes)	—
Mair (La)	—
Maire (Jean le)	80.
„ (Simon le)	83.
„ (Isaac le)	—
„ (Isaac le)	—
„ (Jacob le)	84.
„ (Mr. Hendrik le)	87.
„ (Dirk)	—
„ (Christoffel)	—
Mairsant (Mr. Jan)	88.
Maisonneufve (Kolonel)	—
Maison (de la Grand)	—
Maizonnet (J. E.)	—
Maizonnet (Louis Lancelot)	89.
Majeur (M.)	—
Majolski (Theodorus Johannes)	—
Major (Carolus)	91.
„ (Johannes)	—
Majonbancqs (Alexander)	—
Majus (Wilhelmus)	—
Makdowel (Willem)	—
Makeblyde (Lodewijk)	92.
Makhuo (Kolonel de)	—

	Blz.
Makkentos (Johannes). .	93.
Makolo (Johannes) . . .	94.
Makowski (Johannes) Zie Maccovius (Johannes).	—
Makreel	—
Malaise (Charles)	—
Malapert (Charles). . . .	—
〃 (Philippus) . . .	95.
Malaspina. Zie Tempel (Olivier van den). . .	—
Malbergen (F. van) . . .	—
Malboude. Zie Mabuse (Jan de).	96.
Malbois (H.).	—
Malborch (Hendrik, Dirck en Cornelis van) . . .	—
Malbrancq (Jaques) . . .	—
Malcorpius (Michael) . .	97.
Malcotius, Maelecotius, van Maelecote (Robert).	—
Malcotius (Jan)	98.
〃 (Laurens) . . .	—
〃 (Odo)	—
〃 (Dirk).	99.
Maldeghem (Salomon de).	—
〃 (Philippe de).	—
Maldegem (Betgen van).	100.
〃 (Pieter van) .	—
Maldeghem of Malderghem (N, van)	—
〃 (Jean Baptist van)	101.
Malderée (Jacob van) . .	—
Malderen (Jan van) of Malderus	102.
Male (J. F. van)	104.
〃 (Petrus de)	—
Malen (Jetske Reiou van der)	—
Malet (Charles)	105.
Malfait (Philip)	—
〃 (Philippus Wilhelmus).	—
Malfeson (Jan Baptist) .	—
Malhey.	—
Malinaeus (Guilielmus) .	—
Malinus (Henricus de). .	106.

	Blz.
Malkin (Jehan)	106.
Mallaga (A.).	—
Mallant (Pieter)	107.
Malleprade (Louis de). .	—
Mallery (Karel van). . .	—
〃 (Philips van) . .	108.
Mallaroy (Monsr. de) . .	—
Malleyn (G.).	—
Malnoë (Mr. Anthony Cornelis de).	—
Malo (Vincent)	—
Malonoxius (Antonius) of Antoine Masnay . . .	109.
Malorix	—
Malpaeus (Johannes) . .	—
〃 (Petrus)	—
Malé (Jan)	110.
Malpe (Frans)	—
Malsem (Thomas van) .	—
〃 (Stein van) of Stein Maltissen	—
Malsen (Anthony van) .	111.
〃 (Karel van) . . .	—
〃 (Robert van) . .	—
〃 Maria van) . . .	—
Malthan (J.).	—
Mameranus (Henricus). .	112.
〃 (Nicolaas). .	—
Mames (Franc. de) . . .	113.
Mamezius (Galerand) . .	—
Man (Cornelis de). . . .	—
〃 (J. de)	114.
〃 (Jan Adriaansz. de).	—
〃 (J.).	—
〃 (J. D.).	—
〃 (Klaasz. Jan) . . .	—
〃 (Jan Willem Engelbert de)	—
〃 (Jan Willem Engelbert de)	115.
〃 (Michiel de)	—
〃 (Maximiliaan Jacob de).	—
〃 (Maximiliaan Jacob de).	116.
〃 (Anthon Willem de)	117.

	Blz.
Man (A. W. H. Nolthenius de)	119.
Manar (Jan) of Manaraeus)	120.
Mauard (Arnold)	—
" (Anthony)	121.
Manasseh Ben Israel	—
Mandelsloo (Graaf Ernst van)	125.
Mandemaker (Mattheus)	—
" (W. K.)	—
Mander (Adam van) of Manderius	—
" (Adam van)	126.
" (Carel van)	—
" (Carel van)	131.
" (Carel van)	132.
" (Carel van)	133.
" (Carel van)	—
" (Utilia van)	—
Mandere (Pieter)	—
Mandeville (Emanuel van)	234.
" (Johan van)	—
Mandeville (Bernhard)	—
Mandos (Martinus Hubertus)	135.
Mandren (Wouter van der)	136.
Mandrillon (Jr.)	—
Mandt (Adrianus)	—
" ( )	—
Mandijn of Mandin (Jan)	—
Manemacker (Mattheus)	137.
Manen Az. (Jacob van)	—
" (Willem Christiaan van)	138.
Manger (Johan Gerard)	—
" (Kolonel)	—
" (Sebald Godfried)	—
" (Samuel Hendrik)	139.
" (Hermannus)	141.
Mangelaer (Cornelis)	142.
" (Cryn Cornelisz.)	—
" (Frans Crijnssen)	—
" (Quiryn)	—
Manglerus (Eustatius)	—
Mangot (Adrianus)	143
Manheer (Gerrit)	143.
Manilius (Arnold)	144.
" (Cornelis)	—
" (Boudewijn)	145.
Manke Heyn. Zie Andriessens (Hendrik)	—
Manmaker (Adriaan)	—
" (Adriaan van)	146.
Mann (Aub. Th.)	147.
Mannaert (Arnoldus)	—
Manné (Johannes Hermannus)	—
" (Josina)	148.
Mannin of Mauvin (Jehan)	—
Manning (Adriaen)	—
Manninga (Unico)	—
Manno of Nanno	—
Manrique (Migurl)	—
Mans (Fredericus H.)	150.
Mans (Arnoud van)	—
Mansart (Sieur de). Zie Maulde (Guillaume de)	—
Mansdael (E. van)	—
Mansdale (Rombout van) of Keldermans	—
Mansfelt (Pieter Ernst Graaf van)	—
" (Karel van)	152.
" (Karel Graaf van)	153.
Mansveldius (Regnerus)	155.
Mansvelt (Jan Florisz.)	—
" (Jan Isaak van)	—
Mantats of Matants	156.
Manteau van Dalem (P.)	—
Manteau (Jaques)	—
Mantelius of Mantels (Jan)	—
Mantel	158.
Maquereau (Robert)	—
Marbach (Johan Christiaan)	—
Marbais (Philibert van	—
" (Philibert de)	159.
" (Philips van)	—
Marcel (Arnold)	—
"	160.
Marcelis (Otto)	—
" (Jan van)	—

	Blz.
Marcelis (Jan)	161.
" (Petrus)	—
Marcelli (Henricus) . . .	162.
" (Marcellus) . . .	—
Marcellinus of Marchelinus.	163.
Marcellus	164.
" (Dr. Adrianus).	—
Marcelli (Franciscus). . .	—
Marcellus of Marcelis (Gabriel)	—
Marchand.	165.
" (J.)	—
" (Prosper) . . .	—
Marchant of Marchand) .	—
Marchant (Franciscus) . .	—
" (Jacobus) . . .	—
" (Jacobus) . . .	166.
" (Petrus)	—
" (S.)	—
" (Stephanus) . .	—
" (Vincentius) . .	168.
Marche (Olivier de la) .	—
Marchesini (Giovanni Francesco)	171.
Marcilius (Theodorus) . .	—
Marck (Charles van Lummen, Lumina of Lumey van der) of à Marca (Carolus)	174.
Marck (Jacobus Cornelius van Dumene van der), of Jacobus Lummenaeus (Luminaeus) à Marca	175.
Marck (Lodewijk Pieter Engelbert van der) . .	176.
" (Robert van der).	177.
" (Adolphus H. van der)	179.
" (Engelbertus van der)	—
" (Erardus of Everardus van der)	—
" (Graaf Willem van der)	180.
" (Frederik Adolph van der)	184.
Marck (Johannes à) of van Marck	187.
Marck Aegidiusz. (Mr. Johan van der)	192.
Marckart (Joannes Wilhelmus)	—
Marckart (Mr. Frederik Abraham)	193.
Marckius (Johannes) Zie Marck (Johannes à) . .	194.
Marcquix (Luz.)	—
" (Gul.)	—
Marcus (Mr. Pieter Jansz.).	—
"	—
" (Jacob)	—
" (Jacob Ernst) . .	—
" (Mr. Pieter Jan) .	195.
" (Rudolph)	196.
Mare (Pieter de)	—
Marée (Hendrik Godaert de)	—
Marees (G. de)	197.
" (Reneke Busch de).	—
Mareeuw Jz. (Jacobus) . .	—
Maren (H. van)	—
Maresius (Samuel) of des Marêts)	198.
Marêts (Henri Des-) . . .	212.
" (Daniel Des-) . .	—
Margaretha, Gravin van Hennenberg	213.
Margaretha, Gravin van Holland	—
Margaretha van Bourgondie	216.
Margaretha van Bergen of Kleef	—
Margaretha van Oostenrijk.	—
Margaretha van Parma .	221.
Margaretha, weduwe van Adam III	225.
Margaretha van Vlaanderen	—
Margaretha van Gelre . .	—
Margelle	—
Margravius (Christiaan) .	—

Blz.

Marggrav (George) of Margravius . . . . 226.
Maria van Bourgondië . . —
" van Oostenrijk . . 229.
" de Medicis . . . . 233.
" Henrietta . . . . . 234.
" van York 235
" Louisa . . . . . . 238.
" van Nassau . . . . 240.
" van Nassau . . . . 241.
" van Gelre . . . . . —
" . . . . 242.
Marienhof (Hillebrandus). —
" ( ) . . . . . . —
" (Abraham en Giles van) . . . . —
Mariken . . . . 243.
" . . . . —
" van Meenen . . . —
" en Anneken . . . —
Marin (Jakob) of Marinus . —
" (Pierre) . . . . . . —
Marinkelle (Joseph) . . . 244.
Marinus Claessen . . . . . 245.
" (Ignatius) . . . . —
" (Johannes) . . . —
" Willemsz. . . . . —
Mario (Johan Hendrik van) . . . . —
Marion (Jacob). . . . . . —
Marissal (Ambrosius) . . 246.
" (Lodewijk) . . . —
" (Philips Karel) . —
" (Christoffel) . . . —
Maringa (Wyger) . . . . 247.
Maritz (Jean) . . . . . . —
Marius (Hadrianus) . . . —
" (Leonardus) . . . 248.
Mark (Henrik van der) . 250.
Marken (Bernardus van). —
" (Johannes van) . —
Markon (Jan Pz.) . . . . —
Markus Gerritszoon . . . —
" Janszoon . . . . . 251.
" Willemszoon . . . —
Marlais of Marlois . . . . —
Marle (Adrianus van) . . —

Blz.

Marle (Mr. Cornelis van) . 251.
" (David van) . . . . —
" (van) . . . . —
" (Mr. Gerrit Willem van) . . . . —
Marlian (Pieter) . . . . . 258.
Marliand (Raimond de) . —
Marmé (Johannes Conradus) . . . . 259.
Marme (Jan Willem) . . 260.
Marne (Jan Baptist de) . —
" (Jean Louis de) . 261.
Marneff (Pieter) . . . . . —
Marnette (P. J. de) . . . —
Marnet (E.) . . . . —
Marnix (Jan van) . . . . 262.
" (Jan van) . . . . —
" (Jan van) . . . . 263.
" (Filips van) . . . 264.
Marnout. Zie Maregnault. 282.
Maroquinius (Andreas). . —
Marolles (Frederik van Yve) . . . . —
Marolois (Samuel) . . . . —
Maronier (J.) . . . . 283.
Marot (Daniel) . . . . . . —
" (Daniel) . . . . . . 384.
Maroten (Leo) . . . . . . —
Marotte (Jan) . . . . . . —
Marquais (Jacobus de) . . —
Marquette. Zie Hartsing. 285.
Marre (Jan de) . . . . . —
Marrebeck (J.) . . . . . . 286.
" of Marebeek (M.). —
Marree (G. A. DE) . . . —
Marrevelt (Kapitein) . . . —
Marrigjen Ariens . . . . . 287.
Marriot (Pieter) . . . . . —
Marritje Freerks van Garsthuizen . . . . —
Marritje Nadwinx . . . . —
Marron (Paul Henri) . . —
Marschall (H. G.) . . . . 292.
Marselaer (Adriaen van) —
" (Frederik van). —
Marseus van Schrieck (Otto) . . . . 294.

	Blz.
Marshall (Thomas)	224.
Marshoorn (Gerrit)	—
Marsilius, de Wijze, (Sapiens)	295.
〃 (Theodorus)	296.
〃 van Ingen	—
Marsse, de Jonge (Jan)	—
Marssen, de Jonge (Jan). Zie Martsen (Jan), de Jonge	—
Marsy (Balthasar en Gaspard de)	—
Marteau (Gilles de)	297.
〃 (Gilles Antoine de)	—
〃 (Samuel)	—
Marten van Rossum. Zie Rossum (Marten van)	198.
Martena (Sjuuk)	—
〃 (Hessel)	—
〃 (Doeke Doeckes van)	—
〃 (Sydts)	—
〃 (Hessel van)	—
〃 (Hessel van)	299.
〃 (Doeke van)	300.
〃 (Tjebbe)	301.
〃 (Kempo van)	—
〃 (Doeke, Duco of Doco)	302.
Martha	306.
Martenasie of Martinasie (Pieter Franciscus)	307.
Martens (Bartholomeus)	—
〃 (F.)	—
〃 (Jacob)	—
〃 (M.)	208.
〃 van Sevenhoven (Mr. Jacob Constantijn)	—
Martensz (Arend). Zie Maartensz. (Arend)	309.
Martensz. (Mr. Symen)	—
Martenus (Guil.) of Martinus	—
〃 (Johannes)	—
Martfeldt (Joseph August)	—
〃 (Johan Frederik)	310.
Marthulesie (Thomas) of Matulesia	310.
Martin (Cornelis)	—
〃 (David)	311.
〃 (Jan)	314.
Martinelli (Carel)	—
Martins (Jan)	315.
〃 (Nabur)	—
〃 (Wouter)	—
Martinet (Johannes Florentius)	—
〃 (Jacob)	319.
Martinez van Waucquier (Matthias)	—
Martinez (D. F.)	320.
Martini (Gerardus)	—
〃 (Arnoldus)	321.
〃 (Antoni)	—
〃 (Mr Antoni)	—
〃 (Jonkheer EveMarius Adriaan)	322.
〃 (Johan Wilhelm)	333.
〃 (Johannes)	324.
〃 (B.)	—
〃 (D.)	—
〃 (Johannes)	—
〃 (Pieter)	—
〃 (Mr Ambrosius)	325.
〃 (Matthaens)	—
〃 (Marcus Cornelius)	—
〃 (P.)	—
〃 (Willem)	—
〃 ( )	326.
Martinière (Antoine Augustin Bluzen de la)	—
Martinius (Bernardus)	329.
〃 (Carolus)	—
〃 of Martini (Cornelius)	—
〃 (Franciscus)	330.
〃 of Martinus (Johannes)	331.
〃 (Matthias)	332.
Martino of Marten van Gend	333.
Martinus	—

Blz.

Martinus (Guibertus of Wibertus) . . . . 334.
" of Marten (Eliacus of Eleus) . . . . . —
" (Theodoricus) . . —
" . . . . 335.
Martsen, Marts, Marssen, Marsse (Jan) . . . . . . —
Martuschewitz (George Alexander) . . . . —
Martijn (David). Zie Martin (David) . . . . . . 336.
Martijn van Antwerpen. . —
" (J.) . . . . 337.
Marum (Egbert van). . . —
" (Dr. Martinus van). —
Marwits (Maurits). Zie Mackwitsch (M.) . . . . 338.
Marx (L. F.) . . . . —
" (J.) . . . . —
" (C. R.) . . . . —
Mary (H.) Zie Marius (Hadrianus) . . . . . . —
Maryn (Pierre). Zie Marin (Pierre) . . . . —
Masch (Jan van) . . . . . —
" (A. G.) . . . . . . 339.
Mascou (Godfridus) . . . —
Masius (Andreas) of Maes. 340.
Mascheck (Joseph) . . . . 342.
" (Hendrik Joseph Carolus) . . . . 343.
" (Charles) . . . . —
" (Louis) . . . . . 344.
" (Hubertus) . . . —
" (Hubertus Sigismundus) . . . . —
" (Hubertus) . . . —
" (Johannes Jacobus) . . . . 345.
" (Jan Pieter) . . —
" (Carolus Cornelis) . . . . 346.
Masius of Maes (Gysbertus). —
" (Johannes) 347
" (Johannes) . . . . . 348.
" of Maes (Willem) . —

Blz.

Maskamp of Mascamp (Henricus) . . . . 348.
Masman (Gerhard) . . . . 349.
" (L. W.) . . . . . —
Massa (Mr. Johan) . . . . —
" (Isaac Abrahamsz). 350.
Massaeus of Masseeuw (Christiaan) . . . . . . —
Massaux (Guislain Joseph). 351.
Massemin (Pieter) . . . . 352.
Massenus Moderatus (Petrus) . . . . —
Masseux (G. W.) . . . . . —
Massing (Bernard. . . . . 353.
Massis, Masseus of Massisius (Daniel) . . . . . —
Masson (Bartholemi. Zie Latomus (Bartholomaeus) . . . . —
" (Jacques) Zie Latomus (Jacobus) . . . . —
" (Jacques). Zie Latomus (Jacobus) . . . . —
" (Samuel) . . . . . —
" (Jean) . . . . 355.
Massot (Thomas) . . . . . 356.
Massow (Mr Gerlach Cornelis Johannes van) . . —
Massuet (Pierre) . . . . . 356.
Massyn ( ) . . . . 358.
Mast (Herman van der) . —
" (Jan van der) . . . —
" (Gijsbertus van der). —
" (Robert van der) . . 358.
" (Dirk Heymansz. van der) . . . . —
" (Marin van der) . . —
Mastelijn (Marcus) of Mastelinus) . . . . —
Mastenbroek (Fenna) . . . 360.
Mastricht (Bartholomeus van) of à Mosae-Trajecto. 361.
Mastricht (Petrus van) . . —
Masures (Petrus de) . . . 362.
Mat (Abraham van der) . —
Matelanck (Willem) . . . 363.
Matelief (Kornelis) . . . . —

Blz.

Maten (Jehan) . . . . 365.
Mater (Govert van) Zie Master (Govert van) . —
Maternus . . . . —
" (J. F) . . . . . 366.
Matham (Adriaan) . . . . —
" (Jacobus) . . . . —
" (Jan) . . . . . . 367.
" (Theodorus) . . . —
Mathenes of Mathenesse (Willem van) . . . . . 368.
" (Diderik van) . . 370.
" (Daniel van) . . —
" (Wouter van) . . —
" (Philips van) . . 372
" (Adriaan van) . . —
" (Johan van) . . . —
" (Adriaan van) . 373
" (Gijsbrecht van). 374.
" (Johan van) . . . —
" (Adriaan van) . . 376.
" (Johan van) . . 377.
" (Jan Frederik) . 378.
Matheus (F.) . . . . . . 379.
" of Mathieu (Jan). —
Mathias (Antonius) . . . . 380.
Mathisius I. Matthisius . —
Mathot (Jean Theodore). —
Mathourne (Johan) . . . —
Mathijs of Matheijs (Jan) . —
Mathijsz (Vincent) . . . . 381.
Mathijsen (C.) . . . . . . —
Maton . . . . —
Matrée (Christophorus de). Zie Matrée . . . . . . —
Mats (Jacob). Zie Metuis (Jacob) . . . . —
Matsijs (Cornelius, of Metensis . . . . —
" of Metsijs (Jan) . 392
" (Jan) . . . . —
" Matsijs of Metsijs (Quinten, Quentin of Quintijn). 393
Matter (J. de) . . . . . . 3-4.
Mattha (Johan Alexander Baron van) . . . . . . 385.

Blz.

Matthaeus (Antonius) . . 385.
" II (Antonius) . 386.
" III (Antonius) . 387.
" IV (Antonius) . 390.
" V (Antonius) . —
" VI (Antonius) . —
" (Christophorus). —
" (Coenraad) . . 391.
" (Jacobus) . . . —
" (Philippus) . . —
" (Philippus) . . 392.
" Bernaertsz. . . —
" Flander . . . . 393.
Matthes (Hendrik Justus). —
Mattheus . . . . 396.
" . . . . —
" (Joost) . . . . . —
" (E. van . . . . —
Matthias . . . . —
" Matthiae, Matthieu (Petrus) . . . . . 398.
" Matthiae, Matthys (Christiaan) . . . —
Matthieu of Matthieuw (Balthazar) . . . . 401.
" (Jean Chrysostome de S.) of Jean Hustin. —
" (C.) . . . . —
" ( ) . . . . —
Matthisius (Assuerus) . . —
" (Gerard) of Matthijs . . . . 403.
Matthys (S. L.) . . . . . 404.
" van Dordrecht (Broeder). Zie Wentsen (Matthys) . . . . —
" (Jan) . . . . 405.
" (Hendrik) . . . . —
" (Raym) . . . . . —
Matthyssen (Jan) of Matthysz . . . . —
" of Matthysz. (Jan) . . . . 406.
" (Pieter Wichard . . . . —
" (Allart) . . . —
" (Jan) . . . . . —

	Blz.
Matthyssen (Jan)	407
" (Robert) . . .	—
Matton, Mathon of Maton (B.)	—
" (J.)	—
Mathon (Edmond Etienne Joseph)	408.
Mattrée (Christophorus de)	409
Matty (Paulus) of Maty .	—
" of Mathy (Charles).	411
" of Mathy (Matthieu).	—
Mattye (Jan)	412
" (Abraham)	413.
Maubeuge (Jean) Zie Mabuse (Jan)	—
Mauburnus, Momburnus, Mamburnius (Johannes)	—
Mauden (David van). . .	414
Maulde (Henricus à) . .	415.
" (Willem de) . . .	—
" (Nicolaas de) . .	—
" (Louis de)	416.
Maure (Jacob le)	—
Mauregnault (Gaspar de).	—
" (Gilles de) .	—
" (Jacob de) .	—
" (Cornelis de).	417.
" (Johan Gaspar de)	—
" (Johan de) .	—
" (Johan de) .	—
" (Mr Johan de)	—
" (Jhr Mr Daniel Pieter de)	418.
Maurer (Jacob).	—
Maurice (J.)	—
Mauricius (Johannes) . .	419.
" (Jan Jacob) . .	—
Maurier (Benjamin Aubery heer van)	424.
Maurik (Willem van) . .	427.
Maurisse (Mr. Pieter Simon)	—
Maurissens (Joannes Baptista) of Maurice . . .	428.
Maurits Prins van Oranje-Nassau	—
Maurits, Graaf van Nassau.	438.
" Lodewijk van Nassau	—
Mauritsz (Willem) . . .	—
Maurois (Thomas)	—
Mauvillon (Frederich Wilhelm von)	—
Maximilianus Transilvanus.	394.
Maximiliaan van Bourgondie. Zie Bourgondie (M. v.)	—
Maximiliaan van Egmond. Zie Egmond (M. v.) .	—
Maximiliaan van Oostenrijk	—
Maximiliaan (Ruth) . . .	446.
May (J. W.)	—
" (Olivier le)	—
" ( )	—
" ( )	—
" (Jan Cornelisz.) . .	—
" (Jan)	447.
" (Joan)	—
" (Willem)	—
Mayart (Johanna Othonia)	—
Mayer (H.)	—
" (H. de)	—
Mayken Heermans . . .	448.
" in den Hert en Catharina Rose	—
Mayne (Leonard de). . .	—
Mayolez of Majolez (Carolus)	—
Mayr (Frans Ulrich) . .	—
" (Johan Ulrich) . .	449.
Mays (J.)	—
Mayus (Jacobus)	—
Mayvogel (Jacob Coenraadsz)	—
Mazizel (P.)	450.
Mazurelius (Christiaan) of Mazureel	—
Mazurius (Ludovicus) of Masurius	—
Mazereeuw (Jan)	—
Meann (Theodoricus Ludovicus le)	453.

Blz.

Mean (Carolus de). . . . 453.
" (Petrus de) . . . . 454.
Mebius (Jacobus Engelsma) —
" (Theodorus Engelsma) . . . . 456.
Meccle (Hennequin van). —
Mechele (Philips van) . . —
" (Henricus van) . 457.
Mechelen (Martijn van) . —
" (Symon van) . —
" (Jonkvrouw van) 458.
" (Willem II van) —
" (Johannes van) —
Mechlen (Antonius van) of Mechleosis . . . . 460.
Mechlina (Guilielmus de). —
" (Johannes de) . —
Mecima (Joh.) . . . . . . —
Meckama (Scipio of Sippe). —
" (Hessel van) . . 462.
" (Pybe) . . . . . —
Mecken (Israel van). . . —
Medard (Lodewijk) . . . 463.
Medem (Anna van) . . . —
Medenbach (Benjamin van) —
" (Jacobus van) . 465.
" Wakker (Jacobus Bhilippus van) . . —
Medenbach (Benjamin van). Zie Medenbach (Benjamin van) . . . . 466.
Medendorp (Lambert . . —
Meder (Helias) . . . . . —
" (J. C) . . . . . . —
Medina Celi (Juan de la Cerda, Hertog van . . 467.
Medina (Giovanni Baptista) —
Mée (Lucas du) . . . . . 468.
Meeckeren (Gerrit van) . —
" (Johan van) of Meek'ren . . . . —
Meec'kren (Job van). . . 469.
Meeff (Willem van of de). —
Meek'ren (Job van) . . . —
Meel (Mr. Joan Wilhelm van) . . . . —
" (Johan). Zie Miel (Jan). 470.

Blz.

Meele (Mattheus de). . . 470.
Meene (H.) . . . . —
Meenen (E. C P.) . . . —
Meer (Jean de) . . . . . —
" (Abraham van der) . —
" (Abraham van der) . 471.
" (Arent van der) . . —
" (Arent van der) . . —
" (Mr. Arent van der). —
" Willemsz. (Arent van der) . . . . 472.
" (Arnold van der) . —
" (Arnoldus van der) . —
" (Cornelis Adriaansz. van der) . . . . —
" (Mr. Daniel van der). 473.
" (Frans van der) . . —
" (Georgius van der). 474.
" de Jonge (G. van der) —
" (Hemericus van der). —
" (Hermannus van der) —
" (Hubertus van der) . —
" (Hubertus van der) . 475.
" (H. van der). . . . —
" (Hyacinthus van der) —
" (Jacobus van der) . —
" (Jacob van der) . . 476.
" (Johan van der) . . —
" (Jan van der) . . . —
" (Mr. Johan van der). —
" (Jan van der) . . . —
" (Jan van der) . . . —
" (Johan van der) . . 477.
" (Laurent van der) . —
" (Lodewijk van der). 478.
" (Nicolaas van der). —
" (Nicolaas van der). 479.
" (Nicolaas van der). —
" (Noach van der). . —
" (Noe van der) . . . —
" Jr. (Noach van der). —
" Jun. (N van der) . 480.
" (Mr Pieter van der) . —
" (Rogier ven der) . 481.
" (S. van der) . . . . —
" (Theodorus van der). —
" (Willem van der) . —

Blz.
Meer (Mr. Willem van der) 481.
" (Willem van der) . —
" (Willem van der) . 482.
" (Willem van der) . —
" (Wilhelmus van der). —
" (Wouter van der) . —
" à Stuling (Arnold van der) . . . . —
" de Wijs (Jacobus van der) . . . . —
Meerbeeck (Adriaan van) . 483.
" of Meerbeecq (Jan van) . . . . —
Meerbeek (Bern. van) . . 484.
Meerburg (Nicolaas) . . . —
Meere of Meer (Hermannus van der of van 't) . —
Meere (Philippus van der) —
" (Wouter van der) . 485.
Meerendonk (Roelof) . . . —
Meerhem (Rogier van) . —
Meerhoud (T. of I.) . . . —
Meerhout (Joannes à) . . —
Meerhouts (Antonius) . . 487.
Meerhout of Meerhoutanus (Petrus Vekemannus) . —
Meerhuysen (Jan) . . . . —
Meerink (Albert) . . . . . —
Meerkamp (Hermannus) . 488.
Meerkerk (Dirk) . . . . . —
Meerle (Angelus). Zie Merula. . . . . —
Meerloo (Ghysbert) . . . —
Meerman (Hendrik) . . . —
" (Johannes Hendrik . . . . —
" (Anna Cornelia. Zie Mollerus (Anna Cornelia) . . . . 489.
" (Dirk) . . . . . —
" (Dirk) . . . . . 480.
" (Frans) . . . . . —
" (Mr. Francons)) . —
" (Mr. Gerrit) . . 491.
" (Mr. Gerard) . . —
" (Gerard) . . . . —
" (Mr. Gerard) . . —
Blz.
Meerman (Johan) . . . . . 464.
" (Johan) . . . . . 495.
" (Johan) . . . . . 496.
" (Maarten Ruychaver) . . . . 503.
" (Willem) . . . . —
Meers (Hubert van der). 505.
Meersch (Abraham Arent van der) . . . . —
" (Jacob Jansz. van der) . . . . 508.
" (Claeyse van der). —
" (Pasquier van der) —
" (Mr Johan Frans van der) . . . . —
Meerschen (Johanna van der). Zie Coomans (Johanna) . . . . 509.
Meert (Pieter) of Meerte. —
Meerten (Lambertus Antonius van) . . . . . . —
" (Leonard van) . 510.
" (J. E. van) . . . —
" (Anna Barbara van) . . . . —
" (Jan van) . . . . 514.
" (L. A. van) . . —
" (Hendrik van) . —
Meertens (Abraham) . . . —
" (Jacob) . . . . . —
Meerveen (Johannes à) . 516.
Mees (Daniel) . . . . . . —
" (Gregorius) . . . . . —
" (Johan) . . . . —
" (Mr. Hendrik Willem) . . . . 520.
" (Petrus) . . . . . . —
Meese (Bernard Christoffel) . . . . —
" (David) . . . . . . 521.
Meester (Andries) . . . . 522.
" (Andries de). Zie Demetrius (Andries) . . —
" (De) . . . . —
" (E. S.) . . . . . . 523.
" (Israel). Zie Mecken (Israel van) . . . . —

Blz.

Meester (Mr. Gerrit Abraham de) . . . . 523.
Meesters (P.) . . . . 525.
Meestere (G. de) 526
Meester (Martinus de) . . —
Meesters (Willem) . . . . —
Meeter (P. A.) . . . . 527.
Meeteren (Emanuel van). Zie Meteren (Emanuel van) . . . . 527.
Meetkercke (Adolf van) . —
" (Anna van) . 530
" (Anthonis van) 531.
" (Nicolaas van). —
Meeus (Adam) . . . . . . —
Meeuse (Christiaan . . . . —
Meeuwen (Johannes) . . . 532.
" (Jakob van) . . —
Meeuwisse (Rochus) . . . —
Megan (P) . . . . —
Meganch (Pieter) . . . . 533.
Meganck (Mattheus) . . . —
" ( ) . . . . —
Megapolensis (Samdel) . . —
Megen (Karel van Brimeu, Graaf van). Zie Brimeu (Karel van) . . 534.
Megen (Lucas Roelof van). —
" (Pieter Willem van) —
Meggelen (Jacob Jansz. van) . . . . —
Mechelen (Rombout van). —
Meggrode. Zie Miggrode. 535.
Megus (Petrus) . . . . . . —
Mehen (Ellardus van) . . —
Meheux of Maheux (Jacobus) . . . . —
Mehus (Lieven) of Meus). —
Meiboom (Marcus) . . . . 537.
" ( ) . . . . 539.
Meier (Johannes) . . . . —
" Zie Meyer . . . . 543.
Meiere (Gills de) . . . . . —
Meiling (Henricus) . . . —
" (Zeno) . . . . . —
" (Henricus) of Meilingius . . . . —

Blz.

Meinardus (Franciscus) . 544.
Meinard de Man . . . . . —
Meinardi (W.) . . . . . . —
Meinardszoon (Lucas) . . —
Meindaerts of Meinarts (Petrus Johannes) . . . —
Meinderts (Eelke) . . . . 545.
Meindertsz. of Menyertsz van Bleisdijk (Nicolaas) 546.
Meine (H.) . . . . —
Meiners (Eduard) . . . . . —
Meinertszoon (Cornelis) . 545.
Meinerts (Claas). Zie Meynerts Claas . . . . . . —
Meinold van Windesheim. —
" of Weinold van Windesheim . . . . . . 548.
Meinserus of Meineerius . —
Meire of Meere (Gerard of Geraert van der) . . —
Meire (Jan van der) . . . 549.
Meis (Arnold) . . . . . . —
Meisner (Doctor) of Meixner . . . . 551.
Meister (L.) . . . . —
" (C. G. L.) . . . . —
" (Mr. Hendrik) . . —
Meikens. Zie Mytens . . —
Mejan (G. W. Verwey. Zie Verwey Mejan . . —
Mejontsma (Petrus van) . —
Meker ( ) . . . . 552.
Mekeren (Jan van) . . . —
" (Jan van) . . . —
" (Jan van) . . . —
" (Ude van) . . . —
Mekkama (Julius) . . . . 553.
Mek'ren (Job van) . . . —
Mekern (W) . . . . —
Mel (Jan de) . . . . 554.
Melanclius (Matthias Theod) . . . . —
Melar of Melaer . . . . . —
Melart (Laurent) . . . . . —
Melcior of Melchior (Broedlain of Broederlain) . . . . 555.

Blz.

Melchior (Albert Willem) . 555.
" (Joh. Albertus) . 556.
Melckh (M) . . . . . . : 557.
Melck-Weydt (Cornelis Claeszoon . . . . —
Melder (Christiaan) . . . —
" (Gerard) . . . . . 558.
" (Gerard) . . . . . —
" (J) . . . . 559.
Meldes (Gaufroet van) . . —
Meler ( ) . . . . —
Melin (Matthias) . . . . . —
Melis Stoke. Zie Stoke (Melis) . . . . —
Melisz. (Antonius. Zie Aemilius (Antonius) . . —
Meliszoon (Lammert) . . —
Melissant (Theod. à) . . —
Melissen (Kapitein) . . . 560.
Melknap (Claes Jansz.) . —
Mellema (Elcius, Edouardus Leon) . . . . —
" (Ed) . . . . . . 561.
" (Hendrik) . . . . —
" (Poppe van) . . —
" (Sierk) . . . . . —
Meller (C) Zie Melder (C.) 562.
Mellet (C. M Louis de) . —
Melling (Lambert) . . . . —
Melle (de) . . . . —
Mellinga (S Ho) . . . . —
" (Econibs) . . . . —
Mellinus (Abraham Philips) . . . . —
Melo (Bartholomeus de) . 563.
Melort (Andries) . . . . . 564.
Melotte (Antonie) . . . . —
Mels (Margaretha) . . . . —
Melun (Robert de) . . . . —
" (Hugo de) . . . . 565.
" (Francois de) . . . —
Melvill (Pieter) . . . . . . —
" van Carnbée (James John) . . . . 569.
" van Carnbée (Pieter Baron) . . . . 570.
Melyn (Gerard) . . . . . . 584.

Blz.

Memhard of Memmert (Johannes Gregorius) . . . 584.
Memmelinck (Hans of Johannes). Zie Hemling (Hans) . . . . 585.
Memmius (Abrahamus) . . —
" (Coenraad) . . . —
" (Isaac) . . . . . —
" (Petrus) . . . . 586.
Menalda (Elbo) . . . . . . —
Menaldus (Subrandus) . . 587.
Menander (Sibrandus) . . —
Menard (Frans). Zie Meynard (Frans) . . . . . . —
Menasseh Ben Israel. Zie Manasseh Ben Israel . —
Menco . . . . —
Menardus. Zie Mennardus. 588.
Mendoza (Don Bernardino de) . . . . —
Mendoca (Francisco de) . 589.
Menevortius (Thomas) . . 591.
Meng (Joh.) . . . . —
Menger (Willem) . . . . —
" (Jacob Tonning . —
Menheere (Cornelis Laurensz) . . . . —
Menherr (M Valentin) . —
Menil (Vincent Elie) . . 592.
Menkema Jr. (J) . . . . —
" Senior . . . . . —
" (H. A.) . . . . —
Menken ( ) . . . . —
Mennens (Willem) . . . . —
" (Willem) . . . . 593.
" (Frans) . . . . . —
Menners (Jacob) . . . . . 594.
Mennes (Otto) . . . . . . —
Menninck (Adriaan Michielsz) of Menningh. —
Menninga (Sjoerd) . . . . 596.
Menningh (A) . . . . . . —
" (Gerardus) . . —
Menno Simons . . . . . . 527.
Mens (Willem) . . . . . . 606.
" (H. J. van) . . . . 607.
" (J. F. van) . . . . —

Blz.
Mensaert (G. J.) . . . . . 607.
Mense (Willem) . . . . . —
Mensert (Willem) . . . . —
Mensinck (Dirk) . . . . . 609.
Mensinga (Johannes) . . 610.
" (Johannes Adriani) . . . . 611.
" (Jacobus) . . . —
Menso (Johan Hendrik) . 612.
" (Majoor) . . . . . —
Mensonis (Paulus) . . . . —
Menten (Theodorus) . . . —
Mentes (Hillebrand) . . . —
Mentheda. Zie Entes (Barthold) . . . . 613.
Menthiesz. (Gerbren) . . —
Menton (Frans) . . . . . —
Mentz (Dirk) . . . . —
" (Hartog Ulman van) 614.
Menyn (Joost de) of Joost van Meenen . . . . . . —
Meppel (Jan Corneliszoon) 619.
Meppele (Conradus van) . 620.
Meppen (Johannes Alexander van) of Meppensis . —
" (Lubbert Alexander van) of Meppensis . —
Mepsche (Johan de) . . . 621.
Mera (Pieter) . . . . . . 622.
Merbekius (Tobias) . . . —
Mercator (Franciscus) of Cremers . . . . —
" (Bartholomeus). —
" (Gerardus) . . . —
" (Regnerus) of Craemer . . . . 625.
Mercell (A.) . . . . —
Mercerus (Guilielmus) . . —
Merck ( ) . . . . —
" (J. van) . . . . . 625.
Merckelbach (C. M.) . . . —
Merckt (Hendrick van der) —
" (Johan van der) . —
Merct (Jocob van der) of Merckt . . . . —
Merckt (Nicolaas van der). —
Merck ( ) . . . . —

Blz.
Mère de Dieu (Gaspard de la) . . . . 627.
" de Dieu (Jean de la). —
" de Dieu (Jerome de la) . . . . 628.
" de Dieu (Marguerite de la) . . . . —
" de Dieu (Pierre de la) 629.
" de Dieu (Pierre de la) —
Merecinus (Peter). Zie Martini (Peter) . . . . 630.
Merek (J.) Zie Merck (J. van) . . . . —
Meren (Gilles van der) . —
" (Jan van der) . . —
" (Johan Baptiste van der) . . . . —
Merens (Maarten) . . . . —
" (Jan Maartsz.) . . 631.
" (Mr. Meynaert) . 632.
" (Allard) . . . . . —
" (Meynard) . . . . —
" (Lucas) . . . . . —
" (Dirk) . . . . . . —
" (Mr. Meynard) . . 633.
" (Lucas) . . . . . . —
Merian (Maria Sibylla) . 634.
" (Caspar) . . . . . 636.
Merica (Henricus de) . . —
Mericourt (L. de Montigny Sgr. de) Zie Montigny. 637.
Merius (Abraham) . . . . —
" (Joh.) (de Meer . —
Merken of Merck (J.) . . —
" (Luchretia Wilhelmina van) . . . . —
Mekern (Everhardus) . . 641.
Merkerck (Hendrik van). 642.
Merkere (Gerard van) of Meeckere . . . . —
Merkes (Leonard Arend) en Merkens (Frans Christiaan) . . . . —
" (Johannes Gerrit Willem) . . . . 644.
" van Gendt (Jhr. Johannes Gerrit Willem) —

Blz.

Merkman de Jonge (Pieter) 648.
Merkus (Charles Guillaume . . . . 650.
〃 (H) . . . . —
〃 (Pierre) . . . . . —
Merlen (Abraham van) . 652.
〃 (Cornelis van) . . —
〃 (Jacobus van) . . 653.
〃 (Johannes van) . —
〃 (Theodoren Johannes van) . . . . . . —
〃 (Jean Baptiste, Baron van) . . . . . . —
Merler (Jacob), Merlon of Jac. Merlo Horstius. . 658.
Merlin (Jacob van). Zie Merlen (Jacobus van). 660.
Merman (Hendrik) . . . . —
〃 (F. A.) . . . . . —
Mermier (Stephanus) . . . 661.
Merlonus (Jacobus). Zie Merlin (Jacob van) . . —
Merode (Bernart van) . . —
〃 (Filips van) . . . 662.
〃 (Jan Baron de) . —
〃 (Jan de) . . . . . —
〃 (Jan de) . . . . . 663.
〃 (Levert van) . . . —
〃 (Richard van) . . —
〃 (Robrecht van) . 664.
〃 (Walraven van) . —
〃 (Willem van) . . —
〃 (Willem van) . . —
〃 (IJsbrand van) . 565.
Meroode (J. de) . . . . . —
Meron (Philip van) . . . —
Merous (Maarten). Zie Merens (Maarten) . . . —
Meroveus . . . . —
Merree (Johannes Jacobus de) . . . . 666.
Merrem (D.) . . . . —
Mers (Casparus) . . . . . —
Mersch, Meersch, Meersche (Mr Jacob van der) —
Mersch, Meersch, Meersche (Israël Jacobsz.) . —

Blz.

Mersch, Meersch, Meersche (Julius Jacobsz.). 667.
Mersch, Meersch, Meersche (Pieter van der). —
Mersmen (Ernestus) . . . —
Mertens (Jan) . . . . . . —
〃 (Johannes). Zie Martijn van Antwerpen. —
〃 (Johannes Cornelis) . . . . —
〃 . . . . 668.
Mertvorst (Thomas) . . . —
Merula (Angelus) . . . . —
〃 (Paulus) . . . . . 674.
〃 (Willem) . . . . . —
〃 (Paulus) . . . . . . 675.
〃 (Willem) . . . . . —
〃 (J.) . . . . —
Merwede (Daniel III van de) . . . . —
〃 (Daniel IV heer van de) 682
〃 (Adriaan van de) —
〃 (Claes en Dirk van de) . . . . —
〃 (Daniel VI heer van de) . . . . —
〃 (Claes van de) . —
〃 (Daniel VII heer van de) . . . . 683.
〃 (Floris van de) . —
〃 (Daniel VIII Baron van de) . . . . . . 684.
〃 (Nicolaes of Claes van de) . . . . . —
〃 (Daniel IX Baron van de) . . . . . . 685.
〃 (Willem van de) 686.
〃 (Otto van de) . —
〃 (Diderik van de) . . . . —
〃 (Jonkheer Jan van de) Danielsz. . . . 687.
〃 (Jonker Adriaan van de) . . . . 688.
〃 (Jonker Adriaan Willem van de) . . . . —

	Blz.
Merwede (Jonkr. Jan Frederik van de)	689.
″ (Jonkhr. Philippus Everardus)	690.
″ (Jonkhr. Robbert Adriaan Willem van de)	691.
″ (Jonkhr Jan Frederik van de)	—
″ (Matthijs van de)	—
Merweilleux of Merveilleux (David François de of le)	694.
Merwen (Mr. Franciscus Simonsz. van)	—
″ (Hendrik van)	—
Merxem (Joan van Straalen heer van). Zie Straalen (Joan van)	694.
Merz (A.)	—
Mesander (Herman)	—
Mesch (C.)	—
Mesdach (Adriaan)	696.
″ (S.)	—
Mesdag (R.)	—
″ (W. C. van)	—
Mes Hammer	—
Mesgers (G.)	697.
Mesius (A.) Zie Metius (A.)	—
Mesmaker (Jan de)	—
Mesritz (van)	—
Mess (Pieter Gerard)	—
Messchaert (Nicolaas)	—
Messchert (Willem)	699.
Messchaert van Vollenhoven. Zie Vollenhoven.	701
Messemakers (Engelbert) Zie Cultrificis (Engelbert)	—
Messemaeckers (Hendrik).	—
Messu (Joannes)	—
Metael (Frank A.)	702.
Metayer (Phil.)	—
″ (Louis)	—
Metaris. Zie Metsys	—
Met (Corn.) Zie Matsys (Corn.)	—
Metelen (L. ten)	—
Metensis (Cornelis). Zie Matsys (Cornelis)	702.
Metelerkamp (Hieronymus)	—
″ (Egbertus)	703.
″ (Mr. Rutger)	705.
Meter (Andries de). Zie Demetrius (Andreas)	—
Meteren (Adriaan Cuyk van)	—
″ (Jacob Cuyk van)	—
″ (Adriaan Cuyk van)	—
″ (Jacob van)	705.
″ (Emanuel van)	—
Metting (Mr. Dirk) of Metsing	708.
Methorst (A. S.)	—
″ (C.)	—
″ (S. E.)	709.
Methurst of Medhurst (Johan)	—
″ of Medhurst (Walter Henry)	710.
Metius	715.
″ (Dirk Adriaansz.)	716.
″ (Adriaan Adriaansz.)	—
″ (Anthony Adriaansz.)	719.
″ (Jacob Adriaansz.)	—
″ (Dirk)	720.
Metman (Mr. Leonard)	—
Metropolus	721.
Mets (Jan de)	—
Metser (G.)	—
Metsius of van Mets (Laurentius)	—
Metsu (Gabriel). Zie Metzu (Gabriel)	724.
Metsys (Jodocus)	—
″ (Quintin) Zie Matsys (Quintin)	—
Metz (Daniel)	—
Metheeither (Joh.)	—
Mettger (C. H.)	725.
Mettecoren (Henricus)	—

Blz.

Metteli (V.) . . . . 725.
Metser (Gulielmus) . . . —
Metvorst (Mr. Thomas) . —
Metzlad (Jacob Casper) . —
Metzlerus (Johannes Georgius) . . . . 726.
Metzu of Meuse (Jacques). —
〃 of Metsu (Jacquemijntje) . . . . —
〃 of Metsu (Gabriel). 727.
Meulemans (Adriaan) . . . 729.
Meulemeester (Philippe Francoys de) . . . . . 730.
〃 (Joseph Karel de) . . . . —
Meulen (Gilles van der) . 731.
〃 (Antoine Francois van der) . . . . —
〃 (Cornelis van der) 732.
〃 (Klaas van der) . —
〃 (Laurent van der). —
〃 (Pieter van der) . 733.
〃 (P. J. van der) . —
〃 (Sieuwert van der) —
〃 (Andries van der) —
〃 (Catharina van der) . . . . 734.
〃 (Gerardus van der) —
〃 (Joost van der) . —
〃 (Daniel van der) . —
〃 (Jan van der) . . 735.
〃 (van der) of du Moulin . . . . —
〃 (Johannes Andreas van der) . . . . —
〃 (Mr. Willem van der) of Muelen . . . . —
〃 (P. van der) . . . 736.
〃 (Rijnhard Jan van der) . . . . 737.
〃 (P. H. van der). —
〃 (Pieter Luitjes van der) . . . . —
〃 (Pieter Hermanus Luitjes van der) . . . —
Meulenaer (Antoni) . . . 738.
〃 (Pieter) . . . . —

Blz.

Meulenaere (Floris van). 738.
〃 (Pieter Paulus Zacharias de) . . . . . —
〃 (Graaf F. A. de) —
Meulenaers (Abraham). . 739.
Meulenbergh (D.) . . . . —
Meulendijk (Godefridus). —
Meulewels (Pieter) . . . . —
Meulenhoff (Frederik) . . —
Meulman Junior (Barent). 740.
〃 (Mr. Jan) . . . . —
Meuluwe (Hendrik van) . 741.
Meuninxhoven ( ) . . . . 742.
Meurant (Emanuel) . . . —
〃 (Esaias) . . . . —
Meurer (Joseph) . . . . . —
〃 (Frederik Alexander) . . . . —
Meurier (Gabriel) . . . . —
〃 (Gabriel) . . . . 744.
Meurling (Jan) . . . . . 745.
Meurs . . . . —
〃 (Walraven van . . —
〃 (A. van) . . . . . 746.
〃 (Christoffel Graaf van) . . . . —
〃 (Vincent Graaf van) 747.
〃 ( ) . . . . 748.
〃 (Cornelis Hubert van) . . . . —
〃 (H. van) . . . . . —
〃 (Hendrik) . . . . . —
〃 (Jacob van) . . . . 749.
〃 (Jacob) . . . . . . —
〃 (Jacobus van) . . —
〃 (Jacobus van) . . 750.
〃 (Kapitein van) . . —
〃 (Mr. N. S. van) . —
〃 (Johannes van) of Meursius . . . . —
〃 (Johannes van) of Meursius . . . . 759.
Meursinge (Albert). . . . 760.
Meus (Haviken) . . . . . —
〃 (Lieven. Zie Mehus —
(Lieven) . . . . —
Meuse (Jean de) . . . . . —

	Blz.
Meusers (M.)	760.
Meusevoet (Vincent Regneri) Muesevoet	—
Meusienbroeck, Maeusienbrouck of Moesienbrouck (Adriaan van)	761.
Meudorp (T. N.)	—
Meward (Mr. Robbert. Zie Mac-Ward (Robbert)	762.
Mewen (Arnoud Johan van) of Meeuwen	—
〃 (Mr. Pieter van)	—
〃 (Johan van)	—
〃 (Jacob van). Zie Meeuwen (Jacob van)	—
〃 (Jacob van)	—
Meuwen (J.). Zie Meeuwen (J. van)	—
Mey (Adrianus de)	—
〃 (George de)	763.
〃 (Willem de)	764.
〃 (Johannes de)	—
〃 (Jan de)	768.
〃 (Pieter de)	—
〃* van Streefkerk (Mr. Jean Gijsberto de)	—
〃 (Maerten Pieter van der)	769.
〃 (Arnoldus te)	—
〃 (...)	776.
〃 (Jan Ary de)	—
〃 (van der)	—
〃 of May (Job Seaborne)	—
Meye of Mye (Frederik van der)	771.
Meyburg (Bartholomeus)	—
Meyen (Johannes a)	—
Meijer (Albertus) of Meierrus	772.
〃 (Antonius de)	—
〃 (Adrianus Frans Baron)	773.
〃 (A.)	774.
〃 (A.)	—
〃 (A.)	—
〃 (A. D.)	—
Meijer (A. H.)	774.
〃 (Bernardus)	—
〃 (Bernard)	775.
〃 (B. J.)	—
〃 (Christiaan)	—
〃 (Cornelis)	776.
〃 (Cornelis)	—
Meijere (C. S. D.)	777.
Meijer (Daniel)	778.
〃 (David)	—
〃 (F.)	—
〃 (Franciscus) of Meijerus	—
〃 (Gerhard)	—
〃 (G. A.)	779.
〃 (Gerrit Johan)	—
〃 (G. de)	782.
〃 Jr. (Hendrik)	—
〃 (Hendrik Arnold)	—
〃 (Henric)	783.
〃 (Hermannus)	784.
〃 (Hermannus)	—
〃 (Hermanus)	—
〃 (Hermannus) of Meijerus)	785.
〃 (Herman)	—
〃 (Justus)	786.
〃 (...)	—
〃 (...)	—
〃 (H. C.)	—
〃 (Jacobus)	—
〃 (Jacob de) of Meijerus	788.
〃 (Jan)	791.
〃 (J. C.)	—
〃 (J. C.)	—
〃 (J. P.)	—
〃 (J.)	792.
〃 (Johan Everard)	—
〃 (J.)	—
〃 (J. J.)	—
〃 (Itelius Justus)	—
〃 (Francoys de)	—
〃 (Hendrik)	—
〃 (H. de)	793.
〃 (H. de)	—
〃 (Johannes de)	—

Blz.
Meijer (Jan de) . . . . . . 793.
" (Laurentius) . . . . —
Meijere (Leon de) . . . . 794.
Meijer (Lieve Willem) . . —
" (Gilles de) . . . . 795.
" (Johan Hendrik Louis) . . . . 796.
" (Jonas Daniel) . . 797.
" (Livinus of Lieven de) . . . . 801.
" (Ludovicus of Lodewijk) . . . . 802.
" (Marcus de) . . . . 804.
" (Philip de) . . . . —
" (Antoni de) . . . . 805.
" (Pieter) . . . . . . —
" (Rudolphus) . . . . 806.
" (Remetius) . . . . —
" (Ubbo H.) . . . . —
Meijere (Johan de) . . . —
Meijeringh (Albert) . . . 807.
Meijers (Matthias) . . . . —
" (Nicolaas) . . . . —
Meijen (H.) . . . . 808.
Meyl (Franciscus Antonie Ernst) . . . . —
Meylan (Germain Felix) . 909.
Meylener (P.) . . . . —
Meylink (Bernardus) . . . 810.
" (Antonius Alexius Josephus) . . . . 813.
Meyn (Mej. S. A. C.) . . 815.
Meynaertsz. (Symon) . . —
Meynard, ook Meynard Man . . . . 816.
" of Meinardus (Frans) . . . . —
Meynert Hermans . . . . 817.
" toe Fraenker . . —
Meynerts (Pieter) . . . . —
Meynier Saint-Fal (Louis August) . . . . —
Meynichus (J. W.) . . . . —
Meysenheim (W. C.) . . —
Meyssens (Cornelis) . . . 818.
Meyssiens (Joannes) . . . —
Meyster (Everard) . . . . —

Blz.
Meysterus (Jacobus) . . . 821.
Meyvogel (Jacob Coenraadsz.). Zie Mayvogel (Jacob Coenraadsz.). . —
Meyvogel of Meywyck (Mattheus) . . . . —
Mez of Mes (Gherardus). —
" (Zacharias de) . . . 822.
Mibaise . . . . —
Micault (Gerhardus Emaus de) . . . . —
" (Nicolaas) of Michault . . . . 823.
Miccerus (Hedric Johan). —
Michael (Jacobus) . . . . —
" (Franciscus) . . . 824.
" (Johan George). —
Michaeli van Lucca (Doctor) . . . . —
Michaelis (Heinrich) . . . —
" (Gerrit Jan) . . —
Michaëlius (Johannes) of Michielsz. (Jan) . . . . 825.
" (Jonas) . . . . 826.
Michau (Theobald) . . . . —
Michaeus (Jan) . . . . . . —
Michell (Louis) . . . . . . —
" (Jan Petersen) . . 827.
" (Johannes) . . . . 828.
" (Matthew) . . . . —
Michelle de France . . . 829.
Michelius (Johannes) . . . —
" (Joseph) . . . . —
Michgorius (Johannes) . . —
Michiels (Andreas Victor). —
" (Wibrant) . . . . 830.
Michielszon of Michielzen (Michiel) . . . . 831.
Michielszoon (Adriaan) . 832.
" (Marten) . . —
" (Jan) of de Michael . . . . —
Michu (Benoit . . . . . . —
Micker of Micken (Jan). —
Miclot (Jan) . . . . 833.
Micronius (Martinus) . . . —
" (Marten) . . . . —

Blz.
Middaghten (Christoffel) . 836.
Middachten (Jan van) . . —
Middelburg (Bartholomaeus a) . . . . 837.
" (Jacob Antonisz.) . . . . —
" (Levinus van) 838.
" (Nicolaas van) of Middelburgus (Nicolaus) . . . . —
Middelgeest (Mr. Simon van) . . . . —
Middelhoven (Michael van) —
" (Daniel van). 839.
" (Michael) . . —
Middelkoop (Dionysius) . 840.
" (Jacobus Albertus van) . . . . . . —
Middellant (Pieter) . . . . —
" (Mr. H. van) . 841.
Middendorp (Jacob van) of Middendorpius . . . . . —
" (Jeremias) . . 842.
Midderigh (H.) . . . . . —
Midlum (Harmen Sybes van) . . . . —
Mieden (Mr. Adriaan van der) . . . . —
Miel of Miele ook Meel (Jan) . . . . 844.
Meerbecanus (Franciscus). 845.
Mierdman (Steven) . . . —
Miereveld, Mierevelt of Miereveldt (Jan Michielszen) . . . . 846.
" Mierevelt of Miereveldt (Jan) . . . —
" Mierevelt of Miereveldt (Michiel) . . —
" Mierevelt of Miereveldt (Pieter) . . 847.
Mierinck (Hendrik) . . . —
Mieg (Johannes Frederik). —
Mieris (Dirk Bastiaans van) 848.
" (Jan Bastiaansz. van) . . . . 849.
" (Frans van) . . . . —

Blz.
Mieris (Jan van) . . . . . 850.
" (Willem van) . . . 851.
" (Frans van) . . . . 853.
Mierlo (Godefridus van) . 855.
Mierloo (Ant. van) . . . 856.
Mierop of Myerop (Cornelis van Cuyck van) . . —
" (Cornelie Kuik van). Zie Kuik van Mierlo (Cornelis) . . . . 857.
" (Frans van Cuyck van) . . . . —
" (Gerard van) . . . —
" (Mr. Vincent van) . 858.
Mierlo (Cornelis van) . . —
Miette (Johan) . . . . . . —
Migault (Jean) . . . . . . 859.
Miggrode of Miggrodius (Johannes) . . . . . . 860.
Meggrode (Jacobus van). 862.
Migoen (Abraham) . . . —
Mignon of Mingon (Abraham) . . . . —
Mikcker (Jan) . . . . . . 863.
Mikronius. Zie Micronius. —
Mil, Mill of Millius (David) . . . . —
Milan Visconti (Daniel de). 866.
Milaenen (Matthias Horatius van) . . . . —
" (Horatius Nicolaas van) of Milan Visconti (de) . . . . 867.
Milander (Johannes) . . . —
Milatz. (F. A.) . . . . . . 868.
Milbourne (Luke) . . . . —
Milder (Justus) . . . . . . —
" (Johannes van) . . —
Mildert (Abraham van) . 869.
" (Johannes van). Zie Milder (Johannes van) . —
Mileman (Franciscus) . . —
Milheuser of Milheusser (Julius) . . . . —
Milius ( ) . . . . —
" (Johannes). Zie Myl (J. van der) . . . . . 870.

	Blz.
Milius (Abrahanus). Zie Myl (Abraham van der).	870.
„ (P. J. Meesters) .	—
Millenius (Hermannus). .	—
Millesius (Wicher)	—
Millies (Henricus Christianus).	—
„ (Jacobus)	—
Mill (David). Zie Mil (David)	871.
„ (S. M.).	—
Millius (David). Zie Mil (David)	—
Milo	—
Milst (Nicolaas van) . . .	872.
Minckelers (Johan Peter).	873.
Minderen (Raam)	—
Minderhout (Hendrik van).	—
Minellius (Johannes) . . .	—
Minne (Jan)	876.
„ (Jean Baptista) . .	—
Minne (Arnoldus)	—
Minnebode (Reonald) . .	—
Minnebroer (Frans) . . .	—
Minnecovius (Matthias). .	—
Minnen (Levinas van der).	877.
Minnema	—
Minnes (Luitghe)	—
Minneghem (Gerare van) .	—
Mintarnus (Antonius Sebastianus)	—
Miraeus (Aubertus) of Mire (Aubert le)	878.
„ (Johannes) of Mire (Jean le)	884.
Mirandolle van Ghert (H.)	885.
Mirica (Andreas)	—
Miricenys (Peter). Zie Martini (Peter)	—
Miricinus (Peter). Zie Martini (Peter)	—
Mirkinius of Markinius (Conradus)	—
Mirou (Antoine)	886.
Mirlaer (Fr. Herm.) . . .	—
Mis ( )	—
Miskenninck (Dorotheus).	—
Missy (Jean Rousset de). Zie Rousset de Missy (Jean)	886.
Misteus (Roland)	—
Mist (Mr. Jan Uytenhage de)	—
Mist (Mr. Jacob Abraham Uytenhage de)	887.
Mist (Jan Hendrik de) .	888.
Mittenreytter (Johannes).	889.
Mitsen (Carel Otto) . . .	—
Mivenius (Daniel)	—
Mobachius (Vesalius). . .	890.
Mobach (Johannes Adrianus)	891.
„ (Joachim). . . .	—
Mobachius Quaet (Daniel)	894.
„ Quaet (Wilhelmus)	895.
Mock (Laurent)	—
Mockema (Popke van) ook Popka tot Morra . . .	—
„ (Gerbrand). . .	—
Moda (Johan)	896.
„ (Gerhardus)	—
Modderman (Mr Tonco).	—
„ (J. J.) . . .	—
„ (Mr. Jan Remees)	897.
Moderatus (Petrus Massenus)	—
Modersohn of Moedersohn (Justus)	—
Moded, Modet, Modetus (Hermannes)	—
Modius (Franciscus) . . .	902.
Moelaert (Jacob)	903.
Moelder (Hieronymus). .	—
Moelen (van der)	904.
„ (Jacob Pietersz. van der) of Vërmeulen.	—
Moelingen (Gysbertus van)	—
Moemoer (de)	—
Moens (Anna Maria) . .	905.
„ (Fr.)	—
„ (Hendrik Berndot)	—
„ (J.)	906.

Blz.

Moens (Josias) . . . . . . 906.
" (Petronella) . . . —
" Moens (Simon) . . 910.
" (Reinoud) . . . . —
" (Hendrik, Grave van) . . . . —
Moer (J. H. W. Muys van der) . . . . —
" (J. J. van de) . . . —
Moerbeek ( ) . . . . 911.
" (Adriaan Abrahamsz. van) . . . . . . —
Moerbeeck (Jan Andries). —
" (Jan van) of Jehan de Morbecque. . 912.
Moerbeka (Petrus a) . . —
Moeringh (P. H. G.) . . —
Moeringh (Dr. Cornelis Gerard) . . . . 913.
Moerkerk (Bastiaan). . . —
Moerkerken (Willem van). —
Moermannus (Johannes). 914.
Moerman (Mr. Jan) (van der Kiele) . . . . —
Moersbergen (Adolph van der Wael, Heer van). Zie Waal (Adolph van der) . . . . —
" (Bartholomeus van der Wael, Heer van). Zie Waal (Bartholomeus van der) . . —
Moertrle (Gerolf van der). —
Moesbergh . . . . —
Moerman (F. C.) . . . . 915.
Moesel (van der) . . . . —
Moesienbroek. Zie Meusienbroeck . . . . —
Moet (J. H.) . . . . . . —
Mogge (Jacob). . . . . . —
" (Bogge) . . . . . —
" (Mr Pieter) . . . —
Mohr (Johannes Christiaan) 916.
" (Johan Maurits). . 917.
" (Frans Daniel) . . —
" (Mr. J. C. van der Meer) . . . . 919.

Blz.

Mohyus (Ericius) of Mohy (Hendrik) . . . . 919.
" (Remaclius) of Mohy (Remacle) . . . —
Moine (Steph. le) Zie Moyne (Steph. le). . . 920.
Moiron (... van der). . . —
Mol (Christiaan) . . . . . —
" (Mr. Godefridus) . . —
" (Anthonij de) . . . . —
" (Jeronimus de) . . . 921.
" (Jan de) . . . . . . 922.
" (P. F.) . . . . —
" (Pieter de) . . . . . —
" (Jacob de) . . . . . —
" (Jacob de) . . . . . —
" (Johannes de) . . . 923.
" (Jan de). . . . . . . —
" (Johannes van) . . . —
" (J. van). . . . . . . —
" (Jeroen van der) . . —
" (Jacob Buyens van). 924.
" (Jan Baptist) . . . . —
" (Wouterus) . . . . . —
" (Henri de) . . . . . 925.
" (Robertus de) . . . . —
" (Gelle le) . . . . . . 926.
" (Pieter van). . . . . —
Molanus (Johannes) of Vermeulen. . . . . —
" (Johannes) . . . 927.
Molart of Moulart (Mattheus) . . . . 928.
Molanus (Lucas) . . . . . —
Mold (Johannes van) . . 929.
Molde (Ferdinand de) . . —
Mole (Willem van) . . . —
Molemans (W.) . . . . . —
Molen (Regnerus van der). —
" (S. van der). . . . —
Molenaar (Cornelis) . . . —
" (Nicolaas) . . . 930.
" (Jan). . . . . . —
" (Jan Miense) . —
" (Jan Jansz. de) of Mullenaer . . . . . —
" (Simon) . . . . 931.

Blz.

Molenaar ( ) . . . . 931.
" (Izaak) . . . . . —
" (Dirk) . . . . . 932.
Molenhoff ( ) . . . . 935.
Molentiel (Johannes) . . . —
Molewater (Bastiaan) . . . 936.
Molhem (Gillis van) . . . 937.
Molhuysen (P. C.) . . . —
Molin (Petrus du). Zie Moulin (Petrus du) . . —
Molinaeus (Petrus). Zie Moulin (Petres du) . . —
" of van der Meulen (Johannes) . . . . —
" (Johannes) . . 938.
" (Johannes) . . 939.
Molinaris, Moulin of van der Meulen (Joannes) . 940.
Molinet (Jean) . . . . . . —
Molkenboer (Johannes Hermannus) . . . . . . 941.
" (Johannes Hendrikus) . . . . 942.
Moll (J.) . . . . —
" (Anna) . . . . —
" (Anthonij) . . . . . —
" (Gerard) . . . . . . 943.
" (Petrus) of Talpa (Petrus) . . . . 955.
" (Petrus) . . . . —
" (Petrus) . . . . 956.
Möller of Müller (Johannes) . . . . —
" (A. W. P.) . . . . 959.
" (Willem) . . . . . 960.
Mollerus, Moller (Hendricus). Zie Zuthen (Hendrik van) . . . . —
" (Christophorus). —
" (Christophorus). —
" (Mr. Hendrik) . —
" (Jan Hendrik Baron) . . . . 961.
" (Martinus) . . . 962.
" (Johannes) . . . —
" (Martinus) . . . —
" (H.) . . . . . . —

Blz.

Mollerus (Fredericus Henricus) . . . . 962.
" (Anna Cornelia). —
Mollinger (Franciscus Rudolphus) . . . . —
Mollerus ( ) . . . . 954.
Mollo (François) . . . . . —
Mollyns (Jan) . . . . . . —
Molyn (C.) . . . . 965.
" (Pieter) de Oude. —
" (Pieter) de Jonge. —
" (Petrus Marius . . 996.
Molqueren (Douwe Feddriks van). Zie Feddriks (Douwe) . . . . —
Mom (Jacob) . . . . —
" (Jonkr) . . . . . . 967.
Momalia (Wezelinus de) . —
Momma (Willem) . . . . —
Mommaart (Jan) . . . . . 970.
Mommer (Aegyd.) . . . . —
Mommers (Johannes Mauritius) . . . . —
Momper (Jodocus of Jodocus de) . . . . —
" (Jodocus de) . . 971.
" (Bartholomeus de) —
Mouachus (Franciscus) . . —
Monaeus (Johannes Conradus) . . . . 972.
Monasterio (Theodorus a). —
Monaxylus (Arnoldus) Zie Peraxylus (Antonius Arlenius) . . . . —
Mombas (Jean Barton de). Zie Montbas (Jean Barton de) . . . . —
Monceau (Jean Baptiste du) 973.
Monceaux (Jean du) . . . 976.
Monchy (de) . . . . —
" (Salomon de) . . —
Moncy (Jan) . . . . 977.
Monde (Nicolaas van der) —
Monde (W. van der) . . 978.
Mondelaers (Valrius) . . . —
Mondragon (Christoffel van) . . . . —

	Blz.
Mondtrommel (De) . . .	981.
Moue (Johan)	—
Monenius (Arnold). Zie Moonen (Arnold) . .	—
Moneta (C. J. de) . . .	—
Monfort (Pieter Gerritz.)	—
Montfoort (Jan van) . .	—
Moni (Louis de)	—
Moniks of Monix (J). .	982.
Monin (Gillis du). . . .	—
Monier (Remeus de) . .	983.
Monnaville of Monaville (Frans)	—
Monnel (Anthonius) . .	—
Monnier (Pierre le) . .	—
Monnikhoff (J.).	914
Mons (Jan Baptiste van)	98?.
" (Thomas)	1001.
Monsenus of Mensenus (Johannes)	—
Monsesz. (Dirk)	—
Monster (Frederik Unico Baron van)	1002.
" (Gerard van). .	—
Monstrelet (Enguerrand de)	—
Mont (Paulus de of Paulus Montius	1003.
" (Hans of Jan). .	1004.
" (Gillis de of du) .	1005.
Montagna (Rinaldo de).	—
" (C.)	—
" (M.) Zie Plattenberg (Mattheus van)	—
Montanus (Paulus), van den Berche, van den Berghe	—
" (Arnoldus) van Bergen of van den Berg	1006.
" (Arnoldus) . .	1009.
" (Arnold) . . .	1010.
" (David) of van Bergen	—
" (Balthazar) . .	—
" (David)	1011.
Montanus (Eusebius) . .	1011.
" (Frans) . . .	—
" (Gerardus). .	—
" (Guilielmus) .	—
" (J. S.)	1012.
" (Hermanus) .	—
" (Jacobus) . .	—
" (Johannes) .	—
" (Mattheus) .	—
" (Petrus) of van den Bergh	—
" (Petrus) . . .	1013.
" (Petrus) . . .	—
" (Mr. S. D. .	—
" (Petrus) . . .	—
" (Robert) of van den Berghe . . .	—
" (Thomas) of van den Berghe . . .	1016.
Monthas (Jean of Johan Barton de) of Mombas.	—
Monte (Aegidius de) . .	1015.
" (Franciscus de) .	1016.
" de Buret (Pieter de) of Montanus Buretius (Petrus)	—
" (Jan Baptiste del)	1017.
Monté (R.)	—
Montecuccoli (Ernst) . .	—
Montens (Godefroy) . .	—
Monter (Johan Jacob) .	1018.
Mondricourt ( ).	—
Montfalcon (Baron de).	—
Montfoirde (Heer Willem van)	—
Montfoort (Sweer, Burggraaf van)	—
" (Johan, Burggraaf van)	1019.
" (Jan, Burggraaf van)	—
" (Jan, Burggraaf van)	—
" (Willem van).	—
" (Jocobus) . .	—
" van Blocklant (Anthonie van) . . .	1020.

	Blz.
Montfoort (Pieter Gerritsz.)	1021.
Montfort (Jean de)	—
〃 (Petrus a)	—
Monti, later Nieri.	—
Montigny (Emanuel de). Zie La Laing (Emanuel de)	—
〃 (Floris de). Zie Montmorency (Floris de)	—
〃 (George de)	1022.
〃 (Jan de)	—
〃 (Louys de)	1023.
Montjoye (Adriaan de)	—
Montmorency (Philips van). Zie Hoorn (Graaf van)	1024.
〃 (Floris van)	—
〃 (Nicolaas de)	1025.
〃 (Frans de)	1026.
〃 (B.)	—
Monulphus	1027.
Montpensier. Zie Bourbon (Charlotte de)	—
Moock (S. J. M. van)	—
Mook (Mr. Joan)	—
Moolen (S. van der)	1028.
Moonen (Arnold)	—
〃 (N.)	1032.
Mooninx (Cornelis)	—
〃 (Pieter)	—
Moons (J. Jacobus)	1033.
〃 (Wouter) of Monsius	—
〃 (Johan)	—
〃 (Magdalena)	—
〃 (Louis Adrien François)	1035.
Moor (Bartholomeus de)	1036.
〃 (Bartholomeus de)	1037.
〃 (Berhardinus de)	—
〃 (Jan de)	1039.
〃 (Joos de)	1040.
〃 (Antonie)	1042.
〃 (Josias de)	—
〃 (Karel de)	—
Moor (Karel Izaak de)	1044.
〃 (J.)	—
〃 ( )	—
〃 (de)	—
〃 (Hendrik)	—
〃 (Thomas Daniel)	1045.
Moorbeecken ( )	—
Mooreelsen (Philip). Zie Moreelsen (Philip)	—
Moorjaanshoofd (G.)	—
Moore (T.)	—
〃 (J.)	—
Moorman (Mr. Johan)	—
Moors (Johannes)	—
Moortal of Moortel (Jan). Zie Mortel (Jan)	1046.
Moortele (Gheerolf van den)	—
Mooy (Cornelis de)	—
Mooyer (Pieter Jansz.) of Moyer	—
Mooyman (C.)	—
Moquet (J.)	1047.
Mor (Johan)	—
Moraaz (J. A. de)	—
Moraeus (Petrus)	—
Morasière (Johannes Costard de la)	—
〃 (Theodorus Martinus de la)	1048.
Morand (Philibertus)	—
Marnquin (P. H. J.)	—
Morbeka (Petrus)	—
Morck ( )	1049.
Mordach (George)	—
More (P. de)	—
Moreau (Boudewijn)	—
〃 (Pierre)	1050.
Mordosinius of Murdisinius (Johannes)	—
Moreels (Jacob). Zie Morel (Jacob)	—
〃 (Maurus)	—
Moreelse (Paulus)	—
〃 (Henricus)	1052.
〃 (Pieter)	1053.
〃 (Willem)	—

Blz.
Morel (J. Vaerson) . . 1153.
〃 (Jacob) of Maerel. —
〃 (Miquial) . . . . —
〃 (Nicolaas) . . . . —
〃 (Jan Evert) . . . 1054.
Morelle (Paul). Zie Moreels (Paul) . . . . . —
Moretus (Balthasar of Moerentorf . . . . . . —
〃 (Johannes) . . —
〃 (Theodorus) . . —
Moreys (Sampson) . . . 1055.
Morgan (Carel). . . . . —
〃 (Thomas) . . . —
〃 (Walter). . . . —
〃 (Robbert) . . . 1056.
Morgenster (J.) . . . . —
Moriacq (de) . . . . . . —
Morian (Anna). . . . . —
Moringus, Mornick of Morinck (Gerardus) . —
Morillon (Maximiliaan). 1057.
Morin (Etienne) of Morinus (Stephanus) . . —
〃 (Pierre Auguste). —
〃 (Pierre Auguste). 1058.
Moris (R.) . . . . —
Moritz (Anna) geb. Beyermann . . . . . . 1059.
〃 (Louis) . . . . . —
Morks (Barthol. Joh.). 1060.
Morlot . . . . —
Moro (Antonis) . . . . —
〃 (Philips) of Mor, ook Morus van Dashorst . . . . 1062.
Morocourt (Jan de) . . —
Morre (Pieter) . . . . . 1063.
Morrhe of Morrheus of Deschamps (Gerardus) . . . . —
Morris (Thomas). . . . 1064.
Morsch (Pieter Cornelisz. van der) . . . . —
Mort (Jakob le) . . . . —
Mortaigne (Gurard) . . 1066.
Mortagne (Hans Diderik de). Zie Orleans (Catharina van) . . . . . 1065.
Mortel (Jan) . . . . . . —
〃 (P.) . . . . —
Mortele (Hendrik Maertsz. van de) . . 1067.
Morteleque (Ferdinand Henri) . . . . —
Mortera (Saul) . . . . . —
Mortier (Hieronymus du) —
〃 (Rumoldus du) . —
〃 (Petrus). . . . . 1068.
〃 (C.) . . . . —
Morton (G.) . . . . . . —
Morus (Alexander) . . . —
Morus (Philippus). Zie Moro (Philippus) . . 1071.
Mosa-Trajecto (Barth à). Zie Mastricht. . . . . 1772.
Mosanas (Gerard) of van der Maesen . . . . . —
Mosander (Jacobus) of Maesman . . . . —
Moscoso (Jan Lopea) . —
Moschus (François), Mousquet of Mouske . —
Moser (Gaspard) . . . . 1072.
Mosch (Tobias). . . . . —
Mosscher (Jacques de). 1074.
Mossel (Jakob). . . . . —
〃 (W.). . . . . . . —
〃 (Kaat). Zie Mulders (Catharina) . . . 1075.
Mosselman (Cornelis Jansen) . . . . —
Mosselmans (Jan Willem Nikolaas) . . . . . . —
Mostaert (Guilliaume of Willem) . . . . —
Mostaerd, Mosterd of Sinapius (Christianus). 1077.
〃 Mosterd of Sinapius (Mr. Daniel). 1078.
〃 of Mostert (Reinier) . . . . —
〃 Mostaert, Mosterd (Daniel). . . . . —

	Blz.
Mostart (Frans)	1079.
" (Gilles)	—
" (Jan) of Sinapius.	—
" (Michel)	1080.
Mosyn, Mozyn of Mazyn (Michael)	—
Mote (Jean de la) . . .	1081.
Motman (G. W.)	—
" (Gerrit Willem Casimier van)	—
" (Valentin de Pardieu)	1082.
" Fouqué (Baron Heinrich August de la)	—
Moubach (Abraham) . .	—
Moublet (J.)	1083.
Mouche ( )	—
Moucheron (Pierre) . .	—
" (Balthasar de)	—
" (Pierre de) . .	1084.
" (Frederik de).	—
" (Izaak de) . .	—
" (Henricus de).	1085.
Moulin (Pierre du) . . .	—
" (Maria du) . . .	1095.
" (Wolfgang du).	—
" (Pieter du) . . .	1096.
" (Andreas du). .	—
" (du).	—
" (C. D. du). . .	—
" (Ferdinand Jacobus du)	—
" (Evert)	1097.
" (Juriaan)	—
Moullart (Matthijs). . .	1098.
Moulinghem (J. B.) . .	—
" (Lodewijk).	1099.
Moumale (Wazelin van).	—
Mounier (J. J.)	—
" (Pierre)	1109.
Mourand ( )	—
Mourcourt (Johannes de)	—
Mourik (Bernardus) . .	1101.
" (Reinier van) . .	—
Mouronval (Jan de) . .	1102.
Mourot (Jan François Michel)	—
Mouskes of Mus, Meuse, Mussche (Philippus) .	1102.
Mouthaen (B.)	1103.
Mouton (J.)	—
Mouwerijn ( )	—
Mouwick (Pieter van) .	—
Movet (Jacobus)	—
Movillerie ( )	1104.
Moy (Daniel)	—
" (Jacobus)	—
Moyaert (Nicolaes) . . .	—
" (Zeger)	1105.
Moyet (C.)	—
" (J.)	—
Moyne (Stephanus le) .	—
Moyt (Jan Jacobsz.) . .	1106.
Mozyn (Michiel). Zie Mosyn (Michiel)	—
Mozzo d'Anversa. Zie Leckerbetjen (Vincent)	—
Mucidus (Aegidius), Muisis (Gilles) of Le Muisis.	—
Muda (Walterus de) of Muyden (Wouter van)	1107.
Mudaeus (Gabriel) . . .	—
Muden (Rudolf Dier de) .	1108.
Mueleman (Adriaan) . .	1109.
Muehler (K.)	—
Muelen (L. van der) . .	—
" (Andries van der)	—
" (Johannes Andreas van der). Zie Meulen (Johannes Andreas van der)	1110.
" (Mr. Willem van der). Zie Meulen (Mr. Willem van der) . . .	—
Mueren (D. van)	—
Mueven (Jacobus) of Muevin	—
Muhl (Jacob)	—
Mühlen (C. J. P. von).	—
Muhlenfeld (Charles) . .	1111.
Muyckens (Bernardus) .	—
Muilman (Wigbold). . .	1112.
" (Petrus)	—
" (Willem) . . .	—

	Blz.
Muilman (Mr. Hendrik)	1113.
〃 ()	—
〃 (Wigbold)	—
〃 (Petrus)	1114.
〃 (Petrus). Zie Schout (Petrus)	—
Muinck of Muncq (Mr. Alexander de)	—
Muir (William)	1115.
Muis (Petrus)	—
〃 (J.). Zie Muys (J.)	—
Muisis (Gilles le). Zie Mucidus (Aegidius)	—
Muissart (Antoine)	—
Mukron (A.)	—
Mulart (Gerard) Mulert of Mulertus (Gerardus)	1116.
Mulder, Muller (Catharina)	—
〃 (Johannes)	1117.
〃 (Claas)	1118.
〃 (JohannesofJan)	1120.
〃 (Johannes)	1121.
〃 (Johannes)	—
〃 (Joannes)	—
〃 (Jan Andreas)	—
〃 (Caecilia). Zie Vinkeles (Caecilia)	1123.
〃 (David)	—
〃 (J.)	—
〃 (Joseph)	—
〃 (Samuel Israel)	—
〃 (G. C.)	1128.
Mulders (A. T.)	—
Mulerius (Nicolaas)	1129.
〃 (Petrus)	1130.
〃 (Carolus)	—
Mulert ()	1131.
〃 Zie Mulart	—
Mulier (Claudia) of le Vettre	—
〃 (Mr. G.)	—
〃 (Mr. D.)	—
Muliers. Zie Mulerius (Peter)	—
Mulke (Julius)	—
Muller (Christiaan)	1132.
Muller (Gerrit)	1132.
〃 (Harman Janszoon)	—
〃 (Harman)	—
〃 (Hendrik Leonard)	—
〃 (J.)	1133.
〃 (Jac.)	—
〃 (Jan)	—
〃 (J. F.)	—
〃 (O.)	—
〃 (Salomon)	1134.
〃 (Abraham)	—
〃 (Christiaan)	—
〃 (C.)	—
〃 (Carel Frederik)	—
〃 (Dirk)	1135.
〃 (Gerrit)	—
〃 (George)	—
〃 (FranciscusXaverius) en Willem Hosman	1139.
〃 (Hugo)	—
〃 (Joachim Frederik)	1140.
〃 (G. E.)	—
〃 (G.)	—
〃 (H.)	—
〃 (H.)	1141.
〃	—
〃 van Hoornbach (Johannes Pieter)	—
〃 (J.)	—
〃 (J. F.)	—
〃 (J. F.)	—
〃 (Johan George)	—
〃 (Johan Willem Statius)	1142.
〃 (L. R.)	1144.
〃 (L. S.)	—
〃 (Martinus)	—
〃 (M.)	—
〃 (M. J. E.)	—
Mulleriusof Mulerius (Nicolaus)	—
〃 of Mulerius (Nicolaus)	1145.

	Blz.
Muller (Philippus Ludovicus Statius)	1145.
〃 (Stoffel)	1147.
Mulock (G.)	—
Mumme (Gerard)	—
Mummen (Bernhard)	—
Munche (G. W.)	—
Munckerus (Philippus)	—
〃 (Thomas)	1148.
〃 (Samuel)	—
〃 (George)	1149.
Munck (C. H. D.), of Munck (Johannes)	1150.
〃 (Jan de)	—
〃 (Laur. Dunewey de)	—
Munnekemolen (Adrian.)	—
Munnick (P.)	—
〃 (Kapitein de)	1151.
Munnickhuysen (Johan van)	—
Munnicks (Mr. Gerards)	—
〃 van Cleef (Dr. G.)	—
Munniks (Hendrik)	1152.
〃 (Wynoldus)	—
Munnik (J. de)	1153.
〃 (Dirk de)	—
Munniks (Johannes)	—
〃 (J.)	1154.
〃 (J.)	—
〃 (J.)	—
Munnikhuysen (Anthony)	1155.
Munnynck (Hendrik)	—
Munster (Dirk van)	—
〃 (Hendrik van)	—
Munsterus (Christoph.)	—
〃 (Assuerus)	1156.
Munster (Johannes van)	—
Munsterus (Otto)	1157.
Munte (Augustijn v. d.)	—
Munt (Jan)	—
Muntendam (Johannes)	1158.
〃 (H.)	—
〃 (S.)	—
Munting (Abraham)	—
〃 (Albertus)	1160.
〃 (Henricus)	—
〃 (Will. Nicol.)	1161.

	Blz.
Muntinghe (Herman)	1163.
〃 ( )	1166.
Muntz (J. H.)	—
Muralt (A. R. de)	—
Murant (Emanuel)	—
Murdisonius (Johannes)	1167.
〃 (Johannes)	—
Murner (Thomas)	—
Murmellius (Johannes)	—
〃 (Johannes)	1171.
Muro (Gerard de)	—
Murray (William)	1172.
〃 (George)	—
〃 (Andrew)	—
Mussaert (Marten)	—
Musch (Cornelis)	—
Musenholius (Abrahamus)	1175.
Musgheselle (Laurentius)	—
Musica (Antonie de)	—
Musius (Cornelius)	1176.
Musketier Vergenst (Mr.)	1180.
Musquetier (Johan David)	—
〃 ( )	—
Musschenbroek (Samuel Joosten van)	—
〃 (Jan van)	1181.
〃 (Petrus van)	—
〃 (Petrus van)	1185.
Musscher (Michiel van)	1186.
Musschert (Jacques van)	1187.
Mussem (Jan van)	—
Mussis (Gill. le). Z. Meusis	—
Muston (Christ. R.)	—
Muts (Simon)	—
Mutsaerts (Dionysius)	—
〃 (Nicolaas)	1189.
Muzenbecher (Esd. Heinr.)	—
Muyckens (Theodorus)	1190.
Muyden (Joannes van)	—
〃 (Wouter van). Zie Muda (Walther de)	—
〃 (Johannes a)	—
〃 (Mr. Cornelis v.)	1191.
〃 (J. van)	—
Muyken of Muykens (J.)	—
Muykers (Theod.). Zie Muikers (Theod.)	—

Blz.

Muylwyck (Catharina) . 1191.
〃 (Matthijs van) —
〃 (Matt. v. de Merwede heer v.). Zie Merwede (Matt. v. d.) 1192.
〃 (Wilhelm van) —
Muyners (Bernardus) . . —
Muyr (Hendrik van der) —
Muys van Holy (Jan) . —
〃 (Mr. Jacob) 1193.
〃 (Hugo) . . —
〃 (Mr. Arend) 1194.
〃 (Jacob) . . —
〃 (Arend) . . 1195.
〃 (Mr. Nicol.) 1196.
Muys (Douwe) . . . . . 1197.
〃 (J.) . . . . —
〃 (Cornelia) . . . . . —
〃 (Nicolaas) . . . . . —
〃 (Robbert) . . . . . —
〃 (Willem) . . . . . 1198.
〃 (Joannes) . . . . . —
〃 (Wig. of Wijer Will.) —
〃 (G.) . . . . 1200.
Muyser (Gerard) . . . . —
Muysson (Jacques) . . . 1201.
〃 (Philippe) . . . —
My (Hieronymus van der) —
Mye (Isaak van der) . . —
Myer (M. D.) . . . . . . 1202.
Myerop. Zie Mierop . . —
Myl (Nicolaas van der). —
〃 (Engelbert van der). —
〃 (Adriaan van der) . —
〃 (Hendrik van der) . —
〃 (Joh. v. d.) of Milius —
〃 (Abraham van der). 1203.
〃 (Jacobus van der). —
〃 (Joh. Nicol. v. d.). —
Myle (Aart van der) . . —
〃 (Cornelis van der) . 1209.
〃 (Johan van der) . —
〃 (Adriaan van der) 1210.
〃 (Cornelis van der) 1213.
〃 (Arnold van der). 1217.
〃 (Adriaan van der) . —

Blz.

Myling of Meyling (H.L.) 1218.
〃 of Meyling (J.) . —
Mylius (Willem) . . . . —
〃 (Arnoldus) of Myl. —
Myller (Johan) . . . . . 1219.
Myn (Andreas van der) . —
〃 (Agatha van der) . —
〃 (Cornelia van der) . —
〃 (Francis van der) . —
〃 (George van der) . 1220.
〃 (Herman van der) . —
〃 (N. van der). . . . —
〃 (Robert van der). . —
Mynden (Melis van) . . 1222.
〃 (Regnier van) . —
Mynsheere (Jan) . . . . —
Myrica (Joh.) . . . . . . —
〃 (Joh.) of van Heyden . . . . —
Myricanus (Martinus) . . —
〃 (Servatius) . . —
Myrike (Hendrik) . . . 1223.
Myricinus (Petrus) . . . —
Mysberg (A.) . . . . . . —
Myserus (Lambrecht) . . —
Mytens (Aart) of Arnold de Oude . . . . 1224.
〃 (Aart) of Arnold de Jonge . . . . —
〃 (Daniel). . . . . 1225.
〃 (Daniel) de Jonge. 1226.
〃 (Isaak). . . . . . —
〃 (Johannes) . . . —
〃 (Johannes). Zie Meyssens (Johannes). —
〃 (Cornelis). Zie Meyssens (Cornelis) . —
〃 (Martinus). . . . —

Modera (Justin). . . . . 1227.
Molhuysen (Phil. Christ.) 1229.
Montyn (Christ. Gerrit). 1232.
Munck (Jan de) . . . . 1233.
Muys (Jan Gerritsz.). . —
Muyt (P. N.) . . . . . . 1234.

NAME	DATE	NAME	DATE

